

శ్రీ శుభ శుభ .

శ్రీ సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత
శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః

ప్రసిద్ధకవీశ్వరుండైన
సిద్ధనమంత్రప్రణీతంబైన

శ్రీనదాశివ రామాయణము

శిధిలంబైన పాలకాండము

శైలికశ్చ నరసింహాచార్యులవారిచే పునఃప్రణీత మైన

ఈ గ్రంథ రాజము

రా. పాలనూకుల తిరలరావుగారి

ద్రవ్య సహాయమున

అష్టలంక హైదరాబాద్ పక్షణ

మార్వాడి ముద్రణాలయములో ముద్రింపబడియే

కాఫీరేటు వెల.

రూ. 14

శ్రీశుభమస్తు.

శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః

రా॥ మత్తరాజు తిర్రా వ్ర పట్వారి

పాలమాకుల జాగీరు పేష్కారి

బచ్చిగూడ పాలమాకుల జిల్లా మహబూబునగర్

—:(శ్రీశుభమస్తుతి):—

శ్రీసీతా లక్ష్మణ భరత శత్యఘ్న హనుమత్స మేత
శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః

ప్రసిద్ధకవీశ్వరుండైన
సిద్ధనమంత్రప్రణీతంబైన

శ్రీనదాశివ రామాయణము

శ్లో॥ ఆదౌరామతపో వనానిగమనం • హత్వామృగంకాంచనం
వైదేవాహరణం • జటాయుచరణం • సుగ్రీవసంబాషణం
వాల్మీనిగ్రణం • సముద్రతరణం లంకాపురీదాహనం • పశ్చాద్భా
వణకుభకర్ణ హననం • ఏతద్వరామాయణం ।

రా॥ పాలమాకుల తిరలరావుగారి.

స్వంతద్రవ్యసహాయమువల్ల

శంఖవాహనశకం గొంగూరు ఈశ్వరనామ సం॥ చైత్ర శు॥ ౧౦ .

శ్రీరస్తు.

శ్రీశుభమస్తు.

—:(శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః):—

—+ శ్రీ శారదాయై నమః +—

శ్రీ సదాశివ రామాయణము బాలకాండ

—[పీఠిక.]—

శ్రీశల్యాణగుణాభి రాముడగుచుకొ శృంగ రూపంబుతో | రాకా
చంద్రనిదిఃకరించు ముఖము నాజిల్లభూజాతవా | మాంకంబందువసింప
మానిజనమూర్ఖునింప శ్రీరామ భూ | రాకంశీరవుడేని తిర్మలమహారాయా
గ్రాణిక పీఠమచేక |

చ కరమునపద్మమున్వలయ కాంచన దేహముపట్టు పుట్టుము | స్వరనుణి
కుండలంబు లును వాతెరవిద్యను తేజ మొప్పు సీ | తరియనునారతంబు ధన
ధాన్యసమృద్ధి నొసంగుచుడుగా | తిరుమలదాయధీనుణికి దేవధరామరభక్తి
శీలికి |

క॥ వనరుహసంభవునకుయడ | మనుసౌందర్యబతోడ మధురంబగువీ | నెరు
బూనిశ్రుతులగూర్చెను | ఘనవేణిని వాగ్వధూటిక డునర్చింతుక ||

తే॥ వ్యాసవాల్మీకి సంస్కృత వరకవులను + దాన్య మొనరించివేడుచు దార
మతిని + నన్నయార్జుని కెద్దననతులొనర్తు + నాంధ్రకవివృద్ధి నాయాత్మ
నలరుకొరకు ||

క॥ పవమానతనయభక్తియు + నవరిసభావంబు పావనంబగు శ్రీరా + ఘవుని
చరిత్రంబు సదా + శివరామాయణముజెప్పు సిద్ధననెంతుక ||

వ॥ అని పూర్వగ్రంథరచన కవీశ్వరాది ఇష్టదేవతా పార్థనం బొనరించి యనంత
రంబున |

సీ॥ పాలమాకులగ్రామపతులలోపల మత్స్య రాజవాళిమున భార్గవ మునీంద్ర +
గోతృడాపస్సంబ సూతృడువేంకట పతిధర్మపరుడు సన్నతయశుండు + వర
పుత్రుగనె శేషగిరిరాయుడతనికి సహధర్మచాణిసాధ్వీశిలక + సింగమాబకు
సరిసేయంగ యనసూయ సతిదక్క నితరుల సామ్యమగునె + అట్టిస-ప
తులకు సుతుడయ్యె సకల + రాజ పూజ్యుండు తిర్మలరాయవరుడు + సుకు
ణముల పేట్టియై యొప్పు శుభచోత్ర + జానకీ బాయి వరియించె జగ మెరుంగ

ఉ॥ ఆనతితోడగూడి సుగుణాత్ముడ తిర్మలరాయమాళి యు * స్థానముతో
డజేసె బహు శంబగు ధర్మనిదానదానమూల్ * భూసురదేవతార్చనలు
మోఘవిధివ్రత భూతయజ్ఞచుం * దేవరిపోవనేగె ధరతీర్థసమాశ్రయమైన
యాత్రోలక ॥

వ॥ అట్టి పుణ్యాత్ముడైన తిర్మలరాయుండొక్క శుభ కాలంబునందు ॥

చ॥ ననుబిలుపింస నొక్క సుదినంబుననేగి తదియ్యమందిరం * బున సకలోప
చారముల భోజనమొప్ప నొనర్చి విశ్రామిం * చిన తదనంతరంబ సుఖశేష
పురాణ కథా ప్రశంస మీ * దను రఘునాథ పుణ్యచరితంబుగ దా సక
తాఘనిష్కృతిక ॥

వ॥ శ్రీరామాయణ కథా ప్రశంసమీదను నన్నుంగని యిట్లనియె ॥

తే॥ భువినివెలికట్టె నరసింహాకవివరేణ్య * మాకుగలకోర్కెదీర్ప ముమ్మారు
మిమ్ము * బిలువనంపితి నాయందుప్రీతినుంచి * వచ్చినారందు సంతోష
పరుడనైతి ॥

క॥ అభినవ శశిరేఖంబును * శుభనాటక కృతియొనర్చు సుగుణాధ్యుడ నా
యభిమతముదెలిపెదను వా * గ్విభవంబున దానిగూర్వవే దయతోడక ॥

వ॥ అనిచెప్పి తనతండ్రియైన శేషగిరి రాయాగ్రానికి నొక్క సదా శివరామా
యణంబును యుద్గ్రంథంబు సంప్రాప్తంబగుటయు - దానిముద్రణ గావింప
వలయునని కోరియుండుటయు - తన్మధ్యంబున బాలకాండ శిథిలంబగుటయు
నైదారుసంపుటంబులు మాత్రమ జిక్కు టయు - మొదలగు వార్తలందెలిపి
వాగ్రంధంబు దృగ్గోచరంబుగావించి నీలయిదారు సంపుటంబులం విమిడించి
పునఃబాలకాండ పూర్తి జేశియిచ్చిన గ్రంథంబు ముద్రణగావించి మాతండ్రి
కోరికె సఫలంబుజేసి పితృఋణ విముక్తుండ నగుమనని ప్రార్థించిన నేనును
దానిందిలకించి విప్పిచూచి సిద్ధనయను పూర్వకవి రచితంబైయుండి బాల
కాండ ప్రథమాశ్వాసాంత గద్య యందుండుటంగని నామనంబున వెంట
కంబట్టి కొండబ్రాకవచ్చు ననుసామితంగొని యమ్మహారాయమణి కిట్లంటి॥

ఉ॥ మానుగరత్న కంబళి మానుకవెట్టిన రీతిగాదె యా * భానునిభుండు
సిద్ధనకు పాటిగ నాకవిజెప్పుటెల్ల మీ * యానతిరామభద్రుని కృపాతిశ
యంబున తోచినంత సంధానము జేతురామచరితంబును సిద్ధననాత్మని
ల్పుచు ॥

- ఆ॥ నాకవిత్వమెంత నాబుద్ధిబలమెంత ♦ రాముచరణ సిద్ధనాముకరుణ ♦ రెంటి
యూతగొనిభరించెద నిక్కార్య ♦ మేలచింత తిర్మరేంద్రవర్య ॥
- వ॥ అని తక్షణంబ తాంబూల దక్షణలొసంగినం గొని గ్రధంబు శిరఃబునం
ధరియించి మద్భవంబునకుం జని యొక్క శుభదినంబున ॥
- క॥ రామునిపదపద్మంబులు ♦ నామనముననిల్చి సిద్ధననుమొంగుచు ♦ స్నీమహా
నీయ్య చరిత్రము ♦ కోమలపదగుభవముల గూర్చితినితగ ॥
- వ॥ ఇట్లు శిథిలంబైన జలకాండ నుద్ధరింపం దలంచి సిద్ధనకవి ప్రభన్నరూప
ధనుడై నా హృదయంబు నావేశించి రచియించి యిచ్చిన నీతిర్మల
రాయుండు తొల్లి భగీరథుండ మరవాహినిందెచ్చి పితృవర్గంబుల పునీతులం
జేసిన కైవడి నీప్రబంధంబు ముద్రణ గావించినిజ జనకుండైన శేషగిరిరా
యుణి మనోరథంబు సఫలంబు గావించి శాశ్వత కైవల్యపదవి నిప్పించి
తాను కృతార్థుండయ్యె నిట్టి యుత్కృష్ట చరిత్రంబభిమత ఫలదాయకంబు ॥
- క॥ కావున శ్రీరఘురాముని ♦ పావనచరితంబువిన్న పరియించిన రా ♦ ఘృ
డిచ్చు భుక్తిముక్తులు ♦ ప్రావీణ్యతగొనుడు నీప్రబంధము మీరల్ ॥

ఇట్లు,

వెలికట్టె నరసింహచాళుక్య

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీ సదాశివ రామాయణము బాలకాండ

౧ ఆ శ్వాసము.

త్రి భద్రాచలవాసమాదన జగత్సృష్టిన్విచారింపుచున్ ♦ తాభద్రాసన
వేదికన్ జనకజాతంగూడిసౌందర్యలీ ♦ లాభదృండగురామభద్రుడు గుణాలంకారు

శ్రీవేంకటా - ర్యాభిఖ్యాతుని బోచునిచ్చులును విద్యాసంపదల్ని చ్చుచున్ ।

సీ॥ జనకాబ్దిబాడమినజలజాతవాసిని పుడమినబుట్టినపాలతిమిన్న ♦ కమలనంజాత
యా కమలాస్వరూపిణి వేదవతీయనువిప్రతనయ ♦ లంకలోజన్మించు పంక
జాయతనేత్ర నాగేటిచాలున నాటకొమ్మ ♦ రామావసీభర్తరమియించు
సుజ్ఞాని శ్రీ మహిళాశశంజీవనీయ్య ♦ సీతలోకైకమాతయాసీర కేత ♦ వంశ
సంజాతకీడాంబివంశమణికి ♦ వేంకటాద్యునికిచ్చునవీనభద్ర ♦ గజతురంగాది
సౌభాగ్యకాంతి నెపుడు ॥

క॥ సేనాధిపశరగోపుల ♦ శ్రీ నాథమునీంద్రులచి సేవించెదయా ♦ మునమాని
యడయవరులను ♦ మానకమదిదలచుచుండు మధ్గురువరులన్ ॥

ఉ॥ ప్రాకటపాపసంచయము బాపురఘూర్తముకీర్తిమూన్ను వా ♦ ల్మీకముని
ప్రణీతము సమీరసుతాది కుమారిమానసా ♦ నీకములందునిల్పి కడునిష్ఠ
మెయిం బియించుదైవ ను ♦ శ్లోకుడురామభూవరు యశోనిధి చిత్ర చరిత్ర
మిప్పుడున్ ।

వ॥ సకలౌఘనిరసంబును మనోవాంఛితార్థదాయకంబును జన్మసాఫల్యం బగు
వని తెలచి సదాశివరామాయణంబు తెనుంగింపందలంచి ॥

క॥ నాకవిశకన్యనెప్పుడు ♦ చేకొనిధరియించునట్టి శీలుడు పుణ్య ♦ శ్లోకుడు నవ
డగుననిషది ♦ వేకుమకడనిద్రలేక విసగుచునున్నన్ ।

క॥ ఆత్రేయగోత్రమున నవ ♦ విత్రముగాజననమందె విష్ణుమతల స ♦ స్మిత్రుడు
ప్రణతార్తివారుం ♦ డత్రిసముడు భాష్యగురు మహానసికుండున్ ॥

వ॥ అట్టిపనిత్రోవైన మహాత్మిరువంశంబునందు ॥

శా॥ శ్రీరామానజసాంప్రదాయమునకున్సి ధ్ధాంతనిర్వాహకుం ♦ డారామేశ్వర
హైమగోత్రధర మశ్యక్షోణిశ్శూర్మతా ♦ చారారణ్యదవానలుండు బహు

శిష్యాచార్యవశ్యుండుగాం ♦ భీకాదార్యగుణల గాలుడు కిడాంబీవేకటా వార్యుడు ॥

వ ॥ ఆమహానీయుండొక్కనాడు ॥

సీ॥ గజవాజినందోహా కాల్బలంబులతోడ శకటపూరితవస్తు చయమతోడ
సాకభాండంబుల భారసంపూర్ణతండులసూప పడ్రసాదులునువివిధ ♦ శాఖిగోమాహి
పసంఘంబు పోచారికాజసంబులు చుట్టుకలసినడువ ♦ పండితబృందంబు పలువిధవైష్ణ
వసముదాయములు వెంటచనుదెంచునుండ ♦ కానాళంబులుశ్రీచూర్ణ ఘనవరంబు ♦
రోదసీనిండమణి మయరుచులవెలుగు ♦ పల్లకిని నెక్కి చామరప్రభలు నిగుడకరుణ
వేంచేశె నేనుండుకాపురముకు ॥

క॥ చనుదెంచెనుగురుడనని ♦ మనమునసంతోషవార్ధి మగుడునగుచు । స్వన
సందోహముగూర్చుక ♦ వినయంబునపురమువెడలి వేడుకమీరక ॥

వ॥మంగళవాయిద్యంబులు రమణీయ వేషధారులగు వేశ్యాంగనలు ముత్యైరు
వలు బ్రాహ్మణపుణ్యస్త్రి సమూహంబులు పండితనికరంబులు సామంత జనంబులు
నావెంటబలసినడువ నెదురుచని సాష్టాంగంబుగా నమస్కరించి తదాశీర్వచన ప్రభావ
మలకాంకిత శరీర పరవశత్వంబున నమ్మహానీయుని కాంఠివిశేష సుధారసంబు నయ
న బులస్వీకరించి నెదురుకొని తోడితెచ్చి గృహద్వారంబున పల్లకిడించి నిజపాదుకలు
పాదారవిడంబుల సమీపంబుననుంచిన నలంకరించి కరకమలంబులు ముకుళించి విన
యుండ నై ముందరనడువ నావెంట చనుదేర వేత్తహస్తలు సందడిమరల్పుచుండ
సుందరరాజహంస గమనంబున మద్భుతంబునకు వేంచేసి నాచేతనస్కరింపంబడి
పాదాఘాత ద్యుపచారంబులు స్వీకరించి యొక్కరమృత్యుస్థలంబున రత్నకంబళంబునం
దాసీనుండై యుండ ఖజూరపత్రి నిర్మితయువస్తరణంబుల నితరజనంబులెల్ల నివసించి
యుండిరంత తనచుట్టు పండిత వైష్ణవబృందంబులు జలసినివసించియుండు సమయంబున
తారకామధ్యగతుండగు సుధాకరుని దిక్కరించు తన్ముఖేయందు నాలోచన చకో
ర బులు ప్రసరింపంజేళి కరయుగంబులు ముకుళించి యట్లనివిన్నవించితి ।

చ॥ గుడిశపడిత్రయ్యే మదికోరికలెల్లనుదీరె మీరలీ ♦ యడకరుదెంచి
మమ్ముల కృతార్థుల సేయుటమంచియ్యె రా ♦ కడకుప్రమోదమందితి యిండ
దయాంబుధిసజ్జనప్రియా ♦ తడకుకదానునింటను యధావిధిపూజల స్వీకరింపుచూ ।

వ॥ అనిసార్థించి తక్షణంబ వాజివారణ మహిషగోభాదధంబు న సమ
కట్టతగువారి నియోగించి మత్సరయవర్తనంబున మజ్జన భోజన తాంబూల ప్రకృంద
నాదుల సకలజన సమేతంబుగా తగురీతి భక్తిపూర్వకంబున నడిపి యొక్కరమణీయ్య
స్తలంబునిర్మించి య మగురువగు నాస్థాపించి పాదంబులొత్తుచు క్రియపూర్వకముగా

(3) శ్రీ సదాశివరామాయణము - బాలకాండ - ౧ - ఆశ్వాసము

నిట్లుంటి || క నామనమందు సదాశివ | రామాయణ మౌద్ధకవిత రమ్యముగా వి |
ద్యామహిమ జెప్పబూనితి | కోమలశబ్దార్థ మధురగుణ గణ మమర ||

వ! దానికిందగిన కృతిపతింగానక భద్రాచల రామభద్రుండు మత్కులదైవం
బయ్యన్న నతనిచరితం బతనికిచ్చిన రసవంతంబై యుండవని యోచన సేయుచున్న
నామనోవాంఛితంబు సమకూర్ప మీ రసమర్థులు సమయంబున నరుదెంచితిరీ సందే
హంబునకు తగినవరుని రూపించి నన్ను కృతార్థుజేయుచుని ప్రార్థించిన యమ్మహాను
భావుండు | క! బుద్ధిసురమంత్రియగు నో | సిద్ధనవరమంత్రివిమల జెప్పముమాకీ!
శుద్ధచరిత్రము కృతిగా | సిద్ధించుచు యిహము పరము జెందుయశంబు ||

వ! అని మదియ్యసందేహంబు నివర్తించి మత్కుత రామచంద్ర కవిత్వ వధూ
నాయకుండు తానేయగుట నిశ్చయించి యానాడు మద్భ్రాంతంబున నుండి మరునా
డరుణోదయానంతరంబున సకల సముదాయ సమేతంబుగా శిష్య సంచారంబుం
జనియె నేనును | క! గురుడానతిచ్చు తెరగున | వర శ్రీభద్రాద్రిరాను వరుని
చరిత్ర || బరయగ కిడాంబివేకట | గురునకుయపికాంచినాడ కోరికవెలయ ||

—:(వ స్త్వం త ము లు .):-

క! శ్రీవైష్ణవ కులభూషణ | పావనశ్రీరంగరాజ పాదయుగళ రా | జీవ మక
రంద వట్టద | దావిడనిగమార్థవేది తత్వజ్ఞనిధి ||

క! రామానుజసిద్ధాంతక | రామలకనిదానవైష్ణ వాగమసుజ్ఞా | నామధుర
కావ్యనాటక | కోమలభాష్యాంతశబ్ద కోవిదగణ్యా ||

క! అత్రికులాంబోనిధి జై | వాత్సుక తిరుమంత్రరాజ వాక్యార్థ రహ | స్య
త్రయ చరమశ్లోక ప | విత్ర వ్యాఖ్యానధుర్య వేంకటవర్య ||

వ! నావిన్నవించు సదాశివరామాయణ కథా సారంబవధరింపుము ||

—:(క థా ప్రారంభము):-

ఉ! శ్రీకర మొప్పె నైమిశము శ్రేణతన్నుకబహిశోకిల | ప్రాకటమాధురీ
ధ్వనుల పాదవధవ్యలతాంత సార భే | గృహకరవట్టదీగరుత యుగళణావృతమైన
గాలి పై | సోకినహాయిగా నిమర సొక్కెడు తాపసబలబృందమై ||

చ! అలరెదురాజహంసములు నావనమందు సరోవరంబు లు | దొలికులజేగి
సారసపు తూండగదల్చిన లేచియుండు లో | పలమకరందపాన మధుపంబులు సుఖము
మీదికేగి సం | కులరొదనేను మేలుకను గుల్మలతాశయ్యలైన తాపసుల ||

సీ॥ పులితేళ్లగమి యొక్క పొలమునదిరుగాడు • కరుసిగంబులు గలసి
మెలగు • కడువేడ్క-మార్జాల కంబులుసాలించు మూషికసంతతిమోదమలర • నీల
కంఠాబుల నీడునఘణులెత్తి చతుశ్రవంబులు చలగుచుండు • మెకములమెడలవై
మేకిలగుంపులు కొమ్ములగోకుచు జిమ్ముచుండు • సహజవైరంబులేక విశ్వాస
ముగను • మృగసమూహంబు లీకీతిమెలగుచు డ • తాపనులధర్మభావంబు తరమె
పోగడ • శౌనకులభాగ్యమొత్తని సాటవలయు ।

వ॥ అట్టి మహానియ్య సకలతాపన శరణ్యంబై విలసిల్లు నై మిశారణ్యంబున
దీర్ఘసత్రంబు సలిపెనుశౌనకాది ఋషిపుంగవులు సుఖాసీనుండై యున్న సూతపురా
ణీకునింగనుంగొని ॥ చ॥ సకలపురాణముల్వీచుల సత్యచరిత్రములెల్లవింటి మ • యుగ
కుటిలతేజ భవ్యసుకృతాత్ములన నివనియుంటి మట్టి వ • ల్మికభవుడాదిహూ మునుల
మేయగుణాకరులైన సూర్యవం • శకుల పవిత్ర చిత్రకథసారముల న్నదియుది
రెల్లెడ ॥ వ॥ అట్టి గాధలయందు ॥ ఉ॥ పావనమైన రాఘవుని భస్యచరిత్రము
మోఘపుణ్య సు • భావనమంచుచెప్పమరు పగ్మభవాదుల కెల్ల పూజ్యమై • దేవ
మునీంద్ర సంఘములు దివ్యముగాకొనియాటదాట చే • నీవచనప్రభావ రమణీయ్య
సుధోక్తుల నానతియ్యవే ॥

క॥ రామాయణంబువినగను • మామనమున వాంఛబాడ మి మానీంద్రదయా
గామణివివరింపుము శ్రీ • రామకథామృతముచోలు రవ్యతనొండ ॥

వ॥ అని ప్రశ్న సేయంబకి సూతుండు వాక్చతుర సమేతుండై శౌనకాదుల
నెల్లంగలయం గనుంగొని ॥ క॥ కనువారికెల్ల జెప్పగ • వినువారికి మోక్షమబ్బు
వేదంబులె రా • మునిచరితమయ్యె రాముడు • ఘనఁడగు వేదాంత వేద్యగముడయ్యె
గదా ॥ ఉ॥ తారకమూర్తిరామ చరితంబుకలౌఘ నివారకంబు సు • సారవిముక్తి
కారణము సారతరంబగు శబ్దశాస్త్ర శృ • గరభయానకాది రసకర్పనమై విలసిల్లు
భక్త ము • దార ఫలపదాయకము తాపనివారకమై తనర్చెడు ॥

వ॥ కావున మీరలు నన్నడిగిన రామాయణ కథామృతంబు వినగోరితిరి
జన్మసాఫల్యబయ్యె వినుండు ॥

ఉ॥ శ్రీగిరిజాధినాయకుని శృంగవిభూషణ రాజతాద్రి వై • రాగులకాటపట్టు
సురరాజముఖామరకోటికెల్ల సు • యోగముగుడ్డపాణిపద యోగిజన బుల కాల
వాలమై • సాగర ఫేనక్షీర ఘనసారసుధాకర కాంతితుల్యమై ॥

ఉ॥ లోకపవిత్రమై సకలలోకముకెల్లను పండనీయ్య మ • స్తోక మహిజపక్వ
ఫలసుందరకుంజ లతావితాన పు • స్పృకర్ణబిల్వమూత తిలకజుణనదాడి మనింబ

(గీ) శ్రీ సదాశివరామాయణము. బాలకాండ- ౧-౨ శ్వాసము

ద్రాక్ష జం + బూకదళీ కపి ధనురపొన్నలగున్నలచే ప్రకాశమై ।

ఉ: కందరమందిరంబుల వికాసముగా శివకన్నగుంపుల । చందవసించి కీర
ముల కాటలపాటలశైవ గీతము । ల్పొమగనేర్చి యాడుదును పుల్లసరోజమరంద
పానయిం । దిందిరగలకాంతి చికురేదు ముఖ బ్రవీణాసనేత్రై ॥

చ: గిరిశలయేరులెల్ల పరికింపగనొక్కెడ గూడికాల్వగా । పొరలుచు బారి
చుట్టుకొని భూమికి జారుచునుండ జూడగా । హరుశిరమంటి జాహ్ను విస్రవంతిక
తొల్లిభగీరథుండు యీ । ధరణికిదెచ్చునప్పటి విధంబుగకన్నడుచుండె వింతయై ॥

తే: బిల్వరుద్రాక్షతరువుల బెంచిగిరిని । భూతనాథునకన్నిప మునులునిత్య ।
శివసహస్రార్చనంబు సేయవారు । నగుచు పాలుపొందె రజితాద్రి యాదముగను ॥

శా: అక్షలాసగిరింద్రమధ్యమున నిత్యానందరూపుండు వి । శ్వాకారంబున
పార్వతీప్రియుడు నిచ్చానృత్తిరూపంబున । న్నాకారికముఖామరు ల్ప్రమథులు న్నాగ్ని
ర్ధించి సేవింపగా । రాకేందుజ్వల రత్నవేదికపయు న్నాజిల్లు చుండెన్గడుక ॥

సీ: గణనాథుడొతవాక కనునన్న మెలగుచు న్నిష్ఠుముగపనులై రపుచుండ ।
వీరభద్రుండొక్క వేదికపయ్యుండి రజితభూవరమును రక్షసేయ । కాతికాకేయుం
డొక్క కాష్టానువర్తియై క్రతుభుక్కుభువనసంగతులుజెప్ప । కాలభైరవుడందు కడ
పటిద్వారంబు కడనుండినూతన గతులనరయ । భృంగిఛండీశ్వరులు నిజబిరుదులొత్త
నందికేశ్వరుడెదుట సానందుడగు । నతులొనర్పగ కాళికా సతినిగూడి । శివుడు
మాణక్యగద్దయ చేరియుండె ॥

వ అట్టి సమయంబున అష్టదిక్పాలకాది సిద్ధముని గంధర్వ భేచరప్రమథ భూత
గణ జేగీయ్యమానుండై యున్న భవునుద్దేశించి భవాని యిట్లనియె ॥

క: శ్రీరామరామ యనుగుణ । సారంబగు నామమెపుడు జదివిన పదియకా ।
నూరుపొరినానుములసరి । జేరుఫలంబనుచుమున్ను జెప్పితివీశా ॥

—:(పార్వతి శ్రీరామాయణ ప్రశ్న సేయుట):—

ఉ: రాముడనంగ నెవ్వడు పరాత్పరుడాహరి తేజమావిశా । ధాముడతండు
రాజవరుడాపరమేష్ఠి సమానవర్తియా । నీమహానియ్యరూపు ధరణీతలమందుదయించి
మీచె నా । రామకథాప్రపంచ మధురంబుచెవిగొన వాంఛనొందితిక ॥

వ: అనిరామావతార కథాసూచనంబు వినంగోరి తన్ను విచారించిన మనంబున
శ్రీతారక పరబ్రహ్మమూర్తియైన రామమూర్తిదలంచి యొక్కముహూర్తంబు కించి
దుస్మరేతనేత్తుండై తన్మయత్వంబున పరమానందంబు ననుభవించి పిదప చిత్తంబు
మామత్రంబు గావించుకొని ప్రియురాలింజూచిట్లనియె ॥

తే॥ సకలవేదాంత శత్యాతిశయముగల్గి । మున్నువాల్మీక మానీంద్రుడున్న
తంపు । కావ్యమనునట్టురచియించె గాన రామ । చరితమేకద పరలోకసాధకంబు ॥

వ॥ ఐహికా ముష్మిక ఫలసాధనంబైన శ్రీ రామాయణ మహామంత్రి రహ
స్యంబు వినగోరి మేలుచేళితి నదియును కావ్యలు కావ్యంబనియు పౌరాణీకులు
పురాణంబనియు వేతిహాస కులితహాసంబనియు మాత్రీకులు మంత్రశాస్త్రంబనియు
పలుకుదు రట్టిమహాత్ముని చరిత్రంబు నాతంబువినుపించెద సావధానంబున వినుమని
యిట్లనియె ॥

ఉ॥ రావణ బాధచేత సురరాజహరింగన క్షీరవారిధి బోవగప రియూరి
గని పొందునపుత్రక పౌత్రబంధులం । జావగమొత్తెనన్న సురసంఘమటంచు వచించి
వెన్ననే । దేవుడురాముడై మొదటి దేవతలందెగటార్చె విటివే ॥

క॥ వారీరూపురాముడయ్యెను । పరమార్థరహస్య నిగమ పాఠములెల్ల । న్నర
యగ రామాయణమను । వరచరితంబయ్యె మధుర వాణిరొవినుమా ॥

వ॥ అనిన గొరియిట్లనియె । క॥ రావణుడెవ్వడువాని? । దేవతలకు వైర
మేమి తెరగునగలిగెకా । శ్రీవరుడువానిజంపుట । కేవిధమునరాముడనగ నెచటబుట్టెకా

వ॥ దేవా రావణాదుల వృత్తాంతంబును వానిపూర్వోత్తర చరిత్రంబును దేవ
తలకు వానికింగల వైరొనుబంధన ప్రకారంబునురామజన్మ చరితంబును వానిసంహ్మ
రించిన తెరంగు విస్తరించి వివరింపుమని యడిగిన దాక్షామణికి దక్షాధ్వర ధ్వంసకుం
డిట్లనియె ॥ క॥ నాలుగుమోముల వేలుపు । మూలముగనసృష్టికెల్ల మొదటియుగ
మునకా । చాలగ తొమ్మిదిబంహ్మల । సేబుగబుట్టిచెసృష్టి సేయగతరుణి ॥

వ॥ దక్షకదమ కశ్యప భృగుపులహుండు నా మొదలగు ప్రజాలతునయందు
పులస్త్యుండను ప్రజాపతి హిమవన్నగ ప్రాంతంబున తృణబిందుని యాశ్రమంబు చెంత
జతేంద్రియుండై ఘోరంబగు తపంబుసేయుచున్నంత ॥

ఉ॥ భేచర కామినీమణులు కేళివిలాసముతోడ నయ్యడ । న్వేచనియాటచట
లను వెక్క సమానటులం జరింపగా । చూచిపులస్త్యమాని సురసుందరులకా శపింపించె
నెన్వరు । జూచినతన్నుచూలు నిలచుస్కడుచోద్యముకాగ నిచ్చటకా ॥

వ॥ అనిశపియించిన ॥ క॥ నలినజజుడిటుశపించిన । నులుకుచు కాంతా
చయంబు యోయ్యననచట న్నిలువకభేచరమార్గము । వలనంజనిరింబుజాక్షి వారని
భీతికా ॥ వ॥ అంతబొక్కనాడు తృణంబిందు రాజాత్మజ సఖజనంబులంగూడి సమీపం
బగుటంజేళి పులస్త్యాశ్రమంబున క్రీడలకుం దొరంగి ॥

ఉ॥ పుష్పలుగోలుచు స్పృగుమొత్తముల న్నదలించిరాలచే । గుభ్యచు
చేతులెత్తగ గరుత్తులలేపిక ఖగంబులేగగా । నవ్వుచువెన్నబోయి విపినంబునతాపము

(2) శ్రీ సగాశివరామాయణము - బాలకాండ - ౧ - ఆశ్వాసము

జెంది మోలనా । జవ్వనులేగిచూచి రొకచూరుతరంబగు పుష్కరాశయిన్ ॥

క॥ కనియందు డాసిరూడుచు । వనరుహములద్రోంచి చలులు వదలకనీటన్ ।
ఘనముగనీచుచు భూవర । తనయందిగ నాడిచనిరి తమగృహములకున్ ॥

వ॥ నృపకుమారియు జలాశయంబువెడలి దంకూలాంబు ధరియించి కమలంబు
లెత్తుకొనిరిగి యాశ్రమంబున కరుదెంచుచు ॥

క॥ తృణబిందుని పుత్రికయందణగి తపంబాచరించు నట్టిపులస్త్యున్ । ననుమధ్య
చూచి చూలున । నణకుచు తనతండ్రిజేర వచ్చెన్ భీతిన్ ॥

క॥ వచ్చినపుత్రిక గనుగొని హెచ్చినయవమానలజ్జ హేతుకమగు నీ తుచ్చపు
పనియొనరించితి । విచ్చలవిడినీకు చెల్లునే నలినాక్షి ॥

వ॥ అనిన లజ్జావనతాననయై శిరంబువంచి కన్నతండ్రి కిట్లనియె ॥

క॥ ఏసాపమెరుగజూడుము నాపాలిటిదైవమాన । ననుగనుగొనుమా రేపకడ
నాపులస్త్యత । పోవనంబునకు తిరుగ బోయితితండ్రి ॥

వ॥ దైవంబెరుంగుం గాని నావలనయైన కాగ్యభాక్కుటియులేదు దైవమాయ
నో నేబోయినవేళ గణమో నచ్చటి యోషధుల చిత్రంబొ యరుంగ గాదు యీగతి
శిద్ధించియున్నదని భయాకులత వదనారవిందయై పలుకుచున్నపుత్రింగని తృణబిందుండు
తన తపోవిశేషంబున జరిగిన వృత్తాంతం బంతయు నెరింగి సంతోషిత స్వాంతంబున
కుమారిరత్నంబున కిట్లనియె ॥

క॥ తల్లీ ! ధన్యడనైతి నీవలన మత్కామంబు శిద్ధించె నా । యుల్లబందు
బ్రహ్మప్రమయ్యె కులము । న్నొప్పరిజన్మించితి వల్లజేడిపులస్త్య తీక్షణమునన్
నాదిత్యదుస్సాధ్యమా । హృల్లభ్యంబగు చూలుడాల్పితి తపోహేలావతున్ బ్రహ్మ
మున్ ॥ వ॥ అని తక్షణంబు కూతుఁడోడ్కొని పులస్త్య బ్రహ్మచారికి జని
వందనంబొనరించి కన్యకామణిచే మ్రొక్కించి యంజలిబద్ధుండై యిట్లనియె ॥

చ॥ తెలియకమత్కుమారి చనుదెంచినశాపవశంబుచేత నీ । నెలతుక గర్భ
మయ్యె రమణిన్ బరిచర్యకు స్వీకరింపుమా । కులసతిగాగలాదులకు కోరిసుతన్ గొని
వచ్చినాడ నా । పలుకులు చిన్నబుచ్చకను పార్థన । గైకొనవే దయానిధి ॥

క॥ అనియప్పగించియప్పుడె మనునిభుడేతెంచె యాశ్రమముజేరంగన్ । మన
మలరగ పతిసేవల । పనితామణి నిలచియుండె వాంఛదలిర్పన్ ॥

—:(విశ్రవబ్రహ్మజన్మప్రకారము.)—

వ॥ ఇట్లనన్య భావయై పతియందు చిత్తంబా యత్తంబుగావించి సకలౌప
చారంబుల సేవింపునున్న సతింగాంచి పులస్త్యుండొక్కనాడు ॥

మ॥ ధవశ్శాస్త్రీ ననుజూడ చూలునిలచెన్ దా నన్ మదీయశ్పతుల్ శ్రవణానంద
ముగాగ వింటిగనుకన్ శశ్వత్తపోమూర్తి వి శ్రీపుడన్ నామముగల్గితేజమున మత్సా
మ్యుండు శాంతుండు మా ధవుపాదాబ్జమరందపాన సుగుణోద్దాముండు భద్రాత్ముడై॥

వ॥ జన్మించి యనేకసంతానంబుల బడసి పితామహుండును మాతామహుం
డును సంతసింప సకలవిద్వజ్జన జేగీయమానుండై వర్ధిల్లునని వరంబొసంగిన నమ్మాని
నీయుకుడు సంతసం బొంగియండె నంత॥

క॥ శుభదివసమందు రవినన్నిభుని శ్రవమానిమానినీ మణిగనియన్ | మభ
యకులవర్ధ నునిహి గ్విభవున్ బరమేష్టితుల్యు కేవలశాంతున్ ॥

వ॥ కనిసంభ్రమించుయు పలాలనాడుల | బెనుచుచున్నంత దినదిన ప్రవర్ధ
మానుండై యబ్బొలకుండు తండ్రివలన నపనయనసిద్ధింబొందిన ధ్యయనంబుశేయుచు

ఉ॥ బాల్యమునందె మౌనమున బ్రహ్మమయుండయి యోగవిద్యసా| ఫల్యము
సేయ తానితర బాహ్యసుఖ బుల నెల్లమానినై | ర్మల్య మనంబుతోడని గమగబులు
చాలకతి చితండ్రికిన్ తుల్యుడటంచునిచ్చులునుతో యమువారును తింపనిత్యమున్ ॥

క॥ జననీజనుకులయాజ్ఞాజని ననమునయోగ నిష్ఠసంపుచునున్నన్ | విను
వారికి కనువారికి మనములు సంతోషమగ్న మానములయ్యెన్ ॥

క॥ ఈవిధమునవి శ్రవముని గావించెడు తపముమెచ్చి కన్యకనివ్వన్ గావచ్చె
భరద్వాజుడు దేవినీ తండ్రినిన్ను దెచ్చినమాడ్కిన్ వ॥ దానిపేరుదేవ వర్ణనియనఁబ్ర
సిద్ధనొందిన తస్వీరత్నంబు నిజాత్మజఁడోడోని తెచ్చి రెండవస్వాహాపతింబొలితే జరా
భిరాముండై తపంబుసలిపెను విశ్రీవ బ్రహ్మచారికింజని భరద్వాజుండిట్లనియె

గీ॥ దేవవర్ణదీని దేవిగానీకిన్వ తలపుబుట్టి నాదుతనయనిందు తోడితెచ్చి నాడ
తోయజము భివరియింపుమయ్య జనకునెమట తండ్రి

వ॥ అనిపలికిన విశ్రీపుండు పులస్త్యమునీం దృనొద్దికింజని భరద్వాజుండు తెల్పిన
సందేశంబు వినిపించి తదనుచుతివడసి తల్లికడ కేతెంచి ఆయమ యనుజ్ఞగైకొని యదే
వవర్ణనిం బ్రాణీగ్రహణం బొసరించి మాగను పత్కరించి యనిపి నిజసతీయుక్తుడై
గృహస్థధర్మంబుల నడపుచుండె కొంతకాలంబునకు | కుబేరజననము ॥

ఉ॥ అమునిచక్రవర్తికిని యాసురవర్ణుని కిగుబేరుడు | ద్దామయశుగుడు బుట్టి
రను తామరసోద్భవుడేగుదెంచి | తన్నాచుమొనర్చె నైశ్రవణ నామము విశ్రీవపుత్రు
కౌటచే నీమహానీయుడుత్తరపు యేలికయైనెగ డెందుముండటన్ ॥

క॥ అని నిర్ణయించి చెప్పుచు మనమని దీవించిచనియె ముదిరమునకున్ తన
మున కుపనయనాదుల నొనరించెను విశ్రీపుండు యువతె యుతుడై ॥

(౯) శ్రీ సదాశివరామాయణము- బాలకాండము ౧ ఆశ్వాసము.

ప॥ ఇవిధంబున వ్రతబంధనుంగావించి వేదవేదాంగ సకలశాస్త్ర మరీచయుం జేసి తపంబునందు నియోగించిన వైశ్రవణుండు జనకునాజ్ఞ తపోవనంబునకుఁ జనియు గ్రంభైన తపస్సు మూడువేలేండ్లు జరిపియున్నంత॥

ఆ॥ కమలభవుడు మెచ్చిక సగాచను దెంచి । యదుటనిల్చియున్న సదలి తపము । లేచినిలచి సాగిలీబడిసాష్టాంగ । మురిగిభక్తి సమ్రతముగాగ॥

ప॥ ఇట్లనిస్తుతీయించె॥ మ॥ ధరన్యోమంబులు నిక్కు-౧౪౯ గ్రహములున్న తామరకదికృతు । ల్పురలు న్మయ్యులయక్షరాక్షసముషే స్తోమంబు విద్యాధరు । ల్లిరులున్నట్లు వాయువగ్ని జలముల్గిర్వాణాలోకంబులు । న్నరమేష్టిభవదియ్య శాసన మున్నద్రంబుగా వధి-౧౫౦॥

ప॥ దేవాసకలజంతు జాలంబుల సృష్టించి కర్మకాండబులం గల్పించి పంచభూ తాత్మకంబైన ప్రపంచులుకెల్ల నాధారభూతుండవై మొదట దేవతనైమజ్జనక పితా మహుండవైన నీకుప్రాంజలనై నమస్కరించెదనని పలుకుచున్న పోత్రజునాలోకించి వత్సాభవదియ్యంబైన తపోనిష్ఠకు మెచ్చితి నిట్టియగ్రంభైన తపంబు నెవ్వరుం జేయఁ జాలరుసంతుష్టుండనై వరంబులివ్వవచ్చితి కోరుమనిన ప్రపితామహునకు నిసమండిట్ల నియో॥ తే॥ ధనపతిత్వంబు మరియు నుత్తరదిగీశ । మనుసదాలోకపాలక భోగమ మర । నిచ్చికృపతోడగావుము నెపుడునీరు । పదయుగంబులు సేవెంతు పద్మగర్భ-౧౫౧

క॥ అనిన తిండిన మనముని । గనివరములనిచ్చి పుష్పకంబువేర । స్థనరిసవి మాన రాజము । ధనపదిగీశత్వమొసగి తానిట్లనియో॥

ప॥ కుమారపూర్వదక్షిణ పశ్చిమంబులకు శక్తియమ వరులనెర్పరించి యుండితి నాలవదికృతివై ధనాధిపత్వంబున నా యొసంగినది మానరాజంబమోఘం బయిన యదినవెచ్చటికిఁజన నిశ్చయించి యధీష్టించిన తక్షణం బచ్చటికిజనుచుండు నెప్పటికెంత జనంబులుగూరుచుండిన నొకరిస్తలంబు మిగిలియుండు విశ్వకర్మ నిర్మించి మా కొసంగిన నీతపంబునకు మెచ్చి నీకిచ్చితి శుభంబులంబడయుమని దీవించి తామర చూలినిక్కపు జగంబునకుంజనియె కుబేదుండునుమరలి నిజాశ్రమంబునకుం జనుదెంచి తల్లిదండ్రులకు వందనంబాచరించి యిట్లనియో॥

సీ మీయాగ్ధవనజజు మెప్పించి వరములుగైకొని వచ్చితి కమలభవుడు । ధన నాయకత్వముత్తర దిక్పతిత్వంబుకా మగమగు పుష్పకంబువేర । బరగువిమానంబు బహుమానముగ నిచ్చి చనియెనుగాని నెచ్చటను నిలత । నాసమయ్యది యనునొగ్గ లేమరచితి జనకమీరైనను జప్పవలయు । ప్రోలులేకున్న నిలచుట నీలుకడకు । గానయొచ్చి మిక్కిప్తమైనవాని । నేర్పరించిన యందుండి నిచటికెప్పుడు పచ్చుచును

బోవుచుందును వరుసతోడ॥

వ॥ అనికుమారుండు జెప్పిన సంతోషిత స్వాంతుండై పులస్త్యనందనుడు నిజ నందను నుద్దేశించి॥

శా॥ లంకాద్వీపము మున్నురక్క సులకు లావైన రాజ్యమున | డింకన్న ప్పుర మేలుచుండుము సదాయక్షేశ్వరత్వంబుతో | సంకష్టమున విష్ణుబాధతనులై సర్వంబు నందంచెయ్యె | వంకంబోయిరొకాని భీతిమత్తులై వారందు లేరిప్పుడు॥

వ॥ పాలకశూన్యంబైన యప్పట్టణంబుగైకొని నిరాటంకంబుగా నేలుచునీయి ప్పంబైన యప్పుడెల్ల నిచ్చటికించుచుంబోవుచు మా యుల్లంబులు పల్ల వింపజేయు చుండుమని నిదేశించి తక్షణంబున లంకారాజ్యమునకు కుమారుని భిషేకంబొనరించి పంపించెనని వినుపించిన హిమాద్రి జాత హేమనక చాసధాకిట్లనియె॥ తె॥ లంకలోపల

—: మా ల్యవదాదుల వృత్తాంతము :—

మున్నుండి లావుమెరసి | విష్ణుభయమున నందుండ వెరచించని ర | టనుచు జెప్పితి వ రలెవ్వని కులంబు | వారులంకాపురం బెట్లువారికబ్బె |

వ॥ వారలువిడచిపోయిన నప్పట్టణంబున కుబేరుండొప్పుండై పదంపడి రావణా దులకెట్లు లభించె మున్నుండిన రక్కసులు రానణకుంభకనుకల కంటె నెక్కుడు వారలుందుర వినయనై ప్రార్థింపుచున్న నాకు సీకథవస్తరించి చెప్పుమని యడిగిన శివుండు ప్రియకాంత కిట్లనియె వినము చతుముఖుని సృష్టిలోగల రాక్షసగణంబుల యందు హేతిప్రహేతియన పసిద్ధిజెందిన రక్కసులిద్దరందు హేతియను నానికి విన్యతేశుండు బుట్టినట్టి విద్యుతేశునకు సుకేశుండు బాడమె నాసుకేశునకు మూడగు లంబోలి మా ల్యవంతుండు సుమాలిమాలియను పుత్రత్రిత గుంబు జన్మించి

ఉ॥ ముగ్గురువారుగూడినలు మోముల వేలుపు గూర్చిత త్తపో | యగ్నినిమండ నేయుచును యండకు వానకు సీతబాధకు | మృగ్గకఘోరనిష్టలను మానకనల్పగ వారిమూర్ధ్నము | లృగ్గునమాడి జ్వాలలు నభంబుననిండి జగంబుచుంచిన॥

వ॥ నారితపంబునకు సంతుష్టుండై విధాశ్వుడు పొడసూపి వర బులువేడుమనిన॥

ఆ॥ మాకువరములివ్వమన సేనిపరులతో | నెదురులేని జయములిమ్ముదేవ | సృష్టికర్తలోక సేవిలపడనద్ద | భారతీశస్త్రి భ క్తపోష |

ఆ॥ అనిన నారికోర్కులన్నియు నొసగిదీ | పించి చనియెనా విరించనుండు | ప్రబలగర్వియైనను కలలాశిత్రితయంబు | మించి జగములాక్రమించి రపుడు॥

న ఇట్లాక్రమించి మాల్యవంతండు పిశ్చకర్మ రాపించి హిమవన్నగంబుపై నంగాని హేమాద్రి యందైన నొకపట్టణంబు నిర్మించి మాకొసంగమనిన నతడు॥

(౧౧) శ్రీ సగాళిస రామాయణము - బాలకాండ - ౩ - ఆశ్వాసము

ఆ॥ దేవనాథుకొరకు దేదీప్యమానమా । నగర మొకటి జేసినాడ నొట్టి ।
యిప్పుడదియ మీకు నొప్పును శృంగార । భవనమందు నిలుడు భాగ్యమహిమ ॥

వ॥ అదియును నిరువదివేల యానుడ విస్తారంబు నూగునొనాడనంబుల పొడవు
నుంగలిగి దక్షణ వారాశిమధ్యంబున త్రికూటాద్రి సమీపంబున లంకానామంబుగలది
యందుండి సకల సౌభాగ్యంబులగు భోగంబు లనుభవింపుచు వరులకుండు మాడరా
నశక్యంబైయుండు నందు ప్రవేశింపుడని చెప్పి విశ్వకర్మ నిజనివాసంబునకుంజనియె
నంత మాల్యవ దాదులప్పుడ ।

మ॥ చనినై వాసము జేసిరందు విటపిచ్చా యానుకూలంబునై । ఘనభీయంబు
సమద్రమున్నొకటిగా గంభీరమైయుండి కాం । చన సౌభాగ్యవి మాసపంక్తులను
నిచ్చార క్తి క్రిడింప చం । దనకర్పూర విశేషవాసనలచే తన్నించు సాంబాజ్యమై ॥

క॥ అందు సుఖంబుండగ సా । నందయగుచు సర్వదాభ్య నాతీయము ।
న్నందనల ముగ్ధునితన । శృందారక వైరులనక ప్రీతిన్నిచ్చె ॥

వ॥ తాను గంధర్వ స్త్రీయయ్యును కల్మషెంపున రాక్షసులకు కన్యకలదార
బోలిన వారలు జెప్తాను క్రమంబున ముగ్ధుని ముగ్ధుడు సన్నదమ్మలు వివాహంబు
లై యంతమన్నించి సర్వసుఖంబు లనుభవింపుచు లంకారాజ్యంబున నుండిరిని చెప్పి
సదాశివుండు మరల నిట్లనియె ॥

ఆ॥ అసురులట్లు సతులయానంద సుఖవృత్తు లనుభవింపుచుండ సందరికిని ।
క్రమముగాగ సుతులు కన్యలు జన్మించి । పృథ్విబొంది రెల్ల విధములందు ॥

వ॥ ఇవిధంబున మాల్వవదాదిమూర్తి త్రయంబు సంతానసౌభాగ్యవిశేషంబు
లుంగలిగి ధూర్తచేష్టలకుండలపడి ।

సీ॥ మానులబాధించి దీనులవేధించి సాధుజనంబుల చానగొట్టి । గరుడ గంధ
ర్వాది కాంతులు మాయించి సురసంఘముల నెల్ల చరలనుంచి । దిక్పాలకుల గొట్టి
తెరపులుబడనెట్టి యక్షస ధ్యుల నొక్క యడనుగట్టి । తాపసవరులను దంకించి జవ
హూమ నిష్టజనంబుల కష్టపెట్టి । ధర్మ మార్గంబులెల్లను ధాడిజేసి । లోకసాల
కులముమేము మాకుసకల । పూజ లొనరించుడని భేరిభోరుకొలిపి । దాననలు లోక
ములకెల్ల తామయైరి ॥

క॥ ఇటులమూల్యవ దాదులు । భటవర్గముదోలి జనులబాధయొసర్ప ।
నెటుదోచక నింద్రాదులు । వటవత్రశయానుజేర వారిరిభీతి ॥

మ॥ చనిపోవుదుని పాదపద్మములకు వాస్తాంగమర్చించి యో । వసజాతే
క్షణ మాల్వవంతుడను జవాతంబుతో గూడి మా । కున వోగ్రంబగు శాసనంబు

మహాకూక్రాత్ముడై శిక్షలకా | దునుమాడందల పెట్టినాడుహరి మాదుఃఖంబు
వారింపవే || చ|| అని మొరసేయు దేవతల యందరితో మురసూదనుండనుకా |

వసజభవుడు వారికిన వారితమైన వరంబులిచ్చుటకా | మనమున శంకలేక దునుమాడిరి
సాధుల సజ్జనగబులకా | చనుడిగవారినందరిని జంపును నొంపును నింతలోపలకా ||

న|| అని యభయంబిచ్చి దేవతల నంపించి వారిజోదరుం డసురమదకానంబు
నకు ద్యుక్తుడయ్యె నిచ్చట |

ఉ|| మాల్యవదాదులిట్లసురమదకాను వార్తల నాలకించి వాం | చల్యమనస్కు
లై యపుడె చాలగరోషక మాయతాక్షులై | తుల్యుడెవీడు మాకు సరిదూగునె మూ
ఖతెచేవతానికి | దైత్యక వాక్యమిచ్చెనట తెంపునమమ్ముల జంపనెంచియుకా ||

న|| అని తమలోమాటలాడుచున్నగుణ గాహియై మాల్యవంతుండు తమ్ముల
కిట్లనియె || ఉ|| వింటిరె తమ్ములార మును విష్ణునితో మనవంటిదాన వు | ల్కంటక
మూనియుద్ధమున గాసిలి మృత్యువునొందువారల ! స్టంటిమివానితో తొడరి కానగ
రాదు జయంబువానికి | స్టంటలు గ్రమ్ము చక్రమును మారక మానొక కైదునందు
టకా || న|| మనకు నధికులైన శంబర వృత్రసముచి శుంభని శుంభ మధుకైట భులను
నామంబులం బ్రసిద్ధులైన దైత్యదానవ కులంబువారు మడసిరి మనమనగ నెంత నూరక
వానికి శరణంబు జొచ్చి బ్రతుకుదమని మరియు నిట్లనియె |

ఆ|| రాక్షసులము మనలరక్షించు టదియెటు | లనగరాదుగా ప్రహ్లాద దనుజు
భక్తుడైన నతని పాలససేయడే | మనము శరణుజొచ్చి మనుటమేలు ||

న|| అని పలికిన ఉ|| అగ్రజమాటల నివి మహాగ్రహ వృత్తిసుమాలి మాలి
య | త్యగ్రమనస్కులై మనకునోట మిగల్గురె దైత్యులైచే | జాగ్రతనుండి సైన్య
మున సాటగబంపి బలంబుతో మహిమా | దగ్రతలంక నాల్గడల ద్వారముల
స్థగు వారినుంచినకా ||

న|| యట్టి శత్రువులక సాధ్యంబగు నీపురంబు నొక్క విష్ణుండేమి సేయగలండని
కృతనిశ్చయులై మాల్యవంతునకు ధైర్యంబిచ్చి పట్టణంబునాటెసల వీరరాక్షస కోటి
కాపుంచి తాము యుద్ధసన్నద్ధులై యుండిరంత ||

ను|| అపుడా విష్ణుడు శార్ంగధారియును చక్రాబ్జంబులంబూని ప | క్షిపతి
నెక్కి విహాయసంబున జగ జేగీయ్యుణడై లంకజేరి | పటిష్టబగు శార్ంగ ముక్తశర
ము లేజీకటల్లప్పివే ! గపరేతాత్ములజేళె రాక్షసుల లంకాద్వార పాలాతతికా ||

శా|| అంతస్మాల్యపదాది రాక్షసులు కోభావేశులైవచ్చి దు | దాంతప్ర
క్రియ ఛండకాండముల మాయాయుద్ధ సన్నద్ధులై | బంతాబుల్పచంపుచు నిగ్గుల

(౧౩) శ్రీ సహజినరామాయణము - బాలకాండ-౧ - అష్టాశ్వాసము -

దశకంబూప్సగావేచి శ్రీ | కాంతూదాకినేక భంగులను సుకృం కేటి హుక్కు మ్మడికా ||

ఉ|| బానసుకోపగింది హరితాక్షాక్షాగూడిగదా యుద్ధంబుచే | బానవకోటి వృంచినముదంబున దేవతలెచ్చరింపగా | మానకనిల్చి ధైర్యమున సూర్యును మాలిని బట్టిచంపెన | కానలజ్వాల కీలముల సంబుజసూతినరంబు దక్కగకా ||

వ|| ఇన్విధంబున నూలింబరిహూర్చి హరిశంఖంబు పూరించిన భయంబున మాల్యకంతుండు సుమాలింబు రస్కరించుకొని హతశేషులైన సమూసమూహంబు తో సకలా మాత్యబంధు విత్రవర్గంబులంగొని లంకం జరిల్వించి నుతలంబునరి సుఖంబుండె హరితన మొదటి నెలపునకుం జనియేసని చెప్పి దిద్దెండు సర్వమంగళ కిట్లనియే | అ|| ఋన్ను లంకలోన నున్న రాక్షసులను | శిలియ బలుకబడిన శేట బడగ | రావణాది దుష్టరాక్షసులంక | నేలినట్టి చరితమెల్ల నినుము ||

సీ|| ఆవిధంబున తండ్రియను పన్నె శ్రవణుండు పుష్పకారూఢుడై పోలుపుమీర | లంకలోపలనున్న లలితపుష్పిద్యాన పాకారగోపుర భద్రాక్షాధ | ములయుంగురత్న సంకలిత స్వర్ణాస్తంభతోరణ మణిమయ సారదులు | రాత్రిదివములు నెచరాక స్వగకంబను భ్రాంతి చేసురలు విశ్రాంతిజడ | సకలలోకంబులకు నెల్ల స్థానమైన | చంద్రకాంత శిలావృత మందిరమున | సుఖముగను నుండె విశ్రవసుతుడుస్వగకా | రాజ్యమొనరించు దేవతరాజలీరా ||

వ|| ఇన్విధంబున యశ్రేష్ఠరుండు దినదినంబును పుష్పకారూఢుడై మాతా పితృదశకానంబునకుం జనుడెంచుచు పోవుచునుండునంత |

చ|| ఘనుడు సుమాలియొక్కతరికై కసియకా తనపుత్రితోడ భూ | వనమున సంచరించు నెడపై శ్రవణుండు విమానమెక్కి తం | డ్రిని గనబోవగా నతనిటెక్కుగ నుంగొని యారెన్నిట్టి వా | నిని కనుగొంటిమేనెచట నిక్కము విశ్రవు పట్టిగావునకా ||

వ|| వీని ప్రభావంబునకు మూలకారణంబు విశ్రవుడేకద నట్టి వానింకూడిన కైకసీ సంతానమున కిట్టి ప్రభావంబుగల్గి యాపస్సముద్ర మగ్నులమైన మమ్ముద్ధ రింపక యుందురేయని యోచించి నిజనందనకుం గుబేరుంజూపి విశ్రవకుమారుం గొలు యని యిట్లనియె ||

శా|| తల్లి నీవును విశ్రవుంగలసి సంతానంబులంగాంచి | మాకెల్లన్నా పద మాన్చి బోవుచునుచు హేలావతి బుత్రి వి | ద్వల్లిలన్మెరుగొందు నా నిబిడచెల్ల యోగక్రియాసాధ క | ల్లాటాత్మునభవనైక మాన్యగుణశీలు నిశ్రవగుజేరగకా ||

వ|| ఇటు పనిచినంజని విశ్రవముని యాశ్రమంబు పరియజ్ఞాచ్చి కని ముగదరి భాగంబున నిలచిన |

క॥ బంగారుప్రతిమవలెతన । చంగటనిలచున్న కైకసంగనిముని మా । తంగని
భయాననీవె వ । రంగనవచియింపు వచ్చినట్టి తేరంగుకా ॥

క॥ అనిశ్రవుండుబలికిన । వనజాయతనేతఃశాని వరునకు వినుపిం । చెను
జనకునాజ్ఞ మిమ్ముల । గనిసంతానంబు వడయగా మునినాథా ॥

వ॥ సుమాలియనువాని పుత్రిక పుష్పత్కట చల్లెల గభాదానంబు ప్రసా
దించి పుత్రవతిఁ జేయవేయని ప్రార్థింపుచున్న రాక్షసాంగసంగని పౌలస్త్యుడిట్లనియె॥

క॥ వినుసంజకడను యరుదెం । చిదహేతువు బట్టిసీపు చెడురక్కసులం । గని
యదవన వినిభీని । మనమున సంకోచనుడర మానినిబలికెకా ॥

క॥ నీయంతవానిపతిగాని । మాయపు రక్కసులగనిన మానినులందుకా ।
హేయనగుచుందు నీసరి । ప్రియపు పుత్రికులనిమ్ము । భవ్యవిచారా ॥

వ॥ అనుయమ్ముద్గియ పలుకులకుం గృపాకలితుండై నీకు ముగ్గురుకొడుకు
లొక్కకూతురుం బుట్టుదు రందు కడగొట్టువాడు ధర్మశీలుడును శాంతుండును
పరోపకాయునగు తక్కినముగ్గురు దుష్టతములొదురని దానికిగర్భాబు ప్రసాదించిన॥

క॥ పదిమాసంబులుదాటగ । పదితలలును రెండుపదుల బాహువులును కెం ।
పొదవెడునేత్రంబులు పని । రదములుగల నొక్క పెద్దరక్కసుగనియెకా ॥

రావణ కుంబకణాదుల జన్మప్రకారము.

చ॥ మాయునునిశ్రవుంగలసి మానినిగర్భముబూని యొక్క మం । దరగిరి
తుల్యదేహుశిత దంష్ట్రకరాళయు తాస్యనీల శం । బరధర వనుదీఘకర పాదవి
కారు మదేభశౌర్య శం । దరసమనాసికావివరు దాంప్రశిరోజ మహాదరుంగనెకా ॥

వ॥ తదనంతరంబున నమ్మహామహుని ప్రసాదంబున నొక్క కూతురుంగని
పిదప ॥ క॥ కడగొట్టువానిపుత్రుని । బడసెన్నరహితనిశాంతు బంధవప్రియునికా ।
విడువకధర్మంబుల యడ । కడువిష్టమెయఁజరించు కరుణాత్మకునికా ॥

వ॥ ఇట్లు సంతానంబులం బడసియున్న విశ్రవుండు జేష్ఠునకు దశగ్రీవుం
డనియు రెండవ వానికి కుంభకనుండనియు మూడవ వానికి విభీషణుండనియు
కూతుర నకు శూర్పనఖయనియు నామకరణంబులు నిర్దేశించి జాతకర్మాదులం జరిపి॥

ఆ॥ ఏశగ్రీవుడునుతుల విద్యాధికులజేళి । శాస్త్రచయములెల్ల చాలజెప్పి ।
వేదవిహితకర్మ విధములబోధింపు । చుండెవంశగతుల నోజవిడక ॥

వ॥ అంత ॥ శా॥ బాలక్రీడల పంక్తికంతుడు మహా పాపాత్ముడైమానులకా ।
చాలన్బాధలసేయు భేదరులపై సామాధ్యముకా జూపుచు । న్జాలింబెట్టుచు పుణ్య
భూమిలను నిస్సారంబుగావించు న । దోష్టానంబున కుంభకనుడు సహాయుండై
తనుంజేరగకా ॥

(౧౫) శ్రీ సదాశివరామాయణము. బాలకాండము ౧ ఆశ్వాసము.

ఆ॥ అన్ననొనరించుధూర్తత కాత్మనలరి | నవ్విభిషణుడాస్త్రుడై యందరికిని |
శాంతిసేయుచుబతిమాలూ సరసగుణుల | మార్గమిటులుడుగద సర్వమంగళాత్మా ॥

వ॥ అనిచెప్పి పరమేశ్వరుండు మరియు నిట్టనియె నట్లు సంతానంబులం బడసి
కైకసిపతియొద్దన యున్నంత నొక్కనాడు ॥

తే॥ యక్షనాథుడు పుష్పకమధినసించి | శండ్రికాలికిజచుడెంచి దాస్యమెరగి |
తల్లిదీవనగైకొని తక్షణంబ | లాకజేరెను తేజో మృగాంకులీలా ॥

తే॥ వాసిగనుగొని కైకసివారిజాక్షి | మచ్చికలరగనుతుజూచి హెచ్చరించి ॥
చూచితేయన్న మీయన్న సొగసునిటుల | కలిమినీయందు నెన్నడు గాంధునొక్కా ॥

వ॥ తపంబునం బడయరానిది యొక్కటిగలదే నీయనుగు తమ్ములంగలసి
తపంబుగావించి యఖిలవైభవంబు సంపాదించి నామనంబు సంతసింపం జేయుమని
యాజ్ఞాపించిన తక్షణంబ ॥

క॥ జననికివలగొని తమ్ములు | జనుదేరగతక్షణంబ జయమును భావం | బున
తపముసేయు తలపున | చనియె న్నోకణమునకు చతురతవెలయు ॥

సీ॥ చనిసోదరులతోడ వనజసంభవుడన భక్తులపాలిటికారిజాత | మీవనంబున
నట్టి దేవునిగూరిచి తపమునరించిన ధాతమెచ్చు | ననిచెప్పివేర్వేర నందరికిని యాశ్ర
మంబులుగల్పించి మానులగుచు | కడునిష్ఠతపములు గావింపుచుండంగ భూమి
యాకాశంబు పొగలునిండె | నంతదశకంతు డొకసహస్రాబ్దములకు | శిరముండించి
హూమంబుసేసిమరల | నొక్కవైవత్సరంబుల కుగ్రహైవ | ఘోరజపనిష్ఠనలిపెను
కూర్మగుడగుచు ॥

వ॥ ఇట్లాక్కొక్క సహస్ర సంవత్సరంబులకొ కొక్కతలగా తొమ్మిది శిరం
బులు ఖండించివేల్చి పదియవ సహస్ర సంవత్సరంబున ప్రధాన శిరంబుఛేదించ
సమకట్టి యగ్నిమండంజేశి చంద్రహాసంబు చేతంబూని ధాతమనంబునందునిల్చి ॥

ఉ॥ కాంచనగర్భస్థికిని శారణదైవమవై జగంబుల | న్నెంచగరాని జీవతని
నెల్లస్మజంపుచు వాటికెల్ల పా | పంచిక కర్మలందెలిపి భద్రముగాగను బ్రోచునట్టి
నీ | యుచి తపారమార్థ సుగుణంబులనే భజియించి వేడెద ॥

వ॥ అయిన వాయందు కృపరాక యున్నడి యాదశమ శిరంబు వేల్చెద
నంతటికైన నీమనంబు సంతసింపకయున్న నాదురదృష్టంబని యెంచెదనని భుజంబు
శిరంబుపై వేయనమకట్టనంత ॥

క॥ ధూమంబు వెడలెదశ ఓక్తోమంబులయందు భీతిసురలందరు వా | ధ
మాపతి చేరంజని | తామసమతి పంక్తివదను తపమునమాకు ॥

వ॥ భీభత్సంబగు సంతాపంబుగల్గి నిలచుట కసాద్యంబై శరణాగతులమై
యరుదెంచిన మమ్ము కటాక్షించి వాని తపోనివారకంబు గావింపుమని ప్రార్థింపుచున్న
యమరుల యడంగరుణించి విరించి తక్షణంబు ॥

క॥ గోకణాశ్రమమున కు । న్నాకమలభవుండు వచ్చెహంసారూ ధూ ।
జై కై కసి నిజ వుత్తా । నీకముకరుణించి తపము నెరవేర్చుటకై ॥

ఎ॥ వచ్చి దశకంధరుని కరంబు తన కరంబునంబట్టి నింత సాహసంబు సేయం
జను నేప్రాణంబులుండి నంగద సకలభాగంబులీ దేహంబునకు గల్గు ప్రాణంబు వదలి
న దేహంబు నిరక్షకంబుగదా విశ్రవనాదనా సీతంబునకు మెచ్చితి కోరినవరంబులిచ్చె
ద యడుగుమనిన దశగ్రీవుండు ॥ ఉత్సాహ ॥ కమలగర్భనిన్ను నేడుగంటి సఫల
మయ్యె నా । యమల తపము వరమువేడుమన్న సంతసించి తి । న్నమరయక్ష సిద్ధ
సాధ్యులందు నాకురణ జయం । బు మరణమున లేని దివ్యపుణ్య దేహమివ్వవే ॥

వ॥ అని యభ్యర్థించిన దశముఖునకు సమర్థుంబు దక్క తక్కిన సకలలోక
దిగ్విజయంబు లొసంగి హోమంబున వేల్చిన శిరంబులు యప్పటి యట్లనుండంజేసి
తదనంతరంబ విభీషణునొద్దికేగి వత్సాతపంబునకు మెచ్చితి వరంబు వేడుమనిన
నత డిట్లనియె ॥

క॥ మిముగంటి నింతకంటెచు । సమమైన వరంబుగలదె సర్వాధ్యక్షా । క్రమ
మున నామనమెప్పుడు । క్షుచయందేనిలచు నటుల కరుణించుమిక ॥

వ॥ దేవాభవదీయ్య దశానం బమోఘంబు గావున వృథాగా నేరదు బ్రహ్మ
స్త్రాబు కృపసేయుచుని వరంబువేడిన అట్లే యొసంగిన తనితో నిట్లనియె ।

ఆ॥ నీమనంబు మిగుల నిర్మలమై యుండు । గాన బ్రహ్మశరము గలిగెనీకు ।
నెపుడు ధర్మబుద్ధినిచ్చితి భవదియ్య । శాంతమునకు మదినిసంతసించి ॥

మ॥ అని దీవింపుచు కుంభకనుక కడకున్నా ధాత విచ్చేళి యో । దనుజాధీ
శ్వరమెచ్చితే తక్షముచేత స్వర్వముంగెల్పి తి । వని వాణీశుడు బల్కుగా నిలచిది
వ్యానంద సంపూర్ణుడై వినుతించెన్భయ భక్తినముగ్రిడగుచు స్వేదోక్తమంత్రంబుల

వ॥ అప్పుడతనికి వరంబులు కరుణించిన సర్పంబులక మృతంబు దాపిన తెరంగ
గునని విచారించి దివిజులొక్క మాయంగల్పించి యతని హృదయంబునం బ్రవేశింప
జేసిన నతండు ॥

క॥ పరమిచ్చెదేని యప్పుడు । పరమానందంబుతోడ బాయని నిద్ర । న్నర
దుగపాణ్ణా సాబుల । కిరవుగనొకనాడు యన్నమివ్వుమిజాల ॥

వ॥ అని వేషకొనిన వరంబులిచ్చి విధాత్మండు నిజనివాసంబునకుం జనియెనంత

ముగ్ధురొక్క దిశంజేతుకొని కుంభకనుకండు నిద్రగోరిన చందంబునకు దేవతల
మాయోపాయంబుని చింతించి గతించిన కార్యంబునకు వగవనేలయని నిజాశ్రమంబు
చేరంజనుదెంచి తల్లి దండ్యులకు నమస్కరించియున్నంత కొంత రాక్షస సమూహంబు
లుంగలసి కొలచియుండిరంత॥ కవిరాజ విరాజితము॥ మరగున నుండి సుమాలియనం
తర మార్గముగాగ నిమంత్రిలతో । సరగునబోదము సాద్వినికైకసి సంతతి వీరత
పోధనులై । మురయుచు రాక్షసమూకలు గొల్వగ మోదముతోడుత నుందురటా ।
హరియొనరించిన యాపద వారికి సంతయు దెల్పుత మంచుపడి॥

ఆ॥ పాములెల్ల గూడి పాతాళముననుండి । ధరకునరుగుదెంచు తెరగుదోప ।
దనుజగుంపులెల్ల తగమాల్యవంతుని । గలసివచ్చెపంక్తి కంతుకడకు ॥

వ॥ ఇట్లరుగుదెంచిన మాతామహాది సర్వబంధుజనంబులకెల్ల వందనాసన్నాన్వయ
పాద్యాదివిధుల నాచరించి సత్కరించి యందుండ నిమమించి కలసియుండిరంత కొంత
కాలంబునకు సుమాలి యొక్కనాడు దశగ్రీవుంజూచి॥

క॥ అన్నాదశకంధర మీ । రున్న యడకు వచ్చి చేరియుండితి మెన్నా । ధ్వు
న్నను సౌఖ్యమెనొక తెర । గున్నది వినవలయు దాని యూరటమతివై ॥

క॥ తగ విశ్వకర్మ లంకా । నగరము నిర్మించె నొకటి నాకముసరి యం । గు
గరిమ మెరయగనుంటిమి । పగగొని సురమాని వరులబాధల నిడుచు॥

క॥ బాధలకోర్వక దేవత । లా ధరణీ ధరుని కడకునరిగి తెలుప స । కోధను
డై మమ్మందర । వేధించిన సుతలమునకు వెల్లితి మనఘా ॥

వ॥ అప్పట్టణంబు శూన్యంబైయున్న నిష్పాప మీయన్న మనుష్యధర్మూడు
పాలింపుచున్న వాడు సామదా నాడులచేత నాపురం బాకమింప నీవయహుకండవు
దానింగైకొని మమ్మందర రక్షింపుచు తేజస్కాముండవై ఆపస్సముద్ర మగ్నులమ
గు మమ్ముద్ధరింప సమఘుండవని పలికిన దశవదనుండు తాతకిట్లనియె ॥

క॥ అగ్రిజుడేలెడు పురమును । దగ్రితజని విడువ మన్న ధర్మంబగు నా । నిగ్రి
హముగూడదనుచు । దశగ్రీవుడు బలికెనంత శాంతముతోడ॥

క॥ మఱికొంత కాలమిటువలె । నరిగిన నొకనాడు నాప్రహస్తుడు దశకం ।
ధరుతో నిట్లను విక్రమ । పుకఘంకా సవతితల్లి పుత్తులపొందు॥

మ॥ అదిగాక భవదగ్గిజుండకట లంకాపట్టణంబేలె నా । మదగ్గనంతుగ
నీవుబ్రోవవలదా మోమాట నీకేల పో । వ్రదమాతండది యొప్పుకున్న బలివి
బోరాడివెల్లించి మా । శృదయానందము నేయుమయ్య మదిలో హేయంబుగా
నెంచక॥ మ॥ అనిబోధింప ప్రహస్తు మాటలకు నాహ్లాదంబునంబొంగి భోదన

(౧౦) శ్రీ సదాశివరామాయణము. బాలకాండము ౧ ఆశ్వాసము.

భేరీరవమొప్పుగా వెడలి మంత్రుల్గొల్వ లంకాపుత్రీ । వనభూదేశముజేరి యందువిడి
యన్వాక్రుచ్చి నేనానితో । చనుమాకిన్నరనాథుజేరియను వాచారక్తి శోభిల్లగన్ ॥

క॥ నీతమ్ముడు దశకంఠుడు । బ్రాతలతోవచ్చిలంక పాలించుటకై । మీతలపు
దెలసిరమ్మని । ప్రితిందోతెంచెవనుమి । ప్రియవచనములన్ ॥

వ॥ అని సామంబున ఎందనాది సత్క్రియ లాచరించి ప్రియపూర్వకముగా
తెలనాడిరమ్ము వినకయున్న యప్పటిమార్గంబు చూతమని బుఱైంచిన నిజసోదరీ
పుత్రుండగుటంజేళి నేనాధిపత్యంబు నంగీకరించినవాడు గావున ప్రహస్తుండుప్రశస్తంబై
గుహ్యకేశ్వర పాలితంబైన లంకానగరంబు ప్రవేశించి పెరొలగంబున గర్దియపై
గంధర్వ ప్రమదాకరకలిత కంకణకేంకారనిన దవింజామగానిలమాఖ పద్మజల బీడు
సందోహంబులింక పెద్దకొలువై యున్న రాజరాజంగని సమస్కరించి కరాంజలియై
యిట్లనియె ॥ క॥ దశకంఠరునకు నేనా । వశమననర్తించునట్టి వాడనమితో కుశ
లంబడిగిన పిమ్మట । విశదంబగునొక్కవార్త వినుమనిచెప్పెన్ ॥

క॥ మనమా నామహులేలిన । ముచులంకారాజ్యవిభవ మునువిష్ణుని చే । తను
నోడి సుతలమొదన । చనిడాగిరిపిదప మీవశంబుననుండెన్ ॥

వ॥ కొన్నినాళ్లు నాయత్నంబున పాలింపందలంచితి యిందుల కేమనియదగని
మీతమ్ముండు విచారించెనని ప్రహస్తుండువచియించిన ధనదుండు వానికిట్లనియె ॥

క॥ సంతోషమయ్యె తమ్ముని । చెంతకుజనుదెంచినిట్లు చెప్పుదమని నా ।
మంతనమునదలచగ తా । నింతలా నినుదోలిచాల హితమొనరించెన్ ॥

వ॥ ఇప్పుడే సపరివారంబు గా నిశ్శంక లంకవదలి చన చున్నవాడ రమ్మని
సందేశంబునినన్యాయించి తక్షణంబు పుష్పకారాథుడై తండ్రిపాలికింజని దశగ్రీవుని
తెరంగెరింగించి జనకాపట్టువదలి చెట్టులేనిపిట్టనెత్తి నెట్టిచోటనిలతు నానతిమ్మని
యడిగిన విశ్రీవుడు కుమారున కిట్లనియె ॥

క॥ దశకంఠునితోబోరగ । వశమాపరమేష్టివలన వరములు గొన్నా । దుశ
మించుట మంచిది నీ కుశలంబే నెపుడుమదిని గోరుదువుతా ॥

ఉ॥ కావుననీవుబోయి విషకందరునిం బొడగాంచివేడు నా । దేవుడుభక్తవత్స
లుడు తెల్లముగారజితాద్రి యందు సం । భావనజేళినిల్పు కడు భద్రముగానని చెప్పి
యంపె నీ । తోవనుజూపివిశ్రీవుడు తోయరుహాక్ష మదియ్యసన్నిధిన్ ॥

తే॥ అతడుచనుదెంచి వందనమాచరించి । నెలపుదయనేయుమన్న మున్నలక
యనెడు । నగరమొక్కటిగలదు మాయగ సమీప । ముననసింపుచుటచు యద్ధనదు
నంపి ॥ న అల కాపురంబు పాలింపంజేళి తదిమొదలు విత్తేశుండు మత్సరుండని

(౧౯) (శ్రీ) సదాశివరామాయణము- బాలకాండ-౧- ఆశ్వాసము-

ప్రసిద్ధనామంబునం జెలంగెననిచెప్పిన శారీసతి ధవునకిట్లనియె ॥

క॥ పదపడిదశకంతుడు తన । కెదురెవ్వరులేకలంక నేలినతెరగు । న్వదలక
జగములనెల్లను । గదనంబున జయముగొనిన కడవినవలయు ॥

వ॥ దేవాయానతిమ్మనియడిగిన జగన్మాతకు శివుండిట్లనియె నట్లు ప్రహస్తుండు
విత్తేశువలని ప్రత్యుతరంబు గొనిచని దశకంతునకెరింగించి నతని పలాయ సంగునుం
జెప్పిన పరమానందభరితుండై యవ్వడకదలి ॥

సీ॥ మాల్యవంతుండు సుమాలిమదింఁచిన గజవాహనంబునై కదలిరాగ ।
తల్లికై కసియు ముత్యాలపల్లకినెక్కి తండ్రిలపజ్జనుతరలినడవ । మంగుళిబుశ్పంగార
మావులపైనెక్కి సేనతోముందటచేరికొలువ । తమ్ములునిరువంక ధవళచామరములు
వీచుచుముదమతోవెనుక నిలువ । చారుతరమైన స్వణాది మిరుసట్టి । తేరుపై
నెక్కి సామ్రాజ్యధీగుడగుచు । పంక్తికంతుండు తనసర్వబాంధవులతో । వేడ్కలిగు
రొత్త లంకప్రవేశమయ్యె ।

వ॥ ఇట్లుప్రవేశించి ॥

—:(రావణుండు మాల్యవదాదులతో లంకంప్రవేశించుట):—

తే॥ మాల్యవంతుండుమున్ను సుమాలి వెన్క । మంత్రీవర్గంబుగలసి సామంత
వరులు । నబ్దిజలముల నభిషేకమాచరించి । పట్టభద్రునిజేసి రప్పంక్తిముఖుని ॥

వ॥ ఇవ్విధంబున దనుబరాజ్య విసూతికిందగిన నాయకత్వంబొనంగినం గైకొని
తాతలతల్లుల తమ్ములనెల్ల నరయుచు మహావైభవంబున లంకారాజ్యంబుసేయుచుండి
తల్లియనుమతంబున ॥

క॥ అలవిద్యుజ్జహ్వాడను । పలలాశనుకాలకేయ బాంధవ్యసకు ॥ జెలియలు
శూర్పనఖాఖ్యను । కలిమికిదగువెడ్లిజేసే కైకసియలర ॥

వ॥ అతనొక్కనా డప్పలస్త్రుండు ద్యావవనంబునకుం జని యనేక మృగం
బులం బరిమార్చి కదురచనుడెంచు నొక్క కన్యకాయుక్తుండైన మయుంగాంచి నీ
వెవ్వొడవు యీ కన్యకామణియవ్వరు యీ మృగసమృద్ధులైన వనంబునవేల గృమ్మరి
యెవరు యరింగిపురునిన మయుడిట్లనియె ॥

మ॥ దానవవిశ్వకర్మను సదానొనరించెద శిల్పికర్మచం । దానకుమెచ్చిదేవతలు
తామరసాయత సేత్రహేమయ । స్నానిదెచ్చియిచ్చిన సమాహితచిత్తుడైనడంతుక ।
స్నానకయున్నదానికి కుమారులునిద్దరు కూతురొక్కతె ॥

వ॥ సుతానంబుగలిగిన యనంతరంబ నా హేమదేవ తాహ్వానంబున సురలోకంబు
నకుం జనియె నేనును యక్కంతావియోగ పరితాపంబున తపంబు సేయుబూని

మండోదరియును నిక్కన్య నెవ్వరికైనా దగువరునకిచ్చి వనంబునకుంజన నిశ్చయించి నిటవచ్చుచుండితి నీవెవ్వడ వీకన్యదగునేని పాణిగ్రహణం బొనర్చుమని నుయుండు బలికిన దశవదనుడు ॥

ఆ॥ తండ్రివిశ్రాంతుండు తాతపులస్తుండు | తండ్రితాత నాపితామహుండు |
 కరుపాక్షిముఖుడ ప్రియవయ్యెవిక్కాంత | భార్యగావరింతు పరిణయమున ॥

వ॥ అనిచెప్పి మయుదోడుకొనివచ్చి యకన్యంబిగ్రహించి మామను బహూకరించి పంచి యనంతరంబ ॥

క॥ బలిపుత్రితనయమృదు కుం | తలవజ్రజ్వాలయ నెమ ధవళాక్షిని పెం | డిలి
 జేసె కుంభకణ్ఠున | కెలమిన్బంధువులుమెచ్చ నిచ్చారతుడై ॥

వ॥ శైలూషుడను గంధర్వుని పుత్రికయగు సరమయను దానించెచ్చి విభీషణుకుం బాణగ్రహణం బొనరించి సకలసంపద్యైభవంబున మండోదరింగలసి సౌఖ్యంబున నోలరాడుచునుండునంత ॥

క॥ మండోదరిగర్భంబున | ఛండపరాక్రముడుబుట్టె శక్రానులకు | స్తుండియ
 లదరిగరోదసి | నిండపయోధరములీల నిడదముచలగ ॥

వ॥ మేఘురావంబు సేయుచు జన్మించినపుత్తునకు మేఘనాథుండను నామంబిడి సంతసింపుచుండె షదంపడి యద్దశావనుండు ॥

క॥ తపసులగొట్టుచునానుల | కవకారముసేయు విష్ణుడచువార్తలకు | న్నెప
 డెన్నుచు భూసులను ॥ కృపలేకయడంచుచుండు కినుకెదగదర ॥

వ॥ ఇన్విధాబున దుష్టచేతలకు మొదటివాడై లోకంబెల్ల పీడింపందొరంగిన
 విని వైశ్రవణుండు కోపించి యొక్క దూతముఖంబున ॥

మ॥ తగునాచుష్టతనంబు నీవలన సుధాపించె లోకంబు వే | రుగమింపన్కడు
 పిన్నవై యకట తండుల్లాతలుండంగ నే | నుగురుత్వంబునతమ్ముడంచు భయముకొ
 జూపింపకుండంగ నీ | మగపాండిత్యము జూపజాలి సరేమాబొట్లకొ నొదలత్ ॥

క॥ అనిచెప్పిదూతనంపిన | పనివినియద నాచువాడు బాహు టోపా | బున
 లంకజ్జేరి దశముఖు | గనివందనమాచరించి గౌరవమెసగ ॥

వ॥ మనుష్యధర్ముడుజెప్పిన సందేశంబునినుపించి మరియు నిట్లనియె ॥

సీ॥ దశకఠరూపయన్న తగనికార్యము సేయ వలదనిచెప్పినవాడువినుము | ధర్మంబు
 తప్పుట తగదనిపల్కిన దూతవాక్యంబులదోషమెంచి | కరవాలమునవాని ఖండింప
 యోయిన పిన్నతమ్ముండువిభీషణుండు | దూతవధ్యుడుగాడు తొలగుమటంచుప్రార్థనసేయ
 నక తత్కంతనీహత | మాచరించియల ప్రహస్తునిదిలకించి | పెద్దవాడునాకుబుద్ధిజెప్పి

వ! అనిబహిష్కముఖులు విన్నవించిన హంసవాహనా రూఢుడై లంకకేతెంచి
రావణుచే నస్పృతుండై మఘవుని చరవిడిపించి నిజేచ్ఛంజని యెవ్వద్ద శ్రీవుండు విన్నం
బోయి నిజమందిరంబున కుంజనియెనంత॥

చ! ఇటువలె పంక్తిగంతు డమరేంద్రుని గెల్చి ధరాధినాథు ల | న్కుటల
మనస్కుడయి నెదిరి ఘోరతరంబు నాహవంబు ల | నృటరథ వాజియోధముఖ
భద్రగజంబులతో జయింప సం | కటపడిరెల్ల భూవరులు కాదని యవ్వరు లేక
యుండుట॥ క! అని చెప్పి శివుడు హిమగిరి | తనయగని యిట్టుల్నియే ధవళా
యత లో | చన పంక్తి కంధరుండొక | దినము న కైలాస నగము దిక్కురు దెంచె॥

క! చనదెంచి రజిత భూధర | మునుగొని చన్ లంకలోన పూజలు గావిం |
వను నలచి పర్వత ముక్తిం | దను కరములజాచి ప్రాధతను విలసిల్లె॥

క! కదలింప దలచెనంతట | పదనఖమున గిరినియొత్తి పట్టిన నతడు | న్వదల
క పెకలించెను కడు | మదమెవగమరంగ లక్ష్మనూమమ్మలకు॥

వ! అప్పుడు వానివింశతి కరంబులు కుధరంబు క్రిందన ణగిపకవెండి కొండ
పదంబుచేత నొత్తిన త్రోయంజాలక పెద్దరొదసేయుచు వేదంబులకెల్ల పదక్రమంబు
లని యడుభాగంబులనుతీ యించెనంత నయ్య సురచేశిన సామాధ్యంబునకు మెచ్చి
హస్తంబులు వదలించితి రవంబున జగంబులెల్ల కంపింపంజేయు కతంబున రావణుండను
నామంబు ప్రసిద్ధంబయ్యె నదియల్లన వెరింగిన కథయే కదనవ్వలివర్తనంబు వినుమని
పరమేశ్వరికి పినాకధరుండిట్లనియె॥

చ! అమరులవైరి యీ విధమునందరి రాజుల బాదదోలి మో దమున
పురంబుజేరి సుఖతత్పరుడయ్యెను యగ్గభుక్స మా | జముచతురాస్వు కేరజ్జి సాగిలి
మొక్కినుతించిదేవ మా | శ్రీమ వివరింప వచ్చితిమి రావణదైత్యుని బాధమాన్పవే॥

చ! అలగినమస్త లోకముల నారడి బెట్టి సురేంద్రు గెచ్చె భూతలమున గల్లు
శూరులను దాఢుకలులేరు మరేది జెప్ప నీ | కులమున నిట్టి దోషముల కుర్వడి గట్టి
నవాడు లేడు యీ | వలచుచునిచె మీవరమ వారితమయ్యెను మానుటెట్లకో॥

చ! అని మొరసేయు నిర్జరుల కంబుజసూతివచించె రావణు | డనువమఘోర
నిష్ట తపమాచరణంబొనరింప గోరికల్ | మనయ న గోరినట్టులను మానములేక యుసంగ
వాడు దు | జనులనుగూడి దౌష్ట్యమున రాయిడిబెట్టె సమస్తదిక్కుల॥

వ! అని వచియించి తక్షణంబు సుమునస్స మూహంబులతో వెడలి పాలక
డలి సమీపంబునకుంబోయి యూర్ధ్వముఖులై యిట్లుని విన్నవించి॥

చ! భువనములార్చి జడగను పోషణసేయుటకై యనేక మా ప్రివిముల

— సేవకులు కాదులు బాధ్య నిష్ఠునిం గూర్చి మొర పేయబడి —

సూర్యుల్లోనిన పద్మబాహుని గేహిచున్నవై । ధనశకునచుకడై యలమి తాచిన
పద్మల బోగ్గించుచుండు మా । భక్తని వదూర్తి మాకెప్పుడు బాచనహంత ప్రిసన్నుడ
యొక్కకాది మూని తెరంగిలగా జననమూ హము నృప్తి యురక్షహంత నె । వ్యాడు
చరిత్రవాది సవినాసము సాత్త్విక కామనంబు లో । గూడిన బ్రహ్మవిష్ణు శివగూఢ
హములతోడ నొప్పి యు । న్నాడను వార్తాంబున సనాథుడౌ హరిమయ్యునేలుతకా

చ! సరసపుడేహాకాంతి మనశ్యానులమై విలసిల్లమేఘ ముం దరయగ జొచ్చి
నూనక కయంబున జూతకితార్థమై ధర । స్మితము పాకశాన నతనిరములన్లుంచు
♦ సి ♦ నెవ్వ డా । స్మరశతకొటి సుందరుడు మమ్ములబోగ్గించు దయాప్రపూనుడై ।

చ! యలమి మృగాంక చూపముననే యనఘుండు సుధారసంబు చే । నిలగల
యోషధితక్షుల నెవ్వడుబోగ్గించు తనంతతా నెయ్యి । వెలయుచునుండునే ఘనండు విశ్వ
మొనర్చిన మూలమెవ్వడా । బలయుతుడౌ ముకుందుడు శుభంబులొసంగుచు మమ్ము
బోగ్గవుతకా । శా । ఆరూఢిందిదశ స్వరూపమున స్వాహాకారతకా గోగ్గలుచుకా ।
ధీరోక్తికా పితృసు న్వరూప భరుడై తెల్లంబుగాదా స్వధా । కారంబుల్ గొను నెవ్వ
డా విభుడువేడ్కకా యక్షముల్ బోగ్గచునా । కారుశ్యోదయుడౌ జనాద్రోనుడు
శ్రీకాంతుండు మమ్మేలెడకా ।

చ! అతిమోదంబున నాలుగక్షరములకా చాలాగెనాల్గింట న । మృతితో
రెంటను బాణసంఖ్యనుతుడం బ్రావీణ్యుడై రెంట డా । శ్రుతివాక్యంబుల హూయ
మానుడగచుకా శోభిల్లు నెవ్వడు నా । శ్రితమందారుడు భగ్గవదితుడు రక్షించు
నమ్మున్నిత్యముకా ।

చ! అని అనన్యగతికులై శతమఖ సమేతులై చతురాన నానుమతంబునని తర
ప్రపంచంబులు విడచిన వారలై యాసర్వేశ్వరుని భిమతింపుచుండ నయ్యాది దేవుండు
నిజస్వరూపంబు పొడసూపిన । సగ్ధిగావృ । కనిరాశ కాది దివ్యుల్ ఛరకరని భనం
కాశకోటిర భారుకా । వినకాపుశ్రాది తల్పుకా విత తవరఫణావిర్భవ ద్రోత్నభాస్వ
ధున నీహంబోద గాతుకా కమలధీ తనయా కాంతహారా పల్లోబ్జ । జ్ఞనితా త్యాగద
సాంద్రీక సలలిత సుయశస్సగుఘోరౌ ఘదూరుకా ।

చ! మరియు ననేక దివాకర భాసమాను భక్త జనాదీను నవరత్న నూపుర
కంకణ కటకకాంచీ మదికాకుండల కేయూరాంగద భూషునార్త జనపోషు వరదు
గ్ధాణకన తరంగాంబు కణవి భ్రాజిత కోమల గాత్రుదీఘక చతర్బహు కమలాద
మనోమచకుంభ సులగ్నవిరాజిత సాంద్రీకుంకుమ సుశోరస్తలు పూణేందు వదను

సర్వాంగ సుందరు పరమేశ్వరు విశ్వమయుఁజూచి తద్దశనాను మోదచేతస్కు లగుచు
గుంపులుగూడి పాకశాసనాది నిలింపులు కరాంబుజాత సంఘటి తనిటల తట్టులై
యిట్లని నుతియించిరి ||

సీ సర్వేశసర్వాత్మ సర్వభూతాభావ సర్వజ్ఞ పద్మేశ సర్వసాక్షి | సర్వ
కామప్రద జగదీశ్వరచ్ఛత సర్వామదాచ్చిత సర్వవేద్య | యశ్శేషయశ్శాస్త్ర యశ్శ
స్వరూపక యశ్శసంరక్షక యశ్శమూర్తి | యశ్శపూరుషహాది యశ్శభిషదిత యశ్శ
భుక్పాలనయశ్శనిలయ | యశ్శనాయక కామితయశ్శ ఫలద | యశ్శభోజన యశ్శ
కృత్యగ్నసాక్షి | సతజరామక భూజయయానంగమూర్తి | పరమ హంసాభి వంద్య
యోషకమపురుష ||

ప దేవాసహస్రశ్రేష్ఠ సహస్రస్య స్యహస్రనేత్ర సహస్రపాద సహస్ర
నామధేయ సహస్రమూర్తి - నేకాచ్ఛత దశన అనేకమాల్యాంబ రాభరణ భారణ
అనేకాయుధ అప్రమేయ జగద్భరిత పరబ్రహ్మ చిత్త్యై రూపక పరమాత్మ అనంత
వీర్యఅనంతాగ మవేద్య అనంత కాల్యాణగుణ పరిపూర్ణ సనాథన అనంతమయ ఆది
దేవఅనంతశయన అనంతమూర్తి నిరాకార నిర్గుణసగుణ దేవధేవ శరమపవిత్ర పరాపర
శరమస్వరూప వేదచయ మరోమయ కాలమ యత్రయీమయ తుభ్యంస్మ మోనమః ||

సీ అంబరాకుగ పావకాంబు + న + వ సుధర లెవ్వని కాత్మయై యెసగు
చుండు లోకంబు లెవ్వనిగొనవిలీనమై సృష్టిచెవెలపటజేనిలచు | పర్వతనదులతో
బ్రహ్మాండ మెవ్వని యాదీనమున భద్రమై వెలుంగు | గ్రహతారకంబుల గణము
లెవ్వని యాగ్న రేయురు పవలు చరింపుచుండు | నట్టి సర్వేశ్వరుడవు ప్రత్యక్షమై ఓ
వక్షట మాయాపదలు దీచుమయ్య వద్ద | పత్రనిభనేత్ర లక్ష్మీశ బహువిచిత్ర |
చారు తరగాత్ర సుగ్ధాన సచ్చరిత్ర ||

క || రావణబాధల కోర్వక | నీవిధమున యార్తితోడ నేతెంచితిమ | య్యా
వరద కరుణజూడుము దేవతలకు దిక్కునీవ దీనశరణ్యా ||

చ | అనివినుతించు దేవతల కామధుసూదను డార్త రక్షకుండను వినుడయ్య
లార వనజాసనుడా పలలాశినేతకు || మనమున గోరుకొన్నటుల మానక నిచ్చె
వరంబులందు సా | ధునయము మానికోకముల దుఃఖనిమగ్నుల జేశెకూర్చుండె ||

వ | వాడును సర్వదిగ్విజయంబు గోరికొనిన రవానరుల మాతంబు లెక్క
సేయడయ్యె గానమానుషాకారంబున వనచర సహాయుండనై యతిని సహస్రంపగల
వాడ కావున మీమీయంశంబులచే ఋశ్యమూక శర్వత ప్రాంతంబున కవుల
నుత్పన్నంబు గావింపుండు ||

(౨౫) శ్రీ సునానీపరామామణము - బాలకాండ - ౧ - ఆశ్వాసము

క: కపికులమున దశరథుండను | భువనమురక్షింపుచున్న భూనరు నెడ నే |
నవతారమెత్తి మిమగొని | దృవముగ వధియింతు పూర్వజేవాధ్యక్షున్ ||

వ: అని యభయంబొసంగి కమలాక్షుండొత హితుండయ్యె నప్పుడు నిలింపు
లు గుంపులు గొని కావణుండు మృతుండగుట నిశ్చయంబని సంతప్త మానసులై
నిజనివాసంబులకుంజని భగవదవతారంబునకై యెరిగిమాచు చుండి రిసవంశచరిత్రంబు
వినమని కాళికి తత్ప్రియుండిట్లనియె ||

కం: ఇనతనయుడునై వన్వత | మనువునకు దయించె నొక్కమా నవ నాథున్ |
డను కమగుణుడిట్వా కుం | డిన కులమునకాది పురుషుడితడయ్యెనతీ ||

వ: ఇతండయోధ్యయను నగరంబు పాలించెనది మొదలు సూర్యవంశంబు

—:(ఇనవంశ రాజులచరిత్రము):—

రాజధానియయ్యె నట్టి పట్టణంబేలిన రాజులనెల్ల యెరింగించెద వినుము ||

ఆ: కొడుకుబుట్టె మనువు కొడుకగు యిట్వాకు | కుక్షి లోన నొకడు కుక్షి
యనక | కుక్షియనగ | కుక్షియుదరమున వికుక్షియనంగను | జననమందె తండ్రి
జనకుడుబ్బ | వ: అట్టి వికుక్షికి బాణుండుదయించె బాణున కనరయ్యుండతనికి పృ
థుండు పృథునకు త్రిశంకుండు త్రిశంకునకు దుందుమారుండు దుందుమారునకు
యవనాశ్వుండు వానికి మాంధాతృడు నతనికి సుసంధి సుసంధికి ధృవసంధియా
రాజునకు భరతుండా భూపాలునకు అశితుండమ్మేది నీకాంతునకు నగరుండు జన్మించె
నాతనికిద్దరు పత్నులందు పెద్దభార్య కనమంజసుండు రెండవ దానికి యరువదివైల
పుత్రులొబడసి రాజ్యంబు సేయుచు |

చ: క్కృతువనరింప వజ్రితురగంబు హరించుకపోయి కాదక ముం | డతుల
తపంబుసేయు వనమందున గట్టి యధేచనేగె భూ | పతిగని ఋత్విజుల్సవన భంగము
గల్గెను వాజిలేమి నీ | సుతులను బంపుఘోణి నివసుధర లోకలయంగజూడగక ||

వ: అని యాజకులొనరిచ్చిన వృష్టి సహస్రతనయులందోలవారు నశ్ దిశ
లంబోకించి ధరంద్రీవ్రిచని సుతలంబున కపిలముని నమీపంబున గుర్రంబుండుటగని
యతాడె నశ్వహారుండని బంధింపందలందిన నమ్మనికనులు విచ్చి చూచినంత యరు
వదివైల నగరసుతులు తక్షనంబున భస్మంబైకూలిన ||

క: తడవాయె సుతులు గాకకు | పుడఁబు ఘోటకము వెలకబోయిరి నాత |
తడి జిక్కకున్నమరి నెయ్యడ నెవ్వరి చేతజిక్కినేమైరొకదా ||

వ: అని చింతించి బాల్యంబున పౌరబాలుర నెల్లన్దొనిపోయి సరయాన
దింబారవైచుచు దుష్ట క్రియారంభుండైన యనమంజ సూడను రెండవ పత్నిసుతుని

పురంబు వెడలంద్రొబ్బి తత్పతుగ్గండగు శంశుమంతునింబోషింపు చుండుటంజేసి
సమీపంబుననున్న యతనింగనుంగొని ||

క॥ క్రతుభంగ మొదవెనిట నీ | పితరులు ఘోటకముజూడ పీఠింజని రా |
కతడ సిరియేమి హేతు వా | దృతమతివైనీవుబోయి తెమ్ము హయంబు ||

వ॥ ఇట్లు పోతుని కాజ్ఞాపించిని యంశమంతుండు నతికీఘ్రింబున వెడలి నిజ
పిత్రువృత్త మార్గంబునంజని యశ్వంబు నుంగని భస్మరాసులై కూలియున్న తండు
లాజూచి దుఃఖపుచున్న యతని పాలికి గరుత్మంతుండు చనుదెంచి యిట్లనియె ||

ఆ॥ తండులెల్ల జరిగెవ యోగంబున | వారికొరకు నిల్లువగవనేల | భస్మ
దాశిగంగ పావనజలముల | ముంచవారీకెల్ల ముక్తిగల్గు ||

వ॥ కావున మద్భగినీ తనయులగుటంజేసి నీకెరిగించితి నిక్కార్యంబు నీవలన
సేయంపంజనుదెంచితి తండ్రి వియద్దాని నీనలిలంబు ధరామండలంబునకు దెచ్చి వారి
పునీతులంజేయుమని దీవించి పక్షిశ్వరుండరిగిన యనంతరాబ ||

తే॥ హయముగొని పోవక్రతువు సమాప్తిజేసి | నగరుడాయంశమంతుని సర్వ
పట్ట | భద్రుగావించి సంసారబాహ్యుడగుచు | ముక్తిసొందెను దేహవి ముక్తమయ్యి

వ॥ అంశుమంతుండు నిజవంశానుగతంబైన రాజ్యంబుసేయుచు గంగావతర
ణంబున చింతంబూని కాలగతింజనియె నతనిపతుగ్గండు దిలీపుండును ||

క॥ సురనదిజలములచేత న | గరతనయుల పావనంబు గావింపుగ నే | తెరగు
న సమకూరునా నా | తరమున ననుచుండి యతడుతనువుంబాసె ||

వ॥ ఆదిలీపతనయుడైన భగీరథుండనువాడు |

చ॥ తపమొనరించి దేవనది ధారుణికింగొని తెచ్చి తాతల | న్న పగతదోషు
లై దినమునందు నశాశ్వత సౌఖ్యమంద గా | కపిలుని కోపవహ్నిబడి కాలిన భస్మ
ము ముంచెనీటిచే | నృపమణి కీర్తిగాంచె ధరణింగల రాజులకెల్ల మేటియై ||

వ॥ అట్టి భగీరథునకు కకుత్స్థుండు కకుత్స్థునకు రఘుపురఘునకు కల్మాష
పాదుండు కల్మాష పాదునకు శంఖుండు శంఖుంబునకు సుదర్శనుండు సుదర్శనునకు
యగ్నివంశుండు యగ్నివంశునకు శీఘ్రగుండు శీఘ్రగునకు మరువు మరువునకు
ప్రశుశ్రీకుం డారాజసత్తమునకు అంబరీషుండు నాయంబరీషునకు నహుషుండు బుట్టె ||

క॥ నహుషుని సుతుడు యయాతీయు | మహనీయుడు సకలలోక మాన్యుండ
గుచు || బహుసౌఖ్యమందె రాజ్యము | గృహధర్మమువదలకుండ క్రీడారతుడై |

వ॥ ఆయయాతీసి నాభాగుండు జనించె నతనికజండు బొడిమి రాజ్యంబు
పూజ్యంబుగా సేయుచు |

(౨౭) శ్రీసగాళివరామాయణము - బాలకాండ - ౧ - ఆశ్వాసము

ఆ! పంక్తిరథున బడసె పద్మాప్తవంశంబు ! తేజరిల్లె సుతుని దేహకాంధి !
యజుడు సంతపించి యాత్మజనకు ! జాతకర్మనడపెమిగుల కాంక్షజేశి ॥

—:(దశరథుని చాత్రము):—

వ! విపులకనేక భూహిరణ్య దానాదులొసంగి పుత్ర జన్మోత్పవంబునంబొంగి
యుండెనంత ! సీ! సకలరాజాధి రాజసముల నణగించి వసుధగైకొన్నట్టి వాడెవండు !
శంబరాసురమాయ సంగ్రామమున దైత్యవరులనే పడగించు వాడెవండు ! భగవంతు
డే భూమి పతిగర్భమందున వరపుత్రికై పుట్టెవాడెవండు ! తపనకులంబున తనకీర్తి
లతికల స్వలోక మెక్కించు వాడెవండు ! యట్టి దశరథ భూపాలుడజని తనయు
డజుడు దశరథునకు సుతుడైన యటుల ! వృద్ధిబొందుచునుండ వివేకవినయ ! రమ్య
గుణశాలి దశరథుర జమకాళి !

ప! ఇట్లు వృద్ధిబొందుచు దినదిన ప్రవర్ధమానుడై యున్నతనయునకు రాజ్య
తంత్రంబునందు నియోగించి యజ భూపాలుండు తపోవనంబున కుంజరియే !

తే! రాజ్యమేలుచు దశరథరాజు వేట ! తమకమెదనాటి నొక్కడ ధనువు
దాల్చి ! సరయునది ప్రాంతవనిజేరజని యతండు ! మృగములను జూసవివారించె మి
హిరకులుడు ! వ! ఇవ్వడువున యనేక మృగంబులంజంపుచు రాత్రిందివంబుల సర
యానది సమీపతరుగుల్మల తాదులయందు విహరింపుచు నొక్కనాడమ్మ హానది
యందధరాత్రంబున జలంబులయందు బుడబుడ యను శబ్దంబు వినవచ్చిన మత్తగ
జంబులు పిపాసాధకంబు సరయానది జలంబులు ద్రావుచున్నవని నిశ్చయించి శబ్దభేది
బాణంబు వొడగివేసిన వేటుతోడ హాథగవంతాయను శబ్దంబు చవులంజొర బారిన
నదరిపడి దిగ్గున నచ్చోటునంటంబోయి బాణవేదనచే పొరలాడుచు నా యాసపడుచు
గక్తదిగ్ధాంగుండైయున్న యొక్క వనప్రస్థానుండగు ఋషింగని భయంబందియతని
సమీపించి నిలచుండెనంత ॥

ఉ! చూదియతండు రాజునను చోద్యమ నన్నిట బాణవేదనం ! దోచితి
వేమనందు నొక దోహముజేశి యరుంగనైననం ! కోచములేరు తల్లి జనకుడును
చీకులు వారికెవ్వరు ! బ్రోచెడువారు లేరనుచు పొక్కెద ప్రాణమనీకు దక్కగ ॥

ఉ! వారలడప్పిదీపుక కు వారిగొనుజను దెంచి యాక్రియ ! స్మారణమంద
గావలసె మానవనాయక చారికింత యీ ! నీరముబోశి ప్రాణములు నిల్పుమునీకు
యశంబుగల్గు నీ ! నేరముగాదు పూర్వముననే నొనరించిన కర్మయోసుమీ !

వ! సమీప పటవృక్షంబుకింద కావడిందించినవాడ నందు మజ్జన కుండు
దేవీసహితుడైయున్నవాడు కుంభవలంబులంగొనిపోయి వారలకిచ్చి జలపానంబున

రించినపిదప యీవృత్తాంతంబేర్పడం జెప్పమని యాసాఘాత ముండెరింగించిన
యప్పుడ తజ్జలకుంభంబునెత్తుకొని వారలున్న వటమహీరుహంబు కడకేతెంచిన
సాదంబుల ధ్వనిని పుత్తుండ కాదలచి యంధవృద్ధుండిట్లనియె ||

ఆ! తనయనీవుబోయి తడవయ్యె మీతల్లి | దప్పియొడవి చాలతల్లడిల్లె |
గుడ్డివారి మమ్ముగొనితెచ్చి యీతీసి | జేశితయ్య మమ్ముబాళితండి ||

వ! అని వగజెంది యాకోశించు యంధమిథునంబునకు పంక్తిరఘుండు
మానంబున జలంబులివ్వంబోయిన వారలనుమానంబున తనయా యని ముమ్మారు
చ్చరించి పలుకకున్న నీవెవండవు మాసుతుండెచ్చట నున్నవాడు పలుకరించిన
మాటాడవదియేమన్నా యని పలువరించునా వృద్ధ దంపతులకు రాజిట్లనియె ||

క! క్షత్రియుడను కమలాపుని | గోత్రంబున బుట్టినాడ కుటిలాత్ముడ మీ!
పుత్తునిశరమున మృగమని | ధాత్రింబడవైనాడ తాపసులార ||

వ! సరయూనది జలంబుల కుంభంబు పూరింపుచుండ బుడబుడయను శబ్దంబు
విన్నంత గజంబను జిఘాంసచే బాణ ప్రయోగంబుగా విందియనంతర బవచ్చికమం
గొని పశ్చాత్తాపంబున చింతించితి గతజలసేతుబంధనంబుగాదే మీరలు నన్ననగ్ర
హించి యీనీరంబులు స్వీకరింపుండని పలుకుచున్న రాజువచనంబులు వజ్రసాతంబులై
హృదయంబులుభేదింప నయ్యిద్దరుమూర్ఖులబడి కొంతవడికిదెలసి యిట్లని విలపించిరి. ||

ఉ! కన్నులులేక యీ విధము కష్టమునొందుచు నున్న మాకు యా | పన్న
నివారకుండవయి బాణముచే మృతిబొందితక్కటా | యెన్నడుజూడబోలు నిరహేతుక
మయ్యిన చావుగల్గె మా | యన్నదయాంబురాశివి గదన్న మమున్నెడబాసితేమన ||

వ! ఇవిధంబున || క! పలవింపుచుమూర్ఖులచే | యిలబడి హాపుత్రయంచు
నేడ్చుచు మాకీ | యలనుటమాన్పెడులారలు | కలరా సుతనీవుప్రేత గతికింబోవ ||

వ! అని శోకింపుచు దశరథుంజూచి నరేంద్రా మాపుత్తుండు వడినచోటికి
మమ్ముం గొనిపోమ్మని దీనాలాశంబులం బలికిన యాపలుకులు తన కణ్ణంబులకు
ములుకులక్రియ వేధింప నక్క వడినెత్తుకొని యచ్చోటికేతెంచి పడియున్న పుత్రకథే
బరంబుజూపిన మూర్ఖునొంది హాపుత్ర హాపుత్రయంచు కథేబరంబుటచు నొకరి
కొకరు గట్టిగంబట్టుకొని హృదయతాండవంబు లాచరింపుచు శిరంబున సాసు తెగ
జల్లుకోనుచు యాక్రిందనంబున తనయులదేశించి యిట్లనిరి |

క! సగరదిలీపభగీరథ | జగతిశులసత్సభంబు నయ్యననీకు | న్నగనంభవించు
గావున | నిగమాంతవిచారదత్త నిశ్చలచిత్తా ||

వ! అని దీవించిరంత నక్కు మా గుండు దశరథునితో రాజేంద్రా నీవు బ్రహ్మ

హత్య పాతకంబు సంభవించెనను భయంబునకుము నేను బ్రాహ్మణుండగాను
వైశ్యునకు శూద్రుని స్త్రీయందు బుట్టినవాడ శరవేదన యోర్వరాకయున్నది బాణ
మోక్షణంబు గావింపుమనిన నతండట్లచేయ జీవంబులవదలి యంతరిక్షంబున దివ్య
విమానరూపుడై రెండవ సూర్యునిబోలి ప్రకాశింపుచు దివంబునకరిగె నిటన
యిద్దనువ్వులు పుత్రశోకంబు పట్టంజాలక రాజునుద్దేశించి ||

క॥ సుతుజంపిమాకు బహుతర | వెతలంబెట్టితివిగాన వినురీక్రియ నీ | సుతు
బాసి పుత్రశోకము | కతముననీతనువుగా యగా నగుమీదక ||

న॥ అని శపియించి నయ్యభయులు ప్రాణంబులంబాసి లోకాంతరగములైరి
పదంపడి దశరథుండు విన్నంబోయి నగరంబుచేరంజని రాజ్యతంత్రులు నడపుచుండి
క్రమంబున కోసలరాజు నందనయైన కౌంసల్య సుమిత్రుని పుత్రికయైన సుమిత్రను
కేకయరాజు కన్యకయైన కైకేయిని వివాహంబులై సుఖంబున నుండెనంత ||

క॥ దాశినిభయానలగు నా | కౌంతలతో కలసిదిగము గడపుచునట భూ |
కాంతునకొకసత్తికైనను | సంతానముగలుగదయ్యె చాలగకొరతక ||

క॥ మంతనమున బహువిధముల | చింతింపుచునవ్వసిష్టు | చేరంజని తా | నంత
ధనవంతుడైనను | సంతతిలేనట్టిరాజు సత్తముడెలమిక ||

వ పరలోక దూష్యుండగుంగాన పుత్రుంబడయు నుపాయంబు నేయుమని
ప్రార్థించిన కులగురుండగు వసిష్టుండును వామదేవుండును గలసి రాజునకిట్లనిరి ||

సీ॥ నవనంబుసేయుము జగతీశహయమేధ ఫలమునసంతతిగలగువినుము | సర
యూ నదీప్రాంత సర్వసహదున్ని శాలలేర్పడగట్టి సర్వమునుల | బ్రాహ్మణక్షత్రియ
వన్యులశూద్రుల పిలపించివారలప్రీతి జేసి | యన్నదానంబుల నందరత్నపుల గావించి
శుభయ క్తకాలమందు | హయమలంకృతిగావించి నట్టెవిడువ | వలయురక్షకుడొకడు
రావలయువెన్క | తిరిగినవత్సరంబుకు దెచ్చి సవిధ | ముగనయిజ్ఞంబు సేయంగ
నగునరేంద్రా ||

వ॥ ఆదియును వసంతఋతువుయొక్క కాలంబగు ఛైత్రంబాసన్నం బగుచు
వచ్చుచున్నయది సంభారంబెల్ల సవరించి పత్నీయుతుండవై దీక్షగైకొని తురంగంబు
విడచి నదియని పురోహితులు వచించిన సమీపంబుననుండు సుమత్రుంజూచి
యిట్లనియె ||

తే॥ తురగమేదంబుగావించు కొరకుదీక్ష | శాలలేర్పడ గట్టించు సరయునదికి |
నుత్తరాభి ముఖంబుగ యూపములను | నాటి సభారములను న స్పృటనిలిపు ||

వ॥ ఇట్లు నిరేశించిన సుమత్రుండు సర్వంబాయత్తంబు గావించి రాజున

కెరంగించిన పురోహిత సహితుడై యాగశాలంబ్రవేశించి శుభలగ్నంబందున పత్నీ సహితుడై దీక్షగావించి తురంగంబువదలి వెన్మరక్షకుల నియోగించిపంపి హోమానుక్రియలాచరింపుచుండె నక్కడ హయంబువెడలి ।

అ॥ తిరిగితిరిగి హృదిదిశనుండి దక్షిణ । దిక్కునరసివరుణదేశమరిగి । యుత్తరంబుజూచి తత్తడిజనదెంచె । పట్టుకొనెడుభూమి వతులులేని ।

వ॥ ఇవిధిధంబున నొకసంవత్సంబునకు చనుదెంచిన హయంబు యూపస్తంభంబున బంధించి తీశతయూపంబులయందు పశుస్థాపనంబులుగావించి హృతస్సవన మాధ్యందిన తృతీయ్య సవనంబులనెడు సంఖ్యాకంబులగు హోమంబులు వ్రేల్పుచు నప్పటప్పటికి జనంబులధికంబై యన్నపానాదుల తృప్తిజొందనివాకులేరు నకలరాజ సమూహంబు చనుదెంచి దశరథనరేంద్రునిచే సత్కరింపంబడి తన్మఖంబు వేడుకొ జూచి సంతసింపుచుండిరి మరియును ।

క॥ ఆహుతులకొరకుదేవత । లాహూరుకులగుచువచ్చి హవ్యంబులు తా । మేహరియింపుచునుదరు । నాహరిహయముఖ్యులైన యదితికుమారుల్ ।

వ॥ ఇట్లు దేవతలెల్ల ప్రత్యక్షంబునం గొనుచుండ సంపూర్ణశాలితండులో దన భక్త్యుభోజ్యాది వడ్రోహిత ఖాదనంబుల యధేధదక్షిణల యుక్తమంశ్రంబుల ప్రయుక్త తంత్రంబుల నభిమతసౌఖ్యంబులం జెన్నొంది మఖంబునిర్వర్తింపుచు కర్మకలాపంబై యనేకక్రతువిభాగంబైన సంకేతంబుల హోతాధ్వర్యాద్ధాతలచే నిర్మాణిమంబడిన శాస్త్రప్రకారంబున కౌంసల్యపరిచరింప దశరథుండు కృపాణంబున నయజ్ఞాశ్వంబు విశసనంబుగావింప యాజకులచేత సంగ హోమసమాప్తంబుగావించి ప్రభూత ధనధాన్య సమృద్ధంబై నిర్విఘ్న హసమాప్తంబగుచునుండె నందువసిష్టవామదేవులు॥

తే॥ పుత్రకామ బుగల యష్టిపురుషసూక్త । మాత్రములచేత వేల్విన మందగతిని । వహ్నిలోనుండి రెండవ వహ్నికరణి । యజ్ఞపురుషుండుప్రత్యక్ష మయ్యెనచట ।

క॥ పాయసపాత్రము చేగొని । జాయలకిమ్మచుచుతడు జనపతికిచ్చె । శ్రీయుతుడై కౌంసల్య కు । పాయంబునగముదేవ పాయసమిచ్చె ।

క॥ తక్కినయధములోపల । మక్కువకై కకుసుమిత్ర మానినులకు తా । నక్కరసమముగనిచ్చుచు । చిక్కినశేషముసుమిత్ర చేతికినిచ్చె ।

వ॥ ఇట్లద్దివ్యపాయసంబు నమ్ముగ్గురు రాజకత్తులు హృతనంబుగావించి యారాధ గర్భస్తులై యుండిరంశ ॥

చ॥ క్రతువుసమాప్తిజేసి యుదకంబులన్నాన మొనర్చిపూర్ణ యా । హుతి నొనరించి గూజకుల కొక్కరికొక్కొక రాజ్యమిచ్చి భూ । ఫతిసవనార్థమై యుగరు

(30)

శ్రీ పదాశీనరామాయణము - బాలకాండ - గతిశ్వాసము

పార్థివముఖ్యులకెల్లవస్త్రముః ప్రతనపుసామ్యులైచ్చి సురరాజు నుతింపగ సంపెండరన్ ||

వ|| ఇష్టిభంజన దశరథుండు | సుగంధి | పూజనీయ్యమైనచాల పుణ్యభూమి
యందునన్ | యాజ్ఞాకాంతోక్తగూడి యజ్ఞకర్మహోమముల్ || * సి * గాజకేళిరుం
దొనర్చె పాకటంబుకాను వి | పార్థివమానులగుచుదేవ రాజసన్నతొపగన్ ||

క|| అతడొనరించు ముఖములు | నతికాంక్షదనర్పగనుచు సమరవధూటుల్ |
పతిసంగరతీసుఖంబుల | గతియరుగనుండు కొంతకాలంబునటన్ ||

క|| ఆలతమసాతటమున భూ | తలనాథుడునిల్పబడిన తద్యాపంబుల్ | విల
సిల్లగ దత్తరము | పులకితరోమాంచయైన పాలుపుననుండెన్ ||

వ|| ఇట్లుగావించి యతులధర్మాచారంబున నిజరాజధానియగు నయోధ్యా
పురంబు చాలింపుచు సుఖంబుండెనని ఖలికి త్రిపురదమనుండు మరియు నిట్లనియె ||

ఉ|| అంతవసంతముజ్వలిత మయ్యెనుకోసలమాధవీల తా | త్యంతనికుంజపుంజ
లలితాఖిలపుష్పసుగంధ శోభితా | శ్రాంతపయోజదివ్య మకరందచిరంతన పానమోది
తా | స్వాంతమధువ్రతవ్రకర యుక్తతసాంద్ర దిగంతరాశమై ||

చ|| జలములచంతనుంచి జలజాతపరాగముగాంచి కైరవం | బులచు నటించి
పుష్పతతి పొందొనరించితదీప్య సౌరభం | బలచుచుగోలిమించి వసమల్లజరించి
సమదలీనమై | వెలయుచువానిసంగతుల వీచెనుగాలి ప్రమోదశాలియై ||

చ|| కలువలు సంతసింప రతికాంతునిచిత్తముపల్లవింప నా | కులతనొరంగి యు
బ్బుచు చకోరకచుక్తులు ప్రస్తుతింప న | ల్లలితగళిందనచున్ కమలంబులమోముల
కాంతిడింప జా | రులుతలడింపనాశ శధరుండుప్రకాశము నొండెనయ్యెడన్ ||

ఉ|| బంధురమాధవీలతల భాసిలిహోలికలందుదూగి న | ద్రంధముగ్రోలిచిత్తము
వికాసమునొందగ సంచరింపుచున్ | పాంధజరాశి యంతయు విసద్ధశబదగ జేళె
మోయి పు | వృంధమహంక్తిర్మునుచు ప్రోథతమీరగ నెల్లవేళలన్ ||

చ|| సురచిరపల్లవప్రసవ శోభితసాంద్ర రసాలశాఖ ల | నిరవుగ విశ్రమింపుచు
తదియ్యసమంచిత వైభవోన్నతిన్ | బరమముదంబునన్ బాసలి పాంధజనావళిభీతిజంద
గా | కరమనురక్తిగూయు కలకంఠకదంబము లవ్వనంబునన్ ||

సీ|| రమ్యకాసాంత రంగనివాదంబు లమరంగభేరి వాద్యములుగాగ | పంకజ
మకరందపానసేవీముఖ రుంధ్రతుల్గానంబుసరణిశాప | కమనియ్యసరసీల కంఠసందో
హయా నంబుశృత్యంబు చందంబుదెలుప | శుకనికరంబుల ప్రకటరవంబులు కైవార
మొనరించు కరిణీదోప | ప్రోథపికిములుశౌర్యంబు ప్రస్తుతింప | కేతకీప్రసవకుంతంబు

కేలబూని । యిత్తుకోడలడ మెక్కిడి యేచిపుష్ప । బాణములకేలబూని యాభావజుండు ॥

చ॥ అతివిభవంబుతోడ మలయానిలమత్తగజంబుచెక్కి నం । తతజయశీలుడై యునజనంబులచిత్తము గాధనేయగా । ప్రాణి నెవహించిలోకములపై దనశౌర్యము వెల్లడింపగా । నతడొగివేటవెల్లె హృదయంబునసంభ్రమ మగ్గలంబుగాక ॥

వ॥ మరియుచు ॥ క॥ అరుణప్రసూనశోభిత । కురువకనిగరంబుదనరె కోమలి మగుచుగ । మరునకు * న * హారతులైత్తిన । కరణ్యంబుమాన వచనకాసము తెలమి ॥

ఉ॥ ఆమధుమానమందు బనులందరుచల్లని నీడదాపునగ । వేమరుసంచరింపుచును వేసవికాలముదాటుటెన్నడో । కోమలదేహమంతటను క్రొత్తగ శాపము లుప్పతిల్లె మా । కేరిట నారువాయువట నేగెచుదక్షణమంటి బాలుడై ॥

వ॥ అనుకొనుచు సీతోపచారంబులచందనలేపనాదుల మల్లికా కుసుమవాసల శృంగారవనవిహారంబుల నదీనదంబులయందు సికతాతలంబుల దీఘకంబైన దివాకాలంబులు గడవుచున్నంత ॥

క॥ హరిశంఖచక్రశేషుల । పరతేజముదశరధేకు పత్నులయుద రాం । తరముల యందునజేరెను । పరమాన్నమతోడగలసి । భగవన్నయమై ॥

వ॥ ఇట్లుసురవధాధికంబు మానుచాకారంబున భగవంతుండారాజపత్నుల గర్భస్తుండై యుండెనంత ॥

—:(దేవతాంశంబులచే వాచకులయుత్పత్తిచరిత్ర):-

క॥ వనజజుడుజాంబవంతుని । ఘనముగసృజియించె పెద్దకాటాంజన కై । లనిభంబగుదేవాము గల । వనచరములకెల్ల మొదటివాడైచలగ ॥

సీ॥ ఇంద్రండువాలిని యినడుసుగ్రీవుని సురమంత్రితారునిచరునగనిరి । నీలుడగ్నికిబుట్టె నేర్పరినలుడును కపిబుట్టె కావిశ్వకర్మకెలమి । యక్కటవరుణునకాసుమేణుడుగల్గె । ధనదుండుగంధమావచునిగనియె । వాయువుపుత్రుడై వధిల్లెమానుతి పజన్యునకుశరభ కపిబుట్టె । ద్వివిదమైందులు నశ్వనీదేవసుతులు । గముడుబుడభుండు వినతుండు । గవయుడనగ గరుడ గంధర్వ కిన్నరసురల యంశ । మాలనా జనియించి రాఘుశ్య మూకమునను ॥

వ॥ ఇట్లుజనియించి తమకు వాలిసుగ్రీవులు యేలికగానినకయించుకొని రామ సహాయంబుకొరకు నిలచియుండిరింక రామజన్మప్రకారంబు వినుము ॥

క॥ నవమాసంబులునిండగ ॥ ప్రవిమలమతులైన రాజపత్నులయందుగ । దివమునగలిగెను శ్రీహరి । వినరింపగకళలు నాల్గువిధముల తరుణి ॥

ప॥ బంధుకౌంసల్యకు ! మ॥ మధుమానంబున శుక్లపక్షనవమీ మద్యాహ్న

—; శ్రీరామజన్మ వృత్తాంతము) :—

కాలంబులో ! విధిప్రార్థింపగబుట్టెరాము డనగావిశ్వంభరుండైన చ | కృధరుండంత
పునర్వసున్కటక లక్ష్మణుంబందునిత్వాకు వం | శధరాదీశులకెల్ల తేజమెసగఁ శశ్వత్ప్ర
భా వోన్మతికా :

క॥ తనకులమునభగవంతుడు | జననంబందుటనుజూచి జలజాపుడు పా | వన
మయ్యె వంశమనుచు గ | గనమునవిలసిల్లె మధ్యగతుడై యపుడుఁ ||

ప॥ ఇట్లు మనుకొలంబెల్ల ప్రకాశంబగునటుల చతురాన నాదిసురల కొసరిగిన
వరంబు బల్మిమానవాకారంబున కౌంసల్యగర్భ సుజాత ండ్డై కమలాక్షుండున్నంత
కయికయువరంబునందు |

క॥ చక్రాంశంబున భరతు డ | వక్రపరాక్రముడు సూర్యవంశంబున భూ |
చక్రపతియగుచు పుష్యమి | సక్రమమునమీనలగ్న జనితుండయ్యెఁ ||

ప॥ అనంతరంబున సుమిత్రకు ||

ఉ॥ శేఘనియంశలక్ష్మణుడు సేవకుడై హరిదాస్యమంద నా | శ్లేషజనించె
కకటక చేమ్యగాంతుడు తేజమందగా | భీషణశంఖ రాజకళ శ్రోక్మనియప్పుడ
పుట్టెనెరి సం | శోషణుడయ్యెతామళ సోదలతక కడనాసుమిత్రకుఁ ||

ప॥ ఇట్లు యమళగర్భంబున శత్రుఘ్నుండు బుట్టెనప్పుడు పుత్రచతుష్కంబు
గలిగి చతుస్సముద్ర ముద్రితంబైన భూవలయంబు సంప్రాప్తమైన నంతియనంభ్రమ
మనోరథులై దశరథుండు వసిష్టపురోహితుని రావించిన |

చ॥ గురుడరుదెంచి యాతపన గోత్రజలందిలకించియప్పుడే | సరగునజాత
కర్మములు చక్కగజేసె నరేంద్రుడంత భూ | సురులకు గోహిరణ్య పరిశుద్ధనవోదన
పాయసాదులం | బరమలనిచ్చెభూరిగను పర్వులుపువ్వుల వానగుర్యగఁ ||

ప॥ అట్లు జాతకర్మానంతరంబున నామకరణంబుల కుపక్రమించి జేష్ఠాను
పూర్వకముగా ర మలత్కణ భరతశత్రుఘ్నులను నామంబులు నిర్దేశించి యరుండతి
ప్రియుండరిగిన యనంతరంబున బాలకులు దినదిన ప్రవర్ధమానులై పెగుగుచు |

సీ॥ జతగూడిరాముండు సామిత్రభరతుండు కడగొట్టుతమ్ముని గలసివేరు |
వేరుగాచండ్లాడవేయచు సామంతపృథ్వీశసుతులను బిలువనంపి ! ఘోటకంబుల నెక్కి
వేటలాడుదమంచు పులుగులవెంబడిబోవుచుండి | కరులనారోహించి సరయానదీతట
మాకులకెగబ్రాకి కేకలిడుచు | జలములోదిగి వెనువెంట జతలగట్టి | దాగిమూతల
నాడుచు సాగియరుగు | వారివెనుకొనిబెదరించు వారునగుచు | భాలలీలలదశరథ

బాలులెలను ॥

మ॥ సగుచున్నేగుచు మాకుచున్నిలచుచున్నా నాప్రకారంబులకా । నెగరన్వే
యుచు బంతులకా తమలొ తామెంతైన పోరాడుచు । న్న గయుల్వెక్కుచు పూలు
రాల్పుచు మహానందంబుతోగూడి చా । లగ రాజస్య కుమారునొక్క చెలిలం
బాడుచున్నేడుకకా ॥

క॥ బాలశ్రీవినిదా । మూలంబున దేహమలసి ముందుగ జనె భూ । పాలా
గ్ర సుతుడు తనుగని । చాలగ నెనువెంట పురికి జనిరికుమారుల్ ॥

వ॥ ఇవిధంబున రామచంద్రుని దనుజసమేతుడై విచోదంబులు చాలించి
మందిరింబు ప్రవేశించి లక్ష్మణుని నేవేడింపబడిన క్షీరాన్నములు భుజించి సుఖంబుండి
రంత నొక్కనడు ॥

క॥ కోసలపతిసుత తనయుని । కోసమక్షిరోదనంబునొని క॥ శంబు । ల్పా ।
సుభగుడికిడ నాతని । బాసురమఖమంచుదోచె బ్రహ్మాండంబుల్ ॥

వ॥ మరియూరు ॥ సీ॥ బ్రహ్మాండములు ద్వీప పర్వతనదులు భూమ్యాకాశ
ములు సవరాచరంబు । లగు భూతనికరంబు లబ్బులు నక్షత్ర గ్రహములు ఖేచరగణ

—:(విశ్వరూప సందేశకావ్యము)—

ము రుద్ర । గణములు యక్షతాక్షస ముఖ్యగణములు గరుడ గంధర్వాది గణము
మర్త్య । గణములు శివసోమ కంజాప్రవాసవ యమప్రచేతనుడు త్తరాధిపతియు ।
పావకుండు నిఋఋతి పవన వసువు । లాది గాగలలోకంబులన్నిటికిని । పుష్కరజ
డందు విలసిల్లె పులహదక్ష । క్రతువులస్త్యాదినవ ప్రజాపతులతోడ ॥

వ॥ ముఖంబుననిగ్రుండును కంతంబున రుద్రుండును వక్షంబున లక్ష్మీయును
దరంబున చతుర్ముఖుండును రోమంబుల నోవధీతతులును శిల్యంబుల సప్తకుల వా
తంబును నేత్రంబుల సూర్యుండును లలాటంబుల పావకుండును ప్రాణంబుల వాయు
వు భూమధ్యంబున క్రోధంబును హృదయంబున శాంతంబును మనంబున చంద్రుండు
ను శ్రోత్రంబుల దిశలును శిరంబున స్వర్గంబును కటిప్రదేశంబున మర్త్యలోకంబును
పాదంబుల పాతశంబును అవయవాలు సకల ప్రపంచములుంగల్గి కనుల కగోచరం
బై చూడశక్యంబుగాక రవికోటి సంకశంబై యొప్పుచున్న యబ్బలకు నీక్షింపం
జాలక నిమిలిత నయనయై కౌంసల్యాదేవి తనమనంబుననిట్లని వితర్కించె ॥

మ॥ భ్రమయోతెల్యకు సృష్టమో మరియు నిర్బాలుండు పుత్రుండోలే । కను
- పాత్తత్వమిలో వెలుంగుపకుడో కల్యాణచాత్రుడో । సుమనస్సాధకమైన నైజగుణ
యైన మహానాథుడో శివయోగోపకావ్యము

మోక్షంబుగఁ

ప॥ అని మహాశ్వర్ణ ముగ్ధమానసయై యిట్లనిభాసింపె ॥

శా॥ మూలంబైన విరాటరూపమిది నామోహంబుచేపుత్రు డీ ! బాలుండంచు భ్రమించియుంటిమిదిలో పద్మాక్షనాభాగ్య మం । దీలీలన్నిను జూచితింక తెలసెన్ హేవాసుదేవాది దే ! వాలక్ష్మీపతి రామచంద్రకరుణా వారాశియై బోవుమా ॥ మంగళమహా శ్రీవృత్తము ॥ శ్రీమహాశవక్ష సరశీకుహవిలోచ నవిశేష మణి భూషణవికాసా ! హేమమయచేల నిరహేతుక కటాక్ష పరమేశ వరదాన జనహృష । కామజన కాచ్చుత వికారభయదూర నృపకారణ శరీరకులసోమా । రామ రఘు రామ సురరాజనుత నామబుధరంజిత పదాంబుజ జనేశా ॥

ప॥ ఇట్లనన్యభావంబున యేకచిత్తయై ధ్యానంబుగావింపు జననికి గ థంబైన మోహంబు కల్గజేసిన వుత్సాహస్ఫుల్కంబున అగ్ధాన దశంబొంది యప్పటియట్ల భుజి యింపండేశై నన్విధంబున ద్వాదశపరిమిత వయస్సులై రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న లున్నంత దశరథుండు ॥

క॥ తనయుల కుపనయనాదుల । నొనరింపగ నన్వసిష్ఠు నొయ్యన రప్పిం । చిన వచ్చెవామదేవుని । తనవెంటఁగొనుచు ధాతిగిధవునింజేరన్ ॥

ప॥ చనుదెంచిన నిజపురోహితులగు నందరాది సత్త్రియ బాచరించి గద్దెయల యందు గూర్చుండనియమించి కరంబులు ముకుళించి యిట్లనియె ॥

తే॥ బాలులకు నిండె ద్వాదశబాబ్దబులిపుడు । వేదమంత్రాధి కారుల యాద రమున । సేయడని రాజప్రార్థింప సేయవలయు । గ్రీష్మఋతువందు నని మెరిగించి రపుడు ॥ ప తత్కాలంబునకెల్ల సంబారంబులెల్ల సిద్ధపరచి యుండునదియని చెప్పి యరిగిన సుమంత్రుని కావిధం బెరింగించి ॥

చ॥ నగరమలంకరింపు నరనాథుల విపులమౌని బృందమున్ దగబిలుపింపు మంగళ విధానములెల్లను యాచరింపు మే ! లుగ శుభవాద్యముల్పులగ లోపలి మంది రమందు చక్కగా । మృగమదలేప నంబులను మేలగు కట్టడమ్ముట్టింపుమా ॥

ప॥ అని యానతిచ్చినంత సుమంత్రుండు గృహంబెల్ల శృంగారంబు గావించి మకరతోరణంబులు మాణిక్య దీపంబులు వైమార్యమణు లలంకరించిన పతాకంబు లెత్తించి సకలంబు నాయత్తపరచి ప్రాక్షిణ పశ్చిమోత్తర జనులనెల్ల రావించి వసిష్ఠానుమతంబున రాజున కెరింగించి ॥

—:(రామాదుల ఉపనయన వృత్తాంతము):—

క॥ సుమహర్త కాళమందున । గుమ్మలైమునులెల్ల రాజకుజరు నెమటన్ ।

కృమమున యుపవీతము లా | గమ మంత్రపురస్సరముగ కంకములందుకా ||

క॥ ధరియింపజేసి వైశ్వా | నకునకు మొక్కించి వేల్చి నలుగురికిని భూ |
సురబ్రహ్మాంగనలిచ్చిరి | మురయుచు హరతులురాజ ముఖ్యులకెలమికా |

వ॥ అనంతరంబ రాజేంద్రుండైన దశరథుండందరికి తగిన రత్నాభరణంబులు
పలుపుట్టంబులు స్వణకక్షీణల నిచ్చి వక్షసాపీతంబులైన యన్నపానాదుల సందర
తృప్తులంజేసి పంపించె నప్పటువులు విద్యా భ్యాసంబున కుపకృమించి ||

సీ॥ వేదంబులునుక్రిత్ర వేదంబు బహుతర భేదంబు యుద్ధవిరోధమహిమ |
రథగజతురగాది వృథనంబు నడపించు తెరగులు వ్యూహసంధిష్ట తయును | శరమో
క్షలాఘవ శబ్ద భేదకణాణ సంధాన ధృఢముష్టిసాధనములు | గదయష్టి తోమర
కరవాలముద్గరము సలశూలప్రయోగములను దెలసి | ద్వంద్వసమరంబు సమము
ష్టి చందములను | దండసామాద్యుచాయ విదానములను తెలసి ధీరశపరుల సాధించు
టయును | మొదలుగాగలవన్ని సమ్మదమొలర్ప ||

క॥ అరువది నాలుగువిద్యలు | యరువదినాలుగు దిశంబు లందున నాము |
గ్గురి తోడగూడి రాముడు | చిరయశుడైనేర్చె కడు విచిత్రముగాగకా ||

వ॥ ఇట్లు రాజులకు ముఖ్యంబైన ధనుర్వేద మంత్రతంత్ర క్రియాయాపకంబైన
యథర్వణ విద్యాప్రవీణులై సుగ్ధానవంతులై జననీడనక సేవాపరులై సత్యసంధులై
నిరతానంద మనస్కులై యొప్పుచున్న తనయులంజూచి దశరథుడు పరమానందంబు
సంబొంగి యుండె భగవంతుండైన శ్రీ మన్నారాయణుడు రాక్షస వధాధికంబు
రవికులంబున సంక్రిరధునకు పుత్రుండై జన్మించుట యరింగి గాధిపుత్రుండైన విశ్వా
మిత్రుండొక్కనాడు ||

సీ॥ సృష్టికిప్రతిసృష్టి జేసినతనవంజ్ఞ నఖిలామరులుగొనియాడుచుండ | బ్రహ్మ
త్వమునుబొందు పారీణతకుమకాని బృందంబులాశ్చర్య మొడుచుండ | ఘనడంబ
రీఘండు మానుసేయునరమేధమున శునశ్శేపు జీవనమొసంగి | స శరీరమున దేవ సద
నంబు కరిగెడు సవనంబుజేసి త్రిశంకు నృపతి | శాశ్వతంబైన రెండవ స్వర్గమందు |
నిలపి సత్కీర్తిగాంచిన నియమశక్తి | పరుడు కుశవంశ వరసీత కరుడుగాధి | నందను
డువచ్చె సాకేతనగరమునకు |

క॥ చనిదశరథ భూపాల స | దనకు నకేతెంచి సర్వధరణీధన ము | దనుడైన
రాజుగని తన | మనమున సంతోషజలధి ముగ్ధుండయ్యెకా ||

వ॥ దైవమానుష బలసంపన్నుండైన దశరథేశ్వరుండు కాశీకున కెరురేతెంచి
సాష్టాంగంబొసంగి నమస్కరించి తోడితెచ్చి విధివిధానంబునం బూజించి గర్భియపై

నివసించజేసి వివరపూర్వకంబుగా నిట్లనియె "

ఉ. కన్యతనొందె నాకులము తావనచంద్రిమనీదురాకడ । న్మాన్యుడనైతి భూమిగల మానవ నాయకులందు నేడు నా । మాన్యుడవేమునీశ్వర సమాహిత చిత్తతపస్సుచేత రా । జన్మముపిడి బ్రహ్మయుషి సత్వమునొందగ లేదె పూర్వము కా

వ । దేవాభవదియ్య దశకాచంబునందేళి కృతార్థుండనైతి నీవేమిటి కగుదెంచితి వట్టి శార్వంబు దాస్యద్యుజైన యాచరించెద శలవిమ్మని పలుకుచున్న రాజంగని విశ్వామిత్రుడు "

చ. సవనము నేయుచుండగ నిశాచగులిద్దరు విఘ్నకర్తలై । హవనము వేళవచ్చి వినుమంతట రక్షముజల్లి రాలచే । జవమున దుష్టి ఋత్విజుల చాలగ బాధలచేళి పోదురీ । సవనము నిర్వహింపుటకు నాధ్యము నీకగు నంచువచ్చితికా ॥

వ. అది యట్లుంటివేనిఁ డా । రామునిబొప్పు నాకృతువు రక్షణసేయుటకై ధర్మశ సు । గామములోన దేవముని కంటకుల స్వధియించి శూరత । న్నిరహాసీయ్య కీర్తి ధరణీతలమందున నిల్పు శ్రీస్వామిని తోడితెచ్చెదను సయ్యనచింతిల నేలనీయదికా ॥

క. కుశికసుతుడిబుల బలికిన । దశరథుచకు మనముగలది ధైర్యముచేయకా దిశలెల్ల దిరుగుచును పర । వశమయ్యెను మేరమూర్ఖునచ్చెతనంతకా ॥

వ. కొంత వడియ్యను వడియుండి చనిలోతాను తెలివినంది యజ తనూజుండు కాశికున కిట్లనియె ॥

క. ఎవ్వనిచారలు రాక్షసు । లివ్వినమున కృతువుజెరువ నేటికిచడుగుల్ । కొవ్వునబలముననెంతటి । జవ్వనులో తెలుపుమాని చంద్రమువింటే ॥

తే. ఇవ్విధంబునబలుకు నరేందుతోడ । కాశికుండనువిను దశకాధరునకు । ననుగుమంతులుమారీచుడన సుబాహు । నామములసుసాసిద్ధులు నరవరేణ్యా ॥

వ. అనిన దిగులొందిన చిత్తంబుత్తలకడి దీనానుండై కరంబులుబిళికికొనుచు కొసలాధిపతి కుశికాత్మజునకిట్లనియె ॥

ఉ. ఎక్కడిరావణుండు సురలెవ్వరుగెల్వగ లేరు వానికికా । జిక్కనివారులేరు మునిశేఖరరాసుడు పిన్నకర్త నే । దిక్కుమరుంగలేడు పరదేశము పంపగలేను నా యడుస్సక్కువయుచి కొపమెద మానుము మానుము రామువైనచుకా ॥

ఉ. నేనలతోడవచ్చి వధజేళెద రావణమంత్రి యుగ్మముకా । దీనశరణ్య మొక్కి వినులంచెద యర్పదివేల యెడ్లకుకా । భానుకులంబు వర్ధిలగ బాలుడు రాముడు బుట్టె వాని యుదైననుదోలి యొక్కక్షణమైనను శాశ్వతమేను వింటివే ॥

క. అని తెగరాడిన కాశికు । డనియె రవివంశరాజు లాడినమాటల్ ॥

మున దప్పియుండ రెవ్వరు ! నినుదక్కగ చోద్యమయ్యె నీకగు శుభముల్ !

క॥ చేశెదనంటివి యంతటి ! ఘోశింబడు కార్యమైన కలదాయులుల్ !
దేశముతో సుఖముండుము ! పాశిగనే బోయివత్తు వసుధాధీశా !

వ॥ అని కోపంబున విశ్వామిత్రుండు బోయిన చింతాపరుండైయున్న రాజు
నకు వసిష్ఠుని నీ దుండీట్లనియె !

ఆ॥ ఆడితప్పరాదు యంతటి వాడికి కాశికుండు కోపఘనుడుమున్నె ! మొదట
మాటలిచ్చి పిదపలేదంటివి కూడునయ్య రాజకుంజరులకు ॥

వ॥ అనియునుంగాక విశ్వామిత్రుండు రాక్షసుల వధీయించు సామాధ్యక్షులు
లేసి వాడుగాడు సేపుత్రహితంబు దలంచి యిటులరుదెంచి యున్నవా డింక నొక్క
కహస్యంబు వినుము .

ఉ॥ రాక్షస బాధచేత సురరాజ జనాదకను జేరబోయి ప ! ద్వాక్షముకుంద
రావణునిదాడికియోర్వగ లేమటంచు వే ! దాక్షరసూక్తుల బొగడ యంభుజనాభుడు
నీకుపుతుండై ! యక్షజడవ్యయుం డమలఁడాఘ్యదుపుట్టె జగంబుబోవగ ॥

వ॥ ఇంకా విశేషంబువినుము ॥

క॥ రామత్రితయంబనగను ! భూమినిహరిరూపములను బుట్టగముందే ! రాముడు
భార్గవకులమున ! శ్రీమహితుండగుచు బుట్టె జితనృపకులుడై !

క॥ రెండవరాముడునృపకుల ! మండనుడై పుట్టె నీ కుమారుండగుచు ! భండన
మున దైత్యుల కో ! దండముతో వధయొనర్చు తాపసహితుడై ॥

వ॥ మూడవవానిం జెప్పెద నాకణింపుము !

ఉ॥ అంబుజనాభుకగ్రజడనంగను ద్వాపరమందుకాంతి మీ ! రంబలరామదేవు
డన రాజకులంబునబుట్టబోవు మో ! దంబునపాపదానవ వధంబొనరించువ్రలంబవైరి
నీ ! లాంబరుడిదతేజ దుహలాయుధుడీరఘురాముడే సుమీ ॥

ఉ॥ శావుననీరఘూద్వహుని గాధితను జనివెంటచంపు మో ! భూవరగాన
వుండనుచు బుద్ధిదలంకకు మాదిమూర్తిగా ! భావమునం గణింపు పరివంధి నిశాచరులన్న
ధించి ధా ! త్రీవలయంబునే లితడుతెల్లమింకను ధైర్యధుర్యుడై !

వ॥ అనిచెప్పిన భూనాయకుండు ప్రముదిత స్వాంతుండై గాధినందను వెట
రామచంద్రునిబాపుట కొడంబడి యమ్మునీందుని వరలందోడైచి యొక్క కల్యాణ
పీఠంబునం గూర్చుండబెట్టి కృతాంజలియై యిట్లనియె ॥

ఆ॥ బాలుడగుట రామభద్రమహారణ్య ! మునకు బంపలేని మోహము నను !
బలకవృసె నిట్లుబహువిధంబులను నా ! తప్పునైచుమయ్య తాపసార్యా ॥

తోలుకం ! అనిమానవనాయకుడాడిన స ద్వివయోక్తులకాతడు వేమరుహృ !
ద్వనజంబుననుబ్బుచు తద్దయునయ్యెన వంశజతోడుత నిట్లనియెన్ ||

మ! విపులావీశనిరంతరంబునుజ్జవై వీరావనీపాల కా ! ధిపకోటీరవిరాజరత్న
విలసద్వివృతప్రభత్వీకు సా ! దపయోజంబులకున్నివాళియొసగన్ ధర్మంబులేవేళలన్ ||
విచరీతంబులుబుట్టకుండగను యుద్వీచకక్రముంబొప్పుమీ ||

వ! అనిపల్కిన గాధినందనుని వచనంబులకు ప్రహ్లాష్టాంతరంగుండై దశరథ
భూనాథుండవ్వడు ||

ఉ పంకజతన్రేతు శతభానజసన్నిభగాత్మయోగి హృ ! త్సంకజచంచ
రీకు పరిపాధిమహాద్ర సురాళివాయకుం ! బంకజమిత్రభాసితు శుభప్రమనారఘురామ
చంద్రున్ దా ! నంకతలంబునంపిడి ప్రియంబుననాతనితోడ నిట్లనున్ ||

క! చనురామచంద్రున్ నీ ! పజ్జనులక్ష్మణుడేగుదేర సరభసమున నీ ! మునిపతి
యాగముగావగ ! నికృమ్మరయక్కు జేర్చి యపనిపుడంతన్ ||

చ! కరమనురక్తినాశ్రిత నికాయవిపద్ధనసాపథంజనో ! త్కరమునితాంతమాని
జనతాపనివారణకారణాతి భీ ! కరమునమర్త్యప్రత్య నికకంధిరఖండన శౌర్యభీషణా !
కరమగురామునత్కరము గైకొనియమ్మునిచేతికిచ్చివాన్ ||

వ! అంతెంగాభీర్యసముమ్రండంబు రామభద్రుడు సకలగుణ విచక్షణుండగు
లక్ష్మణుండు తోడరానంతఃపురంబునకుం జని యచ్చటసద్గుణమతెల్లులగు తల్లులకు
నమస్కరించి వారిచేత ననుజ్ఞాతుండై వచ్చి విజ్ఞానవిశిష్టుండగు వసిష్టునకు మ్రొక్కి
కామరాగవివజికాతుండగు వామదేవునకు వందనంబాచరించి వారలచాత ననుమతి
గైకొని తండ్రికింబ్రాణమిల్లిన నతండు మరలంగుచ్చియెత్తి శాగలించి కన్నులనానంద
బాష్పంబులు దొరంగ కాళికునుడేశించి యిట్లనియె ||

క! ఓమునినాయకయారఘు ! రామునిపాదములు తామరిలకున్నెయశా! భీమ
శైలకంటకావృత ! భూమలనడుచంగకంది పొక్కకయున్నే ||

ఉ! నావినికాళికుండు సరనాధునోట్లను నిమ్మహాత్ముడా ! దేవహితార్థమై
యరుగుదెంచిబలీంద్రుని వేడిమున్ను వృ ! ధీవలయంబుగొల్పిన త్రివిక్రముడౌటయు
నీచెరుంగ వా ! క్షూవరయిట్టెరింగి సలుమారునుదీనికి చింతయేటికిన్ ||

వ! అనిపలికి || సీ! పోయివచ్చెదమయ్య భూపాలశేఃర ! చిరపుణ్యమూర్తి
వేదచేయుచుయ్య ! భద్రమయ్యెడనీకు భానుకులోత్తమ వందనంబయ్యసాననచరిత్రా!
కృపయుంచుమామీద నృపకులమండన సైంపునగాతప్పనదయహృదయ ! యిదినిమి
త్తముగ మీయింటికి * న * వచ్చితి భాగ్యంబుగలెను భాగధేరు ! రామునెడబాటు

మనమలరారుచుండు | కోరిమిరుండమాకేమి కొరువయుకట | చూరిగుణసాంద్రీ
దశరథ బూపచంద్ర | తపననిస్తంద్రకాశిక తాపసేంద్రా |

వ || ఇష్టిధంబునం బలుకుచున్న యవసరంబున లక్ష్మణుడు వెంటరా రాముండు
ధనుర్ధనుడై విశ్వామిత్రువెంట నుటిపోవుచుండ ||

ఆ || అంతఃక్షమాను నమరులుకుసురు వ | మకంబు గురిసిరందు రాఘవేంద్రు |
శంపెకొంతదూర మవనిపైనడచుచు | మగిడికొలుపుజేకె ముకుకులుండు ||

వ ఇట్లు విశ్వామిత్రుండు రామలక్ష్మణసహితుడై సాకేతపురంబు నిర్గమించి
పోయెననిచెప్పి హిమవన్నగపుక్కిరిం దిరారమణసఖుండు జెప్పెనని సూతుండు శౌన
కాదులకుం జెప్పిన తర్వాతేన్పుట్టా త | బడుగుటయు || సి || శా | పారావారగభీర
భూరి సకలప్రజ్ఞోరగాధీశ నా | నారత్నోజ్వలహేమభూషణల సన్నారాయణాష్టాక్షరీ
సారస్వయ్యతపానవైష్ణవ మహేశాదానరాధేయ విద్యారాతీవధవప్రభాఖిల ఋధేం
గానీకసంసేవతా ||

క || ఆతేయ గోత్రినావన | వృత్తాసుర దమనవిభవ విశృతయశశే | దత్త
యపారంగత స | త్పాత్ర సదావాసహృదయ పంకజమిత్రా || మంత్రస మకతాళవృ
త్తము | వరగుణప్రసిద్ధ సర్వవైష్ణవౌ ఘమస్త కా | భరణ కల్మషాంబుద ప్రభంజ
నా | హిరణ్య బూ | ధరనమానధైర్య చారుధర్మ ధర్మనందనా | హరికృపా కటాక్ష
వీక్షణౌర్జి శార్యగక్షణా || గద్య || ఇది శ్రీభద్రాద్గిరామభద్ర వరప్రసాద కవితా
విచిత్రగిరుమహామత్యపుత్ర అపస్తంబసూత్ర గౌతమగోత్ర ప్రసిద్ధసిద్ధనమంత్రి
ప్రణీతంబైన శ్రీ సదాశివరామాయణంబును మహాకావ్యంబునందునై మిశారణ్య
వణాన బురు శౌనకాదులు సూతునివలన శ్రీ గామకథా ప్రపంచంబు వినగోరుట
కైలాసవణానంబును దాక్షాయణీ సంప్రశ్నంబును శివుండు శ్రీరామావతార
సూచనంబు సేయుటయును విశ్రవసు జన్మవ్రకారంబును కుబేర దశ గుఖ ఘటకణా
శూర్పణఖ విభీషణుల జన్మక్రమంబును రావణాదులు గోకర్ణంబున తపంబుజేళి పితా
మహుని వలన వరలబ్ధులగుటయు సుమాలిమాల్యవంత ప్రముఖ నిశాచరులు దశ
కంతు నాశ్రయించుటయు లంకా ప్రసంగంబును లంకాపహరణంబును కుబేరునకల
కాపుర శాస్త్రిము మయదర్శనంబును రావణకుంభకర్ణవిభీషణుల వివాహంబు
లును కుమా రోత్పత్తియు దిగ్విజయంబును సురలు చతురానపురస్సగులై క్షీరసార
సారంబు చేరంబోయి పుండరీకాక్షుని స్తోత్రంబు సేయుటయు వారలకు శ్రీమన్నా
రాయణుండి పాత్యక్షంబగుటయు ఇననాశసంభవులగు రాజులచరిత్రంబును దశరథ
జన్మంబును దశరథుండు మృగాయాసక్తుడై వనంబునకుంజని యగ్గదత్తుడైగవేళి

(80)

ప్రతిపక్షానికామరాయణము బాలకాండ ౧ ఆశ్వాసము.

శాపంబునొందుటయు పుత్రకామేష్టియు దేవతులు తమతమ బాలక్రీడలును భగవం
తుండగు రామభద్రుండు కౌసల్యకు విశ్వరూపంబు జూపుటయు నుపనయనక్రిమం
బును విద్యాభ్యాసంబును కాళికాగనుంబును కాళికుండఁ మఖరక్షణార్థంబుగా రామ
చంద్రుని బనువునునుటయు దశరథు చింతనంబును దశరథుండు వశిష్టుని వలన పరత
త్వంబుగా నెరింగి గాధేయుని వెంట రామలక్ష్మణులు బనుచుటయునను కథలంగల
బాలకాండ ప్రథమాశ్వాసము । శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

బాలకాండ చిత్రియ్యా శ్లోకము.

—:(పా) రంభము.) :—

శ్రీమహిళామణి వరపద । తామర సమరందభృంగ ద్రావిడ నిగమాం । తా
మహితగుణ విలక్షణ । యామునమానిభక్త మెకటాచార్యవరా ॥

వ॥ విన నవధరింపుము సూతుండిట్ల చెప్పి శౌనకాదులకు మఱియు నిట్లనియె ॥

క॥ కౌశికముని పతివ్రతాబడి | గళరథనుత యుగ్మమిట్లు తండ్రియనుజ్ఞా | ఎగు
లై పోవుచునుండిరి | దిశలెల్లను గప్పి వారితేజము వెలుగన్ |

వ! ధనుఃఖిద్ధ తూణీరధరులై పోవుచు అధఃయోజనమాత్ర) దూరంబైన
సరయానది సమీపించి విశ్వామిత్రుండు రాఘవునకిట్లనియె ||

క॥ జలములవారిచిరమ్మి క | బలవంతంబైన రెండు ఫలవిద్యల నీ | కలఘు
మతీ వివరించెద | తొలగునుక్షుధ నీరువట్టు తోరుజలెల్ల ॥

ప! దానంజేళి ధేహంబునకు తాపంబు నివారించు నిద్రాజాడ్యంబులు వదలి
పోవుబుద్ధి కుశలంబగునని యావిద్యల నవదేశించినాటి దినశేషంబును రాత్రి
యచ్చటనే వసియించి ।

క॥ తృణశయ్యల రాఘవ ల । క్షృణులిద్ధరు మానితోడ శయనించిరి భా ।
షణ్ముల లాలింపగ దిన । మణి యుదయంబయ్యె నా కుమారకులంత ॥

ప" విశ్వానిత) ప్రబోధితులై మేల్కొంచి చాతరాహ్నికంబులం దీర్చి స్రయా
ణంబుల నడచుచు నవ్వనంబుగనుంగొని తాముండత్త పసికిట్లనియె॥

ఉః యోవ్యో దీవంబు నిరహేతుః మై జనశూన్యమూది యు । నైవ్వగులేక
యబుడటకునేమి యపాయముగల్గె నన్ననో । పువ్విలుకాడుమున్న శివపూణాత
మోజ్జ్వలపావకంబుచే । నివ్వనమందు భస్మమయి హీనతనంగము బాశెనిచ్చటక ।

వ॥ కారణంబేమృతేసి శివుండు గ్రతపంబు సేయందొడంగిన దేవతలనంగ్గి
ప్రేరేపింప నతండు రుద్రుని తపోభంగక్రియలాచరింప లలాటనేత్రంబు దెరచిన
సమదృష్టవహస్పాచే భస్మంబగుచు నిచ్చోట యంగంబు వదలిన కతంబున యంగ

శ్రీసదాశివరామ యణము బాలకాండ ౨ ద్వితీయ అశ్వాసము. (౪౨)

దేశంబనుఖ్యాతిగాంచె నేడిచ్చటనేయుండి రేపుపోవు నమని యచ్చటి మునుల దళికాం
చిన మాత్రంబు వారలు ।

తే॥ పాద్యమఘ్నంబులిచ్చి యపారమహితః । గాఢిసందను పూజించి గాఢ
వమున । వనజసంస్మృతమైన భోజనమునెట్టి రామలక్ష్మణులకు పేర్మ రంజనం

వ॥ అధిత్వంబొసంగి నంగై కొని నాటి రాత్రి యచ్చట వసియించి మరునాడ
రుణోదయంబున పయనంబై పోవుచు ॥

క॥ సరయాగంగా సంగమ మరయుచు నదివాటి పోవునప్పుడు విని యే ।
స్థరమైన శబ్దమొక్కటి । నడుమగ రాముండు మానికని యెన్నరల ॥

క॥ ఇదియేమి శబ్దమిచ్చట । వనలక వినవచ్చుచుండె వారనిరివదీ । నది
మధ్య నెచట బుట్టెనో । నది నగ వలయు జెప్పమని యడుగుటయు ॥

క॥ కైలాసశిఖరమందున సలిలజ భవుడొక్క మానసస్సర సనగా । కలిపించి
ధరకు వదిలిన । జలముల శబ్దంబువలన సరయు గలసె ॥

వ॥ సరయాసాగర సంగమంబును సేరంగైసిద్ధి వహించిన పుణ్యక్షేత్రంబు
వందనంబాచరింపుమని వదించిన రామలక్ష్మణులు నమస్కరించినది యుత్తరించి
దక్షిణ పథంబున నడచుచుయొక్క యాశ్రమంబుగని రామచంద్రుండు విశ్వా
మిత్రున కిట్లనియె ॥

ఉ॥ వారణవాసరాయుతము వ్యాఘ్రమృగేంద్ర వరాహఖడ్గ వి । స్తారమృ
గంబులు । నృలువిధంబులదాడి మనింబచూత మా । యారలవంగ ద్రాక్షతరులు
న్మక కోకిల నీలకంఠ ము । ల్దారుణమైన యాశ్రమ విధానము యెవ్వరిదో
వచింపవే ॥

వ॥ అని ప్రశ్న సేయుచున్న నరేంద్ర సూనునకు విశ్వామిత్రుడిట్లని చెప్పి
పూర్వకాలంబున సహస్రాక్షుండు వృత్రవధంబాచరించిన బ్రహ్మహత్యా పాతకంబు
వెటంబడిన మహర్షులితని కీయాశ్రమంబున పాతకంబు దొలుగజేసిరి కావున॥

క॥ మలనిర్మోచనమయ్య న । స్తలమగుటంజేసి దేవతా తతిమున్ను । కల
దకరూశంబును పేరులబెట్టి సుప్రసిద్ధ రూఢిములయ్యె ॥

చ॥ మలదక రూఢిదేశముల మానవులక వడి జిక్క బట్టుచు । బలిమిని తాట
కీయ నెడు పాతకరాక్షసి హింససేయ లా । ధల దొలగింపలేక తమదారలతో పను
వెత్తిపోయి భూ । తలమున నచ్చటచ్చటనుదాగి సుఖించి వింటెరాఘవ ।

వ॥ ఇప్పుడు । క॥ ఘోరాటవి నా తాటకి । మారీచుండ నేను తన కుమా
రునితోడక । జేదవలసియించి యున్నది । మారణమొరింపు జననమాజము పేర్చి ॥

వ! అనికలికిన రామభద్రుండు :

క! తాటకియన్వసిత ఘో ! తాటవి వసియింపనేమియూ రాక్షసికి ! సాటి గలవారులేమి ని ! యోటమిగలిగించనింత యోధేటులాయె !

వ! దాని పూర్వవృత్తాంతంబు వినుపింపుమని యడిగిన విశ్వామిత్రుండు లక్ష్మణాగ్రజనకిట్లనియె తొల్లి సుకేతుండను యక్షుండు గలదతండు సంతానంబు లేక చతుర్ముఖునింగూర్చి తపబాచరించిన మెచ్చి పనివేల నేనుంగుల బలంబుగల కామరూపిణియైన నొక కన్యనిచ్చి పోయిన తత్రైభావంబున నీతాటకిజన్మించి పెరుగుచున్నంత॥

క! సుండుండని యడువానికి ! నందనదగ దారబోశె నారీమణి వా! నిందగ సేవింపుచునొక నందనుమాతీచుగనియె నయభయదూరు !

వ! అంతకొంత కాలంబునకు సుండుండగస్తునిచే మృతినొందిన శత్రుకారం బెరింగియాతాటకిసుత సహాయయై నగస్తునిం పరిభవింప నరిగిన నతండలిగి రాక్షసులుగా శపించిన వారప్పడి యడంబ్రవేశించి నిజనంబుగావించి యున్నవాని దానిందెగటార్చి యీవనంబు నిర్భయంబు గావింపుము !

ఉ! లోకహితంబుసేయ విధిలోప మొనర్చినలేదు పాతకం ! బాకతినాంగిబట్టి తెగటార్చుము నావచనంబుపొంటె నీ ! రాకడమేలుగల్గె ముని బ్రాహ్మణ బాధల మానుదేవతా ! నీకముకెల్ల మేలమరె నిక్కము భాస్కర వంశమండనా॥

వ! అదియునుంగాక గోబ్రాహ్మణ హితార్థంబుసేయు పాతకంబైనను పుణ్యంబుచేకురు తొల్లి లోకంబెల్ల హరింపందలంచిన విరోచనునందన మందరయ నుందాని నిందుండు బరిమార్చె మరియు నిందునిం బారిగొన యత్నంబు సేయు భృగువత్నిని కష్టండు రూపుమాపె నిట్లనేక పురుషసత్తములు నారీవధిబుచేసి షర హితంబాచరించి దోషంబులం బడయకున్నవారు నీవున స్త్రీవధజనిత పాతకంబు నందలి యనుమానంబు వదలి దీనింబరిమార్చుచుని పలికిన రామచంద్రుం డమ్మునీ శ్వరునకిట్లనియె !

—:(తాటకాసంహృతము.)—

చ! జనకుని యాగ్ధబూని తమజన్మముగావగ వచ్చినారమో ! దినకరతేజ సేమిపని దీర్ఘమటన్నను సేయునాడ యా ! మినిచర జంపుటెంతవని మీశలవయ్యి న జాలునిప్పుడే ! కనుగొనుచుండ నిద్రయముగా వధియింతు శిలీముఖంబున॥

వ! అని బాణసనంబునారిబిగించి జ్యాశబ్దంబు దిశలభేదింపంజేళిన సమీప గుహస్థాయియైన తాటక మహాకోధంబునం జనుదెంచి॥

ఆ! యక్షతనయనొక్క వృక్షంబుగొ తెచ్చి ! విసరి రాముపైన వేయనతడు !

బాణయుగ్మకమున భస్మంబుగావించె । దానయలిగి మనుజులనుజేసె ॥

వ॥ శిలావర్షంబు గురిపించి యంతఃకానయై వైడేరాలు పరపింపం దొరంగిన
కోపించి రాముండు ॥

ఆ॥ శబ్దభేదమైన శరములతాటకి । మర్మమెల్ల జించి మంటలెగయ । పేయు
చున్నవెద్ద శిఖరంబుచేతను ! యత్తుకొనుచువచ్చి తత్తరమున॥

వ॥ రఘువల్ల భూమిద వైవంగడంగిన॥

క॥ శర మొక్కటి యురమున భా! సురముగ నాటంగనేయ సుర లెల్లను నచ్చ
రువందతన్నుకొని యా ! సురభామిని ప్రాణములను సుడిబడివిడిచె ॥

చ॥ అపుడు పురందరుండు సకలామర సంఘముతోడవచ్చి యోజపికుల సార్వ
భౌమ శృపసత్తముడి రఘురాముడిందు పా ॥ పపునుజాశి జంపి వనపావనమున్నొ
నరించెగాన నీ । తపమున బొందునట్టి శరదైవముల న్నుపదేశమివ్వుమా ॥

వ॥ ప్రజాపతియైన భృశాశ్వతనయ సాధకంబులన్ని నెరింగింపుమని చెప్పి
దేవే దుండంతఃకానంబు నొందె నప్పుడు విశ్వామిత్రుండు రామునింగనుంగొని
యీ రాత్రి నిచ్చట వసియించి రేపు యుదయానంతరంబున పోవుదమని తాటకా
వనమందు సుఖంబుండి పరదినసంబున ॥

క॥ రవియుదయానంతరమున । ప్రవిమలమతియైన రామభద్రున కొనగె ॥
జవయుక్తములగు శరముల । నివహము గాధేయుడంత నిశ్చలయుక్తి ॥

వ॥ అందు దండచక్రింబును కాలచక్రింబును విష్ణు చక్రింబును ఐంద్రాస్త్రం
బును వజ్రాస్త్రంబును బ్రహ్మశిరంబును మోదకీ శిఖరీయను గదాద్వయంబును
ధర్మపాశంబును కాలపాశంబును వాసుకపాశంబును శక్తి దృయంబును అశనిద్వ
యంబును పినాకాస్త్రంబును నారాయణాస్త్రంబును ఆగ్నేయాస్త్రంబును వాయు
వ్యాస్త్రంబును హయశిరంబును క్రొంచాస్త్రంబును కంకాళంబును మసలంబును
కపాలంబును నైద్యాధరంబును సందనంబును ప్రస్వాదనంబును ప్రశమనంబును సౌరం
బును దహణంబును శోషణంబును సంతాపంబును విలాపంబును దమనంబున దుర్ధ
ర్షకంబును సన్మోహనాస్త్రంబును పిశాచాస్త్రంబును మొదలగు సకలాయుధంబు
లొనంగి మరియుచుసత్యవంతంబును సత్యకీర్తి ధృష్టంబు మొదలుగాగల యువ
సంహారంబులిచ్చిన రాముండు లక్ష్మణ సహితుడై గ్రహించి యున్నంత ॥

తే॥ ఇచ్చినటువంటి శస్త్రంబు లెదటనిలచి । తలచినప్పుడ వత్తును ధరణినాథ
యనుచు వలగొని పోయిననచట రాము । డపుడు గాధేయుతోడ నిట్లనియెమరల॥

చ॥ ఇచటివనంబు పూర్వమున నెవ్వరిదో యరుగంగ జెప్ప మీ । కెచటను

(౨౫) శ్రీ సహజేపరామాయణము బాలకాండ ౨ చ్చతీయ ఆశ్వాసము

యజ్ఞకర్మముల నెప్పుడును ముగల్గుచుండు మీ ! రుచనియు దీక్షగైకొనని రోధక
వర్ణము నెల్లు వత్తురో ! నచటవధింతువారి నవయంబకయుక్తముచేత శూరతఁ ॥

వ॥ వినుపింపవలయునని యడిగిన దాశంధికి కాశికుండ్లిట్లనియె ॥

మ॥ బలవంతులను విరోచనాత్మజుడు సంపన్నుండుదోళ్ళక్రిచే । బలధేదిప్రము
ఖామరప్రతతి శుంభద్వేషియైనాక వా । సులగాసీకయడంచితానె ప్రభువై జూపట్ట
నిందాదు లా । కులతంబొందియరణ్యదేశముల సంక్రోభించిరావేళలఁ ॥

వ॥ అంతలోన నదితియైన దేవమాతకశ్యపుడైన నిజపతింజేరి ॥

ఆ॥ బిడ్డలెల్లనవతిబిడ్డలచేచెడి । యడవిసాలుబడిరి యకటమదికి । వంతమాను
టెట్లు వరదనాపాలిటి । ధైవమిట్లజేతె తాళగలనే ॥

వ॥ అని దాక్షులచిన కశ్యపుడు నదితికి పయోవ్రతంబు నుపదేశించి యొక్క
సంవత్సరంబు పూణకంబగువరకు నిందయుండి నెరవేసిన థగవతండు నీయుదంబు
న వామయందై జన్మించి బలినివచ్చించి నిండున కమరరాజ్యం బొసంగునని చెప్పిన
నాయమయు నిచ్చట వ్రతంబు సిద్ధిబొందిన కతంబున సిద్ధాశ్రమంబను ప్రసిద్ధిపహించె
వినుము ।

క॥ వారివామనుడై యదితికి । సరగున బాదప్రదశుక్ల శ్రవణక్షణమునఁ ।
సురరక్షణకైబుట్టిన । సరమానందంబునొందె బాహ్మణమనముత ।

క॥ బలిమూడదుగులచిక్షము । వలనంద్రేలోకమెల్ల వచించిదయా । కలితుం
డైత్రిదశేశ్వరు । వలనికి స్వలోకపదవి వశమొనరించెన్ ॥

వ॥ ఇదియేమదయ్య క్రతుదేశ-బని చెప్పచు సిద్ధాశ్రమంబుచేరంజను సంత
నచ్చటి మనుల నెదుగుకొని రామలక్ష్మణసహితుండగు గాధినంధనుని పూజించిరంత॥

ఉ॥ యగ్గముసేయబూని సమయంబగు దీక్షవహించియున్నత । త్వజ్ఞునిగాధి
పట్టిగని దైత్యులు నెప్పుడు వత్తురేమోమా । కాగ్ధనొసంగుడంచు పరమార్థముగా
రఘు రామడన్నవే । దగ్ధులుమానిబృందములు నచ్చటరాముని తోడనమ్మిలై ॥

ఉ॥ మానముబూనినాడసుర మర్దనగ ధిసుతుండు మీర లీ ! కాననమందు
జూడఘన కాయునారవ నాడువత్తుగా । మానవభోజులిద్ద రనుమానమునొందక
సాయకంబులన్ । బూనివధించిమాకృతువు పూణకఫలంబు వహించ వేడయన్ ।

క॥ అనిసలికిరచ్చుడు రాముడు । ఘనకోదండబుచేత గైకొనిశరముల్ మును
గూర్చినిలచెతమ్ముడు । మనమలరగ నతనివెరిక మాటుచనుండెన్ ॥

వ॥ ఇట్లు సవనరక్షణధంబు రామలక్ష్మణులు పడ హారా త్రింబులు
కాచియుండిరప్పుడు॥

సీ॥ నవిధలుసృష్టవ సహితాజ్యపూణమై చన్నాందీశామామంబుచలగు
చుండె | ఋక్సామయజురాదులేకమత్తంబుగా నాహుతుఁజేశేద రనుదినాబు |
సకలఋషీశ్వర సంఘంబుక్రితుధర్మ విధములవేర్వేర విన్నవింప | పాతమాభ్యందిన
పరగతృక్రియ్యాబు నిలయకు నవన బులాచరింప | నహ్నిధూమంబు వెడలి నచ్చా
జాప్త | మండలమునిండిపారె నమందగతిని | కాశికుడుసేయు యజ్ఞవిఘ్నంబు నలుపు
రక్కసులులేచిపోయి రాచక్కటికిని ||

—(కా శి క యా గ ర త్త ణ .)—

క॥ ఆకాశమార్గమున చని | వీక్ష నుధిరంబు యగ్గవేదికపై | తొల్దాకునగురి
యగనప్పుడు | కాకుత్స్థుడు వారివిధముగాంచి యలుకతోక |

మ॥ శరసంధానముచే సుబాహుశిరము జక్కాడిమారీచు ని | న్నరుతా
స్త్రంబునసేయ నాశకు వియన్మార్గంబునంబోయి యా | శరధింగూలినచూచి దేవ
తులు విశ్వామిత్ర పూజించి దా | శరధింగాంచిరి మానిపుగవులు తచ్చారిత్రము
లెచ్చుచు |

వ॥ అప్పుడు నిర్విఘ్న పరిసమాప్తంబై కాశికమఖంబు చెల్లించి॥

క॥ ఈవిధమున క్రితురక్షణ | గావించి నరేంద్రసుతుడు గాధేయునితో |
మావలనసేయు కార్యము | లేనైనను గలుగదెలువ వేయనిపలుక |

వ॥ ఇట్లు పలుకుచున్న రామునింగని మునిబృందంబు లిట్లనిరి॥

క॥ జనకుడు విధిలేశ్వరు నిం | టనుగల దొకధనువుదాని జాయంబోవం | జన
దెవ్వరికైనను నీ | వనఘాచూడంగవలయు నక్కా ర్ముకము ||

వ॥ అనియునుగాక మైథులుండు జన్నంబుసేయుచున్నవాడు మేమందరమచ్చటి
కేగందలంచి యున్నవారమందులకు మా వెంబడి రావలయుననిచెప్పి విశ్వామిత్ర
పురస్సరులై రామలక్ష్మణులతోడ రాచనుచుండి రప్పుడు రాముండు గాధి పుత్రున
నిట్లనియె ||

క॥ ముందెవ్వరుండు రిచ్చటి | కంఠవఫలశరులు చాలగాగనుపించె |
విందునకలంబుజెప్ప మ | రందస్వీకార భృంగరవము చలంగ |

పంచపాదీచంపక॥ అనఁని మానిశేఖరుడు నారఘరామునితోడ నిట్లనున్ |
ముచుకుశడంచు నొక్క నృపముఖ్యుడు మండగవాని కగ్గ నందనుడు కుశాంబకుండ
తని తమ్ముడుగా కుశనాభుడుండె నా | తని కుదయించి రప్పుడు శతంబుగ పుత్రిక

(౪౭)

శ్రీనదాశివరామాయణము బాలకాండ ౨౭ అశ్వాసము.

లోక్కనాదు వా | రనుమతితోడ కేళి వనమందు విహారము సల్పుచుండగన్ |

క: సర్వాత్మకుడగు వాయువు | యుక్తిపతి సుతలకడకు నొయ్యనకామం
బోర్వక చనుదొచి తన | న్నూర్చుర వరియించుమనె వినోదపరుండై |

పంచదామరం పభంజనుండిటన్న రాజబాలలెల్ల గూడు క | స్పృశ్యరేం
ద్ర యిట్లుబల్కన్యాయవశానె మాయడన్ | శుభంబులేదు మాకుతండ్రి నొప్పులేక
యుండజార భర్తగోరు కొన్నగాదు రాజధర్మ పద్ధతిన్ ||

క: అదిగాకనీవు జరులకు | హృదయంబులసంచరించు నీశ్వరుడవు కా | సుద
తులము నీకుమాయడ | నొదవునె సౌఖ్యంబు నూరకుండుము తండ్రి ||

వ: అని నిరాశగా తెగనాడిన కోపించి |

క: వాయువు త్వరగావారల | కాయంబుల రత్నిమాత్రగా నొనరించెన్ |
కూయిడుచు వారుతండ్రి ని | డాయంజని భీతతోవడంకుచు నిలువన్ ||

వ: అరన్నిమాత్రంబైన శరీరంబులు మీ కెట్లు సిద్ధించెనని యడిగిన తండ్రికి
సర్వంబు నివేదించిరంత నప్పుడు బ్రహ్మాదత్తుండను గంధర్వస్త్రీకి బుట్టిన రాజవరున
కిచ్చిన నతండు వాఁస్పృశించిన స్నాత్రంబున విరూపంబులు వదలి సురూపంబులతో
ప్రకాశింపుచున్న బ్రహ్మాదత్తుండందర వివాహంబై సుఖంబున నుండెననుచుచెప్పి
విశ్వామిత్రుండు రామునకిట్లనియె |

క: ఆకుశనాభుని తనయుడు | నా కుంజనకుండుగాధి నయముగబుట్టెన్
నేకుశికవంశజాతుడ | కాకుస్థకులేంద్ర రామకరుణాధామా ||

వ: మరియు నా తోడబుట్టువు సత్యవతీయను ప్రతివ్రత సశరీరంబున
స్వగంబునకుంబోయి నదీరూపకమై కాశికీయను ప్రవాహంబు హిమవన్నగ ప్రాం
తంబునం బారుచుండు నేనును భగినీయందలి స్నేహంబున హిమవంతంబున తపంబు
సేయుచున్నవాడ ఈసిద్ధా శ్రమంబున రాకడపలన తేజస్సూపన్నంబై వెలింగె నావంశ
విస్తారంబు దేశచరిత్రంబునుం జెప్పితి నింక యర్ధరాత్రి బైయున్నది నిదురించి రేపకడ
బోవుదమని సకలఋషి సుఖంబులంగూడి విశ్రమించి రామలక్ష్మణులు నిదురించి
మేల్కొంటి ప్రాతరాహ్నికంబులం దీర్చి మానులకు వందనంబాచరించి ప్రయాణంబై
పోవుచు ||

క: శ్రీరంజిల్లగ గంగా | తీరంబునకరిగి మానిదేశికులంత | సారంబైన
పవిత్రపు | వారిం దగగ్భూకిజలము వారిచిపిదప ||

వ: జపంబులం జేయుచుండిరంత రామలక్ష్మణులు స్నానంబాచరించి మాధ్యా
హ్నికంబులం జరిపి మునులకు ననుస్కరించి యున్నంత ||

క॥ రాముడు విశ్వమిత్రుని । తో మధురపు పాదతీర్థతుల్యంబగు గః । గా
మహిమలెరుగ జెప్పుమి । నీ మృగువాక్యముల విణానీయ్యం బమరన్ ।

వ॥ అదియునుంగాక గంగా స్రవంతి త్రివధగామినియను ప్రసిద్ధ వచనంబు
వినంబడునది యట్టుల వినుపింపుమని యడిగిన కౌశికుడు ।

సీ॥ తొల్లి భాగీరథి తుహినాద్రీ సుతయయ్యి కాఠికేయని మున్నుగన్న
విధము । పిదపభగీరథు పితృ భస్మరాశిపై పొరలిపారిన యట్టి పుణ్యకథయు । సుత
ల బులో బోగవతియను నామంబుచాత ప్రసిద్ధమౌ చరితమెల్ల । వినుపింపవిని
రాముడనుజు సమేతుడై మునివతిగొనియాడి ముదముతోడ । లోకపావనిమూను సుర
లోకని మ్ను । గాఢరిత్రకి జరుదెంచు కారణంబు : వింటిమావిష్టు పదికను గొంటి
మవల । సాగినవవంగ వలదె నిచ్చామరక్తి॥

వ॥ అని గమనోన్ముఖులై యనేక నదీనదంబులు పర్వతంబులుదాటి చరుచు
విశాలనగర బు సమీపించి యీ పురంబెక్కడిది యవరివ శంబు వారు పాలింతును
యరింగింపుచుని గఘనీరుండు గాఢికుమారునడిగిన నతండు ।

చ॥ అమరులు పూర్వదేవతల దైనపరాభవ మోర్వలేక నా । కమువిడనాడి
శార్గధరుగానగబోయి నుతించిదేవ మా । కు మరియు నేదిదిక్కు గనుగొంటివి మా
విధమెల్లనంచు పా । దముల సమీపమందుబడి తద్దయు శోకమునందవారల॥

వ॥ కనుంగొని వినుండు మీరలీనమయంబున వారితో వాత్సల్యంబు సంపా
దించి క్షీరసముద్ర మధనయత్నంబు నేయుడని తద్విధానంబెరింగించి పంచినవార
లు దైత్యదానవుల తో విశ్వాసంబుగ యుండి క్షీరసాగరమధన యత్నంబునకు
ద్యుక్తులై ॥

క॥ మందరగిరి కవ్వముగా । పొందుపరచి తరించుచుండ పుట్టెను విషము ।
మూడుగ పురహరుడంతను । యందముగ మ్రింగెజగము లాశ్చర్యపడ॥

వ॥ మరియు నైవరావతంబను గజంబును నుచ్చైశ్రవంబను హయంబును
కొంస్తుభంబును మణిము లక్ష్మీయను కన్యకయు కల్పంబను వృక్షంబును చింతామణి
యను కామఫలదాయియు కామధేనువను యావును చంక్రిండను సుధాకిరణంబును
యమృతకలశంబుచే బూసిన ధన్వంతరియు నీవిధంబునంజని యించిన ।

క॥ హరిమోహిని రూపంబున । సురలకు నమృతంబుబోశి సురవైకులకున్ ।
పరసంబు గలుగజేశిన । దరమునకై యోహటించి దోడర్పమునన్ ।

ఆ॥ అసురుల్లెప్పొంగి నాదిత్యవరులపై । కసిమసంగిదాక గాసురాళి । యమృ
తమత్తపాసమలదితీ సుత । బలమునెల్ల నొంచి పట్టియకట ।

(౪౫) శ్రీనవాళినరామాయణము బాలకాండ ౨ ద్వితీయ ఆశ్వాసము

ఉ॥ దక్షమెలర్చ దేవతతి దానవమూకల క్షితలోకముం । జేర్పగనోర్వలేక
హతకేష నిశాచరవర్గ మంతటన్ । నేర్పులుమాని నర్జితల నేలకు బారి యడంగియున్న
మే । లోర్పుదొరగి ముఖమున హూయనుచున్ దితి నాశుజేరగన్॥

క॥ పోయితనవారు నిందుగ్గి । గాఢుడికోర్వంగలేక రాజ్యబులపై ।
పోయిరి నాగతియట్టుల । కోయనివిలకింప వరుడు కులసతికనియెన్॥

ఉ॥ మానినియేలచింత విచారా పురహూతుని జంపునట్టు గా । సూనుడు
గల్గునీకు విధిచోదిశమైన వ్రతంబుసేయు నీ । కాననమండటంచు నిజకాంతకు తాను
పదేక్షుచ్య నే । మానవుడైనగాని సతిమాయకుగోబడకుండ నుండునే॥

వ॥ అని చెప్పి విశ్వాత్మకుండు రఘువరా । త్రిలోక నాయకుడైన నిన్ద్రు
నంతటివాని సంహృరుబానరించు సంతానవాంఛ గోరిన భార్యకుతగదని చెప్పలేక
విధ్యుంక్తంబుగా మంత్రోసదేశంబుజేళి శిశ్యపుండు నియమంబు లుపదేశించి చనిన
దితీదేవియు నయ్యామార్గంబున వ్రతంబుసంకల్పించి సేయుచున్నంత పురందరుడెరింగి॥

క॥ తల్లికి పరిచారకుడై । యల్లన నేతేంచి కుశములప్పులు ఫలముగ । మెల్ల
నగొనితెచ్చును ధితి । యుల్లము రంజిల్ల సేవలొప్పుగ జేశెన్॥

వ॥ అతి నొక్క నాడు దితి దైవోపహత చిత్తయై సుజకడయగు చిత్వంబు
నకరపాదశౌచంబుమాని పాదంబుల దిశమూర్త్యంబుబెట్టి నిదురించిన సహస్రాక్షుండు॥

క॥ గృంబున జొరబడి తానర్భకు పవిధార వేయ నంతట దితియున్ । దుర్భ
యైలేచిన గని స్వర్భువరాధీశ్వరుండు సయ్యన వెడలెన్॥

వ॥ వెడలి తనయపరాధంబు క్షిమించుమని ప్రార్థించిన దితి తనస్వయంకృతా
పరాధంబని యెంచి చింతమాని నక్కుమారు ఖండించు నప్పుడు రోదనంబుసేయ
మారుదమారుదయని స ప ఖండంబులుగా విభజింపబడి యుండుట బట్టి వీరలు
సప్తమారుతంబులు వీరల స హూదర స్నేహంబు నబద్ధాను దాగుండవై యుండు
మని నిర్దేశించి యధేఛంజనియె నట్లు పురందరుండు శృతార్థుడై మగుత్తుల వెంబ
డించి దివంబునకరిగె నద్దేవి వ్రతంబునల్పిన దేశంబిది యిందు యిత్వాకుసుతండు
అలంబసుండనువాడు జన్మించె నాతనికి విశాలుండు గల్గె నతండ్రిపురంబు నిర్మించె
నట్టి విశాలునకు హేమచంద్రుండుబుట్టె నతనికి సుచంద్రుండుగల్గె వానికి ధూమ్రా
శ్వండతనికి స్కంజయుండు వానికి సహదేవు డమ్మేదినీపకి కుశాశ్వండా రాజునకు
సోమదత్తుడా భూపతికి కకుత్స్థుడు కకుత్స్థునకు సుమంబుట్టె నాసుమతియిప్పుడీ
నగరంబేలుచున్నవాడు యారాతిని నిచ్చటవలసియిది యుషకికాలంబున మిథిలాపురం
బున కరుగవచ్చునని విశాలపురంబునకుబోయిన ।

తే॥ సుమతియరుదెంచివారలజూచిభక్తి | సంభ్రమమునపూజించినరసవచన |
ములనుచుతిజేశితల్వజ్జమూర్తియైన కేశకునితోడ ననియె బూకాంతుడెలమి ॥

ఉ॥ భన్యతగ్గృహద్యశము పైనసమానుడనీకురాకచే | మాన్యతనొందుపిరెవరు
మంగళరూపులదెల్పుచున్న గా | జన్మనితోడకేశకుడు రాముడులక్ష్మణుడర్కవంశ
మూ | ర్థనన్యలుసత్యసంఘులగు దాశరథుల్ సుగుణాభ్యులిద్దరుకా ॥

వ॥ అనిచెప్పిన సుమతి యత్యంతప్రియంబున వారల సత్కరించి రాజోపచార
విధానమున యాధిత్యంబాసంగిన సందరయ్యామినిగమించి ప్రాతఃకాలంబున యను
ష్టానంబులుదీర్చి నరేంద్రుని నామంత్రణంబాచరించి పోవుచున్న మార్గంబున లక్ష్మణా
గ్రజుండు గాఢేయంగనుగొని ॥

క॥ జనరహితంబైయున్నది | వనమెవ్వరిదో యెరుంగవలెననియడుగకా | మనుకుల
చూడఁమాణితో | మునిపతిచందుగ్రిండు మోదముననిట్లనియెకా ॥

ఉ॥ గౌతముడకతపస్వి కలకాలమహాల్యనుగూడి యిచ్చటకా | ధౌతమనస్కు
డై తపము తప్పక సేయుచునుండి యొక్కనా | డాతనుమధ్యమంచి జలమాడగబోయిన
మానిరూపుడై | నాతినిగూడదేవపతి న్యాయముమానియనంగ తంతుడై ॥

వ॥ ఇట్లు బిడౌజుండనంగ పరవశత్వంబున మాయా మానియై యహల్యతో
సంభోగించి తనరూపుజూపి యరిగిన ॥

ఉ॥ స్నానముజేశిగౌతముడు సయ్యనమాశ్రమభూమిజేరి ల | జ్ఞాననయై వసిం
చిన యహల్యనుజూచితపఃక్రభావ స్రు | ధానముచేనెలాతుక విధానముతప్పక జూచి
యప్పుడే | కాననసీమరాయివయి కన్నడకుండుమటంచు దిట్టినకా ॥

వ॥ అని యంతనిలువక సురపతియండకోశము చూడుపడినట్లుగా శపియించిన
నప్పుడుసురలెల్ల నిందునకుసహాయంబుగా యగ్నిముఖంబున మేషాండంబులు బెరికి
తెచ్చి సమంజించిన నదిమొదలు నిందుండు మేషాండుండయ్యె యహల్యకు దశరథ
సూనులీవనంబు నెప్పుడుప్రవేశింతు రప్పుడునీకు శాపమోక్షణం బగుననిచెప్పి గౌత
ముండు తపంబునకుం జనియె ॥

క॥ గౌతమసతియిప్పుడు నీ | భూతలముననుండి సర్వభూతంబులకుకా | రాతిగ
గనుపడుచుండును | నాతినిగాసేయురామ నరశామూలా ॥

వ॥ అచుచు రామలక్ష్మణులతో విశ్వామిత్రుండవ్వనంబు దరియజొచ్చు
నంతలా ॥

మ॥ తనుశృంగారమదోపగౌతమసతీ భన్యాత్మయైరామ చం | దునికారుణ్య
కటాక్షవీక్షణములం దుశ్శీలతంబాశి స | య్యనమానీదులవెంటనంటిచను మా గా

(గీ.) శ్రీ సవాశీవరామాయణము - బాలకాండ ౨ ద్వితీయ ఆశ్వాసము

మానుషుండైన శ్రీ ! విచిత్రకామునకుక్కొనంగజనియె న్వామాక్షీభక్త్యాత్మయై ।

క! ఎదురేగిదశరథాత్మజ ! పదసరసీజాతములకు పాద్యంబీచ్చెన్ । ముదమున గంగానదియం । దుదయించెనొ నట్టివిమలయువకంబులచేన్ ।

వ! ఇట్లు పదంబులుడిగి శిరంబుపైజల్లుకొని భక్తిపరిభ్రమంబున కరకలిత ముకుళయై యిట్లనియె ।

ఉ! నేటికిభన్యనైతి ధరణీధవగౌతముడాడినట్టియ । మ్మాటలుసత్యమయ్యె వనమందునదృశ్యతనుండియుండి యి । చోటభవత్పదాంబుజము హాసితద్రజపూత నయ్యి నీ । పాటిగకాంతనైతి నినుపారగజూది కృతార్థనొందితిన్ ।

క! రామాదశరథనందన । శ్యామలరుచిగాత్రదివ్య శరచాపధరా । కోమల పదయుగళాదృత । ప్రేమాగుణధామదైత్య భీకరనామా ।

వ! అని వినుతించి వారలయనుజ్ఞవడసి గౌతమునిగూడ జనియెనప్పుడు కాశి కుందు మిథిలానగరంబు సమీపంబున యజ్ఞవాటంబు దరియంజొచ్చియున్న ।

క! జనకుడువిశ్వామిత్రుని । గనియదురుగనేగి తెచ్చి కనకాసన మం । దున గూరుచుండ నియమిం । చిననుయధిష్టించె రాజశేఖరుడంతన్ ।

వ! రామలక్ష్మణ సహితంబుగా తక్కినతాపసులనెల్ల తగినపీఠంబుల నాస్థాపించి శతానందపురస్సరంబుగా సత్కారాహా పూజలంగావించి కుశికాల్మజునకట్లనియె ।

ఉ! పావనమయ్యెనామఖము బ్రహ్మమయాత్మకనీరురాక మీ । రావటమే శుభంబు దినరాజవిభాసితులైనయట్టి యీభావజరూపులెవ్వరాకా బాలమృగేంద్రము లట్లపోల్కి నే । తావుననుందురోయరుగ తాపసపుంగవదెల్పునావుడున్ ।

వ! అనిన విశ్వామిత్రుండిట్లనియె ।

చ! దశరథరాజనందనులు తాటకిమారణమందజేశి నా । వశమునచేరిజన్న మునుపాలనజేశిసుబాహుజంపి తా । దృశుడగుతాటకేయునతి తీవ్రశరంబున బర దోలి నీ । రశికులుగౌతమాంగ ననురాలినినాతిగ జేశిపిమ్మటన్ ।

వ! నీయజ్ఞంబును శివధనుస్సునుజూడవచ్చిరి వీరలనామంబులు రామలక్ష్మణు లని పలుకుచున్న విశ్వామిత్రు వాక్యంబుల కత్యానందభనితుండై మిథిలేశ్వరుండు మరియు నిట్లనియె ।

చ! కులముపవిత్రమయ్యె మదికోరినకోర్కె ఫలించె దేవతాం శులవలెబాలు లిద్దరతి సుందరరూపులతోడితెచ్చి నా । రలవడిపూజకర్తులు మహాత్ములునింద్రయు పేందులట్ల వీ । రెలమినయోధ్యలో దశరథేశ్వరుభాగ్యము నెంచశక్యమే ।

వ! నా పుణ్యంబున వీరలదశికొందితిననిపలి కెనంత శతానందుండు విశ్వామిత్రుం

శ్రీనవాళివరామాయణము . బాలకాండ ౨ ద్వితీయ అశ్వాసము (౫౨)

జూచి || క॥ మా తల్లిభాగ్యమెంచగ | నాతరమాశాపమోక్షణముగల్గి శుభో |
పేతయుపతనిగలసెను రాతింజదురూపుమారి రామునిదయచేగ |

వ॥ అనిపలికి రాఘవునిదిక్కు ముఖంబై |

ఆ॥ చాలమేలుగల్గె సంయమివెనువెంట | వచ్చిరక్కసులను ప్రచ్చివాడు |
జననిరాతబాపి నవసంబుగనుగొన | వేడ్కవచ్చితీరు విమలమతులు |

వ॥ అదియునుంగాక పూర్వంబురాజ్యమై పిదపబ్రహ్మజ్ఞిత్వంబు సాపాదించిన
యిమ్మహానుభావుని యాశ్రయించి మేలుచేసితి రనియంతయు నెరింగించెద వినుమని
యట్లనియె ||

క॥ ఈవిశ్వామిత్రునికథ | భూవలయమునందుచిత్ర మోదములొదవుగ |
నేవివరించెదవినుము ధ | రావిభులందొకడు గాధిరాజనియుండెగ ||

వ॥ అట్టిగాధికి విశ్వామిత్రుడుజన్మించి తండ్రియనంతరంబున మహిపాలనం
బొనరింపుచు ||

చ॥ జనవిభుడొక్కవాడు తనసైన్యమువెంటనటించనేగి తో | వనుగ నెనవ్వపిష్టు
నిజవాసముజేరగబోయి సేనలా | వనమునడించివెన్న పరివారముగొల్వగ లోన
యోగి పా | వనపదపద్మయుగ్మముల వందనమంచు శిరంబుమోపినగ ||

ఉ॥ ఆవిభునెత్తిమాని వరుడాయతపీఠమునందునుంచి సు | భావనజేశిరాజవర
భాగ్యముగాభవదియ్యరాక నా | ప్రోవుననిల్చియున్న తిథిపూజలనందియరుంగుమన్న
నా | భూవరుడాత్మబాంగి తమపూజకుపాతుడ గాదటందునే ||

వ॥ ౯ ని తక్షణంబ వసిష్టమునీందుగ్రిందు కామధేనువుంబిలిచి విశ్వామిత్రరాజేం
దుగ్రినకు తగినవిందులుగావింపుమని యాజ్ఞాపించిన యప్పుడ ||

సీ॥ మధురసంశిష్టమా మైరేయమునుగొడ రుచులపదార్థమా రుచవిగల్గ |
భక్త్యుభోగ్యాదికఫలశాఖషడ్రిన సంయక్తమగులేహ్యసారములను | శాల్వోదనము
సుధాతుల్యమాక్షీరాజ్య కలకచూనక శాయ కములతోడ | లాజేక్షురస నమూల
ములకందమిళింద దధికుల్యయుతమగుతాపహరము | తురగవారణములకు నంతష్ట
ముగను | తృణజలంబుసమృద్ధనదీయతంబు | లగుచునెవ్వరికెవ్విధ మగునటులను |
గాధిసుత్రువిందుగావించె కాకామగవియు ||

ఉ॥ ఎల్లజనంబులంగలసి నెల్లవిధంబులత్పత్తిబొంది గో | తల్లజమీవపిష్టునకు
దానమొసంగినవారలెవ్వరో | నుల్లముసంతసిల్లె సరసోదనముఖ్యపదార్థసృష్టిచే నెల్లర
త్పత్తి శేశే పశువెంతటికల్మి వసిష్టమానికిగ |

క॥ ఈపశువసగినజాలును | నాపశుశతమిత్తుబ్రహ్మనందనునకు ము | న్నేపగిది

(౧౩) శ్రీనవాసరామాయణము - బాలకాండ ౨ ద్వితీయ ఆశ్వాసము

నైనయడిగెద : నాపిదప-జూడవలయు నతనిగుణంబుల్ ॥

న॥ అని బహుస్థికార-బులం దక్కించి వసిష్ఠునిజేరి యిట్లనియె ॥

ఆ॥ మొదవునిమ్మునాకు మునినాథ గోశత | కగుబునిత్తుననుచుగాధిసుతుడు !
బలుకనవ్వసిష్ఠ బ్రహ్మాక్షిచవియేల వలనుమాకుదీని వదలనుమ్మా ॥

చ॥ అనివినిగాధినందనుడు నశ్వములున్దజముగ నహస్ర గో | ధనములనిత్తు
మారునొక దానికినూ రకనింతయేల యో | చయనిపల్కగా నిటుల సాధ్యముగాని
వివాదమేల నా | ధనమ సమస్తధర్మముల దైవికమార్గముబాయతేనికక ॥

వ॥ అనిను గోపోద్దీప్తితమానసుడై విశ్వామిత్రుండు భటులంజూచి బల్మి-బట్టి
తెండితండు నేమిసేయంగలవాడని యాజ్ఞాపించిన క్రూరులగు భటవర్గంబు రజ్జువు
బంధింపంబోయిన నక్కాచుధేనువు కట్టుదప్పించుకొని వసిష్ఠుపాలికింజని యిట్లనియె ॥

క॥ అపరాధమేమిజేసితి | చపలులకీదగు నెనన్ను సయమినాథా | తపమున
సహాయముండెద | కృపతోవిడుపింపుమయ్య కితవులబాధక ॥

చ॥ అనిమొరసేయుకామగవికప్పుడు మానిపురందరుండనుక | వినుశబభాబలాన
నవివేకుడు రాజుకడంగివట్టె నా | యనుమతిలేకయన్నగవి హాసని వాలమెదిర్చెనంత
లో | తనువునబుట్టెమ్మోఛతతి దారుణశస్త్ర కృపాణసాములై ॥

వ॥ ఇట్లుదృఢించి తక్షణంబ విశ్వామిత్రునిసేలనెల్ల ధన్యులుగావించినయలిగి॥

మ॥ ఘనస్త్రీస్త్రబలుబురకబాహిచె నగ్గాధేయుడా కామ దో | హినికింబుట్టిన
మ్మోఛజాలముల హాహేయంచువాసిష్ఠ దే | నునవీనంబుగ దేహముంఝుళిపె మున్నుం
బోలెమ్మేంఘు | ల్పుళిం | దనిక యుబుకిరాశకుల్యవన సంతానంబురోమంబులన్ ॥

వ॥ ఇట్లు పై పై యచేకజాతభేదంబులైన వీరలుదృఢించి విశ్వామిత్ర రథగజ
తురగపదాతివర్గంబుల రూపుమాపిన కోపించి హిమవన్నగప్రాంతంబునకుం జని శివు
నుద్దేశించి తీక్షణంబగు తపంబాచరించిన ॥

జే॥ హరుడుప్రత్యక్షమైకోరు వరమటన్న | కరుణచుత్రాగమంబు సాంగంబు
గాగ | భసితధరకాలగళదయ నొసగుచునిన | కోనటులిచ్చె నామెడికొండప్రభుమ॥

వ॥ ఇవిధంబున చంద్రశేఖరునివలన ధనుర్వేదంబు సాంగోపాంగంబుగా నను
గహిపాడి యప్పుడేకపిష్టాశ్రమంబువ కథుడెంచి పావకబాణంబు ప్రయోగించిన॥

ఆ | సాగియన్ని పణశాలలకై బ్రాకి | మడవొచ్చెయోగిమండల బు | నప్ప
సిష్ఠశరణునివేడగా బ్రహ్మ | దండమెత్తినెమరుదాకియార్చె ॥

వ॥ ఇవ్వడువున యగ్నిజ్వలంబు విశ్వామిత్రుండుగ్మంజై ముడుచు వరుణ
వాయువృషిశాచమోహన పశుపతాదియస్త్రంబులు పై పై ప్రయోగించిన వాని

నన్నిటిని బ్రహ్మాండంబుచేత వసిష్ఠుండుమా యించిన ?

ఆ! బలియుడగుచురాజు బ్రహ్మస్త్రమునోసి | విగ్రహమానిపైనవెరగుపడక |
పట్టిమింగినేమి పలుకును రఘువరా | భూతగణములెల్లపొంగిచూర్చు :

క॥ మింగెనుబ్రహ్మస్త్రము ముని | పుంగవుడాబ్రహ్మకేజ మునకుచ్చియే |
వెంగిలిక్షిత్రీయకుల మే | నుంగలసెడ బ్రహ్మ ఋషిమనోదృఢశక్తి ॥

వ॥ అని నిశ్చయించి సీతనగరంబునకుంబోయి యందునియమంబున తపాబు
సేయుచున్న ఛతుర్ముఖుడుచనుదెంచి గాడక్షివైతిలెమ్మని వరంబొసంగిన మెచ్చక
నెవ్పటియట్ల తపంబొచరింపుచుండె తమ్మిమాలి తననెలవునకుం జనిమొనంత ॥

ఉ॥ సత్యజయోన్నతుండన త్రిశంకుధరావరుడొక్కనాడు తా | నిత్యనిభూతి

—: [త్రి శం కు థా ఖ్యా న ము] :—

నొందగ మనీషదలంచివసిష్ఠుపాలికి ॥ భృత్యునిరీతిగాజనియ భేదగుణాకరదేహస్వర్గ
ము ॥ మృత్యువులేకబావునటు మేలగుజన్మముసేయవేదము ॥

వ॥ అనిసశీర స్వర్గప్రాప్తిగోరి జన్మంబుసేయించుమనిన నియ్యాగం బెవ్వరుం
జేసినవారులేరు యసాధ్యంబైనకార్యంబు మావలనకానేరదని వసిష్ఠుండుబల్కిన నమ్మ
హాత్ముని కుమారులకడకుంజని ॥

క॥ గురుపుత్రులారదివమాన | కరిగెదదేహంబుతోడ నట్టిమఖంబు ॥ పరికించి
సేయుడది మీ | గురుడదిగాదనుచుబలికె కోపముతోడ ॥

వ॥ కావున మీరైన యనుగ్రహించి సశరీరస్వర్గప్రాప్తంబు గావింపుండనిన
వారలు నిక్కార్యం బెవ్వరివలనకానిది యేలతలపెట్టెద పూరకనగరంబునకుం జని
సుఖవైయుండుమని వాక్కుచ్చిన గురుసుతులంగని ॥

క॥ శిష్యుడనెయరుదెంచిన | ప్రేష్యములేకీట్లుబలుక ప్రియమయ్యె శతా |
యుష్యులరైయుడుడు నా | శిష్యత్వమువేరుగురుని చేరునుకడక ॥

వ॥ అని పలికిన ॥

క॥ వాసిష్ఠులెల్లనృపుగని | దోసములిటులాడతగునె దుష్టాత్మకనీ | వాసిచెడి
యంత్యజుడవై | రాముడయమందునుండ రాకంజడుమా ॥

క॥ తీర్చినయవ్వడభూపతి | గట్టినవస్త్రంబునల్ల గనుమైమీదంబెట్టిన | యాభర
ణంబుల | చట్టాయనతేజమహిశస్తత నొందె ॥

క॥ ఛ డాలరూపుడగు భూ | మండలపతివదలిరెల్ల మంత్రులులజ్ఞా | తృండ
గుచు వేగకొలికు | డుండుదపోవనికినేగె నొప్పనిమతితో ॥

మ॥ చనిగాఢేయునిపాదపద్మములకు సాష్టాంగమర్దింప నా | యనరాజేం

(గిగి) శ్రీనవాసరామాయణము: కాలకాండ - ౨ ద్వితీయ ఆశ్వాసము

దుస్రి జూచిచూచుట సేయంగంబుకైకల్ప ము : యెన్నయేకారణమన్న సర్వమును
రాక్షేంద్రుండునిన్వింపగా : నినిచింతించగనేలభానుకుల నావీరత్వముంజూడుమా :

స: అనియన్వనంబుచంగల మునులనెల్లరావించి త్రిశంకుకోరికదెలపిన నమ్మును
లెల్ల నీగాభేయుం దమితకోభయండు నిక్కార్యంబున కనుకూలించుకున్న శపించుచను
భయంబున నాదహిసహాయంబుగావింప నమ్ముఖంబుసాగించి నావిర్యాగంబు కయ్యై
దేవతలనాహ్వానంబుసేయ రాకయుండీరంత :

ఆ: వినివసిష్టసుతులుజేసచండాలు : క్రతువునందురాజుకర్మకర్త : రిత్తగాదు
గాతరంబుతో స్వగళ : మేగకున్న నెచటికేగవలెనా :

వ: అని యుల్లసంబాధిరనవిని కౌశికుండు వారల నిషాదులగమ్మని శపియించి
భాగార్థదేవతలు రానందునలేచి సుప్రస్థవంబులు చేతంబట్టి త్రిశంకున కిట్లనియె||

క: నాతక్షము ప్పొనిను పురు : హూతుని జేరంగదోలనుమృక్తుడ చూ :
పితి స్వలోకము గనుగొను : మాతరుణికులాగ్రగణ్య మాయనిమావగ :

వ: త్రిశంకుండును స్వలోకంబు తెరవునంజనుచుండ ||

చ: పొడగని పాకశాసనుడు పొమ్ముగరగారు శాపభ్రష్ట నీ : యడను
వశోపసీకు తగునేయని ద్రోశ్చీన కూయటంచు : వచ్చెడు నరనాథుజూచి నృపశేఖర
నిల్చుము నీకు స్వర్గ మే ర్పడగను స్మృతితేతునని బ్రహ్మ కుమారుగ జేశేనాకముగ ||

వ: అందు నక్షత్రమండల గ్రహంబులతో సప్తముషి స్థానంబుల గల్పింపం
దొడంగిన త్రిదశులేతెంచి యోహూచాలు పునస్సాధానంబుకూడుచే త్రిశంకుండు
నింద్రుండగా నీస్వర్గంబున నిలచునట్లు సేయంగలహారము చాలింపుమని చపిచాయ
వని పత్తినక్కడ స్థాపించి రెండవ త్రిశంకు స్వర్గంబుని పేడి యమరులు నివాసంబులకు
బోయిరంత విశ్వామిత్రుండచ్చోటు బాశి యుదయవర్వతంబున తపంబుసేయు
చుండెనప్పుడు :

అంబరీష చరిత్రము.

సీ: అంబరీషుడుతొల్లి హయమేధ మొనరింప నశ్వంబు మఘపుండుచపహరించె
యంతయుత్విజులు హ్యయశ్చిత్తమొనరింప నరశశుదెచ్చున్న నరవరుండు : కదలి
భాగవంబుచీకముసీశు సుతనమ్ముమనిన జేష్టుని నిచ్చనని వచించె : యతని పత్ని
కనిష్టసుతునివ్వననిపల్కె మధ్యముండదినిని మనసునొచ్చి : తండ్రి జేష్టునికడగొట్టు
తనయుతల్లి : నిష్పకుండిన మధ్యముండెందు బోవు : నే నక్రీతుండ నయ్యోగ్య నేత
మఖము : పశువునైపోయి కైవల్య పదముగంతు ||

వ: అని మధ్యముండైన శునశ్చేష్టుడువాడు క్రతుకుల్కంబున నీ జనకుల

కర్పించి యంబరీషుని మెంబడి రథావోహణంబుజేసి వెడలి మధ్యాహ్నంబున విశ్వా
మిత్రుండు తపంబొసరించు పుష్కరక్షేత్రంబునందు కడకినః

ఉ॥ తల్లియు తండ్రియుచ్చదలి తన్ను సలేందుని కవిష్కరించు మే ! నెల్లన
మర్పదుఃఖమున నేడ్చెకదంబుల వాల్మీయున్న మేనల్లనిలేపి కాశికుసు నాదరతన్న
భయంబొసంగి నీకెల్ల శుభంబులేగలుగునల భయంపడ సోదరీసుతా ॥

క॥ అనిచెప్పి యప్పుడేతన ! తనయుల రావించి యత్తలనయ్యును మీకే ! ముని
తనయని రక్షించి న ! వనపశువైపాండు రాజవకు వెనువె చుకా

వ॥ అనిన వారిట్లనిరి :

క॥ పరసుతుల రక్షియెట ! కొరకై నీగర్భజాతకొడుకుల మమ్ముకా ! నర
పతికిచ్చిన నవ్వరె ! కరుణంగల జనకులిట్టుగలరే జగతికా !

వ॥ అనిన మండిపడి వారలనెల్ల జాతిభ్రష్టులకై పొడని శాపంబిచ్చి శునశ్చే
పునకొక్క మంత్రంబు నుపదేశించి యూపస్తంబంబున బంధించునప్పుడి మంత్రంబు
పఠియించుమని చెప్పిన నతండా మంత్రంబుకొని యంబరీషునితోడ నయోధ్య
బ్రవేశించిః నప్పుడు ఋత్విజులు శునశ్చేపుని యలంకారంబు గావించి యూపంబున
బంధించి తే॥ చలగెనంబరీషు జన్మంబు నరపశు ! యుక్తమగుచు హోమమొప్పు
చుండె ! భాగవేయుడంత పఠియించె నమ్మంత్ర ! మహిమచేతవచ్చు మఘవ్రడత॥

వ॥ అంబరీషుంగని రాజేంద్రా నీమఖంబు బహుగుణ ఫలంబయ్యెనీ విపుని
కడచి పుచ్చునదిగాకెప్పి చనిన చిరంజీవుడవై యూడుమని ఋత్విజులతనినదలి
సంతలై యగ్గంబుచే తేజరిల్లు నయ్యంబరీషు దీవించి చనిరంత గాధినందనుండు
నింకొక్క యడకుంజని తపంబు గావింపుచుండె॥

క॥ పరమేష్టి సురలతోడుత ! నరుడొచి మునీంకుతో మహాఋషివై భూ !
సురలందు పూజ్యతయు నా ! దరణంగలవాడవొదా తపమింకేలా !

వ॥ అని పలికిన బ్రహ్మర్షి శబ్దంబు శంకాప్తబైనంగాని తపంబు చాలించనని
యుద్దేశించితి నదేవ జ్యేష్ఠండు దేవతలతో నంతర్ధానంబునొందె కక్కడ॥

క॥ మేనకయను పరమావ్వర ! కాననమున సంచరింప గనిమోహముచే !
దానింగలసి తనంబులు ! మాని సహస్రార్బుములును మాయంబడియెకా !

వ॥ ఇట్లు బహుకాలంబు దానింగలసి సుఖంబు లనుభవించి నొక్క కూతుర
గని తెలివంది తపంబెల్ల నిరధాకంబయ్యెనని విచారించి దానింబోవంబనిచి యుత్తర
పర్వతంబునందు తపంబునేయుచుండె నప్పుడు॥

క॥ దేవకతిరంభనంపిన ! నావనజనశాక్షి కాశికాశ్రమమునకుకా ! పోవగ

(౧౭) శ్రీ సహావరామాయణము బాలకాండ ౨ ద్వితీయ అశ్వాసము

పాదగని నిటులే । లావచ్చెను మరలిపోమ్ము లావణ్యవత్ । వ! అసిన!

ఆ! విచిత్రవచ్చిరంభ వేడ్కలుసేయంగ । కోపించి గాధికొడుకు దాని
తైలిగాశపించె శీలంబుగల నడునందు పూత్తి మాయ పొందువడునే ॥

న! ఇర్విదంబున రంభశాపంబునొంది భయంబు నంజని యనంతము
నీర్వకుడు ॥

ఆ! ఉభయ బాహుదగుచును చ్వాసమాగించి । వాతభక్షణంబు చేత నిలచి ।
హృదయమందు చలనమొత్తైన లేకుండ । నుగ్రతపము సేయుచుండెనచట

వ! ఇట్లు ఘోరమైన తపంబుసేయుచున్నంత బలభేదియనేక విఘ్నంబులాచ
రింప నన్నిటికింజలింప ధీరుండైయుండె తత్తపోవేడిమి మూడులోకంబులంటి మంట
లెగయ తాపంబున కోర్వక త్రిదశులందరు కమలసంభవునొద్ది కేగి విన్నవించిన ॥

ఆ! కదలి సురలతోట కాశికమునివద్ది । కేగి హంసవాహుశట్టు లనియె ।
భద్రమయ్యెలెమ్ము బ్రహ్మాద్రి వైతివి । గాధితనయవిమల కాంతినిలయ ॥

వ! మరియు బ్రహ్మవేదంబు నక్షత్రవేదంబును బీకారవషట్కారాది షట్క
ర్మాధికారుండవైతి లెమ్మని పలుకుచున్న పరమేష్టికి విశ్వామిత్రుండు వందనంబాచ
రించి ముకుళితకరుండై బ్రహ్మ పుత్రుండైన వసిష్ఠమాని యిట్లపలుకవలయు నంతవరకీ
తపంబుచాలింపనన నిలింపులు వసిష్ఠమునీదు చెంతకుంబోయి ప్రార్థించి తోడితెచ్చి
బ్రహ్మాద్రివైతి లెమ్మని పలికించిన నవ్వుచు గాధేయుండు వసిష్ఠునకు నమస్కరించె
కమలగర్భండు నమర్త్యులతో సత్యలోకంబునకుంజనియె వింటివేరామచంద్రాగాధి
సుతుండింతటి ప్రభావంబుగలవాడని శతానందుండుజెప్పిన సభవారందరు విస్మయం
బుది విశ్వామిత్రునిగొని యాడిరత జనకుండమ్ముని కిట్లనియె ॥

ఉ! తాపసవర్యనేటికిల ధన్యుడనైతి మహాత్ములైన నీ । భూపకుమారులిద్దరును
పూజ్యులునైరి విశేషవృత్తి మీ । దాపునవచ్చి బాలకులు దైత్యవధంబొనరించిదేవ
నా । శ్రీపశుద్ధి సేయుటకు చేరగబారి భాగ్యమయ్యెగా ॥

వ! అనిన విశ్వామిత్రుండు మిథిలాధీవుంజూచి ఈనాటికి నొక్క విడిదలందుండి
రేపురాగలమనిచెప్పి నమ్మహిశుండువిన గృహంబునందు వసియించి ప్రభాతంబున ॥

క! జనకుడు పేరోలగమున । జనులెల్లనువచ్చికోలున సయ్యన బిలపిం । చెను
కాశికముని గాముని । పితమ్మునితోడగలసి ప్రియమునరాగ ॥

ఆ! నచ్చిజనకున్నాగ్గ హెచ్చెనయణిమయ । స్వణాపీఠమంబు సంయమిండు
దేలమిరాజసుతుల నిర్దోతోనుండె । నజుడునిదుమనువు నట్లుమెరసి ॥

శ్రీనవాళివరాహాయాణము బాలకాండ - ౨ ద్వితీయాశ్వాసము (౧౮)

ఉ॥ రామునిశేజముగ్ధనగ రాజముఖుల్ చనుదెంచి ప్రేమతో | శ్యామలరూపు
జూచి గుణసారములెల్ల గ్రహించి యప్పుడే | నోముఖలించె రాజునకు నుతన
మన్మథ సుందరుండు నీ | రాముని సీతగాంచిన బీరానవరింపక నూరకుండు నే॥

వ॥ అనిన యందొక్క చలియ యిట్లనియె॥

మ॥ పికవాణీమన రాజులైవ ధనువున్ భేదించు నెవ్వండు వా | నికి సీతండుగ
నిత్తునంచు మునుపేనిర్భంధముం జేశె నూ | రకలేకున్న గుణాభిరాముడగు నీరాముండు
భూజాత మా | నకచైబట్టిన సంతసించు పురిలోనంగల్లు స్త్రీసుఖమున్॥

వ॥ అనిన నింకా నొక్కచేడి గు యిట్లనియె॥

క॥ రాముడు శివకార్ముకమును | సామజ ముంజెరుకువిరచు చందంబున ప్రి |
క్లామతి భంగముసేయును | భూమిజగూడుకనయోధ్య పురముజేరున్॥

వ॥ ఇది మదీయ్యంబైన శాసనంబు నింక జానకీమనంబు రామునియందు
కామించు తెరింగుసేయుదునని రాజాంతఃపురంబునకుంజని సభకురా ప్రయాణంబై
యనేక సఖిజనపరి వృతయగుచున్న సీత నుపలక్షించి యిట్లనియె॥

మ॥ మగువాభానుకులుండు రాముడన శ్రీమంతుడు నయోధ్య మే | లుగ
రక్షించెడు పంక్తిస్యందనునకున్ లోకంబు కీర్తింప చూ | నుగపుత్రిండయిపుట్టి
నాడుగద నీనోమెల్ల సాఫల్యమై | నెగడన్ చూడుమిమారసుందరుని త | స్వీరాజ
చూడమణి॥

తే॥ యగదరోవచ్చి శివధను వెత్తలేక | పోయిరిన్నాళ్లుగాని యిపురుష రత్న |
మునకుసరియైన వానిసేముండు జూడ | లేకు వెనుకటివారిలో లేమవినుమా॥

వ॥ ఇతండు తప్పక పినాక కారుక్మంబు భంగంబుగావించి నిన్నుం బాణిగ్రహ
ణాబాసరించు తప్పదు నాపలుకులాలకింపుమని చెప్పి నిజమందిరంబునకుంజనియె
యనంతరంబ తనతోగూడిన సఖిజనంబులయందు నొక్క నారీరత్నంబు సీతకిట్లనియె॥

క॥ అమ్మారాముని బాడగన | కమ్మని విలుకాని కన్న ఘనసుందరు డా |
తమ్ములను బోలునేత్రము | లిమ్మహిలో పురుషులెవరు నీడగువారే ॥

సీ॥ కనులృంగారంబు కమలాక్షునకు సరి లాహువులాచ తుర్బాహుసమము |
వక్షంబు శ్రీవత్సవత్సున కెనయగు కంఠంబుభాతి వైకుంఠపగిది | పదములకాంతి
శ్రీవతిపాదముల పోల్కి శ్రీవముు విష్ణు సుశ్రవములట్ల ముఖసౌష్ఠ్యవంబెన్న పుగు
పోత్తమునిగతి వనంబు హరినీలవసువలచు | తరమపొగడ గ దశరథతనయుసాగ
ను | కోటిమన్మథులొకవంక గూడిమనిన | సాటిసేయంగజనున యాసచ్చరిత్రి |
డినకులా బోధి కైరవహితుడనుమ్ము॥

(౫౫) శ్రీనాథాచార్యకావ్యము - బాలకాండ ౨ ద్వితీయ అశ్వాసము

క: జలహత్యుడు సురసార్థక : వలనందశరభుని గర్భవాసంబున భూ | తల
మున రామసమాఖ్యను * సి * పాలుపుగ నరరూపుడాల్చి పుట్టగబోలుకా |

క: ఆతరణోకులును భువన | ఖ్యాతిగ నీనాథుడైన శారీవాణి | శ్రీతరుణుని
సమమే ! త్వాతన చూభోగభాగ్య సంపద కలిమికా ||

వ అనియ వేకభంగుల నాయుండునదన రఘునందనను సౌందర్యంబు శ్రీవణానం
దంబుగా వినుపించినవిని జనకరాజనందన ముహూర్తమాత్రంబు తడసి సఖిజనంబులకు
బోవ నియోగించి యతిత్వవంబున ||

క: మునులనతోడను రఘురా | ముని మ చ్చట జెప్పినట్టి ముదితను బిలువం |
బనిచిబహుమానపూర్వక | మన దానింగారవించి ముదమున బలికెకా ||

క: తరుణీ రఘురాముని నుం | దర చూపమునీచ్రజెప్ప నామదిలో నా | పరి
పూర్ణాంగుని గోక్కున | నరనెదననునట్టికోర్కె యధికంబయ్యెకా ||

వ: కావున నాజగన్మోహనుని గనునట్టి తెరంగెవ్విధంబున సంఘటించు నెరిం
గింపుమనిన నానుధాంశుముఖ సౌధతలంబెక్కి కొంసల్యాసంబుండు కొలువు కూటం
బుననునికి యరుంగజెప్పిన ||

క: రతిరాజదంతిగతి శ్రీ | సతివిధమున దివ్యమృగము చందమున తణి | ల్లత
మాడ్కిమోహిని దేవతకై వడి జనకతనయ వారనిప్రేమకా ||

సీ: ఘనతరామూల్యముక్తా యుక్త భాసుర కమనీయ్య కనకాంశుకంబు గట్టి |
కుముదాపునందు నర్థముబోలు నొసలను పాలుపొందు కస్తూరిబొట్టుదిద్ది | అభినంభు -
ములకు నెనయై యొప్పి విలసిల్లువేణీ భరంబుపై విరులుజుట్టి | కటకకేయూర కంకణ
కుండలాంగద ముఖ్యభూషణములిమ్ముగ ధరించి | రాజవదన నూత్న రాజీవలోచన |
కంబుకంఠి హంసగమనకుం ద | రదనసిహ్నమధ్య మృగులపల్లవపాణి | చారుసుంద
రాంగి కీరవాణి ||

సీ: తాటంకరోచులు ధళధళక్కున చెక్కుటదంబులందు నృత్యంబుకాయ |
నుత్తుంగ పనపయోధరభరమ న కాగక కానసియాడుచుండ | మానవేగంబున నాశు
గధ్వజతుల్యమై పయ్యదతూగియాడ | మంజూరకి కిణీ మహానియ్య రావంబు ప్రబల
మై దిక్కుల ప్రశీఫలింప | ముద్దుమోమున చిరునవ్వు మొలకలాత్త | లీలడాకేల
పుష్పమా లిక జలగ | తనరనొక కేల సఖియకై దండబూని | సదమలాంచితమణి
మయ సౌధమెక్కె ||

సీ: కమనీయ్య నీలమేఘశ్యాము భానుకులాంబుధి సోముదయాభిరాము | సల
లిత మకరకుండల మండిత కపోలు భాసురచాను విస్ఫారఫాలు | నతులి తానఘ్న

రత్నాంగద కటక కేయూర మండేకకోదండ ధారు | కంబు కండకుల సత్కంజాతలో
చనునిందునుందరముఖుకుందర దను | దివ్యసుకుమార హుపున ధివ్యచాపు | భావ
భవనన్నిభాంగు శోభాతరంగు | రమ్యగుణసాంధ్య దశరథ రామచంద్ర | కనియె
నాసీతకన్నుల కతువుదీర :

ప|| అప్పుడు || క|| కనురెప్పలిడక తప్పక | మనుకులపతి సుందరంబు నుది
మెచ్చుచు వా | రని ప్రేమజూచుకతన | జనకాత్మజయందున విమిషత్వముదోచె ||

సీ|| అంతనాక్రియవసుధాత్మజతారక సుఖంబులోనున్న చంద్రునిట్లు | నక
లావ నీపాలసహృదీలోపల భాస్విరవికులప్రభునిగాంచి | యతనిసుందరమున కధిక
సమ్మోదంబు మనములోపల బెనగొనగనేత్ర | యుగళ మొయ్యచమోడ్చి యోగవిధం
బున చొక్కుచు వేగమచ్చోటువాసి | యరుగుదెంచెవిమలయశుక్తైన యార * న* ఘు
వరునిమగడుగాగనలచియుండె | పద్మనయనసీత భార్గవిమురుశార్ంగి | పలవులోనవిక్కు
వడినయట్లు ||

ప|| ఇట్లు చలాత్మజ ప్రతాపమిందైన రామచంద్రమూర్తియందు బద్ధాను
రాగయై తిన్ననిహంసగమనంబున జనాంతికంబుగా సభాంతరభాగంబున తేరలోపలికిం
జనుదెంచి తండ్రియనుమతివడసి యొక్కయున్నతపీఠంబున వసియించియుండె జన
కుండు గాఢీనందనునకిట్లనియె :

క|| తాపసకులమృగలాంఛన | యేవనిశెలవిచ్చెదరొ తెలుపుడేనొనరింతు
నీపాదరజముసోకి శు | భాపాదితమయ్యెనాదు భవనముకలిమి ||

క|| జనకుడుబలికినకొళిక | మునిమానసమలరి మోదముననిట్లనియె | మను
నిభుడురాముడాశివ | ధనువుంగననిచ్చగించె ధరణీనాథా ||

క|| శివకార్ముకమెత్తిన భూ | ధనునకుపుత్రీకనొసంగ తద్యంబని మా | నవ
కోటినిగనాడితి | భుననైకవదాన్యజనక భూజనమాన్యా ||

ప|| అమ్మవనీయ్య సాధనంబుదెప్పింపుమని పలుకుచున్న సంభ్రమాంతరంగు
డై యప్పుడ ధనుశ్శాలకరిగి :

క|| పదివేపురుబలవంతులు | కదలింపగలేకచాల కష్టంబున యా | పదనొందగ
దెప్పించెను | హృదయానందమున పౌరులెల్లజలంగ ||

ప|| ఇట్లు దేవరాంతుడు మొదలగు రాజులచే పూజింపుచుండి ప్రక శంభైన
చ ప్రశేఖరుని శరాసనంబు సభయునునిలిపిన గని విశ్వామిత్రుని కనుసన్న రాఘవేశ్వ
రుండులేచి ధనువున ప్రదక్షిణంబుగావచ్చి యశ్రమంబున ||

చ|| ధనువునుచేతబట్టి బరదర్పశైలర్పశరంబుగూర్చి సా | మనదగదీశినింప

—(శివధనుర్భంగము)—

గను ముందరినైపునభంగమయ్యె భో | దునసురమందుభుల్ మొరసె రూఢిగసీతను
రాముడేలు నెం | చనిరిజనంబులెల్ల జనకాత్మజమానసముల్సహింపగన్ ||

వ! ఇట్లు ధనుర్భంగంబు గావించి నిలచియున్న సమయంబున |

క! ధూమంబునుండి వెలివడు | సోమునిగతిజనకరాజ సుతతెరమాటున్ | ధా
మమువెడలుచురఘుకుల | శ్రీమహితునిమెడనువేసె చేసుచుమాలన్ ||

న! అనంతరంబు |

సీ! జనకుడుసంతోష జలధితాండవమాడి యప్పుడుగాధేయు కనియెమరల |
భూజాత శ్రీరామపురుషోత్తమునకిత్తు దశరథేంద్రునివేగతరలి రమ్మ | టంచుదూతను
బంపుమనగ విశ్వామిత్రుడాండభరితుడైయనియె జనకు | తోడనీబుద్ధికితుల్యంబుగల
వాని సంపుమయోధ్యకునాజకడకు | ననివచింపగ మైఘలుండనిచెదూత | శీఘ్ర యా
నంబు గొనిచనిచేరియచట | విన్నవించినదశరథవిమలయశుడు | నవ్వసిష్టునిబిలిపించె
నపుడుచలగి ||

చ! చనియెవసిష్టమాని నృపునన్నిధికిందగుపూజజేరి నా | జనకుడుదూతనంపిన
విచారముజెప్పినంతసించి కా | దనకనరేంద్రహాయి వినయంబునగూడివిదేహరాజ
నం! దన మనరామచంద్రునికడ జారగైకొనవయ్యె రాఘవా ||

క! జనకునిసమ్మంధమునకు | మనకులముపవిత్రమయ్యె మానవపతి నీ | యను
మతి సుమంత్రుముందర | గొనివొదమిథిలాపురంబుకు ముదమలరగన్ ||

వ! అనిచెప్పిన ధనాధ్యక్షునింగని ధనంబుతో సకలసన్నాహంబులు పయనంబై
వెడలునటుల నాజ్ఞాపించి సుమంత్రునాలోకించి ||

క! గాధేయుడుబాలకులను | సాధించుకపోయితనదు జన్నంబునకున్ | బాధలు
మోన్పుక జనక | ధ్మాధపుపురిజేరనరిగి సయ్యననచటన్ ||

వ! రామునిచే శివధనుర్భంగంబు గావింపజేసి సీత యనియెడు కన్యకనిశ్చ
యించి మనలరాగలందులకై దూతంబుత్తొచ్చినాడు కావున ||

చ! వినుముసుమంత్రమైఘలుని వీటికిబోవగసర్వసేనలన్ | ధనమునుపౌరులున్న
కల దానజనంబులుజంధువర్గమున్ | మునులునువిప్రసంఘములు మున్నగువారలతోడ
గూడి పో | వనునమకూర్పుమతయును వారిజబంధుదయంబు లోపలన్ ||

క! అంకిపురమందుగలనృప | శాంతలనెక్కించుశకట కరితురగములన్ |
కుంతధరభటులుగొల్వగ | చెంతంగమన్నించునటుల సేయుముకడకన్ ||

వ! అని మాజ్ఞాపించిన సుమంత్రుండు ధరణీధ్రువాఙ్గ సర్వపరివారంబు తో

నయోధ్యవెడలి ॥

ఆ! నక్షిచేదశర థేమృ నాగాశ్వరధభట | పాదరజముఃస్థుపదమునంట | సంత
తముననదులు సర్వంసహాధర | కాననములుదాటి కదలిరాగ ॥

వ! ఇట్లునడచి రమ్యస్తలముల విడియుదు మెల్లనిపయనంబుల విదేహరాజ్యం
బు దరియంజొచ్చి మిథిలాపురంబు సమీపంబుననిలచి దూత ముఖంబున తమరాక
యెరింగించిన జనకుండు శతానందపురస్సరుండు యదుకుచని వందనాల్లింగ నామ్యప
చారంబుల దోడితెచ్చి విడివలంబువసియుండుడే సర్వోపచారంబుల బూజించె
నప్పుడు ॥

తే|| రామలక్ష్మణులతోపంక్తిరధుని కడకు | కాశికుడువచ్చెసంభ్రమ కలితు
డగుచు | నాటిదినమెల్లగడపి నవ్వీటయందు | దేవకడనంతశ్శృంగార రీతులమర ॥

క|| జనకునిసభ జేరంజని | ధనకనకసమృద్ధమైన తద్విభవము | గనిసంత
సించె దశరథ | జనపతిమహిమితసుతాప్త సుఖములతోన్ ॥

వ|| అంత మిథిలేశ్వరుండు శతానందుంగూడి రచ్చకేతెంచి పకలామాశ్వబంధు
పురోహితసహితుండైయున్న దశరథభూపాలుం బూజించి యొక్కయుచితాసనంబునం
దాసీనుండై యహ్నుహిపాలుంగని యిట్లనియె ॥

క! ఇందుధరుకార్ముకము మా | మందిరమునపూజగొనుచు నూపెద్దలకున్ |
ముందుగనుండెనుకులగత | మందుననావరకుజరుపనయ్యె నృపాలా ॥

వ|| ఇప్పుడు ॥ ఉ|| చూకుధరిత్రియందు నొకమానిని పేటికయందులబ్ధమై |
సాకుచునుండనొక్కదివసంబున కాముకమెత్తెలీలగా | చేకొని యప్పుడేయుదువ
శేఖరుచాపము నెవ్వడెత్తునా | రాకుమరుండునీనతి వరంబగుభర్తయట చుబల్కితిన్ ॥

వ|| అది మొదలనేక గాజవరులే తెంచి నిమ్మహాధనువునెత్తలేక మ్రానువడి
పోవుచుందు రిప్పుడు మాభాగ్యంబున ॥

క|| మీతనయుడరఘురాముడు | ప్రీతింజనుదెంచిధనువు ఖెల్లునవిరచె |
ఖ్యాతిగమాపుత్రికయగు | సీతకుమగడయ్యెకుభముచే ధరణీశా ॥

వ|| అదియునుంగాక ॥

ఆ! లక్ష్మణులకుమహితలక్ష్మణ యూర్జిత • మద్విశీయ్యపుత్రి మంగళాంగి •
దారబోసియిత్తు దశరథభూపాల • సుగుణజాలభద్ర సుభగళీలా ॥

వ! ఇంకా నొక్కవిన్నపంబవధరింపుము ॥

శా|| నాతోబుట్టినవానినందనులు తెన్నారీమణీయుగ్మము • చేతోజాతసమాన
మూర్తులగుచుక జెన్నొందుకై కేయి సం | జాతుండుక కడగొట్టపుత్తుడగు నాశితు

(౬౩) శ్రీనదాశేషరామాయణము బాలకాండ - ౨ ద్వితీయాశ్వాసము

ఘ్నుడున్ వైభవ ! శ్రీతోపేండిలియై చలంగుడును మాచేదారబోయంగడున్ !

అట్టి కన్యకలనామంబులు మాండవిశ్మతకీర్తియని నిర్దారణసేయవారు అనుగ్రహించి వివాహంబులు యధావిధిగజరుగునట్లు గావింపుమనిపార్థికించి తక్షణంబ సాంకాశీపురంబున తమ్ముండగు కుశధ్వజునిరప్పించుటకు మాతంబుత్తొంచిన !

క! వచ్చెకుశధ్వజుడప్పుడు ! హెచ్చుగన, తోషవార్ది నీదుచుజనకుం ! డచ్చుపడినాదరింపగ ! సచ్చ! తుడుదశరథేందు, సమ్మంధముకై !

వ! ఇట్లువచ్చి యందరు, గలసియుండిరందొక్కనాడు జనకుండు దశరథదరణీభర్తంగని !

క! మీ మా మకులనామంబుల! నీమానులుజెప్పవలయు నే కతమున శ్రీ! రాముని భరతునిలక్షణ ! నామంబునుమిత్రప్రిన్లు నందనుతోడ !

వ! అనియుచ్చరించి సుమహాత్మాబునిశ్చయించి నలుగురికి గోదానవ్రతంబులు గావింపుమనిపలికిన జనకరాజువాక్యంబులాలకించి దశరథుండు వసిష్టమునీంద్రుంగని !

క! చెప్పుమురవివంశంబున ! తప్పుకజనియించినట్టి ధరణీశుల వా ! రిప్పుడమి నేలికీర్తి ! జొప్పశియున్నట్టివారి సుభగమనీష !

వ! అనిపలికిన వసిష్టుండవ్యక్త పరబ్రహ్మకు మఱిచి మఱిచికి కశ్యపుండు కశ్యపునకు దివాకరుండతనికి వై వస్వతమనువు మనువుకిత్వాకుండు మొదలగురాజులుత్పన్నంబగుచు దశరథబాహుండుజన్మికై సమ్మహాసేయ్యునకు రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులను నలుపురుపుత్రి లుద్భవించివీవవిత్రంబైన కులంబు మనువంశంబని సూర్యవంశంబనియు ప్రసిద్ధినహించె నింకమీకుల బభివనింపుండని పలికిన జనకుండు !

చ! నిమియనుచక్రవర్తి ధరణింగలరాజుల కెల్లమేటి నా ! సుమహితశాలినందనుడు శూరుడునమ్మిధియాలిడీపురిక ! క్రమమువనేర్పరించి యలకాపురసామ్యము గాగనేలె మూ ! లముగదవానిశేరు మిథిలాపురమంచు వచింతురందరు !

వ! అట్టిమిథికి ప్రధమజనకుండును జనకునకు ఉదావసుం డతనికి నందివర్ధనుండు వానికి సుకేతుండు సుకేత నకు దేవరాతుండు దేవరాతునకు బృహద్రథుండు బృహద్రథునకు మహావీర్యుండు మహావీర్యునకు సుధృతి సుధృతికి దుష్టకేతుండు దుష్టకేతునకు హర్యశ్వుండు హర్యశ్వునకు మగుండు మగునకు ప్రతింధనుండు ప్రతింధకునకు కీర్తిరంధుండు కీర్తిరథునకు దేవమీధుండు దేవమీధుండు విబుధుండు విబుధునకు మహీద్రకుండు మహీద్రకునకు కీర్తిరాతుండు కీర్తిరాతునకు మహారోముం డమ్మహీపతికి స్వణారోము డారాజునకు హృస్వరోముండా భూపతికి నేనును నాభ్రాతయగు కుశధ్వజు డును నిద్దగుసుతుల ముచ్చించితినుండు !

క! జనకుడనుమిథిల నేలితి ! దనరకుశధ్వజుడు నేలె తగసాంకాశ్యం ! బనుపురము

విభవమెనగగ ! తనయలునలుగురువికాస తనుముఖనేత్రితే ?

వ॥ సీతయనియు ఊర్వేశయనియు మాండవియనియు శృంగకేత్తియనియు వారల నామంబులు వీగలునలుగురు మాకన్యలను మీపుత్రులునలుగురు పాణిగ్రహణంబు గావింపంగవలయునని పలికెనప్పుడు శతానందుడు :

క॥ గోదానములోనరించిన | మీదటనువ్వాహకర్మ మేమొనరింపక ! రామ చనిసుతులకొరకై | భూదైతాసేయుమయ్య పుణ్యాహంబుల్ :

క॥ నాదీముఖశ్శిద్ధాదుల ! మందగతి జడనజనకు మందిరమున | కంద తిత హృదయులై యా ! నందంబున సుప్రయోజనంబులు జరుగున్ :

వ॥ ఇట్లు శతానందుడు బలికె యనంతరంబ జనకుండు పురంబెల్లశృంగారించి శీఘ్రింబున తరలిరాగలదులకుం దశరథభూపాలునకుం దెప్పునంపిన :

చ॥ అలజనకుండుబంచిన మహాత్ములతో విడివాటుచేరి నం | దనులనుకూర్చి గోవుల సదావ్రతకీలురు భూసురాళికిన్ | యునులసహాయముందనర మున్నుగదానము జేసివెన్న శో | భనసుముహూర్తకాలమున భద్రగజంబు నలంకరింపుచున్ :

వ॥ మంగళవాయిద్యంబులు జలంగ పుత్రచతుష్టయంబు నానాలంకార సౌందర్యదంత చతుష్టయంబు నై రావతదీప్తి విస్తానకుంజరేంద్రింబు నధిష్ఠింపజేసి జనక రాజ శోభనమందిరంబు ప్రవేశించునప్పుడు :

క॥ కేకయసుతడరుదెంచెను | సాకేతమునుండిజనకు సదనంబునకున్ | కై కేయి వరుడుగనితన | రాకడకున్సంభోమాభి రాముండగుచున్ :

వ॥ కుశలంబడిగి యాదరపూర్వకముగా నెచ్చినుండియరుదెంచితివని పలికిన యుధాజిత్తుండు దశరథుంజూచి రాజేంద్రా | మీక్షేచుంబరయుటకై నయోధ్యకుం బోయి నందుమీరు మీనందచులవివాహంబులకై నిటయరుదెంచినారనివిని నిర్ము థిల కరుదెంచితివని చెప్పెనప్పుడు వసిష్ఠచునీందుడు :

శా॥ కల్యాణంబగుమంటపంబున యలంకారంబుగానక్షతల్ | మాల్పంబుల్ ఘృతలాజదర్శనమిధల్ మాణిక్యనీరాజ నై | ర్మల్యులైతగునంకురాధ్యములు ధూమ్ర స్థ నచాత్రంబు సా | కల్యాణున్ సమకూర్చియుండెనుభ వీక్షాంభుడై వేధికన్ :

ఉ॥ వేడుకతోడసర్వ పృథివీపతిపుత్రచతుష్టయంబు జీ | రాడెడుశాలువల్ మెరయ సందరుశోభనమంటపంబున్ | గూడియలంకరించు నవకుందసుగంధము లీను చుండగా | చేడియలెల్లనచ్చి వరశేష్టలపూజ లొనర్చిరయ్యెడన్ :

వ॥ ఇట్లు వరపూజలం గావించి మంగళవీరంబులపై వసియింపజేసి వసిష్ఠుండు జనకమహారాజుగని యట్లనియె :

(౬౫) శ్రీసదాశివరామాయణము . బాలకాండ ౨ ద్వితీయ అశ్వాసము

క॥ దాతపుమికొరకై మా । భూతలనాథుడుకోరి పుత్రికభువన । ఖ్యాతిగ
కన్యాగానము । చేతోయనియెరుదుమాచు శ్రీయుతమతియై ।

వ॥ అనినజనకుండు వసిష్టమునికిట్లనియె ॥

క॥ ఎవ్వరుదాతలుప్రతిగ్రహంబు । లెవ్వరుతనరాజ్యవిభవ మెట్లొనటు ల । న్న
వ్వసునాధీపుడిచ్చట । నవ్వలికార్యంబునడుప నగుతుతకమ నన్ ॥

వ॥ అదియుచుంగాక వివాహమంగళాలంకృతులై సిద్ధముగానున్న మాకన్య
కల రావించి విమృక్త పాణిగ్రహణోత్సవంబులం గావింపుమనిపలికి యప్పుడ కన్యల
రప్పించిన ॥

సీ॥ గాంగేయమయరత్న కలితపల్కుకికా రోహయైశుభమార్గరుచులుదెలుప ।
ధవళాదవత్రిసందాయకహస్తులై నిరువంకసేవకులెగసినడువ । ముందటభూసుర ముత్తై
దువలుపెండ్లి పాటలువితగాబొడుచుండ । గణికాంబుజాక్షులగణము నర్తనసేయ కవి
గాయకులువేడుకలువచింప । గంధగజశుభ్రవరతురగంబులలర్చ । సకలవాయిద్యముల
పురస్సరముతోడ । స్వర్గసురరాజకుసుమవర్షంబుగురియ । సీతచనుదెంచెతోబుట్టు
చలులగూడ ॥

క॥ పల్లకిదిగినొకచేడియ । పల్లవకరమమరబట్టి పదములనిడుచున్ । మెల్లనకల
హంసమువలె । చెల్లెండ్రుగూడిసీత జేరగవచ్చెన్ ॥

వ॥ ఇట్లుశృంగార రాజహంసంబు చలువుననరుదెంచి కల్యాణమంటపంబున
మణిమయ స్తగిత స్వనఃపీఠంబుపై తమ్ములతోగూడుచున్న శ్రీరఘుస్వామి సౌందర్య
సుధారసంబు తనకేగింటిచూపుల నాస్వాదించి యతండుమరల తనశృంగ రంబవలొ
కింపుచుండ సిగ్గుదోప నొక్కపాశ్వర్యంబున యనుజులతోనిలచి యాచరించుతెరం
గరయుచున్న చిన్నిముద్దులకన్నియ జనకేశ్వరుడైత్తుకొనితెచ్చి రామాభిముఖంబుగా
స్వనఃపీఠంబునం గూర్చుండఁజేసిన నమ్మదితమనచుందు సంతోషపూర్విత రంగంబులు
పైపై పొరలిపార నారాజకంతీరవున కెరుగుగద్దెయపై వసియించియున్న సీతందనకరం
బున జూపుచు శ్రీరామమూర్తికి జనకుండిట్లనియె ॥

క॥ ఈసీతనాదుకూతురు । భాసురరవితేజసిమె పాణిగ్రహణం । బీసమయ
మంగుసేయుము । నీనహంసరియగుచునుండు నియతాత్మకయై ॥

క॥ అనిచెప్పుచుమంత్రోదక మునకన్నియ నారబోశె మునిసంఘము దీవనలిచ్చి
సేసలిడగను । మనువంశవిభూషణునకు మైథులుడరితన్ ॥

వ॥ ఇట్లుదారబోశిన ॥

క॥ శిరిషక్షోజయుగంబున । నిరతముశృంగార చేష్టనెర పెడువర సుం । దరమగు

నీరజములసరి | కరమునజనకాత్మజాత కరముఁజెట్టె

వ! ఇవిధంబున సీతారామ వాణేగ్రహణానంతరంబున లక్ష్మణాధరతశత్రుఘ్నల యూర్ధ్వశ మాండవి శృతకీర్తియును పథువుల వరులచే వాణేగ్రహణంబులు నలిపి యనంతరంబున వసిష్ఠశతానందులు ||

ఉ! అంకురమంకురింపుచు రయంబునవహ్ని పోకిష్టతేసి యా | అంకరణంబొన ర్చి ఘృతలాజల హోమామము వేల్చియన్నికి | అంకప్రదిక్షిణంబులకు లేచియొనర్చు డటంచునాన తి | యస్సంకరముల్ గ్రహించి నృపరాత్మజలాక్రమ మాచరించినకా ||

ప! పదంపడి వీతి హోతృనకు నాదంపతిచతుష్టయంబును వందనంబొచరింప జేసి సాయంపాత్రకాళామంబు లాచరింపుచు దినచతుష్టయా నంతరంబున కేవల హోమామంబులుగావించి విధ్వక్తకమంబున వివాహంబులుజరిపి ||

చ! ఆరణమొసంగెనైఘలుడు చల్లురకెల్లమతంగడంబులుకా | తుంగములునగ్ర థంబులును తోమరపాణులకాల్పలంబు నుం | దరలలితాబ్జచేత్రలకు దాసిజనంబులు దానకోటి యం | బరములుదివ్యరత్నమయ భాసురమాక్తిక కంఠహారముల్ ||

వ! మరియు ధవళచత్రంబులు ధావశ్యచామరంబులును విమలకనకమయ శిబి కాందోళికంబులు మణిమకుటంబులు మకరకుండలంబులు గోసహస్రంబులును వేర్వేర నందరకుసమముగానిచ్చి ||

క! శ్రీరామనామముదిశ | భూరమణుండైనజనక పురుషోత్తముడా | శరారుం డగు దశరథుని కు | మారాగ్రజకిచ్చె నతిసమంజసమతయై ||

వ! ఇట్లు వివాహానంతరంబున విశ్వామిత్రుడై జనకదశరథుల నామంత్రణంబు వడసి వారిచ్చుపూజలంగైకొని నిజనివాసంబగు యుత్తరపర్వతంబునకుఁ జనియెనవ్వుడు పంక్తిరఘుండు పాకేతపురప్రయాణంబునకు శలవసంగుమనియడిగిన జనకుండు ||

ఉ! వచ్చిననాటనుండి శుభవర్తనలెల్లను దీరెనేటికికా | మచ్చికమీరుమేము తగుమాటల సంతసమొడుచుండ లేదిచ్చటకొన్ని నల్లు వసియించినమీద నయోధ్య కేగగా | వచ్చునటంచుదెల్పగను వారిజబంధుకులుండు నచ్చటకా ||

వ! నిలచియుండెననిచెప్పిన గరళకంఠునకు గోరీమణికిట్లనియె

తే! సీతభూజాతయనకు ప్రఖ్యాతిగలను | తారణంబేషధరకెల్లు గలిగెమరల జనకభూపతికేరీతనయయయ్యె | దేవయూచిత్రకథలెల్ల దెలుపనయ్యె ||

క! అనియడిగినగారికి పా | వసనాధ్వీతిలకసీత వనితామణి ధూ | తనయయన నుండిపదపడి | జనకాత్మజయైనచిత్ర సత్కథవినుమా ||

వ! తొల్లిరావణుండు దిగ్విజయంబుసేయుచు భూతలంబెల్ల దిరుగాడుసమయం

(౩౭) శ్రీనవాళివరాహాయణము బాలకాండ - ౨ ద్వితీయ ఆశ్వాసము

బున నొక్కరమ్యస్థలంబున వేదవతియును మునికన్యక యత్యంత నిష్టహరింగూర్చి
తళుంబునేయుచున్న నచ్చోటికి దశకంకుంచుచని ॥

ఉ॥ దానివిశేషసుందరము తప్పకచూచిహరింపనెంచి యా । దానవమూఱు
దాతబసి తావునకేసినిదేజితత్వమో । మానినిరూపసంపదల మానిచి ఘోరతపంబు
నీక్రియం । బూనినసౌఖ్యమేవిధము పొందెడు మానుము వెర్రిచింతలన్ ॥

క॥ రావణుడుదురునను నీ । సేవకులోగొనినసుము చేకురునిటు ర । మ్మా
వనితయనుచుబలిసిన్ । కావరమునదానిగవయగానుదినెంచెన్ ॥

ఉ॥ ఆసురవైరిచేష్టలగు నప్పుడెకోపము లుప్పతిల్లగా । భూసురకన్యకాతిలక
బోయెనుదూరమురావణుండు పే । రాసల కేరబోయి చలి నట్టైబలంబునబట్టుకున్న సా
ద్రాసముజెందివాని పడదాటెరుకోధత రాగ్నిమండగన్ ॥

ఉ॥ ముట్టితివేలహీననను మోహముచేతను దేహమేల నీ । పట్టునజీవమున్
వదలి పంకజనాభునిగూడినీకులం । బట్టెవధింపజేతునని యగ్నినిమండగజేసిదానిలో
నట్టెప్రవేశమయ్యె హరినాత్మదలంపుచు బాశెదేహమున్ ॥

వ॥ వాడును యవమానమనస్కుండై ప్రమదాజనంబుల ధైర్యంబున కచ్చెరు
వందుచు నిజపురంబునకుంబోయె నత్రాపసాంగనయు ॥

ఆ॥ తనువు బాశెపోయి దైవవశంబున । లంకలోనసరసిలలితమైన । పంకజంబు
నందు బాలయైవసియించె । రావణునకుచేటు రాదలంచి ॥

వ॥ అంత దశకంధరుండు । భుజంగప్రయాతము । పురా రాతికిన్నిత్య పూజా
విధానం । బురాజిల్లగా నేయ పువ్వులహరింపన్ । సరాన సరోజాతనంపెగలున్ సే
వరాజిందగ్గదోల వారంతలోనన్ ॥

క॥ సీతగలమడుగులోపల । నాతురులై పూలుగోసి నవియల్లచు సా । కేతమగు
చోటనుంచిన । ప్రితిన్ రావణుడుగౌరి ప్రియునర్పింపన్ ॥

ఆ॥ పూలనెల్లనెత్తి పూజింపవొడగెను । భక్తిచేతశివుని భావమందు । నిలిపి
నామములను బలుకుచునొక్కొక్క । దశమవేయుచుండె దశమఃఖుండు ॥

క॥ దశకంకుడుకమలాంబుల । పశుపతినర్హిపుమండ పద్మంబున సా । దృశ్య
యగు లక్ష్మింబోలిన । శిశువక్కతేగలుగుపువ్వుచే భర్తవైనన్ ॥

ఉ॥ అచ్చరువాదిపుష్కరము నప్పుడెవిప్పితదంతరంబునన్ । లచ్చిసాటియైన
వవిలాసినిబాలికెగాంచివేగమే । తచ్చరితంబులన్నరయ దానవనిపులబిల్వబంచి వా ।
రిచ్చుఫలాక్షతర్గొని నుగేద్రవిరోధి వదించెవారితోన్ ॥

క॥ ఈబాలామణిమననగ । రాబాహ్యసరోవరంబు రాజీవమునన్ । పూబాణు

తేజవలెనే । చేబరువైపోడమిదీనిచే మనకెల్లన్ ॥

మ॥ శుభమేవాబుధవేత్తలార చెప్పుడాశుభాంగియీబాలిన్ । విభవంబొప్పుగ
రక్షసేయవలె నావిశ్వాసమేపారగా । ప్రభవించెంగమలంబునందు తెలియన్ పద్మాక్షి
ముందెవ్వరిన్ । విభుగాబొందునొ తల్లిదండ్రులెవరో విన్వింపు నాద్యంతము ॥

వ॥ అని ప్రశ్న సేయుచున్న నిశాచరనాథునకు బ్రాహ్మణులొక్కముహూర్తంబు
యోచించి యట్లనిరి ॥

క॥ మదిరాక్షి వలనలంకా । సదనంబులగూడిరక్ష సస్సంగముతో । వదలక
దహనంబగు న । య్యాదనుజాధీశ దీన యాపదగలుగు ॥

ఆ॥ వనితబుట్టినట్టి చార్తలువిన నిష్టమేనివినుమురాక్షసేంద్ర మున్ను । తపము
సేయుచున్న తాపసబాలక । బలిమిచేతసేవుబట్టుకొనిన ॥

వ॥ నీచేతవిడిపించుకొని యగ్నింబ్రవేశించి దేహంబువదలి నీకుమిత్తిగాలంకం
బన్నించునున్నది దీనింజంపుటకు శిషఃపాత్యరూపకంబైన పాతకంబుసిద్ధించు గావున
నొక్క యుపాయంబువినుము ॥

ఆ॥ పెట్టెనొనబెట్టి గట్టిగాబీగగట్టి । జలధిలోనవిడువ సాగిపోయి । మునుగ
కున్నెపెట్టె మున్నీటిలోపల । భీతిదొలగుచిన్ని బిడ్డవలను ॥

వ॥ అని యుపదేశించిన దశముఖుడొక్క పెట్టియందెప్పించి యబ్బలనందు
పదిలంబుగానుంచి సూత్రంబులచే గట్టించి రాక్షసకింకరులవలన రత్నాకరంబున
వేయించి నిశ్చితుండైయుండె పెట్టియ తరంగంబునంబడి మునుగక వాయువశంబున
మిథిలానగరసమీప భూటుంజేరి మృత్తికచేకప్పంబడి నెవ్వరికింగానరాక ధరియం
దణంగి యుండెనంత ॥

క॥ జనకుడుజన్మముసేయుట । కనిభూమిందున్నచుండ గావాగలి ము । క్కున
దగిలికొనియెపెట్టియ । గనుపించెనుహలికులకు గ్రక్కనవారల్ ॥

మ॥ చనిభూకాంతునితోడజెప్పిన మహాశ్చర్యంబుతోనప్పుడే । మునులున్నం
తులు పొరులుంగదలి సంపూర్ణాత్మకోత్సాహులై । వెనువెంటంజనుచుండవచ్చిక నె
యర్వీగర్భమైవెల్లు చు । దనసమ్మంధముమృత్తికాముతము చిత్రంబైననాపేటిక ॥

వ॥ కని డాయఃజని యప్పేటికందెప్పించి యందరిముందరంబెట్టించి మునుల
యనుమతంబునం దెరపించినయందు ॥

క॥ కంధిసుతబోలునొక పు । వృందయనిభచికురదాని యందునకళల ।
సంధిలుశిశువుంగని । సి । మది । బంధురముదితాత్ములైరి పరమమునీదుగ్రీల్ ॥

వ॥ అంతనాజనకత్నావసుడు ॥

(౩౯) శ్రీసదాశివరామాయణము - బాలకాండ ౨ ద్వితీయ అశ్వాసము

ఉ॥ పెన్నిధిగాంచి నట్టి కడుపేదవిధంబుననాశ్శబాంగియా । కన్నియనప్పడెత్తు
కొని కౌంటి జేర్చి ప్రమోదమొప్పుగా । గ్రన్ననన్నాతుడై యధిక రమ్యదుకూల
విభూషణావళుల్ । చెన్నగవాల్చి భూజనులు నేయునుతుల్ గైకొంచుశారత ॥

వ॥ ధరణీసురవరులకు గోభూహీరణ్యరత్న గజతురంగాదోలికాది దానంబు
లొసంగి మంగళచూర్యంబు లుప్పొంగ నబ్బాలామణిదోడ్కొని నిజసదనంబు ప్రవే
సింది పురోహితాయుక్తుడై యక్కుమారీ రత్నంబునకు లాంగునంజనిత యగుటం
జేసి సీతయును పేరిడి భూదేవోత్తములం గొంది మహాత్మలా రా యిక్కన్యకా తిలకంబు
నకు జాతకంబునిరకాయంపవలెననిన వారలిట్లనిరి ॥

సీ॥ మనుజేశయానుకుమారాంగియతిథన్య యదీ జబోలెకల్యాణవతియు । వల
నొక్కరాసరన్వతిబోలెనత్కళా వతియును భాగ్యవివలె నెయతుల । సాభాగ్యవతియునిర్జర
మాతృకయుబోలె సుప్రజయునునిందు సువతీబోలె । కడుభోగవతివిచక్షణయు నరు
దతి తెరగునప్రథితపతివ్రతయు । నగుచువర్ధిల్లునీయవ్వ యభిలలోక । మాతయంచిత
భూరివిఖ్యాధీత న । మేతయి యిందుముఖికిలక్ష్యవరుండు । వరుడుగాగలవాడు ధృ
వంబుగాను ॥

వ॥ అని జాతకర్త్రులుజెప్పిన జనకుండావిప్రులపూజించి వారలసజమందిరంబు
లకు బోవంబలిచి సుఖంబు దెనల నమ్మికువ దినదినప్రవర్ధమానయై యొక్కనాడు
సఖిజనంబులం గూడుకొని బాణాసనాగారంబునకుం జని ॥

క॥ బలసూదనాదియాది । త్యులువిస్మయమందునటుల యుక్తిసుతయా । కుల
భూధరంబుచలవున । విలసిల్లెను విల్లుదాబ్రవీణత నెత్తె ॥

వ ఆసమయంబున ॥

క॥ ధరణీసుతయిన్పడెత్తిన । వరచాపంబెక్కువెట్టు వరబలుడే యీ । తరు
ణాబ్జ పత్రీనయనకు । వరుడగునిజమరుచుగగన చిత్తబలికె ॥

తే॥ యిట్లుబలికిన నన్నిధిలేకుడలరి । వరగన శ్రీవని భావమందు । ధీ
సరరాజంబు వెక్కువెట్టు । నతనికేనిత్తు బాలక ననియెన

క॥ జనకుండు నెనమొనర్చుట । జననాథితనూజలెం చనుదొంది శరా ।
మొత్త నోడియరిగిన । మరుకులడాధనుప్రహనిమి మనమలరంగ ॥

వ॥ అవనినందనం జేకొనియెననిచెప్పి వెండియునిట్లనియె నట్లుజనకునిం పార్థివం
గొన్నిదినంబులు విధిలలోనుండి యత ॥

సీ॥ అజనూనుడొక్కనాడన్నిధిలేకుని యనుమతిగైకొని యాతడనుప । నిజ
వధూయుక్తుడై నిఖిలసేనలుబంధు మిత్రులుసచివులుమేదినిశ । సంఘంబుతనతోడ

జనుదేరకొడుగులు కోడండ్రోకొనివేడుకలర . నందిమాగధులుకైవ బంబులొనరింప
పంచమహావాద్యఫణితిమోయి | విభవవిస్ఫూర్తినమరపల్లభునిబోలి | సలలితంబగు
భద్రగజంబునెక్కి | పద్మబాంధవసంకాశభాసియగుచు | నరుగుదెంచెనునాకేత పుర
మునకును !

వ|| ఇట్లుగుచోమార్గంబున ||

క|| బలువిడిదుశ్శఖునవిధం | బులు సంత నెమేలుశేమనములుగవిమదిలో | దల
కుచు నవ్విధమతయు | వెలుకనతనితోననుందతి ప్రియుడనియెన్ |

క|| మనుజేంద్రోత్తమసికును | వినుపించెదదీనిఫలము విస్పష్టముగా | మను
భయముపిదపజయమును | గనబడుశ్రేఘ్రిమునవిధ్య గ మడలంకన్ |

వ|| అను సమయంబున ||

సీ|| ఏభవ్యమూర్తిపక్షింద్రధ్వజాం ♦ న ♦ శంబు చెభార్గవులయందుచేరిపుట్టె
యేమహానీయుండు నెంచిమూడేడుల నాలుకభూధవులనుజంపెవెతకి | యేవిక్రముడు
తండి యేర్పొంచనవొప్ప తల్లికంతముదెగతరిగెడగి | యేశూరవరుడు నీయిలయెల్ల
కశ్యపమునికిచ్చినతీర్తిమున్నుగాంచె | యేప్రతాపశాలికెదురెవ్వరునులేక | జయ
ముబాందెసర్వజగతివరుల | నట్టిపరశురాముడడ్డమైదారథ | నేనెల్లనిలిపిచేరవచ్చెన్ |

క|| చనుదెంచిపరశువును చే | తనుభుజముననుంచినిలువ తపసివసిష్టుం | డను
నతనితోడక్షత్రియ | వనదావశ్వాలక్ష్మీలి వరుడైతిగదా ||

వ|| అని అభ్యుక్తంబులిచ్చినం గైకొని ||

తే|| భీమస కాశుడగుచునాభీలధనువు | గుణరవంబునసకలదిక్కులువడంగ |
కాలకంఠుండుచనుదెంచులీలపరశు | రాముడరుదెంచెదశేరథరాముకడకు ||

వ|| చనుదెంచి యతనినుపలక్షించి యిట్లనియె ||

క|| శివధనువురచినాత్రి | భువిజః ములుదెలువనీమ పురుషార్థంబున్ | జవ
మునుజూడగవచ్చితి | నవబ ముంజూపురామ నాయదుటవడిన్ |

వ|| అనిపలికెడు శ్రీకృష్ణరాజమనింగని దశరథుండు ప్రాజ్ఞయై యిట్లనియె ||

ఉ|| బాలుడురాముడయ్య సరపాలుర పాలిటి మృత్యువైన నీ | మోలవపించి
తాసమర మున్నొనరించు నె వట్టిమాట ని | ప్లేలవచింపనాసుతు డదేమియరుంగడు
సంగరక్రియా ♦ శీలకణంబురాశి దయ నేయుమదియ్య కుమారవర్గమున్ ||

వ|| ఇట్లుపలుకుచున్న శర థేశ్వరువచనంబుల యందనాదరణంబు నేయుచు
రామునకు మరియునిట్లనియె ||

క♦ నీచేభంగమనొందిన ♦ యాచాపముశివధనస్సు సంతియసమహా ♦ నా

(20) శ్రీనవాళివరామాయణము - బాలకాండ-౨-ద్వితీయ అశ్వాసము

చేతనున్నకార్ముక ♦ మాచక్రిధనుడుబట్టె నాదియుగమునకా ♦

వ॥ పూర్వంబునదేవతలు హరిహరాదులు బలాబల పరీక్షార్థంబై యుద్ధంబులు సేయుపంపించి బ్రహ్మచేధనువులు సమానసారముగా సృష్టిసేయించి వారలకిచ్చి సంగరక్రియారంబులను గావించిరందు విష్ణుండధికుడై శివుండు కొరతవడియుండె నప్పుడు సంగ్రామంబులుచాలించి కైవంబనుధనుఁడు మైథులునకు సంప్రాప్తంబై జనకునింటబడియుండి నీచేభగ్నంబయ్యె కైష్ణవధనుఁడు ఋచికుండు మొదలగువారి నుండి భార్గవులెల్లధరించి యిప్పుడు నాస్వాధీనంబై యున్నది కదాకార్ముకంబు విరచిన భంగి దీనిం భంగంబుగావించువు లేకున్ననాతో ద్వంద్వయుద్ధంబునకుం గడంగుమని పలుకుచున్న పరుగురాము వచనంబులాలకించి రఘురాముండు ॥

ఉ॥ కార్ముకమందిరాఘవుడు గ్రక్కుననారిబిగించితోడనే । భర్మవిభూషితంబు లగు బాణములందమరించి నొంచె స । త్కర్మకలాపశాలి గరకంతశ రాసనభేది రాముడా భర్మమునెత్తెనంచు జమదగ్నికుమారుని మోమువాడగకా ॥

వ॥ అప్పుడు క॥ జమదగ్నిసుతుడురాముడు । క్రమమునగర్వంబుమాని కాకుత్స్థునితో । సమమైనధనువులను స । శ్రమమునవిరచితివినీకు సనుకెవ్వరొకో ॥

వ॥ పూర్వంబు క్షత్రియులనెల్ల వధియించి నీధరామండల బెల్ల కిశ్యపమునీ నుశకు దానంబాసంగితి నింకభూతలంబున నిలచుటకుతడవులేదు పోయివచ్చెదనని చెప్పి ప్రదక్షణంబుగాతిరుగుచు భార్గవుడరిగిన యనంతరంబ రఘునీరుండు విహ్వలుండై నిలచియున్నతండ్రికిట్లనియె ॥

ఉ॥ భార్గవుడేగగర్వమెడబాళి మహేంద్రముజేరసైనికా । వర్గమయోధ్యకున్న డువవచ్చు భయంబదియేలసత్క్రియా । మార్గులకేలయావధలు మానకయుండు భవ త్ప్రతాప సం । సర్గముచేజయంబగుట నాధ్యముతండ్రిచలింపనేటికికా ॥

వ॥ అనివచియింపుచున్న రామచంద్రుని వచనంబులాలించి పంక్తిరఘుండానంద భరితుండై కుమారునిగొగలించుకొని యిట్లనియె ॥

క॥ భృగువకునెట్లుజయించితి । వగనతశూరుండ్లుదాముడనగా మనకుకా । జగ మెరుగు మృత్యువాతని । నుగతనమేచుయ్యెకాల మహిమవిధంబుకా ॥

వ॥ అనిపలికి కుమారుని పునఃపునరాలింగనంబుల మానందభాష్ప జగాభిషేకం బొనరించి సేనల నడువనియోగించి ॥

ఉ॥ చేరెనయోధ్యపట్టణము సేనలతోడపతాకశోభితా । గరములున్న శేష జనకల్పితద్వారబహిఃప్రదేశ శృం । గారనిబద్ధతోరణ వికాశితమాక్తికచూనకారంగ వ । వీరచిత్తంబు భవ్య కదళీయుతస్తంభ విరాజమానమై ॥

సీ॥ ఏవీధిగనుగొన్న నిభ రాజమదస్మిక్త కర్దమసీతసంకలతమగుచు । యేసాధ
మీక్షింప హేమకుంభ ప్రధా సంకీర్ణగోపురజాలమగుచు । యేదిక్కుజూచిన హిమ
కరమణిదీప్తి కలనొప్పు వేదికాస్థలములగుచు । కేకావ్రబడికింపనిందిరాకమణికి వాస
యోగ్యులైన వసుధయగుచు । వకుళమందారముల్లికా నికరపుష్ప । తరులకావాల
మైన మందిరములగుచు । సాగరోపమభేయ విస్తారవిపుల భూషణంబగుసాకేతపురము
నొప్పె ॥

వ॥ ఇవ్విధంబున నలంకారంబుచే శోభిల్లుపురంబు ప్రవేశించు సమయంబున ॥

ఆ॥ పౌరులెల్లఁగూడి బహుళమంగళతూర్య । నినదములుజనంగమనములలర ।
యదురువచ్చి కాంచి రిత్తొక్కుకులసుధా । కరునినిశిచరాంత కరునిహరిని ॥

వ॥ ఇట్లు నాగరులెల్లంగలసి బహుమానంబులిచ్చుచు భూసురాంగనలు నివా
ళింప నెనుక్కొని పురద్వారంబు దరియంజొచ్చి రాజమార్గంబునం బోవునప్పుడు ॥

క॥ జనకజరాములపై కు । దనభినచామంజూజి తగుదంపక చం । దననిచుశ
కుసుమములు బో । దనగురిసిరిమేడలెక్కి కూడమనీషః ॥

వ॥ ఇట్లు సాధంబులయందు నిలచి పురజనంబులు సుష్పవర్షంబుగురియ మంద
గమనంబున నగరుప్రవేశించి రథంబులందిగి లోపలిమందిరంబునకుంజని ॥

సీ॥ భూసురాశీర్వాద పుణ్యాహములతోడ పుణ్యసుప సిసీపూజతోడ । పూజార్హు
లొమాని బుధసత్తములతోడ విబుధులుపైజల్లు విరులతోడ । విరులదండలుజట్టు
వేశ్యాంగనలతోడ । వేశ్యాంగనలగానవిధముతోడ । విధముగాజరిపించు వేదమంత్ర
ముతోడ మంత్రతంత్రక్రియా మహిమతోడ । మహిమతపయోగినిష్ఠ సమాహితుడు
హితపురోహితుడగుబ్రహ్మ సుతుడురాజ । సతలుసతులతోమాగధ సుతులునొప్ప
నొప్పగాజేరెరాజ గృహాత్తమంబు ॥

వ॥ ఇట్లువసిష్టుండు నారాజకుమార వధూవరుల నూతన గృహప్రవేశంబు
గావింపంజేసి పదంపడి నిశ్చేషంబుగా కార్యంబులెల్ల సక్రమంబుగా జరిపియున్నంత ॥

ఉ॥ విందులుబెట్టెరాజు పృథివిగలమానవకోటికెల్ల సం । క్రిందననైభవం
బెసగ రాజులనెల్లబహూశరించి వా । రిందగనంపిమానులకు ప్రీతిగబ్రాహ్మణ వైశ్య
పాదజా । బృదముకెల్లకానుకలు వేదలకిచ్చియనంతరంబునకా ॥

క॥ లేదనకసాధుజనులకు । మోదంబునదశరథేంద్ర భూషాలుడు న । త్యా
దరమునవస్త్రులీ । నోదనములనిచ్చియంపె సుతస్సహమునకా ॥

చ॥ సుతులకు వేరు వేరుగను సు దరమందిరముల్లుటించి సీ॥ సతులనుగూడియుండ్రు
సరసంబుగదాసిజనంబుగొల్ప వం । తతవిభవాభిరాములగు ధారుణిపాలకుమార శేఖ

(23) శ్రీసదాశివరామాయణము బాలాకాండ ౨ ద్వితీయ ఆశ్వాసము

దుత్ | హితమతులైనభక్తిగ మక్ష్మిపతియాజ్ఞ చరితురెప్పుడు |

వ || ఇట్లనందభరితరై కొడుకులుకోడందృ నెల్లప్పుడు ననుకూలంబు గా
భక్తిపరిచరింప నొక్కనాడుభరతుఁజూచి యిట్లనియె |

క || మీమేనమామకేకయ | భూమిశ్వరుకడకుసేవు బోవుటనడిగె | త్వేమ
మనబోయినారల | ధామంబునకొన్నినాళ్లు తగసుండమట ||

న. శత్రుఁఘ్నుండుతోడ రాజని మీమాతామహుని మనుబురంజిల్ల కొన్నిదివ
సంబులుండి పదంపడి నాచేమిహావనంబు సేయంబడి పురరాగతుండవు గమ్మనిచెప్పి
యభాజితునకు బహుమానంబు గావించియంపిన భరతుండు తల్లులకుతండ్రికి యన్నకు
వందనంబాచరించి యాలింగనంబొసరించి శత్రుఁఘ్నుండు వెంబడిరా కేకయపురంబు
నకు మాతులునివెంబడిం జనియె దశరథుండు సంతోషమానసుండై ధర్మంబుదిప్పుక
భూపతిపాలనంబు చేయుచుండె మరియును |

ఉ || రాముడువిష్ణుడవ్యయుడు రాజకులాంబుధి పూణఁచందుడ | భూమిజ
లక్ష్మీయేజనక భూపతికి సుతయయ్యెవింటివే | తాముపురావదంపతులు దైవతకార్య
వశంబుచేత నీ భూమినిమానవాకృతిగ బుట్టినినూతనులైన దంపతుల్ ||

వ || అసెరుమృండు పార్వతీసతికి రామచరిత్రంబు సాఖ్యానంబుజేసిన తేరంగున
సూతుండు శౌనకాదులకుంజెప్పిన తర్వాతీవృత్తాంతంబడుగుటయు ||

శా || పారాశర్యవచస్సునాకలిత శబ్దబ్రహ్మతత్వాథఁ వి | స్తాకోదారసుపర్వ
భూజబహుళ శాస్త్రజ్ఞధర్మాన్వితా | ధీరాభాబ్ధవిచారఖండన గుణదివ్యప్రభావాప్ర
సం | గారంగాశ్యవికుంఠధామ భజనాకల్యాణ సంధాయకా |

క || ఆచార్యపురుషవర పూ | ర్వాచార్యవిశేషసూక్తి యాదరణమతీ | పా
చీన వంశవైధిక వాచాపరమార్థసుగుణ వైష్ణవసుజనా ||

మూలినీ | సరసవచనసారా | శాస్త్రవిన్వాసకారా | పరమతజితసూరా
పావనాంతర్విచారా | ధరసురజనమాన్యా ద్రావిడామ్నాయపూణా | హరిచరణ
శరణ్యాశ్శుత్త విద్యాప్రవీణ్యా |

గద్య || ఇదిశ్రీభద్రాద్రి రామచంద్ర వరప్రసాద లబ్ధకవితావిచిత్ర యావస్తంబ
సూక్తిగ్రుమనామాత్య పుశ్రిగౌతమగోత్ర ప్రసిద్ధసిద్ధనమంత్రి ప్రణీతంబైన శ్రీసదా
శివ రామాయణంబును మహాకావ్యంబునందు అంగదేశచరిత్రంబును తాటకానహ్మ
రంబును విశ్వామిత్ర ండురామునకు శస్త్రాస్త్రంబులొసగుటయు వామనచరిత్రంబును
రాముండు మారీచసుబాహువనోడించి గాధేయనియజ్ఞంబు గాపాడుటయు కుశవంశ
చరిత్రంబును క్షీగసాగరమథన కథనంబును మరుత్తులజన్మప్రకారంబును సుచుతి చరి

త్రంబును అహల్యా శాపవిమోచనంబును విశ్వామిత్రుండు రామాదులతో జనకుని
యగ్గనదనంబున కరుగుటయు జనకసంభాషణంబును శత నందుండు రామునకు విశ్వా
మిత్రుని చరిత్రంబుజెప్పటయు విశ్వామిత్రుండు తపంబు సేయుటయు త్రైశంకోపా
ఖ్యానంబును అంబరీషచరిత్రంబును మేనకాసమాగమంబును సంభాషణంబునొందు
టయు విశ్వామిత్ర బ్రహ్మాత్వప్రాప్తియు ధనుర్భంగంబును దశరథాగమంబును సీతాకల్యా
ణంబును సీతాజన్మప్రకారంబును పరకురామ సందేశానంబును అయోధ్యాపుర
ప్రవేశంబును భరతవృత్తానంబును ననుకథలంగల బాలకాండ ద్వితీయాశ్వాసము
సర్వంబును సంపూర్ణము :

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—:(శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః):—

అయోధ్యాకాండము ఆరంభము

శ్రీరామచంద్ర పాదం | బోరుహషట్పద వరేణ్య బుధసన్నత శృం | గారా
కార సుచరిత వి | హారామ హూదారవేంకటాచార్యవరా |

వ | విన నవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె | నట్లు దశరథ భూ
నాయకుండు రాజ్యంబుసేయుచుండి యొక్కనాడు ||

సీ | సకలభూనాయక నందోహము ఎసివృవామదేవాదులు ప్రేమదనరు | బాంధ
వుల్మంతులు పరిజనవర్గంబు కవులు విద్వాంసులు గాయకులును | వందిమాగధులు
చెన్నొందెడు హితులును సందప్తమయ్య నాస్థానమునను | దనరంగ నిందునియను
వునరత్న సిహ్మాననమునను నెయ్యంబు మీర | పరగకొలువిచ్చి కూర్చుండి పటుత
రోక్తి | మనములోపలనధిక సంభ్రమ మెలర్ప | నఖిలజనములువినుచుండ నయ్య
రుంధి | తీ ప్రియునితోడనంచితస్థిలినిబలికె |

చ | ఇరవుగధాక్షణీస్థలము యేలితి సూనులగాంచి తి మహీ | శ్వర నివహం
బులకదగిన సంగతిచేనరిగొంటి భూరి భీ | కరతర శత్రువగణముల కయ్యములందుల
బిల్కుమార్చికిక | పరగగదానధర్మములు బొల్పడి చేశితి పెక్కుభంగులక |

క || ఆరయదనిశితి ధరణీ | భారంబున వృద్ధనైతి భావములోనం | గోరికయొ
క్కటిగలదిక | వారకనది చిత్తగించ వలయును మీరలే ||

వ॥ అది యయ్యదియంటేని !

చ॥ పరమదయావిధేయుని శుభప్రదానార్తశరణ్యమూర్తి భా । సురతర
చాకుశ్చైర్ది పరిశుద్ధగుణాశ్శుని సత్యసంధు నం । బుధహహితాన్వయాంబునిధి
పూణకసుధాంశుని రామచంద్రాను । స్థిరమతి రాజ్యభారకునిజేతే దనంచు దలంతు
నావుడుకా ।

వ॥ వసిష్ఠ వామదేవాదు లట్లయనుమతించిరి తక్కిన సభగల యట్టివారలం
దరును పరమానందభరితులైరి యంతనాభూపాలుండు రామచంద్రుని రావించి యుచి
తాననంబున గూరుచుండ నియమించి కొంతవడికి నతనితో నిట్లనియె॥

మ॥ శత్రువుల జేశితి ధాత్రియేలితిని లోకఖ్యాతిగా శాత్రవ॥ ప్రతతిందోలితి
నావహంబునను శుంభద్విక్రమంబాపుగా । ప్రతముల్ ధర్మములచరించితినిలేవకా
పేరుపెంపెక్కితికా ! సుతులక మిమ్ములగాంచితికానుల వంశోద్ధారులం ధీరులకా॥

గీ॥ రామరఘురామ సద్గుణస్తోమ పుణ్య॥ శ్వామరిపు భీమ దేవతాసార్వభౌమ
యింకధరయేలగానోప నెలమినిన్ను । రాజుగాజేతు మహిత సాంఘాజ్యమునకు॥

వ॥ అని మరియును॥

సీ॥ పరకాంతరతి దలంపకు జూదమాడకు పానంబుగూడదెప్పట్టులందు ।
వేటలాడగజూకు మాటలాడెడుతరి పరుషవాక్యంబులు బలుకకుండు॥ మపరాధమునకు
తగినట్టులదండింపు మెల్లవేళలను నీయుల్లమునను । ధర్మమార్జింపుము ధరణిలోప
జలచే నరినొవ్వగొనకుము నవనిసురల । దైవతములగుచు దలపుము తలపులోన ।
మంత్రజనములు నాపులు మహితగతుల । చెప్పినట్టివి నీతులు చవులజూసుపు॥ మహి
తజనముల నమ్మకు మరయ నెందూ ॥

క॥ కరుణదళుకొత్త వీనుల । సేరయుచు రక్షించుమెట్టి యహితుండై నా ।
శరణనివచ్చిన కావుని । ధరణీశులకదియు విహిత ధర్మంబగుటకా॥

గీ॥ సురుచిరంబగునెల్లి శుభదినంబటుగాన । సేమమొదవు కొరకు సీలమా
త్మ । దనర జనకరాజతనయతో గూడంగ । నుపవసించియుండు మురుగుణాధ్యా॥

వ॥ అని పల్కి రామచంద్రుని నిజనివాసంబునకుంబోవ నియోగించి సుమం
తునింబిలచి పట్టణాలంకారంబు సేయ నియోగించిన॥

సీ॥ ఘనతరరాజమార్గంబులు వీధులు మహానీయ్య యాస్థాన మంటపములు॥
నుదితస్థలంబులు యొప్పుగా గావించి కస్తూరి నలికి విఖ్యాతిగాను । ప్రవిమల మాక్తి
కరంగవల్లులుదీర్చి కుడ్యంబులొనర కుంకుమలుబూశి । ప్రకటిత మాణిక్యపల్లవంబుల
తోరణంబులు మేలుకట్టలవరించి । హేమకలశంబులెత్తి యయ్యడల మిగుల । జ

రులువ్రాశెయంతయు చలువుదనర | యఖిలజనులకు నానందమతియిల్ల | పుర
ముశ్యోగార మొనఁచి రురురయమున

ప|| ఇట్లు పట్టణాలంకారంబు గావించి నుండుభి రవంబులు మంగళశూర్యంబు
లు జలంగ సకలమంగళద్రవ్యంబులు దెప్పి చిరి రామరాజ్యాభిషేక మహోత్సవంబు
గనుపట్టి యొప్పె దశరథుండు వేగుటకు యమరు సూచుచుండెనంత

క| దైవయోగమున నిర్జర | భూవల్లభుడనుప రామభూపరు కడకు | దేవ
ముని యరుగుదెంచెను | దేవహితార్థంబుబూని తైరగొప్పంగ

ప|| ఇట్లుచనుదెంచి యుచితసత్కృతులు వడసి దేవారీతో విన్నవించుటకు
నొక్కరహస్యంబున్న యది యవధరింపవలయునని యద్దేవముని యతనిండగ్గరి యొ
రులెరుంగక యుండ మెల్లన నిట్లనియె

చ|| అనఘచరిత్ర నీయరుగనట్టి రహస్యములేదు నిక్కమై | నను వినుదేవ
వల్లభుడు నన్నిట బంచిన నేగుదెంచి త | య్యనఘుని విన్నపంబుగ దయామతివై
విననొధరించి యే | యనువున నానతిచ్చెదరొ నమ్మియిబాయ్యద నంచునిట్లను

సీ|| దశకంఠచేత బాధలజెంది విసివి నిర్జరసంఘములగూడి యరుగుదెంచి |
క్షీరసముద్రంబుజేరి మీకెంతయు మొరయిడకడు దయాపరుడవయ్యి | రవికులంబు
న దశరథభూవిభునకు రామాఖ్యచే నుదయించి యసురవరుని | దండించి మీకు
మోదంబుగావించెద నని సూనతిచ్చిన యవ్విధమున | నెమరు సూచుచున్నార
మిదివరకును | నమ్మహదైత్యు దెగటార్చి యశ్రమమున | మమ్మరక్షించు కార్యంబు
మదిదలంచు | శ్రితజనాధార జానకీ చిత్తచోర

మ ధరణీ భారముబూని రాజవయి మోదస్ఫూర్తి బాలింపుచు | నరనా
థుల్ గొలువంగ మీరలు మహానందంబు సంధిల్ల సు | స్థిరత భోగములందు
చుండినను మాదీనత్వమున్నాపి యా | దురి తాత్మూ దెగటార్చి బోచుటకు
నాథుండెందు నుంగల్గునే

క|| జలచర నరమృగరూపము | లలవడ ధరియించి మీర లరసిబోవగా
మెలగుదుము కరుణదప్పిన | వలదని వారింపగలమె వనరుహనయనా

ప|| అనియనేక భంగుల నిద్రనివిన్నపంబుగా విన్నవించిన యాదయానిధి
యిట్లనియె

చ|| వరుగుమనింత సెప్పవలదే నుదశాస్యుని గీటడంచి ని | జంతులకు
మేలొసగు వ్యవసాయము బుద్ధివలంచినాడ న | తైరగొనరించునంతకు మదింబరి
కింత నె భోగపుంజముల్ | ధరణితలాధిపత్యమును తాపసవర్య యొకప్పుడేనియు

క॥ సందేహింపకు మనుచు పు | రందరునకుజెప్ప పంక్తిరథుడనువగ నీ |
పెండల వనమున కరిగెన | నిందులకిది గురియమిథ్యయే జలుకుదునే!

వ॥ అని యానతిచ్చి వీడుకొలిపిన నారదుండరిగి యాదయానిధి తలంపు తెలి
యంజెప్పిన నిందుగ్రిండు సాంధ్రానందచేతస్కుంజై మహేంద్రమాయ నుద్దేశించి
నీవయోధ్యాపురుగునకుంజని మందర కైకలందావేశించి రామభద్రని రాజ్యాభిషేక
విఘ్నంబొచరించు నట్టిబుద్ధి ప్రసరింపజేయు మిదిలోకహితార్థంబుగాని యొందుగా
దని యానతిచ్చిన యట్లచని వారియిద్దరియందు బ్రవేశించియున్నంత రఘురాముని
పట్టాభిషేక విఘ్నంబొచరించుటకు నుద్యుక్తయై పూర్వవైరంబు దలంచి మంధరయను
నది కైకకిట్లనియె!

గీ॥ కైకనీమీద దశరథత్నా వరునకు | బత్తిగలదని చెప్పదు బహువిధముల!
మతినిబరికింపనతడగ్గిమహిషిమీద | కరుణగల్గిన యట్టులగాననయ్యె!

క॥ కాదేనితనదు రాజ్యం | బాదయతోనేలయిచ్చు నవనీశ్వరు డ | త్యాగర
మొప్పగ కౌంస | ల్యాదేవి తనూజునకు నవాంబుజనేత్రా!

గీ॥ నవతితల్లి పట్టి సర్వ సర్వంసహ భారమెల్లదాల్చి పాకవైరి | యట్లవిభవ
మొందునకట మీభరతుండు ! కుందుచుండ వలకె ఘోరదశనా!

చ॥ అనుటయువెచ్చె నూర్చి హృదయంబున బుట్టిన చింతబొక్కుచుకా |
ననదశాక్షితోడ బలవంతపుదైవము చైదులిట్లుగా | యని తలయూచి యాయువతి
నాదరమొప్పగ గాంచి దానితో | నని యెతలంపులోన వెరవారయలేక విచార
యు క్తయై |

చ॥ అరయగ పుణ్యశీలుడు గుణాధ్యుడు రాముడు పెద్దవాడు బం | ధురతర
విక్రముండతని దూరముగా నొనరించి పిన్నయా | భరతుని రాజజేసునె నృపాలుడు
బంధులు నాడ్యులొర్తురే | మరియొక నేర్పుగల్గిన క్రిమంబున నాకెరుగింపు మంధరా!

వ॥ అని పల్కి తనకుతొల్లి భూపాలుండొసంగిన వరంబులు దానివలన గ్లాప
కంబు గావించి |

క॥ తలకొంగు ముడిచి నొసలం | గలయాగస్తూరిపట్టెగానిడిమదిలో | పల
బిట్టుచింత నేయుచు | పలామకు బారలుచును నవనిపై బడియుండెన్ |

వ॥ అంత దశరథభూనాథుండమాత్య బంధువర్గంబుల నిజనివాసంబులకుం
బోవనియోగించి తానునభ్యంతర : మందిరంబునకుంజని యచ్చటగేకయరాజనందన
విహారింప మికిమనస్తాపంబునొందుచు పరిచారికులవలన నమ్మగువయున్న దిక్కె
రింగినవాడై యచ్చటికింజారబోయి భూతలంబునంబడియుండుటకు విస్మయంబుంబి

మొగంపు పైగళ్ళకొనిన చీరంబు దనకరంబునంబిడిచి కన్నీరుమున్నీరుగానుండు నా
యిగురు బోణింగాంచి యిట్లనియెః

క॥ అలీవేణ యివ్విధంబున | నలుగంగతమేమిసేకు నవహితముమదిన్ | దలకే
కన్వరొనర్పిరి | తెలియంగా బలుకు మున్న తెరగుననాకున్

వ॥ అనిపల్కి యమ్మగువ కరంబులు దనకరంబుల నవలంబించి లేవనెత్తి
తోడలపై గూర్చుండఁబెట్టుకొని కన్నీరురుదచి నీమనోరథంబు యెరింగింపు మనవుం
డది యతనికిట్లనియె॥

క॥ నరనాశోత్తమ పూర్వము | వరయుగ్మమొసంగితీవు నలరుగ వానిం |
గదాణిపుమిప్పుడనుడా | తరుణికి వశవతియగుచు దశరథుడనియెన్

వ॥ మగువా నీమనంబునకెద్ది యిష్టంబట్ల యొసంగెద వేడుమనిన నది
యిట్లనియె॥

గీ॥ జనవిరోత్తమ వరములొసంగెదే ని | రామచంద్రుని బంధురారణ్యము
నకు | బంపుమిప్పుడ చతుర్దశాబ్దంబు లొకటి | భరతు నవనీశుజేయుమా పరగ
నొకటి॥

క॥ అనియిట్లుకెక బలికిన | విని దశరథభూవిభుండు వేగమమూర్ఛాన్మునిగి
యొక కొంతపడికిన్ | తను దానయతెలిశియపుడు తనసతి కనియెన్

చ॥ తగుతగ విట్టుబల్కులని తాల్మిమనంబున నిల్పలేక ము | జ్జగములలో
పలంగలుగు సారసనేత్రులు బృవ్వదిట్ట నీ | తెగువకుజొచ్చి పల్కుదువె ధీజనవంద్య
ని రామభద్ర భ | ద్రగుని వివేకరమ్యగుణ ధాముని కానకునంప నేర్తునే॥

ఉ॥ తల్లులలోననీయడ ముదంబున మిక్కిలి బత్తిసల్పి రం | జిల్లు నిజానుజచ్చు
లను చిత్తములోపల నొక్కరీతి గా | వెల్లడ గారవించు వారపెట్టునొకాని యరుంగ
రయ్య యో | కల్లరివైరఘూర్వహు జగన్నుత నిమ్మెయి బల్కు లొడియె॥

క॥ మతిమంతుడు గుణవంతుడు | చతురుడు సద్ధర్మపరుడు శాంతుడు దాంతుం
డతుల ప్రతాపుడగు రఘు | పతియడనిటుదలచితేని పాపమునుమ్మా॥

వ॥ అని మరియును॥

చ॥ కువలయనేత్రీ నీహితవుగూర్చిన సూనుడుగాని శ్రీరఘు | ప్రవరుడు
యిట్లువానియడ బల్కిన మెత్తురె నిన్ను నక్కటా | ప్రవిమల నీతిశాలియగు
రామునిపో మునివృత్తినంచు భూ | ధవులు నాసించునట్టులుగ ధారుణి కానకునంప
ధర్మమే॥

క॥ అనుటయుమదిలో రోషము | జెనగొనగా కైకబల్కె పృథ్వీవర రా |

మునిమిదాది మోహమున ని | బుజువునేయక్కకుల ధరాధిపు లెందుక॥

చ॥ పలికిన బొంకరాకసమునై బడవచ్చిననీవు నట్టి స | త్కులమునబుట్టి
సందనునిగూర్చి మృషతో పచరించెదేని నీ | చులుజనుతో వహయ్యెదవు సూన్యత
వాక్యముబోలనొందు గూ | తలమున ధర్మముల్లలవె తద్యముగా బరికింపు భూవరా॥

వ॥ అని మరయును॥

ఉ॥ బొంకిన నేమి దోషమని బుద్ధిదలంచెదవేచి నీవు ని | శ్మకను రామచం
దునినకు యాస్థలికట్టముగట్టెచారు | పర్యంకమునందు కోసలస్పృశాత్మజగూడి పగ్గెనూ
దలెల మీ | నాంకునికెళి నెంతయు విహారము చల్పుచునుండు నెమ్మదిక॥

గీ॥ జీవితేశముంక జీవించనేనొల్ల | విషముదావియైనవిడతు దేహ | మంత
మోద భరతునంతయు నొందించి | కూరిమలక పెద్దకొడుకునీవు॥

వ॥ సకల సామాన్య భోగంబులను భరింపుచు సుఖంబుననుండుమని పల్కి
న కైకవాక్యంబులు జెవులకు ములుకులైతాకిన నులికిపడి మారుబలుకక దుఃఖా
క్రాంతుండై తనలోనిట్లని వితర్కించె॥

ఉ॥ కేకయ రాజనందనయ కల్మిష భూరివివేశీల య | స్త్రోక చరిత్రచారులు
శోభితనక్కమటంచు జేలనై | కైక పెరుభంబులను నారతజేరిన తల్పంబు దా
జేకురెదుర్చనంబులకు జేరిన మన్నన రిచ్చబోవుచే॥

క॥ కాముకుడైనతినర్హిలి | చే మానుగబెంచనటకు చేష్టలుఘనమా | పాము
లకు పాలుబోశిన | వేమించుంగాక దానివిషముంజన్నే॥

చ॥ ధనయుతు సుందరాంగుగని దక్కగజూతురు పాపకృత్య మం | దనయము
సంచరింపుచు నిజాత్మజుకేనియు నెగ్గునేతు రా | మని శిరులందు నేమరకమైకై యొ
నర్తురు వాంఛితార్థమై | వనితలు గానలోనగుడు వల్లువివేకులు వాండ్రకియ్యడక॥

ఉ॥ చంతల శరీరుచ్చికలుజేశి మనంబుగలంచి పొంచి యేకాంతమ లాడివీంత
పరిహాసము సల్పిన సంభ్రమస్థితిక॥ | కంతునిబారిజేల్చి జతగాగొని యుండురు
యోగినైన బో కాంతలు కాముకుండయిన కాంతునివశ్యము సేయుటబ్రమే॥

క॥ గతిపుణ్య పుణ్యసంతతి | కతికెక్కుడు ధర్మహితుడ తధ్యబని తా |
మత బరికించకనగ న | హితమూనిచరించువాడె హీనుండెందుక॥

వ॥ అని పలువిధంబులం దలపోయుచుండెనంత॥

సీ॥ కమనియ్యవిధ మంగళతూర్యనినదంబు ప్రకటమై దిక్కుల గ్రందుకొ
నగ | వందిరూగధులకై వారంబులొప్పార నోలిసీతయుదాను మేలుకొంచి | ఘన
తరపుణ్యోదకములశీఘ్రకంబాడి దివ్యాబరంబుల దివ్యభూష | ణంబుల ధరియించి

నమ్మెయి గునుమముల్ పరిపెన్ దృష్టముల్పరిగ వాల్చి నలుగడలయభలకేనలు
బలసి కొలువ | నెలమి పుష్కాంతలలు నక్షతలును మాన్తి కదలుల పురుమంబుల
గొని కాతుకమున | కానలేకంగై కేయిచాసమునఁబి

ప॥ చారంజనుదెంచి ఓభానవరణంబుజేసి యల్లనారల తన్నందిక ద్దాసము
ఖంబుననిల్చి తగునారలంగూడి యభ్యంతర మందిరంబు పొందెంచి

క॥ ఘనమోదచిత్తుడై యా | జనచాలకుండు యగకు జయమతి వేళా నను
జను భాషాకుల లో | చనుడను దళక భువిజూచి సభయుండగుచు

క॥ అతనికి గోకయధిపతి | పరిసురపిఁ మొ క్కలేచి వాక్కితుమగ్గి |
మతితోడగచుచు నపుడా | పొందెలియవివాదనాలె కను కెన్నయుండె

ప॥ కై కేయి నుద్దేశించి నిట్లనియె॥

సీ॥ ధరణీకవరుడు చిత్రాభరణంబున నిట్టునునిక్కిగతమేమి నరుగటాక్ష | మన
గాంచిమాటలాడనిచందమదియేమి నదనమిచ్చెరగున చాంచుచేయి | వెచ్చనినిట్టివాన్పు
లుచ్చుమార్గంబేమి పిలచినాపలుకనిచలమదేమి కలిగెనోతప్పునావలననెద్దేనియు నెగ్గు
జేరినొ పరులెవ్వరైన | నెరగగా పల్కుతల్క్రిమంబెల్లనాకు | ననుడుగై కేయియొక్కం
చు కై నగాని | మనము లోశంకజాయకదినకరాన్వ | యాబ్ధిచంనునితోడ నిట్లనుచు
బలికె ॥

చ॥ జనమతసీలరామ నృపసత్తముజేక్కియ వంతినొండుటల్ | చినుచినుపింతు
పూర్వమున వృత్తివిరోధహితాథకమిమ్ముఁ | ఘనమనుగారులందును మగజిని
మారట రుద్రమూర్తియై | సునిశితసాయకప్రతిజ్ఞ జొన్పియనేకుల ద్భావసత్తరిక ॥

క॥ సరగుననదియుంగని శం | బరుడనురక్కనుడుగెరలి బలరిపుముఖ్యా | మర
కోటికళవిలింపగ | బరగించెందనమమాయ మనుజేశుపయి ॥

సీ॥ దానికిబ్రతికృతిధరణీశుడెరుగక నదవచిచేదేయు నదియులేక | యున్నచో
చినుమేనుపిన్న నాటొకసిద్ధ సంయమిందునకుబరిచిర్యచేసి | యతనిచేగైకొని నట్టి
మహావిద్య దనుజనిమాయపై అనుపనదియు | జనిదాసనడచి రాక్షసవితానంబుల
సారవిఖండిపుటయు జూచిపంక్తి | రిభుకుముదమందినన్ను గౌరవ మొనర్చి | కాంత
నీమూలమునమనగింటింపుల | గెల్వగాగంటిధాత్రిపై కీర్తిక వెలసె | ననుచుబహుభంగు
లనప్పియం బలరబలికి ॥

క॥ వరయగ మొసగెన్మహాలుకు | వెరవపుగనివ్వుడేను వేడితివానిక | భరత
నృపునాయగాని | న్నరయంబమనాలుగేండు నడవికిననుపక ॥

క॥ నరపతికీనీవునిజమగు | వరనూనుడవగుదువేని వలనొప్పుగా | నరుగుము

(౮౧) శ్రీనదాశివరామాయణము - అయోధ్యాకాండ-౧-ఆశ్వాసము

కానకుమునివై | యుకుగతిననవుండురాము డొప్పినమదితోక ||

ఉ|| నీపటుబల్కెదేమిటికి నెమ్మినిపుత్రకుడుండనా ఫలం | బేవిధిమీరుపంచి
నను యేనటులాగున వాతధర్మమా | నీవనజోద్యవాండమున నెవ్వడమాత్యుని యుక్తి
బూని సం | భావనగాంచువాఘనుడె వాపవిముక్తుడుధర్మపద్ధతిక ||

క|| పదునాలుగేండ్లకాదొక | పదునాలుగువేలుగోరి పంచిననేనీ | హృదయా
సందముతో నె | మృదికానలనుండువాడ మానితథక్తిక ||

మ|| జనయిత్రీవినునీమనంబునకు హాషాంబుద్ధిగోరునా | పనియేసట్టిస్వధర్మ
మున్విడచి స్వల్పంజైన యారాజ్య మీ | దనుగాంక్షింతునె భోగపుంజముల యాశం
బొందునేపోను నీ | వనుమానింపకునావ్రతంబీదియ తధ్యంబింక వెయ్యేటికిక ||

క|| నాయుట్టినుతుడుగల్గిన | మీయనుమతినడువవలదె మిక్కిలిథక్తి | నే
యాచరింపకున్న న | పాయంబగుజూపెధర్మ పథమునకెందుక ||

గీ|| తల్లిదండ్రీపంపుతాత్పర్యయుక్తుడై | యధికనిష్టబూని యాచరించ | నట్టి
వానిజన్మమదియేల వాడె జీ | వస్మృతుండు నిజముపసుధయందు ||

వ|| అదియట్లుండె నింకొక్కవిశేషంబుజెప్పెద ||

చ|| పశుమక్త్రపాలుడాధ్యుడన పాయబలుండువివేకదర్శుడు | బునిహాపితా
న్వయాంబునిధి పూణాసుధాంశుడగణ్యపుణ్యుడీ | శ్వరసమవిక్రముండు గుణవంతుడు
శాంతుడుపాపభేది మా | భరతుడతండురాజగుట భాగ్యముగాదెతలంచిచూచినక ||

క|| వరబలుడాతడయోధ్యా | పురియేలనెకాదునిఖిల భువనంబులు దా | పరి
పాలింపసమర్థుడు | పరమాపుడువాడునాకు భక్తుడుసాధ్వీ ||

వ|| అనిమరియును ||

చ|| జననివరంబువేడెనట సత్యముమైకొనితండ్రీబంపగా | వనమునకేగియుండు
డట వంశశిరోమణిధల్మమూర్తి నా | యనుజుడుధాత్రీయేలునట నచ్చటసన్మునిపాద
పద్మ వం | తనమటయిట్టిమేలు ప్రమదంబుననందక రిత్తబుత్తునే ||

వ|| అని కేకయరాజనంగన ప్రమోదాయతచిత్తం గవింది శోకసంతప్తుడై
దీర్ఘనిశ్వాసంబులుచ్చుచు ధరాతలంబుపైబడియున్న దశరథభూనాథుండగ్గరిలేవ నెత్తి
దండప్రణామంబులాచరించి ముకుళితకరకమలుండై యతనివదనం బాలోకించి యట
నియె ||

ఉ|| త్నావరదీనిమాత్రమున కాపరితాపమరణ్యభూమి న | ప్లేవశియింపగా
జనద నిష్పడిదేభరతుధరిత్రికా | లేవనుగట్టిపట్టము ఘటించగజేయుము గైకకోకె
నీ | భావములోననూనృతము బాయగనీకుమొకప్పుడేనియుక ||

గీ॥ సుతులబడయవచ్చు చొప్పడరాజ్యంబు ! ఒడయవచ్చు ధనముబయడ
వచ్చు | ననఘసత్యవాక్యమున మెలంగినయపుడు | యఖిలపాక్షికరములదవచ్చు!

వ॥ అదియట్లంటేని రాజ్యంబుదిగనాడి దారాపుత్ర విక్రయంబుగావించి యనేక
విపద్దశలకోచి దిగంతకీర్తి విశ్రాంతుడయ్యె కావన సీవునసత్యబాహుమండవై కైకే
యికి మున్నొసంగిన వరంబు లుత్తీరంబుగా నిష్పక్షానగూర్చుమనిన నట్టి వాక్యంబు
లకు మారుబల్కకయన్న బనకునకు వలగొనిమొక్కి కైకేయి పాదంబులకు పగ్గి
మిల్లి యరణ్య గమనోన్ముఖుండైన కుమారకు నీక్షించి యారాజేంద్రుండు శోక
సంతప్తచిత్తుండగుచు సుమంత్రుని రావించి యతనితోచిట్లనియె॥

సీ॥ అనఘాత్మ రామచంద్రుని రాజ్యవిభవంబు కనుగొన నోర్వక కైకగనలి!
యీకృత్రిమముజేశెనెంతయు నడికోచి యేమనగలదింక యిట్టి రాజ్య | మంతయు
దాననిజాత్మజుపేడి పాలించనెమ్మది బ్రతుకనిమ్ము | సాకేతమునగల సర్వజనంబుల
గజరథభటతురగముల నిఖిల | రత్నరాజిగొనుచు రఘువరువెంట నీ | వరుగువిప్పిన
మునకుననుడు భరత | జనని రోషమొదవ జననాథుతోడ మో | మాటదక్కి పల్కె
సుధృతముగా॥

గీ॥ నరవరోత్తమ యటేని నాకదేల | యేనుగనుగొనరఘువీరుడిచట వల్క |
లాంశుకంబులు ధరియించి యతీవిధమున | ఒడలుదాల్చుకనడవికి జనగవలయు ॥

వ॥ ఇందులకొడబడజాలవేని మిథ్యావచనంబు గన్మునుండు దశరథుండు
కృమ్మర మూర్ఖాగతుండయ్యె నయ్యవనరంబున రామచంద్రుండు కైకేయి
గనుంగొని ।

శా॥ అంబాభూవిభునింత పల్కుదురె తత్సంజేనునీకోకె చందం | బేజేశెద
జంతజాయక ప్రమోదంబాత్మలోనుంచి శీ | ఘ్రింబేతేరగబాపు వల్కలములే గై
కొందు నియ్యాన భేదంబొక్కించుకలేదు నామది నయోధ్యంబాశి మట్లగుదు॥

వ॥ అని మరియును॥

క | అడవికి జనుటయెకాదీ | యొడయడు నియమించెనేని యోడ కొందు॥
కడిగాగరశఙ్ఖబైనను | కడలియైన జొత్తునిల్లు కార్చిచ్చుపయి॥

క॥ నాకునసాధ్యంబులు మ | ల్లోకంబులలేవుగాన లోమ్నావృత్తి | గైకొని
మెల్గుటలెంతది | వౌకసులునుతింపజోయి వచ్చెదతల్లి॥

వ॥ అనిన సాంద్రానందంబు నొంది యక్కేకయరాజనందన తపోవేష
యుక్తంబులగు వల్కలాంశుకంబులు మొదలుగాగల యవిదెప్పించి రఘుచంద్రుని
ముందరంబెట్టించిన నతండు ముఖంబునందొంటికంటె తెలినిదోప తక్షణంబు సురభి

ప్రసూనగంధ బంధురంబగు వేణిబంధంబును సవ్యమృదులచారుచేలంబును సనఘ్నా
భూషణంబులు నివిచిజటావల్కలాంశుకస్ఫటికాక్షమాలికలు ధరియించి పరిలిప్త
చందన పంకంబునుడచి నిర్మలభసితంబలదికొని కై కేయికి నేత్రానందకరంబగునట్లు
రాజ్య పేషంబుగైకొనియెనంత నవ్విధంబంతయు జనకి రాజనం న కనుంగొని లజ్జావన
తాననయు శోకవ్యాకులచిత్తయగుచు గద్గడికస్వరంబున పాణివల్లభున కిట్లనియె ||

క|| అనఘాత్మక నీవెంటం + జనుదెంచెద విషిమునకు సత్కృపతోడ +
ననుగాంచి సంమృతింపుము + నినుబాయుజాల నొక్క నిముషంబైనన్ ||

చ|| అనుటయు రామభద్రుడు దయారసమృత్తలంగ నప్పుడా + జనకతనూజ
మోముగని చారుసరోరుహ నేత్ర నిక్కమీ + వనిన తెరంగునిన్ను దిగనాడిచన
విహితంబుగామి నా | మనమునదెల్పిరాడని దిమజ్జన కాగ్ధయుడైవ హేతువు ||

వ| కావున నాకునిట్లరుంగంబనియున్నది దుష్టమృగోరగ యుక్తంబగు సర
ణ్యంబునకు నెవ్విధంబున జనుదెంచెద వదియునుంగాక |

సీ|| అమరాహితులు దరుచందు వర్తింతురు దుర్గమంబులు జనుమార్గములు
ను | లలిమీరగందమాలంబుల భ్యాగతశ్రేణి కొసంగగాజిక్కినట్టి | నాహారముగ
గొని యాయాసమునకోర్చి కొనియుట జంటులందున వసింపు | చుచు తృణశయ్యల
చొప్పుడ బవళింపుచును దురంతశ్లేషమసుభవింప | వలయు నెండకు మంచుకు వాన
కోర్వ | వలయునిక్కము జూవనవానమిట్టి | దీవు సుకుమారచేహివి యెట్టులోర్వ |
జాలెదవు పోలదీమాట చంద్రవదన |

సీ|| అనిపల్కు రామచంద్రుని వాక్యములకును క్షోణితనూజ యసూయజెంది |
జననాథనీకుమజ్జనకుండు నీకిచ్చె కరుణాపరుండవు గాయటంచు | నిట్టివిధంబాత
డెరుగడుగాబోలు నదియటులుండె వైశ్వానరుండు | సాక్షిగాగైకొన్న సహధర్మ
చారిణి నునిచియొంటిని జననుచితమగునె | నిముషమేనియు నినుబాసినిలువనోప |
సత్యమీమాటరూపద సారసంబు | లాప వినునాకు నీయయోధ్యాపురం బ | దేల
భోగంబులేల మేనేలసెపుమా |

క|| నీవువెలియైన భోగము | లేవిధమున ననుభవింతు నెరిగింపుము రా |
జీవాక్ష ధర్మమార్గము | నీవెరుగని యదియుగలదె నిక్కంబనుడు ||

గీ|| సానుకూలుడయ్యె జనకజరాకలశ కపుడు దానినెరిగి | యన్నజార
వచ్చి లక్ష్మణుండు వందనం బొనరించి | వదలకేను వెంటవంత్తు ననుడు ||

వ|| అతండతనికిట్లనియె ||

గీ|| పరమహితుడు నాకు భరతుండు నీకంటె | భక్తుడతని యడలభక్తి గల్గి

కొలిచియుండుమనుడు క్షోణిజాధిపుపల్కు | లకును నియ్యకొనక లక్ష్మణుడు!

గీ॥ అనఘనీవు మానివయ్యి నడవికి జన | నిచటచుండనాకు హృదయమెటుల
గొలుపుయేను మిమ్ముగొల్చియే తెంచెద | నాగ్ధయెసఁగ మోదయావిధేయా!

వ॥ అని భహుభంగులవేడికొనిన సుమిత్రానందనుని మనోవృత్తికి నచ్చరు
వంది యగుంగాకయని సమ్మతించి యప్పుమా!

చ॥ రవికులవాధిసంజనిత రత్నము దివ్యవిరాజముర్తి భూధవకుల చక్రవర్తి
వసుధాతనయా హృదయాబ్జవర్తి కై | రవహితతుల్యకీర్తి మునిరాజమనోరథ
పూర్తిదుష్ట కా | త్రవ సమవర్తి రాఘవుడు తండ్రిని డగ్గర జేరినప్పుడై!

వ॥ దండప్రణామంబు లాచరించి చతుర్దశాబ్దాబులు చతుర్దశవారంబుల
ట్లగా వనవాసంబుగడపి యరుదెంచెదనని యూరడంబల్కి కైకకు ప్రణమిల్లి యచోచి
టువాసి యవనినందన సుమిత్రాత్మజులంకూడుకొని కాంనల్య పాలికింజనుదెంచెనంత
నక్కడ నయ్యతివ యతని పట్టాభిషేక సంభ్రమంబు జిత్తంబునం దళుకొత్త నందులకు
విఘ్నంబు జెందకుండెడునట్లు విహితోప వాసంబుగైకొని దేవతాప్రార్థనంబుజేయు
చుండి తనూజుండయ్యడకు వచ్చుటవిని పుణ్యాంగనలాగూడి మంగళద్రవ్యంబులం
గొని యకురేగి యతనింగనుంగొని॥

క॥ యిదియేమి తండ్రినీవీ | యరనునమునివేషధారివై వచ్చుట నా | మది
కిం జిత్రంబయ్యెడు | విదితంబుగ నీతెరంగు వినుపింపగదె!

గీ॥ అనిన రామచంద్ర డ్విధంబంతయు | నెరుగజాయ కోనలేంద్రతనయ
యగ్నియందు గ్రాగినట్టి సూదులు జౌల | మోపినట్టులయ్యి మూర్ఛనొందె!

వ॥ అంత నచ్చేగువనున్న కాంతలు భయభ్రాంతలై యకుదెంచి శిశిరోప
చారంబుగావింప పెద్దతడవునకుండేరి తనలోనిట్లనియె॥

సీ॥ తనయుడు కానకు జననెట్లు గనుగొందు కనుగొందు నన్నడు మరలిరాక!
నాపుణ్యమిదికాన నాపుణ్యజనుల సంఖ్యలు పాపచిత్తులు మెలగుచుండ్రు | వారిలో
నేరీతి వర్తించు వర్తించు పంచాస్యభూధార భల్లుకశిర | భాదిమృగంబులందనిశంబు
నానిచేధయము జెరక నెట్లు బ్రతుకుగలుగు | కలిగెనోనాకు తొలిశన్మఫలమునేడు |
నేడనగనేమి దైవంబు నాడెవ్రాసె | నాడు దీనికి నెవ్వరినాడనేల | నేల్కైయింత
బుట్టెనోనిక్కముగను॥

వ॥ అని వెండియు |

క॥ తనసుతుడన నాసుతుడన | గనువేరుంగలరె యకట కైకేయి మదిం |
గను పెంచుకొనియెగా కీ | యనువున సద్గుణములెల్ల వారడిబోవ॥

సీ॥ కలనైన పొరుపెరుంగను కైకయా సుమిత్రా పుత్రులందు నాతనయునందు
గలకూర్చితోనుండు తలపులో తలపులో ధర్మభేషతయును తానెరింగి । తేజాల్
దీనికి తెలుపుడు జాయగా న్నేటికి యేటికి యిటులకైక । తనబుద్ధిలోపల దలపక
రాముని మునివృత్తికై కొని వనములోన । నుండబొమ్మనె భరతుడు నుర్విసేలుచుండ
నీడు గన్గొని యోర్వలేక । నహితమొసరింపనిక్కమ యహితుడైన । నిట్టి పాపంబు
నకు నొడిగట్టుకొండ్రే॥

గీ॥ భరతుడేమి రామభందుడై తేనియు । నేలయేలునందు కేలనిమ్ము నాకు
సంతసంబె నీ కుమారకు వన । వాసమానకు మదినివగతుగాని॥

చ॥ పతికృపగల్గెనేని నరపాలక వర్గముబారదోలి యీ॥ క్షితితలమెల్ల గాంక్ష
మయిజేకొని యేలగరాదె దానుఖ । స్థితిని నరేశుమన్ననలచే విలసిల్లి యనేక రత్న
రా । జితఘనభూషణ ప్రతీతి శిల్పగ బెట్టగరాదె కైకదా॥

క॥ ఈకుటిలత్వంబేటికి । మైకొనె కృపయించుకేని మదిలేకనయో॥ నా కొడు
కుశాంతగుణ ర । త్నాకరుడౌ తెరిగియెరిగి యఘసంయుతయై

వ॥ అని పల్కుచు నిట్టూర్పులుచ్చుచు కొంతవడికి నిజనందను ముఖారవిందం
బాలోకించి॥

సీ॥ సవతిగావునను మచ్చరమాత్మబూని యీకరణిదావేడెనే కైకవరము ।
కామాంధకారుండు గావున సతిమీది మమతచే నొసగెనే మనుజనాథు । డళుల
మంత్రులు నయోధ్యాప్రజల్ వారిపై నెయ్యమాటందుల కియ్యకొనిరె । నృప
వరులెల్లన నీతియాతెరిగియు నుర్వీశునకులోగి యూరకుండ్రే । తండ్రి నీవైనగాని
మీతండ్రితోడ । పలుకగారాదెభాతిదాభరతుడేల । నిమ్మవనవాసమునకు నేనేగ
నొల్ల । తల్లిదిగనాడియిదినాకధర్మమనుచు ॥

క॥ తనయానీవిటులాగున । వనవాసముసేయబోవ వలనుగనాకు । మృని
యుండగగాళకృమే । వినుమేక్రియనైనమేను విడచెదనింక॥

వ॥ అని పెక్కుచందంబులంగుందు జనయిత్రింగనుగొని తల్లియిట్లేలవగచెద
విదిదై వకృతంబు భూవాధ కైకలేమిసేయుదు రిది నెపంబున నరణ్యంబునకుబోవుటకు
నిమిత్తంబుగల్గియున్నది నీవింక మనంబుననొందుదలంపక యాజ్ఞాపించుము పోయివచ్చె
దననిన నప్పుడు ॥

చ॥ మనమునపుత్రుతొపెరిగి మాటికిబొక్కుచుపాపిదైవ మీ । యనువున
వైరులంగలశె నక్కటరాముడునన్నుపించి దా । జనగదలంచెనెయ్యది విచారము
నేనికనెందుజొత్తు నేమినిమనియుందు కైకవదనాంబుజమేక్రియ గాంతునిచ్చట॥

వ॥ అని పెక్కుభంగుల దలపోయు గానల్యకురామచంద్రుండు మొక్కినం
గాగలించుకొని డగ్గుతికతో నెల్లపేల్పులంబేల్కొని దక్షిణహస్తంబునరక్షగట్టి నీరాజ
నంచిచ్చి కుమారా నీకునెల్లవెంట భద్రంబగుపోయిరమ్మని యాశీర్వదించి వినమితోత్త
మాంగుండగు సామిత్రిమేనునివిరి బాష్పకులలోచనమై యన్నా మీయన్న వెంట
నరుంగదలంచితే మేలొడవెడు పోయిరమ్మనిపల్కి న తదనంతరంబా ॥

సీ॥ కోడలుమొక్కినగుంచునక్కున నునిచియోతల్లిమీజనకన్మవతి | యీ
రాఘవునకునిన్నిచ్చుచోనిరవంద వాఙ్వివరీతభూవలయ మీత | డేలునిక్కంబని
యిచ్చలోదలబోకె గానియీరీతినికైకవృత్తి | మముశాయగలదనిమదిదలంపండయ్యె
తానొండుదలచినదైవ మొకటి దలచుననువార్తలిప్పుడుతన్యమయ్యె | నేమిజాయంగ
గలవారందులకును | వగలబొందంగపనిలేదువారిజక్షి | పోయిరమ్మశుభంబులు
పొందెదీవు ॥

ఉ॥ చెప్పెడిదేమిరాఘవుని చిత్తమెరిగిమనంబునందు నీ | వెప్పుడుభక్తిగల్గి
జగమెల్లనునిన్ను నుతించునట్లుగా | వప్పుగనేవసేయుము హితోక్తులుబల్కు మొకప్పు
డేనియుగా | కప్పురగంధివేసరకు కకశకాననసీమలోపలా ॥

సీ॥ అనిపల్కియధిక దుఃఖానవమగ్నమై మరగెడుజనని నామంత్రణంబు |
గావించిరామభూకాంతుండుసీతయు సామిత్రితోడరానత్వరమున | ప్రేమదంబుతో
సుమిత్రాదేవిపాలికి చనుదెంచిమొక్కి యీసాధ్యితోడ | తత్క్రమంబెరిగింప ధరణి
పై బడిమూర్ఛ మునిగియొక్కింతసేపునకుదెలసి | భరితశోకజనితపరితాపదండన్యా |
చిత్తయగుచువగలచేగృశింపు | చుండెపెక్కుగతుర నూరార్చివీడ్కొనె | యంత
లక్ష్మణుడు ప్రియంబుగదర ॥

వ॥ మొక్కుటయు నతనియాలింగనంబుజేసి కుమారా నీవుచురఘువతుని
వెంట నరుంగందలంచితేయని యిట్లనియె ॥

క॥ జలరుహనాభుడురాముడు | కలశాంబోరాశికన్యకామణిసీతా | లలనవిపి
న బయోధ్యగ | దలపుచుచిత్తమున జను ముడముచేహూరు ॥

వ॥ అనిపల్కి జనకరాజనందన మొక్కినంబొక్కుచు నక్కునంజేర్చి కన్నుంగ
వలన పారవారికణంబులు గురియ యిట్లనియె ॥

గీ॥ నళినలోచనకేళి వనంబులోన | వెలదులనాగూడివిహరించు వేళయందు |
కందునీపదయుగ్గంబు కాననమున | నడుచుతరిపొక్కబొక్కవే యడదలోన ॥

క॥ కొలయిగక్తైకదానిటు | వలెనింకేమనగగలదు పాపపువిధి యా | పొల
తుక నెకూడెనిజమే | ఖలులకు నెందునునహాయ కత్వబనుటలే ॥

(౮౭) శ్రీసదాశివరామాయణము అయోధ్యాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

వ॥ అనిబహుభంగుల వగచి కొండొకవడికి దీవనలిచ్చి పోయిరమ్మని వీడు కొల్పెనంత ॥

క॥ అనుజుడు జనకజయుం దో । జనుదేరగ రాజమాని చందంబున మో । మునతెలివిదోప రాముడు । మనుజేశు గృహంబువెడలి మనమలరంగ ॥

వ॥ వచ్చు నవసరంబున నరుంధతి దేవితన జీవితేశ్వరుంజారవచ్చి ముసీంద్రా యిత్వాకు కులంబున నిట్టి యొప్పుమి వాటిల్లిన మీరలుపేక్షించుట యుచితంబకదా యనవుడతండు జ్ఞానదృష్టిఁజూచి యిదివైవక్యతంబు నునఁజూదీనికి వగవంబని లేదని పలికెనంత రఘుపతి యామునిదంపతులకు బ్రీణమిల్లి వారల యచుగ్గవడసి సత్వరంబునా ॥

గీ॥ చారుచాపబాణసంఘంబు ధరియించి । పురమువెడలిచనగ పురజనములు పరిజనంబు నిఖిలబాంధవా మాత్యులు + నతనితో నచనుచు నప్పుడని ॥

ఉ॥ ఏచునఁచుచునీవశర థేశులి నూ నృతమబ్బునంచు దా । భామినివాక్యమాలిన్ వి కృపారహితత్యంబునాని సద్గుణ । స్తోమునిభానువంశకథి స్తోమునిరామునివైరిగోత్రీ సు । త్రామునినెట్లుబామ్మనియె దైత్యమృగాశ్రయమైనకానకు ॥

సీ॥ సవతిపై గల్లుమచ్చరమున గేకయ నరపాలసుతరఘునందనునకు । నహితంబు గావింప నాత్మలోనఁగొనించి యుక్తిసాధించెనే యొక నెపమున । తానునావిధమున ధర్మబాహిరుడయ్యి కామాంధకారంబుకతనజేసి । పుత్రరత్నముమీడిమైత్రీవిసర్జించి యిట్టిసాహసమునకియ్యకొనియె । కైకననగనేమికారణంబింతకు । మూలమెల్లధరణి పాలవరుడె । నిక్కమితనివంటినిర్దయులెందును । గలరెయరసిచూడఁజ్ఞాతలమున ॥

క॥ యారఘువంశంబుధిలో । కూరుండితడుదితుడయ్యె కృచ్ఛితవృత్తి । క్షీరాంబోధిజనించిన । ఘోరంబగునట్టి కాలకూటమపోలె ॥

సీ॥ ఎవ్వడువినకుండనితికియన్నదో వరమిచ్చినాడటవనితదాని । నిపుడువేడిన దట యీ కున్నతనకది పాతకమటరామభద్రబిలచి । యవనినురోత్తము లఖిలభూపాలక పుంగవుల్ బాంధవుల్ భూజనములు । వినుచుండరాజ్యంబుననుబ్రతిష్ఠించెద నని నిన్న బల్కి నేడాలిమాట । లాలకించియడవి కనుచుటయఘము గా । దటతలంపనిట్టియధిక పుణ్య । బోలఁఘనులుగలరె భువనత్రయంబున । తథ్సమితడుతన్నదానపోలు ॥

క॥ కొడుకులులేరనితా బె । క్కిడుములబడికొన్నినాళ్ల గీనందనుల ॥ బడసి సతిమీదివలపున । విడిచనుదయమాలినిట్టి వెగిలిగలడె ॥

వ॥ అని మరియును ॥

క॥ సుతులకురోయకదా నీ । గలిదోహముదలచునట్టి కట్టడిధరణీ । పతిమనల

మనగజూచునె | వెతలింతేకాకయనుచు వెండియుతమలోకా |

సీ॥ తనయీడునరపాల తనయులుధరయేలు చుండగా శక్తిసీనుండపోతె | నీ
తండుజనియెడు హేతువొద్దియొకాని పోలగాతానాత్మబుద్ధిలేని | బాలుడేనేడిరు బది
జూదనెను రెండేండ్లవాడతిధన్యు డెవ్వరేమి | సిద్ధక్రియలనిట్లు కేశిరోయటువలె గాడేని
రాజ్యంబుకైకపట్టి | కిచ్చిపోవడలంచు నేయివ్విధమున | జటలువల్కముల్దాల్చి నాఘ
వృత్తి | వలనుమీరంగవెంగలివాఁకరణి | తనకునిదియొక్క సత్యశాసనమటంచు |

క॥ అని వెండియురఘురాముని | గనుగొనిశోకంబులాత్మ గడలుకొనంగా |
కనుగవనశ్రులుదొరుగగ | తనువులువడకంగనధిక జైన్యముతోడకా |

సీ॥ హరిసీలములకాంతి దొరయుచుండెడు మేను మేనిసుందరమృబసూనశరుని ♦
బుట్టి జేశినయనిపోలునుబోలుపో నీతనిముఖముపూనేకందుశేతము ♦ శతమఖభూజనం
జాత పల్లవముల సరివచ్చునీతనిచరణముగళ | మిభతుండములతోడ నెనయగునీతని
కరఃసులుసంతోషకరమొసంగు ♦ నితనికనుగొన్న కనుగొన నితడుసర్వ ♦ లక్షణంబుల
పోగు యీలాగునితని ♦ తపసిబాగులుగై కొనివిషినమునకు ♦ జనువిధంబేలవిధియించె
ననజభవుడు |

సీ॥ అసదృశోన్నతవిక్రమాటోపధుర్యుడై తనరుసీమేటికాతపసిసాబగు ♦ కమ
నియ్యయక్షకడకమచచితంబగు నీతనిమేనికాభూతిపూత ♦ యతులితహేమదివ్యాం
బరంబులుదాల్చి వర్తిలునితనికావల్కలములు ♦ వరచారుమణిహార ధరుడీతడిమ్మహా
ఘనునకాయాస్ఫోకికములపేలుకా ♦ రాజసంసేవ్యమానుడైరమ్యభర్మ ♦ మంటపంబుల
కొలుపుండు మహితభద్రా ♦ మూర్తియీధన్యుడితనికాధూర్తమృగని ♦ శాటనంయుక్త
గహనసంచారభూమి |

గీ॥ అతిమృదులనవ్యపుష్పశ్యాతలంబు ♦ నందువేడుకబవళించునట్టియితని ♦
చారుకోమలగాత్రమేచందమునను ♦ నలవడగనేర్చుత్పణశయ్య సరసిచూడ |

క॥ తరుణారుణాబ్జములతో ♦ సరిపోల్పగవచ్చునితని చరణంబులుదు ♦ మృగ
మగు గహనపథంబున ♦ నరుగుతరింబాక్కకున్న హజగదీశా |

వ॥ అని వెండియు |

ఉ॥ కైకవరంబువేడెనన గారణమేమిధరాతలేశ్వరుం | డాకమలాక్షికిచ్చెనని
యాడగనేలవనప్రవాసముకా ♦ మైకొనినట్లుబాలకుని మూడ్కినికార్యమెరుంగలేక
లో ♦ కైకశరణ్యమూర్తియగు నీరఘురాముడనంగ నేటికికా |

ఉ॥ ఇంతకుమూలమబ్జ భవుడేమరియొక్కడుగాడు జానకీ ♦ గాంతులిరాజ్య
వైభవము గన్గానియోర్వగలేకనాత్మలో ♦ నంతయువంతగుంది వెరవెద్దియుగాకన

(౮౯) శ్రీనదాశేషరామాయణము అయోధ్యకాండ ౧ అశ్వాసము

కక్ష్మి దు • శ్చింతజనింపచేశెనుకు చేష్టలనాత్మలాయఃదనుగుణ్య చిత్తగః ॥
అనిమదియును ॥

సీ॥ ఏకాతపత్మయై యీచతురాంబాధి వలయితంబై నభూవలయ మీత • డేలు
చుండగ మనమీపట్టణంబున సుఖముండికన్నులజూచునట్టి • ఘనమైనపుణ్యంబు మును
పటిపుట్టుగ నాచరింపంగ లేఁజైతిమరయ ధర్మేతగులముసిద్ధంబట్లుగా జేని ధరణిజాధిపు
క్షిట్లు తపసిసాబగు • బూనిరాజ్యంబుదిగ నాడి కాననుండ • పోవుదురవస్థజూతుమే
యీవిధమున • కతిఁచూననులైనరాక్షసకదంబ • మట్టులనుహృదయమునదెన్య మతి
శేయుముగా ॥

వ॥ అస్తిపల్కుచు పౌరజనులందరు రామచంద్రునివెంట నరుగుచు గటకట
నొందుచుండిరంత దశరథభూనాథుడు కుమారరత్నంబు లడవికిం జనువిధంబునకు
దుఃఖంపుచు సుమంత్రునిరావించి రామునకురథంబుగొనిపొమ్మని నియమించిన నతం
డాయితంజేశితెచ్చి రఘువరునిముందటనునిచి దేవా భవజ్జనకుండు దీనికై వెక్కుకని
పుత్తెంచెననుండు మంధస్థితముఖారవిందుడై సీతాలక్ష్మణసహితుడై యారోహణం
బుగావించి పౌరజనులుదీనాననులై తనయరదంబు పజ్జంజనుదేర నయోధ్యానగరంబు
వెలువడై నయ్యవసరింబున జనకరాజనందన ముందరగానవచ్చు సుద్యానవనంబు
గనుంగొని ॥

గీ॥ తనదుకమనియ్యకరమున ధవనిబాహు | మూలమొయ్యననుడువుచు మురి
పెమునను | నెల్లతరుశంఘమేమనమరుగునట్టి | కానయనిపల్కుటయును రాఘవుడు
నవ్వె ॥

సీ॥ అంతనచ్చటదశస్యందనుండాకోస బాధీశవరచుతనాసురిత్ర | లనుగూడి
తొడిబడఘనమగుశోకంబు తోడనునగరుదోడ్తోనవెడలి | వెడలెడునశ్వలజడినియా
రాముని రథముగాన్పింపంగరామికెంత | విలపింపుచునుమహా వేగంబుచనుచుండె నా
నమయంబున నకలామండ | లంబుమాశనుచుత్తగజంబులకుచు | మదమలింకెనుమరి
యుత్తంబులైన | తురగములకెల్లకన్నీరు దొరగెదిక్కు | లందుగప్పెనుకావిరి యవసి
వణకె ॥

గీ॥ మరియుగమి గూడి బెట్టుగాపురజనంబు • లడలజొచ్చియట్టియాహారవంబు
నింగిముట్టెనుయంతేమమంగళంబు • దోచియుండెనునగరంబు జూచుతని ॥

క॥ అట్టిదిగ్గతనమదితది • మట్టనిశోకంబుధయముప్పిరిగొన న • పుట్టున
మూర్ఛాగతుడై • నెట్లనతెలివందిన్మపతి నెన్వగతోడక ॥

వ॥ పురంబునెడలి యెలుగెత్తి సుమంత్రునింబేర్కొని యిదే మిమ్ముగూడ

వచ్చె దనరదంబునిలువుమచుచు వెనువెంటనరుగ నప్పుడు :

చ॥ జనకునిరాక గాంచి రఘుచంద్రునిక్కమమానవుండె నాఁ ♦ జనుకడు
వంతగుందుచును క్లేశమునొందెడునమ్మహీపతిం ♦ గనుగొనలేక త్రెవుమది గైకొని
గొబ్బునబోవనిమ్ముతే ♦ రనుచునమాత్యుతోడ నపుడానతియిచ్చిననాతడమ్మెయిన్ :

వ॥ యుగ్యంబులగు పగ్గంబులవదలిన నతిత్వరితగతింజనుచుండె వసిష్ఠుండా
మనుజేంద్రుండా యవచ్చి నరేంద్రా యివ్విధింబున విలపించుచు వెనువెంటంజనుట
యచితంబుగాదని నివారించెనంత దశరథభూనాయకుండు ॥

గీ॥ హాకుమారవర్య హాసుగుణాంబుధీ ♦ హాకులప్రదీపహామహాత్మ ♦ హా
నృపాలతీలక హాసత్యనంకల్ప ♦ హామహానుభావ హాసుకీర్తి ॥

క॥ నినుగూడంజనుదెంచెద ♦ ననుకంపన్నిలుముకేక యాత్మజమాటల్ ♦ విని
నట్టి దుష్టచిత్తుం ♦ డనితలపకుమానసమున నార్యస్తుత్యా ॥

సీ॥ అనికల్కిపుత్రమోహవేశమున ధరాతలముపై బడికడు దైన్యమునను ♦
పారలుచుఘాళి ఘాసోతగాత్తుండయ్యు నొక్కింతవడికిగూర్చుండికైక ♦ గనుగొనికుల
నాశ కారిణిదుర్మతి కలుషభాజినిసీమకతననిష్ప ♦ డింతకార్యముబుట్టె నిట్టిదుశ్చారిత్ర
వగునిన్నుజూడననహామింక ♦ మాటలేటికినీదుకుమారుడైన ♦ భరతుపట్టంబుగట్టి
సంభ్రమముతోడ ♦ నుండురఘురాముబాళియు నుండనోప ♦ పూనివినుమెల్లభంగుల
మేనువిడతు ॥

వ॥ అనికదలి ననుదెంచి నగరుసాత్రెంచి సెజ్జపై మేనుపైచి నిర్విణుండైయుండె
నంత నక్కడరామచంద్రుండు పారజననమేతుండై తమసాతటిసీతీరంబు చారంజని య
రదంబుడిగ్గి యవరాహ్ని సంద్యాదిక్రియలు నిర్వర్తించి సుమంతుండు పల్లవంబుల
శయ్య నసుర్చిన దానిపై విశ్రమించె పారజనంబు లతనిందిరిగిరా వృక్షతలంబుల శయ
నించి యతనిసద్గుణంబులుగణుతింపుచు పరవశులై నిద్రించిరంత వారలుతన వెంటవచ్చు
టకు చింతించి యర్థరాత్రంబగుడు కౌసల్యానందనుండు సుమంతునిమేలుకొలిపి మన
యరదంబు సాకేతపురంబునదిక్కుబోవనిచ్చి కొండొకదూరంబున కొండొకమార్గంబు
నం బరపి తమనదాటింపుమనిచెప్పె సీతయుగదానను తమ్మునితోడంగూడి రథారోహ
ణంబుజేరిన నట్లకావించు దాతరంగిణిగడచి వేగుటయు కాలాచితక్రియలుదీర్చి వేద
వతియు సరస్వతియును త్తరించి యంశుమంతుండ పరగిరికి నరుగునవసరంబున ॥

గీ॥ అమరనదిసీతటంబున కరిగియొక్క । భూరుహముక్తిందవిడిశెనాభూరితేజః ।
డంతనక్కడపారజనాలిమేలు । కాంచిరఘువరుగానక కళవళించి ॥

సీ॥ దైవంబుదూరుచుదశరథుపట్టుచు కైకయిట్టులజేశెగాయటంచు । కన్నీరు

(౯౦) శ్రీసహశివరామాయణము ఆయాధ్యకాండ ౧ ఆశ్వాసము

వరదలుగావగనొందుచు కడువెచ్చనూర్చుచు జడనుపడచు | వడవడవణకుచు ఎడి
మూర్ఛనొందిదా రయ్యడదెలసి హాహాయటంచు | లేచుచుదిక్కులుసూచుచుశిగములు
నూచుచు నొండ్లారులూరగొనుచు | నరదమేగినపద్మతినరిగియరిగి | సర్వపాపఘ్నయగు
తమసాతరంగి | చేతటముజేరియచ్చటినిలచియవల | జాడగానక నెఱవేచార మొది ||

వ | రామచంద్రవియోగంబు సహింపనేరక యత్యంతదుఃఖాక్రాంతులై ధరా
తలంబుపై బడి పొరలుచు నతనితీలలుగ్గడింపుచు నేత్రంబులుముడిచి యమ్మహాత్ముని
సుందరాకారంబుదలంచి యోగులవిధంబునజొక్కుచు నారాజపరమేశ్వరుండు సీతా
లక్ష్మణసహితుండై ముందరం బాడజూపినట్లయిన కన్నులుదెరచి తదీయ్యరూపంబు
గానకచింతింపుచు మరలి యయోధ్యానగరంబున కేతెంచిరంత నక్కడ గుహుండను
కిరాతవల్లభుండు కౌంసల్యానందనుని రాకవిని సంత్రాహాశ్చర్యంబులు మనంబున బెనం
గొన మహితనవ్వాంబరాభరణంబులు పాయంబులుగొనితెచ్చి యారాజేంద్రునిం
గాంచి నమస్కరించి యతనితపోవేషంబున కత్యన్భుతంబునొంది యిట్లనియె ||

ఉ || రామజగన్నివాస మునిరాజుతెరంగమరంగబూని నీ | వీమెయి నేగుదెంచు
టకు నెద్దిప్రయోజనమేర్పరింపు ను | త్రాచునుతప్రతాప గుణధామ భవన్మహిమాబ్ది
యెట్టిదో | కామముగెల్వెన్వరనివి కారజనంబులెరుంగశక్తులే ||

ఉ || వంచనమింతలేక మునివర్గముమానసముంజెయించి ని | ప్కించనవృత్తిచే
మెలగి కేవలనిష్ఠ తపంబుసేయుచు | సంచితకర్మనాశమగు జాడలుగైకొనినీడు
మాయ మో | హించివసింతురన్నమము నెన్నగ నేటికికర్మబద్ధుల ||

శా | పక్షింద్రధ్వజనీమహాత్మ్యము నుతింప శక్యమేయేరికి | రక్షోవీరుల
సహ్సరించిసురల | రక్షింపగారాజునై | యీక్షోణింజనియించినాడవు రమాద్ధిశాంశ
నివాంద ఛా | లాక్షస్త్రత్యమా ముక్షమానపయో జాదిత్య లోకేశ్వరా ||

వ | అనిపల్కి రఘుచంద్రునివలన తద్వృత్తాంతంబంతయు నెరింగికొని ||

గీ | కైకజ్జేసినపనికిభూకాంతుడైన | దశరథునిసాపబుద్ధికి ధరణిజాధి | పునకు
నైనట్టి దురవస్థకునుహృదబ్బ | ముననువగనొందరాము డాతనికిననియె ||

వ | అయ్యా యిట్లేలచింతించెద విది దైవయోగంబున వచ్చినకార్యంబుద్రోచి
పుచ్చ శక్యంబగునే వినుమింకొక్క పేర్పరించెడ నీశ్వరుండు న్వాతంత్ర్యియుండుగాని
జీవుండుగానోవ డనియట్లనిన నతండుకర్మాదీనంబైన శరీరంబు ధరియించుటంజేసి జగ
దీశ్వరానుగ్రహంబున పూర్వకృతకర్మంబు లనుభవింపుచుండునది గావున సుఖ దుఃఖ
జయాపజయంబులు కర్మానుగుణ్యంబుగా తనుదానవచ్చుచుండు సందియంబులేదని
ప్రల్లినయాశబరపతి శోకంబుబాసెనంత నారాజేంద్రుండు సాయంసంద్యాదివిధులు

దీర్చి నిద్రించెయనంతరంబు చతుర్దశాబ్దంబుల హనిశంబు లాహారనిద్రలుదక్కి
యారోపితబాణాసనుడై సీతాభర్తంగొలిచియుండుటకు లక్ష్మణుడత్యంద్యుత ప్రతిజ్ఞా
పరండయ్యెననిన విని హైమవతీయిట్లనియె ||

క॥ ఓహూచిత్రమునిద్రయు | నాహారములొల్లకేల నాతడుదావై | ధేహీ
శుగోల్పెనని సం | దేహంబెరిగింపువాకు తెల్లమిగళా ||

వ॥ అనిన శంకరుండాశ కరితో నిట్లనియె ||

సీ॥ దశకంధరునకునుతనయుడై యింద్రజిత్తునువాడుజనియించి యజునిగూర్చి |
తపమాచరింపనాతండుహృత్పక్షమై యిచ్చెదవరమునీకెద్దియిచ్చు | మదివేడుమనవుండు
మదిలోన నుప్పొంగి వనరుహగర్భచుద్వాంఛితంబు | లొనగూర్చవలకేని వినుముజ్జగం
బుల గలయట్టిజీవసాముకముచేత | నంతమొదకుండు నట్టులవరమిమ్ము | టనుడతండు
నట్టులగుచుమనుజు | చేతదక్కననుడుశేముషిలోపల | సంకులకువిచారమందెవాడు ||

వ॥ పరమేష్ఠింనుగొని దేహాయట్లకానిమ్ము మానవుండేనియు దుర్గమారణ్యం
బుల సంచరింపుచు చతుర్దశాబ్దంబు లాహారనిద్రలువజ్జించిన మహాపురుషునిచేత
దక్కతక్కినమనుజులచేత చావకుండునట్లుగా ప్రసాదింపవేయనిన యగుగాకయని
హిరణ్యగర్భం దుతర్ధానంబునొందె నద్దురాత్ముకుని సంహరించునిమిత్తం బతైరంగతనికి
నలవడియుండెననిచెప్పి యిట్లనియె నట్లురామానుజుండు ప్రతిజ్ఞాపరుడై గుహుని
తోడంగూడి ||

గీ॥ జనకజాధీశ్వరుని యథశ్శయనమునకు | నతనినిశ్చలబుద్ధికి నధికముగను |
తనమనంబునశోకాద్యుతములుబెనగొ | నాగనారేయిబుచ్చెనో నలిననేత్రా ||

ఉ॥ అంతప్రభాతమాటయు నిజానుజుడాయ్యనదెల్పజానకీ | కాంతుడుమేలు
కాంచి యుదకంబులగ్నంకి ప్రభాతకృత్యముల్ | సంతముగానొనర్చి జలజాప్తునకుం
గడుభక్తిమొక్కియ | త్యంతముదంబుతోడ దపమబ్ధచతుర్దశకంబు సల్పగా ||

వ॥ నియమంబుచేసినవాడగుట మంత్రీవరుని యాననంబీక్షించి యికమాకు
నరదంబెక్కగాను నీవీతేరుగొని యయోధ్యకు మరలిపోమ్మను డతండువెచ్చనార్చి
కౌంసల్యానందనుడో నిట్లనియె ||

మ॥ చనునేభూరిగుణాధ్య ఘోరమగు నీశైలాటవీధులకా | న్నినుసీతమ్ముని
నీసతీమణిని యంతేనిదయండించియె | చనగాబాడియె నన్నునీపగిధి దుశ్చారిత్రగా
జూడగా | యనఘామీపద పద్మములొలచి యాహ్లాదంబుతోమెచ్చెదకా ||

వ॥ అనిపల్కిన రామచంద్రుండు తనయందపారభక్తి తాత్పర్యంబులకుమెచ్చి
వానిన నేకభంగులదెలిపిన నతండ్డెట్లకేలకునియ్యకొని దేవానిన్నుంబాయజాలనిమోహం

బున నింతబలుకవలసె గావున నిరంతరంబు భవదియ్యచరణ సరసీరుహంబులు నా
హృదయంబున కుదురుకొనునట్లుగా జాయవేయసిన నట్లయగుంగాక యనిన సతండు
రామలక్ష్మణులకు ప్రాణమిల్లి యరదంబెక్కి చనియె నట్లుసీతానాయకుండు ॥

గీ॥ గుహుడుతనకుదారకుడు గంగదానును । సతియులక్ష్మణుండుసత్వరమున ।
నోడయెక్కివిలసితోత్తుంగరంగత । రంగయైయట్టి గంగదాటి ॥

ప॥ భరద్వాజ శ్రమంబున కరంగందలంచి యాకిరాతవరునుండ నియమించి
యచ్చోటువాసి నాటిదినంబున యోజనత్రయంబరగి సుదశనసరోసర తీరంబున ॥

గీ॥ యొక్కవటమూలమూననిల్చి యుండితగ మృ । ణాళిఖండంబులనుదినిరాటి
రేయి । గడపిమరునాడుప్రాద్భుగదలి యర్కు । డస్తగిరికేగుచున్నట్టి యవసరమున॥

ప॥ గంగాయమునా సంగమంబుచేరింపని ప్రయాగమాధవుదశించి తత్సమీ
ప వనంబునందు ననేకశిష్యగణయుతుం ద్రికాలవేది భానువిభ్రాజితు భరద్వాజుంగాంచి
యతనియడుగులకు మొక్కి యమ్మునీంద్రుచేత నుచితకృతుల సత్కృతులై యారాత్రి
యచ్చటనిలచి మరునాడు గమనోన్ముఖులై చిత్రకూటపథంబా నయమీంద్రునివలన
నెరింగికొని వీడ్కొనికాళికి నదియు త్తరించి సిద్ధవటంబుగ నుంగొనుచు చనజనముందట॥

సీ॥ కిన్నరీజనమదాక్రిడారతివిలోల ఘటితగుహాకూటకనక కమ్ర । చారుకవా
టంబు సద్రత్నశోభిత ఘశృంగజూటంబుత్పాజబహుల । తావనకూటంబు తాపన
వాటంబు మహానియ్యవర హూమ మంత్రసున్వ । రంబు గంధర్వగానంబు శ్రీవిలసిత
తంత్రిరవంబుమోదంబానంగ । కీరకలకంతకమనియ్య కేకికాని । నాదనహితంబుకైరహ
నలినచక్ర । వాకబకమీనవట్పదానీకయుతజ । లాశేయంబలచిత్రకూటాచలంబు ॥

గీ॥ కాంచిజేరచనుచు కమనియ్యమగునచ । లాగ్రమెక్కిసీతకచటగల్గు ।
చోద్యములనువరుస జూపుచుతాపన । శ్రేష్టులున్నయడకు జేరవచ్చి ॥

ప॥ అమ్మునలకుమొక్కి వారలచేత సత్కారంబులువడసి యచ్చోటనిలువం
గోరి యొక్క మహీరుహంబుచెంత పనశాలగట్టుకొని మునివృత్తి నుండెననిచెప్పి
శివుండు మరియు నిట్లనియె ॥

క॥ జనపాలసుత లు గొలువం । గను కాంచనమంటపమున కడువిభవముచే ।
దనరెడురఘుపతివిధిక్యత । మునమునియై మడవియుటజమున వసియించె ॥

ప॥ అనివెండియు నిట్లనియె నట్లురామచంద్రుండు జనకజ్ఞా లక్ష్మణయుతుడై
చిత్రకూటాచలంబున సుఖంబుండె యొక్కనాడు వైదేహి దేవోపహారంబులారగించు
తరియొక్క దైత్యుండు వాయుసూపంబై వచ్చి యాతన్వయియరస్థలంబున సఖంబులు
నాటియరచుచు పలలంబులొడియు దానిననేకమూరులు దోలితొలి యక్కొమ

డయ్యుట వీక్షించి రఘువరుండుదానిపైనలిగి నిషీకాగ్గింబు గొనివై వ నదిబ్రహ్మ
స్త్రంబై బలీముఖంబు వెన్నాడిన మూడులోకంబులందిరిగి తన్నుంగాంచువారింగానక
మరలి సీతాభర్తపాలికిం జారనేతెంచి శరణొందిన నతండుకరుణాపరుండై దానితో
నిట్లనియె ।

సీ॥ వినుమువాయసవర్య వృథగాదునావిషు వటుగాననీ యవయములందు ।
నొకయంబకంబు సాయకమునకొప్పించి పాణంబుతోడుతబ్రతికిచనుము । నావుడట్టుల
నిచ్చి నరవరయికనొక్క యంబకంబునవిహారంబుసేయ । జాలనునొకకంటి పీలుగాదీ
లాటి కొరతనేవిధమున కిరుగుచుండ । నోలియొకదిక్కు గానరాకుండుననుచు । నడల
గానిగటాక్షించి పుడమిరేడు । నీకుపూర్వంబుకంటెనునెగడుదృష్టి । చింతనొందకు
మనిపల్క నంతనదియు ।

వ॥ సమ్ముదంబున రఘునందనునకు వందనంబాచరించి చనియె నచ్చటిమునులు
రఘునందను శౌర్యశాంతరసంబుల కచ్చెరువంది బహుభంగుల నతనిప్రశంసించిరి రామ
భద్రుండు మునులసంగతిని చిత్రకూటాచలంబున సుఖంబుండెనంత నక్కన సుమం
తుండు రథంబుగొనివచ్చి యయోధ్యాపురంబుసొచ్చి రాజమార్గంబునం జనిన గరి
వాకిట యరదంబుడిగ్గి యంతఃపురంబుసొత్తెంచి పంక్తిరథునింజేరి నమస్కరించి దేవా
రామభద్రుండు గంగాతటంబుజేరి యచ్చట నన్నువీడ్కొని యమ్మహావాహిని యుత్త
రించి యరణ్యంబునకేగెననిన విని యతండు పలువిధంబులంజలించి సుమంతుని నిజ
నివాసంబునకు బోవనియోగించి కొనల్యాదీవిని రావించి యయ్యతివతో రామచం
దుండు గంగదాటిచనుటయు సుమంతుండు రథంబుగొనివచ్చుటయు నెరింగించి
తానుమున్ను తమసానదీశీరంబునకు వేటబోవుటయు నచ్చోట సామజంబనుతలంపున
గురుభక్తుండైన యజ్ఞదత్తుండెగనేయుటయు నమ్మహాత్ముని తలిడండుగిలు తనకుశాపం
బిడి పంచత్వంబునొందుటయు నవిస్తరంబుఁజెప్పి నదినేడునిక్కంబుగా సంఘటించె
నింక బుత్రవియోగంబున పాణంబునిలువనోప నార్థ్యలోకంబున కరిగెదననిపల్కి
యామగువ నంతఃపురంబునకుంబుచ్చి శుచియైవార్చి ధరిత్రిపైబవ్వలింది రామభద్రుని
సుస్వరూపంబు తనహృదయకంజంబున నిలుపుకొని ।

గీ॥ రామరామరామ రవికులాంబుధి సోమ । రామరామచంద్రరఘుకులేంద్ర
రామసుజనమిత్ర రాజీవదళనేత్ర । రామగుణనముద్ర । రామభద్ర ॥

వ॥ అనియాదేవోత్తముని దివ్యనామోచ్చారణంబుసేయుచు కాయంబుదొరంగి
యవ్యయవదంబునకుం జనియెనంత ప్రభాతంబగుటయు ।

సీ॥ పరిచారకులుతొల్లి పగిదినిమేల్కొంచి పనులెల్లదీర్చిభూపాలవరుడు । లేవ

(౯౫) శ్రీనదాశివరామాయణము ఆయోధ్యకాండ-౧౨ అశ్వాసము

కుక్కిని తమభావంబులో జిత్రమొందంగదగుకాంతలురురయమున | యంతఃపురంబున
కరిగియానరపతి వికృతవేషముగాంచి వెరపుగదుర | కరముననాతని గాత్రమొయ్యన
ముట్టిసూచి యారాజసచ్చటయు నిక్క | మెరిగి శిరములురంబులు కరయుగముల
మోదికొని పెద్దరమున భేదమంద | మిక్కుటంబగు నిద్రచే మేనుమరచి పవ్వళించిన
యా రాజపత్నులెల్ల ||

వ|| అదరిపడిలేచి దశరథభూనాథుంజూచి నవ్వుచేష్టితులై యొక్కింతవడికిం
దెల్లివంది యప్పుడమిరేని యడుగులక్తబడి నొక్కుమ్మడి కరంబుల ధారాతలంబుతడ
వాడుచు నిట్లునివిలపించిరి||

ఉ|| హాజలజాప్త వంశవరహానుగుణాణావ హామహాత్మ హా | హాజగతీశ హా
సుమనసాలయధీర కృపాంతరంగ నీ | యోజను మమ్ముడింది చనయుక్తముగా మి
మదింపలంపక | భూజనపాలయొక్కడవు బోవుటనీకిది ధర్మమేకదా|

గీ|| సత్యశాసనుడని జనుల్ సన్నుతింప | నాత్మజుల విపిన భూమికి ననిచినట్టి
చారుకీర్తిని సహధర్మచారిణులన | సత్యవృత్తిని దిగనాడజనుననీకు|

ఉ|| చూడవదేలగారవపు చూపుల పల్కుల తేనెలొల్క మా | టాడవదేల
చేతులకు చాగ్రములంటవదేలవధి ము | ద్దాడనదేల కొంగిలిని యాడవదేల స సంభ
మంబుతో | కీడ్లలుసేయవేల రతికేలిని దేలవదేల చెప్పమా||

వ|| అనియివ్విధంబున పనివిపనినేలంబడి పొరలుచు నాక్రందనంబు గావింపుచు
నొక్కట కైకేయిపై మోడుకొని నీకోర్కె ఫలితంబయ్యె రామభద్రుని కాననంబున
కనిభితిని పెనిమిటింజంపితివింక సుఖయింపుమనిపల్కి విలపించుచుండి రాత్సమయంబు
న వసిషవామదేవాది పురోహితులేతెంచి బహుభంగుల రాజకాంతల నూర్చి
రాష్ట్రంబరాజకంబగునని యూహించి పంక్తిరథుని గాత్రంబు తైలపక్వంబుజేయించి
యునిచి జయంతాది మంత్రుల నలుపుర నుపలక్షించి మీరలు మణిభూషణాంబరం
బులుకొని గిరివ్రజపురంబునకుంజని శీఘ్రంబ భరతుందోడుకొనిరండనిన వారలట్ల
పప్తమదివసంబులకు కేకయ రాజనగరంబున కరిగి||

గీ|| భరతు గనుగొని మొక్కియు పాయనంబు | లిచ్చి మీరలయోధ్యకు
నీక్షణంబ | గదల రావలె కార్యంబు గలదటంచు | పిలువనంపె నరంధతీ
ప్రియుడునిన్నా |

క|| అని చెప్పిన నవ్వులుకులు | విని తనలో భీతిజెంది వెనభరతుడు దా |
ననుజని దోడ్కొని గేకయ | మనుజేకుని యాగ్ధూని మదివగ గదుర||

వ|| కదలి యయోధ్యానగరంబునకు సప్తమదివసంబున యేతెంచి యంతి

పురంబు సొత్తెంచి గై కేయింగాంచి నమస్కరించి గేకయ భూనాయకుండు బుత్తెంచి
న భూషణంబులొసంగి వారల క్షేమంబులెరింగించి రాజమందిరం బమంగళంబగుటకు
భయంబునొంది కై కేయి కిట్లనియె తల్లి నగరేల శూన్యంబై యున్నది శంఖభేరిమృదంగ
వాద్యస్వనంబులేల వీ తేరకయున్నవి యిందులకై నామనంబు గలంగుచున్నది నానా
నరనాథ సేవితుండగు దశరథ భూనాథనకు సద్గుణమతల్లులగు తల్లులకును రఘుకుల
జలధి చంద్రుండగు రామచంద్రునకును భాగ్యోపేతయగు సీతకును శుభలక్షణుండగు
లక్ష్మణునకును నెల్లవెంట భద్రంబేకదా యిట్లునికికిగతంబెయ్యది యనవుండు గై కేయి
నిజనందనున కిట్లనియె॥

గీ॥ వరయుగంబిచ్చియుండె భూవరుడు మున్ను । దనకునవియేనువేడితి తన
యనీకు । నొకట పట్టంబుగట్టంగ నొకట రామ । జనపతిని విపినసీమకును
బనచునటులా ॥

వ॥ అంతా॥ మత్తకోకిల! నేనువేడినరీతి భూభుడిచ్చెనిచ్చిన జానకీ । ప్రాణ
నాథుడు తక్షణంబున రాజ్యలక్ష్మికీ దూరమై । మానివృత్తిని కానకేగెను మాని
నీమణి సీతయు॥ తాను తమ్ముడు సీతతోదుత తండ్రి పాపటుకాయగ॥

క॥ తనయులు కానకునరిగిన । జననాథుడు తద్వియోగ సంతాపముచే ।
తనువుదొరంగెను సప్తమ । దినమున భృతిదూలి ప్రజలు దీనత నొంద॥

క॥ గతమగుదానికి వగవక । క్షితిగైకొని యేలుతడయ జెల్లదునే నీ ।
హితమూది వరములనుక్షితి । పతియను మతిగొన్నదాన ప్రాధతపేర్చి॥

క॥ పుత్రుడు ధీమంతుండై । ధాతీతల మేలుచుండ తద్విభవంబు॥ మైత్రి
నెగడగను తల్లికి । నేత్రములకు ఫలముజువ్వె నిక్కంబెందు॥

వ॥ అనిన నుల్లుబురుల్లన నేలపైవ్రాలి కొండాకవడికిందేరి కై కేయి నుద్దె
శించి పెద్దయెలుంగున నిట్లనియె॥

ఉ॥ చూకులభ ర్తయైన రఘుమాండను నోడకఘోర కానలో । నాకులుకాయలు
నైనగనంపి నిజేశుని జంపియంతట॥ బోక ధరిత్రియేలుయ్య బుద్ధులుజెప్పెద విక
నిమ్మెయో॥ నీకెనయైనసాధ్యు లవనింగలరే కులనాశకాణి॥

ఉ॥ నెట్టనరామచంద్రురజ సీచరదుష్టమృగప్రియు క్తమై । నట్టియరణ్యభూము
లకు నంపుటకించుకరోయనట్టి కె॥ కట్టడిదానవైన నినుగట్టుగనేయకనింతిరూపమై
పుట్టగ జేశెపద్మజుని బుద్ధికినేమనవచ్చు నక్కటా ।

ఉ॥ నిన్ననలేదుగా మొదలనే పతిహంతపు సీమమాటల॥ మన్ననజేశెదా
వెలుగు మానిసిబొలిసుతాగ్రగణ్య రా । మున్నిజవంశవధిను బ్రపూణగుణాణపు

(౯౭) శ్రీనదాశివరామాయణము అయోధ్యాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

శుద్ధసత్వ సం । పన్నుమహాటవిఁమెలగ బంపినరాజవివేక మేమనఁ ॥

చ॥ వనమునకేగువేళ రఘువల్లభుమా ననమెంతనొచ్చెనో । జనకతనూజ యేమ నెనో । చారుగుణాధ్యుడులత్ముండు దా । మనమునజితసేయుచును మాటికియేమని దూరనోకదే । పనిబడిమాటమాత్రమున బాపితివోదువె కేకయాత్మజా ॥

వ॥ అనిపల్కి కౌంసల్యపాలికిం జని ।

సీ॥ సరగుననాయుంతి చరణయుగంబుపై బడితుడ్చిపేర్కొని బహువిధముల నడలుచునుండనయ్యంగనభరతుని కనుగొనితండ్రిశోకంబుమాను । జననాథువేడి మీ జనని నీకొనగూర్చె రాజ్యంబురామునరణ్యభూమి । నుండబంచెనుతద్వియోగదుఃఖము చేత నవనీశ్వరుండుగతాసుడయ్యె । తడయ నేలనికధరణిగైకొనుమేలు । మనుముద మునననుడు మాటలపుడు । చవుజోకనవ్వుచేష్టితుడైతేరి । వెచ్చనూర్చియాసవిత్రికనియె

సీ॥ అంబనావలన పాపంబాకించుకలేదు కలుషభాజనియైనకైకవలన । నిట్టికీడు జనించెనింతియెకానియే రామభూపాలునిరాజ్యలక్ష్మి । నానగింపనువిను మమ్మహా ఘనునకు నెగ్గుదలంపనెయ్యడలనట్టి । తలపుమనంబునతలచియుండెదనేని బ్రహ్మఘ్ను డును సురాపానుడును సు । వనఁచోరుండు గురుతల్పవాసిమొదలు । గామహాపాత కులుబోవు గతికిబోవు । వాడదీనికిసూర్యజైవాత్మకులును । ప్రకటితంబైన భూతపంచ కముసాక్షి ॥

క॥ అనునవసరమున సిజమీ । తనివచనముమిథ్యగాదు తలపననుచు భూ తనిచయముబల్కునట్టిది । వినికౌంస్యాదిసుతులు వెనమరియంతఁ ॥

క॥ నందనులబట్టికొనియా । క్రందనమొనరింపనదియు గనుగొనిమునిసం క్రం దనుడైనివసిష్టుం । డందరవారిచెనంత నాథరతాదుల్ ॥

వ॥ దశరథునిగాత్రంబు గనుంగొని పెద్దతడవాకోశించి యారాత్రిగడపి మరు నాడు వసిష్టనుమతంబున ।

గీ॥ దశరథునకును శాస్త్రయుక్తంబుగాగ । నగ్నిసంస్కారమొనరించి యచట వాసి । యరిగిస్తానంబుగావించి యహాభంగి । తోదిలొదకమిడియు తోడ్తోనకదలి॥

వ॥ నగరంబునకుజనుదెంచి ద్వాదశాహతంత్రంబు నిర్వర్తించియున్నమరునాడు వసిష్టుండు ॥

చ॥ సకలమునీంద్రమంత్రీజన సమ్మతినిట్లనిపల్కెదాని కై । కకొడుకుతోడ నీధరణి గైకొనియేలుము రాజ్యమిట్ల రా । జకమగునేనియాకతన జేకురుకీడనునట్టి పల్కు జె । లకువిననింపుగామికి తలంపునగుదుచు నాతడిట్లను ॥

క॥ మనివర ప్రాకృతువిధమున । జనునేనన్నిట్లుబల్కు సకలమెరిగియా । డిన

నేమిసేతుగైకకు । తనయుండనిమనములోన దలచెదవేమో ॥

చ॥ ఇడుములనొందుచుక రఘుకులేశుడుసీతయు లక్ష్మణుడు కా । రడవులలో జరింపగ మహాత్మక యేనిటలజ్జలేక నీ । పుడమికిరాజనై సకలభోగములక విలసిల్లి కైక కుక । కొడుకునటంచుచిత్తమున గొంకకనేక్కియనుచు జెప్పమా ॥

వ॥ అని మరియు నెవ్వోమనంబున నెబ్బంగినుండునో యని యూహించి సకల జనంబుల సందియంబువాయ నిట్లనియె॥

సీ॥ కైకేయిజేశిన కఠినోక్తిలోపల గలశియుండితి నేనికానివావి । యారాము చంద్ర-రాజ్యంబపేక్షింపను దశరథేశ్వరునిపాదంబులాన । యడవికిరఘురాము సంప గా మదినూహ సేయనేనెన్నడుశివునితోడు । కలలోననైన రాఘవునిపైనాక కీడు దలపనే నాచక్రధరునిసాక్షి । యరయవెనకటికైన ముందటికినైన । నన్నునేమెచ్చు కొనరాదు నాగుగంబు । పంచభూతంబులును లోకపాలకులతో । జనకీజానియెరిగితె చాలుచాలు ॥

చ॥ పనివడిపూర్వజన్మమున పాయక నేను దురాత్మకుండనై । ఘనులకుజేసినట్టి యపకారముతక్కిన యట్టిపాతకం । బాసరగనించుకేని పొలివోవకయుండగ లెక్క జేసి యీ । యనువునకైకకుం గొడుకనై జనియింపగ జేశితేవిధి ॥

వ॥ అనిమరియును॥

చ॥ మఱినొకయిచ్చుకేని యనుమానముసేయక కైకయిట్టి దు । మ్మతమొన రించి మిమ్ముడవికిక వడిదోలినదిగతేకాని భూ । సత్యునుధన్యదేవతయు సాక్షిగనీయడ నిట్లుసేయగా । పతికుడ గానునావలన పాపమొకించుకలేదురాఘవా ॥

వ॥ అని పెద్దయెలుంగెత్తి శోకించి యా తపోధనుని వదనకమలాంబవలోకించి వెండియునిట్లనియె ।

క॥ భూమిశాగోణియగు రఘు । రామునిప్రాధికంచితెచ్చి రాజ్యశ్రీకిం । ప్రేమనభిషిక్తుజేశెద । నామనుజశ్రేష్టుడిటకు నరుదేకున్నక ॥

ః॥ యేనుతపోవేషంబు గైకొని యారాజ్య్నింగొల్చి యతనివెంట నరిగెనని ప్రతినయొనర్చి యక్షణంబ గైకేయినందనుండు ॥

సీ॥ తల్లులుముగూరు బాంధవులమాత్యులు బురోహితులుపౌరులతోడ నరుగు జేర । శత్రుఘ్నుసహితుడై చతురంగబలములు కొలచిరా శంకకాహళమృదంగ । భరీధ్వనులుభూమిబిక్కటిల్లి చలంగ పురమువెల్వడిచని సరసిజాపు । డస్తాద్రీకేగడు నవసరంబునజాహ్నా వీతటంబునజేరి విడియునట్టి । వార్తవిస్మిగుహుడు మిక్కిలివంత నొంది । యతడుగైకేయిసుతుడని యాత్మలోన । దలచిభరతున్ హృదయంబు తెలియ

(౯౯) శ్రీసదాశివరామాయణము అయోధ్యాకాండు ౧ ఆశ్వాసము

లేక | రామచంద్రునియడ నపరాధియనుచూ |

వ | మనంబున నిశ్చయించి తన బలంబులరావించి వారల కత్తెరంగెరించి
మార్గంబులు గట్టబనిచి యుద్ధసన్నద్ధుండై బ్రహ్మాండ కుహరంబుపగలనార్చుచు చను
దెంచి భరతనుద్దేశించి యిట్లనె |

క | జనకునికంపునకానకు | జనుదెంచినయట్టిరామ చంద్రునిపైసీ | యను
పునసేనల గూర్చుక | పనివడియే తేరతగదు భరతనృపాలా |

క | సద్గుణగరిష్టిడైన జ | గద్గురునకు నెగ్గుదలచి కడపట నేటులకా | సద్గతికరి
గెదు వినుము భ | వద్గమనముకీడుదెచ్చు వాలాయముగకా ||

వ | అదియునుంగాక |

సీ | ధరయేలగారాడు వరకుణిభూషణాంబరములుగోరడు కరితురంగ | ముల
నెక్కబోడు భూతలనాథపంక్తిచే మొక్కులుగొనడువారక్కజముగ | నిచ్చుకప్పు
బుల కిచ్చసేయడు పాలుపంపుదెమ్మనడు సంప్రాప్తమైన | ధరణీశలంబు మీతల్లివేడిన
నిచ్చి వగలచేజనులెల్ల పొగలుచుండ | క్రమముతోడుత జటావల్కలములదాల్చి |
తానుతమ్ముడుసీతయు తక్షణంబ | పురమువెలువడి కానికుబోయినట్టి | రామచంద్రుని
పై నెత్తి రాగతగునె |

క | ప్రాణంబులగుహుడుండగ | ప్రాణంబులబోవనీడు పద్యంబిది నీ | సేనల
నిన్నునుభాస్కర | సూనునివీటికినిబుచ్చు శుంభశ్రీలకా ||

క | అనిపల్కినపరుషోక్తులు | వినిభరతుండాత్మలోన విస్మయమును సి | గ్గుచు
గదురవిన్ననై యా | ననమించుకవాంచి శబరనాథునకనియెకా ||

సీ | అనఘసేవాడినయంతయు నిక్కంబు కల్మశాలయయగు కైకవలన | నిట్టికీడు
జనించె సీతడాదుశ్శీల కొడుకు రామునియడకుచ్చితంబు | దలచియిత్తెరగున దండెత్తి
రాబోలునని యూహసేయుట లరుదుగాదు | వినుమునాతెరగెల్ల వివరించిచెప్పిద
పూర్వజన్మంబున బూనిజేసి | నట్టియఘమున దర్మతియైనకైక | కడుపుననుబుట్టవల
సెనుగాని యీభ | వంబుననుద్రోహిగాను నిక్కంబుడైవ | మెర్రిజేజాలు పెక్కు-
లింకేలపలుకా |

క | అనితనవచ్చినకార్యము | వినుపించినశబరవిభుడు వినిముదితుండై | తననిట
లము గైకై నందనుపడములు జోక మొక్కి నయములరారకా ||

సీ | సయ్యననతనికి జనకజా విభు డయోధ్యానగరముబాళి యరుగుదెంచి |
విడిసివహింగులీ వృక్షమయ్యనఘుండు పవ్వళించినయట్టిపల్లవముల | శయ్యయునాతండు
జటలుధరించిన చోటుగుహుండుదాజూపజూచి | దుఃఖించితృఘ్నుతోగూడి యచ్చట

వలనొప్పుగా జటావల్కలములు | దాల్చియమరతరంగిణిదాటి యాని | పాధిపతిచేత
మార్గంబుజాడలెరిగి | కొనియతనివీడుకొనిచని మునివరేణ్యు | డగుభరద్వాజజేరగా
నరిగియందు ॥

వ॥ యాతపోధనుని యడుగులకెరిగిన లేవనెత్తి యతండ్రిట్లనియె నయ్యాధరచే
రాజ్యంబు నీకొసంగి మునివేషంబు గైకొని ఘోరారణ్యంబున కేతెంచి శుద్ధశాంత
తత్వంబువహించియున్న రఘుచంద్రునిపై కుహనాతపోవేషంబుబూని యపారసేనా
సమన్వితుండవై యెత్తివచ్చుట యుచితాబగునే నీవునజ్జనుండవగుడువైనను పుణ్యహీన
యగు కైకకుబుట్టుటంజేసి యిట్లు దుర్బుద్ధి ప్రాప్తంబయ్యె గావలయుననిపలికిన యా
మునితీలకుని పలుకులకులికి భరతుండు తానువచ్చిన విధంబంతయునుజెప్పిన మునీం
ద్రుండు బ్రహ్మస్తాంతచిత్తుండై యథితినత్కారంబులాచరించిన నారాత్రి యచ్చట
నిలచి మరునాడు గమనోన్ముఖుండై యాతపోధనుల నుండనియమించి యరుగుచు
తనమనంబున నిట్లనివితర్కించె ॥

మ॥ ననుగై కాత్మజుడంచు రాఘవుడు చెంతంజేరగానీక దు | మనుజశ్రేష్ఠుల
లోన నెంచునొదయా మన్నించివీడేమి సే | యునునిర్దోషుడ కల్మషుండనుచు ధా
యుక్తిన్విచారించి ర | మృనిభాషించునో నేమియున్ననక చింతాకాంతుడైయుండునో॥

క॥ దశరథునివార్తనాచే | విశదముగానెరిగిశోక వివశుండై దు | ర్యశుడుపితృ
హంత వీడను | చుశిరఃకంపంబుజేయుచును మెలగునొకో ॥

చ॥ జననీయుక్తిజెప్పి వెనక్కున్నలిగైకొని నన్నునిమ్మెయి | వనముననుండ
బంచి నృపవర్యునినంతమునొందజేసి భూ | జనములుబృహద్రుద్ధి విసజాలకరామునిదెత్తు
నంచు నీ | యచువునరాగనోపు కుటిరాత్ముకుడంచు మదింగణించునో ॥

మ॥ అతడట్లేలమనంబులోదలచు సర్వాత్ముడునైనట్టి దు | ర్మతిగానొట
యరుంగడేబ్రకృతి సంబద్ధుండగైకేయి కం | చితపుణ్యంబున సుదృఢవంశయిన సోశీలుం
డునుంగాక యీ | గణనాబుద్ధిగలంగుచున్నయది రాగద్వేషసంయుక్తమై ॥

క॥ నావలనవ్రణములేదని | భూవరుడిట్లేదలచు పొసగనియుక్తుల్ | గావే
యూహింపగ య | గాభవముతద్భవతీయ నెడు పల్కులువినమే ॥

వ॥ ౯దియట్లుండనిమ్ము ॥

ఉ॥ భాసురకీర్తిరామ నరపాలకుడాడ్లకునధీతోడ దా | జేసినమేలునొడ్లు
దనుజేసినకీడుదలంపడెట్టి యా | యాసముప్రాప్తమైన సదయాభుడతండు మహాప
రాధు కా | కాసురుబోచునోట కడునల్పపుకల్మషులెల్ల లెక్కయే ॥

క॥ కావునగైకేయియగునె | నావలననుయెగ్గుబుట్టునా గానిత దా | భావ

(౧౦౧) శ్రీనదాశివరామాయణము అయోధ్యాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

మున దలపమరచు ద । యావననిధిరామచంద్రు డనుచు జనుచో ॥

సీ॥ అంతనచ్చటను రామావనీపాలుండు చిత్రకూటాత్రిపైసీతగూడి । విహారిం
పుచునుమృగవితతి భయంబుచేపరచుటలక్షించి వెరగుజెంది । కృష్ణురనద్దిక్కు గను
గొని యచ్చటధరణీప రాగమంబరము నిండు । టదియేమిచిత్రమోయనియనుజన్ము
తో నెరిగింపనాఘును కురురయమున । నొక్కయుత్తుంగభూరుహం బెక్కినేల । యాని
నటువలెజనుదెంచు నేనజూచి । మరియు కేతనములు వివాకరకుల పృ । ధానబిరుదులు
బాడగాంచి తత్తరమున ॥

గీ॥ భరతుడిట్లుకైక పంపునతనుమీద । దాడిబెట్టెనిదియతద్యమనుచు । చెట్టు
డిగ్గనుడికి సీతాధవునిపాద । పద్మములచువ్రాలి బలికెనపుడు ॥

వ॥ దేవా తల్లిపంపున భరతుండు చతురంగబలసమేతుండై మనంబట్టవచ్చు
చున్నవాడని పితృవాక్యంబు శెల్లింతునని యొడలుడినరాజ్యంబువిడచి యడవులనుండ
వచ్చిన నీశాంతంబింతకుదెచ్చె ననవుండు రామచంద్రుండు మందస్మితముఖారవిందుం
డై లక్ష్మణుగాంచి నీకంటె లబుద్ధిశూన్యుండవైపలికెను నకళంకచతుండగు భర
తుండు నాకునీకంటె పరమభక్తుండు వాడుమనలనయోధ్యకు గొనిపోవతలంపున నేతేం
చిన వాడతనిమనోవృత్తి నీవెరుంగవనవుండు సతండలజ్ఞానవతాననుండై యుండెనంత
నక్కడభరతుండు ॥

ఉ॥ దవ్వలసేననిల్పియు హితజ్ఞుడుతానును పాదచారియై । యవ్వసుధేశుడున్న
యడ కప్పుడుబోవుచు నాత్మలోపలక । నెవ్వగజెందెరామ ధరణీపతికిం దురవస్థ
దెచ్చగా । నివ్విధికైకయంచు మునులెల్లను నివ్వెరగంది చూడగా ॥

వ॥ అట్లుగునుచు పనకశాలదాయంజని యందు ॥

సీ॥ నీలమేఘంబును బోలుగాత్రమువాని సొబగై నవల్కలాశుగమువాని । దట్టం
బుగా భసితంబలందినవాని సరసిజమిత్రభాసురమువాని । నిడుదపైకనిపట్టు జడలు
దాల్చినవాని చింతావిహీనతజెలగువాని । దక్షిణకరమున నక్షుచాలికబూని తిన్నగా
హరినామ మెన్నువాని । యొసగపద్మాసనస్థుడై యున్నవాని । హృదయమున సంత
తంబును సదయుడగుచు । శిష్టరక్షణమొనరింప జలగిమాని । వేషమున తేజరిల్లు
సద్వృత్తివాని ॥

చ॥ కనుగొనియశ్రుచిందువులు క్షాల్వు పల్లె వెసబారుచుండ పా । యనిదురనస్థ
నొందుచు ముఖాంబుజమల్లనవాంచి కష్టవ । ర్తనిగయి కేయినితటికి దాగురిజేలెవిధాత
కూర్చుడై । వనముననుండచాశై రఘువంశపయోబుధిచంద్రు నిమ్మెయి ॥

సీ॥ అతులితభర్మహర్మమున నుండెడుమేటి నొగింకశాలలనుండజేలె । గణు

తింపనిఖిల భూషణభూషితాఢ్యుని స్ఫటికహారాంచితాభరణజేశే | కమనియ్యకస్తూరి
కాగంధపరిలిప్త భోగినిమ్మెయి భూతిబూయజేశే | మృదుహంసతూలికా మెత్తనిపాన్పు
పై శయనించువాని భూశయనుజేశే | నృపసమూహంబు సేవింపనెగడుప్రభువు |
నలతిశబరార్భకులతోడ మెలగజేశే | సేమియనవచ్చునకట నిమ్మహను | భావనకు
దైవమిటువంటి పాటుజేశే ||

క॥ రాజాధిరాజరఘుకుల | రాజితమణిరాజ మీయరవ్యములోనకా | రాజసము
వదలితాముని | రాజుపగిదినున్నవాడు రాజ్యచ్యుతుడై |

మ॥ యొడయండాఢ్యుడు ముజ్జగంబులకు నుద్యుక్తుడుదీనావ లిం | గడు వా
క్షిణ్యముతోడ బోచుటకు లోకస్త్రుత్యుడీస్వామికా | యడవింబుట్టిన కందమూలములు
నాహారంబవింగాక పేకా | ఒడలుభూతియు వల్కలాంశుకములా సర్వేశ్వరాచేశితే ||

చ॥ నయగుణశాలిరామ నరనాయకమాలి నృపాలకోటిచే | జయజయశబ్ద
ముల్గొనుచు స్వనకవినిర్మిత సాధసీమ ను | ఛాయముననుండియింద్రుని తెరంగునభోగ
చయంబులొందగా | ప్రియమునజూచుభాగ్యము లభించనిహీనుడనే గణింపగకా ||

ఉ॥ ఈతనివృత్తిగాంచిన సహింపగనోపనిమైత్రిలేని దు | నీతుడనితియూత్ము
డను నింద్యచరిత్రుడ కైకయీతనూ | జాతుడగాగనోర్చితిని సత్యమెయిట్టిదిగాక
ధాతన | నాతస్మజంచెనాయటుల రామునిదుడకాశ చూచినిల్తునే ||

చ॥ అతిమృదులాంగసద్గుణ గణాశ్రయపావనశీలలోక వం | దితసుచరిత్ర
భాగ్యగని దేవరాంగనతుల్యసీత బా | పతిహితమూదిదాచ్యవన పత్నివిధంబునఘోర
కాన క్లే | శతతికినోర్చియున్కిగన శక్యమెయేరికి పాపిదైవమా ||

క॥ మారటరఘుచంద్రుండీ | సారపుభోగములయందు సద్గుణముల ఘో |
రారణ్యపీడకును ని | ట్లోరిచిస్తామికి వనరుచున్నాడుగదే ||

వ॥ అని పలువిధంబులవగచుచు ననుంగుతమ్ముండు దానుచు నతనిపాదంబుల
కెరగిన వారల లేవనెత్తి యుపగూహనంబుజేశి మన్నించె నంత జనకరాజనందనకు
మొక్కి యద్దేవియొసంగు దీవనలుగైకొని కరకంజంబులుమోడ్చి రామచంద్రునిం
గొలిచియుండిరిప్పుడు కౌంసల్యాత్మజుండు భరతుంగనుంగొని రాజశేఖరుండును సత్య
నిర్వాహకుండునగు దశరథభూనాథునకు సేమంబే యనవుడు ||

ఉ॥ కన్నులభాష్పముల్దొరుగగా భరతుండువిషణ్ణచిత్తుడై | గగ్గిన్ననమోము
పంచి పలుకంజని నాలుక రాకవెక్కుచుకా | మిన్నకచిత్రరూపుగతి మేదినిపైనిలచున్న
గాంచి తా | ఖిన్నతనొందిరాఘవుడు కేలమధ్యుడపోల నిట్లనుకా ||

గీ॥ తండ్రియిదియేమిచెప్పవు తండ్రిసేమ | మెరుగవేడిన నతనికేందేనికీడు |

(౧౦౩) శ్రీనవాళివరామాయణము అయోధ్యాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

బుట్టెనోతాల్మిమదిలోన బూనలేక | చట్టపల్కులుబల్కితే చిటిలపడగ ||

క|| తనయులకానకుబంచితి | వనికొంల్యాదినతుల నహాపుపట్కులో | డనుబలికిన
వినజాలక | చనియెనొకో యచటికై న జనములువగవ ||

గీ|| మమ్ముబంపిరథముమరలంగ గొనితెచ్చి | మంత్రీవర్యుడాసుమంత్రు డన్న |
రేందుతోడ నలుకనేదేనిదూరెనో | పురముబాళియొకడ బోవునటులా |

క|| నామనముగలుగుచున్నది | నీముఖలక్షణముజూచి నృపవరగణ సు | త్రా
ముడు సాకేతను దా | సేమంబుననున్నవాడె సెప్పుముతెలియ ||

వ|| అని బెగడుపడి తండ్రిక్షేమం బెరుంగవేడిన యన్నముఖంబుచూడక ఖిన్న
చిత్తుండును భాష్పాకులలోచనుండగుచు గద్గదికన్వరంబున నిట్లనియె ||

సీ|| అనఘమీర లరణ్యమునకునేతెంచిన యంచుచే మతిన్నిధైర్యంబువదలి |
దుఃఖంపుచునుమేనుకొరగెనునప్తమ దివసంబునందు ధాతీతలేశు | డనవినిరఘువరు
డవ్వడుమూర్ఖులి త్కౌన్దలిపైవ్రాలె జనకతనయ | యును సుమిత్రాత్మజుండును మర
ణంబునొందిన గతినుండియొయ్యననుదెలసి | పనివిశోకింపుచుండిరి బహువిధముల |
నందురాముండు ప్రాకృతుడైనయట్టి | నరునిపోలికె వశరథేశ్వరునిదలచి | యడల
నూరార్చె భరతుడత్యాదరమున ||

వ|| అంత రఘువరుండు సీతాలక్ష్మణసహితుండై భాగీరథికింజని యచ్చట స్నా
తుండై దశరథునకు తిలోదకవిధానంబు లొనరించి పిండంబువెట్టి విహితకర్మం బాచ
రించి మరలి పనశాలకుజనుదెంచి వెండియు తండ్రిగుణంబు లుగ్గడించి యడలుచుండె
నంత వసిష్ఠుండు కౌంసల్య మొదలుగాగల తల్లులదోడితెచ్చిన జనకనందన సుమిత్రా
నందనయుతుండై వారలపదంబులపైబడి బహువిధంబుల నాకోశింప నరుంధతీవిభుం
డూరార్చెనంత ||

సీ|| వలనుగారామభూవరుడు నాచిత్రకూటాశ్రయలైనట్టి యఖిలమునుల |
నవ్వసిష్ఠుండొగి నహాసనంబుల గూర్చున్నతరికైకకొడుకుభక్తి | పూర్వకంబుగరామ
భూనాయకుని పాదపద్మంబులకుమొక్కి బహువిధముల | ప్రస్తుతిగావించి పరగ
నాతనితోడ నిట్లనిపలికెధాతీశుడనుప | కైకవచనంబు నత్యంబుగాదలంచి | యడపు
లకు నేగుదెంచుటలహామగునె | ధరణిపాలించుటలుమాని కరుణవిడచి | యిటుల
వత్తురె నాగుణంబెరుగనటులా |

వ|| అయినను మేలయ్యె మరలిచనుదెంచి యయోధ్యపాలించు మేను నీయడు
గులు గొలచియుండెద కావేని యుగ్రరణ్యంబున మీశంపుగైకొని సంచరించెదనను
డతనికి రామభద్రుండిట్లనియె |

మ॥ వరముంగేకయ పుత్రివేదగ మహీవర్మండుబంపంగయే । నరుడేనెవ్వర
మంతయు విధిక్యతంబాచొప్పుదప్పింప నీ । శ్వరుడున్నేరడటన్న మానవులకు
సాధ్యంబెకగ్గూబదే । తెరగోయట్టి శుభాశుభంబులగు సందేహంబులేదారయ ॥

క॥ కర్మముదైవాదీనము । కర్మాదీనుండుదేహి గావునతత్త । త్కర్మఫలంబను
భవ్యము । నర్మిలిజేయింపుచుండు నశాంతంబు ॥

చ॥ ఎరుగనియజ్ఞులెల్ల వసుదేశుడు కామకుడౌటయింతికి ॥ వరమునొసంగె
నంచు రఘువల్లభు కానకుబంపెనంచు ము । మ్మరములుబల్కయేజడుని చందము
గైకొనివిందుగాని యీశ్వరకృతమంచునొక్కడను వారలతోడుత బల్కనర్మిలి ॥

క॥ నీవునువారలవిధమున । భూవరుకై కేయిదూర బూనెదవయ్యో । చైవక్యత
మిట్టిని నీ । భావంబునదలపవలదె ప్రాజ్ఞతమెరయ ॥

సీ॥ అతైరంగెల్లయునటులుండె నమ్మహీపతియాజ్ఞనడపుట వ్రతమునాకు ।
గానపదునాలుగేడ్లెను కానలలోన వర్తించిక్రిమ్యురవచ్చునంత । నీవయోధ్యకుజని
నిష్కంఠకంబుగా ధరణిపాలింపుము ధర్మనిరతి । మెలగుముప్రజలకు నెలముగావింపు
ము ధరణీసురోత్తముల్ దైవతములు । గాదలంపుమువిడువక ట్నావరులను । కప్పు
ములు గొనుచేసిన తప్పుకొలది । నహజనములదండింపు మరులనిజమె । వద్మినటు
లుండి యెల్లెడనమ్మకుండు ॥

క॥ నాకొరకైవగనొందుచు । గై కేయింగడవనాడ గాబోకుము సు । శ్లోకుల
యుత్తమధర్మము । నీకెరిగించెదనువినుము నిశ్చలమతివై ॥

క॥ దైవంబుగానొండొక । టీవసుధంగలదెపెక్కు లేటికియిది నీ । భావమున
నిలుపువదలక । దైవముజనయితిసుమ్ము ధర్మవిధిజ్ఞా ॥

గీ॥ చనుముతడయక సాకేతమునకుమరలి । యిప్పుడేజెప్పినవియెల్ల హృదయ
మునను । పదిలముగనుంచి ధారుణిపాలనంబు । జేయుమిదినాకుహితముగా చేతనిజము ॥

చ॥ అనన్తడుకన్నులన్వెడలు నశ్రుకణంబులు చేతనొత్తుచు । తనువువడంక
రాముని పదంబులపైబడి పల్కెకైక యీ । తనయుడుదేవమీరిటుల తాపనవేషము
బూనివందుచు । వనముననుండయేను నృపవర్మడనై ధరనేలబోదునే ॥

చ॥ యొడయడవై మెలంగుమని యుక్తులుడప్పెదవిట్టిపల్కుకే । నొడబడనేర్తునే
రఘుకులోతమ మీరలులేనియట్టి యీ । పుడమియునాకునేమిటికి భోగములేటికి
ప్రేమతోడ నీ । యడుగులుగొల్పివచ్చెద దయామయ యట్లుయనుగ్రహింపవే ॥

ఎ॥ ఆనిన రామచంద్రుండిట్లనియె ॥

క॥ సుతపుణ్యశీలయట్టల । యతివేషముబూనివచ్చి నట్టులయగు స । మృతి

(౧౦౫) శ్రీసదాశివరామాయణము అయోధ్యాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

తో నెరిగించెదవిను | హితమొనరింపంగదలచె దీనియునీవు ||

వ|| చలంబుడిగి మద్వచనాతిక్రమం బొనరింపక నయోధ్యానగరంబున కరిగి నేమరలివచ్చునంతకు రాజ్యంబుపాలించుమనిన విని దశకంఠునివలని భయంబుదొరంగం గంటిమని కిన్నెరగంధర్వాదులు సంతసించిరి సంతసించక భరతుండన్నదెసంగనుంగొని యిట్లనియె |

చ|| అనఘచరిత్రకేకయ నృపాత్మజకు వసుధేశవర్యుడి | చ్చినవరముంబ్రతిష్ఠితము సేయమదిందలపోశెదేని న | య్యనమనవాదోడుకొని యేగుమయోధ్యకు నెవ్వరేమి నీ | యనుజుడగానెకొనలకు సంపుమునన్నగి బోయివచ్చెద ||

వ|| అనిన రఘువగుండు కాతూహల స్సొంతండ్లై యతని హృదయంబింత యొప్పియుండున్దయని యతనికరంబు తనకరంబవలంబించి యేకాంతంబునకుకొనితెచ్చి సరసిజానన ముఖాద్యమరసమూహ పార్థనఘరుండై మనుజవేషంబున తానవతరించుట రావణాదిరాత్రించదుల దెగటార్చి జగంబులకు మోదంబుగావింపను దశరథువనుపు నిమిత్తంబుగా రాజ్యంబుదిగనాడి వనంబునకుజనుదెంచుటయు నేర్పడంజెప్పి విశ్వసింపవేని యోగదృష్టింజూడుమని యతనికి భూతభవిష్యద్వర్తమానంబు లెరుకపడంజేసె నతండది గనుంగొని నమ్మతించె నాసమయంబున వసిష్ఠుండు రామచంద్రునితో నిట్లనియె |

గీ|| భరతుడత్యంతభక్తిమై బహువిధముల | నిన్నుపార్థిపుచున్నాడు నెమ్మి భక్తి | వత్సలుండవుగావున వలనుమీర | యీవు గొడగెడు సాదుకలితనికిమ్మ ||

వ|| వానిపరిముఖంబున రాజ్యపరిపాలనంబు సేయువాడుగాక యనిన నాతండు గురువచనం బతిక్రమించక నట్లయొసంగి యాజ్ఞించిన శతృఘ్నుండును తానును రామచంద్రునకు ప్రదక్షిణంబువచ్చి ననుస్కరించి తత్పాదుకలు శిరంబునమోచికొని తెచ్చి భద్రదంతావళంబుపై నిడికొని ఛత్రచామరంబులుమెరయ మున్ను తమతోడ వచ్చినవారలంగూడి చిత్రికూటాశ్రమంబు వెడలి ||

గీ|| వలనుమీరంగనలభరద్వాజు నాశ్రీ | మంబునకు జేరి యాముడమండనునకు సంతదెలియంగజెప్పినా డచటనిలచి | యలమిమరునాడు గుహుడున్న యడకువచ్చి ||

సీ|| యచ్చటనిలచిరామావనీపాలుని యానతిక్రమమెల్ల నానిషాధ | పతితోడ నెరిగించి పరమసంప్రీతిమై మన్నించియతని నామంత్రణంబు | విహితభంగినొనర్చి వేవేగమున నయోధ్యాపట్టణముజేరియంరపురికి జనసులబనిచి రాజద్వారమొగిగాచి మెలగునట్టులమూల జలమ నునిచి | యవనిజాధిప రహితమైనట్టినగర | మడవికలెను దుష్కరంబని తలంచి | యఖిలజనములననుమతి నచటననుజు | నుండనియమించి

తానొక్కరుండ కదలి :

వ॥ నందిగ్రామంబు ప్రవేశించి పాచుకాముఖంబున రాజ్యంబు పాలింపుచుండె నంత నక్కడ ॥

గీ॥ క్షోణిజానాయకుడు చిత్రకూటశైల । మునుల కత్వంతభక్తిమై మొక్కి వారి । యాజ్ఞగై కొనిచనె మోదమావహిల్ల । పుణ్యవనమైన దండకారణ్యమునకు ॥

న॥ అని హిమవన్నగాత్మజ కరింగించెనని చూతుండు శౌనకాదులకుం డెప్పిన విని తరువాతి వృత్తాంతం బానతిమ్మచటయు ॥

మ॥ చతురంబోధి పరితభూభరిత భాస్వద్భూరి చారిత్ర సు । తతవేదార్థ రహస్యధిక్పక్వ వేదవ్యాసమానంద్ర పో । పితదాసాఘ నిజాస్వయాభరణ విస్తీర్ణ ప్రభాపూరి తాం । చితపుణ్యోదయదేశికోత్తమ మణి శ్రీవైష్ణవగ్రామణీ ॥

క॥ భాషాధినాథ సన్నిభ । పాపండకులూదిభిదుర పాణి రమే శా । స్వేషణ హృత్సంకజమ్మడు । భాషణసదయాంతరంగ భాగ్యతురంగా ॥

మంత్రసమకతాశవృత్తము ॥ వరగుణప్రసిద్ధసర్వ వైష్ణవౌఘనుస్తకా । భరణ కల్మషాంబుద ప్రభంజనాహిరణ్య భూ । ధరసమానధైర్యచారు ధర్మధర్మనందనా । హరికృపాకటాక్ష వీక్షణాజ్ఞాతార్య రక్షణా ॥

గద్య ॥ ఇది శ్రీభద్రాద్రిరామచంద్ర వరప్రసాద లబ్ధకవితా విచిత్ర ఆపస్తంబ సూత్రగిరుమ నామాత్య పుత్ర గౌతమగోత్ర ప్రసిద్ధ సిద్ధనమంత్ర ప్రవేశితంబైన శ్రీసదాశివ రామాయణంబును మహాకావ్యంబునందు దశరథుండు రామచంద్రుని పట్టుబుగట్ట నుద్యోగించుటయు యిందుండి రామచంద్రునొద్దకు వారకుం బనుచు టయును మహేంద్ర మాయాప్రవేశంబును మందరకైకల మరుద్యోగంబును రాజ్యాభిషేక విఘ్నంబును దశరథుచింతనంబును సీతాలక్ష్మణ సమేతుండై రామచంద్రుండు వనంబునకరుగుటయును దశరథు మరణంబును భరతాగమనంబును భరతుండు రామ చంద్రునొద్దకు చిత్రకూటాచలంబునకు బోవుటయు రామభంద్రునిపాదుకలు కొని తెచ్చి భరతుండు తత్పరిముఖంబున నందిగ్రామంబున నిలచి రాజ్యపాలనంబు సేయు టయు నను కథలంగల అయోధ్యాకాండ సర్వంబును యేకాశ్వాసము సంపూర్ణము శ్రీరాను శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అ రణ్యా కాం డ ప్పారంభ ము :

శ్రీరమణీధవపద సర । నీరుహమధుపానమఘప శేఖరఘన గం । భీరక్షిరోదధి
వి । ద్యాయూథ కిడాంబి వెంకటాచార్యవరా ॥

వ॥ విన నవధరింపుము సూతుండు శౌన కాదులకిట్లనియె నట్లు రామచంద్రుండు
దండకారణ్య గమనోన్ముఖుండై ।

మ॥ శరచాపాంచిత హస్తుడైకొలచి భాస్వస్నూర్తిశోభిల్లు సో । దరుడున్
జానకివెంటరాగ మదవేదండాహి పంచాస్య సూ । కరభిల్లుకలులాయ యుక్తమగు
నక్కాంతారముంజొచ్చి స । స్వరబాణాసనశింజనీ రవముచేతన్ వానిబోదోలుచున్ ॥

చ॥ సువధముగానొనర్చుచు యశోధనుడవ్వలనేగి ముందటన్ । దపసులకొంద
రంగని యధావిధివదనమాచించి వా । రవరిమితానుమోదమున నాశిషమల్పగనిచ్చి
నిల్ప నా । తపనకులప్రదీపకుడు తద్దివసంబట నిల్చివేగినన్ ॥

క॥ అమ్మరులనీడుకొల్గొని । తమ్ముడుసీతయునుదానా ధైర్యరస సహా ।
యమ్మునగైకొని యధికర । యమ్మునచని చనియు బంధురారణ్యమునన్ ॥

ఉ॥ కాంబిరిభూరి భూద్రసమ కకశ కాయువిదీఘదంష్ట్ర ర । క్తాంచితనేత్ర
శక్రముఖ రాఖిలనిజకరవీరబృంద ధీ । స్పృచలితాట్టహాసు బహుసాధనహస్త ప్రశస్త
నామ న । క్తంచరుషీడితార్య బుధతాపసనాధు విరాధుమర్శమున్ ॥

వ॥ కనుంగొని నానిరూపంబునకు విస్మయులగుచు నవ్వలజనుచుండ మార్గం
బున కడ్డంబువచ్చి యానిశీధి నీచరుండు ॥

చ॥ జనకతనూజబట్టి తనచంకనుబెట్టుక రాముడే॥ ఘర్జనమొనరింప నానృపుడు
చండకృశానునిబోలి యమ్మహాదనుజనిమేన నస్త్ర సముదాయము జొన్నిననొచ్చి
యాత్మలో । ననుగనలొందివాడవని నందన నచ్చటడించి రోజుచున్ ॥

గీ॥ సింహ్మచాదంబుగావించి చేతిశూల । మారఘూత్తముపై నేయ నపుడుదాని
భల్లములదృంచెసోమితి॥ పటుశరముల । నసురవరుమేననాటించె యాగ్రహమున ॥

వ॥ ఇట్లుగృచ్చిన నొచ్చియు జలింపనిధైర్యంబున నా విభారీచరుండు ఖడ్గంబు
గొనివేయుడు వాడు పంచత్వంబునొంది యసుర కాయంబువిడచి గంధర్వశరీరంబు
గైకొని ।

క॥ మనుకులునిబహువిధంబుల । వినుతింపుచు నిట్లులనియె వినుతుంబురుడన్ ।
ధనమనిశాపవశంబున । దనుజత్వమునొందిమీరు దండించుటయున్ ॥

క॥ హేయాశ్రయమగురాక్షస । కాయంబెడబాళియుపుడు గంధర్వుడనై ।
శ్రేయములగంటిమునివర । తోయజవనమిశ్రీ నీలతోయదగాత్ర ॥

క॥ జననుతయిచటికి నిరుయో । జనముల శరభంగడ నెడుసన్నుని వసియిం ।

చినయాశ్రమంబు గల ద | య్యనఘునిగనబొండు భద్రమగుమోకచట ||

వ|| అనిపల్కి తుంబురుండు నిజలోకంబునకరిగె నంత నా రఘూద్వహుండు శరభంగదశకాన సముల్లాసియై యరుగుచు ముందట ||

సీ|| గురుతరోజ్వలబల చిరజవాశ్వసహస్ర మమరబూనిన నిజయానమొప్పు నతులితసౌందర్య యవ్వనంబునబొల్చు రమణులుపిజామరములువీన | జరయును రుజ యును బొరయకవిలసిల్లు క్రతుభుజసంఘంబు గదసికొల్వ | యోషధిశునకు వెన్నుద్ది యై యసఃస ధవళాతపత్ర సత్కాంతులాలయ | విమలమణిమయకాంచన వివిధ భూష | కాబరంబులదీదితుల్ నఖిలదిశల | యండుగనుపట్టగా మహానందమునను | జనెడ నల వేయికన్నుల ఘనునిగాంచి ||

చ|| యరగనివానిపోలె నితడెవ్వడొకో పట్టువైభవంబుచే | నరిగెడుపాకశాస నుని యట్లులనీఘనుడొడు భోగముల్ | ధరగలమానవేద్ర సముదాయమునందుల జూడమిమ్మహా | పురుషుని తొంటిపుట్టువున పుణ్యములెట్టివి జేశినాడకో ||

క|| ఈయతుతైశ్వర్యంబే | కాయబెత్తినను గల్గగానేరదుబో | వేయుంగన్నుల ఘోరకును | నీయనఘాత్మునకుదక్క సితరులకెందు ||

వ|| అని నిజానుజన్మునితోడం బలుకునవసరంబున నముచి దమనుండు తాట కాంతకునింగాంచి యితండు జటావల్కలంబులు ధరియించి యడవుల నిడుముల గుడు చుచు సాదచారియై ద్రిమ్మరుచున్నవాడు గావున కనుంగొన బోలదనుచు మార్గంబు దప్పించి చనుచుండ తదగ్రభాగంబున ||

సీ|| కాంచనవరమణి ఖచితమంటపమహిమా వంచితరత్నసిహస్రసనమున | సుర్వీ తనూభవాయుశుడు దివ్యంబరా భరణభూషితాడు సుగంధపూజ్య | కుసుమదామ ధరుండు బిసరుహాసనముఖ్య దేవతాసందోహసేవతుండు | భూషణానినద సంపూరిత శ్రీవణుండు భరతలక్ష్మణ రిపుభంజనాది | సహితుడైయొప్పు రవికులస్వామిగాంచి | యచ్చరువునొంది తొంటి దిక్కరయుడచట | తపసిసాబగున నధికముదంబుతోడ | విపినముననేగు నారామవిభునిజూచి ||

చ|| హరిహాయుడాత్మలోపల మహాద్భుతమంది యిదేమిచిత్రమో | యెరుగగ రాదుడెందమున యేభ్రమగొంటినో లేక దేవతా | వరుడనొగానో నాకిట దివాకర వంశజ మూయగప్పెనో | పరమమునీంబ్రుడైన శరభంగుడెయిమ్మెయి మోసపుచ్చెనో ||

క అనియిట్లు పెక్కుభంగుల | తనలోజిగించివృత్త దమనుడుషిదపక | మన మలర రామచంద్రుని | గనియెక శరొక తెరగుగా శైలసుతా ||

వ|| అది యెవ్వధంబనిన నెరింగించెద ||

సీ॥ అంబగాలిడినిల్వ నభ్యాసమొనరించు దాతలుగలబొడ్డు తర్జునాని । తను బోలునింగుని తానంబుభక్తిమై ప్రణమిల్లనభి నేకొనెడువాని । తారకబ్రహ్మ మొతండునిక్కంబని । పేనముల్ ఘోషింప వినెడువాని । రావణాసురుదృంచి రక్షింపు మమ్మను నాడిజేయుల మొరలరయువాని । గానజనములపోషించు శలపుప ని । సంత తానంద పూనుకడై సకలజగము । లమర బాలించువాని యత్యంతవిభవ । మునజలం గెడువాని సన్మానికావాని ॥

వ॥ కని భయసంభ్రమంబులు మనంబున ముప్పిరిగొన రథంబుజిగ్గి రఘునంద నుని పదాంబుజులుల కొరగి లేచి నిటల తటఘటిత కరకమలులడై యిట్లనియె ॥

ఉ॥ శంకరధాతృముఖ్య సురసన్నతసజ్జన యోగిబ్రౌడ వృ॥ త్పాకజచంచక భవబంధవిదూర రమేశకోటి మీ । నాంకనిభాంగభాస్కర హిమాంశువిలోచన పన్న గేంద్ర ప । ర్యంక ఖగేంద్రవాహన జవాద్రీనమప్త నిశాటమదనా ॥

ఉ॥ ఏలితిమూడులోకముల నిందుడనైనను బోటిధన్యులుం । బోలగలేరు నిక్కమని బుద్ధిదలంపుచు గర్వమొంది భూ । పాలురలోననిన్నొక నృపాలునిగ దలంచి తేమనం । బోలునునావివేకము ప్రపుల్లసరోరుహనేత్ర రాఘవా ॥

గీ॥ పాలకడలియువైకుంఠ పట్టణంబు । శిరులబాలించిన సాకేతపురముమ్మగ ని శాట పన్నగసయుక్త పాండ్రాఘోర । విపినమునుజూడనీకొక్క విధమె యభవా ॥

వ॥ అ॥ యభినుతించు బలాంతకుని నిజమాయా మోహితుంజేళి యయ్యతుల తేకోవిరాజిత రూపం బుపసహ్మరించి యప్పటియట్ల మునివేషంబుతో సీతా లక్ష్మణ సహితుండై పొడచూపిన నతండు తొంటిచుడంబున భ్రమగొని రాజనందను గాద లంచి యిట్లనియె ।

క॥ జనవర యీకాననమున । జనశ్యముగాదు పాదచారులకటు గా । వున మీరలడవినుండెడు । తినములుకడ చనినదనుక తేరగొప్పంగ ॥

వ॥ నాయరదబెక్కి విహరింపుం డనవుండు దాశరథి యిట్లనియె ।

ఉ॥ నిజరనాథమాదెసను నీకృపగల్గుట జేళిపల్కుటల్ । కజమెయైన మద్గు రుని కట్టడగైకొని భోగపుంజముల్ । వజ్రముజేళి యిట్లు వనవాసులమై మునివృత్తి నున్ని సౌ । ఖ్యాజితమైన నీరథము యానముసేయగ బోలదారయు ॥

క॥ నీవెరుగనట్టిగర్మము । నీవసుధంగలవె త్రిభువనేశ్వర తలప ॥ నావిధము దెలియుకొరకై । యీవిధిబల్కితిరి సదయచే ముదమయ్యె ॥

వ॥ అని యతని నామంత్రణంబుజేళి యరుగుచో నించుకదూరంబున ॥

క॥ హరివంశాగ్రణిగాంచెను । పరతత్వాధాసస్సంగు భసితనిషంగు ॥ వర

మాని నిచయసంగుఁ | హాపాదనరోజభృంగు నాశరభంగుఁ |

ఉ॥ కాంచినమస్కరించి నన గౌరవమొప్పుగ నహాభంగి కీ | విచిత్రపోధ
నుండు ప్రభవిష్ణునిరాముని పూజజేశి మో | హించినభక్తితోఁఫలము లిచ్చినగైకొని
జానకీశు డ | క్కాంచనగర్భనన్నిభుని గన్గొనియిట్లనిపల్కె నర్మిలిఁ |

క॥ మునినాథ మీమహాత్మ్యము కొని గాడగతరమె దివ్యకుసుమపామలంబు
బునబోనివాసనల ని | చెప్పెను నీమతపోవని విశేషములెల్లఁ |

ఉ॥ నావుడుమానిబల్కె నరనా యకనక దిశనుంచవేడి యా | దేవపిఠుండు
దానరుగుదెంచెను నిచ్చటికిమ్మహాత్ము డి | ఛా విధివాల్చుదివ్య సుమసారభస్మి వహించు
డందుచే | నీవనిగల్గుపుష్పతతు లిచ్చెసుగంధము బంధురంబుఁగాఁ |

వ॥ అనిన నద్భుతచిత్తుండపోతె రామచంద్రుండు మునీంద్రా సురేంద్రుండు
బీల్చినబోక నిల్చుటకు విశేషంబెచ్చి మమ్ము బోటులు క్రిందివలె బెద్దిధంబున జూడ
నబ్బునోయని మనఁబున నవరతంబును గోరుచుండుమా ||

క॥ అనవినిశరభంగుడు రా | మునియాననసీమగాంచి మునిసన్నత యో |
వనజదళనేత్రస్థియర | గనియర్థముగలదె ముజ్జగంబుల యందుఁ |

వ॥ నావలనవిన నిచ్చయింతేని యవధరింపుము స్వర్గసౌఖ్యంబుల సిరంబులు
తత్సుకృతాను భవంబులుదీని కన్నుర పుట్టువులకుం దెచ్చునట్లగుటయే నందువోవుట
కియ్యకొనక భవదియ్యాగమనంబున కెమరు చూచుచున్న వాడం గావున |

చ॥ జగములుబ్రస్తుతింపగ ప్రశస్తికి నెక్కిన నీదులోక మ | చ్చుగకృపసేయు
నాకు మధుసూదనయంచు నుతించుశాస్త్ర పారగునిమనీంద్రుని గన్గొని తరణ్యాధివంశజు
డవ్విధంబె నీ | కగునని వశ్యులత్వమున నానతియిచ్చిన బొంగినివతోఁ |

మ॥ రఘువంశాగ్రణి పాదయుగ్మమును హృద్రాజీవమధ్యంబు నం | దుఘటి
వంగను జేశిమింట సురసందోహంబుగీర్తిప న | య్యఘదూరుండును యోగమాగ్గ
మున కాయంబయ్యడంబాశి మా | నిఘనుల్ బొందెడు విష్ణులోకమునకుఁ పోచేసె
తుర్యస్థికిఁ |

వ॥ ఇచ్చిధంబున నతనికిచ్చుతిలేని పదంబాసంగి ముందర లక్ష్మణుండు తోవ
సూప నశ్రీమంబున వధూసమేతుడై మధురఫలంబు లారగింపుచు నెడ నెడ విశ్రా
మింపుచు తెనెలానుచు మృగంబుల బెగడొందజేయుచు నరుగుచో ముండట |

చ॥ ఉటజములన్వసించు షరమోజ్వలమానుల గాంచిచాకిం | దటకునమ్రమొక్కి
నిల్చి ప్రమనంబున నాఘనులిచ్చుదీవనల్ | వటుతరభక్తిగైకొనిన భానుకులేశునితోడ
నందరొ | క్కటనెలుగెత్తివల్కి రనుగంపజనింపగ దైన్యచిత్తులై |

మ॥ శతదుష్టాఘవిదార తాపసులమై నద్వర్తినిట్లుండగా । కఠినోగ్రాసురులేగు
దెంచి యదయంగారింపుచు వేదముల్ । పఠియింపంగనువిన్న జన్నము లొనర్పం
గన్న కొధాత్ములై । జతరంబుల్ వెనవ్రచ్చిచంపుమరు హింసాచాతురీధుర్వులై ॥

వ॥ కావ్రన యాచుర్మదుల గీటడంచి మమ్మురక్షింపుము మాకు శరణంబగుము
రామభద్రయని ప్రాథింపిన మునులనాదరించి యందుల కొడంబడి ప్రతి నెగావించిన॥

మ॥ పృథివీనందన రామచంద్రుని ధాత్రీనాథ నిష్కారణా । బ్రథనంబేల
యొనర్పబూనెదవు దుర్భావంబుతోవారు నీ । పథమాత్మందలపోసిరే మునులకై
బాహుప్రతాపోగ్రాస । ద్రథవీరాగ్రాణి నీకుబోలునె మహారణ్యాబులో నావుడు॥

మ॥ రమణీమద్విశిఖాగ్ని కీలలను గర్వస్థయిర్వదైతేయ వ । ర్గమహాకానన
మేర్పిమానుల కొగింగావెంతుమోదంబు త । ధ్యము నావాక్యము తప్పగాదు విను
సప్తాంబోనిధుల్ వట్టినం । గమలాప్తుండు ప్రకాశదప్పిన గిరీంద్రంబుల్దరం గృహిన॥

వ॥ అది యట్లంటేని ।

చ॥ ననుశరణాబునొందిన జనంబులకేను ప్రియుండజువ్వె న । య్యనఘుబు
మత్ప్రియుల్ గుణగణాఘ్యులు దంచితపుణ్యులెల్ల శో । భనములకహాలాఘునుల సా
యకనేను వసించిసాగిమై । నను నర లేకయిత్తురు ముదంబునవేరు దలంప నెట్టిచో॥

క॥ విడుతుసాకేత మేనియు । విడుతునునిన్నేని యఖల విభవంబేని॥ । విడుతును
లక్ష్యణునేనియు । విడుతునె శరణాగతులను వికచాబ్జముఖి ॥

క॥ వ్రతములలో నత్యుత్తమ । వ్రతమిదినాకరయ భక్త వత్సలుడ దయా ।
న్వితడ వారెచటనుండిన । సతతంబేనచటనుండు సత్యముసాధ్వీ ॥

ఉ॥ నావినిభూమిపుత్రి నరనాథుని ధీరతకుంబ్రతిజ్ఞకు॥ । భావములోన నబ్ర
పడి కల్కకవిన్నకయుండె నంత రా । మావనిపాలు డద్దివస మచ్చటనెమ్మదినుండి
వేగినం । బావనమానివర్గములు పజ్జనురాజనుచుండి ముందట॥ ॥

ఉ॥ శ్రీశపదాబ్జనన్మధుప శేఖరు కల్మషదూరుభాను స॥ । కాశుమహామునీంద్ర
కులకంధిసుధాంశు గుణప్రపూర్ణ వా । ణీశసమప్రభావు విజితేంద్రియతత్త్వ నిరూఢ
చిత్తు యో । గీశస్థతుంబ్రశాంతు విబుధేంద్రవిచక్షణ నాసుతీక్షణు॥ ॥

వ॥ కనుంగొని యభివందనంబాచరించి యానందమీంద్రుచేత సత్తారంబులు
వడసి బ్రహ్మస్థాంత రంగుండై తదనుమతంబునం గొన్ని దినంబులు సశ్రమంబున
నచ్చట వసియించె ।

ఉ॥ భూరిగుణోన్నతుండు రఘుపుంగవుడింతయు తానతమ్ముడు॥ । సారమతి
సుతీక్షణుని చంద్రునిదండ వసించియుండ నా । చేరువమానిసంఘకము చేరగవచ్చి

నృపావతంసుచే | గౌరతగాంచి యంజలులు గైకొనిపల్కిరి యందరన్నిలి |

శా|| రక్షోరాజవిపక్ష భక్తజన సంరక్షామరద్యాక్ష లో | కక్షేమహాదపక్షి
వాహన మహాకారుణ్యవారాశి స | రవ్యోక్షోశ్వర మస్తకాభరణ శ్రీవక్షాస్పహర్యక్ష
ఫా | లాక్షస్తోత్రకటాక్ష వీక్షణము ముత్వానీక భూరిక్షమా |

క| ఇచ్చటికిమీరలెన్నడు | విచ్చేయుదురో యటంచు వేమరు మదిలో |
హెచ్చినకోరికచేతను | నిచ్చలు నెదురెదురుమాడ నేడుఫలించె |

సీ|| అనఘాత్మపద్మ భవాభవసేవిత చనుదెండు మత్తపోవనములెల్ల | కనుగొన
ననవిని కాకుత్స్థతిలకుండు మదిలోనసంతోష మగుడగుచు | మునులారయింతకంటెను
నాకుమరియొండు పనియున్న దేయని పడతితాను | సౌమిత్రిగూడి నాసంయమింద్రుల
వెంట నేగివారధిమై నిచ్చనట్టి | యర్చనలుబ్రేమగైకొని యనుదినంబు | నహా
భంగినివించులు నారగింపు | చును విహరంబుసలుపుచు దనుజవరల | వెదకిచంపుచు
నుండె నావిపినమునను ||

వ| ఇవ్విధంబున రఘువరుం డవ్వనంబున విహరింపుచుండి యొక్కచో నంచిత
ధ్యానపూరంబగు శాసారంబు గనుంగొని మునులకిట్లనియె ||

చ|| అనఘచరిత్రులార యెటులబ్రెచ్చొకో శ్రవణానుమోదమై | తనరెడునట్టి
యీవిలసితధ్వని దీనినెడంగజెళ్ళు డా | యనవుడు వారలిట్లనిరి యర్కకులాధిప
మాండకణియ | మునిపతియిచ్చటందవము మున్నొనరింపుచు నుండె నంతయుకా ||

చ|| బలరిపుపంపుబూని సురభామినులేవురు వచ్చిముందట | సలలితభంగి
గృమ్మరగ సంయమివర్యుడు వారిగాంచి నం | చలితమదస్కుడై మరుడు సందిడిబెట్టిన
నోర్వలేక నవ్వులతుకతో మెలంగుటకు బుద్ధిదలంచి తపోబలంబునన్ ||

ఉ|| బోరుననీజుశాయము పొందుగ గల్పనజేసిదీనిలో | భూరిమణిప్రయుక్త
మయి పొల్పుదనర్పు సువనసౌధమున్ | నేరువుతో నొన్నకొని నిర్జరభామలగూడి
యున్నవా | డారవమచ్చరాంగనల యంచితగాతము మానవేశ్వరా ||

వ|| అని యెరింగించిన రఘునందనుండు మనంబున నతని నభినందింపుచు
నత్రాపసోత్తములం గూడి క్రిమంబున ||

చ|| యడనెడ నాశ్రమంబుల మునీంద్రులగాంచి నమస్కరించి వా | రిడిన
యుపాయనంబులొగి నిష్టముగాగొని భక్తియుక్తిచే | గడువినయంబుసేయుచు సగౌ
రవమొప్పగ నంతవీడుకోల్పడసియరుంగుచు మృధుఫలంబులువేడుకనారగింపుచు ||

సీ|| కైరవకల్హార కమనియ్యసారస బకనక్రీర్ముష కర్కటరథాంగ | కలహంస
చక్రివాకప్రకరంబును విమలగంభీరాంబు విపులసైక | తస్తలంబులు పుల్లతామర

మరంద విందుపానాదికానందభృంగః । సలలితరుహంకృత సాక్షాన్నినాదంబు గలిగి శోభిల్లెను విలసితాంబు । జాకరంబులబాకగని యతివెదాను । నందుజలకేళిసలుపుచు నచటబాకి । కదలిసికంభమునునట్టి కానలోన । నొనరవిహరింపుచును భూమి తనయ గాంచి ।

ఉ॥ తాలః చూచితేచిచటి బంధురకానన శ్రీమయందు హిం । తాలరసాలసాల వటవాడిమవింబక పత్తలిల్లి త । క్కొలతమాలముఖ్యలేడు కుండకురుంటక కందరాళ భూ । జాకేవసులేనంకనల చందుచు బొల్పుగుచున్న చండముల్ ।

వ॥ అని మదియును .

చ॥ పాలతుడిసేదురాకగని మారుహముల్కడు వృద్ధినిొంది వి । చ్చలవిడిపుష్ప పక్షిగల సహృతులంగురియొచ్చొచ్చె సాంకలరగ వానిజేకొని మహామునిముఖ్యుల కథినిమ్ము నీ । తలపునగల్గుకొరికలు తభ్యముగా సమకూరునట్టులక ।

ఉ॥ గంధవహుండు నీకెమరుగా గొనితెచ్చే తపోవనీచుహా । బంధురనీరజాకర నుపద్మసముచ్చయ పుష్పవాసనల్ । గంధగజేంద్రయాన కుతుకంబలరారగ వాని నెల్ల ని । ర్మంధరవృత్తినందుటకు మైకొను మాచతురత్వమేర్పడక ॥

మ॥ జగతీనందన నిన్నుగన్గొనగనో జుగోరియిక్కాన ని । మ్ముగవర్తించు మృగవ్రజంబులుల సన్నోదస్థితీవచ్చి వై । రగుణంబుల్ దిగనాడిగుంపుగొని ధైర్యంబుది నీరూప మ । చ్చుగనీక్షింపుచు నిల్చియున్నవి కడుం జోద్యంబుగా జూచితే ॥

ఉ॥ మానినీపు దివ్యసుకుమారివి కర్కశమైనయట్టి యీ । కాననుసంచరింప పదకంజములెంతయు బొక్కునంచుకో । నూనినచింతచేఖగము లొయ్యనపల్కగ జొచ్చెపోలగా । వీనులచాలకించు మరవిండనిభానన వాని నన్నియున్ ।

క॥ తరుణీయిచ్చటగల నీ । తరులుమృగముల చలములును తటినీచయముల్ వరకమాల కరములు ధర । బరహితమొనరింపబుట్టె భాసురలీలన్ ।

గీ॥ యిదియెరింగియె కాదె మునీంద్రులెల్ల । వట్టణంబులువజ్రాంచి పరమనియతి కానలచుమెలగుచుండురు కజ్జమెందు । సజ్జచులసంగమంబతి సౌఖ్యమనుచు ।

వ॥ అని పరమాహ్లాదంబున ॥

సీ॥ లలినిట్లునరస సల్లాపంబులాడుచు నరగుచును త్తుంగమై తనర్పు । తరువులు గాంచుచు తఘాకలనుబొల్పు పరిపక్వఫలముల శరములేళి । పడవైచియవి మునిబాలుర కొనగుచు చెంచులబాడగని యంచితముగ । శదనురూపములైన తగువాక్యములు బల్కి పెరలొగిదెరపించి ప్రియముదాను । తేనెలానుచు మార్గమున్నాననీక । మీరిం పెరిగినయీరమూల్ దూరుచును మ । నోహరస్థానముల సముత్సాహమునను । మనిగి

గావించి కళియింపుచును ప్రియచున ।

సీ॥ మునులసేవించి యయ్యనఘుల వలనను ఘనతరంబగుపుణ్య కథలువినుచు ।
నొక్కొక్కయడలను గిక్కిరిసినయట్టి ముదురువెదుల్ల జెట్టిదముగాగ । బుట్టినకార్చి
చ్చు నెట్టనవరుణ బాణములేసియుడిపి యశ్రమమొచ్చి । కొనియున్నతాపన కోటికి
మోదంబు గావింపుచునుగుంపు గలుగుతరుల । నీడలనువిశ్రమింపుచు నిర్మలౌడ ।
కములు ద్రావుచు నొల్లనశ్రమమువాయ । తాళవృంతంబువల పలికేలబూని । విసరి
కొనుచునునతిఘోర వివీనమునను ॥

వ॥ బహుభంగుల వినోదంబులు సలుపుచు నెడనెడన మానుషకృత్యంబు లొచ
రింపుచు మాయామానుష విగ్రహంబగు రఘురామ్రం దనాయాసంబుగా నియమ
వ్రతసంవత్సరంబుల యందు దశాబ్దంబులుగడపె యొక్కవాడు మరల సుశీర్ష మునీ
దుర్జిజేరి సవినయపూర్వకముగా నిట్లనియె ।

సీ॥ ఎన్వడాపోశనం బిరువుగాగైకొనె గణుతింపరానియా కంధిజలము । తెవ్వడు
వింధ్యాద్రి హెచ్చుగానియ్యక సమయంబుజేళె యచ్చట నెనిలిపె । నెవ్వడునహుషుని
నింద్రపదభ్రష్టు గావించినర్పంబు గానొనర్చె । నెన్వడువాతాపి నిసుచుంతకడిగొగ
మెక్కిగర్జనద్రేణ్ణ నక్కజముగ । నట్టికుంభజువాలికి నరుగుకోర్కె । యాత్మలో
పల జనియించె ననఘచరిత । నొనరనాఘునుడెచ్చట నుండునాకు । నెరుగగా బల్కు
మన నతడిట్టులనియె ॥

చ॥ రఘుకులవర్యనయ్యనఘు బ్రస్తుతిజేసిన యంతమాత్ర నే । యఘములు
బాయుగాంచిన మహాఫలమెన్న నశక్యమట్టి పు । ణ్యఘృణి సుధీజనస్తుతు సనాతనధర్మ
ధురీణుధీరు మా । నిఘనుని యాశ్రమంబునకు నిన్ననువన్నును మున్నుగోరితిన్ ॥

వ॥ కావున నందుబామ్మని యగస్త్య నియునికి యరుంగంబల్కి వీడ్కొలిపె
నప్పడు జనకజా లక్ష్మణసహితుండై చని యపరిమిత ప్రమోదంబున ।

ఉ॥ భానుకులుండుగాంచె నఘపర్వతవాస వ్రవీతమచ్చరున్ । ధీనిధిసద్గుణాకరుని
నీరధితోయకరాంబుజాతు వి । జ్ఞానఘనుండయామయు ప్రశాతుపయోరుచా సం
భవా భువి । ద్యానగదపకైరవ సహస్రగభస్త్వ నగస్త్వ శర్మిలిన్ ॥

వ॥ కనుంగొని యతనిపాదంబులకు ప్రణమిల్లిన లేవనెత్తి యమ్మునిసిఃహస్సండు
యధోచితగతులం బూజించి మధురఫలంబు లొసంగి సంతుష్ట హృదయుండేళి నాటి
రేయుగడిపె మరునాడు కాలోచితకృత్యంబులు జరిపి యమోఘంబులు బాణంబులు
నక్షయతూణీరంబును మేరుతుల్యంబైన వైష్ణవ శరాసనంబును శిష్టంబును నొసంగిన
గైకొని యచ్చోటం గొన్నిదినంబులు నిలచి యతనివలన వరాశ్రమ ధర్మంబులు

(౧౧౧) శ్రీనదాశివరామాయణము అరణ్యకాండ ౧ అశ్వాసము

రాజనీతియు దక్కుంగల్గు విశేషంబులు నెరింగికొని యమ్మునిపతిచేత ననుజ్ఞాతుండై ||

క! ఖరదూశణాదిరాక్షస | వరులందెగటార్చిమాని వర్గంబునకు | బరితో
షము శేయగ హృ | త్వరసిజమునదలచి రామచంద్రుండొత్త |

చ! జనకుని కూర్మిపుత్రియును జన్ముడుదోనరుదేర సత్వరం | బుననొకకొంత
దవ్వరిగి మోదమెలర్చగ గాంచెముందట | ఘనబలవై నతేయు పరికంపితశత్రుని
కాయజ్ఞాన సా | ధన సమపాయు భూరివసునాధరకాయ జటాయువుందగ |

క! కనియతనిరూపమునకును | మనముననచ్చువునొందు మనుజేశుని గొ |
బ్బున జేరవచ్చి ఖగపతి | వినయంబునమొక్కినిలచి వెనదిట్లనియె |

ఉ! భూజనపాలయేనకుణ పుత్రుడ పిరు జటాయువండు | వి | భౌజితకీర్తి
పంక్తిరథ బద్ధసఖుండనన్ను దా | నీజగతిస్థలంబుపయి నేమియొంటి నిడించిపోవ నా |
యోజను బెట్టుగావగల నొందుమ ద్రిమ్మరుచుండి నియ్యడ |

వ! మిమ్ముంగంటి నాజన్మసాఫల్యంబయ్యె నయ్యో యేనుదేవరబంటును దుర్గ
మారణ్యంబుల నొంటి దిగుగుచున్నవారలు మీయడుగులు గొలిచియుండెదననుం
దుస్మితవదనుండై రామచంద్రుండు |

క! అమలచరిత్రమ గృహ్యో | తమపనిగలయపుడనిన్ను దలచెదనుని సరి |
భ్రమమలర నతనిపిచ్చొని | ప్రమదయు లక్ష్మణుడుతనకు పజ్జరాగ |

వ! పంచవటీ స్థలంబునకుం జని యచ్చట వళియింపందలంచి తమ్మునిమోము
గనుంగొనిన నతండతని యభిమతంబెరింగి నొక్కపక్షశాల యమర్చి సమర్పించిన
ననుజుని చాతుర్యంబునకు మెచ్చుచు నందువళియించె దానిచెంతనయొక్క యటజంబు
గల్పించుకొని సుమిత్రాత్మజుం డతనిం గొలిచియుండె ||

చ! అనుపమకీర్తిరామ వసుధాధిపుడచ్చట నిల్చి ధారుణీ | తనయయు దాను
నెంతయు ముదంబునదేలుచు లక్ష్మణుడు దె | చ్చినఫలముల్ బ్రీయంబునను
జేకొనుచు మునిరాజువోలె న | వ్వనివళియించెనున్న వనవాసదినంబులు బుచ్చు
కొర్కెచే |

అంత | క! దశకంఠానుజఘన క | కేశయగు శూపకనఖ యచటికాన
దిరుగుచు | దశ శత్రుచననిభు న | ద్దశరథవరసూనుగాంచి తద్దయునపుడ |

వ! పంచాశుగాస్త్ర పీడ్యమాననయై యొక నేర్పున నతనిపొందికె గావించెదనని
తలంచి తదియ్య సుందర బునకు రెత్పవెట్టక తప్పకనూచుచు కామరూపిణయై
డాయంబని యిట్లనియె |

క! జనవినుతమీకు నెయ్యడ | జననమునేరెద్దియిటకు జనుదేరంగా | కని

యేమి నితడు నీమా । నిని నీవెనువెంటవచ్చు నెపమెద్దితగన్ ।

చ॥ యరుగగజేయుమన్న నతడింతయువీసర పోవనీక నా । సురపతితోడ
దత్త్రామము చొప్పుడజెప్పిన నాలకించి యు । సురనుచువెచ్చునూర్చి కనుసోగల
గొబ్బున నీరునించి యో । సురచిరగాత్రనిన్నదయ జూచిచతుర్ముఖు డిట్లు వ్రాశెనే॥

క॥ కొరమాలినదైవంబీ । తెరగునవిధియించియుటుల తృప్తిగొనక పుణ్యరహిత
యైనదీనిని నీ । తరుణింగాజేశెనీకు ధర్మచ్చుతుడై ।

సీ॥ ఆతనినైజమేమనవచ్చునట్లుండె నేనరనాయకసివ్రమిగుల । కట్టడియత్వంత
కౌటిల్యచలచిత్త పరపీడనుద్యోగ దురితనిలయ । దుర్జనాశ్రయమహా దుఃఖాఘభాజన
యిదియున్న చోట నొక్కించుకేని । ధర్మమున సీతిపుణ్యంబు దయయునిచ్చు । గుణము
సత్యంబులేదిట్టి కొమ్మతోడి । సుగడముమాను నీకు రాజ్యంబునీకు । నెప్పటట్టుల
చేకూడు నిదినిజూబూ ।

క॥ యిమానిని సుందరియని । నీమదిలోనాసగొనకు నృపవరసాబ గే । లా
మఖమున బడికంక నె । కామినిభాగ్యంబుగలది గావలెనెందున్ ॥

వ॥ అని మరియును ॥

క॥ సౌందర్యముభాగ్యంబును । యెందేనావంటిమగువకే యభి నన । ట్లందరికి
గలుగనేర్చునె । యిందీవరనేత్రయింక నేనియునీవున్ ॥

వ॥ దీనింబరిత్యజించి నన్నుగ్రహింపుము భవదియ్య పరిపంథివర్గంబు బరిమార్చి
నిన్నయోధ్య నేలించెద తథ్యబేను రావణుచెలియల శూర్పనఖ యనుదాన నని
వెండియు ॥

చ॥ బలిమిజగత్రయీశులను బాధలవెట్టుచు వెంటగొంచు దో । రృలఘన
వికృనుస్థితిని రంజిలుచున్నదశాస్త్వ సోదరిన్ । సలలితభంగినేలు నెరజాణనితండను
నట్టికీర్తియు । గలిగిన నీకుజేమరునె కాదెరంతర శాఖ్యనంపదర్ ॥

వ॥ కావున ॥

క॥ అరవిందాక్షులచిత్తము । పురుషులభాగ్యంబుచొప్పు భూస్థలిపై నె । వ్వరికైన
నేనితెలియం । దరమేయనుసల్కలిపుడు తథ్యంబనియ్యెన్ ॥

క॥ చనుదెమ్మునిన్నుదోకొని । యునులక్ష్మణుజనకపుత్ర నొగిమనుమియు నుం
డును సీతరామచంద్రుని । గనుగొనిచిరునవ్వునవ్వ గనియది యంతన్ ॥

శా॥ ఘోరాకారతపేచి యూర్పులొగి కుక్కురనిండగా దేవతా । వారంబుల్
దివినుండి బెగ్గిలగ దుర్వారోగ్ర రోషాన్వయై । కూరత్వంబున సీతమింగజను రక్షో
భామనీక్షించి హం । కారపోషినిదానినిల్పి రఘుభూకాతుడు దాగ్రక్కు నన్ ॥

క॥ అనుజన్ముబిలచిచూచితే | జనకజపైవచ్చెదీని సత్వరమున ము | క్కును
గోసి పుచ్చుచునుడ | య్యనఘుడు రాఘవుని యాగ్ధనటుజేయుటయు॥

వ॥ అనక్తంచరిమేన నపారంబుగా రుధిరంబంట హాహాకారంబుసేయుచు జన
స్థానంబున ననేకదానవ పరివృతుండైయున్న ఖరాసుకుజారబోయి నేలంబడి పొరలి
యేడ్చుచు రామచంద్రునివలన దనకుప్రాప్తించిన భంగంబంతయు నెరింగించిన॥

ఉ॥ కన్నులనిష్ఠలొల్కలయ కాలకృశానుడపోలే మండుచు॥ గన్నన నా
ఖరుండు సురకంటకవర్గము గాంచికంటిరే | యన్నరుడాచరించిన మహాద్యుతసాహస
విట్టిచెన్నడు | స్గన్నదిలెదెనిన్నయదిగాదు ధరాస్థలిమీద నెయ్యడ॥

చ॥ అనిరఘువంశవర్యుని పరాక్రమమొప్పు జయింతునంచు దా | ఘనతర
రోషసంజనిత కాలభుజంగము భంగిరోజుచు॥ దనుజుల నెల్లరాబనిచి తానురయంబున
లేచి సర్వ సా | ధనమాలనొప్పుతేరు త్వంతంబుగ నెక్కి సురాభిబెగ్గెల॥

వ॥ చతురంగబలసమేతుండై భుజనిక్రమా టోపులు పరశు పట్టసమ సలతో
మరభిండివాలాది నానాద్యాయుధ హస్తలగు సేనగామి పరువయజ్ఞ శత్రువిహంగ
మకరవీరనేత్ర కాలకర్ణ మహాకపాల కుధిరాశనరక్తనేత్ర రక్తచూలిత్రిశిర ప్రమాది
వికృతి వజ్రఘోష వజ్రదంష్ట్ర మహిషభైరవ మదగజహయముఖ స్థూలనేత్ర దుర్జ
యంబు కాశ్రయ పృథుశ్రవదూషణాది దనుజయోధులు వమనాల్గువేలు నడువ నెడ
నెడ బొడముదుర్నిమిత్తంబులకు దలంకక ధరణిగ్రక్కదల పంచవటిదిక్కు జనుచుండె
నట రామచంద్రుం డనుజునిం గనుంగొని॥

చ॥ జననుతశీలముక్కిడిని శాటి నెపంబున గూరరక్కసుల్ | మనల నెదుర్ప
వచ్చిరదె మైకొనిపోరగయే నెసాలు దుం | జనకజముగ్ధవాండ్రగని శంకిలగాగలదట్లు
గాన తో | డొనిచని యద్రిపైనునిచి కోమలిగాచుకయుండు మీవగి॥

క॥ నావ్రుడమ్మయిజని యత | డావనితామణినిగిరి గుహంతరమున దా |
వావిరినునిచిధనుధారు | డైవిక్రమమొప్పునిలచె నసదృశశక్తి॥

ఉ॥ అంతరఘూత్తముం డతులితాంచిత భాసురరత్నకంకటం | బెంతయు
వేడ్కతోదొడివి యిమ్ముగతూణి యగంబుగట్టి య | త్వంతదయంబునం బటుశరా
సనమెక్కిడి జ్యోతిషంబు ది | గ్ధతులకనఁపూరమగు కైవడిజేతె మహాగ్ర
మూర్తియై॥

వ॥ అయ్యవసరంబున॥

చ॥ యుగుబలశౌర్యదానవుల నొక్కడతా నెదిరించి నాదితో | దురమొనరింప
మైకొనియెతోయజబాంధవ వంశవర్ధనుం | డరుదిదిసూతమంచు నిఖిలామరబృందము

లెల్లవచ్చి యం | బరముననిల్చియుండిరి విమానరుచుల్ గనుపట్టనయ్యడన్ |
వ॥ అంత ॥ క॥ వరమాతంగస్యందన తురగోద్ధత భటచయంబు దుడకమ

లీలన్ | నరవరునిమీదగవిసెన్ | ఖరదైత్యుడు వెనకనిలచి కడకంబరపన్ |

ఇవ్విధంబున |

క॥ బలములుతనపైగవసిన | బలయుతుడారాఘవుండు పాయక శౌర్యో |

జ్వలుడై దానవవీరుల | బలువిడి విశిఖములనేశె పటుతరశ క్రిన్ |

ఉ॥ ఈసునదైత్సలంత వసుధేశునిపై పటుశ క్రితోమర | ప్రాసముచేసియాచ్చిన
నృపాలశిఖామణి వానిచూడముల్ | కేసిసమగ్ధైర్యమున చెచ్చరబాణపరంపరల్
మహిమా | ల్లాసముతోడజొన్ని కడులాఘవమేర్పడ వారిమేనులన్ |

గీ॥ దైత్యవీరులపుడు దలకకనందరు | నొక్కపెట్టకడసి యుగ్గేశరము | లా
నృపాలవరుని యంగంబుజొన్నిన | నలుకవడిమివారి యవయవములూ |

వ॥ నిశితనిష్ఠుర శరంబుల్నుంచి నొంచియు తూలించియుండన్ విసక వెండియు
నారఘూద్వహుండు కాలాగ్ని సదృశ క్రోధుండును సంవర్త వేళానొద్దీక్షిత చండ
మార్తాండుండునుఁబోలె తేజరిల్లుచు భీషణకారుండై పేచి నిజగనుర్విముక్తామోఘ
బాణప్రవర్షంబు ఖరనేనపైగునియించిన పాదజంఘజానూరుమధ్య బాహుకంత దేశం
బుటు దెగి నేలంగూలు కల్బలంబులును నాశ్వికులతోడ నేత్రైవ్వి రూపరుతురంగం
బులును కేతనచక్ర నానాసాధన రథికసారథులతోడం బెక్కుచిద్రుపలై పుడమింబడు
రథంబులును తుండంబులుదెగి యుఫలకంబులుచ్చియు వాలంబులవెడలిన ఘోరకారం
బులునేయుచు మాహుత్తుతో నవ్వాలు మధ్ధేభంబులునై చతురంగ బలంబులం
బాలియుచుండ నానృపవీరుని తేకోద్ధైర్యస్థయిర్య విక్రమంబులు గనుంగొని సంగంపక
కంఠీరవంబుపై జను మత్త దంతావళంబుల చందంబున రుధిరాశన రక్తనేత్ర రక్త
మాలి వజ్రఘోష వజ్రద-ష్ట్రలాదిగాగల్గు నెనమన్నూరు దనుజయోధు లొక్క
పెట్ట రఘువీరునిపై గవసియదల్చి పరశుపట్ట సప్తస తోమర కరోరకుతారక్షురికాది
నానాసాధనంబులువై చి భూనభోంతరాళంబు నిండనాచిన నమ్మహాబలుండు వాని
నన్నియు నిజక్షితింబుల చూర్ణంబుగావించి యందర ఛండనిశాతకాండంబుల జర్ఘు
రితాంగులంజేసిన బెండువడియు సంతంబోవక యొక్కమా నవుండు క్రొవ్వి యవక్ర
పరాక్రమంబున మద్దడభుజాబలులైన రక్కసుల గలంపుచున్న వాడందరు నొక్క
పెట్టి పొదువుండేయుండు తృచుండేపురూపరం జేయుండమ నెలుంగులిచ్చి యొడొ
రులం బురికొల్పుకొని పెనుమంటపై గవయు మిడుతగమి చందంబునం గవసిన
సతండు క్రోధాదానలోచనుండై వారలపై కందర్పాస్త్రంబేసిన నమ్మహాస్త్రబళని

(౧౧౧) శ్రువదాశివరామా యణము అర్యణకాండ ౧ అశ్వాసము

సదృశతీక్షణంబున నొకటికి పది పదికి నూరు నూటికి వేయు నై యద్దానవ వీరులపై గవసి యప్పుడు ।

చ॥ పదములుదృంచి జంఘుణి భగ్నముగా నొనరించి యూరువుల్ । జదృ పలుజేళి వక్షములు చించిభుజాగ్రము లేపుమాపి బె । ట్టిదమగుకంతశీమలు వడిందును మాడియునంతబోక పే । ద్విదనుజనంఘకంబు మదసింధురవాజి రథాలినొక్కటన్ ॥

వ॥ తుంచితెంచి రూపుచూపుచు రెక్కలుగల భుజంగమంబుచాడ్పున నెక్క డంజూచినం దానయై మంటలుమియుచు త్షణమాత్రంబున ఖరదూషణ త్రిశిరులను మూలదైత్య యోధవ్రాతంబునుం దక్కనక్కుంగలుగు దానవసైన్యంబు చతురంగ బలసమేతంబుగా బాలియింది శాంతింబొంది మరలివచ్చి రామభద్రుని నిషంగంబు సొచ్చెనంత ।

క॥ సేనలుమడశినదూషణ । దానరనాయకునిమీద సతిరోషముతో । తా నేగుదెంచిరయమున । నానాస్త్రములేళియార్చి సంగట్టలుకన్ ।

చ॥ ప్రణతపరాక్రమండు రఘురాముడు వానిరథంబు సూతకే । తనతురగ ప్రయుక్తముగ దారుణబాణములేసి త్రుంచుడుం । గినిశినిశాటుడుద్ధతిని కేలనుశూలము దాల్చునంత న । మృనుకులవల్లభుండ సురమస్తకముర్ధర గూల్చెవేల్మిడిన్ ।

వ॥ ఇవ్విధంబున ॥

క॥ భీషణసంతతమునిజన । శోషణుషటుశౌర్యదనుజ సూదనసుకథా । దూ షణుఘనదుర్భాషణ । దూషనుగూల్చుటయుగాంచి దోడ్తోగడకన్ ।

వ॥ ఖర త్రిశిరులు మూలదైత్యులంగూడి చుట్టుమట్టి యొక్కరెట్ట బాణపరం పరలు నిగుడించిన వానినన్నియు నిజసాయకంబుల బోకార్చి యప్పుడు ।

ఉ॥ భూతికపాలముల్వగుల భూధరసిన్నిభమైనకాయముల్ । దూరమహాయుధ ప్రతి తోజలువందెడు బాహుశాఖలుం । ధారుణిద్రోల్ల భీషణ రథంబులురాల మహాగ్రశౌర్య విస్ఫారతనేశెనానృపుడు సాయకపంక్తుల దైత్యవీరులన్ ।

ఉ॥ సామజయానదాశరథి చాపవిముక్త మహాస్త్రలాఘవం । బేమనవచ్చు నమ్మదొడి గేయుట బాణములందుకొంట యు । ద్దామగతి శరాసనము దార్పుటవే తెగవాపు టానుర । స్తోమముబిట్టుదాకుటయు జూడగనేర్పడకుండె నయ్యడన్ ।

ఉ॥ అట్టిశరప్రసైపుణీయు సదృశవిక్రమకేళిజూచియ । ప్పట్టునకోధమోత మదిప్రబృగసర్పమపోలె రోజుచున్ । నెట్టనవాఖరుండు రజనీచరహంత నెదిర్చిబాణ ముల్ । బిట్టుగగాత్రముంజొనిపి భీషణభంగిని పొంగియాడ్చినన్ ।

మ॥ ఘనరోషస్థితిబేర్చరాముడు మహాకంఠీర వేంద్రాశృతిన్ । దనుజాధీశుని మేన

ఘోరశర సంతానంబుగీలించి కే । తనముందుంచుడు సంతలోత్తిశిరు డుద్దామప్రతా
పంబునన్ । జనపాలాగ్రణిదాకెనాపుచు భుజానంరంభమేపారగన్ ।

వ॥ అప్పుడు ।

ఉ॥ నాకవిరోధియమ్మనుజ నాభునిపైకతిన్గ్రసాయ కా । నీకముగప్పుడాన్యపతి
నేత్రములెర్రిన దెల్పకొంధమున్ । దూకొననూతుదుంబి యొకతూపునవాజుల గీట
డొచినం । బోకచలంబుపెంపునను భోరునదైత్యుడు ఖడ్గహస్తుడై ।

క॥ కడియంబారిసరఘుపతి । త్రిదశావలినంతసింహ దృఢశక్తిని దు । దక్షము
డగు త్రిశిరుశిరంబులు । ప్రదరిత్రయమేసియవని పైబడగూల్చెన్ ।

వ॥ అప్పుడు ।

చ॥ వెసత్రిశిరుండుగూలుటకు వేమరుబేర్చినశోకవహ్నిచే । మసలుచునంతలో
ఖరుడు మానుగధైర్యముచిక్కబట్టి రా । తనబలహంతనైగవసి సాయకపంక్తుల మేన
గప్పి నా । కనముననిల్చిసంగరము గాంచునమర్త్యులు చాలబెగ్గిలన్ ॥

ఉ॥ వానికిశంకదక్కి రఘువల్లభుడద్భుత శౌర్యమొప్ప న । జ్యానినదంబుజేసి
వేసఛండశరంబులు జొన్ననొచ్చి య । ద్దానపుడంతరామ వసుధావరునమ్మలవెల్లి
డేల్చితో । డ్రోనొకబెట్టిదంబయిన తూపునజానము రెండుజేయుడున్ ।

క॥ జలజాప్తకులుడుదైత్యుని । బలమునకుంగరముమెచ్చి భావములోనం । దల
కక కుంభజడిచ్చిన । లలితశరాసనముబూని లాఘవమొప్పన్ ।

చ॥ రయమునభూరిభూషణ శరంబులనాఖరునొంచి సారథిం । హయముల
జంపివిల్డునిమి యద్భుతవిక్రమభంగిబోర్చి వా । నియవయవంబులుచ్చిచన నిష్ఠుర బా
ణములేయజాల నొ । చ్చియుబాలివోనిబీరమున జొచ్చెరవాడు కృపాణపాణియై ।

క॥ హరిహాయునిమీదనురువడి । పరత్రైచుమహీధరంబు పగిదినిదోషా । చర
హంతమీనజనుడా । ఖరునింగనిరాఘవుండు కడునుద్ధతుడై ।

చ॥ బలువిడిభీషణాస్త్రమున బాహుయుగంబునుద్రొంచిబంధు రో । జ్వలతర
సాయకప్రతి వక్షమునందునగీలుకొల్పి సా । ధులనలయించిచంపిశివి దుర్జయవృత్తి
ననేకులన్మహా । ఖలుడవుగాననిన్నిపుడ కలునివీటికిబుత్తు దుర్మతీ ॥

క॥ అనికనుగవకెంపొప్పుగ । ఘనతరదివ్యాస్త్రమేసి కాకున్మడు భో । రున
ధనువునసంధించెను । గొనకొనిబ్రహ్మాడమెల్ల ఘూనిల్లంగన్ ।

వ॥ అంత॥ చ॥ చటులోగ్రాశుగ మిమ్ముయిందొడివి చంచజ్యాసమేతంబుగా ।
పటుబాహుబల శక్తిమైదివిరి శుంభత్ప్రక్రియన్నేసి ని । మ్ముటిలానేక మునీద్రభీకరు
మహా క్రోధోగ్రదర్శకరు । గటుపాపాఘనకీకరు ఖరు సదాగాడాంధ కారాకడున్॥

(౧౨౧) శ్రీసదాశివరామ యణము అరణ్యకాండ ౧ అశ్వాసము

క॥ యేసిన నద్వివ్యాస్త్రం । బాసురవక్షంబుగాడి యవనింగూల్చెన్ । వాసవ
వజ్రక్షతగత । భాసురభూధిరముభంగి పటుశిఖ్రిమునన్ ॥

వ॥ అప్పుడు ॥

క॥ పరమముదంబున నమరలు । గురియించిరికుసుమవృష్టి గొనకొనిమోసెన్ ।
సురదుండుభులువియచ్చర । తగుణులనాట్యంబులొప్పె తద్దయవరుసన్ ॥

వ॥ నకలమునీందుల్ నానందకందళిత హృదయారవిందులైరి జగఁబులు సంత
సింఁచెనంత ఖరదూషణ త్రిశిరులు రాక్షసరూపంబులంబాసి దివ్యశరీరంబులు దాల్చి
యతులవిమానా రూఢులై రామచంద్రునకు నమస్కరించి నిఖిల మరసఁదోహం బభి
నందింప నవ్యయథామంబునకు జనిరనిచెప్పినవిని దాక్షాయణి పుగాసురదచునుం గనుం
గొని మహాత్మా దుష్టవర్తనులగు దైత్యులు సుస్వరూపంబులు ధరియించి నిర్వాణ
పదంబునొందటకు హేతువెద్ది మహాయోగీందుల్ జారససాధ్యంబగునట్టి లోకంబు
వారలకెవ్విధంబున సంఘటించె తెలుపవేయనిన నయ్యిందామకాళి యిట్లనియె ॥

మ॥ వనితాసీపలుకట్టిదేనిజము దేవదేవులుంగూర వ । తానుతొనైననువారి
పూర్వభవ నత్కర్మానుగుణ్యంబు పెం । పుననమ్మేనులు బాసిదివ్యతనలై మోక్ష
స్థితింజెందగా । గని ధన్యులతోంటిపుట్టువెరుగం గాజేతనీకంతయన్ ॥

సీ॥ అతులతపోనిధియాజ్ఞవల్క్కుండన డనరినయట్టసన్నునివరేణ్య । తన గులు
శాంతులు దాంతులుధన్యులు పరమవావనులు బంధురదయాళు । లంచితపుణ్యులు
కాంచనగర్భ సన్నిభులునకోధుల నింద్యచరితు । లలఘువిజ్ఞానులనయ్యవ్యయాపేక్ష
ననునాత్మలోనిల్చి ఘనతపంబు । పెక్కు వేలేండ్లుజరిపినప్రీతిఁజంది । యేనుజిత్యక్షమై
వేడుడెద్దిమీకు । నిష్టమగునద్దినధిమై నిత్తుననిన । పూనివారుతపోగర్వమున జలంగి ॥

వ॥ మఱచాదినందన కృత్యంబులుజరపక - య్యా పరమియ్యందలంతేని కల్మ
షాలయంబగునట్టి సునారన్మక్షఖండన కేళీకృత్యంబును ముక్తికాంతాపరిణయ మంగ
లోత్సవంబును ఘటించంజేయుమనుండు వారలపలుకులకలుక వొడివి మీరలు చేననో
పాయంబున పరిణయమార్గంబునను ముక్తివేడితిరి గావున మీయందు సాత్వికగుణంబు
లీనమైయున్నది యందుకతన రాక్షసయోనింబుట్టి జగదపకారులై వర్తించి కొన్ని
నాళ్లకు విష్ణుదేవుని దిద్వాస్త్రంబుల హతులరై పరమపదంబు పొందెనరని పల్కితి
రోహితండనైతి నది కారణంబుగా వారలు ఖరదూషణ త్రిశిరులైపుట్టి సమరంబు
నంగూలి దివ్యధామంబు నొందరనిచెప్పి యిట్లనియె ॥

క॥ వినుమట్లధకముహూర్తం । బున నిఖిలనిశాటవగుల బాలియించి మహా
ఘనతంబాలుపొందెడు రా । మునిజేరగవచ్చియచటి మునసంఘంబుల్ ॥

ఎ! బహుభంగుల ప్రస్తుతించి యాకీర్వదించి చని సామితి జనకపుత్రిం దోడు
కొనివచ్చి రామచంద్రునిం గొలిచియుండెనంత హతులైన సేనలను ఖరదూషణత్రీశిర
దానవులంగాంచి శూర్పనఖ యత్నంత దుఃఖాక్రాంతయై సత్వరంబున లంకాపురంబున
కరిగి శక్రజిదాదికుమారు లనేకదైత్యవీరులుంగొల్వ మహాజ్వలమణి ఖచితోత్తుంగ
కాంచన సీహ్మసనంబునం గొలుపున్న త్రిలోక కంటకుండగు దశకంఠజారంజని
యాక్రిందనంబుసేయుచు నిట్లనియె ॥

శా! కైలాసాచలమెత్తి శంకరునిచే గైకొన్న పెంపునిలిం | పాళింగెల్చినయట్టి
నీదుఘన బాహుశక్తియిప్పట్టలం | దూలంబోవకవృద్ధి నొంద నొకమర్త్యుండట్టిఁజొక్కింత
యై | నా లెక్కింపకనీదుసోదరి ననుందర్పణుచే నుగ్మడై ॥

ఉ! నన్నిటుభంగపెట్టెనని నన్నినిపావకుభంగిపొంగుచుకా | కన్నులవిస్ఫులింగ
ములు గ్రమ్మమహారగమట్ల రోజుచుం | దన్నుభజించురాక్షస వితానములెల్లను
బెగ్గిలంగ దా | గ్రన్ననచెల్లెలింగని సగర్వమెలర్పగ బలె నల్కతోన్ ॥

మ! వినగావంతలుబుట్టెమానవుడు దోర్వీర్యంబుచేకొల్పి చే | శెన్నెన్నీగతి
నెవ్వడాఖలుడు లక్షింపంగపేరెద్ది య | వ్వనిపుతుగ్గిడాకొ నామమెయ్యది బలై
శ్వర్యంబు లేపాటి భో | రుననాకేర్పడబల్లువాని దెగటార్తున్ సంగరోర్విస్థలిన్ ॥

క! తలకకదాబులి మీసం | బుల నుయ్యలలూగకొల్పి భూతేఘని మం |
టలకన్ను చేతమూశను | బొలియుటకుందెపుసేయ బోలుతలంపన్ ॥

క! సురగఁడోరగ రజనీ | చరవరదిక్పాలవరులు సభయులరై ద | కొంద
లెవ్వరు తమకునధీ | శ్వరుడికడని కొల్తురథి సతతమునన్నున్ ॥

చ! అనవినిచుప్పనాతి మొగమవ్వలగానిడి వెచ్చనూర్చుచున్ | కనుగవభాష్ప
ముల్తూరుగ గద్గదికన్వరమేర్పడంగ న | ద్దనుజవరేణ్యతో బలికె దైత్యకులోత్తమ
యున్నరీతి నా | తనితెరగెల్లనీకు విశదంబుగజెప్పెద నాలకింపుదీ ॥

సీ! దశరథక్షీణినాథు తనయుడాతనిపేరు రాముండుప్రియసి రత్నమును ని |
జానుజుండునుదోన యరుధేరజనకుని పనుపునమునివృత్తి వనికివచ్చి | యలుకమైదనుజ
సంహారంబుసేయుచు వలనొప్పు పంచవటమ జేరి | యలరాచునచ్చట నెలవుగావిం
చుక మెలగయేనాచంత మెలగుచుండి | యతనుపట్టాపుమదదంతి యనగబరగు |
నతనియింతినిబొడగని మాలతాంగి | సుదరంబునకాత్మలో చోద్యమంది | దాని
గొనితెత్తునీకని పూనిచనినా ॥

వ! రాముండు క్రోధారుణ లోచనుండై లక్ష్మణునిబిలచి దీనివిరూపితంజేసి
తోచిపుచ్చుమని పలికిన ॥

గీ॥ విలయకాలవహ్ని చలువ్రానిసోమితి॥ యంగవికలజేతెనంత నేను | చెప్ప
వినిభరుందు నేనాసమేతడై | కడక నేగిరాము దొడకుటయును ||

ఉ॥ ఆనరనాథుడించుకయు నాత్మదలంకక యుగ్రమూర్తియై | కాననమేర్చు
పావకుని కై వడిఁగొని శరాసంబుచే | దానవ సైన్యమంతయును దగ్గముజేసిఖరా
యోధులం | పూనివధించిపంచవటి పొంతసుఖంబున నున్నవాడనన్ ||

వ॥ రావణుడు ప్రసూదితాంతరంగుండై యంతరంగంబున సనత్కుమార
వచనంబులం దలంపుచుఁడెనిన కని శర్యునకు బార్వతి యిట్లనియె ||

గీ॥ యనఘచుప్పరాతి యట్లుజెప్పినవిని | యదరిపడకవాడు ముదముజెంది
మనములో సనత్కుమారునిచనంబు | దలచెనగ నేమి తెలియజెపుడా ||

వ॥ అనిన యన్నలినాక్షికి నలినాక్షుండిట్లనియె పంక్తికంధరుగడు ముల్లోకంబు
లు బాధలవెట్టి దానవసామ్రాజ్య విభవంబునందు దనివినొంది యొక్కవాడు సనత్కు
మారుంగాంచి యతనికి బ్రేగతుండై అయ్యా సకలభోగంబులం దృష్టిజెందితి నింక
కైవల్యంబు జేరందలంచెద నదియెవ్విధంబునం జేకూరు నెరింగింపుమనుం డతండ్రిట్లనియె
నాదిత్య ప్రాథ్నానాపరుండై భగవంతుండైన విష్ణుండు భవదియ్య పథార్థంబు మను
కులంబున రామచంద్రుండనం జనియించి కనకనియోగంబున నిజభార్యసహితండ్లై
వనంబునకేతెంచి కొండాకదినంబులకు చుప్పరాతినపంబున నీమనోరథంబీడేను సంది
యంబులేదని యాబ్రహ్మతపస్వి యంతథానంబునొందె నంత పంక్తికతుండంత
రఘుచంద్రాగమనంబున కెనరుసూచుచుండి యారాజపర మేశ్వరుండు పంచవటంబు
నకు వచ్చుట నిజసోదరిచెప్పిన విని సనత్కుమారుని వచనంబులు దలంచి తనకు
కాలంబుచేకునియెనని కృతనిశ్చయండ్లై యది నిమిత్త బుగా నంతసించె నవ్విధం బెరుం
గక మళ్ళరితయగు శూర్యునఖ రావణునిమనంబు సీతపై దవిలి హన్సింపుటగాదలంచి
యోనిజరారాశితో నిట్లనియె ||

ఉ॥ దానవనాథరామ వసుధావళిగేహిని సుందరంబు నీ | కేనెరిగింపసాధ్యమై
శరణిండుగి నేని యశక్యమైన నా | మానససీమలోపలను మానుగగోచరమైన యంత
యున్ | బూనివినంగజేతెదను బుద్ధిపరాకున నొందనీకుమీ ||

సీ॥ పూర్వభవార్బుద పూర్వాఫలంబున మించుగాధాతస్యజించెదాని | తచ్చగుణ
సుకృతస్థితివలనను తనయగాబడసెను ధరణిదాని | తద్దశతుల్యమై తనరుధన్యతగల్గి
ప్రియమనజకుంకు జెంచెదాని | తత్సహస్రసహ్సాన ధర్మధురీణత యువతిగానేతె
రాఘవుడుదాని | తద్వితీయ్యనన్యశ దానశీలతగల్గి | కన్నులలరయేనుగంటిదాని |
మూడులోకములను మునుజూచియరుగను | వలనుమీర దానివంటిదాని ||

ఉ॥ చూచితీదేవభామినుల సుంధరచారు విశాలరేఖలం । జూచితినాగకన్నియల
చొప్పునుకాంతివిశేషములే మరిం । చూచితినర్త్యభామినుల సోయగమైనను వారి
యందులం । జూచుటలేదురాఘవుని సుందరికింగల మావసాపదల్ ।

ఉ॥ దానవనాథ యానతిపదంబులబోల్తురు దమ్మునెట్టివో । మానుగజూత
మంచు గరిమందరుణారుణ పల్లవాళి యిం । పున్నలవృక్షశాఖలను బొల్చికనుంగొని
సాటిరాకలో । నూనినదంతచేముదిసి యుండెనుమాడగనాడు నాటికి ।

ఉ॥ భామినిదివ్యసాదనఖ భాసురసంపదగాంచి యాయుడు । ప్రాచుమువాని
బోలమనుచు వడినబరవీధిజే హృ । తీమవిచార సుందుచు నిశేధినియండకునోచ్చి
రాత్తులా । దీముననిచ్చివేగినను దీనడశంబాడఁట వారయ ।

ఉ॥ అండజయానజంఘికల నారసిమావలెనొర్పులేక నీ । మండితచారుగర్భ
కమలంబులుచెచ్చు పెరింగియోటచే । గుండెలువచ్చుకొదాణగె కోయనికావళ
పంక్తులెల్లడ । మెండగమోయుజూవె ధరణీస్తలిపై రజనిచరేశ్వరా ।

గీ॥ యింతియూరువులకు నుదామీడువత్తు । వనుచుబెంపొందిమరి తమకంటె
తేజ । మమరకున్న నరంభ వృక్షములుసిగ్గు । వడికలంగుచుతమతలల్ వాంచియుండె ।

క॥ రమణీమణిజఘనముతో । తమయున్నతిజూపి సై కతంబులు దత్తు । ల్యము
గాక విసివియంతట । గ్రమమునదిగుమొగములయ్యు గాళింజెందె ।

గీ॥ పొలుపునూగారుతోదీటు జలగుతమను । కంఠదేశంబులని బుట్టగముల
వెడలి । యురగములునిక్కిదానితో యొరపులేమి । లోనదలపోసియందుల లోనసాచ్చె ।

ఉ॥ సుందరిమధ్యదేశమొగి జూచిమ్మగేందుడు పెంపుదక్కిదా । గొందుల
నుండెనాకనము గూఢతనోలి వహించితన్ను దా । నిదయొనర్చుకొంచు తవణి
కలకంఠిందలంచి సా । నందపదంబటంచుచు ఘనంబుగఘోష యొనర్చెనిత్యము ।

క॥ తాముబ్రతియగుదుమని యా । కామినిగంభీనాభి గనియాక్రమముం ।
గామిఘనావర్తంబులు । లోమరిగియగాఢజలము లోనసియించె ।

క॥ అలివేణివళులయందము । పొలుపుగెలుపు 'గొనగకోరి సొంగితరంగా ।
వలివానిమోహరమునకు । తలగిపరచెజూవెయఖిల తటినులయందు ।

మ॥ జలజాతాక్షికుచోన్నతస్థితికి ప్రస్థావంబునంబొందుచు । కొలనుజ్జలైరెను
చక్రవాకచయమా ఖోణీధ్రబృందంబు లా । కులతంజానముద్రసంఘక మహా
ఘోరాటపుల్దూరి ని । శృలయోగీందుల నూడ్కినుండె నచలస్థయిర్యాఖ్య పెం
పేపడడ ।

ఉ॥ యుబ్బునపద్మగంధి భుజయుగ్మముపెంపు జయించుకాంక్షలో । గుబ్బతి

లంగవచ్చి పాబకుంగలవాని నెమర్పలేక వే | ప్రియినభిన్నతా వెనక పాదముడులీచు
పోయిపోయి యా | యుద్ధివిగూలియచ్చట నె యుండెబిసప్రకరంబు లజ్జచేకా ||

చ|| అతులితమైనయంగన కరాధికసుందరముగా హరించి స | మృతదముగన్న
వానివగ మా న్నెదమంచునవాంబుజంబు లు | ద్ధతిసలలెత్తియప్పు ప్రమనామణిహస్త
సభాభుషాక్తి కాం | చితరుచిజోత్స్నగాదెలసి చింతనుమోములు మోడ్చెనయ్యడకా ||

గీ|| తరళలోచనశంకర పాంసర్యమునకు | తుల్యమగుమనమేనికె దోమవాసి |
తనకుదానికినని దిగ్వితానములను | బలుకదొరకొనెశంఖంబు భహువిధములా ||

క|| బింబఫలంబునుకెంపును | కంబుగ్రీవాధరమున గదసిపెనగి డై | ర్యంబున
నిల్వగలేకను | బింబముపొదసాచ్చెకెంపు వృథివిందూరకా ||

క|| మదమునకుందములాసతి | రదములనెదిరించివాని రమ్యముగని లో |
నొదవిసకలకనుశౌర్యము | వదిలిమొనలువిచ్చిగర్వ వాసనవీడెకా ||

చ|| వలనగకొమ్మసన్నుడల పాక్షులపద్ధతి పల్కుపల్కు నే | పలవడ
కున్నతెంపునను నయ్యడవచ్చినగేంద్ర మందిరం | బులుతగజేరినిల్చి నృపపుత్రికనొద్ద
విశేషభాషణల్ | సలలితభంగి నేర్చుకొన సాగెనుగీరసమూహ మథితోకా ||

గీ|| సమదగజయానతోనల చక్కదనము | తనకులేకున్కిమెరుగు గైకొనియు
నటుల | దీటుబాపగగనత్వంత దీనవృత్తి | బూనిముకురంబు దాగప్పులోనమెలగె ||

క|| కమలాననవీనుల యం | దముకల్మికివెరుగజెంది తత్సదృశప్రభా | రి
మహిమవడయుమి క్రీలొగి | సముచితగతియక్షరముల సంగతినొదిగెకా ||

చ|| అకలుషన్యత్తితేజరిలు నట్టసతీముఖకాంతితోడుతం | బ్రకటితలీలదాసమము
రాగలనంచునిశ్శాసరుండు గా | తుకమతిశుక్లపక్షమున తూకొనిసత్కళలోలిదాల్చిదా |
నికిసరిరామిక్మష్ణమున నెవ్వగచేదిగజారి యంతయుగా ||

క|| మృగరాజుధృకను సో | యగమునకద్భుతమునొంది యతిదైన్యముచే |
తొగలగవిలీలకైనను | పగలుమొగము దెరవవయ్యె పరికింపంగకా ||

గీ|| నాతినాశీకబాగుచన్మకముబాళి | సృక్కియేకాలమును తలచూపకుండి |
యలవసంతనిదీమున బాలిచెననుచు | మరకచూడకమధుపనీ కరమురోశె ||

క|| పడతకబామ్మల తీరె | క్కుడురాజుపట్ట ధిర్భకుడుమదిలోనకా | బాడ
మిన వైకాగ్యంబున | కడువడితనచాపమునకు గవిశనదొడిగెకా ||

క|| గురుకుచవననముబోలగ | కొరగానేనొసలికేవి గురియయ్యడ నం | చర
యదచాతసగనై | పురుణిపగ శశియునటుల బోలకయుండెకా ||

గీ|| మగువముగురులకు హరిమణుల రుచుగొ కించు కేనియునెనరాక సంచ

లించి | ధాతిపైనుండగాలేక దానికతన | నమరవల్లభులోకంబు నాశ్రయించె ||

క|| వనితకచభరపుచీకటి | గనినందన్నాశ్రమింప గలదనుచు నహం | బున
నడగియుండియొలైన | ఘనముగ రాత్యలను సంధకారముదోచు ||

వ|| మరియును ||

సీ|| యలవాగవాడిచూపుల సొంపుగనియుల్కి దొనదూరెనయ్య నంగునిశర
ములు | తన్వంగియధరామృతము కల్మిబాడగని డాగెనాకసమున మధారసంబు |
హరిణాక్షిగమన విహారంబులీక్షించి తలకిరాయంచలు జలధిజేరె | కలిఃదేహముకాంతి
గాంచి నెవ్వరగంది మెరుపులుమేఘంబు ముపుజొచ్చె | నెలతదహనచారు చంద్రికలు
జూచి | వెరచివెన్నెలయమవన వెన్నుదూరె | శుభగమతిమేని భూఃసారభమునకును |
కుందిచందనములుదీపు లండుమెలగె ||

గీ|| కాంతకొనరిన మాపరేఖావిగాన | విభ్రమమునకువెరగంది విశమశరుని |
కొమ్మశబరునింటదా గూఢవృత్తి | నుండెమోహిని బొడకట్టకుండెధరనూ ||

వ|| అని సీతసుందరం బుగ్గడించి ||

క|| ఆకొమ్మనీకు నొరికిన | శ్రీకరమునుసౌఖ్యకరము క్షిప్రంబుననే | చేతురు
నిజముంగావున | లోకువయగువిధముబుద్ధి లోదలపుమొగి ||

వ|| అని మరియును ||

శా|| మాయోపాయముదక్క రాఘవుని రామారత్నముంజేకొన || నీయో
జందలపంగ బోకుమతనిన్నిడ్జింప శక్యంబుగా | దాయబ్రాక్షపురారిముఖ్యులకు లంకా
దీశయట్టున్న దై | తేయవాతము జీరికింగొనక మదింపంగయేగాంచి ||

క|| అనుపమమాతనిదోర్బల | ఘనతరశౌర్యంబు జెప్పగానచ్చరువై | కను
పట్టు నేరికతని | జెనకిబ్రతుకదరమె కదనసీమలయందున్ ||

క|| - నిచెప్పినదనుజేందుడు | కనకరథంబెక్కియపుడ కదలెను మారీ | చుని
యాశ్రమమునకవ్విధి | చనిచనియవ్వనముసొచ్చి సరభనమొప్పన్ ||

క|| సుందనిసుతులిండగ్గరి | నందరిదశముఖునిగని ఘన్గంబుగమది నా | నం
దించి యుచితభంగిని | వందనమొనరించియతడు వలనుగననియెన్ ||

ఉ|| ఏకతమిందురాక గతమెయ్యదియయ్యది యాచరింతు శౌ! ర్యాకరధురస్స
యట్టివిధ మంతయునాగెరిగింపుమన్న దై | న్యాకృతిదోపరాక్షున కులాధిపుడించుక
వెచ్చనూర్చుచున్ | గైకవరంబుకారణముగా రఘురాముడు శండిపంపునన్ ||

క|| సీతాలక్ష్మణయుతుడై | యాతతగతివనికేవచ్చి యలవంచవటిం | జేతో
ముదముననుడుట | భ్యాతిగదానవుల నెతకి ఖండించుటయున్ ||

క! శూర్పనఖముక్కుజెక్కుట | దర్పమునఖరాధియోధ దైత్యులజము నిం |
జేర్చుటలెంతయునతనికి | నేర్పడగాజెప్పినయ మెనగగబలికెన్ |

వ! నీవుమత్పూర్వా మాత్యుండవు పరమప్రీతుండవు గావున నీప్రాపున రామ
చంద్రునిభార్య నపహరించి యత్తన్వికై పూనివచ్చిన దురంబున నతనింబారిగొని
శూర్పనఖ బన్నం బీగుమనని కృతనిశ్చయుండనై భవత్సహాయంబు వడయుటకై
యేతెంచివాడ నిక్కార్థంబు ఘటియింపజేయుము నీకథారాజ్యం బిచ్చెదననుడు
నతనిమరుద్యోగంబునకు వెరగుపడి మనంబున భయంబుగదుర తాటకాత్మజుండా
నిశాటవల్లభున కిట్లనియె |

క! నూయలుమంత్రులు రఘు | నాయకుబేకొన్న జెల్లునాయయ్యో నీ |
వియ్యాసలబడియూరకె | కాయంబొప్పించెదతని కాండవితతికెన్ |

క! బలవద్విరోధమనిమది | దలపకనిబ్బంగపూనిక దగునేఘన దో | ర్పలుడు
రఘువరుడుమెలగెడు | సొలముంబోజన్నెమరుపు పుట్టిన మనకున్ |

వ! అది యట్లంటేని |

శా! రక్షోనాయక భూరిబాహుగల శౌ | ర్యస్సాగుడై నట్టి రా | మక్షోణీశుని
తో నెమర్పడి జయింపకలేరు పద్మాక్ష ఛా | లాక్షుల్ సీతరమాజయంబుగొన వ్రాణా
శల్ విసర్జించు నా | పేక్షంజెందితివాక్యతాంతుడు నినున్ ప్రేరేపగానిమ్మహిన్ |

సీ! ఎవ్వనిగాజూచె దీవసురేశ్వర రామునినతడు నారాయణుడు | నిజకర
సంఘంబు నీచేతబాధల బడిమొరయిడినకృపండలంచి | వారిగాచుటకునీవారిని నిన్ను
దృంచు కొరకునై యీగతి ధరణిబుట్టె | సిద్ధమాతడుమున్న జేసినయట్టి మమానుష
కృత్యముల్ శానగలవు | నానిజెప్పంగనేల దుర్వారశౌర్య | ధుర్యులగుమనఖరాదుల
దురములోన | నొక్కరుడక్రీడవోలెను నుక్కడంచె | బెదరులేకున్ని నీవిన్నయదియె
కాదె |

చ! అసదృశసత్ప్రకాశుడ సహాయుడుశత్రునిబర్హుడు రా | క్షునకులభూరి
కానన కృశానుడునంగర శూరుడత డి | రసముదలంచిమెల్లన శరంబరివోసిన ముజ్జ
గంబులుం | బసచెడితల్లడిల్లు నలవంకజపత్ర జలంబుపోలికన్ |

మ! అరుమందెల్పెడి మాన్మపాలకర | ముక్తామోఘదివ్యా శుగ | స్ఫురణో
నీనాబలంబుసత్వరత పెంపుంజెప్పగాశక్యమే | వరనాగాయుతశక్తునన్న పటువర్గంబెల్ల
మాలించి సా | గరమధ్యంబునవైచిపోయె సురవర్గంబంత మోదింపగన్ |

గీ! అదియతనిపిన్ననాటి బాహుబలంబు | కలిమియునునస్త్రసంపద కలిమిజూవె |
యపుడుసడినన్నవాడింక నేమిచెప్ప | వచ్చునమ్మేటిభుజశక్తి వాసవాది ||

క॥ అరిదివిలుకాడితండె | నెరుగుచునప్పీరతోడ నేమిటికివృథా | విరసంబొనర్ప
నీకిది | కొరగాదికనీవు లంకకుంజనుమరలక॥

గీ॥ అనినవిని నెయ్యిబోసిన యగ్నివోలె | మండిపడికొంధమాత్మలో మెండు
కొనగ | కన్నులనుబిట్టు విస్ఫులింగములుగురియ | దనుజనాథుండు సుందుని తనయు
ననియె॥

చ॥ మదమునుక్రొవ్వి నీవు నొకమానవుపెద్దగజేసినాకు జె | ప్పెదవిటువాని
విక్రమము పెక్కువిధంబులయేనునిన్ను మ | న్నదొరసిత్తంపకుండిన నెవంబుననింకిట
బల్కెదేనినిక॥ మొదలవధించి యానృపతనూజులనిద్దర నుగ్విగూల్చెదక॥

వ॥ అని సారంభించి బామముడిగడర యాడుగరచుచు దన్నుజంపనిశ్చయించి
యున్న నిజకారాతతి తెంపెరింగి మారీచుండు తనమనంబున॥

గీ॥ ఇతనిచేజచ్చి దుర్గతికేగుకంటె | జనకజాధీశు ఘనతరసాయకమున | గూలి
యన్నటికినిపుట్టుగులకురాని | యవ్యయంబుననుండెద ననితలంచి॥

వ॥ పంక్తికంధరు నుపశమితకోధుజేసి యకుండు వచ్చినపనికియ్యకొని వెంట
నరుంగును రావణునుద్దేశించి వినుసేను కమనియ్య హేమ మయాకారంబైన యేణ
రూపంబుదాల్చి జనకనందనముందరం పొడసూపు రద్దేవి మదియ్యుసాందర్య క్రిడా
కృతంబున కచ్చెరువది దీనిందెమ్మనివంచిన తఘవరుండరుదేర యే నతనిభ్రమయించి
దూరంబునకుం గొనిపోదు నతండురాకతడలెనని సౌమిత్రి యన్నజాడలవచ్చు నీ
వియ్యడవేచి భూమిజందోకొని కీఘ్రగమనంబున లంకకుంజనుముయని యుక్తిభోదించి
యమ్మారీచుండప్పుడు॥

క॥ తారలరుచులను శంపా | వారముకాంతులును హేమ వసుధాధర వి |
స్ఫారప్రభలునుగూరిచి | నీరజభవుడిమృగంబు నిగ్మించెననక॥

క॥ కనదురురత్నంబుల సొబ | గునబొల్పచుమల్కరమున కుమ దాపునిలో |
ద నరెడుమృగములకంటెను | ఘనతరరుచిగల్గునట్టి కాంచనమృగమై॥

ఉ॥ నవ్వుమొగంబునంగదుర నాథునియాననశీమగంచుచుక॥ మవ్వపుకోర్కు
లీన కుసుచంబులునచ్చట గోయునీతకు॥ దవ్వలగానవచ్చి ప్రమదామణికాంక్షను
తన్నుజూడగా | చవనదాటులీడుచు విశంకటవృత్తిని టాయవచ్చుచుక॥

క॥ తారుచు బారుచు నెడనెడ | బోరునదిగుచునుపువ్వు పొదలీగుచు సొం |
పారగగంతులువై చుచు | బీరువుగతిమెరశెమాచి బెరయుచుమరియుక॥

వ॥ బహువిధంబుల క్రిడగావింపుచు జనకరాజనందన మనంబునకు పరమా
హ్లాదంబొనరింపుచు లేచుచు మృగంబులకూడి సంచరింపుచు మాటిమాటి కత్తస్త్విం

(౧౨౯) శ్రీసదాశివరామా యణము అరణ్యకాండ ౧ అశ్వాసము

జారవచ్చుచు మరలిపోవుచు నచ్చేరువ ననేకభంగుల విహరింపుచున్నంత ||

చ|| కనకమృగంబుగాంచి నవకంజదళాయత నేత్రమైన యా | జనకతనూజ చిత్తిమున సంబ్రమమంతయు నగ్గలంబుగా | మనకులభ రక్షేరి పలుమారునయోక్తుల దానిరూపమా | ఘనునకు దెల్పియవిభుని కాగిలిగైకొని బాలనమగ్నియై ||

క|| వనభూములందు నెన్నడు | కనివినియే నెరుగనిట్టి కాంచనమృగమో | వన జాతనేత్ర యేనే | ఘననైనందీనిదెమ్ము పొల్పొందంగ |

వ|| అనినంత |

క|| కపటాకారమృగంబై | చపలుడమారీచుడటకు చనుదెంచుట దై | త్యపతి మొరగిజానకి | నవహరింపదలంచుటయు జనాధిపుడెరిగె |

వ|| యెరింగియు సీతాకాంక్షపాలించుట కుద్యుక్తుడై యోగమాయనాకర్షించి యొండు నిమిత్తంబుగలదేను మరలివచ్చునంతకు నీవ్రజరకనందన రూపంబునాల్పి యిప్పుకళాలయందు వసియించుమని యాజ్ఞాపించి సామితి నుద్దేశించి |

క|| కుట్రలాత్ములుదానవులే | నిటమరలివచ్చునంత యేమరకవి శం | కటవృత్తి సీతగాచుక | యుటజప్రాంతముననుండు మురుతరశౌర్యా |

వ|| అని నియోగించి యవనిజానహితుండై మృగంబు పజ్జనరుగువో నప్పుడు |

గీ|| భానుకులజుండు దివ్యప్రభాసమాయ | బరగజేయుడుపద్మజపాకశాన | నాదీ దివిజలు తమబుద్ధియందుధరణి | దుహితగాగదలంచి నా దుర్గగాంచి ||

క|| అనవినిపార్వతియిట్లనె | మనుకులుడట్లేల యోగమాయనచ్చటం | జనక తనూజాకృతిమై | యునిచిచ నందెలియ జెప్పమో సాక్షేశా |

సీ|| అనవుడిట్లనిపల్కె నద్రిజవినుతొల్లి పరవాసుదేవుండు పరమకదము | నందు శ్రీభూమినీళాంగనలనుగూడి యానందకేళిమైనలరుచుండి | యొకకాలమునమహిమ ద్యోగంబుమదిబూని పన్నగరాజతల్పంబుపైని | యోగనిద్రారతినొందెనర్పాధిప సహితడైయంతనా జలధికస్య | విభునితోడుతక్కిడగావించునట్టి | కాంక్షవాడమిననతని మేగ్గులుపదలచి | వివిధమణియుతకంకణ రవములొలయ | నొయ్యనొయ్యన పాదంబులొత్తుతరిని |

గీ|| పడతితలలోనముడచినపారిజాత | కునుమసారభమున కెంత కొమరుమిగిలి భ్రమరపంక్తులుమోయు డప్పద్మనాభ | ఖ్యాతివనించినాడిన రీతిదోచె |

వ|| అప్పుడు |

క|| సిరికరకంకణరవమధు | కరసందోహవమోద గానంబునకై | య్యురగాన సీనుడుమేల్కని | సోదితలలనొయ్యనూచి సొక్కుచునుండె |

వ॥ ఇవ్విధంబున ।

చ॥ సిరిమదిక్కిడగోరి విభుజీపదాబ్జములొత్తుచున్కి దా । నెరగక దైవయోగమున నిమ్మయిమేల్కనిసంభ్రమించు న । య్యరగపతింగనుంగొని మదోద్ధతివీడిటు జాయబోలునే । యరయగనెందుకూరులకు నాస్పదమేవిజమిట్టి కృత్యముల్ ॥

వ॥ అని యిందిరాదేవి క్రోధారునలోచనయై యప్పవనాశనాధీశుం గనుంగొని నీవుదుర్మదాంధుండవై మత్కరకంకణ నినదంబునకుంజొక్కి శిరఃకంపంబు గావించితివి గావున శీఘ్రంబున మనుజయోనింబుట్టి చతుర్దశవత్సరంబు లాహార నిద్రలులేక సంచరింపుమని శాపంబిచ్చి యాచంతనిలచియున్న యోగనిద్రంజూచి ।

క॥ యరగపతిమేలుకొలిపిన । దురితాలయవగుట శేషి దుర్బలనతివై । జరయుండు దుష్టరాత్రిం । చరనిలయమునందునీవు । హ్లాస్థలిమిదా ॥

వ॥ అని యిరువురకు శాపంబిచ్చియున్నంత ఫణిండుండు భయాకులచిత్తుండై హరిప్రియకిట్లనియె ॥

క॥ జననీమీరిటుబలుకుట । జనునేగానప్రియుండ సత్యంబటు గా । వునవట్పద ఝంకారము । వినియుబ్బుచుమేలుకొంటి నెఱుగుతనమునా ॥

వ॥ ఇంతియెకాని నావలన నొండుదోషంబులేదు నీన్యైగమాయయున నపరాధి యిట్టిమమ్మున నూరకతపింపనేల యపరాధులమేనియు నహించి శాపంబు క్రిమ్మరింపుమనుం డయ్యిదిరాదేవి దైవవశేంబున జలంబుడింపకయున్న కాకోదరాధీశుండు కటకటంబడి మమ్మకల్మషుల నిట్లు కడవంబల్కినయందున నీవును మానవరూపంబునబుట్టి యకారణాప్రవాదంబు - నొందంగలదానవు - నందియంబులేదని పల్కె యనంతరంబ శ్రీమన్నారాయణుండు మేల్కొంచి యతైరంగంతయు తగువారలవలన నెరింగి యిదియంతయు కాగల ప్రయోజనంబు యేనును దుష్టరాత్రిం చరసహృదకార్థంబు రవికులంబున నవతరించెద మీరలు నట్ల భరిశ్రిపైబుట్టి నాతోడం బాయక వర్తించెదరని వారలరోషంబు వారించె నది కారణంబుగా శేషుండు లక్ష్మణుండైపుట్టి యిందిరారమణియు జనకనందనయై జన్మించె యోగమాయయు శాపకాలప్రాప్తయగుటయు సీతారూపంబున రామచంద్రానుమతంబున పనకశాలయందు నిలచెనని యెరింగించి తరవాతివృత్తాంతంబు శంకరుండిట్లనియె ॥

చ॥ వినుమటరామచంద్రు డరవిందనిభానన యైనసీత నె । మృగమునగల్గు కోర్కెగరి మందగదీర్పదలంచి నిక్కమే । మనుజునిబోలిక్కిడలకు మైకొనియానతి పెంటనంటిరా । జనకుహనామృగంబరుగు జాడలతాలిమి వీడిశీఘ్రమే ॥

వ॥ ఇవ్విధంబు నమ్మాయామానుష విగ్రహంబు నరుంగుచుండంగని యా

కపటాకారమృగం బుతరంగంబున నెంతయునంతసించి రఘువరుండు తనవల లదవుట నిశ్చయించి యతనిం జిక్కులంబెట్టి దూరంబుగొనిపోయి యలయించం దలంచి ।

ఉ॥ పొంచినసొంచుడగ్గరగ బోయినదాబరగె త్తియవ్వ లో । కించుకసేపునిల్చు నృపుడేగినదాసినయట్లజేసి న । మ్మించునుమించు వేడుకల మిత్రపలాగ్రణిజేరవచ్చినన్ । వంచనబూనిసాధు మునివర్గముచంతల జేరునొయ్యనన్ ।

గీ॥ ఇనకులస్వామికెడురుగా నేగుదెంచి । మరలిపర తెంచిపవడించు తరులనీడ । రఘువరుండచ్చటికివచ్చు రాకగాంచి । లేచిమెల్లనచనిచని చూచునతని ॥

వ॥ మరియును ।

క॥ తరువులమగువులపొన్నల । పొరుగులయిరుగులను నదుల పొంతలనెంతే । గురుకులబెట్టుచు దిరుగుచు । గిరులచదుల విరులపొదల కీడయొనర్చున్ ।

వ॥ ఇవ్విధంబున విహరించు సమ్మామూమృగంబు వెంటనంటి కొండాకవడికి యలసట వొడమినంగినిసివింట బాణంబు సంధించివేసిన ॥

క॥ ఆదిచని దనుజునిమాయను । మొదల నవడిమింగి పాణములుగొన వెన నా । త్రిదశారినేలగూలుచు । నదవదమయ్యపుడు లక్ష్మణాయనిపలికెన్ ॥

వ॥ అంత నక్కడ నయ్యాతరవంబు ధరణినందనవిని మూర్ఛిల్లి రామచంద్రు నకు కీడువాటిల్లుటగా నిశ్చయించి సోమిత్రిం బేరుకొని ।

చ॥ వితతయశోభిరామ డరవిందహితాన్వయ వాణిసోము డా । శ్రీతజన కల్పకదృమము సింధురవై కివరాక్రముండు వం । దితసురవల్లభుండు నవనీరజనేత్తుడు లక్ష్మణాసురా । హితులొనరించు కృత్తిమముడే నెట్లుం మృనో ఘోరకావలన్ ॥

గీ॥ అన్ననీవేగివేగ మీయన్నజాడ । లరసిరావయ్యయిం కెవ్వ రరయువారు । లేచిచటతండ్రి మీతండ్రిమారుసుమ్ము । రామచంద్రుండుకలుషవి రాముడరయ ॥

సీ॥ ఆనుటయులక్ష్మణ డాత్మలోదలపోసి ధరణిజనీమాటతథ్యమరయ । నసుగు లత్పథికమాయాదక్షులగుదురా వైననావాక్యంబు పూనివినుము । రాముడునంగర భీముడువినుత సుతాముడతడుకేల ధనువుదాల్చి । నెదిరిజయింపుట కేరికిశక్యంబు గాదుదీనికి నేలకళవల్లివ । బాహుబలశౌర్యధైర్య విస్ఫారదైత్య । భూగర్వాంధకార పంకేరుహపు । డెరుగవేదురములోన నొక్కరుడనిల్చి । ఖరశరంబులఖరుసేన బారి గొనుగ । వ॥ కావున ।

చ॥ దనుజులమాయగాని యిది తథ్యముగాదు రఘూధ్వహుండు న । య్యన మృగవేషరక్కసుని నంతకువీటికిబుచ్చివచ్చు నీ । మనమునశంకదక్కి వినుమా జన కాత్మజనిన్నుడించియే । జనుటలునీతిగాదనిన చంద్రనిభానన పల్కెనల్కతోన్ ॥

భోవస్వామి స॥ కల్పముమీదనేతెరగు గాగలదోయిటు గాకతక్కునే ॥

క॥ సతినొంటిడించియిటు వ॥ చ్చితివేటికటంచునృపతి చిత్తములో స॥ మృతి సేయక కోపించిన॥ క్షీతిసుతననుబల్కుటెల్ల చెప్పదువకునా॥

వ॥ అని కృతనిశ్చయుండై కేతన ఛత్ర శంఖ చక్ర ధ్వజ వజ్రాంకుశాది శుభ రేఖా లంకృతంబైన రామచంద్రుని చరణసరసీమహంబుల చొప్పరయుచు జనకనందన తన్నాడిన దుర్భాషలకు మనంబున దుఃఖంపుచు సుమిత్రా నందనుండరిగె నంత దైవ యోగంబున॥

సీ॥ జరచేతఁగజారి సర్వాంగములతోఁగల లల్లాడుచుండు కాయంబుదనర॥ నధికధావశ్యమై నట్టిబొమ్మలవెంటు॥ కలు పైనినాల్గినకన్నులమర॥ సత్వలేమినిపథ శ్రమముచేనుద్భవ మైనయచ్చాస్ నిశ్వాసమొప్పు॥ యట్టివిరోధికి నీరూపువలదను గరిమెనువడకెమ శిరముమెరయ॥ మానితంబగుదండక మండలములు॥ బూని కామాయవస్త్రముల్ మేనదాల్చి॥ మాయిరే హరినారాయణాయటంచు॥ వచ్చె యతివేషమున దశవదనుడటకు॥

క॥ సీతేశుడలిగెనేనియు॥ యేతీరునతన్ను జ్ఞాతుకనియ్యడిప్పడే॥ నీతిదనకని దళాస్సుం॥ చాతరనన్యాసియయ్యె యవనిజయెమర॥

వ॥ ఇవిధింబున కుహనా తపోవేషధారియై పనశాలకుజనుదెంచిన నయ్యతి వయు నిక్కంబ యతిగాదలచి నమస్కరించి మునీంద్రా యచ్చటినుండి విజయం చేసితిరి భవదియ్యగమనంబున నింక శుభంబులు చేకురు గావున మావారలు వచ్చు పంతువు కొండొకవడి నిచ్చటనిశ్చింతించి యాధిత్వంబు గైకొనుట యొప్పుననవుండు రామలక్ష్మణులు లేకునికి నిశ్చయించి ప్రముదితచిత్తుడై నిగ్భయంబున॥

ఉ॥ ఆవిబుధారియౌత వసుధాత్మజగన్గొని యంబుజాక్షియే॥ రావణనామ ధేయుడను రాక్షసవశ్యుడ లంకయేలుచు॥ దీవిధితాపసత్వము వహించినినుంగొని పోవునందుకై॥ భావములోఁదలందలది బాల్పడియిచ్చటి కేగుదెంచితి॥

వ॥ అని పలికి యా యతివేషంబువిడచి యతిభయకరా కారంబగు కాయం బుదాల్చి పొడసూపిన నమ్మహదైత్యుని రూపంబు పొడగని బెబ్బలింగాంచిన కురంగ శాబకి తెరంగున నయ్యిందువదన మూర్ఛమునింగిన కరంబుల యత్రన్విబడియున్న ధరాతలంబుతోడం జెకలించి దించి రథంబుపైనిడుకొని శ్రీధ్రుగమనంబున లంకానగర మార్గంబునం జనుచుండె నంత నమ్మాయాజానకి కొంతవడికిందేరి యిట్లని విలపించె॥

సీ॥ వారిహయముఖ్య నిర్జరులారదిక్పాల వరులార యీచరవాపరయ్య॥ వారు లార నిఖిల భాష్కరులార వసుయక్ష వరులార యీచరవాపరయ్య॥ గరుడవిద్యాధర

గంధర్వచారణ వసులారయీచర వాపరయ్య । మరుదస్రసాధ్య కిన్నరులార యురగ
పృవరులార యీచరవాపరయ్య । తరణికులజలధి హిమకరుడనంగ । బరగుశ్రీరామ
చంద్రుని భార్యనకట । వరుడుమ్మగయావనోవాధా మరుగజూచి । మొరగిగొని
పోవుచున్నాడు సురవిరోధి ॥

వ! అని యరచుచు తనకడ్డవడువారిం గానక ॥

సీ॥ లుంగలవంగ నారంగవృక్షములార క్షితిపకీకీమాట జెప్పరమ్మ । చూత
భల్లాతకాహ్లాత వృక్షములార నృపతికీ తేరగేర్పరింపరమ్మ । వంశబక్తిశుక శిశువా
తరులార చలువునకీవార్తదెలుపరమ్మ । తాలతమాల తక్కులదృమములార విభునితో
నిదివిన్నవింపరమ్మ । జంబుజుబీరనింబ కదంబవకుళ । కదళి - న - శ మరునక క్రముక
నాగ । పూగజాతికురంటక భూర్జబదరి పాదపములారపియనితో బలుకరమ్మా ॥

మ! మృగముందెచ్చెదనంచు రాఘవుడు పిర్మిబోవగాజూచి యీ ర్ష్యగణి
దైత్యుడు గొంచుబొయ్యెడిని గర్వస్ఫూర్తిచేనన్న భద్రగుడైనట్టి మరయ్య ఖ
నకు సర్వంబేర్పడుజేయుడి । మృగసంఘులు నాపయింగలుగు గూర్చి దేట
తెల్లంబుగ ॥

శా! రామాయన్నను బాయువాపమను శాస్త్రంబెంతయుందెల్పిత । న్నామో
చ్చారణ జేయుచున్నిరత మానామాఖ్యబెంపొంది వృత్తిమంబాగెను చిల్లల
యిటకుం జేరంగనేతెంచు నా । రామాధీశునితోడ మత్క్రమము మూరల్ గొబ్బు
నం జెప్పురే ॥

ఉ॥ ఆరడికోర్చిరావణు డహంకృతిచే మదిగొప్పి శత్రు సం । హ్నిరకుడైన
రాముని మహాత్యమెరుంగక నన్నుగొంచు నీ । తీరునలంకకేగెడు నతిత్వరచే గుటిల
ప్రియుక్తుడై । శారికలార యీతెరగు డ్మావరుతోడ నెరుంగబల్కుడి ॥

గీ॥ తాక్ష్యసలలిత వరశకుంతలములార । నీలకంఠకపోతాది నిఖిలవిహగ ।
సంఘకములార రఘుకులచంద్రుతోడ । వెరుగ జేయుచు నావిధుబెల్ల మీరు ॥

క॥ ఓమాల్కవృత భూద్రుమ । యీమనుజుసనుడు నన్ను నిమ్మెయిగొని గు ।
ద్దామగతి నేగువార్తలు । భూమిశునితోడదెల్పు వాలుపమరంగ ॥

ఉ॥ పావనశీలయో పరమ పావనశాతమి నీకుమృక్కెడగ । నావిధమేర్ప
రించు రఘునాథునితోడ దయాసమేతనై । భూవరువేగరమ్మనుమ పుణ్యజనాధిపు
డైన యట్టి యీ । రావణదృంఛనన్న కృపరంజుశీఘ్రమై తెచ్చునట్టుల ॥

వ! అని బహువిధంబుల బలవింపుచుం జను నమ్మగువ జనకనందనగా నెరింగి
దశరథుని బద్ధసఖుండు జటాయు వనువాడు మార్గంబున కడ్డంబుబర తెంచి ప్రభండ

కోపియై యాఖండల విద్యేషిం గనుంగొని దురాత్మా రఘువరుండు లేనియడ నీమగు
వను మొరంగి గొనిపోవుట పొరుషంబు తెరంగేయని పల్కి యదల్చి వియచ్చరు
లచ్చరువంద నప్పుడు ।

సీ॥ బంధురశౌర్యమే పారదైత్యునిదాకి మీదికి నగసి బిమ్మిటిగొనంగ । శిర
ములుదన్ని భాసురనూత్న మణియుత హాటకదివ్యకిరీట పంక్తి । ధరణ్డాల్లగాజేసి తన
వాడిగోరులు నాటించియతడు దైన్యబునొంద । చంచుపుటంబున సంకంభుడై వాని
తను వెల్లజించి రథంబుజదియ । మోదిచీకాకుగావించి మోములడచి । యద్భుతంబుగ
జేయిగాలాడనీక । భయముబుట్టించి ధట్టించి పటురయమున । తలలుక్రమ్మరబెట్టుగా
దన్నుటయునూ ।

చ॥ పెటపెట పంక్తిగీటి సురభీకరుడప్పుడు గృధ్రనాథుపై । జటిలశరోగ్ర
వహ్నియుత నాయక మొక్కటి వేయదానిచే । నిటలముదాకవాడు ధరణీస్థలిమూర్ఖులి
లేచి యమ్మహా । కుటిలుశరంబులం జిదియ గొట్టినసృక్కి దశాస్యుడయ్యెడన్ ॥

క॥ యిరువదినారాచంబుల । పారిసూత తనూజనేయ నదిదృంచివెళన్ । దర
మితన వజ్రినఖములు । సురశత్రుని వీపుజించి సుక్ష్మగజేసెన్ ।

చ॥ ఆడరినకోపవహ్ని మనుజాసనుడా ఖగరాజురొమ్ముదా । నడిదమువైచి
నొంచి ప్రళయాంతకుకై వడి నార్చిశక్తిచే । కడువడినేయ పక్షములు గాడి ధరాస్థలి
గూలెనప్పుడా । పుడమియనుంగుపట్టి వగబొందగచిత్తములోన గుండుచున్ ॥

వ॥ ఇవిధంబున ఖగపతింగూల్చి దశకంధరుం డెప్పటియట్లు జనక నందనంగొని
పోవ నరుగుచు జటాయువు చావునకుం దూరవగచుచు నింక తన్నువిడిపించు వార
లెవ్వరని తలపోయుచు ముందర నొక్క గిరిశృంగంబున నేవుర కపులంగాంచి రాము
నకు దనపోక చొప్పేర్పడవలయునని దివ్య మణిభూషణంబులు దివిచి పై చేలంబు
కొంగుసించి దానముడియంగట్టి యావనచగుల యడుడం బడవైచి విలపింపుచు
జయె నట్లు త్రిలోక కంటకుండగు దశకంతుండు లంకాపురంబున కగి యశోకా
రామంబున నాతన్నిచునిచి యచ్చట దశసహస్ర సంఖ్యల దైత్యాంగనల నయ్యంగ
నారత్నంబును గాచికొని యుడునటుల నియమించి సుఖంబుండెనంత నక్కడ రఘు
వరుండు మాయాకురంగంబు దెగనేసి మరలివచ్చునెడ దనజాడల నరుగుదెంచిన
సుమిత్రాపుత్రుం గనుంగొని యతనిరాక చందం బెరుంగనివానిపోలె యిట్లనియె ।

మ॥ అనఘాదుష్ట మృగప్రయుక్తనుగు ఘోరారణ్యదేశంబులో । జనకశ్మృధర
పుత్రిడించి విగళత్యధర్మతన్నీవు రా । జనునేయచ్చట పూనకచంద్రముఖయే చందం
బునం గుండెనో । దనుజాసీకము నేట్టిదుడకశల నొందం జేసిరో మాయలన్ ।

ఉ పచ్చటయేమి నొంటి వనవాసములోపల సీతడించినీ | విచ్చటికేనువచ్చు
నెడ నిమ్మగజెప్పినమాటలెల్ల తో | పుచ్చటయేమిమిక్కిలియు భూగణాధ్యుడ
వంచు కానకే | దెచ్చటయేమియియ్యడ మతిభ్రమనొందుట కేమిచెప్పవే!

చ॥ అనుటయులక్ష్మణుండు హృదయంబున ఝల్లన విన్నబాటుతో | కనుగవ
భాష్పముల్దారుగ గాచరణంబుల నేలవ్రాయుచు | మనమున మాటిమాటికిని మానిని
వాక్యము లుగ్గడింపుచు | వనజడ శాక్షుడైన రఘువల్లభుతోడుత బల్కెనొయ్యన |

గీ॥ అనఘచరితమీకు నాకృమంబెల్లను | యున్నరీతి నేను విన్నవెందు | నవస
రింపు మృగము నటుగొని తెమ్మని | వనితబనుపమీరు వచ్చుటయును ||

వ॥ యొక్కింత తడవునకు మీపల్కు చందంబుగా నొక్క యార్తరవంబు
వినబడిన ||

ఉ॥ అందుకునుల్కిసీత పరమాధముగాగ దలంచినన్న మీ | చందమెరింగి
రమ్మనుడు సాధ్యనినుం దిగనాడినాకు బో | వందగదెన్నియేని రఘువల్లభుడిప్పుడ
వచ్చునాత్మలో | కుందకుమంచు పల్కుటయు శోధముతోననుగాంచి రోజుచు ||

వ॥ కనకకంఠ వాక్యంబులు బలికిన తంకి యేను మీజాడల నివ్వధంబున
జనుదేరవలసె ననుండు రామచంద్రుడు కొండాకవడి జింఠించి వెండియుని ట్లనియె!

ఉ॥ కారుటబల్కెనంచు నవకారము చిత్తమునందలంచి కాం | తారము
లోపలాధరణి నందననొక్క తెడించి నీకునీ | తీరునరాకజెల్లునె మతిబరికింపగ వదై
పూర్వ బృం | దారకులెందుమాయలను దక్షులరౌట వివేకసాధనా ||

క॥ నీవేమిసేయువాడవు | దైవంబేవేళనేమి దలచిన నటులా | గావునదీనకి
వగవం | గావలవదటంచు శీఘ్రగతిగాజనుచు ||

వ॥ యెడనెడం బొడుము దుశ్శఱునంబులకు నులుకుచు పనశాలం దరియం
బోయి యందు ధరణినందనం గానక శోకాణవమగున్పడై యచ్చేరువం బరికింపుచు
పేరుకొని పిలచుచు యత్తన్విలేకున్కి నిశ్చయించి పలువిధంబులం బలవింపుచు
మూఢాగతుడై కొండాకవడికిందేరి యవ్వోటువాసి సీతాన్వేషణంబు సేయుచు
ప్రాకృత మనుజుడపోలే నమ్మాయా నటుండప్పుడూ |

ఉ॥ హాసము దైవమాయను ధరాత్మజనీక్రియ నన్నబాపితే | లాయను
జానకీకడు చలంబానలించుట నీకుధర్మమే | వాయనుపూర్వ దుష్కృతము వల్లని
తోయగ న్దేశికశ్యమ | యాయను మోసమాయను నిశాటునిమాయను లక్ష్మణా
యను || క॥ సీతామైథిలిజానకి | భూతనమాజనకరాజ పుత్రీనీ వే | లా తొలగి
చనితివేయను | నాతోభావింపుచునుచు నాతింబిలచు ||

న॥ మరియును ।

సీ॥ గిరిగహ్వరములు వేసరకకనుంగొను । క్రమమున ఋష్యాశ్రమములు
వెళుకు । దేనాలయంబులు తెరగొప్పపీఠీంచు పక్కణంబులు గొల్లపల్లెలరయు
భూమిారుహంబులు వొడరిండ్లుబికించు కమలాకరంబులు కలయజూచు । కొదలేక
యేళలు నదులువిమళించు శేమలకమిను పల్లములురోయు । పుట్టలనుమందకట్టులు
పుచ్చుచీండ్లు । చైత్యనిలయంబులును భూత తతి నివాస । ములును లోయలు యాగ
శాలలునువొప్ప । దప్పుకుండనిచీకించు ధరణిసుతను ।

వ॥ ఇట్లు బికించి యందునుంగానక సీతం బేర్కొని ।

క॥ సీతాసీతాతపముల । చేతండయ్యంగనీక సేవానిరతిక । చైతన్యచూముద
మందగ । జేతువ్వుకెవ్వరిపుడు జేతురువాకు ।

చ॥ మదగజమీన నీమృదుల మంజులభావల నాదరింపుచు । కదసియమంగు
దేరగను కంఠుడువైరము శించిబాణముల్ । గుడిగొనినేయు వాడిపుడుకోమలిసీవిటు
బల్కుకున్నన । బ్రతుకగనిచ్చునే మొదలె పాంథవిరోధి యతండెరుంగవే ।

వ॥ అని వెండియు ।

సీ॥ పనవినిస్కిత భాసురయుటజూబు మణియుతభర్మ హర్ష్యంబుగాగ । భీకర
శాదూల బృందకురంగముల్ సమదవారణ తురంగములుగాగ । విపులశాఖాంచిత
వృక్షనమూహంబు నెమ్మినుద్యాన వనమ్ముగాగ । శబరకిరాత నిశాచరవర్గంబుఃపరి
కింపగామహీ ప్రజలుగాగ । ఆటవిసాకేతముగ సుమిత్రాత్మజుండు । మంత్రిగానిచ్చు
గూడి సామ్రాజ్యభోగ । మనుభవించితి నీవిపుడచటువాసి । చనుట కాంతారమై
తోచె జనకతనయా ।

ఉ॥ ఏమనిపోదయో ఘ్నకిక శివ్వరిమోములు నెట్లుజూతు రా । మామణియాత్మ
మందిరము మానుగనేగతి సాత్తుసీత రా । దేసుకొయన్నతల్లులకు నేమనిచెప్పును
నవ్వసివ్వుతో । న్నేమనిమాటలాడుదు నదేమనిబొంతుదు నుందునేక్రియ ।

వ॥ అని పెక్కుభంగుల దలపోయుచు సుమిత్రానందను నుద్దేశించి ।

శా॥ ఏలాసీవును నీస హూదరులు నాకేలా ధరితీతలం । బేలా తల్లులు
బాంధవుల్పచ్చివు లింకేలాహితుల్ పట్టణం । బేలారాజ్యము భోగపుంజముల వేలా
జానకింబాయుటే । చాలుంజాలును లక్ష్మణాచనుము నీచందంబు నీకేటికి ।

చ॥ అనఘచరిత్రమానక మహాటవికింజనుడెంచి భృత్య వ । ర్తనము వహించి
మమ్మరసి దైవకృతంబున మోసపోతివే । మనగలదింకనీవు జనుమయ్యపురంబున కేను
సీతవో । యినగతి బోవువాడను నహింపగనోషను తద్వియోగము ।

చ॥ తమమది నాకుగావగచు తల్లులకున్నిజ సోదరాళి కీ । క్రమమెరిగింప
బోకు రఘురాముడదేమకా రాడటన్న యు । క్తముగను మాటలాడు నిరతంబును
నబ్బరితావనీశు చి । త్తమునకు వచ్చునట్ల యుచితస్థితిసేవ యొనర్చు తాల్మితోన్ ॥

క॥ ఆనవుడు దుఃఖానావతున । మునిగి సుమిత్రాత్మజుండు మోమెత్తక షా
యని విలపించుచుతా జే । సీననేరమిగా యటంచు సిగ్గరియుండెన్ ॥

వ॥ ఇవిధంబున మాయామానుష విగ్రహంబు రఘునాయకుండు నిక్కంబు
మచుజుండపోలె విడంబునంబు జరపుచు ధరణీనాదన నందంద నిక్షింపు రిచ్చపడుచు
వెచ్చనూర్చుచు తదియ్యసూదరం బుగ్గడించుచు నిమిలితనేత్రుండై యడనెడ నిలు
వంబడుచు తరుపక్షి మృగసంఘంబుల బేరుకొని సీతజాడలడుగుచు దైవంబుదూరుచు
చనజన నగ్రభాగంబున నుగ్రగ్రావంబునుంబోలె పడియున్న ఖగవతింజూచి రోషంబు
మొగంబునం గీలుకొల్పి డగ్గి ॥

చ॥ జనకజమ్మింగి తాపులుగు చందముగైకొని యున్నయట్టి యీ । దనుజుని
జాడుమీ ఖలుడు దారుణకర్మమొనర్చె నంచు దా । ననుజునితోడబల్కి విలునమ్ములు
గైకొను డంతలోన రా । మునిగని గృధ్రవల్లభుడు ముక్కురిగుందుచు నొయ్యనిట్లను ॥

చ॥ అనఘచరిత్రాఘవ దయాణావయన్యుడ గానుచూ భవ । జనకునకు
నఖుండను నిజంబునపేరు జటాయువండ్య మీ । వనితనురావణుండు చరవట్టుకపోవగ
యోనుగాంచి యాదనుజునిబిట్టదల్పి బలదర్పముపెంచున నొంచి చెచ్చర ॥

క॥ అమరపరిపంథిచే నీ । క్రమమున గూలితినిరాజ కంఠీరవ నిక్కముసీత
గొంచుదైత్యుడు । ప్రమదంబున నేగెబాహు బలముమెరయగా ॥

వ॥ అని పెద్ద యెలుంగెత్తి విలపించిన జటాయువు నూరార్చి రఘువరుండతనికి
విజ్ఞానంబు ప్రసాదించిన నప్పుడు సరపాలతనయుండను తలంపువిడచి పరతత్వంబుగా
నెరింగికొని రామచంద్రుని యంఘ్రిపద్మాబులు వృదయంబున కుదురుకొల్పి యహం
కార మమత్వంబులు దిగనాడి పరమానంద స్వాంతుండై యిట్లనియె ॥

సీ॥ సనకాదియోగీంద్ర సంసేవ్యపదయుగ గరుడవాహనదోష ఘనసమీర ।
రాజీవ హితకులాణావ పూణాచంద్రమా నుహనియ్యకోటి మన్మథశుభాంగ ।
గంగాధరస్తుత్య కారుణ్యసాగర రఘువీరపన్నగ రాజశయన । నారదమాని వీణాగాన
మోదిత తాటకాంతకవైరి దమనదేవ । యమరకు ధరధీర యవనీతనూధవ । నేత్ర
కైరవాబ్జ నీలజలద । గాత్రసాధుమిత్ర కాకుత్స్థవంశ వ । విత్ప్రవృత్తదమన విభవ
యభవ ॥

వ॥ దేవా దేవర నిత్యలీలావిభూతి మహిమలెరిగి వనింప చతుర్ముఖ షణ్ముఖ సహస్ర

(౧౩౯)

శ్రీనవాళివరామాయణము అరణ్యకాండ ౧ అశ్వాసము

ముఖులకైన నలవిగాదే నెంతవాడ ననంతతేజోవిరాజితంబును నహస్ర శీషకనయన
చరణంబులుంగల రూపంబువహించి యాదిమధ్యాంతములు లేక విశ్వతోముఖుండవై
మీ మేనిరోమకూపంబుల ననేకకమలజూడంబులు ధీయించి ప్రభాసాదిమాయా
దేశకంబును శ్రీ తుష్టిపుష్టికీర్తి మాయాద్యఖిలశక్తులు నణిమాదిచుహిమంబులు
మాయాప్రముఖులు మహదాదిచతుర్వింశతి తత్త్వంబులు సేవింప స్వాతంత్ర్యముండవై
నాశరహితుండవై నిత్యానందప్రాణుండవై నిగమాంతవేద్యుండ నైయుండి యిట్టి
సర్వోత్కృష్టరూపంబు మహాయోగీంద్రులకైన నెరకపడంజాయక తద్దివ్యరూపంబు
వలన వాసుదేవసంపకకాణ ప్రద్యుమ్నా నిరుద్ధరూపంబుల పురుషచతుష్కలంబు
బుట్టించి జగంబులుత్పాదించి స్థితిలయంలొనరింపుచు కృష్ణమృగసృజింపుచు పెక్కు
విధంబుల కీడగావింపుచుండువు యిట్టి జగన్నాటకుండవగుట నిజహృదయార విదంబు
ల నెరింగియు రాజసహంకార గృస్తులై భ్రమనొంది కంజాసనాది దివ్యులు తారక
బ్రహ్మ మూర్తివైన మిమ్ములమర్త్యగా భావించు గావున దేవత్వంబేనియు ప్రభా
నంబుగాదు యుష్మన్ని హేతక కటాక్షంబు లభించవలయునట్టి విశేషంబు సంఘటించిన
జాలు హీనకుల సంభవుండేనియు శుద్ధ మూఢుండేనియు నతండే ధన్యుండు జ్ఞాన
సంపన్నుండు తథ్యంబిందులకు నీదశకనంబు మదియ్య జననాబే కాదె యొండు శెప్ప
నేలయని యద్దేవుని బహుభంగుల బ్రశంసించి పునః పునః ప్రణామంబులాచరించి
నజ్జటాయువుంగని సుమిత్రానందనుం డయ్యా యిట్టి దివ్యజ్ఞాన సంపన్నుండవు గృధ్రం
బవై జన్మించుటకు గతంబెద్ది శెలువ వేయను డప్పులుగురేని యతనికిట్లనియె ।

సీ! పూర్వకాలంబు సుబోధనామాఖ్యత బరగినయట్టి తవస్వీవరుడ । యొక
కాలమున నుపద్మోదరప్రీతిగా నబ్జగర్భుడు జన్మమాచరింప । కనుగొనుకాక్ష
వెక్కనమైన నటకేను మునమాతోకొందర మునులగూడి । చనియున్నతరియాగ
పంపూణామగుడు నయ్యజ్ఞశేషము చతురాననుండు । కశ్యపబ్రహ్మచేతికి కరుణ
నొనగి । యఖిలమానలకు నిమ్మన్న నమ్మహాత్ము । డట్లకావింపతాల్మివో నాడి
యొడిచి । బలిమిమైగొన్న నన్ను కోపముననతడూ ॥

వ॥ దురాత్మా శాంతంబు వోనాడి యిట్టి దూర్తకృత్యం బాచరించితివి గాన
గృధ్రంబవై జనియింపుమని శాపంబిచ్చిన యేను భయంబుజెంది యతనింగనుంగొని
ప్రసన్నవదనుండేసిన నాయడ ననుకింపాయ త్త చిత్తుండై యిట్లనియె మదియ్యవచనం
బన్మతంబు గానేరదు కొన్ని దినంబులకు పరంభామ నివాసుండగు వాసుదేవుండు
రావణాది రాత్రించర నశాథకంబుగా పంక్తిరథునకు రామచంద్రుండన నుదయించి
తండ్రివంపున వనంబునకరుదెంచు నప్పుడుతోత్తముని సమిత్తంబుగా ప్రాణంబులొసంగి

యుతము లోకంబున కరిగెదవని యానతిచ్చె యేనతని వచనక్రమంబున నిట్టిరూపంబు
గైకొంటినని లక్ష్మణున కెరింగించి రామచంద్రుని చరణ కమలంబుల పై దృష్టినిలిపి
కాయంబుదొరంగి దివ్యరూపంబుతో యపవర్గంబున కరిగె నంత రఘువరుం డతని
మరణంబునకు దూరవగచి నిజ జనకున కెట్టులట్టుల యాపక్షిన్ద్రునకు విద్యుత్తంబుగా
బ్రహ్మ మేధకంబున పరలోక క్రియలాచరించి యతని గుణకథ లభివనింపుచు
ననోచుటవాసి ।

ఉ॥ మోహల కానిబద్ధ ముని మఖ్యాడపోలె రఘూర్వహుండు ను । తాహ
మతో నిజానుజుడు డగ్గరిరా గహనంబులోపల । గేహినిరోయుచు దనదు కిల్బిష
మెన్నుచుబోవ నుండట । బాహులునాచి యిద్దరిని బట్టెకబంధుడు దుర్మందాధుడై ।

క॥ వట్టినరామని తమ్ము । డిట్టటును గదలలేక హృదయములోన ।
దొట్టినభేదంబున నపు । డిట్టులనియె నన్నతోడ హితమలరంగ ।

చ॥ అనఘచరిత్రయామరి నిశాటునిబారిని జిక్కినార మెం । దునుచనరాదు
యీఖలుని దృంచుటకుం దరిగాదుగాన నే । ర్పున ననువీనికిచ్చి చనబోలును నీవిటు
జేసెదేనయు । వనజహితాన్వయంబు కడవధిలుచేకురు నెల్లకార్యముల్ ।

క॥ అనుతరిదైత్యుండిద్దర । ననుమోదముతోడనిగిచి యాహారముగా । గొన
బూనవాని కరయుగ । మనువు మెరసిత్తించి రవ్వడాన్యపతనయుల్ ।

వ॥ అంత । ఉ॥ బంధురశాపకల్మషము బాసిబంధుడు విష్ణుపాద సం
బంధియపోలెగోధమును మచ్చరముందిగ నాడి శాంతుడై । బంధముబాడ్చి హస్త
ములు భావములోపల మోడ్చిమ్రొక్కె దో । పాంథతమోని వర్తికిను దందితకీర్తికి
భద్రమూర్తికి ।

ఉ॥ మ్రొక్కిధరాత్మజాధిపుని మూర్తిమనంబుననిల్చి దన్ను దా । జొక్కుచు
రామచంద్రునిను జూడగంటిని మద్భవంబు పెం । పెక్కపితామహప్రభృతు లెన్నడు
గాంచగ నేరనట్టి మీ । చక్కనిమేనుగంటి నతిసౌఖ్యములందగ గంటినవ్యయా ।

మ॥ మనువంశాధిప మానిసంఘములు సమృద్ధాన సంపన్నులై । కనియుంగానక
మాయచేభ్రమసి ముక్తప్రాజ్ఞులై యాత్మలో । మచుజుండంచు డలంచు చుండగను
దుర్మార్గంబుచే చూచుషా । శనవృత్తి విహరించుమాకు యమునోజుగాంచగాశక్యమే ।

క॥ నలినాలయా మనోహర । నలినోదరభక్తరక్ష నలినదళాక్షా । నలినభవ
స్తుత పదయుగ । నలినాస్తాన్వయపవిత్ర సతమునిమిత్రా ।

క॥ అనియభినుతిగావించిన । వినితనమానసములోన వెరగందుచు రా । ముని
తమ్ము డతనితో ని । ట్లనపల్కెను సరభసము ప్రియంబలరార ।

వ! అయ్యా మున్ను నీవలన నాసురభావంబుదోచె నీస్వాంతనవచనంబులవలన
విప్రుడు మనంబలరె నిట్టి యుత్తమునకు నీకెత్తెరంగున దుష్కరకాయంబు పోప్రిచె
నెరింగింపవేయనిన నతండు :

సీ! అనఘాత్మచెప్పెద నత్తెరంగెల్లను వినుమేనుశ్రీయన విలసినట్టి । గంధర్వ
తనయుండ ఘనుడనుధనువను వాడపద్మజుచేత వరమువడసి । బలవిక్రమముపేర్చి
పన్నగామరమర్త్య లోకముల్లికుగుచు భీకరముగ । ననురెవ్వరునులేక నినుమాడ్కి
వెలుగుచు వరగర్వమునసాధువరుల భూమి । సురలబాధలబెట్టుచు యెరుకమాలి ।
యొక్కచోస్థూలతనుడన నొప్పు తాప । సార్యబాడగని గేలిచాయంగబూని । ఇట్టి
కాయంబుధరియించి యేగనకడు ।

వ! నన్నుంగాంచి ప్రకోపితచిత్తుడై దురాత్మా నిజరూపంబుడాచి ఇట్టివికృత
వేషంబు గైకొంటివి గావున నితనుండి యిట్ల పవర్తింపుమన యేను భయంపడి
సంయమిందుని పాదంబులకు ప్రణమిల్లి వేడికొనిన నతండు నాయడ దయాళుండై
తారకబ్రహ్మంబగు రామచంద్రుండు లోకోపకారార్థంబుగా మనుకులంబున జన్మించి
జనకునియోగంబున వనంబునకు జనుదెంచు నప్పురుష శాదూకలనిచేత భవదియ్య
బాహుయుగళంబు దృంశంబడి శాపవిముక్తుండవయ్యెడు వగవకుండుమని యానతిచ్చె
యేనతని శాపవిధంబున నీవికృతవేషంబు ధరియించి నిచ్చటికి యోజన దూరంబున
మెలంగు ప్రాణసంఘంబుల వెజరి యగపడినవాని భక్షింపుచు యోజన బాహుడన
వర్తింపుచుండు భవదియ్యా గమనంబున కృతాఘ్నండనైతి యాగాత్రంబున నునికిం
జేసి భూతభవిష్యద్వర్తమానంబు లెరకపడక యున్నయవి దీనినహించు డెప్పటిమేను
దాల్చి మీకు భవిష్యదక్షంబు నెరింగించెదననుండు రఘునందనాను మతంబున
సుమిత్రాత్మజు డట్లకావించిన నతండు గంధర్వశరీరంబు ధరియించి రామచంద్రుని
గొనియాడి రావణుడు జానకిగొనిపోయిన విధంబు దెలిపి యిచ్చటికి కొంతదూరంబు
నను మతంగాశ్రమంబుగల దందు పుణ్యసాధ్వీ శబరియాదిత్యంబు సేయందలంచి
మీరాకల కెనురుసూచుచున్న యది యచ్చటికేగి యాసులీలసేయు సత్కారంబులు
గైకొని యవ్వలపంపా నరోవరంబు చేరంజనిన దానికి నాగ్నేయంబున ఋష్యమూ
కాద్రిగల దయ్యచలంబుపైని సుగ్రీవుండను వానరపుంగవుండు పలికి నోటువడి
యున్న వాడతనితో సంఖ్యంబుఘటియించు ధరణిజా జాడలేర్పడు కార్యసిద్ధియగు
నందుజనుండనిపల్కి శ్రీతనయుండు ఓమానా రూఢుండై నిజలోకంబున కరిగె నంత
నచ్చోటునాసి యతిత్వరితంబున ॥

మ! సనకాదుల్ నుతిజేసికాననివి రాజన్మూర్తిలక్ష్మీధవుం । డనఘుండార్

శరణ్యుడచ్యుతుడు విశ్వాత్ముండు విశ్వేశుడౌ । జనపాలాగ్రాణి యేగరాకలకునై
సద్భక్తిమైగోరు పా । వనశీల శబరింగనుంగొన మహావాత్సల్య సంధాయయై ।

వ! ఇట్లరింగిన ।

గీ! రామచంద్రవిభుని రాకలునధిమై । మునులుచెప్పవిని ప్రమాదమంది ।
యతనిపాదయుగ్మ మతిభక్తిసేవించు । తలపుబూనిశబరి తక్షణంబు ॥

చ॥ యదురుగవచ్చి మొక్కి జగదీశునకాశీత భక్తసంఘ క । త్రిదశమహీ
రుహంబునకు దిక్పరిపాలక వైవీర దు । ర్మదగజ పాచవక్త్రునకు ప్రస్ఫురమాని
మనస్సరోజ వ । ట్పదునకుదీనమానస కృపాపరమూర్తికి భద్రోక్తి ॥

వ! మొక్కి నిటలతటఘటిత కరకమలయై యిట్లనియె ।

ఉత్సాహ ॥ దేవదేవ లోకపూజ్య దీనపోషనూతనేం । దీవరాక్షచారువక్ష
ధీవిశాలయోగి రా । డ్భావపీఠదివ్యగాత్ర భానుకోటితేజ రా । మావనీశ యీశవంది
తాప్రమేయ శాశ్వతా ॥

సీ॥ పరమాత్మపరమేశ పరిపూర్ణగుణధామ సర్వజ్ఞసర్వేశ సర్వసాక్షి । సర్వ
లోకాధీశ సర్వాగమస్తుత్య సగుణవిర్గుణదాన జనహృదబ్జ । బంభరభవదూర పద్మా
వనోపార యాద్యంతరహిత వేదాందవేద్య । యినశశినేత్ర దేవేశకిరీట సంస్పృటిత
వరమణి చానుముఖ వి । రాజనీరాజవదయుగ రాజతిలక । పరమపావన సజ్జన పారి
జాత । దేవ సనీకవందిత దిశిజహరణ । రమ్యగుణసాంద్ర దశరథ రామచంద్ర ॥

వ! శివా భవదియ్య సుర్వరూపం బిట్టిట్టివని నేర్పరింప నేరివశంబు కేవల
బ్రహ్మజ్ఞాననిష్ఠులకు పరబ్రహ్మబవై ముముక్షులకు మోక్షప్రదుండవై మూఢుల
కభేష్యుండవై త్రైగుణ్యవర్తులకు త్రిమూర్త్యాత్మకబవై వర్తింపుచు భూతలంబుల కధీశ్వ
రుండవయ్యు వానియందనుగుణ్య చిత్తుడగు గాక విద్యా విద్యలంబొరయక వేదాం
తంబులనైన నెరుంగరాక జీవాత్మ స్వరూపకుండవై పమానాధిక రహితుండవై
యచ్చుతుండవై యనంత కల్యాణగుణ పరిపూర్ణుండవై సంతత శుభప్రదుండనై
జగన్నాటక సూతోధారివై బ్రహ్మాండావ్యఖిల ప్రాణినమూహంబుల యందంతర్బహి
మంధ్య గతుండవై వానిసుఖంబు గనుంగొనుచు సాక్షివై యుండువు పరమవంశంబున
శ్రీభూనీలంబుగూడి క్రీడింతువు క్షీరవారాశి మధ్యంబునం దిందిరాదేవి తోడగూడి
శేషపర్యంబునం దా నందవిహారంబు సలుపుచుండువు వెండియు జగంబులులయంబు
గవించి ప్రళయకాల జరమధ్యంబున పటవత్రశయనుండవై శిశోరాకృతి వహించి
విశ్రమింతువు పనంపడి లోకంబులు సృజించుతలపు పొడమన మీరాభికమల మధ్యం
బున చతురాననుగల్పించి యతనిచేత జగంబులు సృజింపజేసి పరిపాలింతువు యొకా

నొక కాలంబున లోకంబుల కవరోధంబు గావించు దుష్టరాత్రిం చర వర్గంబు బరిమార్చుటకు జలచర సరమ్మగ రూపంబుల నవతరించి వాడంగీటడంగించి భువ నంబులు గక్షింతు విట్టి జహురూపవ్యాపి నైన నిన్నుకోధిప సమఘ్న లెవ్వరు కావున మీప్రపంచంబు మీకేకాని మొదలుట దెలియనలవిగాదు వేదశాస్త్రంబులు పలు తెరంగుల పలుకుంగాని మిమ్ముల నింతంతవాడని నిశ్చయింపనోపవు కర్మజ్ఞాన భక్తి నై రాగ్యంబులవలన మిమ్మెరుంగ వచ్చుననివ్రాజ్ఞలైనవారలు తదాసక్తచిత్తులై వర్తించి పోయానంబు నొందుచుందురు గాని భవదియ్య నిరహేతక కటాక్షంబుదక్క నితరో పాయంబువలన మీదివ్యమంగళ విగ్రహంబు గన నశక్యంబు సర్వ సాతంతియుండ వగు నీవేవేళల నెట్టులొనర్చిన నెట్టులగు నింగులకు వెరగుపడనేల పరబ్రహ్మ పరం ధామ పరమపురుష పరమాత్మయని యద్దేవుని నభినుతించి నిజగురుని వచనంబు తెరంగున నాలోకకుక్షికి నాతిథ్యం బొనరింపదలంచి నిజమనోవృత్తి విన్నవించిన భక్తవత్సలుండు గాన నాపరమేశ్వరుండు తమ్ముండు దానును తదీయాశ్రమంబునకుం జనియెనంత ప్రముదితాతరాత్మయై యా శబరీలలామంబు ।

క॥ ఫలములుగోయుచుమధురము । గలయవిగా గొరికిమాచి కడుయోగ్యము లై । వెలయునవి బుట్టలొనిడి । సలలితగతితెచ్చి రామచంద్రునికిచ్చె॥

గీ॥ అటులొసంగిన సంతోషితాత్ముడగుచు । పరమపురుషుండు తాళకబ్రహ్మ మూర్తి । శబరిచవిగొన్న ఫలములు సరభసమున । ననుభవించెను బ్రహ్మదలరుకుజంద॥

సీ॥ తనయునిగానోచి కనియెనొగ ని యాకాంసల్యై నంత కరుణలేడు । కానల కును సహాగవెంటవచ్చిన తమ్మునిపైనంత తాల్పిలేడు । అనినంబు తనచరణాబ్జముల్ భజించు మానులపైనంత మమతలేడు । బాలత్వమునగూడి పాడియాడినయట్టి సఖులపై వాతీకు చనువులేడు । తనయుడగు ధాతపైనంత మనసులేడు । సగముగొరికిన పండులొసంగినట్టి । శబరిపై కూర్చి యచ్చటనులేడు । యేమిచెప్పంగవచ్చు సీతేశు మహిమ ।

వ ఇవిధంబున నిచ్చలు వాశబరిదెచ్చియిచ్చు ఫలంబులు దానిజన్మ సఫలం బగునట్టుగా నుపయోగింపుచు తనయందలి భక్తి తాత్పర్యంబులకు బ్రకృష్టాంత రగుండై రామచంద్రుని డామగువం గనుంగొని నీయభిమతంబెయ్యది వినుపింపు దాని యొగూర్తుననుండు నయ్యంగనారత్నంబు రిఘుపురుషునకు మ్రొక్కి యిట్లనియె॥

మ॥ జనవాలాగ్రణి మూఢచిత్తనగు నా సత్ప్రేమరక్షింప నీ । యనుకంప దలతేనియోగులకు గమ్యంబైనలోకంబు నా । కునివానంబుగ నేయుమాటికిఁ నీక్షోణి స్థలింబుట్టి చా । వనుజన్మింపగ నొల్లనోయాభవ దేవా దేవ తారాధితా ॥

ఉ॥ నావినిసంతసించి నరనాయకుడట్లుగు నంచుబల్కు ద | ప్సావనశీల కాష్టములు పైబడదాచితి పీర్చి దానిపై | వావిడిబవ్వలించి రఘువల్లభు శ్రీచరణార విందముల్ భావములో దలంపుచు సుపర్వులు నివ్వెరగంది చూడగఁగ॥

వ॥ కాయంబు దొరంగ దివ్యశరీరంబు ధరియించి పరమపదంబునకుంజనియె ననిన శర్వాణి చంద్రమాళికిట్లనియె॥

క॥ యెగిరిపండులు రామున | కంగన యట్లునగి దురితమందక నెటులో | గంగాధర ప్రమదంబున | నంగజ గురులోకమునకు నరిగెఁజెపుమా॥

వ॥ అనిన ముక్కంటి యా కంబుకంఠికిట్లనియె వనితా పుణ్యసాధ్వీయగు శబరిపక్ష్యఫలంబులు గొరికి తెచ్చి రఘుపుంగవునకిచ్చుట దోషంబనరా దవ్విత్యాత్మున కుపయోగ్యంబు గావలెనని భక్తిపూర్వకంబుగా జవిగొనియిచ్చె దానంజేసి కృతార్థుఁడయ్యె వినుముతపోదాన స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానంబుగావించు వారలకంటె భక్తి నిఘన కాసర్వేశ్వరుండు సులభుండై య్యుండు ననిపల్కి యిట్లనియె॥

చ॥ అలీకులవేణి రామవిభుడచ్చటువాసి దినేశపుత్రుని | శృలకృపబోవ గోరి యనుజన్ముడుదోనయరుంగుదేర న | య్యలఘుతపఃప్రకాశుడు రయంబుననే గుచుగాంచె గౌతమి | కలుషవినాశని సుజన కామినివాహినిలోకపావని॥

వ॥ కని యశ్రమంబున సీతజాడల యుడునావ్యీపవతీ రత్నంబు పరమపదనివా సుండగు వాసుదేవుం జూడంగల్గెననుచు నుప్పొంగిన ప్రకృపితచిత్తుండై రామచంద్రుం డమ్మహావాహినిగనుంగొని కూరమతివై మద్విమతులంగూడి యహితంబొనరించి ధరణీకూహితవృత్తాంతంబెరుంగించవైతివి గావున కుటిలచిత్తవై న నీయందు నింతనుండి యవగాహం బొనరించినవారలు ధర్మైతరులగుదురని పలికిన॥

క॥ వడవడవణకుచు గౌతమి | పడతుకయైవచ్చి యశ్రని పాదంబులపై | బడి బడి కరయుగము మొగిచి | యిటులననుచుబలికే కేవలభక్తి॥

చ॥ సరమపదాదినాథ పరిపాలితకంజ భవాండనమ్మనీ | శ్వర వరయోగి హృత్కమలవాస రమేశజగన్నివాస శం | కరపురుహూతవంద్య భవకండన దుష్టని శాటబృంద సం | హరఖగరాజవాహన జనాద్రీన భక్తఫల ప్రదాయకా॥

క॥ కరిరాజవరద శాత్రువ | వరభుజబలగోత్ర బిధుర వనధిశయనబంధుర కరుణాకర శ్రీకర | సరసిజదళనేత్ర నీలజలధరగాత్ర॥

ఉ॥ నేరమిలేదునావలన నీవిటువచ్చుటగాంచి పొంగి గం | భీరతనుంటి లోకమున బిడ్డలు తగడుల రాకకుజ్భరే | కారవయోగ్యనైన ననుకల్మష గాగణుతించి యేల ని | స్కారణమిట్లుబల్కు కృపగావుము మౌక్త్యద భక్తవశ్యలా॥

(౧౪౫)

శ్రీసదాశివరామాయణము ఆరణ్యకాండ ౧ ఆశ్వాసము

గీ॥ తప్పుగలిగియున్న తనయులదెసనేమి యలుగతగదుతండ్రి కట్లుగాన
ఖలధర్మ చయము నీయరుగనియది | గలదె యరయగా జగన్నివాసా॥

క॥ అనునవసరమున నచ్చటి | మునివర్గంబేగుదెంచి ముదమున రాముం | గని
వేదోక్తములగు దీ | వనలొనగుచు బహువిధముల వర్షించితగ్గః॥

వ॥ ఆరాజ పరమేశ్వరు నుద్దేశించి దేవా సకలవనాశ్రమధర్మములు మీరు
గల్పించి సాలించుటంజేసి జరుగుచున్నయవి యందుమునులమైన మాకున్నాన సంధ్యా
ద్యనుస్తానంబు లహాకృత్యంబులు గావున నీశాతమీ తటవాసులమై త్రికాలంబిం
దులగ్మంకి విహితకర్మంబులచరిపుచుందుము మీచేత నిందిపబడియు పవిత్రయ
య్యె మాపయి కరుణగలదేని యీనది యప్పటియట్ల పవిత్రగాజేయవలయుననుడు
వారల వినుతులునాతరంగిణీ తిలక జేయు వందనంబులు గైకొనికరుణాసాంద్రుండగుచు
యప్పుడు భక్తజనాధిక్యం జేర్పరింపం దలంచి మున్ను శబరి ఋతుమతియై చతు
ర్థదివనంబున స్నానంబాచరించుటకు శాతమియందు యుక్తంబుగామి నొక్కజలాశ
యంబున మునింగివచ్చి పిదప గోదావరియందు గృంకుచుండునట్టి పల్వలోదకంబులు
తనకోదండంబున బెకలందిగిచి యమ్మహాప హినియందు గలపి శాతమి నెప్పటి
యట్ల పరిశుద్ధగాఁచె నాటనుండి శబరీశాతమీ సంగమంబను బరగి రామచంద్రుని
మహాత్మ్యంబు దెలుపుచున్న యది విను మట్లుగావించి యచ్చటి మునులచేతనను జ్ఞా
తుండై కొంతదవ్వరిగి ముందల॥

సీ॥ కమనీయ్యశోభిత కమలమరందంబు చు దముతోగోలు వట్పదచయంబు |
బిసవిసరంబుల మెసగిచూసనముల నలరుచుండెను కలహంసపంక్తి | గంభీరవిమలాంబు
ఘనతరసంచార వరనకర్షుష చక్రవాకనమితి | తటభవఫలపుష్ప ఘటితశాఖా
సాంద్ర సకలదాత్రీరువా సముదయంబు | గరుడగంధర్వ యుక్షకిన్నరవిహార |
సరన నల్లాపన-గీత చారునైక | తస్థలంబులు ఘుమఘుమధ్యానసాంద్ర మిళిత పంపా
నకోవరంబెలమిగాంచి॥

గీ॥ యందుతీర్థమాడి యరవిద బాంధవ | వంశవర్ధనుండు వలనుమీర |
నతలమైతనర్పు నవనీరుహము సొంత | నుండె తన్నులక్ష్మణుండు గొలువ॥

వ॥ అనిరుందుండు తుహినాద్రీనందన కెరింగించెనని సూతుండు శౌనకాదుల
కు వినుపించినవిని శరువాతి వృత్తాంతంబెటులయ్యెనని పలుకుటయు॥

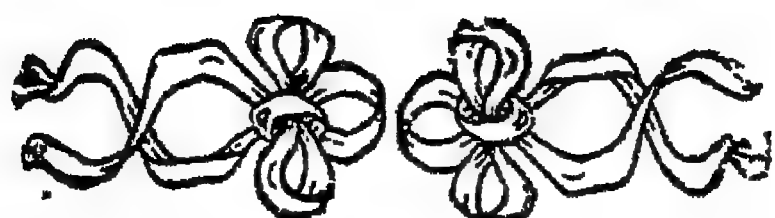
మ॥ హరిదశ్వప్రతిమానతేజ ఘనమాయావాద పాషండ భూ | ధర సంఘాత
బిడౌబచక్రధర పాదధ్యాన చిత్తాబ్జ ని | త్యారమాశోభిత చారుమండిత విశుద్ధజ్ఞాన
పాణి బం ధుర కారుణ్య గుణాప్రపూర్ణ బుధస్తోత్రాఖ్య పుణ్యోదయా॥

క॥ విప్రాన్వయ మణిచారు గు । ణ ప్రతిపక్షౌఘరామ సరనాయక వి । ద్యా
ప్రాచేత సనిఖి లా । ర్య ప్రసృతసుకీల సంతతాశ్రితపాలా ।

భుజంగప్ర ॥ త్రియూవేదపారంగ తాధన్యమూర్తి । జయస్తోకవిశ్రాంత సధర్మ
వర్తి । దయాంభోది యప్రాకృతస్తోమవర్య । నయోశాయధుర్యా జనస్తుత్యచర్యా ।

గద్య ॥ ఇది శ్రీభద్రాచల రామభద్ర వరప్రసాద లబ్ధకవితా విచిత్ర గిరుమ
నామాత్య పుత్ర గౌతమగోత్ర ఆపస్తంబ సూత్ర ప్రసిద్ధ సిద్ధనమృతి ప్రణీతంబైన
శ్రీసదాశివ రామాయణంబును మహా కావ్యంబునందు సీతానాయకుండు జనకజా
లక్ష్మణసహితుండై దండకారణ్యంబున కరుగుటయు విరాధవధయును యింద్రాగమ
నంబును యింద్రునకు విశ్వరూపంబు సూపుటయు శరభంగ దశానంబును సరభంగ
మోక్షప్రాప్తి గు సుతీష్ణ సంభాషణంబును అగస్త్య దర్శనంబును శస్త్రాస్త్ర లాభం
బును శూర్పనఖ నాశికాచ్ఛేదనంబును ఖరదూషణాది రాక్షస సంహారంబును
వారల పూర్వభవప్రకారంబును రావణ మారీచుల దురుద్యోగంబును మారీచుండు
మాయామృగంబై వచ్చుటయును పనశాలయందు యోగమాయ జానకీరూపంబున
వసియుండుటయును ఇందిరాఫణీద్ర యోగమాయ లన్యోన్యశాపంబు లొందుట
యును సూరీచవధయును దశవదనుండు యతివేషంబున కుహానాజానకిం గొనిపోవుట
యును యోగమాగా విలాపంబును జటాయువు పుణ్యలోక గము డగుటయును
కబంధ నాపమోక్షంబును శబరీస్తోత్రంబును శబరీ యుత్తమపదంబు నొందుటయు
గౌతమీ శాపంబును శబరగౌతమ సంగమంబును పంపాసరోవర ప్రవేశంబును నను
కథలంగల అరణ్యకాండ సర్వంబును ప్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీసీతారామాయనమః శారదాయైనమః

కిషిక్రందాకాండము పార్వతీభము.

శ్రీజగ్గార్యగృహాంగణ | రాజితనిర్జరమహీజ రంగేశపదాం | భోజమధువ్రత
ఘన వి | ద్యాజలధి కిడాంబి వేంకటాచార్యవరా :

వ | విన నవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె నట్లు సీతానాయ
కుండు పంపాసరోవరతీరంబున విశ్రమించియున్న యవసరంబున ||

గీ | భానుసూనుండు రామనృపాలవరుని | నతనితమ్మునిగని హృదయమున
నధిక | భయముజేంది రయంబున బరచి యత్తై రంగు నుంతులకెల్ల నెరుంగజేసి ||

వ | వారలుం దానను యనిలనందనుండున్న యడకుంజని యతనిగాంచి
యిట్లనియె ||

గీ | పవనతనయవినుము పంపాసరోవర | ముననుకృతకవేష మునియుగంబు |
మెలగుచున్మిగంటి తెలిపెదవారల | రూపమతలబాణ చాపధగల ||

క | వనరుహాబాంధవ బాసితు | లనుపమబలయుతులు మేచ కాంబోధర కాం |
చననిభగాతృలు వారల | గనినా మదిన్గలంబుగా భయమొదవున్ ||

క | యరుకజనింపమతావస | వరులో నరపాలసుతులో వాల్మీకనుపగా ! నరు
దెంచిన మాయావులో | యరయంగావలయు వేగమని యిట్లనినన్ ||

క | పగవారినమ్మబోలదు | తగసామోచ యములను దలతురు చరపం | బగ
యనల మెట్టిదట్టిద | తెగటార్చకపోదుజూవె తెల్లబెందున్ ||

ఉ | కావున నూరకుండుటలు కజ్జను గాదటకేగి నా రి ను | భావనగాంది
యాఘనులు పాథివసూనులొ మానివర్చులో | దేవతలోతలంపగ నతిస్థిరబుద్ధి నరింగ
మీర తి | చోప్పవసియించుటేటికని చొప్పడనారసి రమ్మచూరుతీ ||

క | అనవుండవు గాకని పా | వనియా రాఘవులకడకు వడిజని కరుణా వననిధి
యగు శ్రీరఘు రా | మునియుజ్వలమూర్తిగాంచి ముదితహృదయుడై ||

వ | యతండు దుష్టజన సంహారణార్థం బవతరించిన నారాయణుండని తలంచి
యొయ్యన సుమిత్రానందనుజేరి వినమిత్రోత్త మాంగుండై నయ్యా దేవీప్యమాన
ప్రకాశులరగు మీరలెవ్వ రీయనఘుండు సీకేమిగావలె మీకుం జేరెయ్యది యిందు
వచ్చుటకు గతంబెద్ది నవిస్తరంబుగా దెలుపవే యని వెండియు ||

గీ | నావిధముజెప్పెదను వాయునందనుడను | పేరు హనుమంతుడని యండ్రు

సారసాస్త్ర । తనయునచివుండయాతడు బనువనిటకు । నేగుదెంచితిమివిధం బెరుగ
బూని ।

సీ॥ అనవినిలక్ష్మణుండనియె వాతనితోడ కపివర్యవినుము మత్క్రమమునీకు ।
నెరిగింతు దశరథేశ్వరుల మితండు రాముండు సుగుణాభి రామమూర్తి । సర్వభూత
హితుండు సర్వశరణ్యుండు సత్యసంధుడు ధైర్యశాలిఘనుడు । విజితేంద్రియుడుబాహు
క్రమధుగ్యుండు శుభలక్షణుడు శత్రుసూదనుడు । తాతసత్యంబుపాలింప దలచిసేత ।
యేనువెనువెంటరా వనికేగుదెంచి । ముసిజనంబులరక్షించి దనుజవరుల । దృంచి
మరికొన్ని నాళ్లకు పంచవటికి ॥

వ॥ చనుదెంచి వసియింపుచుండ దశకంధరుండనువాడు వంచించి సీతంగొని
పోయిన వాసతినరయుచు నేతేర మార్గంబున కబంధుండు సుగ్రీవుని వృత్తాంతం బెరిం
గించి యతనిగరుణించి తదియ్యవార రాజ్యంబులొనగూర్చుం డవ్వానరపుంగవుని
కతంబున మీకు వైదేహియునికి యేర్పడు కార్యసిద్ధియగునని పలికిన ।

క॥ మనుకులుపాకశాసన । తనయునిబడిమార్చి మిత్రతనయునిచేతం । బని
గొనగదలచి యిటకు । జనుదెంచినవాడు శైలచరకులతిలకా ॥

వ॥ యేనిమ్మహా ధనుర్ధరుని యనుజన్ముండ లక్ష్మణాభిదానుండనని యెరిం
గించిన నభన్వదాత్మజుండు గరంబునంతసిల్లి రఘువరునియడుగులకు ప్రాణమిల్లి దేవా
యట్లేనియు । దడయనేల యినజుడున్నయడకు బోవుదమని ప్రాణింపచిన నియ్య
కొని యతనింగూడి సుమిత్రానందన సహితుండై సత్వరంబున ।

క॥ మలయాద్రిచేరజని మన । మలరంగాయచటనిలచి యబ్జప్రసుతుం । బిలచి
తెమ్మనుడుమారుతి । యలరుచుసుగ్రీవుపాలి కరిగియతనితో ।

క॥ తానేగుటరఘువతి స । న్నానించుట లింద్రసుతుని మదింపంగా । బూ
నుట పొందొనరించుట । కై నరనాయకుడు వచ్చుటంయుతజెప్పె ।

వ॥ చెప్పి వెండియు ॥

మానిని । భూరిభుజుండగు భూవరుగాంచగ బోవుట నుత్తమకార్యము గో ।
త్రాసుతుందెగటార్చినతంబుగ నదిచరాధి పతిత్వముదా । కూరిమిసీకొనగూర్చును
శ్రీరఘు కుంజరుబోలిన రాజులిల । లేచుకృపాలుడు లెమ్ముమనంబున లేశముశంక
యొనర్చకన ।

వ॥ రోమాంచ కంచుకితగాతుండై మిత్రసూనుండు పపమానపుత్రుం గొగ
లించుకొని నీమూలంబున మేలొదపె ధన్యుండనైతిని నన్నానించి సచివసహితుండై
మారుతాత్మజ పురస్కరంబుగా నవ్పడకదలి ॥

ఉ॥ ఆరవిసందనుడు హృదయఃబలరంజని కాంచెదైత్య సం । హృరువికార
మూఁ కలశాబ్ధిగభీరు మునీంద్రచిత్త సం । చారునఘాపహారు ఘనసంగరశూరుననేక
మన్మథా । కారునుదారుభూరితర కాండశరాసనధారు నయ్యడన్ ॥

వ॥ కని సాష్టాంగ నమస్కారంబు గావించు డతండు మన్నించి లేవనెత్తిన
కృతాంజలియై యిట్లనియె ॥

గీ॥ దేవతాదీశవిశుత మదియ్యమైన । రాజ్యమునురుమను నిర్జరరాజతనయు ।
డవహరించినపోరాడి యశనినోర్వ । గాదరవిగమి ఋష్యమూకమున నిట్లు ॥

వ॥ ఇడుముల బడచున్న నాడ నేడు మదియ్యబాగ్గ వళెంబున మీయడుగులు
పొడగంటి నీయాపద దొలంగించుటకు దైవంబు నిన్నుసూపె ననవుడు దయాసము
ద్రుండగు రామభద్రుండు ॥

క॥ హరిదశ్వతనయ నమ్ముము । గరుడశ్వజ రుద్రసద్మ గర్భలొకటియై ।
యరుదెంచి తోడుసూశిన । పురుహూత తనూజు దృంచి పోచెదనినున్ ॥

వ॥ అనిపల్కి యయ్యరుణగ భ సినూనుని మస్తకంబున నభయహస్తాబా
సంగిన నతని మంత్రిలు సంతసించిరి రివిజుండును వానర రాజ్యకనవిగైకొన్న పాలు
పున నలరెనంత ॥

సీ॥ ఇనజుండు రాముని గనుగొనిదేవేశ యసురకునగపడి యవనితనయ ।
యరుగు నోఋష్యమూకాచలంబున యేనుబలిసుఖులనుగూడి మెలగుచుండ । చూటికి
నిన్నులక్ష్మణుని దైన్యముపేర్చి దలపుచుశోక సంతప్తయగుచు । పాలుపొందుతనమేని
భూషణంబులుదివిచి యవియుపైచేలతోనటగట్టి వైచిసోమున గనియేనువానినొనర ।
నొక్కగిగుహలోపల నునిచినాడ । నిటకుగొనివత్తునని ధరణీశునాజ్ఞ । బూని
పంకజశాంధివ పుత్తుడవుడు ॥

వ॥ వానిందెచ్చి రఘుపతి ముందరంబెట్టిన నతండు క్రోడనోలె నొక్కింతవేడ
బంబుగావించి యట్టకేలకు సహూదరుండు దేర్పనూరడిల్లి యానరదేవోత్తముండు ॥

చ॥ వనరుహ పత్రిమిత్ర సుతవానర వంశ పవిత్రగోత్ర భిత్తనయుడదేల నీదు
ప్రియదారనుజేకాని వెళ్లదోచె నే । యనువున నీకువానికిఁ నాలముగల్గెను మూల
మోద్ది సయ్యన నెరిగింపునాకనిన నాతడు రామునితోడనిట్లనున్ ॥

సీ॥ ధరణీశవిసవయ్య తమతండ్రిచాతుడైన తదనంతరమున ముచిదమన
పుత్తు । డగచరాధి పతిత్వమొగిబూని భుజబలంబెంతయు దనరారయేలుచుండు ।
డతని మజ్జనకుని యట్లగాభావించి పరిచర్యసేయుచు భ్రాతృవత్స । లతనుంటినట
దైవకృతమున మాయావియను నొక్కరక్కను డతులశౌర్య । దపకమున పూర్వవై

రంబుదాల్చి రాత్రి | జనులునిద్దరజెందిన సమయమునను | శిరులబాబుపొందు
కిష్కింధ జేరవచ్చి | నగరివాకిట నిలచి ఘనంబువగిది |

క|| ఘజ్జంపుచు తరుచరులను ! భజ్జంపుచు కొవ్వుమిగిలి భండనమున క |
పుజన్మాత్మజురి పుబల | నిజ్జతు నింబిలువ నతడు నిష్ఠురభంగి ||

చ|| కడువడిబోవయేనతని గాచిపిరుందన యేగు డా ని శా | టుడమము నిద్ద
రంగని పటుత్తబలంబులు వీటిబోవ త | ల్లడమున భూరిభూధర బిలంబున సొచ్చెను
వానిజాడ నే | తడయక యేముబోయి గుహాదగ్గరనంత సురేంద్రసూతిదా |

ప|| తదియ్యముఖంబున నన్నునిలపి యేను మగిడివచ్చునంతకు గాచియుండుచుని
పలికి తానగ్గరి గహ్వరంబుసొచ్చె యొక్కనంజత్సరంబు గడచునంతకు రాక తడసిన
యేచుజంతయొనర్పు చున్నంత |

గీ|| నిర్దరాదిసిహ్నా గజ్జనవృత్తి వై | త్వారి సుతునిదైన యార్త | రవము
వింటిబిలము వాతవెడలెను నెత్తుర | తైరగునకును యేను వెరపుజెంది |

ప|| గిర్వాణ విద్విషునిచేత వాలిని హతుండకాదలంచి శాత్రువుండుపై నెత్తి
రాగలండను తలంపున గుహా ముఖాంతంబున నొక్కశైలంబునిచి యచ్చోటువాళి
వాలికి తిలొదకంబులిడి కిష్కింధానగరంబు ప్రవేశించి యతైరంగు భాంధవా మా
త్యుల కెరింగించియున్నచో వానరరాజ్యంబునకు ప్రభుండు లేకున్కినఖిల ప్లవంగ
ప్రాధికతుండనై తరుచరాధి పతిత్వంబు మైకొని ధర్మాచారంబున పాలింపుచుంటి
నంత కొన్నిదినంబులరిగన |

గీ|| బిలములోపల ప్రత్యర్థి బిలుకుమాల్చి | యబ్బలారాతి నాదనుం డరుగు
దెంచి | తరుచరాధీశ పదవిని దనరునన్ను | కాంచి కన్నుల విస్ఫులింగములు దొరుగ |

ప|| నిఖిలామాత్య వర్గంబురావించి వారలతో నాధంబెరింగించి నాపైన యవ
రాధంబువెట్టిన యేనప్పుడద్దేవేంద్ర పుత్రునకు నమస్కరించి యున్న తైరంగువిన్నవించిన
నపరాధినని బహుభంగుల ప్రాధికంచిన నతండు చలంబుడింపక మదియ్య వనితయగు
రుమనురాజ్యంబునుండిగిచికొని వెడలనడచిన |

గీ|| నాటనుండియేను నగముల పనముల | దీవులందు నదులతిరిగి తిరిగి | వాలి
కొక నెపంబువలనను ఋష్యమూకాదియొక్క రామియరసియందు |

ప|| వర్తింపుచుండుననుడు రఘునందనుండు భానునందనునితో మహా బల
విక్రమ సగపన్నుడగు వాలికి నయ్యచలంబెక్క రామికి గతంబెయ్యది యనుం
డతండ్రిట్లనియె మున్నుమహేంద్రనందనుండు దుందుభుండును రక్కసు నుక్కడించి వాని

కళేబరంబు పదాంగుష్ఠంబున నెగరవైచిన ఋష్యమూ కాద్రిపైబడి తదియ్య శోణితం
బిమ్మహిధరంబుపై తపంబుగావించు మతంగముసేనుపై శలికిన నతండు క్రోధారుణిత
లోచనుండై యిత్రెరంగాచరించినక్రూరుఁ డీశైలంబుమీదికి నేత్రించిన యష్టదశరంబు
సకల శతంబై పంచత్వంబు నొందుంగాకయని శాపంబిచ్చి యత్త పస్వివరుండు గౌత
మీతీరంబునకు జనియె దానంజేకే వాలికి ఋష్యమూ కారోహణంబున సాధ్యం
బయ్యె నదియెరింగి నేనియ్యచలం బాశ్రియించియున్ననాడ నృపకంఠీరవ యవధరిపు
మని వెండియు ।

చ॥ ఆనఘచరిత్ర పోల రజితాద్రివిధంబున నొప్పెదుండు భుం । డననరాదు
నట్టి యమరాహితుగాత్రము దానినెత్త గా । వన చరవయ్యడైన యలవాలికి నొండెను
నాకునొండె త । క్కని తరులోప రాషని జగన్నుత మీరలు పూనిసేయుడు ॥

గీ॥ వాలిదృంచెదరని నమ్మవచ్చునని న । నవనిపాలుండు వామపదాంగుళమున
మింటికెగరంగజమ్మిన మెచ్చురాక । భానుసూనుండు వెండియు బల్కెనపుడు ॥

సీ॥ జనపాలకోత్తను జంబారితనయుండు దునిమెడునాడు దైత్యునికళే బ । రము
నిండుక గుండు ర క్తమీ దోమానములునేడు శుష్కమైచులు కదోచు । హెచ్చుగాదిన
ది మీర లిమ్మెయి నెత్తిన పాకశానని బాహుబలము మెరయ ! నప్తతాలంబులు సరవి
గానొక్కడగూర్చి పనంబులు గోయుచుండు । గాన యొకయేటచేవాని ఖండితంబు
జేతేదేని కపీంద్రుని సిద్ధముగను । యుక్కడంచెదవని నమ్మియుండవచ్చు । ననిన
కౌంసల్య పట్టిదానాక్షణంబ ।

చ॥ శరమరిబోళి యేయుడును ఛండగతింజని వానిగూల్చి భూ । ధరములు
గాడి శీఘ్రమున ధారుణిదూరి సుపర్వసంఘములే । వెరగుపడంగ మల్లిరఘువీరుని
పంగముజొచ్చె పూర్వపుం । దెరగున రామువిక్రమము దిక్కుల వారునుతింపు
చుండగా ॥

క॥ శౌర్యబలుడయ్యు రఘుపతి । యర్యమనందనుడుజెప్పి నట్టెల్ల దా । తుర్య
గతినాచరించెను । కార్యాధికాకి నదియువిహిత కర్మమెకాదే ॥

ఉ॥ అప్పుడు రామచంద్రుని మహద్భుత శౌర్యముగాంచియంతయు । దెప్పర
మంది భానుజుడు నేత్రయుగంబునుమూళి యొయ్యనం । దెప్పిరి నేమియున్న నకదేహ
ము కంపమునొంద విన్నబా । తొప్పగ హస్తముల్కొగిచి యుండెను చిత్రపురూపు
కైవడి ॥

వ॥ కావున ।

చ॥ పనిగొనబూని ధన్యుడొక పట్టున తన్ననిచేరవచ్చినా । వినయమొనర్చి

దానికి నివేదితుడై కృపబుట్టజేసి నే | దునదన కార్యముండెలిపి పూనికెసేయగ భోలు
గాని యీ | మోసరుప నోపిదోషవని యొడ్డిపరిక్ష గొనంగవచ్చునె ||

వ|| అదియట్లుండె తననంతరంబ నృతాంతంబు వినుము |

క|| మనుకులుడు భాస్కరాత్మజు | ననుకంపంజూచి తరుచుగాధిపయిక నీ |
మనమున యొండుదలంపక | చనికదనము సేయబిలుము శక్తితనూజుకా ||

క|| పిలచినయంతనె నీపై | బలురోషముతోడవచ్చి కైకొనిపోరకా | బొలి
యించెద నవ్వాలిని | బలభేదినగంబు గూల్చు పగిదివేల్మిడికా ||

ఉ|| నావినియూతడందకు మనంబున నుబ్బుచు బోవనప్పు ధా | తీవర శేఖరుండు
రు గతింగన తమ్మునితోటకూడి | సుగ్రీవుపిరుందనేగి యొకవృక్షము చంతను బొంచి
యండెదా | నావిబుభేంద్రనందనుని యాగమనంబు మదింగలంపుచుకా ||

వ|| అంత సుగ్రీవుండు కిష్కిందచేరంజని మహద్భుత ఘజ్జిత ధావనంబు
గావింప శక్రాత్మజుండు దారుణరోషంబున నిజనగర ద్వారంబువెడలి దిశలు బగుల
నాచుకచు బలజబాంధవ నందచుం బలువిడిందాకె నప్పడొండురులం బరవిశ్వంభరలు
నిండబొబ్బలిడుచు నుప్పొంగి చరణఘట్టనల ధరాతలంబు చలింపకుల భూదరధ్వయంబు
చందంబున మత్త సింధురయుగంబు విధంబున నముద్రయుగళంబు చాడ్చున కంఠీరవ
ద్వంద్వంబు వడుపునదరలక బిరుతియ్యక యుబ్బుడింకక తెరలక పెనుంగుచు కరచుచు
రక్తపూరంబులు వెడల గాత్రంబులు పరియగలుగవేయచు వజ్రీవజ్రంబునంబోని
ముష్టితలంబులం బొడచుచు హుంకరింపుచు నఖంబుల వ్రచ్చుచు తన్నుచు దారుచు
పోరుచుండి రయ్యవసరంబున భానునందనుండు దనకు బలపరాక్రమంబు లల్పంబగుట
జేసి శక్తిసూతిచేతి నిష్ఠుర తరముష్టిఘాతంబుల కోర్కంజాలక ||

నీ|| సమరంబులో పరాజయమంది నిజభుజా బలమంతయును దూలభయద కంపి
తాంగుడై వెనకడిక్కరయుచు ఋష్యమూ కాడ్రిపైనేగు డయ్యవసరమున | రామ
చంద్రుడుజని రవిసుతుడగ్గరి యసమానబలశాలి యైనవాలి | చేతికిలోబడి సేమంబుతో
రాక గలిగెనేనీకు భాగ్యంబుకలిమి | ననుడుభానుతనయు డార్తరవంబున | మిగుల
శోకమంది మేదిసీశు | చరణయుగ్మమునకు సాష్టాంగమొనరించి | తనప్రభానులెల్ల
దరసిపొగల ||

వ|| అనిన పార్వతి యిట్లనియె దేవా భానుసూనుండు జగదేకవీరుండగు రామ
చంద్రుని నమ్మి సమరంబున పరాజితుడగుటకు హేతువెద్ది యెరింపుమనిన నతం డిట్లు
నియె నతివా సుగ్రీవుం డాశరణ్యుండేరి యథయ హస్తంబువేడిన నతం డెల్లభంగుల

(౧౫౩) శ్రీనదాశివరామాయణము కిష్కిందాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

వాలిందెగటార్చి వానర రాజ్యంబు నీకు ఘటింపజేతునని నిఖిలైశ్వర్యకరంబును నిజదాస
జననిబిడ దుఃఖాంధకార విచ్ఛేదన దినకరోదయని కరంబునగు దనకరంబు శిరంబుపై
నునిచిన నమ్మంజాలక దుండుభికాయం బెత్తించి పుష్కగొనియె నదియు విశ్వసింపక
నప్తతాళచ్ఛేదంబున నతని బాహుబలం బెరింగికొనియె నందును మనంబు తిరంబు
నేయక సంశయింపుచుండె నట్టిది కారణంబుగా దురవస్థంబైదె కావున నిర్మలాంతః
కరణులై యాదయానిధి నమ్మినవార లభిషత సుఖంబులంగాతురు సందియంబులేదు
విను మట్లుతన సేమంబెరుంగవేడిన రఘునందనుతో నిట్లనియె ।

ఉ॥ యేమనివిన్నవించు జగదీశ్వరదేహము చూడునేడు సు । తామసుతుండు
బాహుబల దర్పమెలర్పగ నన్ను ఘోర నం । గ్రామములోననొంచి కృపగాచివధింపమి
నాకుగ్రీష్మరౌ । మీముఖ పద్మముంగనెడు మేలుఘటించుట కారణంబుగా ॥

ఉ॥ చాలెనురాజ్యకాంక్ష మృగశాబకలోచనయైన తారతో । కేళినిదేలితిన్ని
ఖల కీశనమూహము గొల్పగంటి సు । శ్రీలోనగూడెనేరికి నజేయుడనై తిని మీయను
జ్ఞచే । వాలికెదుర్పగా నెదురువచ్చె మనోరథ సిద్ధులన్నియు ॥

ఉ॥ ఎక్కడకేనిబోయెద మహేశ్వరవాలి జయించుకార్య మిం । కెక్కడగల్గు
నాకు వెరవెద్దిధరాస్థలి యందుజాల పెం । పెక్కినయట్టి నీవుగన యంతయుఘాపి
యొనర్చిపుచ్చిది । క్కెక్కడిదిమ్మహా ఖలుని యేపడగించుట కేర్పరించుమా ॥

వ॥ అని తలపోయుచు వగచుచున్నవాని లేవనెత్తి యారాజేందుగిండు ।

ఉ॥ చేరగదీసికొగిటను శ్రేష్ఠికలంగెడ వేలయెల్లియా । కూరునిదృంచినీకు
నొడగూడెద వానర రాజ్యమిమ్ముగా । నూరడుమంచునవ్య మధురోక్తులదేల్చి శరీర
వేదనల్ । దూరముజెందునట్ల కృపతోడుతమూపు బుణింకివెండియు ॥

గీ॥ భానుతనయనిన్ను పగతుడునొప్పింప । గాంచియూరకున్కి గాదలంచి ।
పలికితీవునన్ను కలగినమదితోడ । తెలియజేతునట్టి శేరగువినము ॥

చ॥ పదములుజాను జంఘలును బాహులురంబులు తుందిలంబులౌ । నుదరము
లాస్యముల్దలప నొక్కవిధంబున నుండు నీకు నా । తిదశవరాత్మ నూనునకు దీనను
సంశయమందిసేయకే మదిదలపోసిమానితిని మచ్చరరాజ మమోఘమౌటయు ॥

వ॥ అనివలికి లక్ష్మణు నుద్దేశించి యెల్లి సనురంబునందున మన కెరుకపడునట్లుగా
నొక్క గజపుష్పమాల యతని యరతం దవిలించుమనుం డమ్మెయిం గావించిన
దీనమణి నూనుండప్పు డతరుచరరాజ్యంబు లభించినవానింబోలి సంతసించె నంత నా
రేయునిద్రించి మరునా డరుణోదయంబున లేచి కాలోచితకృత్యంబులు దీర్చి లక్ష్మణ

హనుమత్సుగ్రీవ సహితుడై కిష్కింధానగర మార్గంబున కొందూరంబుజని యచ్చట
నొక్క తరుమూలంబున తాను నిలచియుండుటకు సంకేతంబుచెప్పి బలారాతినందనుని
తోడి సమరంబునకు పురికొల్పితెమ్మని పంచినవాడట్లు చని నటరద్దార సమీపంబున
భూనభోత రాశంబునిండ ఘర్జనం బొనరించిన ॥

గీ॥ అట్టి కోలాహలంబున కాత్మనలరి । గోత్రభిత్సానుడెంతయు క్రోధమంది
నేది హేతువాని నయ్యననుతుండు । వచ్చెదానేడు సమరంబు వాంఛచేతా ॥

క॥ ఏనిన్నటియనిలోపల । పూనివధింపకయవిడచి పుచ్చుట ఏడిం । తేనియు
మదిలోదలపక । పాణములీవచ్చె ప్రేతపతి బ్రేరేపక ॥

వ॥ కావున ॥

శా॥ ఉగ్రున్మెచ్చగ జేసిభూరిబల శార్యోదగుడై నట్టి పం । క్రిగ్గివున్నిజ
వాలరోమపటు శక్తింజుట్టి యంబోధు లం । దుగ్గారతముంచి పోవిడుచు బాహు
స్ఫూర్తిచేడ్చె యా । సుగ్రీవుంబరిమాతునంచు జనునా సుత్రామసూనుంఘనక ॥

వ॥ కనుంగొని తారయిట్లనియె నీవు బలోన్మాదంబు పెంపున దినమణి సూను
తో సమరంబునకు బోవుట కర్జుంబుగాదు నిన్న మనయంగదనకు నొక్క వానరుండు
చెప్పిన రహస్యంబు విన్నవించెద నవధరింపుము ॥

క॥ జనకునిపంపున రాముడు । జనకజలత్కణులగూడి సాధునియతిచే । వన
ముననుండగ పంక్తి వ । దనుడుమాయవన్ని సీత దాగొనిపోవక ॥

క॥ మరుకులుడానతి వెదకుచు । ననుజన్మని కూడి యటకు నరుదెంచిన నా ।
తనిజేరబోయిభాస్కర । తనయుండెరిగించినాడు తనబన్నంబుల్ ॥

గీ॥ అట్లుచెప్పినకృపజేసి యవనివిభుడు । వాలిమదమడగించి యవస్యముగను ।
కీశపతిజేతునిన్ను శంకింపకనుచు । నభయహస్త మొసంగినా ధార్యమునకు ॥

వ॥ దానికినలరీ సుగ్రీవుండు రఘుపతితో నట్లేని సర్వవనాటల బనిచి మీకు
వైదేహిజాడచెప్పించి నహయకత్వంబాచరించి యత్తన్నిం । న్నుం గూల్చెదనని శప
థంబులాడినవాడు యేనితైరంగు సిద్ధంబుగావిన్నదాన నిందులకు దృష్టంబుగాదె భాను
నందనుండు నిన్న నీకునోటువడి యప్పటియు నేడు తనదాన కయ్యంబునకు వెచ్చు
పెరంగి వచ్చినవాడు కావున నీవు చలంబుడిగి యతనింగలసి పంచికుడుచుట సీతయని
వెండియు ॥

క॥ బలహీనుగమనంబున । దలకకుసుగ్రీవుడనడె ధన్యుడు కడు దో । ర్బలుడు
నీకంటెనా రఘు । కులవరు కృపకలుగుకతన కుధరారిసుతా ॥

సీ॥ అనవుడుతారతో నతడనెరాఘునం డట్టిశాస్త్రోదగుఁ డగుటమున్న |
యెరుగుదస్మేటికి యేనేలనుగోవు జేలనాకేల యీనేలయచుచు | సత్యంబుధర్మంబు
నిత్యంబుగాబూని తాపసవేషంబు దాల్చి యడవి | కేతెంచిరవిజన కిచ్చునెబాసలు
వినబోలదీమాట విన్నకతన | తెలిపితివితెన్న యికినొక్క తెరగుగనన | పరమ పురు
షుండు తారకబ్రహ్మమూర్తి | పుణ్యపురుషుండు సర్వేశ్వరణ్యు డత | డిట్టిఘనునకు
కపిసహాయంబు వలెనే ||

వ॥ అదియునుంగాక ||

గీ॥ అఖిలధర్మమూర్తి యనవద్యచరితుండు | సీతగూర్తుననిన చిత్తగించి |
భానుసుతునికొరకు పూనివచ్చెనునే పరమపుణ్యనియతి బాసినన్ను ||

క॥ యెక్కడిమాట సముద్రము | లొక్కటనింకినను వహ్ని యుడుకడగిన నా |
దిక్కరులు మొగ్గరిల్లిన | నిక్కము రఘువరుడసారకు నిందకు నెందు ||

వ॥ కావున నినజని నజలొకింబున కనిచివచ్చెద చింతింపకుండుము ||

మహాస్థర॥ అని సంరంభించి క్రోధం బధికతరముగానపు ఘోరాహివోలే |
ఘననిశ్వాసంబుతోడ గదలిదశదిశల్ గంపమొందుగగాంచె | కనదత్యుగ్రాగ్ని
తేజు కడనతలభుజగర్వ దుర్వారభాజు | దిననాధాన్మియ్యజాత దివిజపురధరా
ధీశ రాట్నానడంత ||

క॥ గనుగొని బెట్టుగనాచుచు | వనకువా హితసూతియురము వాసపువజ్రం
బునబోని ముష్టిచే బాడ | చినమూర్ఛమునింగితేరి చెచ్చరనపుడు ||

చ॥ దినమణిసూతి యుద్ధతిని దిక్కులుభీతివహింప సిహ్మా గ | జనమొనరించి
కేలనొక శైలముగైకొని కాలుప్రోలిక | చనుము దురాత్మకాయనుచు శక్రితనూ
భవు మీదవైవ న | వ్వనచరభర్తదాని గరువంబునబట్టి ప్రభుడమూర్తియై ||

మ॥ హరిదశ్వాత్మజ వేయనాతడు భుజంబడ్డంబుగానొడ్డు డ | గ్గిరియింతింతలు
నుగ్గునూచమగు డగ్గిర్వాణ నాధాత్మజు | డరుదురోషము నగ్గలంబుగను శౌర్య
స్ఫార దుర్వారుడై | యరవిందాప్త తనూజుపైగవిశి బాహుతోప మేపారగ ||

వ॥ ముష్టిహతిని నొప్పించిన నతండు ప్రళయకొలాగ్నింబోలె మందుచు నా
ఖండలతనూభవుని యురంబు చరణతాండనంబు గావించిన నబ్బలారాతి నందనుండు
వానిశీరంబరచేత జరచె నట్లయ్యిరువురు మత్త దంతావళంబుల విధంబున దరముచు
కంఠీరవంబుల భాతిఘర్జింపుచు నముద్రంబుల తెరంగున ఘూణిల్లుచు కాలభుజం
గంబుల మాడ్కి రోజుచు ప్రళయాగ్నులంబోలె పెచ్చుపెరుంగుచు ప్రభండ పరాక్ర

మంబున నశ్యోన్యజయకాంక్షలు మనంబున జెనంగొన విరుతివియక బోరుచుండి
రయ్యనసరంబున వాలి మదియ్య వరసభావంబు కతన బలాజెక్కుడయ్యె సుగ్రీవుండు
క్షీణబలుండై చేయునది లేక తనమనంబున ।

చ॥ ఇనకులవాధిచంద్ర దివిజేంద్రపి కామహ వంద్యసర్వ శో । భనఘనసీల
గాత్ర పరిశాలితకంజ భవాండబృంద పా । వనసుచరిత్ర భక్తజన వత్సలదీన శరణ్య
మాని హృ । ద్వనజదినేశదైత్య బలదర్పమహిభర దేవవల్లభా ॥

ఉ॥ దాహముహెచ్చెమేని పరితాపముజెప్పగ రాదువీడు పెన్ । గ్రాహము
వోలెనన్ను సమరంబున జెట్టలయించివించె యు । త్సాహమునొంది యీఖలుని
దండధరాలయ వాసుజేయు సం । దేహముచూనియట్టి జగతీవర భక్తఫలప్రదాయకా ॥

చ॥ భుజబలశాలివాలి మునుపోగజయింపగ లేకనూత్న పం । కజదళనేత్ర
రాజ్యమును గైకొనుమంచు నొనంగియాకపి । ప్రజమునుబాసిరోసి నగరాజముజేరిన
నన్నునీవదాం । బుజములుగొల్పజేసి టులబామ్మనిపల్కిన నమ్మివచ్చితిన్ ॥

చ॥ సమరములోన జక్కిని శాత్రువుబారిని రామచంద్ర యీ । క్రమమున
నన్నునీవు కృపగావగయుండుట పాటిగాదా యు త్తమము భయాన్వితగుణ వాపక
బోయిచుట సర్వధర్మముల్ । విమలచరిత్రనీవెరుగవే విడనాడకనన్నుగావవె ॥

వ॥ అనునవసరంబున ॥

శా॥ అంబోజాప్తకులప్రదీప్తకుడు దివ్యాస్త్రంబు చాపంబునన్ । శూభశ్రీలన
మచిన్ బాహుబల విస్ఫూర్తిందగఁదీశి యా । జంబారాతి ముఖామరుల్ బెదర దీక్షా
వర్తియైయేళె సం । గంభదీప్తిహిమాంశుమాలి వరగోత్రస్థులివాలింబడన్ ॥

ఉ॥ యేసిననమ్మహాస్త్రమది యేచునిచెప్పగవచ్చు మండుచున్ । వానవనూతి
పెన్నురము వ్రచ్చిధరాస్థలి గాడెనింకనో । భూసతియిట్లరావణుని భూరిపరాక్రమ
మొప్పద్యంచిదా । నీగుతదెచ్చరాఘవుడు నిక్కముజాయనితెల్పుచాడ్పనన్ ॥

వ॥ అని చెప్పిన భర్గునకు దుర్గయిట్లనియె మహాత్మా అనంత బలపరాక్ర సంప
న్నుండగు రఘువరుం డయ్యంద్రనందను నెదిరించి దృంచక పొంచివేయుటకు గతంబెద్ది
యని నతండ్రిట్లనిసెప్పె వాలినన్ను మున్నారాధించి తపంబొనరించిన యేనుప్రీతుండనై
నీయభీష్టంబెద్ది వేడుమనుండతండు తనతో నెమరించిపోరు విమతుని బలపరాక్రమంబు
నందధాంబు తనలో గలయునట్టిది వాడుపరాజితుండగునట్టిది యొనంగుమనిన నట్లకృప
జేసితి నది కారణంబుగా రఘూవరుం డబ్బలారాతినందను దెగటార్చు సామాధ్యంబు
గలిగియుమది య్యవ శ్యంబు పతివ్రతంబుసేమందలంచి పొంచివేళె వినుమట్లు రామ

(౧౫౬) శ్రీనదాశివరామాయణము కిష్కిందాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

చంద్రా మోఘప్రదర నిక్షిప్తారస్థలుడై దాస్థ్యలంబున సురరాజనందనుం డొరంగిన॥

శా॥ విల్లుందమ్మునిచేతికిచ్చి సమరోర్విండాయ నేతెంచి యు | త్సుల్లాసంబున
భానునందసుని మోముప్పారగా గాంచుచో | యుల్లంబెంతయుపల్లవింప నతడామర్వీ
శ్వరుంజూచి సా | ధిల్లెమీకృప సీఘ్రితంబులని యథ్థి మొక్కె గీర్తింపుచు॥

గీ॥ అతనిలేవనెత్తి యత్యంతకరుణచే | గాత్రమెల్లనిలిచి శత్రువరుని | బారిజిక్కి
పిదప పాణంబుతోడుత | బ్రతికితొనెయనుచు బలికెన్మపతి॥

క॥ అదిగని శోకమువగపును | మదిలో హెచ్చినను ధైర్య మన్నుండగుచు॥ |
త్రిదశపతిసుతుడు రాముని | వదనాబ్జముగాంచిపలికె వారనియలుకన్॥

క॥ తగునె తగవులగావు | తగుతగదని మానసమున దరవకయోనా | పగ
తునితో బోరాడగ | తెగనేముట ఘాలయంబు తెరవుంగాడే॥

గీ॥ నీవునిస్పృహుడవు నిఖిలశరణ్యుండ | వనఘమతివి సత్యమనుచునమ్మి |
యుంటిగాని యిట్టి బంటువుధర్మిష్టి వగుట దెలియనైతి నాత్మలోనా॥

వ॥ అని మరియును॥

క॥ పురమునుగొని వెడలనడచిన | భరత్తుంగానెడరు వేచి పలుమాయల మీ |
భరణిజ నెత్తుకపోయిన ! సురరిపుడను గానుతలచి చూచిననీకున్॥

క॥ యెందుకు గీటణగించి తీ | చందంబునకరుణవిడచి జనపరయయ్యో | నిగ
కొడిగట్టి కొంటివి | యిందున పలమేమిగల్గె యెరుగంజెపు మా॥

వ॥ అది యట్లుండ నిజకార్య నిర్వహణార్థంబని తలంచితేసి॥

చ॥ పరునివధించి భానుజని పట్టముగట్టి యతండుతోడ రా | నరులనుగీట
ణించి వసుధాశ్మజ గైకొని వచ్చునంత దు | ఘ్నోతమది యేలయిట్టివని గ్రొన్నన
నాపని నన్నుబంచినన్ | గరమవలీలబట్టి దశకందరు దెత్తును తెత్తు జానకిన్॥

చ॥ మొదలదినేంద్ర సూతిగృప ముట్టగబల్కిన యట్టిపల్కునీ | మదిదలతేసి
నిద్దరకు మాదగురాజ్యము బంచియిచ్చియీ | యదనున గూడియుండుమను డట్టిదిరా
కొన గూడదంటినా | నదియొకటేనిజూచి తెగనాగ్నయొన్నతె సత్యవదనా॥

క॥ అనవుండు రాముడోహరి | తనయా యీనీతిమున్న తలవకశాలం | బున
దవిలిమీనువగదిన | యనువున జింతింపనేమి యగునని కనినన్॥

గీ॥ సూర్యసుతుని బోరుచోవేచినంపుట | పాపమంటివజ్ర పాణితనయ | గోవు
నెగుచు పులిని గూల్చిమొదవును బోచు | టదియు సుచరితంబా యథుమొతలప॥

వ॥ అనివెండియు॥

క॥ అనుజనిదారను రాజ్యము । గొనిమెలగుచు నుండునట్టి క్రూరుని నినునే ।
దునుముటతగదే యనవుడు । వనచరపతి మిన్నకుండె వగమదిగదురని ।

వ॥ అంత నక్కడ కిష్కింధా నగరంబునం దతఃపుననివాసులగు తారాది
కాంతా జనంబులు ఛండోరు వికృతుశాలియగు వాలినేలంగూలుట విని యుల్లంబులు
ఝల్లనమూర్ఛిల్లి యట్టకేలకు తెలివంది కరంబుల నురంబులు శిరంబులు మోదికొనుచు
నాకృంషనంబు గావింపుచు నంగదసహితులై యప్పిటంగల వానరప్రముఖులు దోడ
రాన మందగమనంబున ॥

చ॥ పదములు దొట్టచాటుబడ పయ్యడకొంగులు తూగియాడగా । వదనము
లెంతవాడొదవ వాతెరలెండగ రత్నహారముల్ । గుదిగొనుచుండభారమగు కొప్పులు
వీడగ భూషణావళుల్ । చదధరిత్రివైనురల చెచ్చరనేగిరి వాలిపాలికి ॥

వ॥ చని యనేకవిధంబుల శోకించి రందుతారయాశు నాశీర కుమారునిపైబడి
కేలనేల దడవాడుచు యిట్లనియె ॥

సీ॥ కుధరంబుబట్టి వారధియొక్కడవె తెచ్చి నట్లనీసత్వమెంగరిగెనేడు । దుందుభి
కాయంబు దృఢిచ్చినైచిననీడు శౌర్యంపుకలిసేడ నమసెనేడు । పంక్తికంధరుతోక
బంధించియుధదుల ముంచుదర్పంబేడ మొగిసెనేడు । సప్తతాళములు హెచ్చరిక
గూడగబట్టు భుజములపెంపేడ బాలిసెనేడు । హావనోనాధ హావీర హామహాత్మ ।
హాబలారాతినందన హాకపీశ । రాము బాణముచే యుద్ధరంగమునను । గూలితే వచ్చి
చేబడు కొండపగిది ॥

ఉ॥ అక్కునజేర్పవేల యిపుడంగదునంగద లెల్లబాపి పె । న్మక్కువసేయవేల
సుర నాధతనూభవ కాంక్షదీర నా । దిక్కిటుజూడవేల కడుతియ్యనిమాటలు బల్క
వేల పెం । పెక్కినప్రేమతోడ చనువియ్యవదేల యగుంగబల్కుమా ।

ఉ॥ అంగదుగారించి ప్రియమారగనక్కున జేర్చువారు లే । దుంగద యిట్లు
భూవిభుని క్రూరశరంబుల గూలనీకు వా । శెంగదపద్మయోని సరసీరుహమిత్ర
తనూజుడింత జే । శంగదరాముతోనతడు సఖ్యముజేసెనటంచు జెప్పితి ॥

చ॥ వలదనిచాటిచెప్పితి దివాకరనందనుతోడ పోరికిం । జలముననేగుచుండ
రఘుచంద్రుడు భానుజగారించుటల్ । తెలిపితి నతడిచ్చిన ప్రోజ్ఞలుజెప్పితి నెంత
జెప్పినం । తలపుననాదువాక్యములు తథ్యము నేయగవైతి వక్కటా ॥

క॥ యెట్టిదొనవ్యభుసాయక । మెట్టి గొనావింటిసత్వ మెచ్చగచేనూ । టెట్టిదొ
నీయంతటిజగ । ఝట్టింబడవై చె నేమిచెప్పగవచ్చు ॥

క॥ వినునీవులేనిలోకం | బసఘానాకేలయింక నంగదుడేలా | వనచరవల్లభ
నేనీ | వెనువెంటనెవత్తునిలవ విహితమెనాకు॥

క॥ పతియేదైవము సతులకు | పతియేకారణముతలప పతియేహితుడు॥
పతియేడుగడయుగావున | పతిలేనితనూజువేల బాంధవులేలా॥

వ॥ అని పలుచెరంగుల విలపించుచున్న తారపలుకు లింద్రసందనుం డెట్టకేల
కాలకించి మెల్లన కనువిచ్చిచూచి భాష్పపూరిత లోననుండును నాకంపితగాత్రుండును
దీనవదనుండగుచు గద్గదికస్వరంబున నిట్లనియె॥

క॥ నీమాటవిసక నీక్రియ | భూమీశునిసాయకమున బాలియగవలసె॥
రాముడుసత్యవ్రతుడని | నామదిలో నమ్మినట్టి నమ్మికెదీరె॥

ఉ॥ అష్టిభూదూర నేల వారిదశ్వతనూభవు డేమిసేయు నా | కొర్రవ్వననింతగా
వలసె కూరిమినంగదు బోచువార లిం | కెవ్వరుదీన్నికెమదిని నెంతయుమిక్కుటమై
తనచె॥ జూ | నెవ్వగయచ్చుకోకమున నిజకరనాథ తనూజుడొయ్యనె॥

క॥ తారకరము తనకరంబున | గౌరవ మొప్పుంగబట్టి కమలానన యీ | ధారు
ణికి వగవనీకుం | గూరనునింగదునకాత్మ గుందినరీతి॥

వ॥ కావున మదియ్యహితంబు నెరపందలంచితేని॥

క॥ వారిసుతుమదికిం పొదవగ | పరిచర్యలొనర్పుభక్తి భావంబున నా | కొరకై
సీమదిగుంతకు | తరుణీయంగదునిబోవు దయదళుకొత్త॥

వ॥ అనిపల్కి తనసమీపంబున ధూళి పరివృత కాయుండును సంతత భాష్ప
ధారాశమగ్నుండగు నంగదు చేరందిగిచి కాగలించి కరంబున నతని మేనునివుగుచు
యతనినాననంబు వీక్షించి॥

క॥ అంగదవిధియటువలె జే | శంగద కపిగాజ్యమీవు శాయగనే జూ |
డంగదయాదుడేశ వ | చెప్పంగదయని వగచిరవిజు చేరంబిలచె॥

వ॥ పిలచి యిట్లనియె॥

క॥ గరళముకొర్రవ్వన గొనియది | పరివేదనసేయనవధి పడుగతిసీతొ | విర
నంబు గట్టికొని యీ | తెరగున బాలియంగవలసె దినకరతనయా॥

వ॥ అని కన్నీరునించి యింక నా నేరంబుదలంపక నంగదుగారవించి యువరాజు
గా నొనర్పుమని మరియును॥

చ॥ బిసహహపత్రమిత్రసుత పిన్ననిసూడగ్గరాచువీని వీ | దసదృశభాహు ఖిక్ర
మము నందుదలంపగ మత్సమాను డీ | రసమున దానవాధిపుడు రాజవరుండును

బోరువేళ ర । క్కనుల నితండుద్దంచగను కన్దెనిమెచ్చెను చూటలేటికి ।

వ । అని యంగదుకరంబు భానునందనుని కరంబుననునిచి కారంజూపి యీనతీ
లలామంబు పరమపుణ్యకీల సీతివివేకంబు లెరుగు గావున నిత్తన్విజెప్పిన బుద్ధి చిత్తం
బున జొన్నుమది యట్లుండై నీవు శరణశరణ్యుండగు రామచంద్రుని చరణకమలంబులు
శరణంబునొంది కృతాఘండ్లవైతి విమ్మహాత్ముని చిత్తవృత్తి తెరంగున భయభక్తి
తాత్పర్యంబులు కలిగి మెలంగుము ॥

క । రాజీవహితజరామున । కాజనకజరాకదలపు మదివదలకు నీ । యోజను
పాములచెలిమియు । రాజులకృప పెద్ద సమ్మరాదుంజుమ్మా ॥

క ॥ నరపతులువైరులెత్తిన । తరిమన్న నజేతురదియు దప్పిపెరుగుచో । జెరుచు
టకు మనములోపల । ఒరికింతురు కప్పయెలుగు పాములపగిది ।

వ । అనిపలికి కొంతవడి యూరకుండి మరణబ్రాంతి లక్షణంబులు దోచిన
నెరింగి రామచంద్రుని నుద్దేశించి ॥

గీ ॥ లేశమీనియుకోరికె లేదునాకు । నొనరనంగదుపై మోహమొకటిదక్క ।
రఘుకులోత్రమ తరుచర రాజ్యమునకు । కరుణతోవీని యువరాజుగా నొనర్చు ॥

వ । అది యట్లుండై లోకారాధ్యుండవైన నిన్ను పరమ నిర్వేదనచేతం గడవం
బలికిన నాయజ్ఞానంబు సహించి నచ్చుతలబైన లోకంబు ఘటింపం జేయుమనిన రఘు
వరుండు కరుణాసాదృండ్లై యంగదు నువరాజుంజేసెన సమ్మ నీవు మదియ్య బాణా
నలదహన పాపెదనుండవు గావున నీకు నక్షయ పుణ్యలోకంబులు సిద్ధించు సిద్ధంబని
యతనియురంబు గాడినశరంబు ఔరికిన దివ్యజ్ఞాన సంపన్నుండై రామచంద్ర పాదార
వింద ధ్యానంబు నేయుచు కాయంబు దొరంగి పరమవైష్ణవ పదంబున కరిగెనని చెప్పిన
విని దాక్షాయణి నిటలలోచనుం జూచి ।

క ॥ పరసతిగోరిన దుమ్మడు । నరకంబున బడుననంగ నగరిపునుతుడా । తర
ణిజు భార్యనుజేకొని । హరిపురమున కెట్లులేగె నానతియీవె ॥

సీ ॥ అనవుడాసతికి పురాంతకుండిట్లనె వనజాక్షితొంటి భవంబునందు । వాలి
సచ్చాదృడై వలనొప్పగాశాంతు డనుమునిపుంగవు నాశ్రయించి । యతనికివరిచర్య
లాచరింపుచునుండ దానికిమెచ్చి యాతాపసార్య । డెద్దికోరికెవేడు మిచ్చేదననవాడు
ఘనతరసంతోష కలితుడగుచు । ననఘ మీకృపకహండ్ల నగుదునేని । నెమ్మి మీ
రేగు పుణ్యలోకమ్మనాకు । గలుగజేయుడటన్న నయ్యనఘతేజు । డట్లగావెంటు
ననుచు దానాక్షణంబు ।

క॥ అనిలహరుండై తన । మనమున ననునిల్చి నిష్టమైనితరంబుం । గనుగొనక
తపమునేయగ । ననుకంపప్రసన్నమైతి నతనికి నేనుక ।

గీ॥ అట్లుప్రత్యక్షమై వేడుమనఘనీ య । భీష్మమొనగూర్తు నననాత డిచ్చబొంగి
నాకు నీశూన్యమనువిమ్ము నాశరహిత । మైనలోకంబు టన్న నే నతనితోడ ।

వ॥ ముసీందాఁ పీనికి పునజన్మంబునం గాని యిట్టిది గలుగనేరదు వీనిమీది
మమతంజేసి నీకు నింకొక్క డేహంబెత్తవలసి యున్నదని మానతిచ్చితి రోహితుండ
నైతి అంతం గొన్నిదినంబుల కంతంబునొంది శాంతుండు మతంగ ముసీంద్రుండై జన్మించె
శూద్రుండు వాలియైఁ జట్టి జన్మాంతర విశేషంబువలన నన్నా రాధించి తపంబుగవించిన
యే నతనికి ప్రత్యక్ష బై వరంబువేడుమనిన నతండ్రిట్లనియె నయ్యా వరమియ్యందలం
తేని గరుడధ్వజచేతం దక్క తక్కుగులచేత చావులేమందునట్లు కడపట తదీయ్య
లోకంబు ఘటింపునట్లు యొనగూర్చవే యనినయే నతనింగరుణించి యట్ల యొసంగితి
నది కారణంబుగా దుష్కృత నిర్మాలుండై వైకుంఠధామంబు నొందెనని చెప్పి మరీ
యును । గీ॥ వాలిమృతుడైన వానిపై వ్రాలివాని । నతులుసుతుడును భాస్కర
సుతుడుమిగుల । నడలుచుండంగగాంచి యప్పుడమిచేని । యినతనూభవు బేర్కొని
యిట్టులనియె ।

గీ॥ వగలనొందనేమి వాసవిధన్యుడు । పుణ్యలోకమునకు బోయెదేహ । కన్ధి
రంబుదీని కడలకారణమేమి । జన్మమెత్తుటెల్ల సావగాదె ?

వ॥ కావున నింతంబనిలే దతండు కారణజన్ముడు మహాశూరుండని యూరార్చి
వాలికి దహనాదిక్రియ లాచరించునట్లుగా వారల నియోగించి తాననుజ సమేతుండై
ఋష్యమూకాద్రిపై విశ్రమింపుచుండె నంత సుగ్రీవాదులు దివిజరాజనందను గొనిచని
యొక్క పర్వతసమీపంబున దహించి పరలోక క్రియలాచరించి మంగళ స్నాతులై
రంత రవితనూజుం డంగదాంజనేయ సహితుండై మాల్యబరా భరణంబులుదాల్చి
నిఖిల వానరబృందంబులు పరవేష్టింప రామచంద్రునిపాలికిం జనుదెంచి యన్నరదేవోత్త
ముని గొలిచియుండె తదవసరంబున మతిమంతుండగు హనుమంతుం డిట్లనియె ।

చ॥ మనుకులసార్వభౌమ బుధిమాన్యచరిత్ర యజే గుడైన యా । వనచర
నాథుడృంచి బలవంతపువంత దొరంగజేసి యీ ! దినమణిసూతిబోధితివి దిక్కులకీర్తి
జలంగునట్లుగా । వనరుహ బాంధవాన్వయ వివర్ధన దుష్టనిశాట మధకనా ।

మ॥ వెరవప్పం బరలోక సత్క్రియలు తావిధ్యుక్త మార్గంబునక । పురుషా
తాత్మజు కాచరించి పిదపక పూతాంగుడైవచ్చె చ । చ్చరనేడీరని సూనురాజ్య

విభవ శ్రీయుక్తుగావింప ద | త్పురికిఁ మీరగుదేరగావలయు నంబోజాక్ష తాక్ష్య
ధ్వజా ||

వ! అని తన్నుప్రార్థించిన హనుమద్వచనంబులకు సంతోషితాంతః కరణుండై
రఘువరుండు హరిదశ్వాత్మజు చేరంబిలచి మాకు గురుని యనుదినంబులు గడతేరినం
గాని పురంబు సొరుటకు నహంబుగాదు కావున |

మ! పరమప్రీతినరింగి నహగతులం బట్టాభిషిక్తుంవై | హరిసౌత్రిం గరమర్థి
తోడ యువరాజ్య శ్రీయుతుంజేసి ను | స్థిరతఁ భోగములందుచుండు ప్రజలన్ సేయ
బుతో బోవు వా | నరనాథోత్తమ పుణ్యచింత మదిలోనంజొన్ను మెప్పట్టునన్ |

క! ఈవానకాలమేగిన | బోవలెశాశ్రవులపైని భువిగలకపులన్ | వేవేగ
దోడుకొని యిట | రావలెను మరాకుమనుడు రవిసుతుడంతన్ |

వ! రామచంద్రుని యనుమతిగొని కిష్కింధకరిగి యంతఃపురంబు సొత్తెంది
యవసీ సురవరుల రావించి విధ్యుక్తంబునా |

గీ! నకలవానరసందోహ నమ్మతమున | నపుడు పట్టాభిషిక్తుడై యవనిసురల
కగ్గలంబగునట్టి ద్రవ్యంబులొనగి | లలితవైభవవిస్ఫుర్తి పొలుపుదనరె |

వ! ఆసమయంబున |

మ! ధవళచ్ఛత్రము బట్టెవాయుజుడు నాత్మబాంగి తారుండు న | ద్వివిధుం
దుజ్వల హేమరత్నమయమా వింజామరలేవీవ ను | త్సప్తలై వ నరసంఘముల్లోలువ
మార్తాండాత్మజుండొప్పె దా | దివిజవ్రాతము గొల్వగావెలయు నద్దేవేశుచందంబునఁ

వ! ఇట్లు పట్టాభిషిక్తుండై యంగదు యువరాజుగావించి సకల జనానంద కరం
బుగా రాజ్యంబు పాలింపుచు సుఖంబుండెనని పలికి భవానికి శివుండిట్లునియె |

క! వరుషంబు గురిశైనంతట | హరుషంబున రవిసుతుండు నతిసౌఖ్యముతో |
పురుషాథ మలరనుండెను | కరుషకజనముబ్బ జలము ఘనమయ్యెనిలఁ |

వ! ఇట్టి ప్రావృట్కాలంబున రాముండు ఋష్యమూక పర్వతంబున నిజాను
జన్మునింగూడి సీతావియోగ తాపంబున పలుతెరంగుల చింతింపుచుండె నంత నొక్క
నాడు |

ఉ! పావనియంత భానుజుని పాలికినేగిశరత్తువచ్చె రా | మావనినాథుతోబలికి
నట్టివిధంబున నీవుజానకీ | దేవినిజూడకీశ విరతిందగనంపక కామకుండవై | యీవిధి
మూరకున్కి తగునేరఘునందన బుద్ధిమాన్యతఁ |

చ! యెరుగుదువాతడల్లిన సురేంద్రుడుజాలడు నిన్నుగావ నా | వరబలకాలి

(౧౬౩) శ్రీనదా శివరామాయణము కిష్కిందాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

యైతనగు వాలిని యొక్కశరంబుచేత నీ | ధరబడనేయగాంచితిమి తచ్చరరాజము
మొక్కవోక భీ | కరగతితో నిషంగమున గ్రాలెడు కాలకృశాను పోలికన్ |

క॥ కావున నాతనికాంతను | వేవేగమె వెళకబంపు వృక్షచరుల ను | గీర్వ
వెడ జాగునేయక | సేవరుగుము విహితభంగి నృపవరుగొలువన్ |

వ॥ అని కార్యంబు వెలిపిచెప్పిన నగరువెడలి యేతెంచి యనక వానరవీరుల
రావించి యఖిలదిశల రక్షణ ల్లభు వల్లభనరసి యాతన్ని యున్నచోఁజెరింగి సప్తమ దివ
సంబులకు మరలి రంతల్లు ౭ కుదేక నెవ్వండు మనలినవాని తీవ్రదండంబున దండితునని
శపథంబుజేసివచ్చి తాను స్వంతర మందిరంబునకరిగి శారాది కాంతాజనంబులతోడ
రతిసుఖంబుల దేలుచు పొద్దులుబుచ్చుచుండె నంత వరుషంబణి శరత్కాలంబు
సొచ్చె నక్కడ సీతానాయకుండు సుమిత్రానందచు నుద్దేశించి ||

క॥ జననుత ప్రివృత్కాలము | జనినన్ రనిసూతికీశ సంఘము గొని వ |
తును శిద్ధంబనియిటు వం | చనజేశెంగంటెరాక చంచలమతియై ||

చ॥ వరసురకన్యకా మణుల వాంఛమయిందగు లూదిక్కిడలన్ | పరగెడుపాక
శాస నునిభాతిని యద్దినరాజ సూతి దా | సురుచిర మాపసంపదల జూడగనొప్పు
సతీజనంబులన్ | కరమనురక్తిగూడి కుతుకంబునదర్శక కేళిదేలుచున్ |

క॥ మనల మదిలోనదలపక | మునుదాబడియున్న బన్నములుదలపక న | వ్వని
తలనుగూడి మరచిన | యినసూనుని వెట్టిబుద్ధి కేమనవచ్చున్ |

ఉ॥ ఆతనిపాలికేగి తెగనాడకనీతులు బల్కియాకపి | వ్రాతముతోడ దోడు
కొని రమ్మనిపల్కిన లక్ష్మణుండు ధా | తీతలనాథయట్ల యొనరించెదనై నను భాను
జుండు దు | సీతుడుజెప్పినం దెలియ నేర్పు నెతమ్ముడుగాడె వారికిన్ ||

ఉ॥ వచ్చిన తోడితెచ్చెదను వానరరాజ్య రమావిభూతిచే | పెచ్చుపెరంగి
చిక్కులను బెట్టి మదంబునరాక తక్కినం | జెచ్చరఘోరసాయకముచే బలసూదన
సూతిజేరగా | బుచ్చిన సంభ్రమస్థితిని భోరునదేవర జేరవచ్చెదన్ |

వ॥ అని నందంభించి విశంకట కోపోత్కట విస్ఫులింగాయుత విరూపాక్ష ప్రేక్ష
ణుండై బాణ బాణాసనంబులు ధరియించి గమనోన్ముఖుండైన సౌమిత్రింగాంచి కరుణా
సముద్రుండగు రామభద్రుండిట్లనియె |

చ॥ అనఘచరిత్ర కార్యగతి యారసిచూడక నాగ్రహించగా | జను నయతండు
రాక వెడజాగులుబెట్టిన యేనియొర్చి స్వాం | తనవచనంబులాడి యుచితస్థితివచ్చుట
కియ్యకొల్పి నె | ర్పున నిటదోడితెచ్చుట యపోలునుపోలదు రోషమియ్యడన్ |

గీ॥ పురముబాసివిప్పిన భూమికిచేతెంచి । నీతగోలుపోయి చింతమునిగి । యతని
ప్రాపుగోరి యరుదెంచియిమ్మెయి । తెంపుసేయనగునె తెరలిమనము॥

సీ॥ తనపూర్వభవ ముక్కుతంబున నమ్మెయి గొంతినిరాజ్యంబు గోలుపోయి
హరిహాయనూతిచే పరిభవంబునుబొంది గిరివనమర్గముల్ తిరిగితిరిగి । వనరుదునేతెంచి
మనలనుశరణంది వెరవవ్వదైవంబు కరుణవలన । తరుణియురాజ్యంబు ధనధాన్య సంప
దల్ మగుడంగగైకొని మహితవృత్తి । నంగనలతోడ కేళీవిహారములను । దవిలియం
దున నిచ్చటి తలపుమరచె । నింతియేకానిమనకేమి నెఱుసేయ । డతని శాసించునని
పూన నహమగునె ।

క॥ తనకార్యాధంబునకై । పనివడి మనతోడదూగ బల్కినమాత్రం । జను
దెమ్మ రాకతక్కిన । దనుమెదనని తెంపుసేయ దోషముగాదే ॥

క॥ యెరిగి యరుదెంచెనేనియు । నెరమేలతడెరుగకున్న నెరమేలు నిశా । చర
నాథుగూల్చి ధాతీ । వర పుత్రినిదెచ్చుటెంత వలనుగమనకు ॥

వ॥ అని మరియును ।

ఉ॥ మూడవకంటివానిపెను మూర్తివహించినవాడవీవు నిక । జూడభయంబు
దోచు రిపుసూదన నాయటువంటి వానికికా । బాడిదలంపుమీకడవ బారకుత్పాత్రము
వద్దనీకు నా । తోడనుమీ కృపందలచి తోయజబాంధవ సూతి బోవుమీ ।

క॥ నమ్మికలిచ్చినవాడ న । తమ్ముగ రక్షింతుననుచు తరుణిజనకు న । త్యమ్మది
గావున నట్టి ది । వమ్మొనరింతు ననుపూన్కి వలవదునుమ్మి ॥

క॥ చట్టదలంపకుమీ యీ । పట్టునదిన రాజకూర్మి పట్టికినతడుం । గట్టిగ మన
ముఠజెట్టిన । చెట్టునుమీ యలిగిపెరక జెల్లునె మనకుకా ॥

క॥ ఆతడేమిసేయునుశ్రియః । పోనత్కృప గలిగినపుడు పగతుండైనన్ ।
హితుడగునదిలేకుండిన । హితుడైనం బగతుడగున హిసబలాధ్యా ॥

క॥ కోపంబువలదు వచ్చిన । చోపెంపొనరింప జనదు సుజనులకెందున్ । రూ
పింప నెట్టులన్నను ॥ కోపము పాపంబుపొత్తు గుణరత్ననిధి ॥

వ॥ అనిపలికి వీడుకొలిపిన నుడుగని రోపంబున ।

సీ॥ కన్నులకెంజాయ గని సహస్రమయూఖు డస్తాచలంబున కానగింప ।
సాంద్రమహాటవి సంచారమృగ సముదాయంబు బిలములదాగుచుండ । గమనోరు
పాదనిర్ఘాత వృక్షాచల ఘనశృంగరజము దిగ్దశలబర్వ । ఛండరోషోద్భవచ్ఛాస మారుత
హతి దిగ్దంబులొకింత మొగ్గిలింప । నుడుగణంబులు రాలంగ నుర్వివణక । కాలభుజ

(౧౬౫) శ్రీనవాళివరామాయణము క్షిప్రధాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

గంబు గతివిల్లుకేటగ్రాల | నంబుజాప్తనూజ పురంబునేర | వచ్చెసామిత్రిలయ
నమవర్తిబోలి |

వ॥ ఇట్లు చనుదెంచిన మహా కాద్రీమూర్తిం గని గవని కావలివారలు సత్వ
రంబున నరగి యినజనకైరంగించిన నతండు తారతోడంగూడి యున్నింజేసి యప్పలు
కులు చౌలంజానువడయ్యె నవ్వనచరులంగదు పనుపున నారాజసూతిని నగరుసొరకుండ
నాగుదమని భూరిభూదరంబులు మహీదహంబులు కరంబులదాల్చి కోటచుట్టును
గవకులను బొల్పినిల్పినవారల నరకుగొనక ధట్టించి పారందోలి రవిజుని దుర్నయంబు
మనంబునం దలంపుచున్న నగరువాకిటనిలచిన |

గీ॥ ద్వారపాలురచేవిని తద్విధమ్ము | కాత్మలోపలనుల్కి కంజాప్తసుతుడు |
కంపితాంగుండు గద్గదకంఠుడగుచు | యసిలసూనునిరావించి యతనితోడ |

ఉ॥ రామునకించుకేని యపరాధముజేసిన వాడగాను తా | నేమిటికల్గెనాపైన
దేటికేలక్ష్మణుబుచ్చె నీతడా | భీమపరాక్రమస్థితిని బేర్చిమహారగ మట్లనీడ కి |
ట్లీమయి వచ్చినిల్పుటకు హేతువదేది తలంచిచూడగన్ |

క॥ అహితుండెవ్వడొక్కో న | న్నహితుంగాజేసి నిట్టులాశ్చర్యంబా | మహిత
చరిత్రునకే నొక | నహజన్ముని యట్లునుంటి చర్చించుగన్ ||

సీ॥ అనితలపోయి నయ్యర్కజవచనముల్ వినియపుడు పవననందనుడు బల్తై
నగచరాధీశ రామావనీశునితోడ వానలువెలశిన వలనుమీర | జానకినరయంగ
వానరవీరుల ననిచినేమిముగొల్వ నతిరయమున | నరుదెంతుననివచ్చి యామాటలన్నియు
మరచి యింతులతోడ సురతకేళి | దవిలియున్నట్టిసీయున్ని దనమనమున | నరిగిలక్ష్మణు
నిలబుచ్చె యీవుమదిని | నొండుదలపక నీతని యుచితభంగి | నెదురుకొనివ
బాడగన యేగుటాప్పు |

వ॥ అని చెప్పిన సమీరనందను హితోక్తులకలరి భానుజుండు నిజ కాంతాజనం
బులు నమాత్యులుండోడ రాజని సామిత్రి నెదుర్కొని నమస్కరించి మందిరంబునకు
తోడితెచ్చి యుంచితాసనంబున గూర్చుండు మనిన నప్పుడు రామచంద్ర యాజ్ఞా
క్రమంబు దలంచియు వీడు తజ్జన భజ్జ నాహుండుగాని ప్రసాద యోగ్యుండు
గాడని తలంచి మనంబున కోపంబుదీపింప సుగ్రీవున కిట్లనియె |

క॥ నరపతిబంపిన దూతను | నరనాథుని పంపుగాక నాకిచ్చట సు | స్థిరబుద్ధిని
బల్వనగునె | తరుచరనీయట్టులను కృతఘ్నుడ నగుచున్ |

చ॥ అనవుడు భానుసూతి హృదయంబున బొక్కుచు విన్నవైరయం | బున

నరపాలసూతి పదముల్ తన ఫాలముసోక మొక్కి మై | త్రినయబల్కెనో యనఘ
తీక్షణముచేనిటు రారలాడనేమనగలవాడనై నవిను మా దర మొప్పగ నాగువాక్యముల్

క॥ రామునకుంచియ భృత్యుడ | రామానుజ యతడునమ్మ రక్షింపుటలు
న్నేమరుతు నె యదిగావున | భూమీసుత వెదకమున్నె బుచ్చితకపుల్

వ॥ వార వచ్చునంతకు నిలచి నృక్షచర నికరంబులంగూడి యతనియడుగులు
గొలవ వచ్చెదనని యున్నవాడ నిట్లు నన్ను నిష్కారణంబు దునఁముంగా జూచుట
ధర్మంబె |

చ॥ అనుటయులక్ష్మణుండు ప్రళయాగ్నిధంబున మండిభాను నందినదెనగాంచి
నీవలను దప్పులులేవని పల్కెదిద్దు చేకిన యవమానకృత్తి మము చెప్పగశక్యమె నీవ
సత్య శా | సనుడవపుణ్యమూర్తివి యసఖ్యుడ వల్పుడ వెన్నిచూడగాన్

క॥ రాముడునాశ్రిత జనర | క్షామణి గావునను నిన్ను జంపకయున్నా | డా
మహా నియ్యుండలిగిన | నీమాయలు నేటివరకు నిలచునె యినజా |

ఉ॥ వచ్చెదవేని రమ్మ రఘువల్లభు గొల్వగ నీక్షణంబ యీ | తచ్చన మాని
రానుమది దల్పకయుండెద వేనియింతయుం | బొచ్చెములేకదెల్పు నిను బోయనకాలుని
వీడుజేరగా | బుచ్చి భవద్విధంబునకు భూవరుతోవృత్తి వాక్యమిచ్చెదన్

న॥ అనుపల్కు సౌమిత్రి పల్కుల కుల్కివిన్ననై మిన్నకుండె యన్నగచరేం
దుంజూచి భయభ్రాంతయై యకలంకతారాధి ప॥ భవదన యగు తారబోయన లక్ష్మ
ణున పాదంబులపైబడి లేచి ముకిళిత కరకమలయై యప్పుమా ||

చ॥ అనుపమపీల లక్ష్మణ మహాత్ముడవీవు సమస్తకార్యముల్ | గననివిలేవు
భానుజుడు క్షామసుతజూడగ వానరావలిం | బనిచినవాడు సేనల నపారముగా గొన
రామచంద్రునిం | గనుగొన బోదునంచు కుతుకంబున చెల్లవ నాటబృందమున్

వ॥ పిలువంబందిన వాడన వెండియు

క॥ మీ పెట్టినచెట్టితడు గృ॥ పాపూనక త్వమునబోచి ఫలముఁగొనునీ వీవగిడి
తెంపుసేయక | కోపంబువనిహ్మరించు గుణరత్ననిధి ||

వ॥ అని వినుతించిన తారవినులకు ప్రసన్నుండై రామచంద్రుని యాజ్ఞా
క్రమంబు దలంచి కోపంబు విడచెనప్పుడు సుగ్రీవుండు విగతభయుండై తెలివఁది చిత్తం
బలర సౌమిత్రితో నిట్లనియె ||

క॥ వచ్చెద సేనలదోకొని | చెచ్చర రఘువీరుగొల్వ సీతనువెతకం | బుచ్చెద
నెచ్చటనుండిన | తెచ్చెదవత్తి కడకుసతిని దృఢతరశక్తిన్ |

(౧౬౭) శ్రీనదాశివరామాయణము కిష్కింధాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

వ॥ అని సుమిత్రానందను కిష్కింధా నగరంబున కొండొకదినంబులు నిలచు నట్లుగా పౌఢింబి తదనుమతెగొని మనోవేసులైన శతసహస్రకోటి సంఖ్యలగల్గు వనచరుల రావించి రూరలిష్ణుడచ్చని నీలాస్తోదయ నవ్యా వింధ్యకైలాస హేమకూట పౌలేయాచల మేరుమంద రాదినిఖిల పర్వతంబులును నానారణ్యభూములను పూర్వ పశ్చిమోత్తర దక్షిణసముద్ర తీరంబులను సరిధ్వన | పౌతంబులను వసియించు మర్కటవీరుల నిచటికిదోకొనిరండని పనువ తదియ్యని యోగంబున నవ్వనాటులప్పుడు నింగి కెగసి సత్వరంబున నరిగి యెల్లడల వర్తించు గీశశ్రేష్ఠులతో నుగ్గీవుని యానతిని చెప్పిన వారలు వన్యఫలంబులు కందమూలఫలంబులు పాయనంబులుగా గొని యాకీ శపతి శాసన భయంబున నప్పుడ కదలి ||

సీ॥ పప్తాద్రివాసులు తప్త హేమప్రభ కలవారుభీకరా కారులతల | శౌర్యబలా ధ్యులు సాహసధుర్యులు పటుశీఘ్రగమనులు ప్రళయకాల | భైరవమూర్తులు పంచాస్య కేసర భాసురవనకలు ప్లవగవరులు | నేలయీనినగతి నింగియుదిక్కులు క్షీతలం బెల్ల దిక్కిరియగాను | వచ్చికిష్కింధ చుట్టును వలనుమీర | నిలచియుండిరి యంత నానీరజాప్త | నందనుడువారిగాంచి యానందమందె | త్కూత లేశుని | రుణమీగ గంటి ననుచు ||

వ॥ అంత ||

చ॥ ఇనతనయుండురామ వసుధేశశిఖామణి సానుజన్మునిం | గనుగొనిపల్కెనో యనఘ త్నాస్థలిపైగల వీరవానరుల్ | గొనకొని యేగుదెంచిరిదె గొబ్బునవీరల గొంచు భూవిభుం | గనుగొనబోవుటాప్పు నృపకౌశికుడాత్మను నుత్సహింపగన్ ||

వ॥ అనిపలికి పరమోత్సవంబున పృస్థానభేరి వేయించిన ||

మ॥ కలగంబారి పయోధిసప్తకము దిగ్గంతుల్ వెనుగ్మౌకె భూ | తలముక్కు మృడి దిదికరందిరిగె గోత్రవ్రాతముల్ దూలె సం | కులరావంబు నభంబుముట్టెమది నుకోచించి వేరొండు దోర్ | వలువీక్షించి పూర్వమార్గము లొగి వంచించి యకాబ్జులు ||

వ॥ అంత నాభానుజుండు తారాదికాంతల నంతఃపురంబునకు బోవనియోగించి రామానుజుండు తానును సంగదుండు కనక మణిమయంబులగు శిబికలెక్కి ఛత్రచామ రంబులు మెరయవంది మాగధవినుతులు చలంగవానర సేనాసమన్వితుండై కెండవ యిందుగ్గిందు నుంబోలె ప్రమోదంబున రామచంద్రుని కడకు నరిగిరంత ||

క॥ చనియ నతిదూరమున రా | మునితమ్ముడపుడు రాజ ముఖ్యునిగని గ్ర ||

క్కునశిబికె లుదిగికరములు | వినయంబునమోడ్చి భక్తివివశు లరగుచుకా ||

వ|| చేరంజని యతని చరణంబులకు సాష్టాంగంబు గావించిన రఘువరుండు వారల లేవనెత్తి గాఢాలింగనం నొనరించె మరియును పేరుగల వానర సంఘంబులు మొక్కిన మొక్కులు నైకొని మన్నించి రవినందన ప్రభృతుల గూర్చుండ నియోగించి యొక్కింత సేపునకు సుగ్రీవుని యాననం బాలోకించి యిట్లనియె :

క|| నినుబిలువ లక్ష్మణుని బని | చినవచ్చితిగాని మున్ను జేసినమేరలో ! మన మునను దలచి శీఘ్రం | బునసీవై యరుగుదేవె పోలగనిటకుకా ||

వ|| అనిన యాకపినాయకుండు జక్కసాగం బడిలేచి చేతులుమోడ్చి అయ్యాచిరకాలం బిడుములంబడి భవదియ్య కృపాశిశయంబున దార రాజ్యంబును మరలం గాంచి తద్వ్యసనంబున రవిలిమరచి యిట్లుంటి నాయపరాధంబు సహించుమనుడు రామభద్రుం డుస్మితవదనుండై యతని సన్మానించి కపీద్రా సద్గుణ సంఘాతయగు సీతవెతక వృక్షచరుల బంచుమనిన యప్పుడు సుగ్రీవుండు ప్రశ్నాప్తచిత్తుండై మహాత్మా దేవగంధర్వ పుత్రులు కామరూపులు కామగమనులు నవార బలపరాక్రమ సంపన్నుల సహాయు లదిగితరు నఖదంష్ట్రాయుధుల సంఖ్య మకటయూధవులు దేవరపాదంబులు గొలువ రెండవ సముద్రంబునుంబోలె విడసియున్నవార లిదెలంకపైబనువు మునిశృంకం జని పుత్రమిత్రా మాత్య వర్గంబుతో సురకటకుం బరిమార్చి ధరణినందన గొని వచ్చెదరనిన రఘువరుండు పరమానురాగంబు నొందె నంత ||

సీ|| చరణఘట్టనలచే ధరణిజలింపంగ కరములవృక్షముల్ గిరులుమెరయ | సోహృదాదమురోద సీకుహరమునిండ లలిసర్పనదృశ వాలములుగదల | నీలజీమూత సన్నిభ కాయములకాంతి సలిలిజహితుని మండలముగప్ప | నఖదంష్ట్రరోచులు నిఖిల డిక్కులయందు నిబిడమైవెన్నెల నిగ్గులొరయ | దరసినడచుచుమందర దాటులిడుచు | మరలిపోవుచు నందరిన గురుకులిడుచు | నేలయూనిన తెరగున నోలి వృక్ష | చరులు రఘుపతిగాంచిరి సరభసమున ||

వ|| మరియును |

సీ|| అరువదికోట్లవ నాటవీరులతోడ శతబలిశతకోటి సంఖ్యగొలువ | గాసుమే ణుండును గంధమాదను దారు కోట్లతోనొకవేయి కోట్లతోడ | కుముమండు నేబది కోట్లతోపననుండు నొక్కొక్క కోటితో నుక్కుమిగిలి | శరభుడంగజుడు కేసరియుగ వాఙ్ముండు గవయుండుపదికోట్ల కపులతోడ | నలుడు పన్నెండుకోట్లతో నాలుగేసి | కోట్లతోద్వివిధమైందులు కోటితోడ | శరభుడంగద నీలులు శత సహస్ర | కోటితో

(౧౬౯) శ్రీనవాళివరామాయణము కిష్కింధాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

చారుడీరేడు కోట్లతోడ ।

గీ॥ వేయుకోటుల కవులతో వాయునుతుడు । పరగంభుడు కోటి వానరుల తోడ । షన్ముకోటి వనాటులు బలసికొలువ । నింద్రజానుండు బాడకట్టి రేలమి మరియు ॥

వ॥ దుందుభి గు జాంబవంతుండును వేగదశైయు వినతుండు నాదిగాగల కామ రూపులైన తరుచర శ్రేష్ఠులనేక కోట్లతో సుగ్రీవ పురస్సరంబుగా రామచంద్రుని గొలిచి యుడిరప్పుడు భానునందనుం డానందకందళిత హృదయారవిందుండై కొంన ల్యానందను వదనకమలం బవలోకించి యిట్లనియె ।

మ॥ జగతీనాయక నేగుదెంచిరి ధరా చక్రంబునం గల్లు కీ । శగణంబుల్ బని పంపు వీనాసర ట్నానందనగజాచి వ । చ్చుగతి వేగమ నావుడా రఘుకుల తో ణీకు దుప్పొంగి యు । వ్యగభస్తి ప్రియసూనుతోబలికె సుత్సాహంబు దీపింపగా ॥

క॥ తపనసుత యిందులకు గురి । యుపమింపగ నీవకాక యొరులుం గలరే । యిపుడట పోగలరాగల । కపిసంఘము నంపుతడయి గానేమిటికి ॥

వ॥ అనిన సంతోషించి యర్కనందనుండప్పుడెల్ల వానరులు విన నెలుంగెత్తి యిట్లనియె ।

చ॥ శివభము జేశైవ వినుడు సర్వ వనాటులు రాముదేవి న । చ్చుపడగ నెయ్యడంగలుగ జాచిటు మానముల న వచ్చునే । కపికుల వర్యుడతనికి గ్రన్నన మద్విభవంబునందు న । ధృవదవి యిచ్చువాడ వసుధారమణుండు వినంగబల్కెద ॥

వ॥ అని బలవరాక్రమ సంపన్నులగు యనేక కపివర్యులతోడం గూడ వినతుని తూర్పుదెసకును నసిలజాంగడ గవాక్షమయింద గందమాధన ద్వివిధ నీలజాంబవంతాడి వీరుల దక్షిణ దిగ్భాగంబునకును సుషేణప్రేమఖ వానరయూగపుల పడమటి దిక్కు నకును శతవలి లోనుగాగల కపిసుఖ్యులననేకకోట్ల నుత్తరంబునకు నరగుండని నియో గించి వారలకు నుదయత్రీశృంగ హస్తాద్రి నీలాచల పర్యంతంబును మార్గంబునంగల దేశంబులు పట్టణంబులు నద నదీతటంబులును వనోప వనంబులును నగ నగోపకంఠం బులును కమలా కరంబులును గుహలును నిజర ప్రదేశంబులును మహారణ్యంబులును సాగర ద్వీపంబులును విమల పులినస్థలంబులును ఋష్యాశ్రమంబులును దేవగంధర్వ యక్ష రక్షోరగ పితృదేవతా నిలయంబులును యడనెడంగల్లు విశేశంబులు వేరువేర నరింగించి అన్నిటను సీతనుంగలయ వెతకి యొక్క నెలకు మరలి యేతేర వలయునట్లు రాక మసలినవాని తీవ్ర దండంబున దండింతునని పల్కి తత్క్రమంబు రామచంద్రుని

కెరింగించిన నతడు ప్రముదిత చిత్తుండై యాదు దక్షిణ దిగ్భాగంబునకుం జను నగచర
వీరులలోన నాంజనేయుని చేరంబిలచి నెల్లవారలు వినుచుండ నిట్లనియె ||

ఉ|| తాపసవృత్తి ద్విమ్బురుచు ధారుణిజు వెన గోలుపోయి సరి | తాపము
నొంది మాటికిని చైవమునొక్కట దూరుచుండ నీ | యాపదలెల్లబాపియు మదస్వయ
మిమ్ముగ నుద్ధరింపగా | శ్రీపతినిన్నుదాస్యజన జేసెనునిక్కము జూ వెపావనీ ||

క|| అలఘుపరాక్రమ యొరులకు | నలవియెమమ్ములను పంకజాప్తనూజం |
జలిమియొనరించి కూర్పగ | నిలలోపలనీకెచ్చెల్లు నిటుగావింపక |

వ|| అని వెండియు |

ఉ|| నీవతికార్యదత్తు డవనిద్యపరాక్రమధుర్య జానకీ | దేవిని గానగాగలవు
తెల్లమియాసతితోడ బల్కుమీ | నావచనంబుగా జనక నందననిన్నిటు దెచ్చినట్టియా |
రావణుగీటడంచి యమరప్రకరంబు నుతించునఘృలక ||

క|| నినుదోళొని సాకేతకు | జనియడ సందియములేదు సత్యంబిది నీ | మనము
నను నమ్మియూరడు | మనిపల్కుమటంచు జెప్పి యందరుజూడక ||

వ|| వానుమంతుని దగ్గరంజేరి వానరేంద్రా యా చంద్రవదన నినుగని మనంబు
న విశ్వసింపక యానవాలు వేడినయప్పు డీముదిరిక యాభద్రేభయాన కొనంగుమని
తన యంగుళియ్యకం బా కపిపుంగవుని చేతికిచ్చి నీకెల్ల వెంట శుభంబగు పోయిరమ్మని
కొగలించుకొని వీడుకొల్పిన ||

క|| కరమునముదిరిక గైకొని | పరమావ్లాదంబుతోడ పవనాత్మజుడా | ధరణీ
నాధునిశ్రీపద | వనజంబులుసోకమొక్కి వారనిభక్తి ||

వ|| లక్ష్మణ సుగ్రీవుల పాదంబులకు ప్రణమిల్ల అంగదాది నానర ముఖ్యులం
గూడుకొని దక్షిణంబునకుం జనియె నట్లు రామచంద్రాను మతంబున భానుజు పంపు
గైకొని శతవలి ప్రముఖులు తూర్పునకును ననిలజాంగదనల జాంబవంతాది ముఖ్యులు
దక్షిణంబునకును సుషేణ వినతయాధ ముఖ్యులు పశ్చిమోత్తర దిగ్భాగంబులకును
సీతాన్వేషణపరులై చనిరనిచ్చెప్పి సర్వమంగళకు గంగాధరుం డిట్లనియె ||

క|| వనచరులిమ్మెయి నయ్యన | జని పంపునరాముదేవి చొ ప్పరయంగా |
జనుచు తమలోనప్రతినలు | నొనరింపుచు కూకలిడుచు నుద్యచ్ఛక్తి ||

చ|| పురవన దర్శమంబులను పుణ్యనదీతట సీమలక మహి | ధరములసీరజాక
రవితానములక పులినస్థలంబులక | శరనిధిప్రంతభూముల ప్రశస్తపుదీవుల యాగ
శాలలక | సురుచిరదివ్యవాసముల సుందరసౌధములక గృహంబులక ||

సీ॥ పనకశాలలముని పల్లెలపట్టణంబులగోష్ఠభూముల పొదలపుట్ట | లనుమహా
రణ్యంబులను విజనస్థలంబుల శలయేరుల భూరుహముల! చాటునగుహలను శైలకంఠర
ముల పూపొదరిండ్లను భూతభవన | ములను నీరాగారములను వావులనుతటా కత
టంబుల బ్రాకటముగ | సీతబరికించి కానకచింతజెంది | తడయుట నుచితమనుచు
సత్వరముచేత | పశ్చిమోత్తర పూర్వదిగ్భాగములకు చనినవారరుదెంచియయ్యి
నజాగాంచి ||

వ॥ తమరు పోయివచ్చిన తెరం గెరంగించిరి మరియును |

క॥ దక్షిణ దిగ్భాగము నర | ఘృక్షితిపతి సతినివెతక గోరిచనిన యా | వృక్ష
చరముఖ్యులెల్లను | నీక్షిణబలంబుకలిమి నరయుచు నెందుక |

చ॥ జనకతనూజ గానక విచారమునొందుచు సందరొక్కచో | ననువునగుంపు
గూడుకొని యర్యమ పుతృదు జేశినట్టి యా | దినములు మేరదప్పెడినితీవ్రగతికా
మనమేగిమున్నయా | తనికెరిగించు తావ్పవిత్రదంబుగ నాతెరగెల్ల నావుడుక |

వ॥ వారలకు మహాబలసూనుండిట్లనియె |

క॥ మీరరుగుడి నజజేరం | గారయముననేను సీతగానక నెటులా భూరమణు
జూతు లక్ష్మణు | నేరీతింగందురవిజు నెట్లీక్షింతుక |

వ॥ నాకుజానకింజూచి కాని రఘుపతి సన్నిధికి వచ్చుటకు మనంబుగొల్పదు
బహువిధంబులమైధిలి జాడలెరింగి వచ్చెదనట్టి తెరంగబృదేని మేనుదొరంగెదననిన న
తని వాక్యంబులకు లుగదాదుల దృఢశోక సంతప్త చిత్తులై యట్టకేలకు ధైర్యంబు
చెచ్చుకొని మనకునిత చింతింపనేల నింక నెల్లచోట్ల సీతనువెదకి యాసాద్యీరత్నంబు
మనభాగ్యవశంబున దొరికెనేని యావార్తగొని సుగ్రీవు పాలికింబోదము కాదేని
యప్పటి కార్యంబు జూచుకొందమని నిశ్చయించి జానకి నన్వేషింపుచుంజనిచని ముం
దట వింధ్యాద్రిపొడగని యగ్గిరీంద్రంబుపై నెక్కియందు ||

క॥ తరుకుంజ పుంజభూముల | వర కమలాకరములందు వనములగిరి కం | ధర
ముల శలయేరుల న | ద్ధరణిజ గలయంగవెతకి తరుచరులంతక |

గీ॥ సీతగానకమనముల చింతజెంది | యామహేంద్రంబు డిగివచ్చి యలసియ
చట | కొంతవడి విశ్రమించి తత్ప్రాంత భూమి | యందు పొదలను పరికించి యచటు
వాసి |

క॥ బహుభంగుల జింతింపుచు | గహనము రోయుచును నెదుట ఘనవిశదంబా
గుహయొకటి జూచియుందుల | మహిజను బరికింతమనుచు మానినకోర్కెన్ ||

ఉ॥ అందరునొక్కపెట్ట వెసనాగుహసొచ్చి మహాంధకారముం ! జెందినదాని లోపలను జిక్కియుమార్గము గాన రామికిం ! గొందలమంది చిత్తముల గుడిమనంబుల లోగలంగగా । ముందర నొక్కతేజయున మోఘముగా గన నొప్పెనంతయున్ ॥

సీ॥ అప్పుడుచీకటి యణగియాచిలమెల్ల దేదీప్యమానమై తేరిల్లె । నందరవింద కల్వారకుముద్వతి సంశోభమానయు చారుమీన । బకనకకన్యప ప్రకటితరోలంబ ఝంకారమిళితయు సలలితాంబు । పూరయునదమల భూరి నానారత్న ఘటిత కాంచన హర్ష్య కలితయును మ । హూజ్వలయునగచు ముందట నొక్క నీర । జాకరము గానబడిన యాశ్చర్యమంది । ప్రసదమున కపులు దానిజేరంగనగి । యాతటంబున నిల్చి వారచట మరియూ ।

వ॥ పుష్పదళకి సలయ పరిపక్వ ఫలోపేతంబులైన నా నా వృక్షంబులు పొడ గని పరమాహ్లాదంబు నొందుచు వెండియు దత్సమీపంబున జటా వల్కలంబులు ధరి యించి తపంబు సేయుచున్న నొక్క ముద్దియంజూచి యత్తన్ని సీతగానోపు ననుతలం పున డాయంజనిరందు పవమాన నందనుండా పరమసాధ్వికి నమస్కరించి సాంత్య వచ నంబుల నిట్లనియె ।

క॥ జననీపేరెయ్యది । గొనకొని యీబిలములోన గూఢతచే ని । ట్లునికికి గత మెయ్యది నా । కునుగొబ్బున నేర్పరింపు కుశలతమెరయక ॥

సీ॥ అననాతపస్వి యిట్లనె వాయుసుతునితో వినుము సావని నందననునేను । పేరుస్వయంప్రభ నీరతితాపన వృత్తిచేనేనున గుహవిశ్రమింతు । ఘనమణి ఖచితంబు గాసురాసుర దుగ్గ మంబుగాదీని సమ్మదముతోడ । క్షమమున నావిశ్వ కర్మనిర్మిం పుడు నీక్షించిమయుడు దానిచ్చులోన । నబ్బరముజెంది దీనికై యబ్జభవుని । గూర్చి తపమాచరించిన కూర్మిమీర । నతడు ప్రత్యక్షమై యిష్టమైన వరము । వేడుమిచ్చెద ననిపల్క వినియతండు ।

వ॥ సంతసిల్లి యరవింద్క సంభవు చరణంబులకు ప్రణమిల్లి తనకు నునికిపట్టు నకు నీబిలం బిమ్మనిన నట్లయొసంగి చనియె నత తన నేర్పుపెంపున కాంచన రత్న కీలితంబైన సౌధంబును సలలితంబైన జలాశయంబును గల్పించె నామయుండు హేమ యను భార్యతోడం గూడి యనేక వత్సరంబు లిందు కీడజరిపి హేమ కాలవశంబు నొందిన మయుం డిచ్చోటువాసి చనియె విను మా హేమ నాకు ప్రియసఖియ గావున దానిమీది మోహంబున బాయజాలక నిచ్చట వత్తింపుచుంటి నది యటుండే దేవ దానవులకైన నింగుసొచ్చి మరలి బ్రతికిపోవ నశక్యంబు మీరలెవ రెచ్చనుండి వచ్చి

(౧౨౩) శ్రీసదాశివరామాయణము కిష్కిందాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

తిరి యున్న రూపిరింగింపుండనిన ననిలనందనుం డా న్వయంప్రభ కిట్లనియె ||

క|| జనయిత్రి యేముకిపులము |జననతుడగు రామచంద్రు సతివెతకంగా |జను
దెంచి నారమా రవి | జనిపంపున నిది నిజంబు జొప్పడ మమ్మున్ |

గీ|| కడురయంబున నీగుహ వెడలజేయు | క్షుత్ప్రసాసలనెంతయు సుక్కినారా
మదియునటులుండె కాని గుహాంధకార | బంధురతచేత మార్గంబు బయలు పడదు |

క|| రాముని హితమొనర్చుట | రామామణి వినుము దేవ రాజకినా సు |
తామనకు హితమొనర్చుట | గామది నూహించుమమ్మ కడ తేర్చువడి ||

సీ|| అన నాతపస్వి దయాన్వితచిత్తయై యగచరదీనికై యాత్మలోన | వగ
నొంద నేలమీవారలతోగూడ ఫలములునమిలి యీజలముద్రావు | మేవెడలింపెద
నీబిలంబనవిని మారుతి సంతోషమగుడుగుచు | నంగదాదులు దాను నతిమధురంబు
లా ఫలములుభక్షించి జలముద్రావి | యాస్వయంప్రభ వెడలింప నపుడుబీలము |
వెడలియేతెంచి యందరు వెరపువీడి | బ్రతికిమాడలగంటి మిప్పటననుచు | నచట
వాసి మహాటవియందు సాచ్చి ||

వ|| సీతాన్వేషణంబు గావింపుచు నముద్రాతీరంబునకుంజని యందును జనక
నందనంగానక మనస్తాపంబునజిక్కి విసిరియందును నొక్క భూమిబుహంబు క్రింద
మోదగిలంబడి కార్యంబు దలపోసి పలువురు పలువిధంబుల బలుకుచుండి రపుడంగ
దుండునెల్ల వారలు వినుచుండనిట్లనియె ||

క|| జానకినిగాంచి నెలలో | రానిధరిత్రీజచరుసి ప్రాణముగొందు | జానిక్క
మనుచు రవిజుడు | దానొనరగ ప్రతినెబలికె ధరణిపు మోలె ||

వ|| కావున ||

ఉ|| వీనటకేగుదెంచి నిక నెవ్వరి మోములుజూడనొల్ల నీ | ప్రాణములర్కసూ
తికిని బల్మినియొప్పన సేయనొల్ల నా | మాననసీమలోన రఘుమండనుచారువ దాంబు
జాతముల్ | ధ్యానముసేయుచు గడుముదంబున నిచ్చట మేచువీడెద ||

వ|| మీరలినజు పాలికింబొండనిపల్కి కన్నీరుదొరంగ నంగదుండు ప్రాయోప
వేశంబుజేసిన ననిలజ జాంబవంతాది వానరులందరు నతనింగనుంగొని శోకసంతప్త చిత్తు
లై డక్కుత్తికతో నిట్లనిరి ||

గీ|| భానునందను నట్ల మాపాలికిపు గాన నినుబాసించనగ యుక్తంబుగాదు |
సత్యమీమాటయని పల్కి ట్లాధ్రాచరులు | నప్పుడందరు కృత నిశ్చయాత్ములగుచు ||

వ|| ప్రక్షాళిత పాదపదమలై యాచమించి దర్భశయ్య లమర్చుకొని యుత్తర

శిరస్కులై చక్షుశించి యున్నంత ॥

క॥ బలుగృధ్రమొకటి చేరువ | మెలగుచు పడియున్నకపుల మెల్లనకని యి |
మ్మలనుండగ యాహారము | గలిగించెను వైవమచుచు గొతుకనుతిమై :

క॥ తనలోన బలుకుచుండగ | విషయంగన దపుడు శోకవివశుడై యా |
వనచరులనెల్ల చేర్చొక్కా : | వనజానన యిట్టులనియె వారలతోడ ॥

ఉ॥ యక్కటకైక వేడెవర మేటికిపడి రక్షుండు రాముని : | గ్రక్కుననుండగా
బనిచె నానభూమిని రాఘవుడు దా | జక్కనడేల మైకొనియు జానకితోడత వచ్చె
వచ్చె బో | ముక్కిడితేనెనేల చలమున్నెరయంగ దశాస్యు సోదరి ॥

సీ॥ అదిగనిఖరదూషణాది రాక్షసులేల చనుదెంచి రాముచే నమసిపోయి |
రావశాస్త్వండేల యవనిపువంచించి సరగచేకొనిపోయె ధరణిసుతను | నాసాధ్య
విడిపింతు నని తాకియా జటాయువదేల దనుజుచే నుర్విగూలె | మహిజవెతకుచును
రామక్షి తీసుడేల నాఋష్యమూకాద్రి కరుగుదెంచె ! నతనితోనేల సుగ్రీవుడహాభంగి |
సఖ్యమొనరించె నేటికి జనవిభుండు | హరితనూజుని ద్వంచి యాహరితనూజు | రమణ
హరిరాజ్యమున కేల రాజుజేసె ॥

క॥ వనజాప్త తనయుడేటికి | మనలనుబొమ్మనియె నిటకు మహిజన్ వెతకన్ |
పనినింటిమీల మన మొక | యచువున దప్పించుకొనక నవివేకులమై ॥

వ॥ అని బహుభంగుల జింతింపుచున్న తారాతనయుని పలుకులయందు జటా
యువు గూలె నను వార్త సంపాదించెవుల సోకిన మూర్ఛజెంది కొంతవడికిందేరి శోకిం
పుచు నధిక ప్రయాసంబున నాకపివీరుల డగ్గరి యేనుసంపాతి యనువాడ జటాయువు
తన తమ్ముడని యెరింగించి వారలతో నిట్లనియె ॥

సీ॥ కపులార మీరలెక్కడనుండి వచ్చితి రెందుబొయ్యద రిట్టు లేమిమొరకు |
జనుదెంచియిచ్చట సచ్చేద మనుచును సమరబ్రామోష వేశమాలదనరి | యున్నార
లిదిగాక యరుబలశాలి జటాయువుసీతకై కాయమోలి | బాశెనటంచు మీపలుకుల
జెంబడి విని శోకవాధిత మునిగియతిని | వార్తలరయంగ వచ్చితి వలనుమీర |
నింతయును యున్నరూపున నెరగజేయు | డనిన నప్పుడయంగదు డాదికీను | లవ్విధము
తెలయ జెప్పిన నతడుమదిని ॥

వ॥ జటాయువు మరణంబునకు కడువగచి యంగదారు లూరార్పందేరె నంత
నప్పులుగురేనికి రెక్కలు మొలచి జవ సత్వంబులు గలిగి పొలుపొందుచున్నం గాంచి
కపులద్భుతచిత్తులై యతనితో నిట్లనిరి ॥

క॥ కదలంగలేక నిచ్చట నదవదనొందుచును మెలగు నల్పబలుడ వీ | విదివరకు

(౧౭౫) శ్రీనదాశివసామాయణము కిష్కి ధాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

నెరకలిప్పుడు | గొడకొని యేరితివచ్చె గురుభుజ సెపుమా |

సీ॥ అనినసంపాతి నిట్లనియె నాకపులతో వినరహ్యుమీరు నావిధముదెలియ |
ఒలపరాక్రమమున బరగుచునొక్క నాడేను జటాయువు నిరువురమును | చెలరేగి దిన
మణి జేరంగజనివచ్చు టకు పంతమునరించి వికలబుద్ధి | జవమునుచైర్యంబు నావాసం
జెంతెంత హెచ్చినమింటికి నెగసియేగు | తరి జటాయువుగాత్రంబు తరణిరక్తి | దొర
యుటయు వేడ్చికోర్వక తూలి నొరు | దెరచి నెరకలువిచ్చుచు దెట్లుతరిసి | యేను
డగ్గరి భరణొల్లనియ్య కతని :

ప॥ పక్షంబుల మాటున నిడికొని మరలుచో జండకిరణహాతి జేసి తెనురు
హంబులుగ మరుటయు నిలువరిపునక బరవశంబున నీ నగవ్రాంతంబునం బడిన
నన్నుంగాంచి కృపాయత్త చిత్తుడై నిశాకసుండను మునితలకుండు తగిన తేరుగునను
పచరించి కొండొకవడికి దెప్పరిన నాయడ పోనన్నుండై నీవు జింతింపకుండుమా జంక
జను వెతక రామచంద్రుని దూతలిందు వత్తురా పుణ్యులతో సంభాషాంబు సేయుతరి
నీకెప్పటియట్ల పక్షంబులువచ్చి సుఖంబున నుండెదవని చనియె నది కారణంబుగా
నిచ్చోటం బడియున్నవాడ జటాయువు తేరుగు మీవలన నేజునింటి యేను సప్రాప్త
గురుద్యయండ నగుటకు మూలం విదియట్లుండై మహాత్ములగా మీరు వగవకుండుం
డేను సీతం గనివచ్చెదనని యక్షణంబు మింటికెగసి లంకానగరంబు చేరంజని దాని
చేరువ వనంబున వైడేహిం జూచివచ్చి కపులకు నానాధ్యయునికిం జెప్పి లంకాద్వీపం
బిచ్చటికి శతయోజన దూరంబుగలను మీరలచ్చటికి పొండని మార్గంబునూపి మహేం
ద్రాద్రి కరిగె నంత వానరవీరులు ప్రముడిత చిత్తులై ప్రాయోపవేశంబులు చాలించి
యచ్చోటువాసి చని ముందర నొక్కింత దూరంబున వారావారంబు పొడగని యందు
కొందరు తమలో నిట్లనిరి :

ఉ॥ యీజలరాశిదాటి మనమేగుట యెట్లు మదంబుతోడ ధా | త్రీజనపాలు
డైన రఘుదేవుని చేరిని గాంచుటెట్లు నీ | రేజ హితాత్మనందనుని వీక్షితుని జేయుట
దెట్లుపోల నీ :: తేజముగల్గుటెట్లు గణుతింపగ నంగదముఖ్యుకోటికి ||

గీ॥ అనుచుదలపోసికొలయూచి యపు డొకళ్లో | కల్లు దమనత్వములు నెర
గంగదలచి | యీమహాంబుధి మీరలెన్నేసి యోజ | నములుదాటంగగలరు నిక్కముగ
జెపుడా ||

సీ॥ అనవినిగజుడు యోజనదశకంబు గవాత్నుడిరువదియును వరుసతోడ | గవ
యుండు కిరభుండు గంధమాధనుడును మైదండు ద్వీచినుండు మరీయుతారు | డానంబ

వంతుండు హరిహాయపాతుండు మొదలుగాగల కపిముఖ్యులెల్ల | తమబాహు బల
మాత్మ దలపోసి దలపోసి యోపినకొలది నుద్దుక్తులగుచు | చలన్ పక్షద్వయంబును
నలుపది గును | యాబదియు నరువదియు దెబ్బదెనపదియును | తొలబదియు నూరు
సెప్పిరి శోనపారి | కప్పడావాలిసూను డిట్లచుచుబలికె ||

క॥ యెనుశతయోజనములను | బోనోపును శంకలేడు పోలగవిను డా | వాన
రులట చనిమరలం | గానరుదెంచుటకు శక్తిగలదో లేదో ||

ఉ॥ నాపుడజాంబవంతుడు మనంబలరకా హరిహాతుగ్గాంచి నీ | వీవిధి బల్కె
దేల మమునేలినచాడవు పూనినిన్ను నా | దేవవిరోధి వీటికి మతింబరికింపక నొంటి
బుచ్చి యి | చ్చోవసియించి కాయముల జొప్పడప్రాణము లుంచనేర్తుమే ||

చ॥ ఆటలకలంప నేటికి మహాబలశాలి సమీరసూతి యి | చ్చట గలుగంగ
నియ్యన ప్రభండపరాక్రమ మొప్పువాఁడీ డా | పటుగతిదాటిరామ నరపాలునిదేవిని
జూచివచ్చి సు | కటములబాపు వానరిని కాయమునా రవివంశవర్షులకా ||

చ॥ అని హనుమంతుబేర్కొని మహాత్మకమీరలు వేక్షసేయగా | జనునె
యపాంపతిన్గడచి జానకిగన్గొని మల్లిరాక నీ | కొనరెడుగాని వేరొకని కొప్పదహింబ్రుడు
దాల్చు భూమి యో | పునెమరియొక్క పన్నగము బూనిధరింపగ మూడుతాత్మజా ||

గీ॥ జలములెల్లనరులె చర్చింపవాషాని | తితియు నెల్లదేవ తలెమహీంధ్ర | చర
సమూహమెల్ల నరయగాహనుమంతు | లేకపీంద్రుని నెరగజెపునూ ||

ఉ॥ కాపునః నెల్లభంగులను గ్రీక్కున సంబుధిదాటి జానకీ | దేవినిగాంచిమల్లి
చనుచెక్కువికృత నొందునట్టి యా | భూవసులక్ష్యునిందరుణి పుత్రునిమమ్ము సముద్ద
రించు దే | వానలిబ్రస్తుతింపగను వాయుజయింకిట జాగులేటికికా ||

ప॥ అని పలికిన జాంబవంతుని పలుకులకిలరి యాంజనేయు డాకపివీరుల బే
ర్కొని యిట్లనియె ||

ఉ॥ మీరిటువేడ నేమిటిక మేయజవంబు బలుబుపెంపునకా | వారిధిదాటి
జానకి నవస్సృముకన్గొని యిప్పువచ్చెదకా | భూరమణుడునన్ను పరిపూణకృపస్థితి గార
వించుటల్ | భూరివిపేకులార మదిలోనడలంపక రిత్తపుత్తునే ||

మ॥ యురుశక్తిం బదయుగ్మమున్నిలిపి బిట్టాకించి లంఘించుచో | ధరయంతే
నియు గృంగిదాటుటకు సత్వైచియ్యదట్లాట య | గ్గిరిరాజంబున పొందుగానిలది
లంఘింతున్నభో వీధికికా | గరనూశ్చర్యముతోడ నిల్చి సురసంఘుబెల్ల నీక్షింపగకా ||

వ॥ అని పలికిన పవమాన నందను వాక్యంబులకలరి యాకపిబృందం బప్పుడు||

క॥ చలరేగియతనిడగ్గరి । బలభేదికిసురలయట్ల పరిపరిగతులకా । వలగొని
భక్తిసి పుష్పం । బులపూజ యొనర్చిరంత పొల్పలరారకా ।

వ॥ అని శివుండు భవానికి డెప్పినట్లు సూతుండు శౌనకాదులకు వినిపించినవిని
వారలు మహర్షమగ్నులై తరువాతికథ యెరింగింపుమనటయు ॥

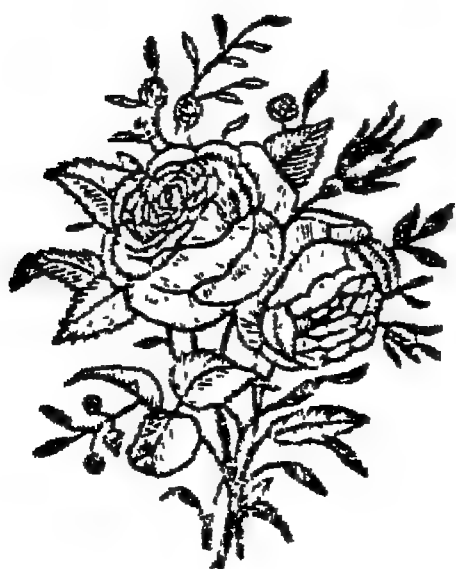
శా॥ చంద్రాభాధిప దంకికుండ రజిత క్షౌభృత్సుధాంబోధి నా । గేంద్రా
దిత్య నదీమూనయశ లక్ష్మీశాంఘి రాజవ భృ । గేంద్రాపాపవిదూర భూసుర
కులాదీశానితాంతోల్ల స । త్సాంద్రానంద మనస్సరోజ శరణార్తతాణి సారీణకా ॥

క॥ అకళంకచారు సుందర । వికజాంబుజపత్రనేత్ర విలసితగాత్రా । సకలా
స్థాన సుపూజిత । ప్రకటిత కరుణాలవాల ప్రాణిమలశీలా ॥

దృతవిలంబితము । పతితపావన భానుసిభాది వ । స్పృతవిలాస కృపాబ్ధికుభప్రదా ।
శ్రితసమూహ వశీకృతశిష్ట సు । స్తుతపదాంబుజ సూన్యత సూక్తికా ॥

గద్య ॥ ఇది శ్రీ భద్రాద్రి రామభద్ర వర ప్రసాద ల్పకవితా విదిత గిరుమ
నామాత్య పుత్ర గౌతమగోత్ర ప్రసిద్ధ సిద్ధనమంత్ర ప్రణీతంబైన శ్రీనదాశివ రామా
యణంబును మహా కావ్యంబు నందు రామలక్ష్మణులు పంపాసరోవర పాంతంబున
సుగ్రీవుండు గమంగొనుటయు నచ్చటికి పవన నందనుం డరుదెంచి ప రల వృత్తాంతం
బరయుటయు సప్తతాళ ఛేదనంబును వాలిసుగ్రీవుల యుద్ధంబును వాలి మరణంబును
సుగ్రీవ రాజ్యలాభంబును నిఖిల సేనాసమేతుడై యినజాండు రఘుపతిఁగొలువ వచ్చు
టయు అంగద ప్రముఖ వానరులు సీతాన్వేషణ పరులై యగుగుటయు గుహా ప్రవే
శంబును స్వయంప్రభ సంభాషణంబును సీతంగానక కీతుల ప్రాయోప వేశంబును
సంపాతి సంభాషణంబును మానుమంతుండు దధిలంఘించుటకు కృతనిశ్చయుండగుటయు
పన్న కథలంగల కిష్కింధాకాండ సర్వంబు సేకాశ్వాసము ॥ శ్రీరామార్పణమస్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీరామచంద్ర శరభావహ్మజేనమః

సుందరాకాండ ప్రారంభము.

శ్రీరామస్వామి నదన వి । హారాంచిత విష్ణుమూర్తి యశాంత మహామా ।
దారగుణాశ్రయసకల బు । దారాధనశీల వేంకటాచార్యవరా ॥

వ॥ విన నవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదులకిట్లనియె నట్లు రక్షాకరోల్లంఘు
నోద్యోగుండు యంగదాదులు తాను రయంబున మహేంద్రాద్రి యెక్కి యత్యంత
కౌతూహలంబున ॥

సీ॥ కమనియ్యపల్లవ సుమనోవిరాజిత విపులశాఖాలతా వృక్షచయము । ఛండ
దంతావళ శాదూలపంచాన్య శరభాదిఘనమృగ సంఘకంబు । కీరవనప్రియ శారికా
తిత్తిర శాశఘూకా నేక కలకలంబు । యక్షగంధర్వ విద్యాధరామర రాత్రి చరమునీ
శ్వరసిద్ధ సముదయంబు । భూరిమంహరశోభిత పుంజితంబు । గలిగిరంజిల్లు నన్నగా
గ్రంబునందు । కేశనికరంబుతోగూడ కీడవోలె । నధిక శౌర్యదురంధరు డనిలజుండు ॥

చ॥ గజరిపు విక్రమంబున మృగంబుల నెల్లను బారదోలి యం । డజనివహంబు
లంగరపు టద్వయతాడిత శబ్దభీతిచే । గజవిజ నొండజేయుచు నుండమదోద్ధతి నా
నగంబుపై । ఋజుగతిమీర బెంపొదవె రెండవశృంగమనంగ ధీరుడై ॥

వ॥ యితైరంగున నన్నగోపరి భాగంబున చిత్తంబలర విచారించి కొంతతడవున
కనతిదూరంబున ॥

మ॥ అతులోత్తంగతరంగ సంఘంమ మేయధ్వనదిక్పూర ఘో । రతరగ్రా
హతి మీతిమింగిల ధులీ రాజీవసంచార మం । చితనైర్మల్య జలానుసాగమతి వి ।
స్తీనప్రభాకార మా । నితగంభీర నమ్మద్ధివాద్ధిగని భ్రాతా వా యుసూనుండొగి ॥

చ॥ తనమదిలోన నిట్లనియె తక్కక నీ మకరాలయంబు గాం । చినగడవంగ
బెట్టిదము సిద్ధముతాక్షుని యట్టివానికై నను రఘురాముపాద నలినంబులుడెందము
నందునిల్చి యా । తని కరుణాకటాక్షమున దాటెదభూరిజవంబు పెంపునకా ॥

వ॥ అని మరియును ।

క॥ తడ గుగనేటికి నూరక । కడువడిరత్నాకరంబు గడచియసుగులకా । దొడి
బడ నేలంగూలిచి । పుడమికూతు గాంచివత్తు భుజబలమొప్పుకా ॥

మ॥ అవనీపుత్రిని లంకలో వెతకగా నచ్చోటలేకుండె నా । దివిజాధీశునివీట
జూతు నొక యుక్తింబాడగా నాడ నా । యునిదంగానక యుంటినేనియును భిమో

పాయతః వాధికాలో నవలీలంగనుగొందు నిందులను లేదాశ్చార్యమేపారగః ।

గీ॥ రావణాసుదుతోడ తత్పురముబెరికి । వాలరోమంబుచే జుట్టి వీలవోలె ।

భూమిజాధీశు నెనటికి బోదుగాక । ముజ్జగఁబులు సంతోషమున జలంగ॥

మ॥ అటుగాకున్న ప్రమోదమొప్పుగను నన్నారామచందుఁడుకొని గిరిజా
నెయ్యంబలరంగ జేర్చి యల సుగ్రీవాదులు జూడగా నిటబుత్తెంచెను సీతజాడలకు నె
తద్వార లేదంచు న । చ్చుటికేనూరక పోవుటలే జనునె కేశవాత మున్నవ్వగాఁక

చ॥ అనితలపోసిరామ వసుధాధిపశేఖరు పాదపద్మముల్ । మనఘుననిల్పి లక్ష్మణు
ణుని నూటికినన్నుతి జేసి పంకజా । సన పవమానమిత్తులకు సయ్యన వెఱిక్కిడి
యంగదాదలం । గనుగొని కొగలించుకొని గాఢపరాకమై ధైర్యధుర్యుడై

సీ॥ భూరిశౌర్యమున సుధారసంబవలిల దేసరిగెడువైన తేయుభాతి । జంభారి
పంపున శైలసంఘంబుపై రయమునజనుభి దురంబుమాడ్కి । పురములుమూడ్చు
నిర్మూలంబుగావింప గాబోవుమద్వి శిఖంబుకరణి । మధుకైటభాసుర మదనకయ్యెగ్గు
సారసాక్షునిచేతి చక్రమనగ । భూభరంబుమీద పొందుగానంఘ్రి ద్వ । యంబునిల్పి
దివ్యులడ్చిచరులు । ప్రస్తుతింపనభ్ర పదమున నెగళను । ప్రబలజవయుత్తుడు పవనజండు॥

వ॥ అప్పుడు ।

చ॥ అనిలజు డంబరంబునకు నట్టలదాటుడు నమ్మహాద్రిపై । దనరుమహిమ
హాదిమృగతండము లంగజ ముఖ్యకీశులా । ఘనునిజవంబుచేదవిలి గాలివశంబున
రాలుటీకులుం । జనుగతి కొంతదవ్వరిగి శైలముచేరుట దోచెనెడియు॥

క॥ అనిచెప్పిన నలికాక్షుని । గనుగొని గిరికన్నె బలికె గహనచరులతో । హను
మంతుడొకడు వీనికి । యనఘా యీసత్వమేల నబ్బెంచెపుమా ।

అ॥ అనిన నతండ్రిట్లనియె ।

క॥ నగజామారుతి దక్కెన । యగచరులందరయ నొక్క డనిచూడకు ము ।
జ్జగములలోనాతని సరి । ఖగపతియొకరుండు దక్కగామరి గలడే ।

వ॥ అదియునుంగాక ।

చ॥ అతినానింకొక శుర్పరింతువినుమో యవ్వాజుఁ రోమ భూ । పతిభాత్రీ
సుతజాడకై య్యనువుమా భద్రంబుచేకూర్చగా । మతిలో యూహయెనర్పి పూన
మగు ప్రేమం గాగిటుజేర్చి య । దృఢతబాహుబలమిచ్చె యందుకతనా బొల్పొందె
నవ్వరుడు॥

వ॥ అని పలికి తరువాతి వృత్తాంతంబు వినుమని యిట్లనియె నట్లు కవివీరుడు

ఆకసంబున వీకంబనుచుండ భద్రగుణుండగు సముద్రుండు తనయందున్న మైనాకంబును గనుంగొని || ౧౦౦ ||

చ॥ జనకజబాడ గాఁచుటకు సాంద్రయశోభనుడైన రామచంద్రుని వసు బూజు చాలపరితోషముచే వనమాన పుత్రుఁ డే॥ పునదె సంతరిక్షమున బొయ్యెడి నోడక గొంతసేపు చ॥ త్కునఘుడు నీపయిన్నిలచు నట్లుగనేగుము శైలశేఖరా॥ ౧౦౧ || అనుడుమైనాకమాతృతా మార్గమందె॥ జలధిలోనుండు వెలువడి కడురయ మున॥ నతిబలాత్కేజునాతికిఁ హితము సేయ॥ బూనియదునేగుఁడతడఁ దానెగొంచు ౧౦౨ || ఊ॥ కొంకత్తదైత్యుడొక్కడిచె క్రొవ్వసే సరబురవిధికడ్డమై గిలింకముతోడనన్ను వెరవొంపగనిల్చినవాడు వీనికై యడంకిలనేల శీఘ్రముగ సాహస మొప్పుగ నిద్దుశాత్తునియ బొంకమధుంగ జేతువని బుద్ధినినూనామయనర్చితాకిన॥ ౧౦౩ ||

౧౦౪ || చ॥ నయ్యచలంబు మనంబునఁ భయంబునఁబడి యాకవికులాగ్నిజి-కిట్లనియె॥ ౧౦౫ || శ్రీ ౫౭ || అవఘాత్యై విక్రము వినుమేను మైసాక మను సచలశబరత్వాకరుండు ౫౭ || హితవనర్నగలంబు నేతెంచివాడనుగాని వేరొక్కడైనను సుమ్మచరవికులాగ్నియగు రామునిపంపున జానకిజాడకై చనియదీపు॥ లోకత్రయంబున నీకెదురులేరుగాయదియొ నట్లుండెను కవివరేణ్య ప్రాంతంకయచటకే సొంకే మోరంబుగేలదు॥ నినువ మాత్రంబు సోవైని నిలచిజొన్నె॥ మధురఫలములు మెనగి శ్రమంబువాపి॥ కొని యడుంగుట నోప్పును ననుడతండు॥ ౧౦౬ ||

క॥ అదివరయిట్లునీవు సే॥ ముద్రోమన నుండుచును మనునొకచట॥ భద్ర మయ్యుండునిట్టి యువద్రవమెవ్వడొనరెచ్చ పలుకుము తెలియ॥ ౧౦౭ ||

౧౦౮ || శ్రీ ౫౮ || అనిసమైనాక మయ్యాంజనేయునితోడ వినుమయ్యచెప్పద విశదముగను॥ వృధివిధరమలకో రెక్కలుగలుగుట యతిమడంబున కొన్నికృతయగదే॥ బలువడి జన్మపదంబులు నాశమగునట్లు బడుచుండగా గొంచి పాకవైరి॥ కొధాత్ముడై కేల కుతిశంబుధరియించి కొండలరెక్కలు గొట్టివేయ॥ సదియొరింగిభయంపడి సప్పడెను॥ పారగాదెచ్చి కృపను సమారణుండు॥ వాధిలోజేర్చి తనమడవంబు కలిమి॥ నంబు రాశియు సనుడాచె ననువుమెరసి॥ ౧౦౯ ||

క॥ అదిమొదలుజేశ సేనా॥ భిధురాయుధు భీతికతన వృధివిస్థలిపై॥ మెదలంగో నోడియిపుడి॥ త్కుదధిని వసియించియుండు యర్హింధ్రచరా॥ ౧౧౦ ||

౧౧౧ || చ॥ అని నిజవృత్తాంతం బెరింగించిన హనుమంతుడు డయ్యచలంబున కిట్లనియె॥ ౧౧౨ ||

౧౧౩ || చ॥ ధరణింధ్రోత్తమ నీవు నాకొనగు సత్కారంబులు వచ్చె బం॥ భుర

(౧౮౧) శ్రీసదాశివరామాయణము కిష్కింధాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

పుణ్యోదయ నీకడన్నిలువ సంతోషంబెయకా నైన భా । స్కమటంబోనిధి గృంకగా
సమయమై కన్పట్టెడి పొద్దులే । డరగంగావలె లంకకుం దడయగా నహంబె
యూహింపుమా ।

తోటకము । శతయోజనదూరము సాగర మ । దృఢమేయిది దాటుటపోల
రఘు । క్షీతినాథుని సత్కృపచేనిదియే । సతియుద్ధదినేగెద నదివర ।

తో॥ అని నెయ్యముదోపగ నగ్గిరిపై । తనకేలొగి నూచిముదంబున న । య్యన
ఘుం డపుడప్పటి యభిషేకం । బున నేగుచునుండెను మోదముతోన్ ।

గీ॥ అంతనచ్చటికధికన యూదితేయ । ముఖ్యుడరుదెంచి మైనాకమునకు నని
యె । ననఘరాముని భృత్యుడౌ ననిలజనకు । హితమొనర్చితి గావున నితనుండి ।

వ॥ నీమనంబున నావలనిభయంబు వాసి యిచ్చావిహారంబున వర్తింపుము ।

చ॥ అని అభయంబొసంగి భిధురాయుధుడేగె దివంబుచేర న । య్యనిలజ
డాక్రియంజనగ నాతని బాహుబలంబెరుంగగా । మనమునను మాజేసి బహుమానపు
రస్కృత మొప్పనప్పుడ । య్యనిమిషులెల్ల గూడి సురసాఖ్యను గన్గొని పల్కి
రొయ్యనన్ ।

వ॥ డరగాంబా తరణీకుల వధనుండగు రామునిపంపున ధరణిజజాడ లరయు
టకై యగ్గిరిచరముఖ్యుం డొక్కరుండ పోవుచున్నవాడు నక్కడ దైత్యులు పెక్కండ్రు
గలరు కావున కార్యభాగం బెట్టులుండునో నీవేగి యాతని బాహువిక్రమం బెరింగి
వచ్చుట మాకు పరమ లాభంబగునని చెప్పి వీడుకొలిపిన ।

శా॥ భీమాకారత నొక్కరాత్రి చరియై పెంపొందియభ్రష్ఠిని । సామార్థ్యం
బుననేగి గజిలుచు రోషంబుప్పతిల్లంగ వృ । త్సేమన్ శంక యొకింతలేక కరివై
సింగంబులంఘించు ను । ద్దామహోధిని మారుతాత్మజుని చంతంబొల్చి మోమోడకన్ ।

ఉ॥ అదిబిలంబుతోడ నెనయైతన రారెడు నోరువిచ్చి తా । రౌద్రముక్తి
మారుతిని గ్రక్కునమింగెదనంచు డాయనా । భద్రగుణుండు వేరొక నెపంబుదలం
చియు గ్రాలినంగులీ । ముద్రివియత్తలంబున కమోఘు బలోన్నతి మీటె నుద్ధరిన్ ।

క॥ అనుడా హిమవన్నగ నం । దన యచ్చరువంది ప్రాణ నాథునకనెనో ।
యనఘా యుంగరమట్టుల । హనుమంతుడేల మీటె నానతియీవె ।

సీ॥ నావుడుపార్వతి దేవితోనవ్విధం బెరిగింపగాబూని యిట్టులనియె । నది
నందన విను మాసురితనుమింగ నరుదేర నాపవనాత్మజుండు । దానిజయించువిధం
బాత్మజుంతుంచి యుడరప్రవేశమై యుక్కడంప । గానిశ్చయించి యాకతిన నిశాచరి

కడుపులోజొచ్చిన త్నాతలేకు | నంగుళీముద్ర యెగిలి యానటంచు | సతులితా
టోపమెంతయు నతిశయిల్ల | మింటికురువడి నెగరంగ మీఁపెనప్పు | డాదితేయులు
నివ్వెరగంది జూడ |

వ|| అనంతరంబు పవమాన సూనుం డారక్కసికి వెక్కసంబగు నటు గాత్రంబు
పెంచిన నమ్మాయా దానవియు నతండన్భుతంబు నొంద వక్త్రంబుదెరచె నదిగని
ప్లవంగపుంగవుం డొక్కీంత విచారించి సూక్ష్మాకృతి గైకొని దాని యుదరంబుసొచ్చి
ప్రపథమానుం డగుడు నూపిరివెడలక నక్కుహనా నిశాటిని కంతగత ప్రిణయై
యాకళేబరంబు బాసి పూర్వరూపంబు ధరియించె నాంజనేయుండును విధుంతుడవక్త్ర
గవ్వారంబు వెడలి పొలుపుమిగులు భానుమంతు యనువున తేజరిల్లె యంత నయ్యుర
గాంబ గంధవహ సందనుం గనుంగొని ||

తరళ|| పవననందన రామభూవరు పంపునక వెననొంటిమై | దివిజశత్రుని వీటి
కేగగ దివిజలెల్లదలంచి నీ జవబలం బెరుగంగదారు విచారచిత్తు లరయు ను | తనవ
మెలర్పగ నన్నుబంచిన సాహసంబున వచ్చితిన్ |

క|| గిరిచరశేఖర నీబల | మెరిగితి నీసాటిగలరె యందునరయ నా సురులనగ
నొత్తవారని | యరిగెన్ సురసాఖ్యదన నిజాలయమునకున్ ||

మ|| అనినన్ పార్వతి బల్కె నప్పు టనఘాత్మా నంగుళీముద్ర మీ ! పెనభో
వీధినటంచు బల్కితిరి వాడింబోనిశౌర్యంబు పెం | పున నయ్యంగర మెందువోయెను
మరుత్పుత్పండు దాగ్రమ్మరం | గొనుటెబ్బంగి నెడంగబల్కుమిది నాకుందేట తెల్లం
బుగన్ ||

వ|| అనిన నాతండ్రిట్లని చెప్పె||

గీ|| మానినీమణి యాపవమానసూతి | యట్ల మీటినయుంగరం బంబరమున |
తామరసగభుజ లోకంబు దాటిపోయె | నంత సురసాఖ్యవీడ్కొని యగచరుండు ||

వ|| మనో వేగంబున డాయంబోయి నయ్యంగ శియ్యకంబు గైకొని మరలి
చనుదెంచుచు వివిధమణికిలిత కల్యాణ సౌధ సందోహంబును తాలతమాల తక్కిల
మందార విటపి నముదాయంబును కీరకోకిల శారికాద్యనేక పక్షిరాట్సంకులంబును
మందార మకరంద నివ్వందపాన పరవశేం దిందిరనివహ ఝాకారంబు గల్గి పద్మ
బాంధవ ప్రభా భాసంబైన యొక్క పురంబుగని యందు ||

సీ|| నారదాదివనీశ వారంబు తత్వ విజ్ఞాననినయగోష్ఠి జరుపుచుండ | దివిజ
నాయకముఖ్య దిక్పాలకుల్ మహా వినయపూర్వకమున వినుతినేయ | నుభయ

(౧౮౩) శ్రీనదాశివ రామాయణము సుందరాకాండ ఆశ్వాసము

పాశ్చ్యోంబుల సభయతతోడని లింపులబలము నేవింపుచుండ | చలగుచురంబోర్వ శీ
మేనకాదులు నిరుపమక్రియలచే సృత్యమాడ | చారునవరత్న శోభితా స్థానమునను
నలుమొగంబులు మిక్కిలి చెలువుదనర | భద్రప్రీతంబుపై సంభ్రమముతోడ | మహిత
గతినొప్పు పద్మ సంభవునిగాంచి ||

ఉ|| యీసుగుణుండు పూర్వమున నెట్టితపంబానరించి నాడకో | యీసురవైరి
గూర్చి పరమాధాముగా నటుగాక యుండిన | వాసవ ముఖ్యదేవతులు వారక
కొల్తురొ భూవైభవో | ల్లాసము జెందునొక్కడు తిరంబుగనీపురమేల గల్లునో ||

చ|| అనికడువేడ్క నాచిసరు హాసను లోకముచూచి దీని నే | అనిజననంబ
దేల సఫలంబగునంచు తలంచివేగమా | దినమణి గృంకునంతకును ధీర గుణాధ్యుడు
వాణిదాటి నే | ద్దునజనె వానికోర్కి రఘుపుంగవుడాత్మ నెరింగిగ్రన్నన |

వ|| కృపాయత్తచిత్తుండై యతనికప్పు డభావికాల చతురానన పదవికి పట్టంబు
గట్టె నింక యీబ్రహ్మకల్పంబు దీరిన యనంతరంబ పవమానపుత్తుండు సత్యలోకం
బు పరిపాలింపం గలవాడనిన కాత్యాయనీదేవి కృత్తివాసున కిట్లనియె |

క|| భూతేశయా ప్రభంజన | సూతిమదిగోరినంత చొప్పుడగా న | బృతభవ
పదవియొసగెను | సీతేశునికిరుణ నేమిచప్పుగవచ్చు |

క|| నావిని శంభుడువల్కెను | దేవీ యాజానకీశు దృఢతరభక్తి | సేవించు
నట్టివారికి | జూవెయతడంత భక్త సులభుండరయ |

వ|| అనిపలికి యనంతర కథాసృంగంబు విను మట్లు వాయుసూనుండు శంక
లేక నకశంకశౌర్యంబున సాయంకాలంబునకు లంకానగరోత్తర ద్వారసమీపంబునకుం
జని యచ్చట నిల్చి తనలోనా ||

ఉ|| ఈపురినాకెకాదు దివి జేశ్వరముఖ్య సురాళికైన వా | ణీపశ్చికైన నయ్య
లిక నేతృనకైన చొరంగదులభం | జేపగిదింజనంగదగు దేక్రియజానకి జాడగాంతు
ధాత్రీపతి కోర్కెనెవ్విధిని దీర్తునటంచు విచారయుక్తుడై |

క|| నలుదిక్కులరసి భార్గవ | కులవధాను హితవునేయ గోరుదు రాకా | సుల
లేని వీడుచొర నె | వ్వలనంగానకను కొంత వడితనలోన |

మ|| అసమానోద్ధతి నేగగూడదని కార్యంబాత్మచూహించి రా | క్షున సందో
హము లందొరంగి యొక సూక్ష్మప్రక్రియన్ బూని య | వ్వసుధానందన జాడ
గాంతునన దేవద్యేషి యాకాంతనే | దెనగోప్యంబున నుంచినాడొమరి ధాత్రీ పుత్రి
వానెట్టిదో |

గీ॥ ఎన్నడేనియు గన్గొని యేనెరుంగ | లంకపగటింటివేళ సారంగరామ |
చొనగరాదని యూహించి వెరపుజెంది | యటకుమరలంగ బొయ్యెద నంటినేని |

ఉ॥ నాసరివారుజూడ రఘునాథునిపంపున నెగుజెంచి యా | యాసముతోడ
నిట్టి మకరాలయముద్ధతి దాటియిప్పుడీ | వాసవవైవీడుగని వారనిభీతి వహించిబేల
నై | భూసుతజూడ గై నక పోయినకార్యము వీటిబోవడే ||

ఉ॥ లెక్కగ గోచరంబగు బలీముఖశేఖరు యుండనందులో | నొక్కనివిశ్వసిం
పక రఘూత్తముడిపని నన్ను నంపుటల్ | గొక్కున చారుణీసుతను గన్గొని రమ్మని
కాక మిక్కిలిం ! గక్కసమానులంక చొరగాయని రమ్మని వల్కడుంగదా |

ఉ॥ తమ్ముడరమ్మటంచు వసుధావతి యుంగరమిచ్చి నన్ను నె | య్యమ్మున
సీతకిమ్మనుచు నానతిబెట్టిన యట్టి డంతయు | వమ్ముగ నించుకేనియు మనంబున
గొంకక రాముజేరి నీ | సొమ్మిదెకొమ్ము జానకిని జూచుటలేదని చెప్పబోదునే ||

ఉ॥ తమ్మునవిశ్వసించి వసుధావరశేఖర వాయుసూతిచే నిమ్మెని యుంగరంబు
ధరణీసుతకిమ్మని పంచితీవు జి | త్తమ్మున చాలనమ్మి యదిదాపదిలంబుగ మల్లిదెచ్చె
నీ | నమ్మినబంటు వీడెయని నన్ను బలీముఖులెల్ల నవ్వరే ||

వ॥ అనియిట్లు డోలాయమాన మానసుండై వెండియు |

చ॥ మనుజువరేణ్యుడట్లు బహుమాన పురస్కృత మొప్ప ధారుణీ | తనయను
జూడనంపిన విధం బదియారసి చూడనన్ను దా | ఘనముగ సేయబూనుట యొకాక
పరాక్రమ హీనుడంచు న 'ద్దినకరజన్మముఖులు మదింబలుమారును నవ్వనందుకో' ||

గీ॥ అనుచుపెక్కుగతుల నచ్చటనొక ముహూ | త్తంబు జింతచేసి తనమనంబు
నందు రామవిభుని యుఘేద్వయంబును | దలచితన్నదాన తెలసిమరియూ ||

ఉ॥ నాయడప్రేమజేసి రఘునాయకుడంపుట విక్రమోన్నతుం | జేయదలంచి
కాకదన చిత్తములో కుటిలత్వమూదిన | మాయలబెట్టునే తగని మాటదలచితి
నట్టులైన నీ | తోయధి నాటగాగలనె దుదేశనొందక శాయువేగతా ||

చ॥ మనముననించుకేని యనుయానముసేయక సీతజూడకై | పనుచుటలేమినన్ను
మురిపంబున కౌగిటజేర్చినట్టి రా | ముని హృదయంబులోపల ప్రమోదముగల్గదలంచు
తేమి నా | వనచరబుద్ధికేమి యనవచ్చును యత వెణుంగు నక్కటా ||

వ॥ అది గావున నాభక్తవత్సలుని కారుణ్యంబు గల్గుట భువనత్రయంబునం
దొక్కతేనియు నసాధ్యంబు గలదె యని నిశ్చయాత్మకుండై తన యున్నతాకారం
బుజ్జగించి యొక్క సూక్ష్మరూపంబు గైకొని తత్పురద్వార సాధంబుపై నెక్కి లంకా

(౧౮౫) శ్రీనదాశివరామాయణము సుందరాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

పురంబు కలయంగాంచి యాదు నతులితా నభ్యు మణిమయ రోచులం జెలువందు
వాసవారాతి మందిరంబుజూచి యుద్దిక్కు మొగంబైచను పవననందనుం గనుంగొని ||

క|| కనుగవనిష్ఠలురాలగ | తనుతారోజుచును కశినతరవాక్యములన్ | మన
మున ననుమానింపక | ననెనాగ్రహ మూదిలంక యమగులుబెదరన్ |

ఉ|| ఎవ్వడపిపురోరి మదినించుక యోడక దుర్మదంబుచే | కొన్నిమృగేందు
డున్న యడకుంజను కుంజర మట్లలంకలో | నెవ్వరిచీరికింగొనక నేడైరనన్న తృణీక
రించు నీ | వివిధినేగుటేమి గతమెయ్యదిరోరి వెలుగువానరా |

క|| నినునిపుడ మ్రింగనగు వ | చ్చిన కార్యముదెలసి యట్ల జేశెదమది గా |
బ్బునతెలియబల్కు నీవిధ | మనుమానము నేయ నేల నవనింద్రచర్మా |

క|| నాయమట నిలనోపరు | తోయజగర్భామలై న తొడరగలేరే | నీయాననీ
కొకించుక | నాయుష్మేషంబుగల్గ నగునిక్కముగన్ |

గీ|| అనుడు చిరునవ్వుమెరయ నయ్యనిలజుండు ! దానికిట్ల నంతటిదానవోడు
వైననీపేరు పెంపు నేడరయవలయు | నెరగబలుకుము తడమగా నేలయనుడు ||

క|| గిరిచరవిను లంకయనం | బరగుదు దనుజేశునాన్ మైకొనియపుడీ | పురి
గాతు నింకనీపే | రెరిగింపుమనుండు నాతడిట్లని పలికెన్ |

క|| మీనగరిగల విశేషము | లేనెరిగిచనంగనిటకు నేతెంచితిసి | తానాధుని
యనుమఱినను | డానగచరవీరుతోడ | నదియిట్లనియెన్ |

శా|| ఓరీశంగలివానరాధమ భయం బొక్కింతయున్లేక నీ | వీరీతిన్జనుదేరగా
నగునె యింకేలాగు ప్రాణంబుతో | మీరాజుం గలయంగ బాంధ్యుడవు బల్మిందెచ్చి
నెడిట్లు దా | నారాజీవ భవుండునాకు నిను నాహారంబు చేశెంబలే |

క|| అనవుడు నపుడాలంకకు | హనుమంతుం డిటులనియె నపునటువలెనె | వన
జాననుపంపుననీ | పనినేయగవచ్చినాడ పరువడినిటకున్ |

ఉ|| నావిని యానిశాచరి ఘనంబగు రోషముతోడ వాయుజుం | దావలకేల
గృద్ధుటయు తద్దయుబాహు యుగంబుసాచియా | పావనిదానిబట్టిధరపై బడవై చివధిం
పబూని దే | వావలిబ్రస్తుతింప నపుడంగనయంచును గాచెపీర్మితోన్ |

వ|| అంత నానిశాటిని కొండాకవడికి యెలుంగెత్తి యా శామీరితో నిట్లనియె
నయ్యానీకొక్క విశేషంబుచెప్పెద యెన్నడేనిజకనందన జాడలవనచరుం డరుదెంచి
నిన్నునోర్పు నాటికి లంకకు కీడువాటిల్లు రావణునకు కాలంబు గూడునని కమల
గభుండుపలికె నతనివచనం బన్మతంబుగాదు యింక నీవలసినయందుం జనుము |

సీ॥ అనువునునాయు నందనుడు తద్వారంబు ననుబోక పాకార మొనరనాటి ।
యిథమదలలిత సారభవాసితంబును వివిధ నానాగృహ విలసితంబు । నతులవిభ్రాజిత
హర్షాభిరామంబు సురభిప్రసూన సంశోభితంబు । పంచమహావాద్య బంధుర నిస
దంబు చాతుర్వమధుర సంగీతరము । గలిగి యొప్పురు రాజమూర్తమునకేగి । యఖిల
జనముల మహాంబు లరసికొనుచు । నెరకపడకుండ రావనాసునిని నగరి వాకిటను
నిల్పుతరినంత వలనుమీరా ।

క॥ జనకజను వెతకవచ్చిన । హనుమంతుం డెట్టివాడో నాతని సొబగు । పని
పడి చూతమటనుచును । జనుచెంచినమాడ్కి మింట చుడుడుదోచె ॥

వ॥ అంత ।

క॥ చంద్రోదయంబు పొడగని । సాంద్రా నందంబు తోడ శైలచరుం డా ।
యింద్రానినగరిలో రఘు । చంద్రుని సతినరయబూని సరభసమొప్పు ॥

సీ॥ కరమధికతో గిరి కటకంబులను మంట పంబులకేలి గృహంబులందు ।
గుళ్లలోపలవప్ప గోపురంబులయందు దుతిరథాశ్వ సద్గములయందు । రచ్చలవీధుల
రమణీయసౌధ హర్మములందునింతుల మందిరముల । ఘనతరంబగు నధికారులఇండ్లను
విప్రలశాలలయందు వివిధయక్ష । గరుడగంధ్వ కిన్నర సురవితాన । కారిక భజన
ముల కుంభకనముఖ్య ॥ నిఖిల రాతిరించరానీక నిలయములను । విలసితోద్వాన
వనముల వెతకి వెతకి ॥

వ॥ యెందును నవనీనందనం బొడగానక యొందుదెసను కల్యాణ మయంబైన
యొక్క నికేతనంబుగాంచి దాని జేరంబోయి నచ్చోట నవయవంబులు మరచి సుప్తు
లైన సుందరులంగని యమ్మహా బలనందనుండు తనలోనా ।

ఉ॥ ఏ నెటువంటి పాతకినో నీవరభామల గూఢమర్కముల్ । పూనిటుజూడ
బాల్పడితి పుణ్యవిహీనుడనైతి నంచు నెం । తేనియు చింతజేసి యవనీంధ్ర చరుండు
మనంబులోపల్క । దానపుడా రఘూత్తముని ధ్యానమొనర్చి వివేకసాంద్రుడై ।

క॥ నాకరయనేమి దోసము । ప్రాకటముగ రామవిభుని పంపుననిటు లా । గీ
కలకంతుల జూచితి । గాక నెపంబూని చూడగారాను గదా ।

క॥ అనిపరికింపుచు ముందటి । ఘనతర నవరత్నఖచిత కాంచనమయమై । తన
రారు నొకవిమానము । కనుగొని డాయంగనేగి కపివరుడంత ॥

వ॥ దానిపై నారోహణంబు జేసి యందు మదిరాపాన పర వశత్వంబున దేహ
స్మరణ లెరుంగక వరమణి భూషణాంబరంబులు దివిచియు చక్రంబులు చెర చియు

నొడారులు గవుగలిచుకొని నిద్రించు యిగురుబోలులు గనుంగొనుచు రావణుని పర్యంకప్రదేశంబు చేరింబోయి మండోదరిగాంచి తదియ్య సౌందర్యంబున కద్యతంబు జెంది సీతయని యూహించి తనచునంబున ।

ఉ॥ జానకి లోకమాత రఘుచంద్రునియొద్ద నె కాకయిట్టిదు | దానవుశయ్య పైని ప్రియదంబున నీక్రియ నివ్వోవు నే | మానుగపుష్పగంధమణి మండిత భూషణ ముల్ధరించునే | పానమునేయునే విభుని బాఁసుఖంబుల కిచ్చగించునే ।

ఉ॥ ఈమదిరాక్షి దానవకులేశుని యంగనగాగనోపు నే | నామది గానలేక ష్టితినందనగా బరికించిమాచితి | కేమనవచ్చురామతి విహీనతకక్కట నూహసేయ నీకామినిసీతయైన వశకంకునిముక్కున నూర్పుగల్గునే ।

క॥ అనిపల్కిచానశాలకు | జనియచ్చట సుపులైన సతుల వరుస | కను గొనుచు మగుడిమారుత | తనయుండొక్కెడను నిల్చి తనలోననియె ।

సీ॥ గిరులందుగుహలందు కేళీగృహంబుల కొలకులనదులందు గుళ్లలోన | పాన శాలలయందు ప్రాసాదములయందు ప్రాకటకూప తటాకములను | రచ్చలలోన దుర్గమ తలంబులయందు నెజ్జపట్టుల ద్విజిశ్రేణి మంది | రంబులలోన వనంబులలోపల పుష్ప గృహములయందు భూగృహంబు | లందు గొందులతక్కిన యట్టిచోట్ల | నెతకిచూచితి నారఘువీరు సుదతి | లేదులంకనునిక్కంబు మీదసంక | నెమి సేయుదు విధికృత మెట్టులొక్కొ ।

ఉ॥ తోయధిజూచి తాభయము దొట్టిన ప్రాణము లోలిబాశెనో | నాయ సురేశ్వరుండగు దశానను డాకటిచేతమ్రుంగె నో | సాయని దైన్యమూని రఘుభర్తను కానని యట్టిచింతచే | కాయమువీడెనో ననుజ కాంతలె మచ్చరమూది చంపిరో ।

చ॥ అలిగి రఘూత్తముండు వసుధాత్మజజాడల నేగుదేరగా | గలడనియూహ జేసి దశకంధరుడాత్మ దలంకివాధి లో | పలబడవైచెనో హితుల ప్రాపునడాచెనో లేక మృహ | ఖలునకు నింకనొండు దెసగన్గొన వేరొక లంకయున్నదో ।

వ॥ అని యనేకవిధంబుల జింతించి మాందర నొక్క యారామంబున యనాభి రామంబై కనుపట్టుచున్న యది వైదేహీనరసి యద్దేవి యచ్చటలేక యుండేనేనియు మీదటికార్యంబు చూచికొందమని నిశ్చయాత్మకుండై యశోకవనంబు డాయబోయి యందు ।

సీ॥ అప్పటప్పటికి నాహాయను నిట్టూర్పు వేడిమి యధరంబు వాడియుండ | చెక్కిట చెయ్యూది శిరమొకించు వొంచి వారకకన్నుల నీరునించి | కావలియున్న

రాకాసులర్పుంకల కోర్కకభీతిమై యులికి యులికి । క్షణమొకయబ్బులు గాబరికింపుచు
దీనాస్మయై తనమానసమున । కొదువలేనట్టివంతను గుంది గుంది । నిరసమును తిన్న
కానె నిందించుకొనుచు । చింతసేయుచున్నట్టి సీతగాంచె । పవనపుత్రుండుసమ్మో
ద భరితుడగుచు ॥

వ॥ ఇతైరంగున గనుంగొని యాప్లవంగ పుంగవుండు తనయంతరంగంబున॥

క॥ రాముడు ననంపెడునెడ । నేమనితా గురుతుచెప్పె నిరవందంగా । నామ
దికి జూడనివి యీ । భామామణియంగు గలవు పరికింప గన్ ॥

క॥ పదములుజంఘలు మధ్యము । రదములు వీనులును కందరము కరయుగ
ముల్ । వదనమున ధరమునుదరము । సుదతికి విభుడన్నమాక్కి చూడగనొప్పెన్ ॥

గీ॥ అంశుకింబుతొడవు లలికంబు నలకంబు । లాన్యపావతంసు డన్నయటుల ।
నున్నవరియ నీపయోరుహలోచన । సీతగాగనోపు సిద్ధముగను ॥

వ॥ అనివితర్కించి తనమనంబున నిక్కంబుగా నెరింగెనని చూడ్మాకారంబు
బూనియమ్మహీరుహ శాఖాపనకంబుల నొడిగియుండె తదవసరంబున నవ్వాచులోచన
గద్గదికి స్వరంబున తనలో నిట్లనియె ॥

చ॥ పనివడికేకయాత్మజకు పాపపుబుద్ధిజనింపజేసె గౌ । క్కునవిపినంబుజేర్చి
యటకు వెనువెంట న మాంయలేడివై । మచుకులభర్తపాపి దయమాలి దశాను
బారినిమ్మొయి । వనమున నాకెనుండుటకు వ్రాసితెనాకు పయోరుహోసనా ॥

క॥ జనకునకుబుట్టి యజ నం ! దనునింటఁజొచ్చి విమత దమనుండగు రా ।
మునకుప్రియయైన నాకిటు । దనుజులతోనుండ జేశె దైవంబకటా ॥

చ॥ విమలచరిత్రుడైన రఘువీరునిబాసిన యప్పుసావ ను । త్తమ మదిచూని
యేను వసుధాస్థలిపై సడికోర్చియిప్పడి । క్రమమున చింతజేశెదను కాంతలు బుద్ధి
విహీనులంచు శా । స్త్రములను బల్కుచుండెడు విధంబుదలంపక రిత్తవోవునే ॥

శా॥ ఆబంగారపు వింతలేడిగనియే నారామభూపాలు నే । లాబోధించితి దాని
దెమ్మని నృపాలశ్రేష్టు డట్లేనినక । దాబల్మిక గలహించియేమిటికి బోవం దోలితిక
లక్ష్మణు । స్త్రీబుద్ధిః పశ్యయాంతకా యనుట సందేహంబె యూహింపగన్ ॥

వ॥ అని మరియును ।

క॥ ననుగానక రఘునాయకు । డనుజుండుచు తానుగూడి యాగహనము చం
తను బరికింపుచుండెనొ । దనుజులమాయలను నన్ను తలపుమరచెనో ॥

క॥ రావణుడు నన్నుదెచ్చుట । తావిని యాఖలుని తోడుతం బోరాడం । గా

వెరచియూరకుండెనొ | యీవరకున్ వీక్షచెచ్చు తెరుగడొ మరియన్ ||

క! ఏనోడకపామిత్రిని | మానసమెరియంగ ననివ మాటలతనిచే | తానువిడి
దానికటులనె | కానిమ్మని తలచెనొక్కొ కఠినహృదయుడై ||

క! ననునని దుశ్చింతను | దనుజులమాయలకునోడి ధరణీశుడ దా | నను
జుని గూడి యయోధ్యకు | జనెనో వనవాసమింతే చాలునటంచున్ ||

వ! అని యనేక భంగులం జొరించి తనలో ధైర్యం బవలంబించి వెండియు
నిట్లనియె ||

చ! అదవదనొందలేక యిటులాడితిగాక యదెట్టిమాట న | న్నుదనుజ వీరు
నింటను జనుల్ పరిహాసము సేయడించి తా | గొడకొని కూర్మిసోదరుని గూడియయో
ధ్యకు మల్లిపోవగా | మదిబరికింపనింత యభిమానవిహీనుడై రాముడారయన్ ||

సీ పూనినాకొరకుగా భూతేశు విలుద్దొచె కాకాసురునిబల గర్వమణచె |
కొద్దొంబుతోడ విరాధునుక్కడగించె నని లోనఖరదూషణాదిదైత్య | వరులను దెగ
టార్చె మరియుదక్కి నయట్టి యసుగులనురువడి హతముజేసె | యిట్టివిభుః డేల నిష్పాదు
శక్తించు గహనంబులోపల గలయవెళకి | యెల్లధముల నాజాడలెరిగివచ్చి | కడలి
యవలీలగడచి విక్రమమెలర్చ | రావణాసురముఖ మష్టరాక్షసులను | న హవంబున
దొడరి కూలార్చుగాక ||

క! అనియిట్లు సీతబల్కగ | వినియచ్చటనున్న యసుర వెలదులుకోవం బున
కటములదర కరముల | గొనకొని కైదువలు బుచ్చుకొని యుద్ధతులై ||

వ! అందరు నొక్కమ్మడినార్చుచు నీపాపజాతి మన రావణునకు కీడు దలంపు
చున్న యది దీనిదృఢంచుడు మ్రింగుండను నెలుంగులు నింగిముట్ట ఘంకించు నవసరం
బున చేరువ నిడురవోయెడు త్రిజట మేలుకని వారలతో నిట్లనియె ||

క! మీకేటికేతత్తరపడ | రాకాసులకెల్లకీడు రఘురామునకుం | పాకటలీల
కుభంబగు || గాకని కలగంటినిపుడు కడుచిత్రముగన్ ||

వ! అది యయ్యది యనిన నెరింగించెద నావధానంబున వినుండు ||

చ! శిరముననూ నెజారగ నిశీసమయంబున భుక్తహస్తుడై | గరళముద్రాపుచుం
దనదు కంఠములందున రక్తమాలికల్ | కరముధరించి దక్షిణము గ్రీకునయొక్కడ
పంక్తికంధరుం | డొగెను నగ్నవేషమున నొచును నేకలగంటి వెండియున్ ||

చ! ఘనుడు విభీషణుండు వెలిగామరితక్కిన యట్టిరాక్షసుల్ | పనివడిరావణా
సురుని ప్రస్తుతిసేయుచు రక్తపుష్ప చం | దనములు మేనదాల్చి పరిధాన విహీనత
రావణుండు బో | యిసగతి దక్షిణంబునకు నేగిరటంచునుగంటి వెండియున్ ||

గీ॥ సామజారూఢుడై రఘుస్వామియిటకు । వేడుకలరంగ సామిత్రితోడగూడి ।
యరుగుదెంచి నిశాటుల యవనికూల్చి । సీతదోడ్కొని మరల వేంచేయగంటి ॥

క॥ సితవస్త్రంబులు దాలిచి । పక్షితోడం గూడి యధిక పరితోషముతో ।
క్షీతితనయ పుష్పకముపై । నతివిభవము మెరయచుండు నని కలగంటి ॥

గీ॥ ప్రబలబహుళాశ్వ సామజ రహితమయ్యు । లంకజలనిధిబడగంటి లంకలోన ।
రాక్షసాంగనలధిక స్వరంబులొలయ । నుబ్బినర్వచు పాడుచు నుండగంటి ॥

క॥ కావున నాకలనిక్కం । యేవిధముననైన రాఘవేంద్రుడు పంక్తి । గ్రీవాది
దుష్టదైత్యుల । వావిరిదునుమాడునిది ధృవంబరయంగ ॥

వ॥ అట్లుగుట మనమీజానకికి నవకృతినేయుట కజకంబు గాదనిన నారాకాళి
మూకలు భయాకులమానసులై నాయించువదనకు యభివందనం బొచరించి హిక్షలై
మెదగిరి నాతయు వృత్తంతంబు వానమంతండు విని యక్ష్మడా మగువ సీతయగట
నిక్కంబుగా నెరింగి తనవచ్చినపని యచ్చేయవకు తెలియపడం జేయువాడై దాశరథిం
బేర్కొని ॥

సీ॥ దశరథరాజనందనుడు విశ్వామిత్ర సవన హితానుర సహ్మకుండు । ముని
సతిశాప విమోచనుండంధ కాంతకభూరి చాప విఘ్నంసకుండు । భాగవ రాముని
బాహుబలంబెల్ల వింటనుగైకొన్న పీఠవరుడు । కైకవేడిన వరము నిక్కంబు కేసి ।
యడవికేగినయట్టి సత్యవ్రతుండు । చారుగుణసాంధ్రుడతులిత శాంతమూర్తి ।
యైన రఘునాయకుండిట కనిపెనన్ను ॥

వ॥ అని మరియును ॥

చ॥ యొనరగపనశాల కడనుండగ నచ్చటికొక్క రాక్షసాం । గన జనుదేర
దానిగని గ్రక్కునముక్కు సగంబుజేసినం । బనివడి దానిబాంధవుల పాయనిరోషము
తోడ బోర వ । చ్చిన నపుడానిశాచరుల చెచ్చెరరాముడు బోరగూల్చుడు ॥

క॥ హరిణంబై యొకరాక్షసు । డరుదెంచిన దానిదేర నారఘునాథుం । డరు
గుటయు వేచి నిన్నీ । తెరగున దశకంధరుండు దెచ్చెనిచటికి ॥

సీ॥ అంతనారఘువరుం డాగ్రహవిస్ఫూర్తి కుహనా మృగంబును కూలనేసి ।
యరుజన్ముయుక్తుడై యతిరయంబున పనశాలకువచ్చి యచ్చటను నిన్ను । గానక
చి తచే గాననోనెల్లడ వెతకుచు నొకగృహ విభునికతన । నీవిధంబంతయు నెరిగి
దుఃఖపుచు గ్రక్కున ఋశ్యమూకంబుజేరి । యబ్జ హితసూతితో హితమాచరించి
యతనికను రాగమొనవెడు నట్లయొక్క । కోలనవలీల వాలినిగూలనేసి । త్రిదివ

(౧౯౧) శ్రీనదా శివరామాయణము సుందరాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

సంఘంబు తను ప్రస్తుతింపుచుండ ।

వ॥ సుగ్రీవునకు రాజ్యంబానంగి యతని పురస్కరంబున పెక్కండ్ర శైలచరుల నీజాడ లరయంబుచ్చిన యేను సంపాతి వచనంబు కతన బాడబాశ్రయంబు గడచి లంకాపురంబు గలయ వెతకి యిచ్చట నిన్నుంబాడగంటి ననుజయుక్తంబుగా రామ చంద్రుం డపార వానర సేనా సమన్వితుండగుచు సుగ్రీవుని గూడి సుఖంబయున్న వాడు మీకు నిచ్చట సేమంబకద ।

క॥ నావిని ధరణీనందన । భావంబు నబ్బురంబు బ్రమదంబెనగన్ । గావదన మెత్తి వృక్షము । పైవలనుగ నొదిగియున్న పావనిగనియెన్ ।

క॥ కని వీడెక్కడికుహ నా । వనచరుడో యిట్టులసుర వరుడైన దశా । నను డనుపవచ్చె నొక్కో । యనియించుక జింతచేసి యాసతిమరియెన్ ।

చ॥ తనమదిలోన నిట్లనియె । తక్యముగా రఘుపీరుషీతనిం । బనిచినవాడొ లేక విధియాయెయొ యూహాయెనర్ప యేకలం । గగన్ భ్రమగొంటినో యురక కన్నుల కిట్టుల గానవచ్చెనో । పనివడియింతనుండిక శుభంబులు జేకురు పేళయయ్యెనో ।

గీ॥ అనుచుచింతసేయు నవనరంబునతరు । శాఖడిగ్గివచ్చి శైలచరుడు । నత నతమొక్కి పొత్తయుగ్మమ మోడ్చి । పలికెనొయ్యె నమృతభాషణములా ।

క॥ తల్లీనీకుగశ్రీరఘు । వల్లభుడాహారసుఖవి వజ్రతుడై దా । నెల్లప్పుడనుజ యుతుడై । యుల్లంబున జింతసేయు చున్నాడు సుమీ ।

ఉ॥ నావిని ధారుణీసుత మనంబుననించుక విశ్వసించిదా । పాపనితోడనిట్టులనె భానుకులేకుని దూతవేని యా । భూవరు రూపురేఖలును పోలకనాకు నెరుంగజెప్పినన్ భావములోన నీపలుకు పథ్యముగా వరికించి నమ్మెడన్ ।

క॥ అనుటయు వాయుతనూజుడు । జనకజమదినున్నయట్టి సంశయమెల్లన్ । తనలోనయెరిగి యపుడా । పనితకునిట్లనుచుబలికె వలనొశ్చంగన్ ।

సీ॥ రాముండు మేఘవనమువాడు వెడదయా నురమువాడధిక బాసురము వాడు । లలితవిస్ఫార పాలమువాడు కంబుకంధరము నాడమిత సుందరమువాడు । ధవ శాంబుజాత నూతనవత్సరుచిర నేత్రములవా డుద్వీలాస్త్రములవాడు । శరణువేడిన వారి సరమరసేయక పోచువాడదయుల నేచువాడు । భూతనయగలవాడు నెప్పుడు మునీంద్ర హృదయశీమల వసియించి పొదలువాడు । వాధిగంభీరుడాశ్రిత వత్సలుండు । భవ్యచారిత్రుడాజాను బాహుడరయా ।

చ॥ మఱియునతండు సర్వజన మాన్యుడుధన్యుడు భూరివిక్రముం । డరిమదభంజ

నుండు సుగుణాధ్యుడమేయబలుండు మేరు భూ | ధరసమధీరుడిందు ధరతామరసాసన
వందితుండు సం | గరవిజయాభీరాముడు జగత్ప్రియుడంగజ రూపుడెన్నగఁ |

క॥ ఉన్నగుణంబుల లక్ష్మణు | ఉన్నకునెనయైన యతడె యగునిక్కమ గా |
ఁచెన్నగ నతనిదేహము | గన్నసువనకంపుకాంతి గనుపట్టుసుమీ |

క॥ నారాకకెదురు సూచుచు | వారధికడ సంగదాది వనచరులున్నా | రా
రూఢి నీదుసేమం | బా రామునకెగుగసేయ నరుగగవలయున్ ||

ఉ॥ దేవరోధినిన్ను చరదెచ్చిన పిమ్మట రామచంద్రుడా | త్రోవనెలక్ష్మ
ణుండు తనతోజనుదేర నగుగుదెంచి ను | గీపునితోడ సఖ్యమొనరించి నినున్నది
జింతసేయ దా | నా విధమెల్లఁగంచి కమలాస్త తన భవుడప్పుడొయ్యనన్ ||

ప॥ నాడునీవు గీర్వాణ పరిషంధిచేలి పట్టవడి వచ్చునప్పుడు మీపైచేలంబున
ముడియంగట్టి పుడమింబడవైచిన భూషణంబులేనుగంచి పదిలపరచియుంచి నవిదెప్పిం
చి యతండు రామచంద్రుని యదుటఁజెట్టిచిన నానృపాలస్వారి వానింజాచి కన్నుల
నపారి వారికణంబులు గురియ మూర్ఛాగతుండై యొక్కించుక దేరి యవి యక్కునం
జేర్చి కుందుచుండిన మార్తాండసూనుండేనును దేర్చినట్ట కేలకు నూరడిల్లి నిన్ను వెళుట
కై పుత్తెంచినం జనుదెంచితి రామచంద్రుని దూతను యినజనినచిపుడ హనుమంతుం
డనువాడను ||

క॥ వనజాక్షీనమ్ము కుహనా | వనచరుడను గానటంచు వలనుగ సీతాం | గన
పాదపంకజంబులు | తనఫాలముసోక మొక్కి తరుచరుడంతన్ ||

క॥ ఇదెమీకు నానవాలుగ నదమలచరితుండు రామచంద్రుడనాచే | ముద
మొదవనంపె ముద్రిక | సుదతీకొమ్మనుచు నిచ్చె శుంభల్లీలన్ ||

ప॥ యితైరంగున నాకపిపుంగవుండు రఘుపుంగవుండంపిన సంగుళీయ్యకం బాకు
రంగలోచన చేతికిచ్చిన నచ్చెలువయు నానంద బాష్పనయనయు రోమహర్షణగాత్ర
యు నగుచు ముఖంబున జరునవ్వొలయ దానిముద్దిడి యప్పుడు ||

చ॥ అరమరలేక ఫాలమున నంటుచుకన్నుల నద్దుకొంచుదా | కరమనురక్తితో
లీగియ కౌంగిటజేర్చి ప్రియుండపోలె నా | దరమున ముచ్చటాడుచు ముదంబున
దేలుచు లజ్జనొందుచున్ | సరములగూర్పుచున్ గురుకుచంబుల పైవిడికొంచు నిట్లనున్ ||

క॥ యేనిచట నిట్టలుండగ | ప్రాణేశుడు నీవునన్ను బాసియచ్చటన్ | పూని
యెటులుంటి రక్కట | నానాధుడు నన్నుదలచు నాపలుకుగదే ||

క॥ నా మీదియాన సుమ్మీ | సౌమిత్రి యొకప్పుడైన జననుతుడగు నా |

(౧౯౩) శ్రీసదాశివ రామాయణము సుందరాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

రామునితో తననేర్పన | నామాటకు విన్నవించు నాకృపబుట్టా |

వ! అని మరియును |

గీ! అవధినొందెడుదాననై యంటిగాక | ధరణివిభునకు నామీది కరుణలేని |

డి! సౌమిత్రినాకెవ్వ రితరులెవ్వ | రకయ నవేమిగావలె నెరుగజెపుమా ||

ఉ! కూర్గతపంక్తి కను డిటకు జరదెచ్చిన నాటనుండియే | నారయనిద్రలేక
మలినాంబర నయ్యుపవాసమూది యీతీరున శోకవారినిధిదేలుచు ఘోరతపంబునేయ
మా | వారికి నీకుచేడు దయవచ్చెను నాయడ మేలెముదికా ||

చ! పనివడినన్నరామ జనసాయినిపెండిలి జేసివట్టి మా | చనువునవచ్చితో
దివిజ శాత్రువుని దెగటార్చవచ్చితో | జనకవ సుంధరాధిపుని సన్మణముల్ దలపోసి
వచ్చితో | గొనకొని చెప్పనీవు నిటకుంగృహతోడుత వచ్చుటంతయు ||

చ! మనుకులభర్తనన్న బహుమానతజేయుచు నిన్ను నెప్పుడు | తనకడవ్రేల
బెట్టిన విధంబుమనంబున మచ్చరించి నే | న్నన చిటులాగుజేసిపుడు పోలగనాయన వంత
జూది యా | యనఘునినన్న గూర్చుటకు నై పనిపూరుక వచ్చితెబలే ||

చ! యెరుగకయిన్ని నాల్లు హృదయేశుడునాయడ మోహముంచు నే | మురయుచు
నుంటిగాని వినుముదిక్సేయడ ప్రేమయెక్కు డా | నరపతకెట్టులన్న సురకాయక
శత్రుడు నన్నునిమ్మెయి | జెరగొనితెచ్చిన సరకు సేయకనుండే మనంబులోన దే
వరవిటయున్కిజేసి రఘువల్లభుడుద్ధతి వచ్చు జూడుదా ||

వ! అని యిట్లనేకభంగుల నయ్యంగరంబుతో సరస సల్లాపంబులాడి మారు
తాత్మజు నుద్దేశించి ||

ఉ! భానుకులావతంసుని శుభస్తితివేగ మెరుంగజెప్పగా | పూనిపయోధిదాటి
వేరీపూనకృపం జనుదెంచిలంకలో | దానవకోటికించుకయు తల్లడమడక వచ్చియిట్లు
నాదీనతబాపువారు జగతింగలరే మరిసివుదక్కగన్ ||

ఉ! భూరిబలాశ్వ మాకొరకు బూనియొకించుక శంకలేక యీ | తీరునవచ్చి
నట్టి భవదియ్యమహామృత శౌర్యధైర్యవి | స్ఫారజవ ప్రభావములు నన్నుతినేయ
తరంబెయ్యక్తి వై | వారగనింద్రదేవగురు వారిజగర్భులకేని పావనీ |

క! మునుగాధేయుడుర్ఘు రా | మునకున్నను పెండ్లిజేసి ముదమున నిపుడా |
మనుకులవిభునిగూర్చగ | వనచరవరనీకువంతు వచ్చెంజుమ్మా ||

క! వనజభవుడోర్వజాలక | పనివడిరఘువరునినన్న బాపెనెట్టులో | యనఘు
మమ్ముంగూర్చిన | వనరుహసంభవునిపదవి వచ్చున్నీకున్ ||

వ! అని యిట్లనేక భంగుల నతనిచిత్తంబలర వలికి ||

ఉ|| ఎన్నడువచ్చురామవిభు డెన్నడునన్ను పరిగ్రహించు నిం | కెన్నడునేను
రాఘవమహీశునిగూడి సుఖంపుచుందు నా | కెన్నడు వంతమాను హృదయేశుని పాద
సరోజయుగ్మము | న్నన్నులజాతునెన్నడిక కారుణికోత్తమ నాకుజెప్పవే |

సీ|| నావుడోజనయిత్రీవే వేగమేనేగి విభునితో నీవార్తవిశదముగను | వివ
రింపనారఘు వీరుండు నాకంటె బలియులైనట్టి యపారకీశ | సంఘకంబులగూడి సరభ
సంబున లుక్కపై నెత్తి చనుదెంచి బంధుమిత్ర | నచివతనూభవ సహితంబుగా రావణా
సురుబోరిలో హతముజేసి | నిఖిలదిశలందు తనకీర్తి నిండునటుల | ముదమెలర్పంగ
సాకేతమునకు నిన్ను | నథిఁగొనిపోవు నిజమునీవంత తడవు | పూనియిచ్చోట నిలువ
లేవేని పినుము |

వ! లంకానగరంబు తోడొగూడ వైనతేయుని యచువున నమ్మహారాజు నొద్ద
కుం గొని పొయ్యెద నరు దెమ్మనవుండు నయ్యంగన నవధికసూక్ష్మతనుండవు యిట్టి
కడింది ప్రయోజనం బెవ్విధంబున సంఘటించుననిన నతండు |

క! చిరునవ్వునవ్వి సీతకు | కరమాశ్చర్యంబుదోవ గాయుడు పంక్తుర్ | వర
సందలపువ్వులుగా | పరువడి విధ్యాచలంబు పగిదింబెరిగె |

వ! ఇట్లు రెండవ వింధ్యయ నుదనమేను వెంచిన పవమాన నూనుంజూచి |

గీ|| అనిల నందన నీబలంబరయు కొరకు | నాత్మలోపల దలచియిట్లుంటిగాని |
యెంతపనికైనఱాలుదు వెన్ననిన్ను | బోలవనచరులున్నారె భూతలమున |

వ! అని యనేకభంగుల యమ్మహాబలనందను నగ్గించి వానరేంద్రా యఖిల
లోక కంటకుండగు దశకాఠకంఠ విచ్ఛేదనాథంబుగా నతిఘోర తపస్వియుంటోలే
కృతీభూతనై యిడుములు గుడుచుచు నెదురుసూచుచున్న నన్నురఘుపతి సన్నిధికిం
గొని పోయిన నస్మదియ్య వ్రతంబు నిష్ఫలంబగును ననంతశౌర్యసంపన్నులైన రఘు
వీరుని విక్రమంబును వమ్ముంగాంచునట్టిది గాకుండనాయునికి యెరింగించి యావృత
కంఠీరవుని దోకొని వచ్చి నపుత్రశాంధవంబుగా పంక్తికంధరు సహృదీవంశేయు
మిందులకు గురివేరొకరుండు లేడనిన యమ్మహాశక్తి దీఘక్రోధంబున కద్భుతంబంది
మనంబున భయంబుగదుర నంజలి జేసి యాంజనేయుండిట్లనియె |

క! జననీనాకిక దడయం | జనదార వివంశవాధిఁ చంద్రునికడ కుం | పని
వినియవ శిఘ్రింబున | జనవతికే మానవా లాసంగెదొ తెమ్మా |

వ! అనుటయు నప్పద్మలోచన తనయు త్రమాంగంబున చాల్చు ననఘఘ్న

(౧౯౫) శ్రీనదాశివరామాయణము సుందరాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

రత్నంబుత్తరియ్యంబు కొంగునముడియంగట్టిన యది విడచి యాకపిసిహమ్మనిచేతికిచ్చిన
దానింగొని యద్దేవికి మొక్కి దీపనలుగైకొనిలేచి గమనోన్ముఖుండౌటయు ।

చ॥ అనిలజరామభూవిభుని యంఘ్రులకిమ్ముగ నాదు మొక్కుగా । గొన
కొని నీవు మొక్కిడుము కూరనిశాచర కాంతలిచ్చటకా । గినుకనొనర్చు బాధ లెరి
గింపుము సమ్మినదాని నిమ్మెయిం దనుజుని యాకెనుంచుటలు ధర్మపుగాదని పల్కు
మెడియుకా ॥

క॥ తనయంతటి శౌర్యోన్నతు । పని తామణినొక్కయసుర వంచించినచో ।
కినియకమ్ము కింగగునే । యని చెప్పుము శాంతపిటన నహంబునుమీ ।

ఉ॥ తానుదయాపయోంబుధి సుధాకరుడంచు దలంచియేకదా । భూనుతుడైన
మాజనక భూపతి రామునకుం బ్రియంబుగా । మానుగ నన్నొసంగె పవమానత
నూభవ యిట్టి నాయడకా । భానుకలావతంసుడు కృపారహితుండగుటేమి
చిత్తమో ।

వ॥ అని మరియును వాయుపుత్రా సుమిత్రానంద మిత్రనందనుల తోడ
నస్మదియ్య వృత్తాతంబెరింగింపుము పోయిరమ్మని వీడ్కొలిపిన నతండు పునఃపునఃకామ
స్కృతులొనరించి కొంతమూరంబు సనియూరక పోవుటలు పౌరుషంబు తెరంగు గా
దొక్కించుక విక్రమంబు నూపుట బాహుబలంబు కలిమికి ఫలంబని మనంబునంద
లంచి యశోకారామంబునకుం గవసి యుద్ధతంబున ॥

సీ॥ ప్రళయకాలమునాటి పవనునితెరగున భూరుహంబులు బెరికి పరవైచి ।
పవికెలబూనిన పాకవైరియు బోలె గినులశృంగంబుల నురుముజేళి । ఛండమదాభీల
సామజమోయన కాసారములను జీకాకుజేళి । పన్నగాంతకుని శుంభల్లీల దక్కిన
యండజంబులనెల్ల బెండుపరచి । భూరిపంచాన్యగండక పుండరీక । గండభేరుండ ము
ఖ్యమృగ వ్రజంబు । బారగాదోలి దిక్కులు పగులనార్చి । తోరణస్తంభము రువడి
జేరెనంత ॥

వ॥ ఇట్లు వక్రపరాక్రమంబెనంగ రెండవకాల భైరవుండునుంబోలె క్రిడించు
పావనింజూచి యవ్వనంబు కావలియున్న రాకాసులు భయాకుల మానసులై రావ
ణుజేరబోయి యిట్లనిరి ।

క॥ దనుజాధీశ్వర యెక్కడి । వనచరుడో యొకడువచ్చి వసుధాత్మతో । దను
మాటలాడి మరలు జనచుక వనమునకు గవసి సాహసవృత్తికా ।

క॥ జగతీజంబులు బేరికి వి । హగములనుద్ధతి నిజంపి యార్పులు చలగకా ।

మృగముల గసిమసగిపు డా । నగచరుడున్నాడు తోరణ స్తంభమునన్ ॥

గీ॥ అనిమిషారాతి వినుమట్టి వనములోన । జనకసుతయున్న దిక్కు వృక్ష
ములుదక్క । నావనాటుడు బెకలింప నట్టివిటవ । మరసిచూడంగ మందునకైనలేదు॥

వ॥ అనినవిని మండిపడి యా ఖండలశాత్రవుండు ఛండ పరాక్రములగు దశ
సహస్ర దానవ వరులంగని నానింబట్టి తెండని నియోగించిన ॥

సీ॥ ఘనతరశూల ముద్గరచక్రకరవాల ముఖ్యసాధనము లిమ్ముగఁగరించి । నడ
చిముందరతోరణ స్తంభముననతి వీరుడై యొప్పుసా మీరిజూచి । యార్పులుజలగ పీ
డాయితజేశీన వృక్షచరుడని వివిధగతుల । నాడుచుడగ్గర నరిగిరయంబున గొట్టుడు
పోసీకపట్టుడనుచు । హరిణసంఘంబు కొప్పువాని యరకమాలి । కరివిరోధిని జనకిన
కరణీనాసు । రాదలొక్కట గుమిగూడి యాగ్రహమున । నతిబలాత్మజుపై నేగ నాత
డపుడూ ॥

క॥ వాలముద్రిప్పుచు తారలు । రాలదిక్కరులు మొగ్గ రాక్షసులార్థన్ ।
చాలాబెగ్గిలరెండవ । కాలునిక్రియ దిశలుబగుల గానార్చివెనన్ ॥

ఉ॥ వారలతోడనిట్టులనె వారిజమిత్రకులాబ్ధి చందృడౌ । నారఘవీరువంపున
ధరాత్మజజాడల నేగుదెంచితిన్ । భూరిబలాధ్యుడంబవన పుత్రుడనన్ హనుమంతు
డందు) దే । వారిసమూహబంధుర మహాటవిపాపక మూర్తినారయన్ ॥

క॥ వరువులుబారుచు మీరీ । తెరగుననిటకేలవచ్చి తిరి దుర్మతులై । దురమున
నన్నోర్వంగా । హరిహయముఖ దేవకోటికై సందరసే ॥

చ॥ సురులజయించినట్టి కడుశూరులమారయ మేముమాకు వా । నరుడన
నెంతవాడని మనంబుననించుక శంకలేకనిం । దరుజనుదెంచి నారలుగదా మిమునొక్కని
బోవనీక భీ । కరగతిదృంచివై చి దశకంఠనకున్ వగబుట్టజేశెవన్ ॥

ఉ॥ నావుడుదైత్యులార్థల ఘనంబుగరోషము లుప్పతిల్లినా । పావనిమీద
ముద్గర కృపాణము ఖాద్యఖిలాయు ధావళుల్ । వావిరినేశియార్చిన నవారితవిక్రమ
మొప్పునాతడా । దేవవిరోధులంగని మదింజలరేగి కృతాంతుకై వడిన్ ॥

గీ॥ అలిగితోరణ నిక్షిప్తమైనయట్టి । పరిఘయవలీలగై కొని పావకుండు । విపిన
మేర్పుతెరంగున వివిధగతుల । తొడకిదేవవిరోధుల దృంఢజౌచ్చె ॥

క॥ కొందరశిరములు దృంచియు । కొందరయుద రమాలవ్రచ్చి కుపితాత్మకుడై ।
కొందరిని బిలుకుమార్చి । పురందరుడునుతింప సంగరం బొనరించెన్ ॥

వ॥ ఇవిధంబున గగన ప్రచారుడై మారుతసూనుండా పిశి శాశనులం గసి

(౧౯౭) శ్రీనదాశివ రామాయణము సుందరాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

మసంగిన యతనిబారిబడక తొలంగి సావునకుందప్పిన వారలు తలలువీడఁబారి సురారి కత్తెరంగు చెప్పిన ।

ఉ॥ ఆనగవైరిశత్రుడు ప్రహస్తసుతుండగు జంబుమాలి నె॥ తేనయమారగా చిలచి నీవురయంబున నేగిలంకలో । దానవవీర సంఘము ముదంబున వ్రస్తుతి నేయునట్టులా । వానరుబట్టి తెమ్మనుడు వాడువెసం ధనురాస్త్రపాణియై ॥

క॥ చనిబెట్టుగ చాపగుణ । ధ్వనిమోయగ దిక్కుల దృవడాసియనిల నం । దనుపైన నస్త్రవర్షము ఘనముగగురియించి యధిక గాఢస్ఫూర్తి ॥

ఉ॥ ఆననశీమనొక్క నిశితాస్త్రమువైచి దశాంబకంబులం । బూనికరంబులం జూనుప భూరిపరాక్రమ ధుర్యుడా జగ । త్పాణితనూజుడొక్క శిలబల్విడితెచ్చి నిశాటునేయ న । ద్దానపుడాశిల సునిసి తప్రదరంబుల నుగ్గసేయుడు ॥

చ॥ తరుచరుడందుకు గనలి తద్దయుబెట్టున నార్చివానిపై । పరిఘముద్రిప్పి వేసిన సువర్ణవిరోధులు భీతివారగా । నరదమునశ్వముల్ బటు శరాసనము వివిధాస్త్ర శస్త్రముల్ । శిరమును గాత్రముంజదిసె శీఘ్రమైదైత్యుడు గూలె మేదిని ॥

వ॥ ఇత్తెరంగున వానినంత కాంతికంబున కనిచి యాంజనేయుండు తోరణ స్తంబంబుచేరె నంత సంగరంబున మారుతి వేడిమికొర్వక పలాయితులైన నక్తంచరులు రావణుకడకేగి జంబుమాలిపాటు జెప్పిన ।

మ॥ దనుజాధీశ్వరు డందుకెంతయును కోధస్ఫూర్తిమై మంత్రి నం । దనులం బల్వర నంపవారలతి యుద్ధాడప్రతాపంబు న ద్ధనురస్త్రామిత శస్త్రధారులును నేనా యుక్తులై వాయు పు । తున్నిపైనొక్కట నేసియార్చిరి మహారోషంబు తోడంగడు ॥

క॥ పరువడి నమ్ములవానం । గురిసిన నక్కీశవరుడ కుంతితబల్తుడై । తరిమి యవి నుగ్గసేయుచు । సురశత్రులమీద గవిశె కుంభల్లీల ॥

సీ॥ కరతలంబునను కొందరమస్తకంబులు పరియలువారగా జరిచికూల్చి । ఘన ముష్టితతుల పెక్కండ్రనుద్ధరతను ఘోరంబుగాబట్టి గృద్ధినంపి । కౌగిటకొందర గారించిబిగ్గర నదిమిపోనియ్యక హతముజేసి । పాదతలంబుల పల్వరవధియించి భుజముల కొందర బొలియజేసి । వాడినఖములకొందర వ్రచ్చిత్పంచి । రథము రథమున జరిపి సారథులనడచి । యపుడుదిక్కులు బగులంగ నార్చికాల । భైరవాకారుడై యొప్పి పవనజాడు ।

క॥ అంతంగొందరు సురకిపు । అంతేవడినేగి దాన వేశునకా వృ । త్తాంతము చెప్పిననిధుక । చింతించి దశాననుండు చెచ్చరనపుడు ॥

వ॥ యూపాక్ష విరూపాక్ష ముఖులగు దండనాయకులం గనుంగొని మీరలు కరితురంగ బలంబులంగూడి చని యావనచరునిం బట్టితెండని నియోగించిన నాసుమన సారాతులు మదేభారాతి విక్రములై దశదిక్కులం దలంక కూకలిడుచు తోరణ ప్రచారుండగు సదాగతినందనుం గూడ ముట్టి ॥

క॥ గొదకొని యసక్రిమయంబుగ | పొదివిననాలంబుదిక్కి భూద్రచరుడులో జదలవిదళించెను వా | రిదముల బోదోలుపవను రీతినానిన్ |

సీ॥ ఆలోనయూపాక్షు డైదంబకంబుల కపిపుంగవుని మస్తకంబునాట | నేయు డాతడు నింగికెగసినయూపాక్షు డతనితోనయెగసి యంపవాన | గురియింపపావని గొనకొనివారించె నంతవిరూపాక్షు డల్లెతోడరి | శరములముంచిన యిరువురుదైత్యులు గగనప్రచారులై కడగి ముద్గ | రంబులుద్ధతిదిక్కి శీఘ్రముననేయ | వాయుసూనుండు గనలి దుర్వారశక్తి | గదసిపరియలుగాతల లరికాలడాచి | నాసురారులనిద్దర నవని గూల్చె |

ఉ॥ వారలనట్లదృంచి కపివంశవరేణ్యుడు శేషసైన్యముల్ | జేరగనేగిభూరిమద సింధురమాగ్రవా వృత్తితోడ గా | సారములోపల్గ మెలగు చందమునన్ పాయ నామజంబులన్ | వీరనిశాటులందునిమి వెండియుతోరణ వాసుడౌటయున్ |

వ॥ అంత నాసామీరిచే నూటికిం గురిగాక తప్పినసురరిపులు లంకకరిగి యత్తై రంగు పురందర కంబకునకుం దెలిపినవాడు గనలొంది |

క॥ అక్షీణవిక్రముండగు | నక్షకునింజేరబిలచి యరిభంజన సీ | వీక్షణమయ టకు జనియా | నృక్షచకుం బట్టితెమ్ము వేగంబనుడున్ |

సీ॥ అతడిద్దసన్నద్ధుడై ప్రమోదంబున రమణీయ్యమణి భూషణములుదాల్చి | కనకచిత్రితదివ్య ధనురాస్త్రపాణియై యఖిలభూషణ నిఖిలాస్త్రశస్త్ర | లాసురంబగు తేరు పైరయంబున నెక్కి కనదురురత్న కేతనముగ్రాల | సామజహాయభట స్వందనా నీకంబు నిరుగెలంకులయందు నేగుదేర | దట్టముగశంఖ భేరికా ధ్వనులుమోయి | వీరభటసింహ్మానాద దిక్పూరముగను | నడచికడురోజుచును తోరణముననున్న | యతి బలాత్మజ పొడగని యలుకవొడమి |

వ॥ వింటి గొనయం బెక్కించి గుణంబుసారించి విజృంభమాణా వప్తంభంబున॥

చ॥ అనిలతనూజ మేను వివిధాస్త్రమయంబుగ నేసియార్చి నం | దన మదిలో దలంకకను దగ్రతనాఘను డంభ్రవీధికిం | జనినను వానితోనెగసి శైలచరేంద్రుని నంప వెల్లి దే | ల్పిననత డానిశాటుని శిలీముఖసహ్మాతి మెచ్చియాత్మలోన్ |

(౧౯౯) శ్రీనదాశివరామాయణము సుందరాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

ఉ॥ బాలుడనంగ రాదితని బాణపరంపర కోర్వపూర్వ వి । కృపలకుడైననోప
డది గావున నీకలుషాత్మనుద్వివై గూలగజేసి లోకముల కుం బ్రమదంబానరింతు
నటంచుదా । వాలముద్రిప్పియాద్ది సురవైరిరథం బరచేత వేయిడున్ ॥

క॥ తురగాస్త్రసహితముగ నం । బరతలముననుండి యపుడు బటువేగముతో
సురరిపుని రథమునురుమై । ధరపైబడభూరిఖడ్గ ధరుడైవాడున్ ॥

క॥ పొలివోని బంటుతనమున । బలుడిడి గగనమునకెగయ పవనసుతుండా ।
ఖలునికడకాళ్లు రాకా । సులుతల్లడమందబట్టి కుంభల్లీలన్ ॥

చ॥ ధరణికినేగుదెంచి వివిధస్థితకాంచన భూషణావళుల్ । సరగునరాల నంగ
ముల సఁధులువీడ తొడలే భుజంబులున్ । విరుగగ కంఠమున్నులియ నెత్తురుగ్రక్కగ
ద్రిప్పితిప్పి దు । స్తరగతి నేలతోవయిచి చంపెనిలింప విరోధి నెంతయున్ ॥

వ॥ ఇట్లు వాయునూనుం డానిశాచరుం బరిమార్చి వానిబలంబుల నుద్ధండ
భుజాదండంబుల ఖండించి తోరణాధి రూఢుండయ్యె నంత హతశేషుల వలన రక్షో
నాయకుం డక్షకునిపాటవిని దూఱాకాంతుండై కోంతవడికి యింద్రజిత్తు నుద్దేశించి॥

చ॥ అరిబలభేదివంచి తగుణాఢ్యుడవద్భుత భూరిఘోర నం । గరవిజయాధి
రాముడ వఖండపరాక్రమ శాలివా సురా । సురలకునేని నిన్నెదిరి చూడగశక్యమె
పోరనా పురం । దరుజరబట్టివేమును సుధాంధస సుఖము దోలియుద్ధతీన్ ॥

క॥ నాతోనెన్న సమధుండ । వాతతభుజ బలిమికలిమి నస్త్రనిపుణ వి । ఖ్యా
తుం డవబేధ్యుండవు । నీతిపరుడవతుల శౌర్య నిధివెన్నంగన్ ॥

గీ॥ మున్నుజంబుమాలి ముఖ్యనిశాటి నం । ఘంబులక్షకాది ఘనబలాఢ్యు ।
లధికసేనగూడి యరిగియా వనచరా । ధముని నోర్వలేక సమసిరనిసి ॥

వ॥ కావున తక్కుగులకు నక్కపికులాధము జయింప తరంబుగాద నీవివ్వడ
చని ॥

చ॥ ససురమునందు దివ్యశర జాలమువేడిమి జూపిభూరి వి । క్రమమలరార
దైత్య నికరంబుగనుంగొని యాత్మలోన నం । భ్రమముననొంద నదిచరు బట్టుకర త
డెంతయంచులో । భ్రమయకుమెన్ని భంగుల శుభంబగునీకును పోయిర మ్మొగిన్ ॥

సీ॥ అనపుడుశక్తిజిత్తాత్మలో నుప్పొంగి యపుడుతండ్రికి మ్మొక్కి యతనిచేత ।
పవనల్ గైకొని తీవ్రదంష్ట్రాసనం బులు తాక్ష్యవేగంబు భూరితర బ । లాశ్వసం
ముతము వియచ్చరంబగునట్టి యరదంబువై నక్కి యఖిలదిశలు । బదరీకృతంబుగా
ల్విడినార్పుచు నతలితాటోప సురారికొటి । లమితసేనాసమన్వితు లైతనర్చి తోడ
తుదేర చని చని తోరణమున । బంధురోన్నతశౌర్య విభ్రాజమాను । ననిలనూనుం

గనిదాయు నవసరమున ।

క॥ మృగములు వాపోజొచ్చెను । ఖగములు నరచుచునుదిరిగె కలగెదిశల మ ।
ర్వ్యగణంబంబర తలమున । నగచరు విక్రమము జూతమని నిల్పిరొగి ॥

స॥ అప్పుడు ॥

క॥ రావణి కఠినాస్త్రంబులు । పావని పైనేయ రామభద్రుని భటుడా । దేవేంద్ర
జిత్తుశరములు । దావెనదునుమాడి యభ్రతలమున కెగెళ ॥

చ॥ యగశినమేఘనాథుడు నహీనపరాక్రమ మొప్పునప్పు డా । యగచరవర్యు
మీద నురయంబున తేరటు దోలియుజ్వలా । శుగములు బిట్టుగాబరపు చుంగడు
భీషణ మూర్తిదాల్చి ది । వ్యగణముభీతిచేదలక నమ్ములవెల్లిని దేల్చియాచ్ఛుడు ॥

చ॥ తరలకనద్రివోలె శరధారలవేడిమికోర్చి యుద్ధతి ॥ సురరిపుమేనువ్రచ్చి
కడుసుక్రగజేయుచు బిట్టగృద్ధచు ॥ బరువడిదాటుచు మరలి పైకొనిపోరుచు
నోటదక్కి యం । బరచరుడై తనరెచ్చ పవనూనతనూజుడు శౌర్యధుర్యుడై ॥

వ॥ ఇవ్విధంబున నొండొరులు బద్ధమత్సరులై పోరుచున్నంత ॥

క॥ రావణి తనలోనిట్లనె । నీవనచర వీరుశౌర్య మేమనవచ్చు ॥ చావచడ
దావహంబున । లావితనికి నెక్కుడయ్యె లక్షింపంగ ॥

క॥ అదిగావుననీకీశుని । కదనంబున గెల్వతరమా గాదేరికి బె । ట్టివమగుబ్రహ్మ
స్త్రంబున । వలక నిజింతుననుచు వాడుద్ధతుడై ॥

గీ॥ అదికనియతితోడ నప్పుడయ్యస్త్రంబు । వింటబూనిమింట మంటలడర ।
నేయవాయుపుత్రు డెంతయుమూర్ఛిల్లి । యంబరముననుండి యవనివ్రాలె ॥

వ॥ వ్రాలి యొక్కింత తడవునకుం దెప్పిరి యాబాధంబు బ్రహ్మస్త్ర బంధంబని
యెరింగి తదేక నిష్టాగరిష్టుండై మానసంబున తన్మూలధ్యాన్వర బొనరించి బంధ
మోచనుండై వనజభవుని యనుమతి కొంత యనుననించియును దోషాచరునితోడ
భాషింతుడను తలంపున వెణుంగువానింబోలె కనుంగొనుచుండ రాకాసి మొత్తంబు
జనుదెంచి యాకపిండ్రుని పెనుమ్రోకుల నంటగట్టి మేఘనాథ పురస్సగులై యార్చులు
నింగిముట్ట లోకవిద్రావనుండగు రావణు సమ్ముఖంబునకుం గొనిపోయిన నుగ్రా
కారుండై హనుమంతుం గనుంగొని ప్రహస్తునివదనం బవలోకించి వానితోనిట్లనియె ॥

గీ॥ ఈవనాటుడిటకు నేతేరపనియేమి । వచ్చియిట్టులేల వనముబెరికె । నరయ
తన్నునంపి నట్టివాడెవ్వడు । తెలియనడుగుమీవు తెల్లమిగను ॥

చ॥ అనుడుప్రహస్తుడంత పవనాత్మజగన్గొనిపల్కె నిట్టులో । వనచరనీవు నిచ్చ

(౨౦౧)

శ్రీనదాశివరామాయణము సుందరాకాండ ౧ అశ్వాసము

టికి వచ్చుటకేల ప్రయోజనంబు ని । న్ననిచిన యాతడెవ్వడు సురారులనేల వధించి .
తీవు గా । బుద్ధున విడిపించిపుచ్చెదను బొంకకనంతయు నేర్పరింపుమా ।

సీ! అనినప్రహస్తుని యాననంబీక్షించి యేపున పవనజడిట్టులనియె । పూషణ
న్వయ సుధాంబోధీ సత్పూణిమచంద్రుడౌ రఘురామ చంద్రుడూత । ననిలతనూ
జుండ నినజుసినచివుండ హనుమంతుడనువాడ నగచరుడను । జనకతనూభవ జాడకై
యేతెంచి వననిధిలంఘించి వచ్చి యవని । తనయబొడగాంచి శృంగార వనముబెరికి ।
క్రిదశవైరులకొందర కదనభూమి । హతముగావించి పేర్చి దశాస్సుతొడ । పరగ
భాషించుకొరకునై పట్టువడితి ।

వ! అనిపలికి యల్లవారలు వినుచుండ దశముఖునిం గనుంగొని ।

చ! ఇనకులుడైన రాఘవ మహీశుడు పంక్తిరఘుండు వంపగా । ననుజుడుసీరకే
తనప్రియాత్మజుడో నరుదేరవచ్చి తా । నొనరగ పనశాలకడ నుండగనచ్చట మాయ
వన్ని వం । చననిటులాగు శంకిలక జానకిదెచ్చుట నీకుబాడియే ।

క! అనిమిషుల బారదోలితి । ధనధుని పుష్పకముగొంటి నర్పంబుననక ।
మనుజుండు గెల్పువాడే । యనిచూచుట మానుమీ దురాగ్రహమేలా ।

గీ! అతులితోన్నతమైన యాకారముననొప్పు । కలిమియందు బాహుబలము
నందు । సతులయందుదలప సుతులందు హితులందు । గలరెనిన్నుబోల నిలనుఘనులూ?

మ! దనుజాధీశ్వరయిట్టి నీకలిమి వ్యథంబయ్యెడింజూడు రా । మునిబాహుబల
మీవెరుంగవు జమీ మున్వాలసాశంబుచే । నినుబంధించిన వాసవిందునిమె నంతే
కాదు యూహింప న । య్యనఘుండమ్మరి బోయుచోదొడర ఫాలాత్తుండుదాశర్తుడే ।

చ! అనవుడు బిట్టరోజుచు దశాస్యములొక్కట బెంచికన్నులక । కనదురు
విస్ఫులింగములు గ్రమ్మభయంకర శస్త్రధాతులం । గని కపికిటకాథముని కట్టుడు
కొట్టుడు త్రోచుడుచు బ । ల్కినవిని యాభీషణు డొగిం దశకంతునితోడ నిట్లనుక

మ! తనపాలేలిక పంపుబూనిటకు నుద్యద్విక్రమంబొప్ప వ । చ్చినవాడై ఇటు
లాడెగాక మదిలో జింతింపగావీని వ । ల్లను తప్పేమియనాక భూరితర శాంతంబెల్ల
లోనాడి యో । దనుజాదీశ దురాగ్రహంబొదవి దూతంజంపగా బాడియే ॥

క! రావణ నీకోపాగ్నికి । దేవాదీశుండొ జముడొ త్రిపురాంతకుడో ।
గావించిచూడు మదిలో । నీవనచరుజంపదీన నేమగుననుడుక ॥

గీ! అపుడు తమ్మునివాక్యంబు లాదరించి । రాక్షసేంద్రుండు భటుల చేరంగ
లచి: । తొడరి యీవాసరాధము తోకగాల్చి । పురముగలయంగ వెనదిప్పి పుచ్చు
చుమా ॥

వ॥ యమభటు లంబోని నిశాటులు పెక్కండ్రవచ్చి యాపురంబున నఖిల గృహంబుల కార్పాసపట్టికలు దెచ్చి నూనియనలది యతని వాలంబున సుట్టి యనలం బిడి మునుపటి కట్టులు వదలక పట్టుకొని వాద్యంబులు జలంగ నార్పులు నింగిముట్ట వీధులం దిప్పచున్నంత ।

క॥ అనల శిఖలించుకేనియు । తనుజోకక యుండునటుల తరుచరవరు డా । త్తను సీతానాథుని పద । వనజంబులు దలచుచుండె వారనిభక్తి ॥

క॥ యేమనిచెప్పుడు శ్రీరఘు । రామని సామాధ్యమది రాజతనయ యా । భీమానలశిఖలప్పుడు । సామీరికి చంద్రకిరణ సంఘకమయ్యె ॥

వ॥ అంత ।

క॥ తనుగట్టినకట్టులు దు । క్తునియలుగా తెంచివైచి కూరహిగతి । వన చర వీరుడురోజుచు । ననిమిష శాత్రులగూల్చి యపురుద్ధతడై ।

చ॥ అమితపరాక్రమం బెశగ నార్చుచునెక్కడ తానెయ్య శీ । ఘ్రీమ దిశల మిడుంగురులు గ్రమ్మగమంటలు మింటనంట రో । మముమదిలోన హెచ్చగ నిశాచరసంఘ నివాసముల్ గ్రీమ । క్రీమముగ గాల్పజొచ్చెలయ కాలమునాటి కృశానుపోలిక ॥

శా॥ ఆలంకాపురిలో విభీషణుని గేహంబొక్కటే తప్పగా । వాలాగ్నిందశకంఠ ముక్తి దనుజ వ్రాతాలయంబుల్ ధను । శ్శాలల్ భూరిమదేభశాలలును విస్ఫారాశ్వ శాలల్ మహా । జ్వాలాభీలము గాగగల్పె వెననా సామీరి యొక్కుమ్మడి ॥

క॥ అనిలజనివిక్రమం బే । మనిచెప్పుడు ఘటికలోన నద్రీజవినుమా । దను జుని పురివాలమ్మన । దనరెడు నపార్చి కర్పితముగాజేళె ॥

వ॥ అసమయంబున ।

క॥ పొగలెగళెనచట నదిగో । మిగులన్మండంగ దొడగె మెండుగనచ్చో । మొగులందెనదుగొ మిడుగురు లగణితముగనంచు పౌరులాత్మను భితి ॥

వ॥ నలుగడలం బరచుచుండి రట్టియడ ।

క॥ అనలకణంబులు నంబర । మునముట్టగ ధూమశిఖల ములు వడిగ్రమ్మం । గనునర్బులెగయ నుగ్ర । ధ్వనులను మండంగజొచ్చె వడినింగికడన్ ।

గీ॥ దానవాధీశుడప్పుడు తానుతగు సు । రాహితులతోడగూడ పురంబువెడలి చేయునదిలేక మదిలోన చింత జెందు । చును తనంతన ఖిన్నుడై నూచుచుండె ।

వ॥ అనఁడు ॥

సీ॥ ఘనరతికీడల బెనగినిద్దరతమి నగ్నికీలలయట్ల నడగువారు । తమ తమ భూషణా తతిదేరగానేగి సప్తార్చిశిఖలెర్చి సచ్చువారు । నంగంబులను విస్ఫులింగంబు లంటగా దూరినల్లిక్కుల బారువారు । పానమనావేశ పరవశంబుననిండ్లు వదలంగనేరక మడియువారు । నంబరంబులువీడగా నరుగువారు । మందిరాంగణసీమల మృగ్గువారు । నగుచులంకాపురంబున నసురుల్లిట్లు । గూలిరెక్కడజూచిన గుంపులుగను ॥

క॥ శాలలువెలువడి నగ్ని । జ్వాలలు గాత్రములనంట జచ్చుతురగముల్ । వ్రాలుమదకరులు చిట్టుగ । గాలిధరంగూలునట్టి ఘనసౌధంబుల్ ॥

వ॥ మరియు రెక్కలుకమరి కలకంబులుసేయుచు బాలియు శారికాకీర పారావ తాద్యండ జంబులును మండెడు ధాన్యరాసులును పొడియైన వజ్జివైడూర్య ముఖ్య నానారత్నంబులునై నకల ద్రవ్యశూన్యంబై అశోభితంబై జ్వాలావృతంబై లంకా పురంబు వెలింగె నయ్యవసరంబునం గొందరు దైత్యవీరు లాకీశవల్లభుం దాకిన ॥

ఉ॥ వారల వేల్గిడిందునిమి వాయుసుతుండు ప్రమోదచిత్తుడై । వారకతన్ను నొక్కట దివోకసులెంతయు బ్రస్తుతింపగా । భూరిపరాక్రమంబెనగ భూస్థలివ్రయ్యగ నార్పుచున్ వెన । స్మరధిజేరనేగె రజనీచరులెల్లడ నిల్చిచూడగన్ ॥

వ॥ ఇవ్విధంబున లంకాపురంబు సప్తార్చికర్పించి పోరవచ్చిన నిశాచరవీరుల బారినమరి రత్నాకరంబుజేరి యందు వాలానలంబార్చి మరల వైడేహికడకేగి వినమి తోత్ర మాంగుండై కేలుమోడ్చియున్న యప్పాననింగాంచి జనకపుత్రిక యిట్లనియె ॥

క॥ అరిదిపరాక్రమ సీవును గరుడుడు పవనుండునబ్ది గడవనమధుకల్ । పరికింప లంకగాల్వగ । నొరులకుదరమానె నీకు నొకనికిదక్కన్ ॥

వ॥ అని కపింద్రా ఇంద్రాదులకు పట్టువడిన యవ్పడేమనికొంటివి యేచందంబున బంధంబులబాసీతివి యేపగిది నగ్నివలనం గడతేరితివి యేతెరంగున వైరులం బిలుకుమార్చితివి యెరింగింపుచునుడు ॥

గీ॥ ఆత్మలోపలముదమంది చూవనిసుతకు • నవుడుదా పనముబెగుకుట లాది గాగ • యున్న తెరగున నంతయు విన్నవించి • పోయివచ్చెదననిపల్కి భూద్రచరుడు॥

వ॥ అవనినందనచేత ననుజ్ఞాతుండై యొక్క భూధరంబెక్కి యుత్తరాభిముఖుం డై విను వీధికెగసి రోదసీ కుహరంబునిండ సిహ్మానాదంబు సేయుచు బోవుచుండె నెప్పుటియట్ల మైనాకంబు నూరటగావింప నెదురేగుడు నయ్యదివరు నాదరించి కేల నంటియా మంత్రణంబుజేసి తొంటివిభుంబున జనుచుండె నంత నక్కడ ॥

ఉ॥ అంగదముఖ్యవానర చయంబురయంబున మింటనట్టు లు । పొంగుచు

వచ్చువాయుసుతు భూరితరాద్భుత సింహ్లాదమున్ ♦ చంగటనాలకించి తమచైతన
నుండెడు నదులున్ మహా | త్రుంగమహిజముల్ జవముతోడుత నొక్కడ నెక్కి
చూచుడున్ |

వ॥ వారలకు జాంబవంతుండిట్లనియె |

క॥ పావనిజనకజ బాడగని ♦ తావచ్చెంబోయిచుదిని తలపగనత డా ♦ దేవిని
జూడకయుండిన ♦ నీవిధమున సిహ్లాద మేటికిసేయున్ |

వ॥ అని తమలోభాషించు నవసరంబున |

సీ॥ అంగదాదివనాట లాత్మలనుప్పొంగి కరమథినొండొరు శాగలింప ♦ నతు
లితోన్నత మహేంద్రాచల శృంగంబు గృంగితుత్తుమురయ్యి నింగికెగయ ♦ తనుకాంతి
పద్మమిత్తునికాంతి భాతిని పరగిదిక్కులయందు ప్రశ్బిళొనగ ♦ నబ్బురపాటుతో
ననిమిషుల్ తనశౌర్య మంగనాయుక్తులై యభినుతింప ♦ సాంద్రతరమోదమున వాన
రేండుడు దధి ♦ గడచివాలంబుడిప్పచు వుడమిరేని ♦ యడుగులెప్పుడు గనుగొందు
ననుతలంపు ♦ మెండుకోనివచ్చినిల్పె నాకొండమీద |

వ॥ ఇవిధంబున సౌభాగ్య సాంద్రంబగు సమ్మహేంద్రా చలంబుమీద నిలచి
వాలితనయ జాంబవంతులకు మొక్కి తక్కిన బలీముఖుల నుచితగతుల సంభావించి
చారుగుణ సంఘాతయగు సీతంజూచితి ననవుండఱు వానరులాత్మల నుప్పొంగి యాన్పులు
నింగిచలంగ ప్రమోహమత్త చిత్తులైరి యంగదుం డా మారుతి నాలింగనంబుజేశె
యంత నందరు నొక్క విపులశిలాతలంబున గూర్చున్న యవసరంబున జాంబవంతుండు
హనుమంతునకిట్లనియె |

చ॥ వననిధియట్లదాటితివి వాసవశాత్రవవర్యు ప్రోలికే॥ యనువునన్దేగి తయ్య
వని జానతినేక్రియగంటి సీత యే॥ మనియను నీవుగ్రమ్మర సురాని నమూహముల
మొరంగి వచ్చిన విధమెట్లులింతయును జెచ్చెరమాకు నెరుంగబల్కవే |

క॥ అనుడు వవమాననూనుడు | తనలోన ప్రమోదమంది తద్దయుతానా |
వననిధిగడచుట లాదిగ | పనివడివారలకు తేటపడ వినుపించె |

వ॥ ఇవిధంబున నెరింగించిన యతినియద్భుతశౌర్యంబున కచ్చెరువంది బహు
భంగుల నగ్గించి మనమింక తడయనేల రామచంద్రుని యొద్దకు పోవుడమని యంగద
ప్రముఖబలీముఖులు వాయునందన పురస్సరంబుగా నచ్చోటువాసి వచ్చి పరమాను
శాగంబున |

క॥ దధిముఖపాలితమగు నా | మధువన ముద్ధతినిజొచ్చి మదకరులట్లం | గు

(౨౦౫) శ్రీనవాళివరామాయణము సుందరాకాండ ౧ ఆశ్వాసము

ధరచర నికరములు బహు | విధముల చిత్తాబ్జములను వేడుకలలరక ||

సీ! గొనకొనితేనియల్ గోలుచుసోలుచు నిద్దురబోవుచు నిక్కిలేచు | మను
దోకలెత్తి చూచుచు వీకనార్చుచు గునియుచుబాగుచు కూకలిడుచు | క్షోణీకుహంబు
లెక్కుచు నేలకురుకుచు గ్రమ్మరభ్రాకుచు గంతులిడుచు | నాడుచుబాడుచు నట్టిట్లు
దిరుగుచు వెక్కరించుచు వికవికననగుచు | నొకనిపై నొక్కడలుగుచు నొకనిమీద |
నొకనిద్రోయుచు వేరొక డొకనిచేతి | ఫలములురువడిమెసరి చప్పటలుగొడుచు |
విశ్రమించిరి యాకపివీరులిట్లు ||

చ! ఒకధరణీజమెక్కి నొక డొయ్యనపండులు దించునుండగా | నొకడదిజూచి
యొడకర యొద్దతివాని బడంగద్రోవి దా | పక పక నవ్వుడతని పైబడునంతనె
యొక్కడందు వ | చ్చి కలహమేలయంచు తన చేతిఫలంబు లొసంగువానికి ||

క! కొనగొమ్మపైన నొక్కడు | పనివడి పండులుదినంగ పైకొనియొక డా |
వనచరుడెక్కిన వృక్షము | గొనకొని కదలించువాడు కూతలిడంగ ||

చ! చవిగలపండులంచు నొకశైలచరుం డొకకోతికియ్యగా | నవియొకకీశుడుం
గొని రయంబునబారగ నొక్కవానర | ప్రవరుడు వానిగూడజని బల్మినిగైకొనవాని
గాంచి యొ | క్క వనచరుండుబుచ్చుకొని గ్రుక్కున నొక్కనికిచ్చు నవ్వుచు ||

వ! ఇవ్యిధంబున ||

చ! మధురఫలంబులం దినుచు మాటికితేనియ లోలిగోలుచు | మధుపము
లట్ల మోయుచు గ్రమంబున నెక్కడజూడ తారయై | మధువనమంతయు ఘటిక
మాత్రములోపల గాసిజేసి యా | కుధరచరుల్ మనంబునచు గొంకకనాడుచు బాడు
చుడగా ||

వ! వనపాలకు లధికరయంబున దధిముఖు డున్నయడకుం బోయి వానితో
నత్రెరంగుజెప్పిన నతండు ||

క! వారలనందర దృఢచెద | వారకనిదె చూడుడనుచు వారుందానున్ | భూరి
శిలాతరు సాధను | లై రయమున కపులగాంచి యపుడిట్లనియెన్ ||

చ! నలినహిత ప్రియాత్మజు వనంబుగదాయని మీమనంబులో | దలపకనించు
కేనియును తల్లడమందక బెట్టుగొవ్వి వి | చ్చుల విడిగాసిజేసితిరి ఛండపరాక్రమ
మొప్పమిమ్ములన్ | పనివడిదృంతునంచు జని పైబడినందరి మోదనయ్యడన్ ||

గీ! అనిలసూనండు వానిపై నలుకవొడమి | యరగనాతనికంటె మున్నంగ
దుండు | దధిముఖునిమీదగవసి యుద్దండవృత్తి | మోముమోకాళ్లు నేలతో బ్రాహ్మ
విడసె ?

వ! ఇవ్విధంబున వానిచే నవమానితుండై యాదధిముఖుం డనుచరులం గూడు
కొని రామచంద్రునిం గొలచియున్న సుగ్రీవుపాలికింజని మ్రొక్కిన నభయంబొసంగి
యినజుండు మాతులామనంబునం దలంకక నిన్నిట్లు గలంచిన వాడెవ్వ డెరింగిపు
మాక్రూరాత్ముని తీవ్రదండంబున దండింతు ననుండు వాడిట్లనియె నయ్యా యంగదాంజ
నేయ ప్రమాఖులగు బలీముఖులు మన మధువనంబుసొచ్చి యఖిల వృక్షంబులు గాసి
సేయఁ గనుంగొనియేను మీయానబెట్టినం గినిసి యిచ్చటంజేసిరనవుం డతం డతైరం
గంతరంగంబున నెరింగి ముఖంబునం దెలివిదోప నందరువిన నిట్లనియె ।

సీ॥ పావనిరామ భూపాలునిదేవిని గనబోలునతనికి గాక తక్కి । నట్టివారికి తర
మానె యీపనిబూని కావింప మూడులోకముల యందు । నూహింపనాఘనుం డుర్వి
జంగానక మరలివచ్చిన నేల మధువనంబు । గాసియొనర్తు రంగదముఖ్య వానరుల్ వన
పాలకులనేల జనకజాతు । రవనినందనబాడగని యరుగుదెంచి । నట్టి కాతూహలం
బున నవ్వనాట । శేఖరులకేమిజేసిన చల్లుననుడు । ముదమునొందిరి రఘుకుల ముఖ్యు
లంత ।

వ! బలీముఖ పుంగవులప్పుడ హనుమత్పురస్సరంబుగా కదలి ।

చ! తరువులు భూమిపై నొరగ దార్కొనితోయుచు నదిశృంగముల్ । విరు
గగ దాటుచున్నగుచు నిక్కుచుదిక్కులు వ్రయ్యనాచ్చుచు బరువడి మేఘముల్
చెదరి పారగవాలము లెత్తితిప్పించు । తరుచులేగుదేర వసుధావరుతో రవినూతి
యిట్లనె ॥

క! నరవర చింతయొనర్పకు । ధరణీసుతగాంచిముగము దళుకొత్తంగా । గిరి
చరులు వచ్చిరదిగో । యరుగతినియటంచు బల్కు చున్నట్టియడఁ

క! అంగదముఖశాఖామృగ । పుంగవులరుదెంచి రామ భూవరునకు శో ।
భాంగుడగులక్ష్మణునకు ప । తంగతనూజనకు మ్రొక్కి తగవ రంతఁ ।

వ! మహాబలనందను పురస్కరించుకొని యున్న యవనరంబున సకల వాన
రాను మతంబున నయ్యనిలనందనుండు రామచంద్రునితో నిట్లనియె ।

క॥ భూమిజను చూచివచ్చితి । సేమంబున నున్నదరయ చిత్తములోనఁ ।
వేమరువగలం బాగలున । దేమనిచెప్పును పద్మహితకుల తిలకా ।

మ! శరణాత్మేశ్వరయంచు రాఘవ మహిళాయంచు నోరామ భూ । వర
యంచుఁ కరుణాంబుధీయనుచు దేవస్తుత్య యంచుఁ మహా । తురతందైత్యుల బారి
జిక్కువడి మీతోలోకమై యున్నదా । ధరణీనందన రేయుచుంబగలు నాత్మంగుండు

చు రాఘవా ।

క॥ దినరాజవిరహితంబగు । వనరుహమట్టులను దివిజవల్లభునెడ బా । సిన
యాపులోమజగతి । యనిశము జింతిపుచున్న దవనిజయధిపా ॥

క॥ మదిలో మీపదభక్తియు । వదలమ నొక్కప్పుడేని వగయుడుగదు దా ।
నిదురయరుంగదు జానకి । యదవదనెవ్వరితో ముచ్చటాడమ సుమ్మి ॥

క॥ సురపరిపంథులు మిగుల । దురితాత్ములటంచు భయముదొట్టునయపుడా
ధరణీనలన మదిలో । నరనాయక తన్నుదాన నమ్మకయుండు ॥

క॥ దేవా దేవరపంపున । నావననిధిదాటి రాక్షసాధిపు ఘరము । నేవేగ
జొచ్చి సీతా । దీవినివెడకంగఱూని ధృఢగతితోడ ॥

వ॥ నిశిసమయంబున లంకానగరంబు సొత్తెంచి దశకంఠాది నిశాచరుల మంది
రబులను తక్కినచోట్ల వెతకి వెతకి యందును జనకనందనం గానక యొక్కింత చిం
తించి మూదర నందనా రామంబునుంబోలె నయనాభిరామంబై కనుపట్టు దనుజా
ధీశుని యుద్ధాన వనంబగు నశోకవనంబుసొచ్చి యందు నఖిలదిక్కులం బరికించి
యొక పాదపంబుకింద మోదరహితయై కూర్చున్న సీతాదేవింజూది ముదావహుండనై
సాష్టాంగ దండప్రమాణాబు గావించి మీగుణకథలు కొన్ని విన్నవించి నారాక ఎరిం
గించిన విశ్వంభరాత్మజ విశ్వసింపకయున్న మనంబున భయంబుజెంది క్రమ్మరవినమిత
శిరస్కుండనై మీరూపురేఖలు చెప్పి నన్నుంబని పంపునప్పుడు నాచేతికి మీరలొసం
గిన యంగుళిముద్రక యొయ్యన నయ్యవ్వచేకిక్కినం గన్నులనద్దికొని తన బాములన్ని
యుం జెప్పి యిట్లనియె ।

ఉ॥ తానుదయాపయోంబుధి సుధాకరుడంచు దలంచియేకదా । భూనుత్తుడైన
మాజనక భూపతి రామునకు ప్రియంబుగా । మానుగనన్నొసంగె పవమాన తనూ
భవ యట్టినాయడ ॥ తానుకులావతంసుడు కృపారహితుండగుటేమి చిత్రమో ॥

క॥ తనయంతటి శౌర్యోన్నతు । వనితామణి యొక్క యసుర వంచించినచో
కినియకనుండుట తగునే । యనిచెప్పము శాంతమిట ననహంబనుమీ ।

వ॥ అనిపలికి పవననందనా నిశాచరులలోన నుండుటకు గడిందియై యున్న
యది యెవ్విధంబున నైన రామచంద్రుని వేగంబ నిచటికిం గొనితెమ్ము నీకు సేమం
బయ్యెడు పోయిరమ్మని దీవించి తనకొంగున పదిలంబుగ ముడియంగట్టిన నవరత్నం
బగు శిరోరత్నంబు ప్రయత్న పూర్వకంబున మీకు నాననాలుగా నిమ్మని నాచేతి
కిచ్చినం దెచ్చివవాడ నిదియే యవధరింప వలయునని కపిరత్నం బారఘురత్నంబు

చే కందిచ్చిన ।

ఉ॥ ఆనరవాయకుం డదిరయంబున నక్కునజేర్చి యయ్యడన్ । మానుష కృత్యముల్ జరిపి మానససీమ దలంచినిక్కమే । జానకికై పగంబొగులు చందముగై కొని పెక్కు భంగులం । వానరులెల్లగుండ తలవాంచిమహావ్యధ జెందెవారకన్ ।

వ॥ పెద్దతడవు వేడబంబు సలిపి యప్పవమానశూను నుద్దేశించి యిట్లనియె ।

చ॥ అనఘచరిత్రనన్ను వసుధాత్మజ తానెడబాయదెన్నడున్ । విననిదిజోద్యమయ్యెడిని నీవుసురారి పురంబులోన నే । యనువునజూచి వచ్చితివి యత్రైరగంతయు యేర్పరింపుమీ । జనకజగాక వేరు యొక జానకియున్నదియో తలంపగన్ ।

క॥ కరమనురక్తినినా డ । గ్గరయున్నది జనకతనయ కనుగొనుమిదె యా । తరుణీమణి చూడమణి । గిరిచరవర యనుచుబలికి క్షితిపతిమరియున్ ॥

క॥ కలలోనెన్నడు బాయని । జలజాననయట్లు రాత్రి చరభామల లో । పలయున్నదియో విరహా । నలమున గ్రాగుచును వాయు నందనయచటన్ ॥

గీ॥ ధరణీసుతనుబాసి తనువున ప్రాణముల్ । నిలుపుటలుగడింది నిజముగాన । నన్ను జనకతనయయున్న చోటికిగొని । చనియవస్థమాన్పు వనచరేంద్రా ।

వ॥ అని పెక్కుతెరంగుల విలపించి యిననంద నానిలనందను లూరార్ప యట్ట కేలకుం దేరి యాభూరమణుండు సామీరికిట్లనియె ।

క॥ అనిలజ జనకజనేక్రియ । కనుగొంటివి వనధియట్లు గడచితి దనుజే । శుని పురములోనజూచితి । వినవలతుం దెలియబలుకు విశడముగాగన్ ।

మ॥ అనుడావాయు తనూభవుం డకట మోదాయత్ర చే తస్కుడై । వనజాప్తాన్వయ భర్తతోడుతను రేవందానునంబోధి దా । టినవృత్తాంతము దైత్యులందునిమి వాడింబోనిశౌర్యంబుతో । దనుజాధీశుపురంబు గాల్పుటయు సీతంజూచి తావచ్చుటల్

వ॥ సవిస్తరంబుగా వినుపించెనని శివుండు భవాగ్నికింజెప్పెనని సూతుండు శౌన కాదులకుం జెప్పినవిని తరువాతి వృత్తాంతం బెరింగింపుమనుటయు ।

మ॥ రతిరాజప్రతిమాన సుందరల నత్పృజ్ఞోరగాధీశ్వ రా । చ్చతురోదార గుణ ప్రపూర్ణ శృతి యుక్తాచార యేకాదశీ । వ్రతమక్కాంగద లోకపూజ్య శనివార స్నేమ సంస్థాన సూ । నృతవాక్యాదిమ చక్రవర్తిరిపు దంతిక్రేణి కంఠీరవా ।

క॥ అనుపమసద్గుణ సంఘా । ఘనపావ తమఃపతంగ గంభీరసుధా । వనరాశి సంతతాశ్రిత । జనకల్పమహీజకుజన శైలబిడౌజా ।

స్వాగత । శ్రీకిడాంబికులశేఖర పుణ్య । శ్లోకకీర్తిః పరిశోభితభక్తా । నీకపోషణవినిర్మల
చిత్తా । బ్రాకృపాంబునిధి బంధురపుణ్యా ।

ఇద్య । ఇది శ్రీభవాద్రి రామభద్ర వరప్రసాద లబ్ధకవితావిచిత్ర గిరుమ
నామాత్య పుత్ర శాతమగోత్ర ప్రసిద్ధ సిద్ధనమంత్ర ప్రణీతంబైన శ్రీసదాశివ రామా
యణం బను మహాకావ్యంబునందు హనుమంతుండు మకరాలయంబు గడచుతరివార్ధి
పంపున మైనాకుండు మారుతికడ కరుగుదెంచుటయు ఆంజనేయ సురసాఖ్యల యుద్ధం
బును బ్రహ్మలోక గమనంబును రఘువరుండు పవనసుతునకు చతురానన పదవి కృప
నేయుటయు సముద్రోల్లంఘనంబును లంకాప్రవేశంబును సీతాన్వేషణంబును సీతా దర్శ
నంబును త్రిజటా న్వష్ట వృత్తాంతంబును వనభంగంబును అక్షకాది నిశాటుల వధ
యును హనుమదింద్రజిత్తుల ప్రతాపంబును రావణచేత పాపనిపట్టుబడుటయు రావణ
దశకానంబును బంధమోక్షణంబును లంకాదహనంబును వాయుసూనుండు కడలిగడచి
మరలివచ్చుటయు కపుల సంభ్రమంబును అంగదప్రముఖ వానరులు మధువనంబు
సొచ్చుటయు రామచంద్ర దశకానంబును పవమానసూనుండు రామలక్ష్మణులకు సీతా
వృత్తాంతంబు జెప్పటయు నను కథలంగల సుందరాకాండ సర్వంబు నేకాశ్వాసము.
శ్రీరామార్పణమస్తు సర్వమంగళా వాప్తిరస్తు సర్వశోభనమస్తు నమస్త ది గ్వి జ యా
భవంతు ।

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ

• శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః •

యుద్ధకాండ ప్రారంభము

శ్రీ నారాయణ వద నే • నానూనాసక్త సదమలాంఛితహృదయ • జ్ఞానీవ) పూణాసిధి ని • త్యానందకిడాంబి వేంకటాచార్యవర ।

వ॥ విన నవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లునియె నట్లు మహేశ్వరుండు హిమవన్నగ రాజనందనం గనుంగొని ।

చ॥ పవనతనూజుడట్లు మురిపంబుమనంబున నందడింపగా • నవనిజవార్తజెప్పటయు నాత్మనుమోద విషాదమెంతయు • దవిలి రఘూద్వహుండపుడు తానొక మానవుభంగి నాకపి • ప్రవరునితోడనిట్టులని పల్కెనువానర పంక్తులున్వినన్ ।

చ॥ అరయమహాత్ము డెవ్వరికి నానయొనర్చక నేయుకార్యము • పరువడి మద్యముండొకని ప్రాపునజేయుచు నుండుహిను డే • తెరగునసేయ జెద్దియు మదిం దలపోసిన నిన్నుబోల్పు నీ • ధరణినిలేరు శూశులిది తథ్యమునీకును నీవెపావనీ ।

శా॥ వ్యాఘరాతికి నగ్నిమితృనకు లేవన్నీవునుండక్క నీ • లీల తోయధిదాటనెవ్వరికి తొల్లింజెల్ల దింకొక్కటిం • భూలోకంబున నంబుజాసనుడు దాబొల్పెంద మాబోటి భూ • పాలానీకము బోవుమంచునిను శుభల్లీల బుట్టించెజా ।

క॥ కాదేవికడలిదాటి న • నూదరమున సీతగాంచి యసురేశునితో • వాదంబు జేసి మరల • రాదొరయునె పవనపుత్ర రమ్యచరిత్రా ।

చ॥ అనుజడయేను నాయనుజ వాధరణీసుతకై నితాంతము • మనమున బిట్టుగుండుచు హిమంబును నెండకునోర్చి ధాత్రివై • మనుట కసూయచేమెలగు మమ్ముననీకృప నుద్ధరించి పా • వనమగు నన్నదన్వయము వధికల జేసితివేమి జెప్పగా •

చ॥ కపికులవర్య యిట్టి యుపకార మొనర్చితి విందుకెట్లు పృ • త్యుపకృతి నేయగా గలుగు నో హృదయంబున నించుకేని యే • కుపడదటంచు నారఘువరుండు మహాబలసూతి నాత్మలో • నవరిమితాను మోదమగు నట్టులకొంగిటజేర్చె పేర్మితో •

గీ॥ అంతరఘుభర్తమారుతి నట్లుగార • వించి జనకతనూజదలంచి మదిని • వంతనొండొగ గన్గొని వారిజాప్త • నండనుండిట్టులనియె నానందముగను ।

క॥ ఆర్యమవంశోద్భవ మన • కార్యంబూహించి కడలి గడచి విరోధి • శౌర్యస్ఫూర్తిజయింపుమ • ధైర్యమువలదింక నొకటి తగనరిగింతు ।

తరల || మనుజవర్యుడు ధైర్యమూడును మందబుద్ధిజెరిప భూ + జనములెల్లెడ
నిభకాయంబున సంచరింతురు వైరు ల + పునములియ్యరు చుల్కజాతురు బంధు
వర్గము నిశ్చయం + బనఘకావున నిట్టివృత్తి యొకప్పుడేనియు జెందకే ||

ఉ|| కొట్టెదమెట్టిశాత్రుల గుండెలువ్రయ్యలు గాగ జేతులం + బట్టెదమగ్ని
నైన సురపంక్తినుతింపగ రావణసురుం + గట్టిగద్యించివచ్చెద మనంతబలోద్ధతి మాట
మాత్రలో + నెట్టనవార్ధిదాటి బహునేర్పుల దెచ్చెదవిప్లు జానకి ||

ఉ|| మిత్రకులేశయేనిదె నిమిత్తములెన్నియు నేనిగంటి మూ + ర్నిత్రయ మడ్డ
మైనను ధరిత్రినిడాగిన మిన్నుబ్రాకిన || శాత్రువనఁచయంబు పటశౌర్యముబేర్చిని
సహ్మరించి భూ + పుత్రిని దోడితెచ్చెనపు భోరునతథ్యము నాదువాక్యముల్ ||

వ|| కావున |

క|| లంకపయి జనుదమురువడి + మింకిటజాగేలయనిన నినవంశజుడా + పంకజ
మిత్రసుతుంగర + పంకజమున నివిరిపల్కె పరమప్రీతి ||

గీ|| సూర్యతనయయెల్లి శుభదినంబరునుండు + పూర్వశిఖరిమీద బొల్చువేళ +
శైలచరులగూడి చనుదముపరగడై + నని రఘూన్యహుండు నంతనచట ||

వ|| నారేయింగడపి మరునాడను ణోదయంబున కాలోదిత కృత్యంబులు నిర్వ
ర్తించి గమనోన్ముఖుండై |

సీ|| లంగనవినుము దాననిలజారూఢుడై యంగదనెక్కె నిజానుజన్ము + గరుణ
నియోగించి గవకుగవాక్కులు బలములముందరప్రోక్షినేగ + వలనొప్పముషభుండు
వలవలికెలవున డాడలగఁధమాధనుడు నడువ + భల్లుకేశసుషేణ భాస్కరనందను లగ్ర
భాగంబున ననలిమైదు + లాదిగాగగల్గు నగచరుల్కొండకు + గలయదిక్కులందు
బలసికొలువ + నఖిలనేనగూడి యవనితనూభవుల్ + కడగిలంకదిక్కు నడచుతరిని ||

ఉ|| దిక్కరిపంక్తి మొగ్గరిలె దీనదశ మధుకైటభారికిన్ + మొక్కెనహిశ్వరుం
డవని మ్రోవగలేనని యాదికూర్మ మిం + కెక్కడబోదునంచు దిశలెల్లగనుంగొనె
రామునేన ల + ట్లొక్కటగూడి యేగు భరమోపకభూమి దలంకెనెంతయున్ ||

వ|| అంత |

క|| ముగలనొక కొందరు కపి + పుంగవులేగంగనఖిల భూరుహపంక్తుల్ +
గృంగుచుతుత్తుమురై ధా + త్రింగలసితదియ్య ధూళి తెరగొప్పారెన్ ||

క|| సేతుపుగట్టకమున్నే + సేతేశునిహితవుగూర్చి క్షితితోనమముం + జేతునిదె
సాగరంబను + భాతనిజనె ననగజడధి పైవడినరిగెన్ ||

చ॥ ధరణిజనిట్టులన్ మొరగి దానననాథుడు దుర్మదంబునన్ • జెరగొనిపోవ
గానరకు సేయకనంచు మదిందలంచు భా • స్కరకుల భర్త రోషము జగంబుననిండుచు
సాంధ్యరాగమై • పరగునొకోయనంగ కనుపట్టెనువానరు లేగుచందముల్ ॥

వ॥ ఇట్లరుంగుచు నవ్వనాటులు మార్గంబున ॥

ఉ॥ పమ్మినవేడ్కతోడను నభంబునకేగి పదాంగుశబులన్ • జిమ్మచురద్రీ
శృంగములు జెచ్చెరపోధత మీరచ్చాంత భూ • జమ్ములతో బెన గుదురు చారు
ల కాంతగుళుఘను ల్ నఖా • గ్రమ్ములదృంచివైతురధి కమ్ముగ సేతురు సిహ్మగర్జనల్ ॥

క॥ గండకుధరములు పువ్వుల • చందులగతి కొందరెగర జిమ్మిన నవివే •
రొండొకకొందరు పటు దో • దకండత మీరంగకేల్ దాల్తురులీలన్ ॥

క॥ దండిమగడొకడు రయమున • పండిన భూజములు పెరికిచందులు దినుచో •
నొండొకడు వెండగొమ్మని • మొడుగనవిమ్మింగివేళిలు మీదుగజాపున్ ॥

ఉ॥ యేపుననొక్కరుం డొకని నెక్కునువేరొకరుండు నొక్కనిం • పైపడ
దోచు నొక్కరుడు పండ్లిగిలిచు నొకండునవ్వినం • గోపముజేయు నొక్కరుడు
కూరిమితోడుత బాహుయుగ్మమున్ • జూపిమరొక్కరుండొకని సొపునకొగిట జేర్చు
నవ్వచున్ ॥

గీ॥ ఇటుల తమజాతిచేష్టల నెల్లగపులు • తోడనరుదేరగా పరితోషమునను •
గండవైలంబులత్పలు కాననములు • నేరుపునదాటి యొక్కింత దూరమునను ॥

మహాసంగ్రహం ॥ శరమధికంగాంచిరి రా రాఘవులుతిమిర్గుప గ్రాహపాతీన దర్శి •
కర పోష్టశృంగి జంబూకథులిమకర సంఘాతసంచారమున్ వి • స్ఫురితాతిస్నిగ్ధ ఘనం
బును సకలసరిత్పూనన్ గాంభీర్యశుభ • ద్వర రంగోత్తుంగభంగోజ్వల ఘనరవ సాం
ద్ర్యంబు సంద్రంబునంతన్ ॥

గీ॥ కనితదియ్యమహిమ గొనియాడుచును వేగ • డాయనరిగియఖల తరులతాంత •
కుంజపుంజములను రంజిల్లువేగా వ • నమ్ములోనదిరిగి వయమెలర్ప ॥

వ॥ అంత నక్కడ ॥

ఉ॥ రావణదైత్యుడప్పు రఘురామునివార్తలు వేగువారిచే • తావినిబానికిన్
ప్రతి విధంబెటులంచు విచారయుక్తుడై • భావము నందుసారెకు నుపాయములారసి
చూచిచూచియం పావనిచేతమున్ బడిన బన్నములెల్లదలంచి గ్రన్ననన్ ॥

వ॥ ఆస్థానంబెల్ల కలయంగనుగొని ॥

చ॥ వననిధిదాటియొక్క కపివక్త్రుడునాడల భూమినందనం • గనివనమంతయున్

(౧౧౩) శ్రీనవాళివరామాయణము యుద్ధకాండ ౧ - ఆశ్వాసము

బెరికి కావలివారల నుక్కడంచి పో + రను నలయక్షకుందునిమి గ్రన్నన నీపురమెల్ల
వాయు మి + తునకు నొసంగిపోయిపుడు తోడుకవచ్చినవాడు రాఘవున్ ।

వ! అతండిప్పుడు యనేక వానరసేనా సమన్వితుండై వేలావనంబున విడిసి
యున్న వాడెవ్విధంబుననైన కడలిగడచి యిందులకు నేతేరగలవాడు కావున మాన్
మతని జయించునట్టి మార్గంబూహించుండని పల్కి వెడియు ॥

క! జనసమ్మత ముత్తమమగు + ననయంబును బహువిచార మదిమధ్యమమై +
చనుగూడదనగజేసిన + పనియధమంబుండృ నీతి పల్కెడువారల్ ।

క! కావున నందరుమత్తులు + భావంబుననిశ్చయించి పల్కుడుతెలియం +
గావాధిగడవకట మును + పేదీ పగవారిగెలువ నెమ్మగుమనకున్ ।

మ! అనుడాకొల్వున గల్గుదైత్యవరు లుద్యతోక్రధదీప్తాస్య సం + జనితోగ్ర
స్ఫుటి స్ఫులింగమాలు దృగ్జ్వలంబులం దెల్పగా ఘనశౌర్యోద్ధతి ఖడ్గరోచులు సభం
గన్నట్టవేదిప్పుచున్ + దనువుల్ బెంచుచు నప్పడిట్లనిరి సుత్రామారాతితో నొక్కటన్ ।

మ! పురుషాతాది సురాలిగల్పితివి శంభున్ మెచ్చగాజేసి యు + ధర్మతన్
రాక్ష్య మహింధ్రమెత్తితివి తోడ్తోవేగ మాకిన్న రేశ్వరునాలంబున దోలిపుష్పకము
తేవన్బుచ్చుకొన్నట్టి నీ + కరయన్మాడు జగంబులదుల నశక్త్యంబున్నదే రావణా ॥

చ! భయమునబోరగా వెరచి పారిదివొకసు లెల్లవెట్టికి + మయికొనిరోడి
నాగపతి మానకనీశరణంబుసొచ్చె నా + మయుడుతనూజనిచ్చి బహుమానముగాంచె
మరారులెల్ల నీ + దయనుదరించి రిందరితో దాశరథివర్విబోలు చెప్పుమా ॥

చ! అనిమిషపూర్వదేవ నివహంబులనాహవ భూమిజీకిం + గొనడాకయించు
కేనియు నకుంతిత విక్రమశాలి యంబుజా + సన వినుతప్రభావుడ నహాయుడనూన
బలాధ్యుడారయన్ + ఘనుడునురేంద్రజిత్తు గలుగంగనునింకిట చింతయేటికిన్ ।

క! ఉరగాధీశుని దంష్ట్రలు + పెరుకుదుమోదండధరుని పీచమణతుమో + ధర
గృంగజుతుమో యం + బరమేమింగుదుమొ తెలియబలుకు జితారీ ।

క! దనుజులకాహారంబగు + మనుజులు వనచరులగూడి మగటిమి నెరపం + బని
బూనివచ్చిరనగా + విననిదిచోద్యంబుగాదె విబుధారాతీ ।

వ! అనునమయంబున ప్రహస్తుండను వాడిట్లనియె ।

ఉ! తేరులుగుర్రముల్ కడుచుదించినయేనుగు లుగ్రశౌర్య గం + భీరతనొప్పు
నట్టి భటబృందములాయుధ పుంజముల్నిజం + బారయగల్గునీకడ నిరాయుధహస్తులు
గోతులెంతయా + వారధిబోలునే యసుర వల్లభతక్కిన యేరులన్నియు ।

చ॥ అదియటులుండనిమ్ము త్రిదశాసురకొటుల రై నబోర ని + న్నదుర నశక్తు
లమ్మనుజులెంత దశాస్యవనాటుడట్లు చు + మకదమున లంకగాల్పుటలు మావలనంగల
తప్పనిక్క మా + నదియెటులన్న నేము మునుపేమరియుండితి మంచుబల్కిన॥

~~యనుగట్టుకొనక~~
~~యనుగట్టుకొనక~~ డిట్లనియె ॥

ఉ॥ అంబుధిలోన డాగిన రయంబున ధాత్రియణంగిన మహిం + ద్రంబుల
కిందదూరిన విధాత్మనిజేరిన నొక్కపెట్టుగా + సంబరవిధిచాకిన మహాటవిజొచ్చిన
పోవనీక శీ + ఘ్రంబున నవ్వనాటని కరంబులధృంచెద నపునన్నొగి ॥

ష॥ అనియనేకు లనేకవిధంబుల గమిగూడి కైదవలు ద్విష్టచు నిప్పుడేచని
యానర వానరులంబరిమార్చి వచ్చెదమని పలుకుచున్న యట్టకేలకు విభీషణు
డిట్లనియె ॥

ఉ॥ ఆవసుధేశుకాంతను రయంబున నీతడుదెచ్చునాడెయ + యోవిహితంబు
గాదనక సూరకయుండితి రిప్పుడైన నీ + రావణుకంటెమున్న సమరంబున కేగెదరెంత
శూరులో + మీవలె శౌర్యసంపదల మీరినవీరుడు గాడెయ్యతడు ॥

ఉ॥ ఊరకపనకశాలకడ నుండగ వారలకెగ్గొనర్చి చు + శ్చారిణియైన శూర్పనఖ
సద్విధిధండన గాంచె దానికై + పోరఖరుండుగూతె నదిబుద్ధిదలంపక ప్రిలుచుందురీ +
నేరమివారిదో మనదొ నిక్కముగా బరికించిచూడుడా ॥

క॥ ఆధాశరథులె మున్నే + వాదంబొనరింపగదలి వచ్చిరె మనపై + వైదేహీ
నితడుదెచ్చిన + గాదే మనతప్పభూమి కాంతునిపొత్తే ॥

ఉ॥ పాడియునీతియుందెలియ బల్కిన మేలగుగాకమీరు మో + మోడక
రజ్జులాడుటది యొప్పునె యింతటిశూరులయ్యి యా + నాడు మరు తనూజుడు జనంకి
పురంబు దహింపువేళ మీ + రీడనెయుంటిరో మర్రియు నెక్కడికేనియు పోయి
యుంటిరో ॥

క॥ పొడిచదమను వంతటిలో + బడిరేమీ చేతరిపులు పదరులుగా + కెక్కడి
మాటమారలే నా + పుడమీశునితోడ నెదిరిపోరెడువారల్ ॥

చ॥ అనుపమశౌర్యధుర్యుడగు వాపవనాత్మజనంతవాడు భూ + పునిభటులందు
నెవ్వరినిబోలడు పోరెడిచోననంగనే + మనగలదింకవారి విధమట్టి బలాధ్యులకెల్ల నేలి
కై + పనిగొనురామభూవరుని బాహుపరాక్రమ మెన్నశక్యమె ॥

క॥ వినుడిదశకంతునితో + ననుమావములేక పలికినట్లుగునే యా + వనచరుల
ముష్టిఘాతల | తనువులు బగిలించువేళ దానవులారా ॥

వ॥ అని మరియును ॥

చ॥ సరవినిమూడుపాయముల చక్కికిరాక కడంగిరేనియున్ + మరిగద విక్ర
మంబదియు మత్తుడునై చరియించెనేనియున్ + దరియగ్గుననిజేత బలదర్పమెలర్పగ
జోలుపోలదే + వరుసనుజూడనాడ్య బలవంతునితో ద్విధనీతి కేళిజిలెన్ కాపునామాన్

ఉ॥ కాపున నప్రమత్తుడు నఖండ పరాక్రముడైన యారఘు + త్నావరతోడ
బోరగ నశక్యము పంకజసంభవాది దేవావలికైన నాఘునుడ వార్యబలాద్యుడ జేయు
డంచు నీ + భావమునాదలంపుము శుభంబగు జానకినిచ్చి పుచ్చవే ॥

చ॥ అయుతములైన కయ్యముల యందులయేసడి సన్నయెట్టి దుఃఖయుడను
నాకుమర్త్యులెదురాయనిచూడకు మెట్టివారికే + నియు నవనత్యమేలయము నిక్క
ముగా పరికింపధర్మమే + జయమనునట్టి వాక్యము నిశాచరనాథ మదిందలంపుమా॥

చ॥ మనలగడంగియొక్క హనుమంతుడు నాడటులంతజేసె యే + మనగల
దివ్వడారఘుకులాగ్రణి భూరిబలప్రియుక్తులౌ + వనచరసేనగూడుకొని వచ్చినవాడు
విరోధమేలయో + దనుజకులాగ్ర గణ్యుని తద్దయుపెక్కులు సూపిచెప్పుచున్ ॥

వ॥ ముకుళిత కరకమలుండై యన్నదెసంగనుంగొని ॥

మ॥ సుతులన్మంతుల మిత్రవర్గముల నీచుట్టంబులంభ్యశ్శుల్క + ఒత్తుకం
జూచెదవేన్ జానకి శౌర్యాంభోధి యారామ భూ + పతికర్పింపుచు పంక్తికంత రఘు
భూపాలగ్రహారాశు గా + ద్భృత కీలావతినాఖరుండు దెగుటల్ బుద్ధి విచా
రించుమా ॥

చ॥ అనిబహుభంగలంబలుక నాతనివాక్యము లించుకేనియున్ + వినుటక
నూయనొంది కడువేగమగద్దియడిగి మందిరం + బునకు నరింగె రావణుడు పొల్పుగ
తక్కిన వారలెల్ల గొ + బ్బున తమయిండ్ల పట్టులకు పోయిరియంత ప్రభాత
మాటయన్ ॥

గీ॥ అరద మెక్కి విభీషణుడక్షణంబ + యమరవిద్యేషణుని మందిరమునకేగి +
యచ్చటను తేరుడిగి యభ్యంతరమున + కర్ణమగువారలనుగూడ్చి యరిగియందు ॥

క॥ వరమణి గణకీలిత భా + సురహేమాసన మయాఖ శోభితరేఖా + భరిత
దిగంతరు దశకం + ధనుగనుగొని మ్రొక్కియంత తదనుమతిచేన్ ॥

వ॥ యొక్కపసిడి పీఠంబునందాసీనుండై కొంతవడికి యన్నదెసంగనుంగొని ॥

ఉ॥ సీతనునీవు దెచ్చుటలుజేసి దశాస్యపురంబులో మహిమా + త్పాతములు
ట్టుచున్నయని పట్టవగల్ గమిగూడినక్కలుం + గూతలుపెట్టు నేనుగులకుం మదమిం

కెడు నుత్తమాశ్వ సం + ఘాతము కన్నులందొరగగా దొణగెం జల ధారలెంతయున్ ||

క|| ఘోరామృతము నాచువ్వ పు + ధూమంబడ రెడినిదిశల దోచుచునుండున్ +

వేమరుగాని జనీకేల మరలబుచ్చు సురాశీ ||

వ|| దుగుగొలుగుగల ముంత్యలెరిగి నీకు + వెరచితెలియంగబల్కురు వినుమునీవు +
విన్నవినకున్న దిట్టిన విన్నకున్న + నహితులై యూరకుండుట విహితమగునె ||

మ|| అనవుండిట్లనిపల్కె నాన్యపతి దేవాధీశునిఁగూడి వ + చ్చిననై నన్నరలంగ
బుచ్చనికనే సీతన్నిజంబిత కా + వున పల్కారును చక్కిజెప్పకుము నీవున్నాప్రతా
పంబెరుం + గని వానింబలె నిన్ను గావవలసెం గాకేమియిచ్చుట్లుల ||

ఉ|| రాముడనంగ నెవ్వడు సురప్రభుడో జముడో కృశానుడో + సోముడో
విత్తుడో పురనిషూదనుడో యలకాధినాథుడో + వేమరుబెద్దజేదపు వీరలబోలునె
పోతనేని యే + భూమిజనీను సారెకును బుద్ధులు జెప్పక మిన్నకుండుమీ ||

సీ|| అనిపల్కె యక్షణంబున మందిరద్వారమురువడి వెడలి భాసురతనొప్పు +
నట్టిహేమస్యంసనారూఢుడై ధవళాత పత్రంబులు నతులచామ + రములువెలుంగ
జర్మకృపాణంబులుదాల్చి కొందరు నరదంబుసుట్టి నేతేరనొకకొండరి దుగెలంకుల నగ్గి
తాగంబున పిరుందకరిఘభిండి + వాలమద్గరశూలముల్ వరుసబూని + నడువవిస్ఫుర
వరరత్న నవ్యరుచిర + సాంద్రమైతనరునట్టి యాస్థాన మంట + పమున కరుదెంచి
సిహాసనముననుండి ||

గీ|| మరియు తగువారి రప్పించి మహితగతుల + సహాపీఠంబునందు నెయ్యంబు
తోడ + నుండనియమించి కొంతశేపూరకుండి + యల్లవారల బేర్కొని యిట్లు
లనియె ||

క|| మనకుంభకణుడెరుగదు | గొనకొనియే నవనిసుతను గొనివచ్చి వనం +
బున జెరబెట్టుటనేడీ + తని మేల్కనియున్నవాడు తత్కృమ మెల్ల ||

వ|| సవిస్తరంబుగా నెరింగింపవలయునని యలనిదిక్కు వెలుగంబై ||

శా|| ఘోరాకారిణియైన శూర్పనఖ ముక్కుంబోవుటల్ దానికై + పోరంబో
యి ఖరుండుగూలుటయు నాభూపుత్రితా నయ్యశో + కారామంబునదెచ్చి యుంచు
టలు నుద్యతోక్రిధుడై వాయు జం + డారూడి పురమెల్లగాల్పుటలు రాజాధీశుడే
తెంచుటల్ ||

క|| యరగంగజెప్పి దశకం + ధరుడా సభికులనుగాంచి నాకేశునకు + సుర
లెట్ల దైత్యవరులం + దరునాకని వల్కిమరియు తగవారలతోన్ ||

(౨౧౭) శ్రీనదాశివరామాయణము యుద్ధకాండ ౧ - ఆశ్వాసము

చ॥ మనుజులకు వనాటులకు మానుగనుబుధి బాటకక్క మా ధనుడగ నొక్క శైలచరుడంతలు నేయడ కామదం గగా మనుజులు బుచ్చునట్టిదియె డక్కవి రోధులనోర్పు మార్గమే ధనువున నబ్బునో మనకు నంధుగూడొక యేర్ప రించుడ

క॥ ఘనమును శౌంచరబనగా జనదుపగలయడను తమకు చక్కికొలదిగొ బ్బున నాల్గుపాయములతో ననువైనందానదీర్ప నగు తజ్ఞనకు

వ॥ కావున పగరెత్తి వచ్చినతర మన మూరకుండుటల నుచితంబని పల్కిన నతనికి కుంభకనుండిట్లనియే

మ॥ తగదీజానకిధేన నాకకడు మత్తత్వబుచ్చేదెచ్చి యీ పసిడిశింతిల నేల యొక రఘుభూపాలోగ్ర దివ్యప్రభా శుగఘోరామకల విస్ఫులింగ విసరస్తోకభ టల్ గొక్కునం దెగగాల్పున్ని ను నీబలంబులను నందేహంబులేదెన్నగా

క॥ నీతిగార్యము ధర్మజాహ్మ్యడగుచు నేర్పొప్పగాజేయు విఖ్యాతుం డెప్పటి కేనియుంజడక దుఃఖంబింతయు లేక సం పీఠింజెందుచు నుండు మీదటను రూపింపంగకోర్పొద్ది దునీతింజేయు ఖలుండుపీడబడు బానిక్కంబుగా నెయ్యడ

చ॥ మనముననించు కేని యనుమానములేక యొనర్పచుందురా పనితుడ నొప్పకున్న బహుభంగుల గుందుచు దానిచేత దా మంశము పీడలంబుడుదు రార యహీరులు వారిచయ్యు లే యనువున బూదిలోనిడిన యాహుతులుంబలెమగ్గు నెందుల

వ॥ అని బహుభంగులంజెప్పి మరియును

చ॥ వినుమీపల్కులకింక నేమిపని దోర్వీర్య ప్రభావంబుచే ననిలో నన్న దురంగ నెవ్వడు గలండా వార్తలట్లుండ నీ మనలంకాపురి గాల్చిపోయిన హనూ మంతున్విదారించి య య్యనజామింగి ధరిత్రిగూల్చెదను భూమిశాదుల గోతుల

క॥ అనిలోన దశరథాత్మజుడనలవరుణ పవనధనదు లైనను మరి యయ్యన చంద్రులైన వినునా ఘనమగు పరిఘంబు పాలుగాక గెల్తురే

క॥ పరలనోర్పుటకై పలు మారును నీమదిని చిత మానుమనుడు దే వారిముదమందె సభగల వీరాసురకోటులెల్ల వినగాబలికెన్

క॥ నరవియగు నీతిమార్గం బరయుటకట్లుంటిగాక యరిసంఘములం బరి మార్పుట తపని మది యరగరకొనాదు శ్మోర్యమెందును మీరల్

క! వెరవకవరశైల బిలాః † తరమున నిశ్రించునట్టి దంతిఃపుని నిద్ధర మేల్కలుప
బూనిన † కరులపగిదివచ్చి నారు త్నావరతనయల్ ॥

వ॥ అనిన మహాపాశ్వుఁ డిట్లనియె ॥

చ॥ సమరతలంబునందున ప్రభండమదోద్ధతి రామనంద్య రక్తము ముచగ్రోలి
లక్ష్మణుని కాలునివీటికి జేచ్చియంత నా † ద్యుమణి సుతాదికీశులను తూకోనియొక్కట
కుంభకనుడు † న్నమలకపోడు నిక్కము ఘనంబగువాకలి వీరునట్టుల ॥

వ॥ అనిమరియును ॥

చ॥ సరగున నంతదాకమరి చక్కన నెవ్వరు సాగనిచ్చు నీ † సురఃపు లొక్క
రొక్కరుడ సృక్కకనేయ సమఘులెన్న దా † మరుల జయింపబూని యన్నికై చల
రేగుచునున్నవార లిం † దరును విభీషణుడొకడు దక్కనటన్న నతండుకోర్కొనియె ॥

ఉ॥ ఎక్కడనుండివచ్చితిరొ యిప్పుడునాడు మరుత్సుతుడు దా † గ్రక్కున
లంకగాల్చి చనగా నెటకేగితిరో తలంప నే † డొక్కరుడైన సీతను రఘూత్తముకిమ్మన
రాహవంబులో † చక్క నెదిదినిలెదరొ సాటిగ నాన్మపనూతి మాందట ॥

వ॥ అని రావణునుద్దేశించి ॥

మ॥ సురవిద్యేషణ నిట్టులూరకను రజ్జుల్ పల్కనీమాత్ర నే † పరిపంథుల్ తెగిరే
తలంప రఘుభూపాలాశుగవ్రాత బం † ధుర ఘోరానల కీలలంటుకొన నీతోపంతముల్
బల్క నీ † నరణిః వీరలు సంగరాంగనములో శౌర్యంబుచూపేరుగా ॥

మ॥ ఇలపై మిమ్ముల నొనుగాద నడు వారెవ్వారులేరంచు స † భ్యులుమీరుం
బలుమారుప్రేరయో నూహింపరింతైన మీరలుకయ్యంబున పేరుగల్గి రిపు వారం
బు ॥ విజారింపగా † తలపఁ భానుకులకద్రీవకుడ గస్త్యభాతకో రావణా ॥

క॥ అనిపల్కి మేఘనాథుడు † ని నెయ్యింబోయునగ్ని విధమున నపుడ † త్మను
బేచ్చినరోషంబున † తనరుచు తనపిన్నతాద్రీ తమ్మునకనియె ॥

క॥ ఎప్పుడుపులంబొడవుగ † చెప్పెనునీరీతిపిరికి జెందగమాకీ † చొప్పల వడ
దెల్లన్నను † నిష్పనకుంజెదలుపట్ట నేర్చునెచెపుమా ॥

చ॥ అగణితశౌర్యనంపదల యందధికుండన తేజఃలి శీ † ఘ్రిగతిదివంబుజేరి
సురరాజరణంబున యోధ్యుద్ధతి † నగరిపుబట్టితెచ్చి కరుణాపరత గృహచి
వెంటనే † జగములెరుగపద్మజుని సన్నుతిగైకొని మల్లబుచ్చనే ॥

గీ॥ సమరమునదేశదానవ సమితి నైన † నుక్కణంగితు నన్నొక్క డోర్వ
నోప † డదియునటులుండెవారు మదస్త్రవహ్ని † పాలుగానిటవత్తురు పల్క నేలా ॥

వ! అని మరియును :

చ॥ కెరలిజగత్ప్రమంబు తగగెల్చివియచ్చర సిద్ధకాంతలఁ ♦ జరగొనివచ్చి విక్ర
మముచే నుతికెక్కిన యట్టిపాక్తి కం ♦ ధరునిన హోదరుండవు ఘనంబగుశౌర్యము
వీటబుచ్చి యీ ♦ కరణిని దీనవాక్యములు గైకొనిపల్కెదవేమి చెప్పమా ।

వ! అనిన విభీషణుం డతనికిట్లనియె ।

గీ॥ అల్పమూఱు బహిద్భాషి నన్మతుబాలు ♦ నుత్సకుని గార్యములయడ
నొనరగదియ ♦ నిచ్చుట నుచితమనియది నెన్నిచూచి ♦ వెడలనడుతురు నీతికోవిధులు
మున్నా ।

వ! కావున బాలుండవు మూఱుండవునగు నీవున్నయడల కార్యావలోకనంబు
నేయచున్న వాడి రావణుని బుద్ధికేమి యనవచ్చునని పలికి యన్నదెసం గనుంగొని:

ఉ॥ ఈశతమన్యుజ్జిత్తు డిపుడీక్రియబల్కిన నమ్మెదేమొ దై ♦ త్యేశమనంబు
లోపల నరేశశిఖామణి కార్యమొప్పుగా ♦ దాశరమేర్చివింట విదితంబుగబూనిన ముజ్జ
గంబులు ♦ నాశమునొందువీడు రఘునందనుతోనని నేయువీరుడే ।

వ! అని మరియును :

సీ॥ తాటకినొకకోల గీటడగించెను లీలసుబాహుని నేలగలిపె ♦ యలవిరాధుని
యంత కాంతికంబునకనిచె నేచుమాకించుని బీచమణచె ♦ ఖరదూషణాదుల దురమున
బలిజేతె తక్కిన సమరశాస్త్రపులనెల్ల ♦ నుక్కణంగించెను పెక్కువిధంబుల నసమాన
బలుడు మహాస్త్రవేది ♦ సత్యసంఘండు విదళితశాస్త్రపుండు ♦ చావకొశల విద్యావి
శారనుండు ♦ పుణ్యపురుషుండు త్రిభువన పూజితుండు ♦ కలరెయూతనిసాటి జగంబు
లందు ।

క॥ కసిమసగురాఘవుడు ర ♦ క్కసిమూకల నిన్నునిజముగా నాతడు చే ♦ కస
వంటిన బ్రహ్మాస్త్రము ♦ పసగలబాణములచేత బట్టిన వశమే ।

గీ॥ కాననతనితోడ కయ్యంబునేయగా ♦ వశముగాదు భూతవసునకైన ♦ వైర
ముడిగి మనుజవల్లభునకు మహీ ♦ తనయనొసగుమొండు తలపమాని ।

క॥ తోయధిలోపలయిల్లని ♦ తోయంబులవారికూడి తృళ్లకుమతడు ♦ సాయ
కము వింటబూనిన ♦ తోయధిబీడొనునీకు తుడిగీడొదవు ।

క॥ అనిమిషుల బారదోలితి ♦ నెనయ్యగైలాసకుధర మెత్తితి నన్నీ ♦ మనుజుండు
గెలుచువాడే ♦ యని చూచుటమానుమీ దురాగ్రహమేలా ।

క॥ రామాధీశునినాను ♦ త్రామాదిదిగీశులకు తగనొక్కనిగా ♦ నీమదిలోపల

దలచెద వా ♦ మేటివిధాత్యగన్న యామేటిసుమీ ।

మ॥ దనుజాధీశ్వర యిట్టినీబలము వృధాంబయ్యెడింజూడు రా ♦ మునిబాహు
బల మీవెరుంగవు సుమీ మున్వాలపాశంబుచే ♦ నినుబంధించిన వాసవిందునిమె
నంతేకాదు యూహింప నా ♦ యనఘండమ్మరి బోయుచోదొడర పాలాక్షుండుదా
శక్తుడే ।

సీ॥ నాబుద్ధివినుము దానవకులంబోనిధి కువలయబాంధవ వివిధగతుల ♦
భాసిల్లునంబుధి బంధించకటమున్న రఘువీరుసేనలు రాకమున్న ♦ గరిమసువేలాడి
దరియకయటమున్న వికటించిలంక సుట్టకయమున్న ♦ కోపించిదైత్యుల గూల్చకయట
మున్న పురుహూతజిత్తాది పుత్రవరులు ♦ ప్రథనరంగంబులోపల బడకమున్న ♦ రాము
బాణాగ్నినీమీన రాకమున్న ♦ కడగినీవారలెల్ల మృగ్గకయమున్న ♦ నీతిగని కాఘ
వునకును సీతనిమ్ము ।

మహాస్ర్గర ॥ అనుడాదైత్యాధినాథుం డచటిసబికులత్యమ్భతం బంధిమాడ
జలితోగ్రకోగ్రధ దీప్తోజ్వలనిఖిల దిశాసాంద్యుడై సానుజమ్మూ ♦ దునుమంగానిశ్చ
యింపక దొడిబడగప్రహస్తుండు వారించనంత ♦ ఘనగర్వోద్రేకమొప్పు గదసి
యురువడిక కాలభట్టించి తన్నెన్ ।

క॥ తన్నినబెట్టుగమ్మాచ్చిలి ♦ గ్రన్ననతేలివందిసభను గల్గినవారల్ ♦ మిన్నక
వినుచుండగదమ యన్నదెసంజూచి రోషమాపకపల్కెన్ ॥

ఉ॥ చెప్పిననీతులున్నరకు సేయకమచ్చర మూదిధర్మముం ♦ దప్పిచెరించెదీపు
విదితులుగమీదట గాంచెదీఫలం ♦ బిప్పుడెరుంగవచ్చునె మహిశశిఖామఃశి దివ్యబాణ
ముల్ ♦ తెప్పలుగాగగుప్పగ మదిందలపోశెను నాదువాక్యముల్ ।

వ॥ అనిన దశాననుండు వెండియు నాజ్ఞాపాత ప్రవధామాన హుతాశ
నుండునుంబోలె ముడుచు నిద్దరాత్నుండు విరోధి నాశ్రయింపం బోవుగాక వెడలం
దోపించిన పోవునన విభీషణుండు నచ్చోటువాళి తల్లియిన్నయడకేతెంచి నమస్కరించి
యంత వృత్తాంతంబును యున్న తెరంగున విన్నవించి తదనుమతివడసి నిజమంత్రియుక్తుం
డై రామచంద్రుని పాలికరుగుచుండె నట్లు భేచరమార్గంబున సమాత్యసమేతుండై
చనుదెంచు నాఖండలవిరోధి రెండవతమ్మునిం గన్లుగొని వానరులు తరులు గిరులు
కరతలంబుల ధరియించి ఆకాశక్షిధింబర తేంచు రాకానుల తృంచుతృంచుండను నెలుంగు
లిచ్చుచుండ నద్దశాననానుజుండు భయాకుల మానసుండై వారలతోనిట్లనియె ।

సీ॥ కపివరులారనిక్కంబుగాచెప్పెద వినుడుమీరంతయు విశదముగను ♦ దేవ

కంటకుడగు రావణాసురునకు ననుజన్ముడవిభీషణ హ్యాయుండ * నినకులునకుసీత
నిమ్మన్నగోపించి తన్నియంతటబోక దైత్యవరుడు * వెడలంగనడచిన కడుదైన్యమున
రామచంద్రపాదంబులు శరణజొరగ * వచ్చినాడపగర వాడనిచూడ కీ * తెరగు
నృపగిత్తోడ తెలియబలికి * అభయ మొనగసేయర మృ యార్తుడనయ్య * కరుణ
జూడరయ్య కావరయ్య :

సీ! అనునట్టిపలుకుల కలఁయాకీకులు వేగంబచని రామనిభునితోడ * రావణా
సురుడభిజేవకగొల్పిగా వాడదెయరుదెంచి నాడటనుచు * విన్నపంబొనరింప విని
ప్రమోదముజెంది తోడితెన్నునవుండు తోయజాప్త * తనయుండుమనుకులోత్తముడాసి
రాజేంద్రపగవాని తమ్ముడిపదిరాగ * నమ్మకగునయ్య మీదికార్యమ్ములెట్లు *
వీనిదెగజూచి నప్పుడప్పిబుధచైరి * జేయుమాయలుమరి పనిసేయకు డు * ననుడు
సౌమిత్రియిదివోలు ననుచుబలికె :

ఉ! వారలవాళ్లను ల్విని దివాకరవంశజు డిట్లుబల్కె నా * వారయరాదితేయ
రిపు లాక్రియకహులరైనగాని యీ * తీరుననార్తినొంది పరతొచుభయాన్వితు
గావకుండిన * వీరడిబోదెధర్మ మవివేకులెత్తోల్లటి రాచవారలున్ ||

గీ! సకలధర్మచయము లొకటనుశరణార్తు * గాచునట్టిపుణ్య గరియొకట *
నునుపనెక్కుడయ్యె వినుశరణాగతు * బోచునట్టిఫలము జూచుతరిని ।

క! ఖగములు శరణాగతునిన్ * దగబోచి సురాలంబు దాక్కొనెననగా *
జగతీశులసద్ధర్మము * విగవిడతురెకావునీవు దిక్కనువానిన్ ।

చ! కావున నితండెట్టివాడైన నేమి కాచుటకియకొంటినను సమయంబున ।

సీ! రావనిరామ భూపాలునిగనుగొని యనఘచార్త్ర దయావిధేయ * యసుగు
లత్యంత మాయాదక్షులగుదురు నైచనువిన్నపంబాలకించు * మరయనీతడుదుర్ముడన
గాదు నన్నకు నెన్నేనినీతులుమున్ను జెప్పె * నిష్పడాతెరకన హితవనరింపగా బోయిన
దానవపుంగవుండు * కోపమూరినెడల దోపించితేనేమో * నెన్నినిందురాక నిజము
బోలు * వాలిప్పించిమీరు వసచరరాజ్యమ * య్యర్కసుతుకొనగు టాత్మతెలసి ।

వ! అనిన రామచంద్రుడట్లతోడితెమ్మచుండు హనుమత్పురస్సరంబుగ ననేక
వానరవీరు లెరుకేగి రామచంద్రుని వనుపెరింగించి బహుతూనపురస్సరంబుగా గొని
దెచ్చు సమయంబున నప్పిభీషణుండు నిశ్చలచిత్తంబున ||

సీ! శరణునశరథరామ చంద్రదయాసాంద్ర శరణార్తురక్ష నిశ్చలకటాక్ష *
శరణులోకాధార నజ్జనమందార శరణుహేమాచల సదృశధీర * శరణుసారసనేత్ర

జలద సన్నిభగాత్ర శరణుసీతానేత్ర జలజమిత్ర † శరణు పావననామ సంగరాంగణ
భీమ శరణుదీనతాణచారుబాణ † శరణుమానీంద్ర చిత్తకాసార హంస † శరణు
శతశతకరకుల జఘ్రిచంఢ్ర † శరణుమర్దాన వాటోపశైలభిదుర † శరణుశుభమూర్తి
రఘువంశ చక్రవర్తి ‥

ఉ॥ దేవరమేశ విన్నపము దేవరగొల్వగ నేగుదెచిత్ర † రావణు తమ్ముడి
కుటిలరాక్షసుడంచుదలంప వల్లు మీ † నేవకుపాతృజేయు మెడసేయక దీనశరణ్య
మూర్తివి † గావున వచ్చినాడ నను గావుము కావుము భక్తవత్సలా ‥

వ॥ అనిశ్చిద్విధంబున శరణంబువేడు రక్షోపీరానుజుజూచి రక్షణియ్య దక్షుండ
గు పుండిరీకాక్షుండు నభయంబుగా నిఖిల దాసజన శ్రీకరంబగు కరంబతని శిరంబు
ననిచి జలదగంభీర భాషణంబుల నిట్లనియె ‥

క॥ నమ్మునిభీషణ రావణు † తమ్ముడనను శంకమాను తథ్యమునిను నా †
తమ్ములతో పోషించెద † తమ్ముల చుట్టబె సాక్షి తగనిందులకు ‥

గీ॥ అనుచునమ్మబలికి యాతనిలంకకు రాజుసేయదలచి రామచంద్ర † డనుజు
మోముజూచి యవ్వీభీషణుజూపి † యిననుతాది ముఖ్యులెరుగ బలికె ‥

మ॥ శుభలగ్నంబిదె యిష్టదీపునుని రక్షోరాజుగా శీఘ్రమే † యభిషేకం
బొనరింపవేయనవుడత్యానందముంజెంది దై † త్యభటుల్ బెగ్గిలవాధితో యములు
నర్హంబాప్స నమ్మాడ్కి జే † శైభలీయంచు వియచ్చరుల్ బొగడ రాజీవాస్య
సామిత్రిదా ‥

వ॥ విభీషణుండప్పుడ దానవరాజ్య రమాభూతిం దనరినట్లపాలుపు మిగిలె
న సమయంబున ‥

ఉ॥ రామునిజేరి యాదివసరాత్తనయుండు నమస్కరించి సుత్రాను విరోధి
సోదరుని రాజుగజేశితి లంకకొన సు † గ్రామముసేయనోడి దశకంధసుడిమ్మెయి నా
శ్రీయింప యిం † కేమి యొసంగువాడవు నరేశ్వర వానికి నేర్పరింపవే ‥

గీ॥ అనుడు దరహాసితాననుండై నరేంద్ర † డనియకపివర్య నీచెప్పినట్ల
యసుర † వరుడునను శరణండగా వచ్చెనేని † యతనికిచ్చెద మనయయోధ్యా
పుంరబు ‥

వ॥ అనివల్కిన రాజేంద్రుని పల్కులకలరి యితని హృదయంబింత మృదులంబు
గదే యసి యల్లవానరులు బహుభంగులంగొని యాడిరని చెప్పియంధకారాతి వెండి
యనిట్లనియె ‥

(౨౨౩) శ్రీసదాశివరామాయణము యుద్ధకాండ ౧ - ఆశ్వాసము

సీ॥ అంతప్రియంబుననంబుజబాంధవ నందన పవమాన నందనులును ♦ సయ్యన
నవ్వీశీషణుగాంచి రఘుకులస్వామికి వానరసహితముగను ♦ వననిధిగడవనేయనువున
నొడగూడు నెరిగింపుమన నాతడిట్టులనియె ♦ నవనీశ్వరుండు రత్నాకర ప్రాధాన
గావించి లంకకైబోవునదియు ♦ గార్వమునుడువారు గ్రహమొప్పనత్తెరంగపుడు
రాఘవునకు నెరుగనేయ ♦ నతడుమనుజునట్ల నవ్వీధంబున కొడ ♦ బడియెనపుడు
నియతి కడలిగూచ్చి ।

స॥ యొక్కరమృత్యులంబున నుండెనంత శామాకాలుండను వేగుల వాడట్టిదంత
యు నెరింగొని రావ.నందేరి యిట్లనియె ।

శా॥ రక్షోనాయక యావీశీషణుడు చేరంబోయినంగాంచి రా ♦ మక్షోణీధవు
డపుడు యాఘునుని సంభావించి పూర్వా మహా ♦ క్షయముగానభిషిక్తుజేశె నతిమో
దంబాప్సగానింక న ♦ తృక్షీనోద్ధతి వాదిదాటగలవాడై యున్న వాడిప్పుడుకా ।

క॥ లెక్కయడ తరమూగాదే ♦ యొక్కటివినుమానసమున నూహించినచో ♦
చుక్కలసంఖ్య కొకించుక ♦ యొక్కవగానోపు రాఘవేశుననేనల్ ।

క॥ నాకుంజూడవనా కా ♦ నీకంఠములగనిన మొదలు నీవేకాదీ ♦ లోకత్ర
యంబునందా ♦ భూకంఠుని కెదురులేమి బుద్ధిజనించె ।

ఉ॥ కావున సామమాదిగరు గల్గునుపాయములందునీకు నిం ♦ కేవిధిబోలు
దాన కెరవేర్పడజేయుమటంచుబల్కు ను ♦ గ్రీవుని భేదపుచ్చుట కొగిందనడెందము
నడలించి ర ♦ క్షోభుడక్షణంబున శుశుండను చారుని జీరియిట్లనుకా ।

క॥ వినునుగ్రీవుండను నొక ♦ వచననాయకుడు రామవసుధేశుకడకా ♦ పెను
ప్రాపైచునమీదను ♦ జనుదెంచుచునున్నవాడు సయ్యననీవుకా ।

వ వానికడకుంబోయి నావచనంబుగా నిట్లనుమూ

క॥ సుగ్రీవనీకు తగునె ద ♦ శగ్రీవునితోడ నిటుల జనుదేర వృథా ♦ విగ్రహ
ము నూనునన్న ♦ య్యుగ్రాక్షుండైన నెదురనోపు నబోరకా ।

సీ॥ హరిహరయాదినిలింపు లాహవంబానరింప నోడిమువ్వెట్టిజేయుదురు వినుము ♦
నాతోడివైరంబునకు నోడివేగనకా శరణంబు గాంచెనయ్యురగవిభుడు ♦ భుజబలంబొప్ప
గా భూతేశుతోగూడ కైలాసమెత్తనే కడకమెరసి ♦ యలకాధినాథుని యాహవంబు
వనోర్చి పుష్పకంబవలీల బుచ్చుకొంటి ♦ చరలబెట్టితి తక్కినధారలనెల్ల ♦ భువనకంట
కుడనగ నెప్పుడు మెలంగు ♦ దెమరలేక చరింపుడు నెల్ల దిశల ♦ నిట్టి నాతోడ నీకేల
వట్టివాడు ॥

వ॥ అదియునుంగాక ॥

ఉ॥ తమ్ముడుభూమిబుచ్చుకొన తాపన వేషము బూనివచ్చి నా + డిమ్మెము
నిట్టి సఖ్యమునకేమి విశేషముగద్దసీకు నా + తమ్ముని యట్లచూచెద సతమ్ముగనమ్మి
నరేందుడించి శీ + ఘృమ్మునరమ్మునాకడకు + గానరసీరుహ విత్రినందనా ॥

ఉ॥ ఆలముసేయబోలదని యట్టివిధబదియల్ల రామ భూ + పాలునిజూచికాదు
హరిపంక్తుల నోర్వగనోడికాదు నీ + తాలిమిమెచ్చికాదు గుణధామికుడుంగడు సఖ్య
డైన మీవానినిజూచి చూవె కపిసల్లభ మాలలు వేయునేటికి ॥

శా॥ నీతోపొందొనరింపబూనియకదా నేనల్ల నాడమ్మరు + త్సూతి బాహు
బలైకధుర్యుడగు నా సుతామ జిత్తుండు వి + భ్యాతింబట్టుక చేరదెచ్చిన మహాకారు
ణ్య దిత్తుండనై + ఘాతల్ సేయక శోకచుట్టి మరలంగాబుచ్చుటల్ చెచ్చర ॥

చ॥ తనపనిచూచెగాని వసుధంగల గోతులనిట్లుదెచ్చి యీదనుజునిబారి
దోచుటల ధర్మచటంచు దలంపడెప్పు డీ + జన్మపతియంత ధన్యులిక డ్మాస్థలిమీదట
లేరుచూడగా ననవలెనించుకేనియు మనంబునజూడ వివేకమున్నదే ॥

వ॥ అనిచెప్పనంపిన వాడట్లచని సుగ్రీవునితో డంబలుక నబ్బలీముఖు లలుకవ
డమి యాదూతంబట్టి కపిరాజు కట్టెమరంబెట్టి ముష్టిఘాతలనొప్పించ వాడరచుచు రఘు
పతికి మొరయిడిన నప్పుడమిరేడు విడిపించి పుచ్చిన బ్రతుక్కుమందలగంటినని
వియత్తలంబున నిలచి ॥

క॥ జలమూది పెద్దయెలుగున + జలజాప్త తనూజ యాదశగ్రీవునితో + బలి
కెడు విధమేమనుడా + చిలుకకు నవ్వనాట శేఖరుడనియె ॥

శా॥ వాలింజూచికదా దశాస్యుడు వృథావైరంబుగాదంట న + వ్వాలింజూడక
జానకీసతిని దేవస్తుత్యుడౌ రామ భూ + పాలశ్రేష్ఠున కిపుడునిమ్మనుము నప్పద్మాక్షి
నీకుండె నా + వాలింజూచుటలే నిజాబనుము దేవద్యేషితో గగ్గన్నన ॥

క॥ పరువడిధరణీ పుత్రిని + చరబెట్టినయట్టి విధము చిత్తములోన + మరు
వకుమనుమీ చావుకు + వెరవకుమను వాలిపొందు విడువకుమనుమీ ॥

క॥ ఇంక నెటకేని జనుమను + లంకవిభీషణుని దనుము రాముడనుజుడు +
గొంకకనిను నీనందను + బొంకమణతు రాహవమున బోరునననుమీ ॥

వ॥ అనిపలికిన ॥

క॥ కడురయమున దశకంఠుని + కడకేగిభయంబు గదుర గొట్లనె న + ప్పడు
వాడునాకు నిదేహ + యడుగులు మరలంగజూడ నచ్చెసురాకీ ॥

వ॥ అని తనకైన యడరును రఘువరుండు తన్ను విడిపించి పుచ్చుటయు జెప్పి వెండియు ॥

ఉ॥ ఏమనిచెప్పవంబుడమి యానినచందమునుండు నారఘు ♦ స్వామిబలంబు లెల్లెడల వారలలో పలనొక్కవొక్కడే ♦ భూమియునుట్టి నంబుధులు పుక్కిటబెట్ట సమఘాతాదు రా ♦ రామనిదేరిచూడగ తరంబును నే మిముబోటి వారికి ॥

ఉ॥ కావున రాఘువుండు శతశతకై న సకేముడా దశ ♦ గీవమనంబులోన పంకింపుమునే హితమూడిచెప్పెదగ ♦ నీవక నేర్పుచేసి ధరనేనుతనిచ్చుటబోలుగాని యా ♦ భూవరుతోడతం దొడరి పోరుటపోలని కార్యమారయగ ॥

క॥ సీత చెచ్చిన రోషం ♦ బాతని మదిలోననుండు ననిచూడకుమీ ♦ నీతమ్మ డనకబోవడే ♦ భీలిదొలంగించి మావిధేషులు నెమ్మిగ ॥

ఉ॥ నిట్టిదవానరుల్ చలమునైకొని ఎల్లవాగుగూడినొంపగా ♦ నట్టియవస్థకోర్వక మహాత్మక నన్నిడపింపుమన్న న ♦ ప్పలున నించుకేని నము నెపంబుదలంపక నన్ను బోచెదా ♦ నిట్టిదమాప్తప్రాణుడు మహిమితవల్లభుడేమి చెప్పెదగ ॥

వ॥ అనిపలికిన నిర్భరాతాతి వానివాక్యంబు లాదరింపక యుండెనంతనక్కడ ॥

చ॥ ధరణితలాధి నాయకుడు దభాపముడన మేలమీచును నిన్ధనయతిందిన త్రియము శేముషి నొండుదలంపలేక వాని నుండియంతయు నదీభ్రుడుగ బాడనూపకున్న భీ ♦ కరధృకుట్టి పాటుడమి కన్నగ వంకడు నెర్రదోపగా ॥

యితడు నిస్సారంబుగాజూచి మ॥ తనూభాక్యంబు మదిదలంపకను భాస్వత్తుగ భంగంబులో ♦ వ్యోనుస్థ నము ముట్టదర్మదముచే నుప్పొంగెడింబెట్టుగా ♦ యీమున్నీరు మదియ్య నాయకముచే సంకించెదంజూడుమీ ॥

క॥ అనిపలికి యాగ్రహంబున ♦ ధనువుద్ధర భంగికేలదాల్చి సుమిత్రా ♦ తనయుడు వలదనిమొక్కగ ♦ గొనకొని కొనయమున నారిగూడి రయమునన్ ॥

మ॥ హరివంశాగ్రణి వార్ధిపై గనలి బ్రహ్మస్త్రంబరింబోయుడున్ ♦ ధరగంపించె నభంబు బిట్టవిసె పాతాలంబు ఘూనికలై డి ♦ క్కరి సందోహము మృగైగప్పిరిగతుల్ కంజాప్తను భ్రాంశులే ♦ తెరగోయంచును కూర్మరాజాదిగె భీతింబొందె శేషా హిదాన్ ॥

వ॥ అప్పుడు ॥

క॥ తల్లిడపడుచును నజ్జన ♦ వల్లభునకు నులికివనధి వనరగ నాచుం ♦ గుల్లలు చిప్పుదక్కగ ♦ వెల్లింబెనదృశ్యుడయ్య వెరవప్పుగన్ ॥

క॥ వరమణి భూషణహే మాం ♦ బర వివిధోపాయములును పరగంగొని
యా ♦ నరవరునిశరణుజొర నా ♦ తుర్నుడై యావిభునియంప తుదనొగినొదిగె॥

వ॥ ఇట్లుభయభ్రాంతుడై యానదీరమణుండు ॥

సీ॥ దశరథ పుత్రాయ ధవళాబ్జనేత్రాయ సీతాకళత్రాయ శ్రీధరాయ ♦
నిత్యాయశృతిగణ స్తుత్యాయ పోషితా దిత్యాయ కారణ్య దీపితాయ ♦ కమనియ్య
శీలాయ కాంచనవేలాయ భూరికాంస్తుభమణి భూషణాయ ♦ పరమపవిత్రాయ భక్తై
ఘమిత్రాయ నీరదగాత్రాయ నిర్మలాయ ♦ శంఖచక్ర గదాశార్ంగ సాధనాయ ♦
రమ్యచరితాయ తిభువనరక్షకాయ ♦ విద్విషడ్భయ పటుతరవిపులబాణ లాఘు
వాయన మోస్తుతే రాఘవాయా ॥

వ॥ అనిమరియును ॥

సీ॥ ఇనకులాంబుధిసోమ యిందీవరశ్యామ నగరాజనుతనుతనామరామ ♦
రామాభిరామ శాత్రవసముచ్చయభీమ కంజితవిభవ సుత్రాయ రామ ♦ చారు య
శస్త్రోమ నదమలగుణధామ ప్రకటితనృపసార్వభౌమరామ ♦ సాకేతపురధామ
సమ్మోద విశ్రామ విజితభార్గవరామ వీరరామ ♦ కంజభవజనక సంపూర్ణకామ
తామ ♦ యామినీచర హిమతీవ్రధామరామ ♦ భావభవకోటి సౌందర్యదేవతాల ♦
లామ రఘురామదశరథరామ రామ ॥

ఉ॥ నీకోపంబున కెంతవాడనకటా వయసాంద్ర యీ ♦ లోకంబులో
మముబోటివ రలను నెల్లంబుట్టగాజేసి నా ♦ నాకంజాత భవాండములో కడుపులో నం
దాల్చి రక్షించు లక్ష్మీకాంతుండవునీవు నీకగునెరాజీవాక్ష తెంపూదగా॥

క॥ రావణుని పొరుగువాడని ♦ భావంబునదలపవలదు పదివేలకునే ♦ నీవెద్ది
పంపుబెట్టిన ♦ వావిరినట్టాచరించువాడ మహీశా ॥

క॥ కట్టుమునావై సేతువు ♦ పట్టుగదశకంఠుతలలు భల్లప్రతతిం గొట్టుములంకకు
పట్టము ♦ గట్టుము శీఘ్రంబ కుంభకనావరజా ॥

వ॥ అనిపల్కి ప్రసన్నవదనుంజేసిన రఘువరుండిట్లనియె నదీంద్రా మదియ్య
సాయకంబు వృథకానేరదు నియ్యమోఘ బాణంబు నెందుమీద ప్రయోగింతు నెరుం
గింపవేయనిన నతండిట్లనియె ॥

సీ॥ మరుజేంద్ర దృశ్యకల్పంబను పేరిట నొక్క మహాహృదంబున్నధిటకు ♦
నొనరను త్రరభాగమున నాదునెనయగు భూరియగాఢంబు పూరమగుచు ♦ నందు
దుర్మదుతె న యట్టి నిశాచర సంఘములో వసియించిశౌకదక్కి ♦ చనుదెంచి జలచర

సంహతితోగూడి నాయందు నలిలపానంబుసేయు ♦ చుందురెప్పుడు దర్పంబు కిందు
కొనగ ♦ వారి సమ్మర్దనంబెంత భారమగున ♦ మేయ విక్రమ భవదియ్య సాయకంబు ♦
నేయుమంచుగా నతండ్రేయటయును ।

క॥ ఉరుగతిచనియా బాణము ♦ సురకిపులను దృంచిమడుగు శోషిలగా న ♦
ద్దరగాడిమరిలి రఘుభూ ♦ వరుని నిమగంబుజొచ్చె వలనొప్పుంగఁ ।

గీ॥ అంతవారిరాశి యనియె రఘువరుతోడ ♦ నఁఘవిశ్వరక్మతనయుడైన ♦
నలునిసేతుబంధనం బొనరింపగా ♦ నాజ్ఞయొసగుమనుడు నపుడు విభుడు ।

చ॥ జలరువాతమిసూకిగని సయ్యనసేతువు గట్టినట్టలగా ♦ బలిముఖ సంఘ
ముల్ బనుపు నావుడతండు నరేంద్రనాజ్ఞ వా ♦ రలకు నెఱంగజెప్పిన కరంబను రాగ
ము నొందియట్ల ది ♦ క్కులకు నరింగియుద్ధతేని గోతములగాని తెచ్చియొక్కటఁ ॥

క॥ వననిధిపై బడ వై చుడు ♦ మునిగి పిదపదోషకున్న మునుకొనివెన న ♦ వ్వన
చరులతైరగా రా ♦ మనకు నెఱింగింపగా నముద్మండసియెఁ ।

గీ॥ జలజనేత్ర రామచంద్ర తక్కినయట్టి ♦ కపిసమూహమేయ గామహింధ్ర ♦
ములుమునుంగుచుండు మునుగొనియొక్కట ♦ నలుడువైవదోచు నగచయంబు ॥

వ॥ అని యెఱింగించిన రామచంద్రుండు నలునిరావించి కపులంగూడుకొని
సేతుబంధనం బొనర్చుమని యాజ్ఞాపించిన నతండు ఘర్షమాను రాగుండై సుగ్రీవాను
మతంబున ।

గీ॥ మనుజవరునియాజ్ఞ మస్తకంబునదాల్చి ♦ విశ్వకర్మదలచి విఘ్నరాజు ♦
ప్రస్తుతించివారి రాశిసమ్మతిగొని ♦ నలుడుతనదునేర్పు కలిమిమెరయ ॥

చ॥ కరముననొక్క భూధరము గైకొనివారిధి పైనివై చుడు ♦ బరువడినమ్మ
హీధరము పన్నగగోకమువారికిం దివా ♦ కరకులవధానుండు దశకంధగుదృంచునటంచు
చెప్పగా ♦ నరిగినచూడ్కి మున్నునిగి యాదటలేదె కపుల్ చలంగగఁ ।

వ॥ అంత ।

ఉ॥ ఎక్కడజూచినం బుడమియూనినయట్టుల గీతసాఘముల్ ♦ గ్రక్కుననేగి
తైలములు గైకొనితెచ్చియొసగు డానలుం ♦ డొక్కట కేలగైకొని మహాత్సవ
లీలను వారిరాశిపై ♦ గిక్కిరియంగవై చుచును క్రీడమహాలెను గట్టుచున్నెడఁ ॥

చ॥ అపరిమితప్రతాపులగు నక్కపివీరులు దెచ్చునట్టి పా ♦ దపములు నదు
లుద్ధతి ముదంబుననొక్కట నానలుండు నే ♦ రుపమరనొంటికేల గొనరోషము నొం
దుచు వాయుసూతి వ ♦ చ్చుపగిడిగాంచి రాముడు యశోధనుడాతనినిద

ప్రేమతోఁగఁగి ।

చ॥ ఎనయగ నానలుబిలచియిట్ల నె తక్కిన కీశులిచ్చు వా ♦ నినియట్లైన
గైకొనుము నెమ్మిమహాబలనందనుండు దె ♦ చ్చిన గిరులుంగరద్వయము చేనొగి నందు
కొనంగబోలు నా ♦ ఘనుడు బలాఘ్యడాఘ్యుడు నఖండపరాక్రమ శాలిమా
టయుఁగఁగి ॥

వ॥ అనిపల్కిన రామచంద్రునికు మారుతిపైగల కారుణ్యంబునకు నచ్చరు
వందుచు నట్లగైకొనుచుండునంత ।

చ॥ బలిముఖవాదయుల్ మదిని ప్రబ్బినవేడుక నెల్ల దిక్కులు ♦ బలుడిడినేగి
లైలముల పారముగావెన దెచ్చియిచ్చుచో ♦ నలుడవలీలమైకొని ఘనంబుగ సేతువు
గట్టుచుండె నుజ్వలతర కొశలంబునను వారలకండర కన్నిరూపులై ।

వ॥ మరియును ॥

సీ॥ బ్రహ్మాండభ్రాండంబు పగులంగ నార్పుచు వనచరుల్ దశలకు జనువిధంబు ♦
చనిభూరివాలంబులను తగులదుగిలు లీలమై వెసబెకలించు విధము ♦ నెనురేగువారికి
నేడైర నందిచ్చి మరలను గిరులకైయరుగువిధము ♦ గొనితెచ్చితోడిబడంగ నలు
నిచేతికిని నలయకనందిచ్చునట్టి విధము ♦ మనమలర నాతడవియు గైకొనువిధంబు ♦
వాధిపైవాని బాసగంగవైచువిధము ♦ సురలుగుమిగుడి తప్పకచూచుకతన ♦ న
నిమిషత్వంబు సాధకకంబయ్యెనపుడు ॥

గీ॥ కపిబలంబులుసేతువు గట్టుతరిని ♦ పశ్చిమోత్తర పూర్వదిగ్భాగములను ♦
దలపనెందును నెక్కడవారయగుచు ♦ పుడమియీనినయట్టుల పొలుపుమిగిలి ॥

సీ॥ చలరేగగోత్రపంక్తులు దెచ్చువారును దెచ్చయంతంత నందించువారు ♦
నందిచ్చిపిదపదె నగైడువారలు నరుగుచు నలయకనురుకువార ♦ నురికెదరేమని
యరయబోయెడువార లరసినవారికి నత్తెరంగు ♦ నెరుగంగబల్కక నేగెడువారలు
నేగిన వెనువెంట నెరుగకుండ ♦ తోడిబడంగజూచి దోతెంచి మిత్తుల ♦ గూటియచటి
తరులుగొనగజనెడు ♦ వారికన్న మొదటవడి నదులనుదెచ్చు వారలైరి నెచట వారె
యగుచు ॥

మ॥ ఒకభూభృచ్చర పుంగవుండాక మహాయుద్వేధముందెచ్చుచో ♦ నొకకి
శుండది బల్కిగైకొనిన నా ♦ యుండ్రుడు నిద్రోచి వే ♦ రొక శాఖామృగ మెత్తు
కోచనగ నోవూపోకు పోకంచు గొం ♦ కక వేరొక్కరు డానగంబుగొను గీకల్
వెనుముగ వేగుముగ ॥

ఉ॥ కొండలుపెక్కు గొంచుయొక కోరియనకముదంబుజెంది య + వ్వండవి
జూచునోయనుచు వానినివేరొకచోటడించి తా + పండుల వెంబడిందిరుగ బాహు
పరాక్రమ దుర్యుహాక్క కీ + శుండవియెత్తుకోచనిన చోమదిగుందుచు వాడు
వానికై ।

చ॥ ఘనతరమైన యీనగమఖండ పరాక్రమమొప్పుగొంచు బో + యిన రఘు
నాయకుండు కపులెల్లగనుంగొన మెచ్చునంచు నే + పుననొకడొక్క యద్రిగొని పోవగ
నొక్కడువానిదోచి భో + రుననదిదెచ్చి దానుజలరాశినివైచు విభుండునవ్వగ॥

మ॥ ధరణీధ్రంబులు దొంతిబెట్టుకొని మోదస్ఫూర్తిమై నొక్కరుం + డరుదేరం
గనియొక్కతైలచరుడుద్యమ్భాని సంరంభము + మెరయందానొక యద్రిమోచుకొని
తాల్మీవానిపై నెక్కి వా + నరులు నవ్వగనేగుచుండు పరమానందాధి కస్వాంతడై॥

గీ॥ పన్నిదములాడి యచలముల్ బంతులట్ల + గగనమంటంగనొక్కట నెగర
వై చి + యవిమగుడనోలికరముల నందుకొనుచు + కేతనలుపురురెంతయు గేరికొనుచు ।

క॥ శిరములవాలంబుల గురు + తరభుజముల కరయుగముల దరుచరులు మహీ +
ధరభూరుహములు దెత్తురు + కరమధి + రామవిభుని కార్యాక్ష॥

చ॥ అలఘుతరప్రకాశుడగు నారఘురాముని నాడుదక్కగా + చెలగుచు
వానరుల్ బనులు సేయుటభూరి మహాధ్రసంఘముల్ + జలమాలమీద దేలుటయు తై
లతనూభవ యెన్నజేని భూ + తలమున జూడచెప్పవిన తధ్యము సుమ్మసి పల్కి
వెండియు॥

చ॥ వనచరవీరులిమ్మెయిని వారధిగట్టను ధారుణీస్థలం + బునగల వృక్షసంచ
యము భూధరముల్ గొని పొవుచుండగా + యనువుననేగుదెంది రజతాచల మెక్కడ
గొంచుబోదుకో + యనితగగాచియుంటి సురలట్లనకాచిరి కల్పవృక్షము॥

ఉ॥ మూరమెరింగి పద్మజుడు దొల్లకనేరుపు జేశెగాక నా + డారవికీకయున్నను
దయాస్తనగంబులు వానరావళుల్ + భూరివిశాలవాలముల భోరునజుట్టి పెకల్చితెచ్చి
య + న్వారిధిలోన నుద్ధతిని వైవక యుదురె సర్వమంగళా ।

వ॥ ఇవ్విధంబున ।

సీ॥ దశయోజనముల విస్తారంబు శతయోజనాయతంబుగ నేరుపమరవేగ +
నద్రోహువలె యవలిగట్టిరి సేతువుత్రీభువన ఖ్యాతిదనర + నమరగంధర్వవిద్యాధర
సిద్ధులు కపులనుగొనియాడి క్రమమెలర్ప + మనుజేశు సామాధ్యమునకు నవ్వజు
పండి యొనరసీసేతువుగనిన వారి + కధికమగునాయువును శ్రీయునాత్మజులును +

యశముగలిగియునుందురు విశదముగను † హరిపురంబను నర చేతయమరియుండు †
ననుచుబలికిరి యొక్కటరునములలర ।

సీ॥ నలునిసామాధ్యంబునకు మెచ్చి బలములనడిపింపుమని రఘునాయకుండు †
నీలునితోబల్కి నెమ్మిసుగ్రీవుడు నంగదుపై నెక్కి నరుగుదేర † నచుశండు సేవింప
హనుమదారూఢుడై చనుసమయంబున శైలచరులు † నిక్కుచుదాటుచు నిగికి నెగ
యుచు నాపులుచలగంగ నఖిలదిశల † నెలయూనిన తెరగున నిండిపరగి † శంకనేయక
నుద్ధతి సంభ్రమమున † నడువసేనలతోగూడి కడలిదాటి † వివిధగతుల సువేల్పపై
విడశిరంత ॥

వ॥ అంతనక్కడ దశకంధరుం డత్రైరంగతయు వేగులవారివలన విని యాస్థాన
మంటపంబున కేతెంచి మంత్రిలంగూడి కార్యావలోకనంబు సేయునెడ నెల్లవారలు
విన నతికాయుండిట్లనియె ।

మ॥ దనుజాధీశ్వర రామభూవిభుని కాంతారత్నముందెచ్చు యీ † పనినీ
మంత్రిలగూడి కార్యము దలంపన్నీతియోగాక యీ † మనువంశాగ్రాణి యెత్తిరాక
గని యిమ్మాడ్కి విచారంబు జే † సిన నయ్యేఫలమేమి యాఘనుని నిజింపంగ
నీశక్యమే ।

మ॥ వినువెయ్యింబలుకంగనేల సమరోర్వి రామభూసాల ఘో † రనిశా
తాంబకధాటికించుక నెమర్పజాలగానిమ్మహా † దనుజానీకమకాదు భూతర దోద
ర్పంబుచేయున్ను ని † న్ననిలోనోర్చిన యర్జునాదృదములై నాశక్తులేరావణా ॥

చ॥ అయుతములై కయ్యముల యందులయేసడిగొన్నవాడ దు † ర్జయుడను
నాకుమర్త్యు లెదురాయనిచూడకు మెట్టివారి కే † నియునవసత్యమేలయము నిక్కము
గా పరికింపధర్మమే † జయమనునట్టివాక్యము నిశాచర నాథ మదిందలంపుమా ।

చ॥ పరులకు నెగ్గుజేసి పరభామలగూడిన యట్టిమర్మదుం † డరయనభోగతిం
బడయు నందురుపెద్దలు నీవురామ భూ † వమనిజనాకీయాఘనుని వల్లభనుంజెరదెచ్చి
యింక నెం † దరగదలంచినాడవు రయంబుననాకు నెరుంగజెప్పుమా ॥

ఉ॥ ఆరవివంశవారిధి సుధాంశుడుమాధవు డమ్మహాత్ముతో † బోరజయింప
లేరునిను బోటిదశానన కోటులైన ని † ష్కారణవైరమేటికి నిశాచరనాయక జానకీ
సతి † భోరుననిచ్చినీవు రఘుపుంగవుపాదము లాశ్రయింపవే ॥

వ॥ అనిపల్కు హితోక్తులు మనంబునంబెట్టక పంక్తి కంధరుండు శుకచారణులం
గనుంగొని ।

(౨౩౧) శ్రీనదాశివరామాయణము యుద్ధకాండ ౧ - ఆశ్వాసము

క॥ వనచరులతోయనిధి దా + టినవిధమును వారలును నటించుతెరంగ +
య్యినసూతి మెలగుగతి రా + మునిచందంబరసిరండు మునుకొనిమీరల్ ॥

వ॥ అని నియోగించిన ॥

క॥ ఆరక్కసులికువురు కపు + లై రనితనయునిబలంబు నరయుచునుండఁ +
వారలతెరగువిభీషణు డారసిబట్టించితెచ్చి యప్పుడుకడకఁ ॥

వ॥ రామచంద్రుని సమ్ముఖంబునకుఁ గొనిపోయి దేవా వీరలు శుకచారణు
లను వారలు రావణుని గూఢచారులు కపిహంబులం దాల్చి సకలలోక మర్మంబు
లరసివత్తురని విన్నవించు నవసరంబున వారలు భయభ్రాంతులై భూకాంతునింగనుం
గొని ॥

క॥ నృపవర దశముఖుడంపున + కడటపువానరులమయ్యి కపిబలమరయఁ + న్నెవ
మూని వచ్చితిమి మా + యపరాధముదోచిపుచ్చు డనుడువిభుండుఁ ॥

గీ॥ ఎంచిచూడదూత లెందఁనవధ్యులు + కానిమీరుపంక్తి కంకుమాత + లగుట
జేసి వధ్యులనిపల్కివాఁకి + మనుకులావతంసు డనియె మరియు ॥

క॥ మిముద్బంధదీననేమగు + క్రమమునకపిసేనజొచ్చి కలయంగని వే + గమ
రిగి యివ్విధమంతయు నమరాఠాతి కెరుంగ జేయుడని పుచ్చుటయుఁ ॥

క॥ రావణునివేగువారలు + భూవరునకుమొక్కిలేచి పొలుపుగవిజయ + శ్రీ
నిభవముగైకొమ్మని + యావనచరసేన వెడలి యతిరయమొప్పఁ ॥

వ॥ లంకసొచ్చి డనుజవిభునింగని మొక్కి కరంబులుమోడ్చి యందు శుకుండను
రాడిట్లనియె ॥

సీ॥ ఆసురనాయక భవదాజ్ఞశిరంబున బూనియావాసరసేనజేర + నరిగిక్పత్రిమ
వ్రగాకృతిగైకొని వారలమర్మంబు వరునతోడ + నరయచోనతెరంగంత విభీషణుం
రిగిమమ్మలబట్టి యినకులేశు + ముందరబెట్టి కేల్మొగిచివీగలు పంక్తి వదనుని వేగుల
గారలనుచు + చెప్పటయు నెగ్గదలపక శ్రీరఘూత్త + ముండు విడిపించిపుచ్చెను నిండు
రుణ + నరసివారముకపిసేన యటకమున్న + యవధరింపుమువినుపింతు నవ్విధంబు ॥

గీ॥ అస్త్రబలముకిలిమి యతులితబాహు బ + లంబు కలిమివిక్రమంబుకలమి +
సటినేర్పుకలిమి వెలయనారాముని + సాటిమగలులేరు జగములందు ॥

చ॥ ఆరయసుమిత్రపట్టియును నారఘురాముని యట్లతోచు భా + స్కరసుతు
ప్పెనేమిటికి గంధవహాశ్మజు జూచినాడవే + వరబలుడాసుషేణుడు నవారికవిక్రము
న్నగా సురే + శ్వరుమనుమండు ధూమ్రుడను వాడుదలంపన జేయుడేరికిఁ ॥

సీ॥ అతిబాధ్యుడు నీలుడనువాడునీమీద నాడుగరచుచునుండు ననుదినంబు
నలుడెప్పుడును దవానలునివిధంబున లంకభస్మముసేయ బింకమాడు + సురవరుండను
నాతడరిని పరాక్రముం డాతడు నినువిన్ననడచిపడుచు+ వేగదత్తుడు నిన్ను నాగలోకం
బున కనిచెదనని విభునాజ్ఞవేడు + స్వేతుడనువా ని తెరగేమిజెప్పువ సుర+ రాఫయిపప్పు
డునిన్ను నీనందనులను + సంగరంబున దృంప నుప్పొంగుచుండు + గవయుడాలంబు
సేయంగ గవయు మరియు ।

సీ॥ దంభుండు వినుమహాశుంభ విక్రమచీల కయ్యంబునకు వెనకాలుద్రోవ్వు +
హరుడను కపినీదుపురమెల్ల పెకలించి యంబుధివేశెద ననుచుదివురు + వినతండు సుర
లెల్ల వినుతింపనిన్నుదా ననిలోన మధికాంతు ననుచుపలుకు + ననయంబు గంధమాధ
నుడు దధీముఖ శరభుడు గజుడును జాంబవంతు + యలగవాత్సుండు కేసరియనెడు
వాడు + కుముదుడనువాడు పనసుండు విముఖ సుముఖ + ముఖ్యులగువారు నారాజ
ముఖ్యుజయము + తలపుచున్నారు సువ్వెచి త్తములయందు ।

గీ॥ అసురనాథ వారలందొక్కడొక్కడు+ చాలు జగములన్ని సమయసేయ+
నట్టివారనేకులరుదేర నికనెందు + నెదురుగలదు వారికెరుగ జెపుమా ।

లెక్కపెట్టవచ్చు చుక్కలనొక భంగి + యవని విభునిసేన యందుగలుగు +
నీరుతైన కపులవేర్వేర వినుపింప + వశముగాదు భుజగవరునకైన ।

క॥ దనుజాధీశ్వర నీవిక + మనమ న వేరొందుచింత మానిసుబుద్ధి+ జనపతికి
సీతనొసగుము + మనజూచెదవేని రిత్తమచ్చరమేలా ।

వ॥ అనిన విని ।

చ॥ నకులనుక్రోతులంగని మనంబుననీవు భయంబుజెంది యీ + తెరగుననేల
చెప్పెదవు దేవభండూ కృశానుడో దినే + శ్వరసుతుడో యపాంపతియొ వాయువో
నై ఋతియో కుబేరుడో + హరుడో రఘూద్వహుండు దివిజావలియో కపిసేన
జూడగాక ।

వ॥ అనిపలుకు నవసరంబున మాల్యవంతుండు మఘవద్విరోధి కిట్లనియె ।

క॥ హరితాలోక హితాధికము + నరుడై జన్మించినాడు నగవైరి ముఖా +
మరులే యిట్టులధరపై + తరుచరులై పుట్టినారు దైత్యకులేశా ।

గీ॥ అటులగాకయున్న నంబుధిగట్టగా + నొకులకు నుదరంబెయుదకమునను +
శిలలుదేలునోటు చింతింపకీశులు + శనులుసేతురొక్కొ యనిమిచారీ ।

సీ॥ తమ్మిచూలినికూర్చి దశసహస్రార్జుములే తపముగావించిన ధన్యతయును

(౨౩౩)

శ్రీనవాళివరామాయణము యుద్ధకాండ ౧ ఆశ్వాసము

కాలకంఠునితోడ కైలాసకుధర ముప్పొంగుచు నెత్తిన భుజబలంబు ♦ యింద్రాది సకల
దిగ్గీశులనవలీల ననినోర్చినట్టి శౌర్యంబుకలిమి ♦ భార్గవునొద్ద తాత్పర్యంబుతోడను
వెలయంగ నేర్చిన విద్యపెంపు ♦ నాత్మలో నమ్మబోకుమో యసురవర్య ♦ రామచం
ద్రునితో మచ్చరంబు మాను ♦ మతడు మనుజుండుగాడు బ్రహ్మాండనాథు ♦ డబ్బలో
చను డాది నారాయణుండు ।

వ॥ అని పెక్కుభంగుల రఘుపుంగవుతో సంగరంబు సేయంగూడదని చెప్పిన
వానిమాట లాదరింపక దశముఖు డమాత్య సమ్మతంబున నధిక సేనా సమన్వితండై
ప్రహస్తుండు తూర్పుగవనికి మహాద మహాపాశువులు దక్షిణద్వారంబుకు మేఘ
నాథుండు పడమటి వాకిటను యేనును దొరలు నుత్తర గోపురంబునకు జాలుదమ్మ
పల్కి యూపాక్షు మధమస్కంధంబున నిలువ నియోగించి నిజమందిరంబున కరిగెనంత
సవ్వధంబంతయు విభీషణుని మంత్రులు నరసివచ్చి విన్నవించిన రామచంద్రుండు రవి
నందన ప్రభృతులంగూడి యిట్లనియె ।

సీ॥ అరిదిపరాక్రముండగు నీలుడా ప్రహస్తుండు గామకయుండు తూర్పుగవని ♦
తొడరి వాలిసుతుండు తుదమహాపాశ్వుండు కాచియున్నట్టి దక్షిణపు గవిని ♦ ఘన
బలాభ్యుడు వాయుతనయుండు రావణి యమరియున్నట్టి పశ్చిమపుగవని ♦ భానుజుండే
నను దానవాధీశుండు మెరయుచునుండు నుత్తరపుగవని ♦ నరయతెక్కినయట్టి దొరలు
వనాటులు ♦ వీటిచుట్టుగలయు విడియ వలయు ♦ ననుచు నిశ్చయించి యవనిజా
రమణుడు ♦ వరగవారితోడ మరలననియె ।

వ॥ బంధురవిక్రమాటోకధుశ్యులగు మైందద్వివిదులు నీలునకు ఋషభగజగ
వాక్షగవయులు సక్షిణపరాక్రమ పుంగవుండగు నంగమనకుచు కులాచల నమానాం
గులగు ప్రమాదజంఘుల సమాసబలవంతుండగు హనుమంతునకును తమతమబలంబు
లతో గూడ తోడుగా విడియవలయు మరియుందగిన యడల వలయువారు నుండునది
కార్యంబని నియమించి యారాత్రిగడపి వేగుటయు ।

సీ॥ సన్నద్ధకవన కాంచన సుసూత్రనిబద్ధ తూణీరుడును బాణ పాణియుగచు ♦
రాముండుముంగల రవిజుభీషణుల్ గెలకులవానర బలమునడుమ ననుజన్ము డుపిరుండ
నంగడ జాంబవత్ప్రముఖులు చుట్టును బలసినడువ ♦ నంబరతలము బిట్టవియంగ దిక్క
రుల్ బెగ్గిలి యొక్కంత మొగ్గరిలగ ♦ దిశలుబగులంగ ధరఃశి దిదికరదిరంగ ♦ భూత
తతిశైలంగ నాపులు చలంగ ♦ నరిగితమలోన మున్నుతాడనిన యటుల ♦ వీటి
చుట్టును కలయుగ విడసిరంత ।

వ॥ శ్రీరామచంద్రుండు పరమకారుణ్యమూర్తియు శరణ శరణ్యుండును నయ గుణ విశారదుండు గావున రాజనీతి దలంచి సుగ్రీవద శగ్రీవానుజ మతంబున నంగదు రావించి యతనితో నిట్లనియె ।

గీ॥ వాలినదననీవు రావణునిజేర ♦ కడగియాతనితోడ నిన్నరుగబల్కి ♦ నను మెలగ్పంగ నావచనంబుగాగ ♦ వెల్లవారలు వినుచుండ నిట్టులనుమ ।

క॥ మునుధరణీనందన దె ♦ చ్చినయట్టి చలోక్తివిడచి చిత్తములోన ♦ న్నిను నీవుతెలసి నీతిం ♦ గని యింకేనియు నుపక్తికంధరసీవుక ।

ఉ॥ ఏనుగృతాప రాధినని యంచక భానుకులావతంస నీ ♦ సూనునిగాగ నన్ను కృపజూడు భయంబెడలించి యన్నది ♦ య్యానుజబోచి తంచుక మహాత్తతు నూభవునేలి తంచునో ♦ దీనశరణ్యమూర్తి భవదియ్య పదాబ్జము లాశ్రయించెదక ।

క॥ జననాథోత్తమ ధరణీ ♦ తనయను మరలంగనిచ్చెదను త్రిదశుల తో ♦ డను వైరముడిగి మెలగెద ♦ నిను గొలచెదనింతనుండి నిర్మల మతిన్దె ।

వ॥ అనివచ్చి శరణాందుమట్లు సేయజాలవేని ।

చ॥ పెనకువనీతిగాదని విభీషణుడుంబలుమారి సాటిచె॥ ప్పిన విననింపుగాకతని బ్రేలిచి తోచితివేకదా దళానన సమరంబుసేయు తరినాటి విభీషణు వెర్రిబుద్ధి నీ ♦ మనమునకీప్తమై తనరుమాడ్కిగజేశెద నన్నుజూచుమీ ।

వ॥ అనిపల్కుమని పంచిననియ్యకొని యంగదుండు రఘునందనునకు నమస్కరించి సుగ్రీవునియను మతంబువడసి యట్లచని రావణుని నమ్ముఖంబునకుంబోయి యతనితో నిట్లనియె ।

సీ॥ అమరులగెల్పినయట్టి నీవికృమంబెన్న నేటికి జగమెరిగినది యె ♦ నట్టి నిన్నని నోర్చి యవలీలచరగొన్న యర్జనులావు నీవెరిగినదియె ♦ కడగియయ్యజకనుకర సహ స్రంబులు ఖండించినట్టి భార్గవని జెప్ప ♦ గా వినియుండుదెకా యట్టివీరుని భంగపెట్టిన రఘుపుంగవునకు ♦ బంటనంగదుడనువాడ ప్రాణినిన్ను ♦ వాలమున జుట్టిపోసీక వారి నిధుల లీలమునుముంచి విడచిన వాలిసుతుడ ♦ నారఘుస్వామి నీకడకనిచెనన్ను ।

గీ॥ అమరశాత్రవ నన్నిటకనుచువేళ ♦ నమ్మహారాజునీతోడ నాడుమనుచు ♦ పరగజెప్పిన తెరగునీకెరుగజేతు ♦ నతనివచనంబుగాగ నీవాలకింపు ।

క॥ మునుధరణీనందన దె ♦ చ్చినయట్టి చలోక్తివిడచి చిత్తములోన ♦ న్నిను నీవతెలసినీతిం ♦ గని యింకేనియును పంక్తికంధరసీవుక ।

ఉ॥ ఏనుగృతాపరాధినని యంచుక భానుకులావతంస నీ ♦ సూనునిగాగనన్ను

(౨౩౫) శ్రీనదాశేష రామాయణము యుద్ధకాండ ౧ - ఆశ్వాసము

కృపజూడు భయంబెడలించి యన్నది + య్యానుజబోచి తంచు కమలాస్త తనూభవు
నేలి. తరిమనో + దీనశరణ్యమూర్తి భవదియ్య పదాబ్జము లాశ్రయించెదన్ ||

క॥ జననాథోత్తమ ధరణీ + తనయను మరలంగనిచ్చెదను త్రిదశులతో + డను
వైరముడిగి మెలగెద + నిను గొలిచెద నింతనుండి నిర్మలమతిన్ ||

వ॥ అనివచ్చి శతణండుమట్టు సేయంజాలవేని ||

చ॥ పెనుకువనీతిగాదని విభీషణుడుంబలు మారునాటి చెప్పిన విననింపుగాకతని
బోలిచి తోచితి వేకదా దళా + నన సమరంబుసేయు తరి నాటి విభీషణు వెర్రి
బుద్ధి నీమగమున కిప్తమైతనరు మాడ్కినిజేకెదనన్నుజూడమీ ||

వ॥ అని పలికెననిచ్చెప్పి యంగడుండు వెండియు నతనితో నిట్లనియె ||

చ॥ ఉడుగక రామభూవిభుని నోడ్చెద + నంచు దురాశనిందుడు + బడ
యగలేనియట్టి శిరిబాహుబలంబును దూలపుచ్చగా + నెడద దలంచెదేల దనుజేశ్వర
వేరొకచింతమాని యా + మొడయని నాశ్రయించి సుఖముండుము దైత్యులకూడి
లంకలోన్ ||

చ॥ నతకమలాసనుండు రఘునాథుడు లంకకు నవ్విభిషణున్ + హితమతి రాజు
జేశెనిక యేశకణాదిన లాభమెద్ది యీ + ప్రితికృతి చెప్పమన్న వినుపట్టముగట్టును
నిన్నయోగ్య కా + శ్రిత సురవృక్షమా తని ప్రసిద్ధియు దారితలవెరుంగవే ||

క॥ కలయట్టి ముల్లు సీతా + లలనామణి నొసగి మత్కలము నీకృప వ +
ధికలచేయుమనుచు మ్రోక్కిడి + జలజాప్తకులేశుగొలుపు సద్భక్తిమెయిన్ ||

ఉ॥ కూరతకోర్చి రావణుడు కొప్పున జానకిదెచ్చెనంచు మ + ధ్వార శరంబు
లేశి వెనద్యంపగ గొల్పుడు బుద్ధివాని కీ + దారెరిగించి సావునకు దప్పెడు చందము
సేయుమంచు న | న్నారఘరాము డంపుటకు నచ్చెరువయ్యెడు రాక్షసేశ్వరా ||

వ॥ అనిమరియును ||

సీ॥ తాటకప్రాణ విదారధురీణంబు ప్రబలసుబాహు నిరాస కరము + ఖర
దూషణాదిరాక్షస నాశకాణి కృత్రిమరూప మారిచభేది + స్థూలమహూత్తుంగ
తాలవిచ్చేదని వాలిమహాటోప శైలభి దుర + మంభోధి భూరిగర్వాంధ కారచ్చేద +
సూర తేజోమూర్తి పేరుకెక్కి + నవియునివియు మొదలుగాగల్గునట్టి య + మోఘ
శరములధిప మొదటనన్ను + బంపుమద్దశాస్సు జంపెదమని దొన + వెడలుచుండు
విడమ విభుడువాని ||

చ॥ అగపడినప్పుడేనిను రయంబునకాలు నివేటికంపగా + తగుతగువట్టిదే నృపతి

ధార్మికుడౌటను నీకు బుద్ధి దె ♦ ల్పగవనుబుచ్చె నూరక చలంబున ప్రిణముగోలు
పోవు నీ ♦ తెగువదిమానిరమ్ము రఘుధీరుని పాదములాశ్రయింపగన్ ।

శా॥ రామత్మావరు పోరగెల్తు నను శౌర్యంబెద్దియో యద్దియే ♦ నీ మేనుడెగ
జూచు మృత్యువని యంతేబుద్ధి నూహించి యా ♦ భూమిశాగ్గిణి నాశ్రయించి
త్రిజగంబుల్ బ్రస్తుతింపంగ ను ♦ తామవ్రక్కియ భోగముల్ గొనుము దైత్యవ్రాత
చూడామణీ ।

క॥ రావణనీయ పరాధము ♦ భూవరుడు సహించినన్ను బుత్తెంచుట నీ ♦
చావునకోర్వక నిట్టి ద ♦ యావననిధి శరణువడయు టహామకాదే ।

చ॥ అనగనలాంది గ్రీకున దశాస్యములొక్కటబెంచి కన్నులన్ ♦ కనదురు
విస్ఫులింగములు గ్రమ్మనిశాటుల మోముజూచి యీ ♦ వనచరుపట్టి కొట్టుడన వారలు
పల్వరువచ్చి వాలి నం ♦ దనుని రయంబునంగదసి నంగని నవ్వుచు నాతెడుద్ధతిన్ ।

క॥ నలుపురి గరచగణంబులు ♦ బలువిడిగొని మింటికెగసి పడవై చుడు వా ♦
రలు నడుమ నమృతిబొందిన ♦ నలిగినిలింపారి యప్పుడంగదుమీదన్ ।

చ॥ పలుపుర దైత్యులంబనుప ప్రాసగదాము సలాది సాధనం ♦ బులుగొని
వారలద్రీచర పుంగవునొక్కటదాక నమ్మహా ♦ బలుడు చలంగి యార్పుచు సుప
ర్వులు నివ్వెరగంది చూడగా ♦ బలువిడి వారితో నెదిరి బాహుపరాక్రమ మొప్పు
నుద్ధతిన్ ।

క॥ ఉరుతరవాలంబున కొన్దరనొక్కట బిలుకుమార్చి తనరనఖములన్ ♦ మరి
కొందర ముష్టిని కొ ♦ న్దరనొవ్వగజేసి యార్చినంగనికినుకన్ ।

గీ॥ ఖరునితనయుడైదు కాండంబులా వాన ♦ రేంద్రు మేననాటినేటి విశిఖ ♦
దశకమేర్చి నిటలతటమున వెసగృచ్చి ♦ యమరవితతి బెడరనార్పుటయును ।

చ॥ తడయక వాలినందనుడు దైత్యునిపై బడి రోషయుక్తుడై ♦ పిడికిటబోటు
నంబాడచి భిన్నశిరస్కునిజేళి పంక్తి కం ♦ తుడు మదిలోన గుందుచు కనుంగొని
బిమ్మిటి నొందనేగి య ♦ ప్పడు రవివంశభర్తకును బోరునమొక్కి క్రమం
బెలర్పగన్ ।

వ॥ రావణుని దురుద్యోగంబు తెరంగెరింగించిన విని యాన్మపాల శేఖరుండెల్ల
వాసరయోధులం బేరుగొని మీరలింక నిశ్చంక నెదిర్చి లంకానాథుని బలంబుల గెలు
పుండని యాజ్ఞాపించిన వారలప్పుడు ।

సీ॥ అధికాహ వోక్తాహమాత్మలో రెట్టింప కుముదుండు శతవలి శమిత విమతుఁ
డైన నుపేక్షాదు నాదిగాగల కొంద రగచుల్ దశదిశ లదృవనార్చి పదియునే బది
యరవదికోట్ల వానర బలములతో లంకపజ్జకేగిఁ • క్రమమునపూర్వపశ్చిమ దక్షిణద్వార
ములయందుదోచిరి బలియులైనఁ • యూధనాథులు తానమ్మహూగ్నివృత్తిఁ • నత్వరంబు
న నరిగి యాసారసాప్తఁ • తనయుడెంతయు సిహ్మానాదములు చలగఁ • పూనియుత్తర
గోపురంబునకు గవిసిఁ •

వ॥ మరియును యెలుగు ముల్లంబులు బలయ గవాక్షధూమాక్ష విభీషణులు
రఘువతి యిరుగడల నిలచిరి శరభగజగహయ గంధమాధనులు చంగటనిలచి కయ్యం
బునకు పురికొలుపు చుండిరంతః •

క॥ బలిముఖ సంఘములొక్కటఁ • బలువిడి పాషాణపాద పంబులుగొని విఁ •
చ్చల విడిగనార్చి యగఁ • డ్రలు పూడ్వదొరంగిరంత దశవదనుఁడుఁ •

క॥ సేనానాథుల గనుగొనిఁ • సేనలతోగూడిమీరు చచ్చరజని యాఁ • వాన
రుల మెనగనియ్యకఁ • పూనివెసందృంచిరండు పొండనియనుడుఁ •

క॥ స్వందనఘోటక సామజఁ • దుందుభి నిస్వనము దిశల తోడ్తోనవె సంఁ •
గ్గిందుకొని భూషణ ప్రభఁ • లందంద దినేశకాంతు లట్లమెరయగాఁ •

సీ॥ ఏపున తుండంబులెత్తెత్తి మిన్నంది కొనునట్లు గనుపట్టుకుంజరములుఁ •
వాగెలవిగువున కాగక నారోహకులను బెగ్గెలసేయు ఘోటకములుఁ • సంబరంబునకే
తనంబులు గ్రాలంగ నరభసగతినొప్పు స్వందనంబుఁ • లెందు జూచిన నేల యీనిన
యట్టల వివిధభంగులనొప్పు వీరభటులుఁ • గలిగి బలఘోరిదిక్కుల గలయపర్విఁ • భూతిత
రవిపుల ఘోరాంధ కారమగుచుఁ • పరగనానాయుధ ప్రభల్ భానురుచులఁ • ననుక
రింపంగ నడిచిరయ్య సురవరులు •

వ॥ ఇట్లునడచి నత్వరంబునఁ •

చ॥ ముసలగదాకృపాణ ధను ముద్గరతో మరభిండి వాలపఁ • టై నముఖ సాధ
నంబులు కడిది పరాక్రమ మొప్పబోని యీఁ • రసమునదాకి కీశులుగరంబు వెసందము
వైచులైల వృఁ • క్షసముదయంబు దుత్తుమురుగావి శిఖంబులునేళి యార్పుచుఁ •

వ॥ బహువిధంబుల బెనంగుచుండిరంత యిరుగెలంకులవారికి పోరుఘోరంబుగా
సెల్లెనందు వాలినందనుని మేఘనాథుండును హనుమంతునిజంబుమాలియు విభీషణుని
మిత్రఘ్నుండును నలుని దర్శుండును లక్ష్మణుని విరూపాక్షుండును నీలుని నికుంభుండు
ను మైందుని వజ్రముష్టియు గజనితపనుండును రామచంద్రుని అగ్నికేతు యజ్ఞకేతు

రశ్మికేతు సుప్తఘ్నులును సుషేణుని మహాదరుండును ద్వివిదుని నశనిప్రభుండును
జాంబవంతుని మకరాక్షుండును పనసుని నరాంతకుండును శరభుని త్రిశిరుండును
ధూముని కుంభుండును ఋషభుని సారణుండును గవాక్షుని దేవాంతకుండును వినత
దంభుల నతికాయుండును గంధమాధనుని మహాపాశ్వుండును వేగదశిని శుకుండును
శతవలిని విద్యుజిహ్వండును కేసరిని ధూమాక్షుండును దలపడిరి యందు ।

క॥ గదగొనిరావణివెన నం + గదువై చిన కపివరుండు కడుచుగ్మడై + త్రిద
శేంద్ర జిత్తుతేరా + గదగొని నింతింత తుమురుగా నొనరించె ।

గీ॥ మారుతాత్మజుపై జుబుమాలిశక్తి + వైవరాతండుదలకక వడిరథంబు +
మీదికుడ్డతిలంఘించి మించియా ని + శాచరునెత్తిగ్మంగంగ జరిచెనపుడు ।

క॥ మిత్రఘ్నుండు విభిషణు + గాత్రమువిశిఖముగృచ్చ గనలుచు గదచే +
చిత్రింబునగై కేసి + పుత్రిండాఖలుని వక్షముం బగులించె ।

క॥ అలిగిప్రజంఘుడు మూడ + మ్ములవడి సంపాతినేయ మ్మిగ్గుచుమదిలో +
పలమండి యతడుదైత్యుని + చలమునమర్దించె రాత్రిచరులు గలంగ ।

క॥ కనలిప్రహస్తుడు భల్లం + బునగాత్రము జొనుపగెరలి భోరున రవిజం + డు
నఖముల దైత్యమస్తక + మునమస్తిష్కములుసూపి ముచుకొనియార్చె ।

గీ॥ కులిశఘాతాస్త్రనితతిచే నలునియంగ + సంగములునొవ్వజేసిన శైల
చరుడు + బలిమిమైతపనదైత్యుని బాహుయుగ్మ + మింద్ర తడుతాడనంబున యేచి
నొంచె ।

గీ॥ పాక్షిసామిత్రిపై విరూపాక్షుడార్చి + సాయకావళిబెట్టుగా నేయనపుడు +
రత్నిచిత్రితశరము గాత్రమునజొనిపి + దానపునిమాన్చె నాసుమిత్రాసుతుండు ।

ఉ॥ నీలునిపైనికుంభరజ నీచరుడంబుజ మిత్రరోచులం + బోలివెలుంగు భూరి
తర పుంఖశతంబును గీలుకొల్పి నా + శైలచరోత్తమండు రథచక్రముగైకొని వాని
సారథి + కాలునిప్రోలికింబనిచె గాఢపరాక్రమ ముప్పకల్లగా ।

మ॥ కరవాలంబున వజ్రముష్టి బలదోల్గర్వంబుచే మైందు పె + న్నురముం
బెల్లుననొవ్వజేసిన నతం డుద్రేకమేవారగా + కరివై నేగు మృగేంద్రవైఖరిని యాకృ
వ్యాదు వై నేగి ని + ఘ్నరముష్టిం బడగృద్ధిపంచే జమునిం జూడంగనొక్కుమ్మడి ।

క॥ శూలంబునతపనుం డవ + లీలగజబాడువనతడు లెక్కగొనక హిం +
తాలముగైకొని యాదు + శ్రీలుని మస్తకమునేశె జాపుయలర్పన్ ।

గీ॥ అగ్ని కేతుడుసుప్త ఘ్ను యజ్ఞకోవ + రశ్మికేతులనేక శరంబులేయ +

(౨౩౯) శ్రీనవాళివరామాయణము యుద్ధకాండ ౧ ఆశ్వాసము

నాలుగమ్ములుగొని రఘునాథుడప్పు • డానిశాటలనల్వర నవనిగూల్చె ।

చ॥ అలిగి మహాదరుండు కరినాంబక పంచక మాసుషేణుపై • బలువి
నేయ నాఘనుడు బాహుపరాక్రమ ముప్పశిల్లగా • కులగిరిబోనియట్టియొక కొండ
యంబున వైచియుగ్మములే • సొలయుచు గూలవాని రథచోదకుడుర్విల వ్రా
వేల్పిడి ।

క॥ ద్వివిదుం డశనిస్సభుడును • వివిధాయుధ వితతినొంప వృక్షచరుండా •
జవమున నొకశైలముచే • దివిజాహితునేయవాడు ద్రేళ్లెంధరణి ।

క॥ మకరాక్షుడు వింశతి సా • యకములు భల్లూకవిభుని నలయుంచినయో •
డక యతడు స్వందనము మీ • దికి జనియయ్యసుర నారధిం ద్రేళ్లింఁచె ।

చ॥ పనసునిపై నరాంతకుడు బంధురరోషముబూని శెట్టుగా • సునిశితసాయక
వ్రతతి జొన్ననతండాక భూరుచాంబు చే • గొనకొని వానిరక్తముల గూలిచిసారధి
గీటణించి కే • తనమటుశించి చాకము విదల్చె నిశాచరులెల్ల బారగా ।

క॥ శరభుని మస్తకమురుతో • మరమున తిశ్శిరుండునొంప మసలుచునతడా •
సురవిద్యేషణుడెక్కిన • కరికుంభస్థలము బగులగా వడిమోదెన్ ।

గీ॥ కుంభుడైదునాల్గు ఘోరనారాచంబు • లేర్చిధూమ్రవేళి యూటయును •
గినిశియతడు పెద్దగొడెచ్చినైచి యా • ఖలునితేరునుగ్గు గా నొనర్చె ॥

చ॥ కుముదునిపై యకంపనుడు కూరమతిన్ పరిఘంబువైవ శీ • ఘ్రిమ
యతడుర్విమోదగిల గాబడియం తనలేచివాని వి • క్రమము నహింసలేక తనకన్నుగ
వంకడు నెర్రదోవ పే • ర్చిమదిని రోషమాప కవిచేష్టితుజేశె నిశీధినీచరున్ ।

క॥ సారణుడమ్ముల గప్పిన • యారసమున ఋషభుడాక మహీధరమేయన్ •
భోరున సతడుపిరుందుకు • పారెనుభయమూదికుధర ధరచావుండై ।

క॥ దేవాంతకుడు గవాక్షుని • పైవారక కంకపత్ర పంక్తిబరపుచో • నా
పీరుడు గిరిశిఖరమా • చే వానిని నృక్కజేశె చావుయలర్పన్ ।

క॥ అతికాయుండు శిలీముఖ • తతిపై గప్పటయు వినతదంభులుదమలో •
ధృతిచడక భూర్జిశైల • క్షితిజంబులు వైచికలగ జేళిరివానిన్ ॥

క॥ పూనియా గంధమాదను • పైని మహాపాశ్వడస్త్ర పంక్తిబరప నం •
తేనియు గొంకకవాడ • ద్దానపు శౌర్యంబుతాళ తరువున మాన్పెన్ ।

గీ॥ శుకుడునితశరంబు లొకపడియావేగ • దశి మేననాటతలగకతడు • పొంగి
దైత్యవరు ర • థాంగవ రూఢంబు • కవులు చలగనుగ్గుగానొనర్చె ॥

క॥ అదలిచి విద్యుజ్జహ్వయం ♦ ప్రదరపరంపరలు మేనబరపి శతవలిన్ | బెడ
రింపవాడు ధైర్యము ♦ వదలక తరుతాడనమునవాని దెరల్పెన్ ॥

క॥ కనుగొని ధూమాత్ముడు శిం ♦ జని మ్రోయింపుచు నరయచెలగెడు
చిత్తం ♦ బున కేనరిగిరి శిఖరం ♦ బున బిట్టుగనేశివాని మూర్ఖన్ముంచెన్ ॥

క॥ మరియు ననేక నిశాచర ♦ వరులుం గిరిచరులుగదసి వైతముతోడన్ ♦
దరలక నన్యోన్య జయా ♦ తురులై సంగరముసేయ దొడగిరంతయున్ ॥

సీ॥ శూరత్వమునలేరు లారోహణముజేసి విసువకపోరాడి విరధులయ్యు ♦
తెరలక కరటికుంధరములపై నెక్కి సంగరంబొనరించు సామజములు ♦ కూలినదలకక
గుర్గింబులెక్కియు నాలఃబుగావించు హరులుబడిన ♦ నలయక కాల్వలై యనిచేసి
యంతయు నాయుధంబున చూడఁజేసె ముష్టి ♦ యుద్ధమునకుజొచ్చి యోడక పెన
గుచు ♦ నార్చినొచ్చి మూర్ఖులంది యపుడు ♦ తెలసికపుల దృంచి తెరలుచు తరుశి
లా ♦ హతినికుప్పగూలి రనురవరులు ।

చ॥ కపులును ఘోరసాయకని కాయముచేకడు నొచ్చి విచ్చి యూ ♦ ధపతుల
ప్రాపునఁ మరలి దైత్యులనుద్ధతిగిట్టిభూరి పా ♦ దపములు భూధరంబులును దారుణ
భంగినివారు వేగనే ♦ యు పటుశరాగ్ని కీలలరయోద్ధతి నుర్వరవ్రాలి రయ్యడఁ ।

చ॥ వనచరులున్ని శాచరులు వారకనమ్మెయిబేర్చి వృక్ష భూ ♦ రి నగమహా
స్త్ర సుహృతి బారింబారి నొండొరు లేటులాడగా ♦ తనదెనవచ్చి తాకవు గదాయని
చిత్తమునం గలంకి గ్రమ్మన కడకేగెనో యనగ గృంకెను భానుడు పశ్చిమాం
బుధిఁ ॥

ఉ॥ అప్పుడు రామచంద్రుడు మహాటవి పావకుడేర్చునట్టు యా ♦ చొప్పు
వహించి వాని రథసూతప కాక కరీంద్ర రాజిపై ♦ గుప్పలుగా నమోఘతర ఘోరశ
రానల కీలలుద్ధతిన్ ♦ గప్పి విభావరీచరని కాయములం బరిమార్చుచున్నెడన్ ।

ఉ॥ దానవులంత రామవసుధావరు సాయకధాటి కాత్మనెం ♦ తేని దలంకి వీచి
నలు దిక్కులబారుచు వెండియున్ బృహా ♦ ద్భానునియందు మృగ్గుశలభంబుల భాతినె
దిర్చి మృగ్గుచుం ♦ బోని చలంబునంగపుల పొంకమణంపుచు పెక్కుభంగులన్ ।

వ॥ సమరకేళి విహారంబు నలుపుచున్నంత రఘువీరుండు కన్నుంగవ నెర్రదో
వ నవక్ర పరాక్రమంబునంజేర్చి నిజధనుర్జారవంబు శేలంగ ఘోరనారాచ పరంపర
లొనిశాచర యోధుల నర్వాంగంబుల దట్టంబుగా నాటింపుచు రెక్కలుగల కాల
భుజంగంబులం బోలె నెక్కడజూచిన తానయై చతురంగ బలంబులంబారి సమరు

(౨౪౧) శ్రీసదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౧ - ఆశ్వాసము

చున్నంగనుంగొని తదియ్య విక్రమంబున కెదుర్గుజాలక నిఖిలనిశాచరులు దీనదశంబొంది మేనరుధిరంబులు దొరంగ తలలువీడ పోరుదొలంగి చల్లాచదరులై పరచుచుండి రయ్యవసరంబున ॥

చ॥ రయముననొక్కభూరి కుధరంబు కరంబునబూని రక్కసుల్ + భయమున కైదువల్ విడచి పారగదిక్కులు వ్రయ్యనార్చి దు + జాయుడగు వాలినందనుడు రావణిపైజన వాడదృశ్యుడై + జయమున కానసేయక వడింబురిలోపల జొచ్చి ఖిన్నుడై ॥

ఉ॥ భూవిరాక్రమంబెనగ బోరనిలింపులు జూచుచుండగా + ధీరతతోడనిం ద్రుచర దెచ్చినయేగలు గంగనిప్పడి + తీరునలంకకుమిగుల దీనతవాటిలె నేటి పౌరుషం + బారయనింకలోకములయందున రామునికీర్తి చెల్లెడికి ॥

సీ॥ అనిపెక్కుభంగుల నాత్మలోదలపోశి యహితులనని నోర్చునట్టి కొరకు + దారుణంబగునట్టి మారణకర్మంబు సేయంగనూహించి కీఘ్రిగతిని + రక్తప్రసూవాంబ రంబులు ధరియించి హామశాలకుజని యుచిత భంగి + నొనరంగ దైత్యగురూప ధిష్టంబగు నయ్య ధర్వణతంత్రము మరసేయ + నంత నప్పుడకుండ మధ్యంబునంగు + నర్చులనుబేర్చియొప్పు సప్తార్చివలన + వివిధశస్త్రాస్త్ర యుక్తమై వెలయునొక్క + యరదమెగసిన గైకొని యంతవాడు ॥

వ॥ పరమాను రాగంబున ॥

క॥ భూవిరాసన ధరుడై + యాయాధిని శాతసాయ కావలిచేడే + వారుల నాలములోపల + బారి నెమరుచున్న యానృపాలు రగనియెన్ ॥

క॥ కనియునలక్షితరథుడై + తనమాయావిద్య బలిమి తా నెవ్వరికిం + గను పట్టకనమ్ముల వె + ల్లిని దేల్చె గినుకమెయి బలీముఖరాజన్

వ॥ ఇట్లయ్యిన తనయప్రముఖులు గనుంగొనుచుండ పెక్కండ్రవ నాటులంగీ టడంచ యంతఃభోవక ॥

చ॥ సరగున రామచంద్రుని నిశాతశరంబుల నొంచి యొక్క దు + స్తరతర భాండమేర్చి కవచంబును నుగ్గుగజేశి యమ్మహి + వరునను జన్మునుద్దతిగ వాక్షిత దక్షునిగా నొనర్చె భూ + ధరచరవాహినుల్దలకి తద్దయునాత్మల భేదమందగన్ ॥

వ॥ మరియును వానరులమీద నమ్ముల వానగురిశి ముంచి మాయాబలంబున మించి దిశలుదలక నార్చుచు నెక్కడం చా నెయయ్యి సమర కేళి విహారంబు సలుపు చున్నంత ॥

సీ॥ తొడిబడిబరతెంచు బెడిదంపుటపర కోర్వక నేలపై నొడుగువారు +
నొక్కక్క కాండంబు పెక్కండ్రగాడిన గుడులుగృచ్చిన యట్లగులువారు + వారక
యేతెంచు ఘోరనారాచముల్ వాలమ్ములనునాటి వాల్చువారు + చిత్త్రంబులగు
కంకపత్త్రంబులకుగాక నొండ్లారుమాటున నొడుగువారు + నురుశరాసనబాధకై తెరలి
తురగ + కరికళేబరములు మాటుగాకనొడ్డి + కొనెడువారును విశిఖముల్ తనువునాటి
యవనిద్రొల్లెడువారైరి యద్రిచరులు ॥

క॥ భూపాలుని శితశరముల + నేవుననయ్యింద్రజిత్తు నేయువిశిఖముల్ + రూపర
జేయుచు కపిబల + మోపినచందమున బోచుచుండిరి యంతః ॥

క॥ ముందటనమ్మెయి వనచర + బృదముగులుటలుజూచి బిట్టుసుమిత్రా (
నందనుడు వగచివిద్విషు + నెందునరయలేక యన్నకిట్లని పలికె ॥

క॥ ధరణీశచూచితివె మన + కొరకై చనుదెంచికపులు గూలెదరరిచే + వెర
వెద్ది వీరిబోవగ + నరిగింపుమువీడజేయు డెందునెంచగ ॥

వ॥ కావున ॥

క॥ సురవిద్వేషణుమాయలు + బరిమార్చగ నొకటగాదు పరికింపంగా + నర
వరయిదె బ్రహ్మాస్త్రము + నరగునవై చెదన రాక్షసముగా జగతి ॥

గీ॥ అనినరామచంద్రు డనుజునిగనుగొని + యనఘచరిత యొకనికై యనేక +
జీవతతినిహింస సేయంగనుచితమా + యరసిచూడుమయ్య నాత్మలోనా ॥

వ॥ అదియునుంగాక నిరాయుధహస్తుని నిద్రించువానిని వెరచిపరచిన వానిని
యేమూరియున్నవానిం జంపుట లనుచితంబు నీయరంగని సమరధర్మంబుగలదె కావున
బ్రహ్మస్ర ప్రియోగంబునకుం దరికాదు మనమెవ్విధంబున నైనను యీనిశాచరుని
మాయాతిమిరంబుల మోఘసాయకాంబుజాప్త కిరణంబులవలన నణంగంజేసి వానిం
బరిమార్చుట కార్యంబని యతనినుపశమిత కోధుంజేసి శరభాంజనేయ ఋషభగజ
గవయ గవాక్షసీలాంగద ద్వీధమైంద సానువృత్తులను వారింబిలచి మీరలారావణిం
బరిమార్చిరండని పుత్తెంచిన ॥

ఉ॥ ఆకపివీరులుద్ధవిడి నాన్పుచునందరు నొక్కపెట్టుగా + నాకసవీధినేగుచు
నిశాటకులాధిప నందనుండు ఘో + రాకృతిబూనియంతయు రయంబుననేయు కఠోర
సాయకా + నీకముదాకివార లవనింబడిరంతట వాడునగృడై ॥

గీ॥ పలుతెరంగుల నాలుకలుగోలునుగ్రాహి + సాయకంబులపుడు సకలదిశల
విషములుమియునట్లు వెసబరగించిన + నవియురోజుచును మహాజవమున ॥

(౨౪౩)

శ్రీనవాళివరామాయణము యుద్ధకాండ ౧ ఆశ్వాసము

క॥ కనియాదశరథసూనుల + బెనగొనుటయు జగములెల్ల భీతిల్లమనం + బున
గుందినగచరులు రా + మునితమ్ముడు పెద్దబెట్టు మూగ్గుజెందె॥

వ॥ అప్పుడు ।

చ॥ వలనుగవని వేషముల వజ్రహితార్థము దైన్యవృత్తిచే + బలినిపదత్రయం
బడగి పెకొనికొంకక కట్టికట్టి త + శృలమొగివచ్చి చుట్టుకొనె తప్పునెయ్యెరికి పూర్వ
కర్మ మె + వ్వలననటన్న భంగి రఘువల్లభుడు మహాస్త్రబద్ధుడై ।

క॥ అనవినిశాంకరియిట్లనె + ననఘాత్మనిజానుజన్ము డట్టులమూర్ఛి + ల్లిస
పిదప రాఘవుండే + యనుచు నవర్తించెనాకు నానతియీవే ।

వ॥ అనిన నయ్యంగనకు నంగజారాతి యిట్లనియె ।

గీ॥ సరవరుండుమున్న నాగాస్త్రబంధంబు + చేతజక్కి ధైర్యమూతగాగ +
బరగుచుండియిట్లు బడియున్న తమ్ముని + మోముజూచితాను మూర్ఛజెందె ॥

వ॥ అయ్యవనరంబున భానునందన వాలినందన వాయునందన నీలసుషేణ
ప్రముఖులు భయంబున రయంబున బరతెంచి యానృపాలురగాంచి పలుతెరంగుల
బలవించ విభీషణుండు వారించుచుండె నంత మేఘనాథుండు రాఘవులు తననేతనిల్చిన
వారకాదలంచి నిశ్శంకుండై లంకకుంజని దశకంధరుంగనుంగొని తద్యత్తాంతంబంతయు
నెరింగించిన నద్దనుజపుంగవుండు ప్రహృష్టాంతరంగుండై నందనుం గొగిటంజేర్చి వీడు
కొలిపినవాడు జయధ్వనులెనంగని జని కేతనంబునకుంజనియె నంతనక్కడ ।

క॥ జనవరుడుకొంతవడికిం + తనలోనందెలివినొంది ధాతీస్థలి వా + లిన
యట్టి సుమిత్రాత్మజ + కనుగొనిభాష్పములు దొరుగగా నిట్లనియె॥

చ॥ అడవికివచ్చువాడు వలదంచునుమాటికి సాటిచెప్పినా + యుడుగకనేగుదెంచి
దనుజోరగమవ్వు మృగోక్తకానయం + దిడుములనొందివేసరత నేడ్డరరేయుబగల్లు
గాచి యి + స్పృశుననునొంటిడించి చనబోలునె నీకరయంగలక్మణా ॥

చ॥ నినుమదినమ్మికాదె ధరణీసుతజడల నేగుదెంచి గ + క్కుననొక కోల
వాసవిని గూలిచిభానుజ రాజుజేసి యీ + వనచరసేన గూర్చుకొని వచ్చిసురాహిత
కోటినిమ్మెయిం + జనకుటసీవుయిప్పుడిటు జేసిన నెమనువాడ నక్కటా ॥

చ॥ ఒనరగపనశాలకడ నుండగనోడక సీతనిట్లు దె + చ్చిన దశకంధరుం
బాలియ జేసినపిమ్మట గాకనయ్యయో + మునుకొని యీనిశాటపతి ముక్కుననూపిరి
గల్గియుండ నీ + కును నిదురింప నెవ్విధిని గొల్పెమనంబు విరోధిభంజనా ।

వ॥ అని మరియును ?

సీ! బాలత్వమునగూడి పాడియాడెడునాడు వెలయంగగురుశీక్ష మెలగునాడు ♦
గాధేయుజన్నంబు గావనెగెడునాడు నలగితాటకికూల్పు నట్టినాడు ♦ తపసియిల్లాలును
దయదలంచిననాడు జనకునియింటికి జనెడునాడు ♦ శివునిల్లుఖండించి సీతజేకొనునాడు ♦
వరశురాముని భంగపరచునాడు ♦ చలగిసాకేతమలరంగ జేరునాడు ♦ నించునేనియు
నెడబాయ డెన్నడిట్టి ♦ లక్ష్మణునిబాసి నిల్వతరంబెనాకు ♦ నేమిసేయుదునింక
నేనెందుజొత్తు ।

చ॥ తనయునికంటె నాయడను తాలిమియెక్కువ యాసుమిత్రకు ♦ మన
మున వాక్కునంగలను మానుగచెయ్యుల యందునిట్టి యా ♦ జననికిపోయి లక్ష్మణుని
సంగరభూమికి నప్పగించి వ ♦ చ్చినకలుకాడయేనని యిసీమదిగొంకక చెప్పబోదునే॥

చ॥ అనఘుడులక్ష్మణుడు వెలియైననయోధ్యకు నేగనేల యీ ♦ జనకజయేల
యోమిటికి సంగరము భరతాదితజ్ఞుల ♦ కనుగొననేల యందులకు గాని శరానన
మేలనిమ్మహా ఘనవిశిఖంబు లేమిటికి కాయమదేటికి జీవమేటికి ।

క॥ అనియిట్లురామచంద్రుం ♦ డనుజునకై వగలబాగల నఖిలవనాటల్ ♦
మనమున గుందుచునుండిరి ♦ కనుగవలనపారవారి కణములుదొరుగ ।

సీ॥ అపుడుగదాసాణియై విభీషణుడుదా నగచరసారక్షణార్థముగను ♦ నొనర
జరింపుచు కనుగొనికొందరు శక్తిజిత్తుండను శంకవడమి ♦ పారగావారల వారింఁచియెలు
గెత్తి బిలచుచునెడయడ బలిముఖాఘు ♦ ములకుడైర్యము దలకొలుపుచుమనుజేంద్ర
వరునిచెంతకుడాయ నరుగుదెంచి ♦ జలజబాంధవతనయ ముఖ్యులనుజూచి ♦ యుచిత
మేయిట్లుగుందుట యుద్ధమునకు ♦ వెళ్లయగుగాకయనుడు నవ్వాలిదనయు ♦ డచటి
వారలువినగ నిట్లనుచుబలికె ।

మ॥ ఉరగాస్త్రంబుల జిక్కిదాశరథు లిట్లున్నారలీవేళ నే ♦ మరగాబోలదు
గాచియుండుటయె పోమర్యాదయెల్లింక యు ♦ ధరత మీరలు బంపయేనచని దోడ్తో
పంక్తికంతాది యా ♦ సురవర్గంబుల దృంచిశౌర్య మెసగ యుర్వీసుతందెచ్చెద ।

మ॥ అనుడాభాష్కరసూతి యిట్లనియె నెయ్యంబొప్పగాసేనలన్ ♦ గొనికిష్కిం
ధకు నీవుబామ్ము నమరక్షోణి దురాత్ముం దశా ♦ స్యుని ఖండించి విభీషణుంధగను
రక్షోరాజుగావించి రా ♦ మునికీర్తుల్ దిశలందునిండగను భూపుత్రి వెసందెచ్చెద ।

సీ॥ నావినిరవినంద నవ్వాలినందచు జీరినిట్లనియె సుషేణుడకట ♦ దేవతు లసు
ర్దులు తెంపునబోరు నో యనిలోనదైత్యు లయ్యమరవసుల ♦ బాణపాశంబుల బంధింప
నొచ్చిన వారల కాసుర వరగురుడు ♦ వలనుదివ్యౌషధుల దెచ్చిరక్షింప యేనెకుంగుడు

(౨౪౫) శ్రీనదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౧ - అశ్వాసము

నట్ల నిపుడుమనకు ♦ నాచరింపయుచిత మదియచంద్ర దోణ ♦ పర్వతంబునందు
బరగుచుండు ♦ గానవానిపేరు కపికులోత్తములార ♦ విన్నవింతువినుడు విశదముగను॥

వ! విశల్యసంధాన సౌవనక సంజీవకరణులనం బొగడ్తు కెక్కియుండు నట్టియకాష
ధంబులు గొనితేర మారుతాత్మజుండు దక్క తక్కినవారికి నశక్యంబు గావున నిమ్మ
చూను భావుని బంచుటకా కార్యంబనిన సంతయు తన దివ్యజ్ఞానంబున నెరింగి దైవ
యోగంబున ॥

సీ! భాసురంబునమేన బూసినభ సితంబు నిండువెన్నెలతోడ నెత్తమాడ ♦ బంధు
రోన్నత జటాపటలకెంపుఛాయ బాలభానుద్యుతుల్ ప్రతిఫలింప ♦ శరదభగ్గుచితోడ
సరివచ్చుమేనిపై పొదలుచువెల్ల జన్నిదముదనర ♦ నవరతంబు నారాయణశబ్దప్ర
పూణమైతంత్రీ విస్ఫూర్తిజలగ ♦ సవ్యకరమునందు స్ఫటికాక్షమాలికా ♦ చెన్నో
నంగ హితముసేయబూని ♦ రామచంద్రుడాయ ప్రేమమైనరుదెంచె ♦ నారదుండు
నయవిశారదుండు ।

గీ! ఇట్లుజనుదెంచి తనుగీశులెల్లమిగుల ♦ నభ్రపడిచూడ నమ్మహాయవధికాత్మ
లోనవగచుచు నప్పడాజానకీధ ♦ వునకు నారదమునివర్యు డనియెనిట్లు ।

సీ! బొడ్డునగాంచిన చిడ్డడీలోకముల్ నేర్పున సృజనయొనర్పుచుండ ♦ యుర
మందు వసియించు తరుణీలలామంబు శిరులిచ్చిభక్తుల నరయుచుండ ♦ శంఖచక్రగదాది
సాధనంబులుదుష్ట నహ్మరమునకును జాలియుండ ♦ పానుపైవసియించు పన్న గాధీశుండు
ధాణీభరంబెల్లదాల్చియుండ ♦ నెపుడుసురలబోమ నెపమూదియవనిపై ♦ మనుజ
వేవ మెత్తి మసియుజిహ్వా ♦ గాస్త్రములకుజిక్క నాత్మలోపలనీకు ♦ వేడుకయ్యెనోటు
విశ్వగర్భ ।

సీ! కమలలోచినపద్మ గర్భాండకోటులు క్రమమున మీయుదరమునదాల్చి ♦
అరయుచుమూర్తి త్రయాకారమునను ప్రవర్తింపుచును సురవర్గములను ♦ పాలింప
రక్షింప పాకశాసనుడవై లీలమీధునికాయ మేలుకొరకు ♦ ధన్ముడనంగను దనరుచు
నుందవు నీకన్న పరముడే లోరమునను ♦ తెలసిచూడలేవు తెరగొప్పగానీవు ♦ విశ్వ
మయుడవాది విష్ణుమూర్తి ♦ వనఘనిన్నుబాసి నట్టిదియొకటైన ♦ కమలజాండమునను
గానబడదు ।

ఉ! వేదములుద్ధరించితివి వీపునమోదితి వదిలిఘోషివై ♦ మేదినియెత్తి తర్ఫకుని
మిక్కిలి ప్రేమను బోచితబ్బలికా ♦ పాదముక్తిందదోచితివి పాథివకోటి నడంచి
తింక నీ ♦ వేదశకంతుద్యంచి నుతికెక్కెదుజూబల బుద్ధకల్కివై ।

చ॥ తెలియనగోచరంబు భవదియ్యచుహత్మ్యము రామచంద్ర యో * గుల
కును నిన్నుగట్లనొడ గూడవజేయుడ వెన్ననిట్టు నీ * వలయకజెందినట్టు లురగాస్త్ర
వితానము చేతజిక్కుటల్ * తలపగలీలయోయనుగు తమ్మునిశౌర్యము జూచునాదుకో

క॥ బలభేదికొరకు మూడడు * గులువేడి చలంబునెరపి కుచ్చితనృత్తి * బలి
బంధనంబొనర్చిన * ఫలమిదియని జెనులకెరుక పడజేయుటకో !

క॥ నీవిట్లుకీడ్చెయగ * నీవనచరులెల్లరాత్మ నెరగకనీకుం * గావగచెదరదె
కను వసు * ధావరనీమాయదెలియ ధాతకువశమే !

చ॥ ఇనకులవేడబంబులిక నింతియచాలును యింకమీకు వా * మానమగుపక్షి
వల్లభుని నాత్మదలంపుము వేగమాఘనుం * దునిటకునేగుదెంచిన కడుపవ శన
బంధసంఘ మ * య్యనఘుడొకండుదక్క వినుమన్యులశక్యమె వీనిమాన్యగా !

క॥ అనియిట్లుబంధమోచన * మునకునుపాయంబుజెప్పి మునుకొనిధరణి * శుని
చేననుమతిగైకొని * యనిమిషముని ముదమెలర్చ యరిగె నిజేచ్ఛ !

వ॥ అంత రఘుపుంగవుం డంతరంగంబున తనతురంబగు విహంగపుంగవుం
దలంచిన !

మ॥ జగముల్ మూడవడంకకూర్చవిభు డోజన్బిట్టుభేతిల్ల ప * న్నగనాథుండు
తలల్ మొగుడ్చగ మహేంద్రవ్రాతముల్ గృంగగా * దిగిభంబుల్ కడుమ్రోదగిల్ల
డ చాత్రీచక్రిమల్లాడ నా * ఖగరాజద్దతివెచ్చె భేచరగతి గాథప్రతాపోన్నతి !

వ॥ అయ్యవసరంబున !

క॥ గరుడునిరెక్కలచప్పుడు * యురగములకు చెవులజోకు దులికిధరిత్రీ * శ్వర
సుకులబాసియొక్కట * బరచేనఖిలదిశలయందు పటువేగమున !

క॥ ఉరగాస్త్రబంధనంబొగి * పరిహరణియ్యంబుచేత బరువైరఘు భూ * వరు
నకు నిజభక్తమహా * త్కరహస్యంబెరుగనేయ దలచుటగాదే !

గీ॥ అంతవైనతేయు డమ్మొయిబంధ మో * చన మొనర్చికవులు సంభోమమున
తన్నుజూచుచుండ ధరణికినెఱెంచి * ప్రకటలీల చాశరథులడాసి !

వ॥ ఇట్లనియె !

మ॥ కమలాక్షాయ శుప్రదాయ విలసత్కల్యాణ శీలాయ శ్రీ * రమణీశాయ
నిరామయాయనృప వీరవ్రాతవీర్యాయ పు *ణ్యమునిస్తుత్య పదాంబుజాయ కరుణా
స్వాంతాయ ఘోరాఘ సం * తమసంభోషణ బాంధవాయ పరమో దారాయ
తుభ్యంసమః !

(౨౪?) శ్రీనవాళివరాహయణము యుద్ధకాండ ౧ ఆశ్వాసము

వ! అనిపలికి ॥

చ! అరమరలేనిపేమ హృదయంబున హెచ్చ నృపాలసూనులం • గరమల
మేనులన్ని పురగావెసనప్పుశరక్షతంబులు • దురగతిగప్పియానునులు తొల్లిటికఁ జె
ప్రకాశమానులై • పరగిరియంతరామ జనపాలుడు తాత్పర్యంతోడ నిట్లనె ॥

క! పక్షివరమమ్మునీదు క • టాక్షుబునగాంచి పన్నగాస్త్ర గ్రాధుల్ •
మోక్షణమయ్యెగాన ర • ఘుక్షి తపతిదశరథులుగ గొలదిమనుచు ॥

క! అనపని తాత్పర్యంబుబుచ్చు • జననాయకయంతబలుక జన్నేసేబం • టు
గానె తలపయ్యెనని • విదయంబున మొక్కి నృపతి విహ్నినియరిగె ॥

వ! అంత

ఉ! గ్రీక్కునకీశసంఘములు గాఢనగంబులు భూరుహంబు లొ • కొక్కడు
చెక్కుగై కొని మహాగతిజేయె దగ్గవృత్తి చే • దిక్కులున్రయ్య నార్పుచును
ధీకొనిదైత్యుల దాకిదృంపుచు • మిక్కిలిబాహుసంపదల మీరిచరింప దశాస్యు
డయ్యెడ ॥

సీ! భూమాక్షుజూది దైత్యులననేకులగొని యాలంబునేయగా నరుగుమనుడు
వాడుసురానికి వలనుగా మొక్కిడి స్థానంబువెలువడి సత్కరమున • చనుదెంచితనవెంట
సమదకుంజరహయ • రథధంజరామంబు రాబడి • తేరెక్కియుద్ధతి దిక్కులు
వ్రయ్యంగ నార్పుచుప్రళయగ్ని ననుకరించి • హేతిబృంహితనాదంబు లెసగభూష
ణములరుచులును వివిధాయుధములకాంత • లోలిమిరువిట్లుగొనగ మహాగ్రవృత్తి
గవిసెకపిసేనపై బిట్టు పుడమియదృవ ॥

ప! ఇవ్వధంబున

చ! ఎడనెడ దుర్నిమిత్తముల కించుకగొంకక నేగివాడు కా • రడవిదగ్గించు
పావకుని యట్టులజేర్చి నిజాస్త్రవహ్ని చే • కడువడికీశకాననము కాల్యగజొచ్చిననొచ్చి
విచ్చిత • ల్లడయునపారెకాకపి బలంబులుదానవు లుబ్బియార్వగ ॥

వ! ఇట్లుబలంబులు తెరలుటగని వాయుతనయుం డెలింగిచ్చి మరలం బురి
కొల్పిననార అద్దానవనైవ్యంబు మార్కొని ॥

చ! బలువిడిగండలైలములు పాదపముల్లొని వైచిత్రాక్ష సా • వలిధరగూల్పు
చు సమదకుంజరరథ్య శతాంగకంబుల • బాలియగ జేయుచు రథికముఖ్యుల
చమణించి త్యంబుచు • కలహమెచ్చిరచ్చెరువుగా సురసంఘము బిచ్చలింపగ

చ! సుగరిపులఁ బడగతి జట్టిమహింధ్ర చరాళివైనిని • పురవిశిక్షంబు

లేయుచును జొప్పడవారలు బూనివైచుభూ • భరభరణీరుహాపతతి తద్దయుమానక
ముసేయుచున్ దిగఁ • తరములునిండ నార్చుచు చుదంబున శూరిలపట్టి త్తంచుచున్ ||

వ|| రణవ్యాసారంబులు సల్పుచుండిరి వివిధంబున నిరుహాసుచు భోగుచుండు
నెడ వాయునాదము దుద్దవిడికి నుకందలకడచి యొక్క పిఠాక్షిహో త్తు గమహీరుహంబు
కేలంబూని పరిసఃఖి సందోహంబు పైగవరి గజవాజికథ పదాతి వర్గంబు జదియమోది
బడలు పడంజేయుచున్న బెబ్బులిగాంచిన లేళ్లగమిబోలె దానవసేనలు నలుగడల
దెరలిపరచి నంగని ఘాతాత్ముండు కోధాదుణ తామాత్ముడై యుగవణించి
వాయుసూనునిపై తేరుబరపించి ||

ఉ|| మంటలుబోనిమార్గణ సమాజములొక్కట నేర్చిపేర్చిబల్ • వింటఁమ్మ
యాప్లవగ పీరునిమేనను గీలుకొల్పి యేనింటనురంబునాటి పదియేనిట వాలముగృచ్చి
దేవతా కంటకుడార్చుచు విలయ కాలభుజంగము భంగిరోజుచు ||

చ|| అనిలతనూభవుడొక మహానగమాద్ధతి నెత్తి తెచ్చి యా • దనుజనియుగ్య
ముల్బదియ తద్రథసారథిమగ్గి కేతువు • దునియగ నస్త్రశస్త్రములు నుగ్ధగళాత్రిపు
డంతకాంతికం • బునకు నరుంగ గావయిచె భూతరామృత విక్రమంబున ||

వ|| ఇట్లు భూమాత్ము విగతప్రాణుంజేసి సిహ్మానాదంబుగావించిన మారుతిపరాక్ర
మంబునకుం దలకి హత శేషులు లంకసొచ్చి గీర్వాణవైరికి యతనిచావుజెప్పిన విన్న
బోయి యొక్కింతవడికి యనుకంపను గనుంగొని సీవానరవానసులం బరిమార్చిరమ్మవి
వీడుకొల్పిన నియ్యకొని వాడప్పు డపారబల సమన్వితుడై సత్వరంబున జనుదెంచి
వానరసేనపై గవసెంత ||

చ|| ప్లవగసమూదయంబ సురపంక్తియుదిక్కులు వ్రయ్యనార్చుచు • దివిరి
య చేకభంగులను నిల్పినిలిపులు మెచ్చునట్లు శై • లవసుమతీజసాధన బలంబునబెంపు
వహించియొక్క యు • ద్దవిడిని బోరిరొండొరలు దాసుణవిక్ర మణక్రమంబున ||

వ అంత ||

చ|| కెరలియకంపనుండపుడు కీశులపై పటుఘోరకాండముల్ • బరపిజలంబు
పెంపునను బాహులునూరులు మధ్యదేశముల్ • నరణములుత్తమాంగములు చెక్కిన
రింపుచు భూరివిక్రమ • స్ఫురణరణంబునల్పై నృపచూనులు నివ్వెరగందునట్టుల ||

ఉ|| అప్పుడువా యుసూతి విలయాతకుచల్వ వహించికన్నులన్ • నిప్పులు
రాలగాతొడరి నిర్జరవైరి రథంబుమీదికిం • గుప్పనదాటిరథ్యముల గూలిచిసారథి
బట్టిచంపితే • రుప్పరవీధివైచి సమరోర్వియకంపను దృంచెప్పేల్పిడిన్ ||

(౨౪)

శ్రీనదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౧ - అశ్వాసము

వ! ఇట్లున్నాచారు కృతాంత సేవాపరుండేసి రాద్రోరసోల్లసిత మూర్తియై
శేషసైన్యంబుగదసి బారిసమయమండ నతనిబారి కగ్గలంబుగాక తొలంగిన దనుజులగి
యనిమిషారాతికి నకంపనుపాటు జెప్పినవిని నిష్టావృలుచ్చి మహాకాయులించి నీ
పుడ చతురంగ ఒలసమేకుండవై యరిగి యరాతుల గీటణంగించి రమ్మని పంచిన ।

సీ! అమృతాకాయ దత్త్యంతనంధ్రమును నపుడయాస్థాన మంటపము వెడలి
జవనత్వమమర విశాచముఖంబుల బొల్పుగుడ్డంబుల బూచ్చినట్టి • రథమెక్కికామ్మ
ప్రముఖాయుధంబులు గైకొనిచక్క రక్షకులమేయ • బలులగురక్కచుట్ పలువు
బలసిరా వరరత్నహాషణావళుల రుచులు • దిక్కులందునమిక్కిలి పిక్కటిలగ • భూత
తతిబెదరుడెద నార్పులుజలంగ • సారదిచతురంగబలములు చుట్టునడవ • తరలె
శీఘ్రంబదక్షిణ ద్వారమునను ।

వ! ఇట్లువెడలి యందందగనంబును దుశ్శకునంబులకు దలంకక నీలమేఘంబులం
బోని నిశాటవీరులుం దాను సురయంబునం బర తెంచి శరాసారఘోరంబుగా మర్కట
హారంబులం బొదివిన ।

చ! కపులుమహాగ్రీవుత్తి సురకంటకవర్ణము పైనిశైల వా • దపములు
నొక్కటంగురిసి దందడినేపడంగుచుండ నొ • చ్చి పెలుచయామిసీచరులు చెచ్చెగ
భూతిరప్రకాండముల్ • తపననుతాది వానర వితానముమేనుల గృచ్చియుద్ధకిన్ ।

వ! ఇట్లు భయబలంబు లుద్దండభుజావిక్రమంబు కలిమి జలంబుమెరసి పోరు
చుండి రయ్యవనరంబున వజ్రనాభరుధిరాశన కాలదంష్ట్ర కాలకల్పవిపాశ శతమాయ
ధూమ్రదుర్దార మహానాదులను నిశాటవీరులు బలంబులవదలక దలకడచి పశు
కాల భెరవాటహాసంబులు నెరపుచు వాడితూపుల వేడిమిచూపుచు మునుమిడి పరశు
పట్టె సప్తానగదాది సాధనంబులు బరపి కపిజలంబుల నేపడంగింపుచున్నం గాంచి
సహింపక వృథుగవాక్షుమువభ పనసగజ శతవలిక్రోధన హేమపుష్పాగద వనాట
ముఖ్యులు పర్వతపాదప నివహంబుల నద్దనుజయోధుల రథరథ్యసారధి సహితంబుగా
నుగ్గుగావించి దిక్కులవ్రాహ్మవార్చి చతురంగంబుల బొలియింపుచున్నం గని ।

ఉ! ఆయడరోషముంజలము నాత్మనుసంపడితెట్ట నమ్మహా • కాయుడు విస్ఫు
లింగములు కన్నులగ్రాస మహాగ్రీమూర్తియై • సాయకజాలముల్ ప్లవగ సంఘము
మేనులబిట్టునాటి తా • తోయదమట్లఘజులుచు తోమరపట్టె సశస్త్రముఖ్యముల్ ।

వ! బలువిడింబరపుచు నొక్కటం బలువుర గుడులుగృచ్చినయట్ల గూల్చుచు
మహా వాతప్రీతంబైన దవాసలుని చందంబున ననుకరించి కపిసేనా కాననంబేర్పు

చున్నం గనుంగొని ।

చ॥ అలిగిలయాంతకాకృతిని నయ్యచురాధిప పాత్రకుండు భూ + తలమదృవంగ
నాచ్చి సమదస్థితినిొక్క మహీధరంబు దై + త్యులు నలుదిక్కులంబరవ నుద్దతిబూని
నిశాటుతేరిపై + బలువిడినేయవాడవియు బాణయుగంబున నృంచి యుగ్మజై ॥

క॥ దండిగసితకాండము లా + ఖండలపాత్రకునిమేన గారించిన నా + తండు
పటురోషముననొక + కొండవడింగేలబూని గురుతరశక్తిన్ ॥

గీ॥ అర్చివై వనప్పు డమ్మహాకాయుండు + తేరితోనచదిసె క్రిదశులాత్మ +
సంతసింపదితిజ సంఘంబుదుఃఖంప + నరిగెకాలుపోలి కక్షణంబ ॥

వ॥ అంత ॥

గీ॥ సమరమునజాకతప్పిన యమరరిపులు + పరచిలంకాపురముసొచ్చి వంక్రి
కంఠ + గాంచియులుకుచు నమ్మహాకాయుతెరగు + జెప్పవినిరావణుండు మూర్ఛిల్లి
తెలసి ॥

వ॥ కొండాకవడికి ధైర్యంబుదెచ్చుకొని సేనాధిపతియగు ప్రహస్తునిం గనుం
గొని ॥

గీ॥ అఖిలసేన ప్రయుక్తుడ వైరయమున + నీవుచనివృక్షచరులను నృపసుతు
లను + గీటడంగించిరమ్ము నీకీర్తి దిశలు + నిండునట్టులయనయామి నీచరుండు ॥

వ॥ కయ్యంబున కాయితంబై చతురంగబలంబులంగూడి తనమంత్రులు నరాం
తక కుంభహనుమహానాద సమున్నతులు తోడరా నత్యున్నతంబైన తెరెక్కి శంఖ
కాహళ భేరిహృదంగరావంబులు దిక్కులుకలయనిండ జనుడెంచి కపిసేనదరియంజొచ్చె
నాసమయంబున ॥

క॥ ఫలభుక్కులు కపిసంఘ + మ్ములపై బెల్లుగను బాణములుగురిసిన గో +
తులు వానిచేతనొచ్చియు + తలకకరోషమునపొంగి దర్శోద్ధతులై ॥

క॥ తకులుగిరులుద్ధవిడిగొని + సురవైరులమీదవైచి జూపరులకు ని + బృర
కము దోపగగూల్చిరి + ధరపై రాఘవులు కడుముదంబునచలగన్ ॥

వ॥ అదిగని సహింపక నరాంతక కుంభహనుమహానాద సమున్నతులు దల
మిగిలి ప్రళయకాలా భీలంబుగానార్చుచు పరశుపట్టైన ప్రాసకుంతాది సాధనంబులు
బరపిగిరి చరనివహంబులం దరమినం గినుకవొడమి ద్వివిధ తారజాంబవంత దుష్టులు
వారినలుపురం దలపడి పోరు ఘోరంబుగా నొనరించిరందు ద్వివిధుండొక్క గండశైలం
బేసి నరాంతకుని యంతంబునొందించె తారుండు సాలవృక్షంబున కుంభహనుని పోలి

(౨౫౧)

శ్రీసదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౧ - ఆశ్వాసము

గలనికి బనిచె బాంబవంతుండు విపులభూమింభ్రంబున మహానాదుని బిలుకుమార్తె
దుర్ముఖుండొక మహీరుహంబున సమున్నతుని గతజీవునింజేత నివ్వధంబున సచి
చతుష్టయంబునుం బొలియుటగాంచి కుపితాంతః కరణుండై ప్రహస్తుండువనగురికి
కపిసంఘంబును బడలుపడంజేయు నవసరంబున ।

ఉ॥ నీలుడుభూరిరోషమున నింగియుభూమి దలంకనాన్చి యా • భీలపరాక్ర
మస్థితిని తేర్చినిశాటునెదిర్చి వానిపై • తైలమువేయవాడది నిశాతశివీముఖ పంచ
కంబుచే • తూలగజేతెట్టివపు తూపులవానర వీరునేయుడు ।

గీ॥ దాననొచ్చివాడు తలగకనాకసాల • విద్యమంబుబూని విబుధనమితి •
పొగడవానిరథము భోరునజడిసిన అలుకవడమి యాప్రహస్తుడపుడు ।

క॥ ధరణికిలంఘించి నిశా • చరవీరులు బాంగతీవ్ర సాయకముల జ • ఝరి
తాంగుని జేసిన యా • తడుచరవీరుండుబాహు దర్పమెలర్ప ।

గీ॥ ఒక్కపర్వతంబు నుక్కునగొనిదిక్కు • లదృవనార్చివేయ నాప్రహస్తు •
దాశభూమిగూలె హరిహాయుపవిచేత • గూలునట్టిదొడ్డ కొండపగిది ।

వ॥ ఇట్లు ప్రహస్తుండు దండధరునియండకుం జనుడు హతశేషులు లంకకేగి
దశకంతున కతనిపాటుచెప్పిన యొల్లంబోయి కొంతతడవునకుందేరి దీక్షునిశ్వాసంబు
లుద్చి మహానాగంబు తెరంగున బిట్టురోజుచు కన్నులనిప్పులురుల దిక్కులుగలయ
బరికించి నేడునమరంబున పగతురపొడచిగెలుతు కాదేని వారిచేతంజతునని నిశ్చయించి
ప్రస్థాన భేరివాయించిన ।

క॥ కూలబడెకుధరములు ది • త్సాలుర గుండియలుబగులె కలగెవయోదుల్ •
వీరెను ధారుణిశిరములు • వ్యాఘ్రేందుడు మిగులవంచె వణకెజగంబుల్ ।

సీ॥ అంతనాదశకంతు డతులితోన్నతమైన తేరెక్కితనవెంట వీరవర్యు • లగు
నట్టి యింద్రజిద్యతికాయదేవాంత కనరాంతకనికుంభ ఖడ్గరోమ • త్రిశిరమహాపాశ్వా
వృశ్చికోరగరోమ యూపాక్షకుంభ మహాదరాగ్ని • వణవిద్యుజ్జిహ్వా వజ్రినా
భాది మహాయోధగణము సతాంగ గజ తు • రంగములనెక్కి వివిధశస్త్రాస్త్రసంఘ
కములుధరియించి చనుదేరగానరాతి • సంచయంబులనవలీల సహ్మరింతు • ననుచు
చుద్ధతిసేతెంచె నాలమునకు ।

వ॥ ఆసమయంబున రామచంద్రుండు విభీషణుం గనుంగొని ।

సీ॥ ఆసఘవిభీషణ హరిదశ్వవిధమున యీవచ్చుచున్న వాడెవ్వడొక్కా •
గావుడీతడునరనాయకలోకవి ద్భావణుండగునట్టి రావణుండు • భండనమున ప్రహ

స్తుండు గూలుటవిని యాగ్రహంబూని బలాభ్యులై న + దానవవీరులు తనపజ్జనేతేర
బరతెంచుచున్నాడు ప్రిబలుడితడు + సంగరంబునయందు నిశ్చయముగాను + దేవ
మీరలు దృఢతరస్థితిదనర్చి + వలనుమీరంగ శరలాఘనమునుజూప + వలయులేశము
కృపజూడ వలదు వలదు !

ఉ! నావుడురామచంద్రుడు మనంబుననబ్బురమంది వీడు రా + జీవహేతుండ
పోలె నతిచెల్వుననొప్పుచు నున్నవాడు స + ద్భావముతోమెలంగిన శుభస్థితిసీత్రిజ
గంబులేలు వా + డైవిలసిల్లగాదగిన యాతడటంచును బల్కుచు వెస !

క! అనుజన్ముండును తానును + ఘనతరకవచములుదాల్చి కార్ముకములుచే +
కొనిరంత గిరులుతరులు + ఘనతరముగబూనినిల్చె కపిసంఘంబుల్ !

వ! అప్పుడు !

క! తనవెంటనరుగుదెంచిన + దనుజులనందరనునిలపి దశకంధరుడే + జనియిదె
విమతులనోర్చెద + గనుగొనుడీయంచుబలికి కడునుద్దతుడై !

క! సారథియరదమూదోలగ + భూరమణునికడకునేగి భోరునకీశుల్ + ప్రారూఢి
గిరులుతరులు + ఘోరముగానొక్కపెట్ట గొనకొనివైవ !

క! అమరారివానివెన జూ + నముగానొనరించి పటుశరంబులచే భూ + రమ
ణుండు జూడకీశుల + క్రమముననోడించెబాహు గర్వస్ఫూర్తి !

శా! అంతంబోకదశాస్యుడేయు ఛటులోగ్రామోఘ పుంఖాళి దా + రెంతే
ధీరతనోర్చిబూద్రచరు లుక్ష్మింధ్రంబులందెచ్చి య + త్యంతక్రోధముతోడ వైచినను
దైత్యాధీశుడు వాని దా + నింతింత నురుమాడికట్టలుకచే యేవంకనుందానయై !

క! బలువిడిశరములు బరపుచు + పలువురగూల్పుచునుతొడరి భంజింపుచు
భూ + తలమద్భవనార్పుచును దో + ర్బలమొప్పుగ ప్రళయకాల భైరవుపగిది !

వ! కపిబలంబులం గడతేర్చుచుండంగని రోష వేశాంతరాత్ములగుచు సుగ్రీ
వాంగదాంజనేయ నలాదివానరముఖ్యులు కులగిరులంబోని మహీధరంబు లొక్కు
మ్మడిం గొనివచ్చి యానిర్జరాతిపై వైచుడు వాడుచలింపని ధైర్యంబున నిజవిశిఖంబు
లంబరపి వానిచూర్ణంబుజేసి మహాగ్రహంబున !

మ! చటులోగ్రామగ యుగ్మమంగదు భుజాస్తంభంబుగీలించియే + నిటసుగ్రీ
వుని వక్షముంజొనిపి పన్నెంటన్నలున్నొంచి యొ + క్కటవాతాత్మజు దూలనేసి ప్లవ
గాంగంబుల్ వెసందూరగా + పటునారాచ పరంపరల్ బరపి శుంభద్విక్రమారంభుడై !

వ! ఇన్విధంబున కపిమొత్తంబులంగలంచి యవవృంభ విజృంభ సారంభుండై

(౨౫౩) శ్రీనదాశివరామాయణము యుద్ధకాండ ౧ అశ్వాసము

విహరించు నద్దానవరాజంగంచి సుమిత్రానందనుం డెడసొచ్చి యప్పుడు ।

మ॥ ఘనరౌద్రాకృతి విల్లునారి మొరయంగాజేసి యొక్కుమ్మడిం ♦ దనుజా
ధీశుని మేనఘోరతర కాండశ్రేణిగీలించి వెం ♦ టన మూడమ్ముల కేతువుండునిమి
రెంటు పారధిన్నొంచి న ♦ య్యన వెయ్యింటహయాంగముల్ జొనిపె బాహుకౌశలం
బేర్పడగ ।

ఉ॥ వానికిచీకింగొనక దానవనాయకు డల్లనవ్వెరా ♦ మానుజమేననస్త్ర నివ
హలబు ఘనంబుగగీలుకొల్పి ల ♦ మానినగిన్నశక్తి గొని యుద్ధతేనయు దురంబుగాడి
యెం ♦ తేనియు వ్రాలెనాతడు దిగీశులుగిశులు నంచలెంపగగ ।

వ॥ ఇట్లు సుమిత్రానందనుండు మూర్ఛావృతుడై న నతనిలంకకుం గొనిపోదు
నని తలంపున దశకంఠుండు రథంబుడ్చి డగ్గరి తనవింశతికరంబుల నమ్మహవైష్ణవ
తేజోమూర్తి గాత్రంబు గదలించనోపక జలంబునొంది తనలోన ।

గీ॥ శివునితోడగూడ నవలీలఖడ్గూర ♦ భూద్రమెత్తినట్టి భుజబలంబు ♦ వమ్ము
జెందెజరుత వానినిట్లెత్తలే ♦ నైతి ననుచుబలుకు నవసరమున ।

ఉ॥ గర్జిద్దనవాయుపుత్రు డలుకంబర తెంచి నిశాచరేశ్వరుం ♦ గృద్ధిబడంగద్రోచి
కపికోటినుతింప సుమిత్రపత్ని దా ♦ నుద్దవిడెత్తి తెచ్చి సమరోర్వినియాతని పాటజూచి
యా ♦ పద్దశనొందునట్టి నరపాలునిసన్నిధి డించెనంతయుగ ।

గీ॥ అనిలజనిముష్టి హతినొచ్చి యద్దశాస్యు ♦ డవనిమ్మాల్లిపడిలేచి యతని
చేతి ♦ బలిమికచ్చెరువదుచు నలుకగదూర ♦ నరిగిరథమెక్కినంత నాగరవరుండు ।

చ॥ అలుకమనంబునంగదుర నయ్యనిలొత్మజ హంసమెక్కి దై ♦ త్యులు జెద
రంగ డాసి చటులోగ్రశరంబుల కావణాసురుం ♦ జలువిడినాట వాడతని పైకొని
మమ్ములగృచ్చికిశులుం ♦ దలకగనార్చువానృపుడు దారుణవిక్ర మణకృమంబునగ ।

ఉ॥ ఆకటిపెల్లుచే మృగకులాధిపుషుద్ధతి సామజంబు నె ♦ చ్చోకదలంగనీనిగతి
ట్టిసుగారిని గిట్టిదేవతా ♦ నీకముబిట్టుమెచ్చ దననేర్పుశరాసన కౌశలంబు న ♦ స్త్రాక
రౌఘలాఘవము జూపెదగగ సమరాభిరామాడై ।

ఉ॥ ఇక్కడబెట్టుగాదగలె నిక్కడలేతన నాకయుండ సు ♦ క్కెక్కిన సాయక
ృతి యేడైరగా దశకంఠుమేనిపె ♦ గ్రిక్కిరియంగనాటె యరికొమదిలోపల మెచ్చు
ట్టి యి ♦ ట్లెక్కటిబోర బోలదన యేదుగతిం గనుపట్టునట్టులగ ।

క॥ భూరమణుని కఠినశరా ♦ సారంబునతోప్పదోగి శక్రగుపుడు తా ♦ వైరులు
గ్విగలంకకు ♦ బారె పదితలలువీడ పటువేగమునగ ।

వః ఇట్లుబారి లంకసొచ్చి యల్లవ రల నిజనివాసంబులకుం బోవంబనిచి తాను
నభ్యంతరమందిరంబున కిరిగి డప్పిదీర్చుకొని మరలి యేకాంత పంటపంబున కేతెంచె
నిటరామచంద్రుండు హనుమదంసావ తరణంబానర్చె సుమిత్రానందనుండు మూర్ఖ
దేరి లేచి యన్నపాదంబులకు ప్రాణమిల్లె రఘువరుండు ప్రముదితాంత రంగుండయ్యెనని
శంకరుండు కాత్యాయనీదేవికిం బెప్పినట్లు సూతుండు శౌనకాదులకు వినిపించిన విని
సంతోషచిత్తులై తదనంతర విశేషంబానతిమ్మని వేడటయు ।

మ॥ సమదారిందము రామమూర్తిఘన భాస్వత్కర్తిశ్రీవైష్ణవో • త్తమ
విజ్ఞానధుఃకీణమాధవ పదధ్యానాంచితస్వాంత త • త్వమహంభోనిధి మందరాచల
దయావ త్సల్య సంధాయి న • న్యమతాభిప్రజ గంధవాహబుధ లోకారాధ్య సత్య
వ్రతా ।

క॥ రంగేశపాదసారస • భృంగీశకుతర్కజన విభీషణసాంగో • పాంగశృతి గణ
పారగ • రంగద్బుధ జనకులాంబురాశి హిమకరా ।

వసమయూరవృత్తము॥ సూరిజనసన్నత విశుద్ధగుణ ధీరా ధారనిజసేవక నిధాన
సమనాస్త్రా • ధారకులదీపక జగన్నాథసుత ప • స్సారపాపేత రవిచార పరివారా ॥

గద్య ॥ ఇది శ్రీభద్రాద్రి రామభద్ర వరప్రసాద లబ్ధకవితావిచిత్ర గిరుమ
నామాత్య పుత్ర గౌతమనోత ఆపస్తంబ సూత్ర ప్రసిద్ధ సిద్ధనమంత్ర ప్రణీతంబైన
శ్రీసదాశివ రామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు రామభద్రుండు వనచరసేనల
గూడుకొని లంకపై నెత్తి వచ్చుటయు విభీషణబుద్ధియు రావణుండు విభీషణుని వెడలం
దొప్పించిన నతండు రామచంద్రుని నాశ్రయించుటయు సముద్రప్రభావంబును రఘు
వరుండు వారిరాశిపై కోపించితొడగిన బ్రహ్మాస్త్రంబు దృశ్యగుల్మంబుపై నేయుటయు
సేతుబంధనంబును సకల వానరసేనలు నువేలాచలంబున విడియుటయు అంగదరాయ
భారంబును దైత్యవానర యుద్ధంబును నాగపాశబంధంబును రామచంద్రుని కడకు
నారదుండువచ్చి హేతోపదేశంబు నేయుటయు గరుడాగమనంబును నాగపాశ బంధ
మోచనంబును ప్రహస్తాది దానవులు సంగరంబున కూలిన రోషించి రావణుండు
యుద్ధంబునకువచ్చి పలాయితుండై లంకకుమరలి చనుటయు నను కథలంగల యుద్ధా
కాండ ప్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము. శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః ॥

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీరామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న

♦ శ్రీ రామ చంద్ర పరబ్రహ్మ కేసరుః ♦

యుద్ధకాండ ద్వితీయాశ్వాసము ప్రారంభము

శ్రీమహితకీర్తినిజుల ధ + రామండిత సద్గుణాభి రామబుద్ధేంద్ర + ప్రామతను
చారుసీత ద + యాచూర్తి కివాంచి వెంకటాచార్యవరా !

వ! విన నవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె నట్లు క్షోణీధర
కార్ముకుండు పరమాదరంబున భూదరరాజ నందనందనం గనుంగొని ||

చ! రణముననత్తైరంగున పరాభవముంగని విన్నబోయి రా + వణుడు మనం
బులో భయము వంతయునార్చిని కెందిదీనుడై + ప్రిణతపరాక్రముండగు గృపాలుని
బాహుబలంబుశౌర్యము + గణనయొనర్చి గెల్వకృతి గానకయొల్లన ధైర్యమగుడై ||

క! అనుపమ బలవిక్రముడగు + మనఘటకనుండు గలుగ మనుజులకపులం +
దునుముటకు చింతయేటికి + యనువున మేల్కొలిపియిచటి కతనిం దెమ్మా ||

వ! అని యూపాక్షుంబనిచిన నతండు నిద్రింపుచున్న యడకుంజని యప్పుడు ||

సీ! దనుజులనేకులు దండిగా కుంభకనుంజెను గొనిపిలచి వినయమెసగ +
కదలించిబిట్టగా ఘర్జనంబొనరించి కన్నురెప్పలువిరచి కరచిచరచి + సరగునమేనిపై
శకటముల్ బరపించి మూపుపైగుదియలు మోదిమోది + యినుపశలాకలు కనలేడు
నూనెయు చవులముక్కులనించి వివిధగతుల + మేలుకొలుప నెట్టకేలకు తెలసిన +
వానికపుడువలయు వంటకములు + మాంసరాసులస్తి మస్తిష్కములుమధ్య + భాండ
చయములిడిన పరగవాడు ||

వ! లేచికూర్పుండి వానినన్నిటి నొక్కపెట్టమెసంగి కనతిదూరంబున నిలచి
యున్న యూపాక్షుం గనుంగొని నన్నిట్లనిద్రదెల్పుటకు గతంబెద్దియనిన దేవా రాజు
పనుపున నిట్లాచరించిన వారము మీరలచ్చటికి విజయంచేసి యతనితో మాటలాడు
టకు ప్రయోజనంబుగలదని విన్నవించిన యాఁగింపద్యేషి యప్పుడు ||

ఉ! గ్రధనలేచి మబ్బొదవగా దశకంఠుని కేరిమొక్కి నా + నిద్దురమేలుకొల్పు
టకు నివ్వెరగె న్యధి రాక్షసేంద్ర సీ + వెదెనకన్పగాదలచి తే యదికార్యమెరుంగ
కిప్పురా + యుద్ధవిడేగయచ్చట యథోచితశౌర్యము జూపినచ్చెదన్ ||

వ! అనిన నతండు గద్గదస్వరంబున రామచంద్రుని యద్భుత విక్రమంబును

నిశాచరక్షిరుల మరణంబును తనకైన పరాభవంబును శ్రమంబున నెరింగించి యారాఘు
వ్రల జయించు నుపాయంబులేమికి చింతించి నాకైన యడగువాయుటకు నీవుదక్క
తక్కొరులు జాలరని నిన్ను నిమరజేలిపించితినని పల్కిన కుంభకనుండిట్లనియె !

చ॥ దనుజకులేశరామ వసుధావరుతో ననితో నెదిచ్చి గె॥ ల్వనరిదిశూలికేనియు
దలంపనతండు రమావరుండు దు॥ ర్జనులను సహ్మరింపగ ధరాస్థలిపై మనుజత్వ
మూడిదా॥ జననమునొందినాడమర సంఘముపార్థన సేయనిమ్మెయి॥

వ॥ కావున నతని యంగనారత్నంబు మరలనిచ్చి యాదయానిధి శరణంబు
వడయుట యుత్తమకార్యంబని వెండియు !

చ॥ మనకునుధాత తాతయు సమాత్యుడుదేవర యైనయట్టి య॥ వ్వన
రుహ సంభవుండతని వారనిభక్తిని నాశ్రయించి శో॥ భనములు నందుచుండు నను
భవ్యులమై శరణొంది యమ్మహా॥ త్ముని కృపగాంచినందలప దోసమువచ్చునె రాక్ష
సేశ్వరా !

క॥ అనుజారావణుడిట్లనె॥ వనజాత్ముడు రాఘవుండు వసుధాత్మజయే॥ వన
జాలయ యగుటెరుగుదు॥ మనమున నిట్లెరిగియెరిగి మానితబుద్ధి॥

గీ॥ అవవితనయదెచ్చి తారఘువీరుచే॥ బాలశిమోక్షులక్షి బొందుకొరకు॥
వలయునేనిపోరు వాంఛమైజీవింప॥ మదిదలంచితేని నిమరబామ్ము !

వ॥ అనిన సతండు దరహాసిత వదనుండై యన్న సాదంబులకు ప్రణమిల్లి
మున్నొక్క నెపంబున నీపరమరహస్యంబు దిన్నవాడనై నీకువిన్నవించితి నింతియెకాక
నాకు నీహితంబొనరించుట కంటె లాభంబున్నదె యిదియె నిపుడచని యరాతులం
జమఃస్మింగెద నీమెచ్చువచ్చెదనని శీఘ్రగమనంబున లంకానగరంబు ప్రాకారంబు
దాటి !

సీ॥ చరణఘట్టనలచే ధరఃపిదలంకంగ యార్చనబిట్టు బ్రహ్మాండమగల॥ బామ
ముడిపాటన భూతములే గంపింప హుంకారమున దైత్యు లలికిపరవ॥ యట్టహాసమున
దిశాధిపులే బెగడొంద యుశ్వాసమున కపులూగియాడ॥ నపుడుకరపున సురబాత్మల
ధైర్యముల్ వడలంగభూరి నిశ్వాసగతిని॥ వాధితరగలుబెనకువ వంగిచనగ॥ నీల
తనుకాంతి యప్పద్మినీ మనోహ॥ రుని వికాసంబుగప్ప నక్రోధుడగుచు॥ కపులవై
వచ్చె యక్కుంభ కనుడపుడు !

క॥ ఆతనియాన్నత్యము న॥ య్యతులతను స్థూలమునకు నచ్చెరుపడి కే॥
శతతీవినంగను రాక్షస॥ పతితమ్మునితోడ రామభద్రుండనియె॥

(౨౫౭) శ్రీనదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - అశ్వినము

క॥ అనఘవిభీషణ యీవ + చ్చ సగోన్నత కాయనెందు జూడము దశకం +
తునకు సహాయముగా వ + చ్చిన జనుడో ధైరవంజొ చెప్పుముతెలియన్ ।

వ॥ అనిన విభీషణుడిట్లనియె దేవా యితండు కుంభకనుకండు దశాననానుజు
డతిబలసంపన్నుడు దేవా సురలకజేయుండు పుట్టినప్పుడే యాకటిపెల్లున నఖిలభూత
క్షయంబొనర్ప పరమేష్టి యితని కారునెలలు నివశ్యు నొక్కదినం బాహారంబుగా
నుండునట్లు వరంబొసంగి బలాత్కారంబున నిద్రమేల్కొల్పించిన యప్పుడే నచ్చు
నని యానతిచ్చినవాడు గావున నేడు రావణుని ప్రేరేపకత్వంబున మేల్కొంచివచ్చిన
వాడని విన్నవించినవాని యాకారంబునకు రామచంద్రుండు వెరగంది చూచుచుండె
నంత యన్నిశాచరుండు వనాటులు డాసిన ।

క॥ కపులొక్కపెట్టు భూరుహ + విపులమహీధరములేయ వెసనవియా దే +
వ వతిరిపు వక్షనిహతి జి + దృపలై యుక్కుమ్మడిని ధరిత్రింబడుడున్ ।

ఉ॥ అచ్చగువంది యాప్లవగు లార్చుచునాద్ధతి గండశైలముల్ + జెచ్చెరనేయ
వాడవియు జీరికొకించుక యుంగొనాక కా + ర్చిచ్చు మృగంబులం బాదువు చెల్వున
కోతుల వింగిజొచ్చె దా + పెచ్చుపెరింగిజేవముల బట్టిదిగీసులు తల్లడిల్లగన్ ।

క॥ అమ్ముల గవుల ననేకుల + నమ్మునుజాశనుడు మ్రింగ నప్పుడు వారొ +
క్కుమ్మడి వెడలుదురదిరి బి + లమ్ములకెనయైనవాని రంధ్రములవెనన్ ।

గీ॥ అదియెరిగికుంభకనుక డయ్యచలచరుల + పమర నూర్వరనొక్కట బట్టి
నులిచి + యించుకేనియువిసువక నెప్పటట + మ్రింగుచుండెను దైత్యులుప్పొంగుచుండ॥

వ॥ ఇట్లు కుంగమడువు గలంచు మాలెంగంబు విధంబున కాననగబేర్పు దవాన
లంబు చండంబున కాలపక్వజన సహృదీకృడ నలుపులీల భూద్రచరులబట్టి నులిచిజేర్చి
మ్రింగుచున్నంత ।

చ॥ పులిబొడగన్న లేళ్లగని పోలికెనిల్వక నెల్లదిక్కులన్ + బలిముఖసంఘముల్
దలకి పారగనేనలనిల్పి నాకవా + నులు తనుమెచ్చనగ్గలిక సొంపునభానుజు దేచి
యాచుచున్ + కులిశముబోనిముష్టిహతి గుద్దెనిశాటుని రొమ్ముబిట్టుగాన్ ।

వ॥ ఇట్లు గృద్ధిన ।

క॥ దానికిదనలోమెచ్చి ద + శానను తమ్ముండు భీషణాకారుండై + పూనుక
శూలముబాడిచెను + వానరపక్షివక్షమందు వారనియలుకన్ ।

వ॥ ఇట్లు రవిసూనుండు శూలపుపాటున బెట్టినొచ్చి చచ్చిన విధంబున నొల్లం
బోయి నేలవొలిన నద్దశముఖానుజుండు యతనిబట్టి మూపున నిడుకొని కపుల

యాహరవంబులు చలంగ లంకానగరంబున కరుగుచుండె నయ్యడ నాంజనేయుండా
వనచరపతి విడపించుటకు శక్తుండయ్య నతండభిమానియు బలపరాక్రమశాలియు
నగుట యెరింగి యదనిగాచుకొని పిరుందనుం జనుచుండె నంత సుగ్రీవుండు కోట
లోనబోవు కుంభకనుకని యొడిలిరీద మూర్ఛదేలి తన్నువాడు బట్టితెచ్చుటలెరింగి

మ॥ మునుతన్నేలినవాడు శూర్పనఖకు మోసంబుగావించుటలే * గనడి
దున్నుడు పీనికిప్పు డెరుగంగాజేతు నన్నటుల * ద్విసనాథప్రియ సూతియొక్కటను
వానికలోకములే నవ్వ ము * క్కును చెవులుందునియంగ గొర్కికొని దిక్కులే
వ్రయ్యగానార్చుచు * ॥

వ॥ రామచంద్రుని సన్నిధానంబునకుంజని మ్రొక్కినిలచె నంత కుంభకనుకం
డత్తైరంగున పతంగసూతిచే భంగపాటుంగాంచి ఈయోజముఖంబున రావణుని ముఖం
బేమి సూతునని లజ్జించి ముక్కునవెడలు రుధిరంబు నోటికిరానుమియుచు తన్నుదానె
రోముచు నొదవిన కనుకబ్రతుకు నాసవీటబుచ్చి మరలి దొడ్డుకొంచంబు దలంపక
కాలమృత్యువు ననుకరించి మున్నుగడచిన దినంబుల నాటియాకలి దీరుపట్లుగా కపి
బలంబులకుం గవిసిమ్రొంగుచు నెరురులేక చరింపుచున్నంత ॥

క॥ వనచరులుదైన్యవృత్తిని కనుకనిపరువంగజూచి గంధమాధనుం * డనిలజ
ముఖ్యునుపొగడగ * ఘనశైలముకేలబూని కడుశౌర్యమునక * ॥

గీ॥ అసురమీదవైచి యాగ్రహంబునవాని * రొమ్మదన్ని నిర్జరులునుతింప *
వాడిగోళ్లమేను వ్రచ్చినగోపించి * కుంభకనుకడపుడు కుథరచరుని ॥

క॥ అరచేతవ్రేసిమూర్ఛం * దొరసిన నందుకొనినులిచి దుర్మదవృత్తి * గరి
చరులు దలకమ్మింగి యె * దురులేని కడకమెరసి తోడ్తోమెరయ * ॥

వ॥ అగపడిన యగచరులం దెగటార్చుచు రఘువుంగవ్రంజేరి ॥

మ॥ విలుకాండ్రందున పేరుకెక్కిన మహావీరుండవంచుకొ నము * జ్వలవిస్ఫార
నిశాతఘోరశర రాజ్యశ్రేణియుంబెట్టుగా * గలవాడంచును యేటుకాడనుచు సంగ్రా
మోర్విలో యట్టి యో * ధుల లెక్కింపవటంచు జెప్పగను విందునిన్ను భూపాలకా * ॥

క॥ నీవింటినేర్పుభుజబల * లావును శరలాఘవంబు లవిగనియెదరా * జీవాక్ష
శంకసేయక * వేవేగంజొనుపుమాప వితతిపెల్లుగా * ॥

వ॥ అని పెచ్చుపెరింగి సంగరంబున తన్నుతానె యరుంగక నాకడింది నిశాచ
రుండు మార్కొనిన ॥

ఉ॥ ఆరఘువీరుడయ్యెడ వహటులుగన్గొని సంతసింపగం * ధీరతవిక్రమాకృతిని

(౨౫౯)

శ్రీనవాళివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౧ - ఆశ్వాసము

నిజారవిద్విషమ మేననల్కమై • ఘోరశిలీముఖప్రతతి గుప్పె మహా ప్రళయాభి
మొక్కట • వారకపెల్లుగా గురియు వానవిధంబున దైత్యులుల్కగా •

వ! యిట్లంపవాన గురిసిన నాసురకంటకుండు తునిమివైచుచు కినుకగది
నాన్మవతిం డగ్గరిశూలంబున వైచిన నాజగదేకపీరుండది నిస్సారంబుడేసి భినురంపు
కొదుమవోని నాలుగమ్ముల నాదుశ్చేలువి కరచరణంబులు దెగజేసిన బిట్టపుడు గర
చుచు రఘువరుని మిక్కింగుడునను తలంపున గదియు నవసరంబున •

చ! రయమునవారుణోద్భవ కరంబుఘనంబగు పెంటబూని శౌ • ర్యయుతుడు
రామచంద్రుడు వియచ్చులుం దనుబ్రస్తుతంప ని • దాయుడగు నమ్మహాభిలుని
దర్పమడంగగ దృంఛెవిద్విష • ద్భయదవలనబాహు సముదగ్రతవాని తిరంబు
గ్రొక్కున •

వ! ఇట్లు కుంభకనుండు వజ్రధార చేకూలు శైలంబువోలె నాజభూమి
వాల్చివ రావణుం డతడుతెగుటవిని పెద్దబెట్టమూర్ఛిల్లి కొండొక సేపునకుందేరి బహు
విధంబులం బలవించి పరమాపులగు వారుడేర్ప నెట్టకేలకు నూరడిల్లి యతికాయ
దేవాంతక నరాంతకత్రిసిర మహాదర మహాపాశ్వోప్రభృతులం జేర్కొని మీరలనేక
బలసమన్వితులై చని పగతురనాలంబున నుక్కడొంచి రండంబు వారబాస్థానంబు
వెలువడివలయునట్లు సృందనోత్తుంగ తురంగ మాతంగంబు లారోహణంబుజేసి చతు
రంగంబులు వెంటరా సమరసన్నాహంబున గగలి పురంబువెడలి రపుడు త్రియా
మాచరు లధికోత్సాహంబున ప్లవంగబలంబులం బొదివిన •

చ! వనచరవీరులార్చుచు నవారితవిక్రమ ముప్పల్లి భూ • రినగము లెత్తి తెచ్చి
యరిబ్బొంఁముపైవడి నేయరక్కసుల్ • సునిశిత కాండముల్ బరపి సృక్కకవానికెదిర్చి
తృంచుచు • పెనగుచునుండిరిద్విధి నమేయబలంబు జలంబుపెంపున •

వ! అప్పుడుదేవాంతక నరాంతక మహాదర మహాపాశ్వులు బలంబు
బదలకడచి యరాతులమీద నంప వానగురియుచుండ నుద్యుటరవంబున నాచిక సదా
తినందచుండు దేవాంతకత్రిశిరులను బిడ్రజపాత్ముండు నరాంతకుని నీలుండు మహా
ర మహాపాశ్వుని ఋషభుండును దాకిరంత •

క! దేవాంతకత్రిశిరులు విశి • భావలిపెల్లెయనొచ్చి కరువలితనయుం • డావిమ
ల తేరులతో • వేవేగంబిలుకు యాదై విబుధులుబాగడ •

ఉ! అంగమపై మహాద్ధతి నరాంతకుడేచి శిలీముఖంబులే • యంగడునొచ్చి
ర కొడుకల్లననన్వి కడంకవాని యు • త్తుంగతురంగమోత్తమము తోడకృతాంత

పురంబుజేర్చి నా • జిగత్తోగ్రహస్తమున జెచ్చెరవేళై కపుల చలంగగన్ ।

చ॥ కెరలిమ హిమదగుండు బలుకెంపు కనుంగవ చెల్పినీలుపై • పరిఘము వేసియాడ్చుటయు బంధురరోషము పేర్చివాడు భూ • ధరమొకపెత్తి బాహుబల దర్పముమైగఁతోడ నానిశా • చరుని రణోర్విగూల్చె సురశాత్రవులెల్ల కలంగివారగన్ గీ॥ పటుబలమ్మున నమ్మహాపాశ్వకడలి • శక్తిగొనివేయఋషభుండు చచ్చి నట్లు • మూర్ఖుడశీలేచినడునెత్తి మోదవాడు • గుర్జువెలికురుకగా తన్నుకొనుచు జచ్చె ।

చ॥ ఇట్లు తోడ్కొమ్మోధులు కపియోధులచే తన పగతప్పొంగులగుటకు వగపడి అతేకాయుండు కపిసేనబాదవి దనమీద సుగ్రీవాంగదాంజనేయ ప్రభృతి వానరు లొక్కపెట్టుగురియు తరుగితి వషకాంబునకు సరకుగొనక నిజవిశిఖంబుల వానిచూర్ణంబు గావించి యమ్మేటిపిరుల యవయమ్ములుచ్చిపోవ కూర్దనారాచంబులు నిగుడించి యసముడింపక బెగడుపుట్టించి ఖరాంతకుం డెచటనున్న వాడతనిపై తేరుతోలు కొనుచు నుబ్బరంబగు నుబ్బనజనుచుండ సౌమిత్రీబాలచి నిలచిన నయ్యనిమిషప్రత్యర్థి యతని గనుంగొని ॥

క॥ రామభూపాలువిధమున • భీమాహవరంగమునను పేరెక్కెపు నా • తో మెరయలేవుపిన్నవు • భూమిశునిబనుపుచురలి పొమ్ముకుమారా ॥

గీ॥ అనుడు సౌమిత్రీయెర్రనౌ వాననమున • పేరుగలపోటరివిపోత పీల దీవు • యనికి గొడఁగము నీవెద్దతనమునాడు • పిన్నతనమయ్యడను గనిపించుగాని ॥

మ॥ అనియవీర వరాగ్రగణ్యుడు మదేభారాతిశౌర్యంబు పె • పుననొక్కు మ్మడి భీషణాస్త్రముల నప్పువామరున్నంపనౌ • చ్చినిశాటుండు నరేంద్రసూత్రిపె నక్షిణోద్ధతిన్గాఢభూ • రినిశాతాంబకరాజజొన్నను జయశ్రీకాంక్ష దీపింపగన్ ॥

చ॥ ఇట్లెనువురు కొంతతడవు చిత్రకౌశలంబు మెరసి చలంబుడింపక దివ్యా స్త్రాబులం బోరిరంత సుమిత్రానందనుండు కోపోద్దీపిత మానసుండై ॥

మ॥ అతిఘోరాస్త్ర పరంపరల్బరపి దేహంబెల్లనొప్పించి యు • ద్ధతిబాణా నన సూతకేతన తనుత్రాణాశ్వ శస్త్రాస్త్ర సం • హతిమానంబుగ జేసిచాపమున బ్రహ్మాస్త్రంబు సంధించి య • య్యతికాయుం బడనేసెరాత్రిచరు బాహాకారముల్ సేయగన్ ॥

చ॥ ఇట్ల మానుషవిక్రమ స్ఫూర్తియగు సౌమిత్రీచేత ప్రకటిత దేవతాని కాయుండగు నతికాయుండు గూలిన ॥

క! ఆవార్తపొక్తికంఠుడు • దేవారులుజెప్పినాగి వృత్తిమాలి ధరి • తీవరుల
శౌర్యమునుదల చావునుదలపోసి శోకచంత్రుండై ॥

వ! నాడు విభీషణుడుజెప్పిన యట్టిదంతయు పరమాక్షణంబై కనువట్టుచున్న
యదియని కొండాకచింతించి యాఖండలజిత్తుగాంచి ధైర్యంబుచిక్కంబట్టి వానితోడ
నిట్లను కదనంబునకుంజరిన దనుజయోధులెల్లరు కడలియందు నణంగుయేనులచందం
బున రామచంద్రునియందు మృగ్యుచున్నవారు కావున సేవే! యయ్యరాతులం బరి
మార్చి కమ్మునిన వానిక్షణమ్మున్లుండై యపుడు తండ్రియనుమతి గైకొని వెడలి ॥

సీ! జగములన్నియునొక్కట నమయనేను • వచ్చు పోలయాంతకునిభాతి
పెచ్చుపెరిగి • పటహకాహళ భేరిబింబులులియ • నడచెవాసరసేనపై పుడమి
యద్రవ ॥

వ! ఇట్లగుడుదెంచి దిగంతర ప్రకటాట్రహంబుండై కపిబలంబులందొడరిన నపు
డిరుదెరంగుల నారికి పోరుఘోరంబుగా చెల్లె నయ్యాధవరులు నానాస్త్రాంబులను
పరిఘపట్టెనభిండి వాలాదిసాధనంబులను భూరిభూధర భూరుహంబులను ముష్టాముష్టి
తతులను బహుభంగులం బెనంగిరందు మేఘనాథుం డెదురులేని కడంకమెరసి కపిబల
యల పోలిబుచ్చుచున్న నలుకవడమ వాయుసూనుడు ॥

క! తరులుధరణీధరంబులు • గురికితాంగంబువిరచి గుర్రంబులు ను • ధ్వర
భంగి నొంపవాడం • బరపీధికినెగసె సురసమాజము దలకా ॥

వ! అదృశ్యుండై యధర్వణతంత్రంబు జనుష్ఠించి దివ్యాస్త్రకలిత భూరిజవోత్తుం
గంబగు నొక్కచళిండి తేరుబడసి దాని నెక్కి మిన్నుజొచ్చి నిజమాయాబలంబు కిర్మి
నబంధురంబగు వంధకారంబు గల్పించి మహాగ్రహంబున ॥

సీ! నిశితనిష్ఠరతర విశిఖాంబు లొక్కట నురుజవంబూప్పంగ కురిశి కురిశి •
ఛండభూరినిశాత ఖండపరంపర నెరుకలుదూరంగ బరపిబరపి • వజ్రసన్నిభమగు
వాడిభల్లంబుల కరచరణాంబులు దరికితరికి • చక్కాదిసాధన సమితిప్రయోగించి
దూకొనికంతముల్ దృంచిదృంచి • ఖరకరాంభంబులగునట్టి శరములేసి • పసుర
సూర్యుర వేపుర గురులుగృచ్చి • బడలుపడజేసినొంచెను స్థవగవరుల • పోలయ
కాలాభిమట్లు నారాతిచరుడు ॥

వ! ఇట్లేచి చీకాకుపరచి వెంటనే బ్రహ్మాస్త్రాంబు ప్రయోగించిన రాజనంద
నులు నానాకీశసందోహంబును ప్రాణంబులం బాసినయట్ల ధరితిపై వ్రాలిరి విభీషణ
జాంబవదాంజనేయులు నద్దివ్యమంత్రం బెరింగి పరియింపుకలన మూర్ఛబారయక

నిలచియుండిరంత నారక్కసుండు విపక్షులు తనచేతనిక్కువంబుగా తెగుటదలంచి పరమానురాగంబున విజయధ్వనులుచలంగ లంకజొచ్చి దశవదనున కభివందనంబానర్చి యిట్లనియె ।

గీ! మందుకేనియులేకుండ మనుజవరుల • తరుచరులదృంచివచ్చితి దానవేంద్ర • నికనీమదిలోవలి శంకదక్కి • యుందుమనిపల్కవిని రావణుండుబొంగి ।

వ! యట్టి తనూభవుండు గలుగ నాకుపడయరాని విశేషంబులు గలవెయని వానింగొగలించుకొని నిజనివాసంబునకు వీడుకొలిపి త్రిజటరావించి దానితోనిట్లనియె ।

చ! మనుజులకీశసంఘముల మందునకేనియు లేకయుండగా • తునిమెనురేంద్ర జిత్తు వినుతుత్తలగ • జనుదెంచెగావున • జనకజనీవుదోడుకొని సంగరభూమికి బోయునన్వధం • బును ముద మొప్పజూపి జలజాననమల్లను దెమ్మునావుడు • ।

వ! మహాప్రసాదంబని నిర్జరారాతి యానతిక్రమంబున నమ్మహాదేవిని పుష్ప కంబుపై నెక్కించి యనేకశతసహస్ర సంఖ్యల దానవాంగన లాయుధంబులు ఝళి పించుచు వెంటరా పొలిగలనికిం గొనిపోయి రణవ్యాపారంబు చాలించి యతినిద్రా నక్తులంబోలె పడియున్న రామలక్ష్మణులం జూపిన ।

చ! పగమది నొట్టికన్నుగవ వారికణంబులు బిట్టురాలగా • పగలిటిచంద్రభాతి ముఖపద్మమువెల్వెల బారనగ్నిచే • పొగలుప్రవాళవల్లిగతి పొల్పుగు మేరురుచుత్త దలంగ నా • శుగహతిదూలు భూరుహము చొప్పునమూర్ఛిలి వ్రాలిసీతదా • ।

వ! వ్రాలి కొండొక సేపునకుం దేరి వెంటవచ్చిన దనుజకాంతలెల్ల తన్నుఁజూచి వగలంబొగల నిట్లనివిలపించె ॥

ఉ! హాజలజాప్తవంశే వరహారఘువుంగవ హాగుణధ్య ధా • శ్రీజనపాలనంద నులు కథిభజంప జలంగువాడ వీ • యాజితలంబులో కపి నిశాటశవంబులు గొల్వ నిమ్మెయి • రాజిలుచున్నవాడ వెకరంబువిరోధులు పిచ్చలింపగ • ।

ఉ! శూరుడవంచు రావణుని జట్టిసురారుల గూడయుద్ధతి • ఘోరరణంబు లోను వెసగూల్చెదవంచును నమ్మదంబు చే • కూరగ నన్నుదోడుకొని గొబ్బిన నింటికినేగుదెంచ నే • కోరితికోరినట్ల యొనగూర్చకవ్రాలితె నీవుయిమ్మెయిన్ • ।

గీ! ఏమిచేతునింక యేగతిమేన పా • ణములుపాల్తు నేక్రమమునిల్తు • నద్దితెరగువాకు నయ్యదిమార్గంబు • తెలియజెప్పమధిప తెల్లమిగను ॥

క! ఇచ్చెదప్రాణములివిగొను • వచ్చెదనీవె ట దివిజవల్లభ పురికిన్ • చెచ్చెర తోకొనిపోమ్ము భ • వచ్చరణములేనుబాయ వచ్చు నెనెందు • ॥

(౨౬౩) శ్రీ సదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - అశ్వాసము

వ॥ అని సామిక్కింజేర్కొని ॥

చ॥ ప్రతిహతశత్రువిక్రమ విపద్దశలం గడునోర్చిరామ భూ + పతిహితమాచ
రింపుచును బంధురకానను నంచరించి ని + ద్రతమిని నిల్పలేక రణరంగములోబడినీవు
నిద్ర పో + యితె విభుగాచియుండుటకు నెవ్వరుగొబ్బున లెమ్ములక్ష్మణా !

క॥ కుడుచుచుగట్టుచుమీ భర + తుడు రాజై యుండనీవు తూకొని మావెం +
బడివచ్చి యడవిలోగడు + యిడుములబడి విశివితదకు నిటుమైకొంటె !

వ॥ అని పలుభంగుల విలపించు జలజాక్షి నూరాచి త్రిజటయేకాంతంబుగా
నిట్లనియె !

చ॥ అలికులవేణి చింతిలకు నాజితలంబున రామలక్ష్మణుల్ + బాలియుటలేదు
మూర్ఖులగ బోలుదురెట్లన రాజుల్లినక + బలములునిల్వ వింతకయి పాయును వీడున
మంగళస్థితిన్ + వెలయునుగాని నిక్కముగ విస్మృతి బొందిన వారుచూడగాన్ ॥

గీ॥ అదియుగాక విధవలారోహణముసేయ + నీవిమానరాజ మించుకేని + తరల
కుండు భూమి ధరణీధరంబట్ల + గానదీపనేమి గానబడదు !

వ॥ మరియును ॥

క॥ జలనిధులింకినధాత్రీ తలమల్లాడిననుశెందు తప్పుకువిను నా + కలనిక్కువ
మదిమున్నే + తెలియంపెప్పితినికాదె తెరగొప్పుగన్ +

వ॥ అదియు కొంతదృశ్యంబయ్యె చింతింపకు మెల్ల వెంట శుభంబందెడవని
యాసాధ్యునితోడితెచ్చి యప్పటియట్ల యశోకవనంబున డిందిరంత నక్కడ ॥

క॥ కపులునృపాలతనూజుల + నుపమింపగ రానిమూర్ఖు నొందుటగని దై +
త్యహతినహూదకు డురుగతి + నపుడవ్వాయుజునిగూడి యత్తిధైర్యమునన్ ॥

వ॥ వీడెల్లం గలయంబరికించి యాజాంబవంతుని గనుంగొని సుగ్రీవాది వాన
రులును నృపాలనందనులును రణంబునబడిన తెరంగతనితో నెరింగించిన యాభల్లు
శేష్యుండు విషాదచిత్తుడై యట్లకేలకు దైర్యంబవలంబించి విభీషణునితో నిట్లనియె +

క + శరములునాటుటగన్నులు + తెరవంగారావునాకు తెరగొప్పంగా + పరికించు
వాయుపుత్తుడు + ధరవై మూర్ఖులకునికి దానవవర్యా +

క + అతడుమనభాగ్యవశమున + బ్రతినయీభూద్రచరులు పాథివరులున్ +
బ్రతుకుటనిక్కంబను నీ + మతిదలపుమటన్న నలరి మారుతిప్రేమన్ +

వ॥ అతనిండగ్గరి తనసేమంబెరింగించిన నయ్యిగురేని ముదితమనస్కుండై
మహాత్మా దివ్యావధంబులు గొనితెచ్చి నృపసుతులకు హితవాదరించి కప్రివాతంబుల

పునజీవాతులం గావింపుమని సోవర్ణసంజీవ సంధాన విశేష్యకరణులన నవి దోగ్ధాది
యందుండు సీపుదక్కతక్కొరు లప్పని నిర్వహింపంజాల రచ్చటికరుగుటకు మార్గంబు
చెప్పెద లవణవారాశి లంఘించి కుశద్వీపంబుదాటి పాలకడలిగడచి చని దానికినుత్త
రంబున ద్రోణాద్రియుండు నయ్యద్రివై దివ్యోషధంబులు గలవవి రాత్రులందు వెలుంగు
నచ్చట వివిధాయుధ హస్తలును బలపరాక్రమ సంపన్నులగు గంధర్వలనేకులు
కాచియుందురు కావున నప్రమాదండ్లవై కొనితేరవలయు నిచ్చటికి రాకపోకలకు
నలుపదియారు లక్షలుగలు పదియారువేల యోజనంబులని చెప్పి వెండియు ।

గీ॥ పూర్ణవితతితెలుపు పుష్పముల్ రక్తిమ + తెలుపుతెలుపు పచ్చఫలము
లందు + వానితేరగునీకు వలనుగాజెప్పితి + నతిజవంబుకలిమి నరుగుమనుడు ।

క॥ పావనియందుల కొడబడి + భావములోపలను రామభద్రుని పదముల్ +
సేవించినత్వరంబున జేవయలర్పంగ గగనసీమకు నెగనెగ ।

చ॥ ఎగసిమహాతరంగిణులు నేరులుకోనలు పుణ్యభూములు + నగములు
పట్టణంబులు వనంబులు చారుసరోవరంబు ల + త్యగణితమైనయాశ్రమము లంబుధు
లుద్ధతి దాటిమోల ద్రో + అగిరి ప్రియంబునంగని వినమృతగై కొని పల్కెనొయ్యన

క॥ భూమిదోత్రమ దశరథ + రామాని పనిబూనియిటను కావలసెను నే +
సామీరియ నెడువాడ ద + యామతివై మందులొసగి యనుపుమునన్ను ।

వ॥ అనిన నతండతిగర్వికుండపోతె పల్కకున్న నగేదు ధట్టించి కోపోద్దీపిత
మానసుండై ।

క॥ సురలందోలిఖిగేంద్రుడు + బరువడి యమృతంబుదెచ్చు పగిడినివెన త +
త్పరిరక్షకులనుతోలి కు + ధరమును బెకలించియార్చి ధర్పస్ఫూర్తిక ।

క॥ ఘనుడామారుత పుత్రిం + డనుపమబలమొప్పు నౌషధాచలముం దె +
చ్చిన వానిగాడ్పుపోకున + వనచరులు నృపాలసుతులు వలనుగనాత ।

వ॥ మేఘనాథు బాణక్షతంబులుగప్పికొని మూర్ఛందేరి యప్పటియట్ల పోలుపు
మిగిలిరంత రామచంద్రుండంతయు మారుతి కృత్యంబగుట యెరింగి యతని శరీరభ
ణంబున మన్నించి పెక్కు తెరంగులం గొనియాడి యయాశ్వాషధాచలం బెప్పటియట్ల
యునిచిరమ్మని యాజ్ఞాపించిన నతండట్లచేసి వచ్చెననిచెప్పి కెలాసవాసుండు వెండియు
నిట్లనియె ।

గీ॥ అంతకీశులురవిజుని యనుమతమున + లంక రాత్రింటివేళ వప్రములుదాటి +
వలనుమీరంగ యాదేవవైరిపురము + సుట్టిననలంబుదరికొల్పి బిట్టుగాల్చి ।

(౨౬౫) శ్రీనదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - అశ్వాసము

నీ! నకలరాత్రించర సద్దంబులనుకరి శాలలనుత్తుంగ సౌధములను ♦ హయ
శాలలందున నాయుధశాలల రాజవీధులయందు రచ్చపట్ట ♦ సుగ్ధాణములయందు
నోపరియింట్లను ధాన్యగృహముల నరదంబులుండు ♦ చోటులయందును సూతసమూ
దయ సదసంబులనుపాన శాలలందు ♦ నగ్నిపెల్లుగదరికొల్పి యతులసిహ్మా ♦ నాద
ములు రాత్రిచరులు దైన్యంబునొంద ♦ పుడమియీనినయటుల బాలచినిలచి ♦ గేరు
చును కేశబలములు క్రిడవోలె ।

క! యెక్కడజూచినతారై ♦ పెక్కువిధంబులనుపెచ్చు పెరిగియసురులం ♦
దొక్కరుని బోవనియ్యక నుక్కడచిరి యనలశిఖల నొదవినకినుక ।

వ! ఇట్లు చుట్టుముట్టి బహుభంగుల గానీ యొనర్పుచుండ రావణుని పనుపున
ఖరునికొడుకు మకరాక్షుండను కుంభకణుని కొడుకులు కుంభనికుంభులను వారిద్ద
రును యుద్ధసన్నద్ధులై చనుదెంచి వనచరులం గదసిన ।

క! మునుఘటకనుకాడు రఘు రా ♦ మనృవతీచేపోరనీల్గి మగుడగనిటులం ♦
దనుజద్వయమయివచ్చెను ♦ మనమీదటననుచుకపులు మాననిభీతి ।

వ! చల్లాచదరలై నలుదిశలకుం బరచుచుండి రపుడినజా నిలజలు సేనలు
దాకిన ♦

శా! కుంభుండయ్యడ దేవతలైదర. దిక్కుల్ ప్రయ్యగానార్చి య ♦ య్యంభో
జాప్త తనూజమేన వివిధాస్త్రానీకముం జొన్ని దో ♦ స్తంభాటోపము జూపియోధు
లను చంతంజేరగానీక సాం ♦ రంభస్ఫూర్తి చలంగెనద్రచర వారంబాత్మలో గుండగ ।

ఉ! అప్పుడుభానునందను డహంకృతిపెచ్చు పెరింగి రోజుచు ♦ నిష్పులుకన్నులన్
వెడల నిజకారసంఘము బిచ్చలింపగా ♦ నుప్పరవీధిబెల్లురీకి హుమ్మనిపై బడి గాఢముష్టి
చే ♦ నప్పిళితాశనుంబాడచి యంతకుపోలికి బుచ్చెచ్చెచ్చరన్ ♦

మ! హనుమంతుండు నికుంభునిందొడరి బెట్టలంబుగావించి య ♦ ద్దనుజుం
డుజ్వల శక్తివ్రేయనది దోర్దర్పంబెలర్పంగ దు ♦ త్తునియలేసి నిశాచరుంగదిసి రక్షో
రాజి హాహాయనన్ జనితకోధ వికాసబంధురదిశా సంకాశుడై యొక్కటన్ ♦

క! హరిమున్నుచక్రధారను ♦ పరువడిన్కర్పానుదునుము పగిదిందోపన్ ♦
నరిగిఖరకరరుహంబుల ♦ శిరమును గాత్రమునువేరు చేశెంబెలుచన్ ♦

వ! అంత ♦ చ! ఖరునితనూభవుండు ఘటకన్కమతుల్ సమరోర్వినిట్లు చె ♦
చ్చర రవిపుత్రవాయుజుల చేజముశేరుట చూచికన్నరన్ ♦ బరగెడువీతి హాత్రకణ
పంక్తి కదేవతలుఁదలంక భీ ♦ కర భృకుటీలలాట పరికంపితయోష్ట యుగంబులర్పగన్ ♦

మ! మకరాక్షుండనువాడు సంగరజయోన్మాదంబు రెట్టింప భూ + రికోరాం
బక శస్త్రసహృతి గపిశ్రేణినిద్వదారించి గొం + కక నన్నుంగనివట్టితండ్రి కొలయీ
గంబోలునంచు లయాం + తకు నొక్కించుక జీరికింగొనని దోడకర్పంబు పెంపేర్ప
డగ ।

శా! ఏడేడి ఖరసూదనుండనెడు వాడె నొప్పటనున్నాడు పో + రాడంగా గలడా
యొకించుకై నాయల్లెనియువాని కొ + వ్యాడింబాల్పు మదియ్య నిష్ఠుర శరవా
తంబు లన్నుంచి వే + కూడంబుచ్చెద కుంభకణముఖ రక్షోవీరులంజేరగగ ।

గీ! అనుచుయుక్కుమిగిలి యగచర వీరుల + బడలువడగ జేసి పుడమిరేని +
దాయ నేగి యతుల సాయకంబులగప్పె + పేరువాడిరిపులు పెల్లగిలగ ।

వ! రామచంద్రుని నుద్దేశించి ।

మ! ఖరునింగూల్చిన చొప్పుగాదు త్రిశిరున్ ఖండించుటలే గాదు ని + ఘృత
బాణానల హేతినహ్మతుల రక్షోవీర వారంబులన్ + బారిగొన్నట్టుల గాదెమర్ప ఛటు
లామోఘాస్త్ర సంఘాత జ + ఝరితాంగున్ మునుజేసి దృంతునిను నాశౌర్యంబు
పెంపేర్పడన్ ।

క! నేడునాభాగ్యవశమున + చూడంగాగల్గె నిన్ను శుభదినమయ్యెన్ + పోడి
మడగించి వెంటన + సూడీడేచ్చెదను పూర్వసుఖలగ్నింపన్ ।

ఉ! వారధిజొచ్చినన్ భుజగ వల్లభుడాశిన ధాత్రిదూరినన్ + మారటరూపు
బాల్చినను మానుగవేడిన శాంతమూదినన్ + ఘోరవనంబు దూరినను గోష్ఠముజేరిన
బోధనేర్పినన్ + సారపురాతవైన నినుజంపకపోను నిజంబురాఘవా ॥

వ! అని పెరింగిన దక్షంబున చిత్రప్రచారంబులు మెరయుచు వనచరుల
గురుమాడుచు తనతోమా మ్మొనుచున్నం గనుంగొని ॥

ఉ! ఆరఘునాయకుండు దరహాసముదోప విరోధిమార్గణా + సారమునుగ్గు
గాదునిమి సామజముం బొలిపుచ్చు రాజకం + తీరవ మట్లయానిశిధి నీచరవీరు శిరంబు
గాత్రమున్ + వేరుగజేసిపుచ్చె జమువీటికివాడి శరంబుచే వెసన్ ।

వ! ఇట్లు కుంభ నికుంభ మకరాక్షువ్రముఖ త్రయంబు జమునిలయంబు చేరుటయు
నిజరాజాతివిని కినుకవడమి మేఘనాథుని యాననం బాలోకించి ।

క! అగచరుల నరలబోరం + దెగటార్చితిననుచు బలికితివి నాతోడన్ + పగ
తురదె యెదురులేకన్ + మగటిమినెరపెదరు చూడుమా హీనబలా ॥

గీ! నిన్నునమ్మి పెక్కు నీతులు తమ్ముండు + చెప్పనించుకేని చెవులజొనువ +

(౨౬౭) శ్రీ సవాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - అశ్వాసము

నై తిసీవు విరికినాటెరింగిన పట్టికి • జనకతనయనొసగి శరణుపొరనే ||

వ|| అనివెండియు ||

క|| ఓపిన సమరక్షిణిని • మావరగాజేయుమీ విరోధులలేదా • నీపినతండ్రి
విధంబున • భూపాలుని నాశ్రయింప బొమ్మునుమారా ||

వ|| అని యుల్లసంబులాడిన గినుకయు లజ్జయు మనంబునం బెనొంగొన తండ్రికి
మొక్కి యపారజలసమన్వితుడై యపుడకదలి యవ్వనాటుల మార్కొని కొంత
మగటిమినెరపి యొక్క మారణకర్మంబాచరించి శత్రునిశ్చేషంబు జేసెదననితలంచి బలీ
ముఖులతోడ బోగుటకు తనబలంబుల సాలించి యదృశ్యుడై హోమశాలకుం జని
కృత్రిమకర్మంబు విహితంబుగా నాచరింపు చుండెనంత ||

చ|| కినుకని శాటులుద్ధతిని కీశసమూహము మేనులవడిన్ • సునిశితసా యక
ప్రతతి జొన్పియునంతటబోవనీక దెం • పునదగకాళ్ల మెట్టుచును మోములు చక్కలు
వాయవేయుచుకా • తనువులు దృఢపుచుకా గడుముదంబున దిక్కులు వ్రేయ్య
నార్పుచున్ ||

వ|| సమరక్షిణులపుచుండిరి కపిబలంబులు దైత్యులచేత నొచ్చియు చలింపక
నొండొరుల బురికొల్పుకొని తరుపాపాణంబులు గైకొని సురవైరులవైచుచు యార్పు
లుసింగిముట్ట నొక్కుమ్మడి గజవాజరథ పదాతివర్గంబులబారి సమరుచున్నంత ||

ఉ|| కన్నుల నివ్వలొల్కలయ కాలునిబోలి సురారిసూతి దా • గ్రన్నన
సృక్సృవంబులు ధరంబడవైచి నిశాటబృందముల్ • తన్నుభజింపజేరు సముదస్థిత్తి నెక్కి
బలీముఖావళి • వెన్నడిదృఢపజొచ్చె పటునిక్రిమమేర్పడ దునికవారుడై ||

క|| అదిగని రోషముమదిలో • గుదిగొనగా వాయుసుతుడు కుధర మొకటి బె
ట్టిదనైనదిగొని యప్పుడు • తీదశారి తనూజునేశె దృఢతర శక్తికా ||

ఉ|| ఏసిమహీరుహంబొకటి యేపునగైకొని దైత్యసేనలున్ • దాసిమ హా
గ్రరోషమున దండడిగావడి మోచుచుండ రా • కాసులరేనిపట్టి యదిగాంచి సహిం
పక యుగ్రమూర్తియై • యీసునఘోర సాయకము లేర్పి మహాబలసూతి
నాటిదా ||

క|| ఎండిన యడవింగాలుచు • చుండు కృశానుండపోలె శైలచరుల మా •
రాండనిభమై వెలింగెడు • కాండంబుల నేచుచును సగర్వస్ఫూర్తికా ||

వ|| ఉక్కుమిగిలి యొక్కొంత తడవు విక్రమవిహారంబు జరిపి హామంబు
పూనకంబు గావింపం దలంచి యేగిన నక్కుంభకనా నుజుండు నవ్విధబెరింగి లక్ష్మణు

నచ్చోటికిం దోకొనిచని యతనియునికిసూపి యతనితో నిట్లనియె ।

గీ॥ ఇచటపేడు మున్నునిమ్మెయి హోమంబు + చేశి భూతములకు చిత్తమ
లర + సమతబలియొనంగి సంప్రాప్తకాముడై + యమరనాథుగెల్చె నట్లుగానా ।

వ॥ హోమంబు పూనంబుగాక మున్న యీదుర్మదు బరిమార్చుచునుండు
నతండశని సదృశంబగులగు కాండంబుల నయ్యాఖండల శత్రునొప్పించిన వాడలుక
వడమి హోమకృత్యంబు సాలించి యరదంబెక్కి రెండవ దండధరుండునుం బోలె
జాయ నేతెంచి విభీషణుంగనుంగొని ॥

ఉ॥ క్రూరతకోచ్చి శాత్రువుల గూడివధింపగ బంచెదిష్టులన్ + వారకనన్ను
గెల్పగ దివస్సతియోపడు మానవాధములే + పోరజయింప గాగలరె బుద్ధివిహీనతజేశి
దుర్య శ + స్సారము మాటగట్టితి నిశాచర ధర్మము బాళిదుర్మతి ॥

వ॥ అనిన విభీషణుండు వానికిట్లనియె ॥

గీ॥ మేఘనాథమేలు మేలునీకించుక + ధర్మబుద్ధిమీది తలపుబుట్టె + సంగర
ముననింక సౌమిత్రి శరముల + తెగియదేని మిగులతేటపడును ॥

వ॥ నీవు పాకశాసనాది నిలింపుల సరకుగొన నియోధవుధర్మంబు దలంచుట
పౌరుషంబునకు వమ్ముగాదె యిప్పుడునాపై యధర్మంబు సూపి పలికితివిగదా నించుక
తడవునకు మనధర్మాధర్మంబులు సుమిత్రానందనుండు తగవరియపోలె యేర్పరింపు
చున్నవాడు తత్తరపడకుమని పల్క నప్పలుకులు చవులంజొనుపక మేఘనాథుండు ।

క॥ ఒక్కనిశితో గ్రీశరమున + నక్కజముగ యురమునాటి యవనీశ సుతుఁ +
నృక్కించి యవ్విభీషణునొక్కట నిటలంబుసొన్ని యుసుతరశక్తిఁ ।

క॥ ఎక్కడజూచినదానై + యక్కపివీరులను రూపమడపుచు దిశలం + బిక్క
టిలనార్చుచును పే + రుక్కు మిగిలి శక్రవైరి యొప్పెంగలనఁ ॥

వ॥ ఇట్లు ముహూర్త యాత్రంబునం గవినేన బడలువడంజేశి సుమిత్రానందను
పై నాగాస్త్రంబు ప్రయోగించిన ।

చ॥ ఘనతరదీఘఁ కాయముల్కుగల్గివిషమ్ములు గ్రమ్ముచుండగా + గొనకొని
బెట్టునాలుకలు గోలుచుకోటుల సంఖ్యలై నరేం + ద్రుని సుతుమీద రానతడు
రోషముబూని తదియ్యశక్తియే + పున గడగించునట్టులను భోరునగారుడ బాణమే
యుడు ।

ఉ॥ యొక్కటి బెక్కు తైపరగి యుగ్రతబేర్చి ధరిత్రీ యంతయుఁ + బిక్కటి
లంగవచ్చి యరిబృందము మేనులుసించి తృంచె బే + రుక్కడగించ నిమ్మెయి మహా

(౨౬౯) శ్రీనదాశివ రామాయణము యుద్ధశాంక ౨ - ఆశ్వాసము

కగ బాణము మాలపోవ లో • నెక్కుడు రోషమూది దనుజేశతనూజుడు సత్వ
రంబునన్ ।

క॥ ఆరాజసుతునిమీద కు • బేరాస్త్రంబేయ నతడు బెల్లక మహా • ధీరుం
డై యమబాణం • భాహుధీంబరపివాని యాగ్రహముడిపెన్ ।

వ॥ ఇష్టిధంబున ।

క॥ సరిబోరి రిద్దరును భా • సుర దివ్యాస్త్రములపూర్వ సురలు దలంకన్ •
శరలాఘవ కరలాఘవ • మరసిచూపరెల్ల మిగులనస్థింపంగన్ ।

వ॥ ఇట్లు కొంతతడవ చిత్రకౌశలంబు మెరళి సుమిత్రా వందనుండు కన్నుల
కెంజాయ చెన్నొంది విలసిల్ల గీర్వాణ వల్లభుడిచ్చిన శరంబు విటనరిబోళి యెల్లవే
ల్పులాబేర్కొని ।

చ॥ తలపగ రామభూవిభుడు ధర్మరతుండగు నేని సీత ని • ర్మల సుచరిత్ర
యేని రఘురామునిసత్కృప నాకునెప్పుడు • గలిగినయేని యీతెరగుగన్గొన
భూతహింసంబయేని దివ్యులు ముదమందవీడు సమరోద్విని గూలెడుగాత గ్రహ్మన॥

క॥ అనివలికి దైత్యనాథుని • తనయునిపై చూడ్కినిలిపి తననేర్పలరన్ •
ధనువాకనాకాంతంబుగ • ఘనశక్తిండిగిచి వైచె కపులార్వంగన్ ॥

వ॥ అట్లేశిన ।

సీ॥ పాశశాసనుడంప పరతెంచి వృత్తుని బాలియించునట్టి దంబోళిలీలపురములు
మూడునిర్మూలంబుగావించి నట్టిమదియ్య సాయకము భాతి • సమవర్తి యనుమతి
చనుదెంచి పాణుల దరసిచంపెడు కాలదండ మట్ల • యచ్చుతుపంపున నరిగి యా
మధుదైత్యు ఖండించునట్టి చక్రింబు మాడ్కి • మెరుగుతీగెలు మంటలు మిక్కుటంపు
తేజమలరంగ నొక్కట దివిజశాత్రు • వులు దలంకంగవచ్చి యాయుగ్రశరము •
క్షీప్రమున మేఘనాథుని శరముద్యుచ్చె ।

వ॥ అనమయంబున ।

క॥ దుందుభులు మోశైనిజార • బృందంబులు కుసుమవృష్టిబెల్లుగ పరమా •
నందంబున గురిసిరి సుర • సుందరుబాడిరి మనముల సొంపుదలిర్పన్ ॥

వ॥ అత సుమిత్రా సూనుండాంజనేయ విభీషణులు గెలంకులనలర కపులు
సిహ్మానాదంబులు నేయుచు తోడొనుదేర నన్నకిడకుంజని యభివందనంబాచరించిన
నతండు మక్కువదీపింప నక్కునంజేచి సంతసంబు వెలిదెల్ప నతనికిట్లనియె ॥

చ॥ అనుపమశీల లక్ష్మణ మహాబలుడైన సురేంద్రజిత్తు నే • యనువున

గూల్తు సంగరజయబెటులాగున గొందునంచు రేఁ యను బగలేను జిత్తమున నొక్కట గుండుచు నుండునట్టి దై • త్యుని విదళించితోన లలితోన్నత బాహు బలంబు పెంపునఁ :

వః అని పెక్కుభంగులంగొనియాడె నంత కపివీరుల బారింబడక బ్రతికి సనిన దైత్యులుతల్లడంబునంతా రి లంకసొచ్చి రావణుంగనులగొని ॥

సీ॥ దానవాధీశ నీతనయుడాకపినేన చించి చెండాడితా చలువుమెరసి • పటు బాణ సమితిచే పవనతనూభవ ప్రముఖయోధులనెల్ల బడలు పరచి • భీషణాస్త్రుల విభీషణు నొప్పించి తన్నురెండవదండ ధగడనంగ • బంధు రశౌర్య విస్ఫారత బొలుపొంది ధాత్రిదలంక సొమిత్రి నెదిరి • యతనితో గొంతపోరాడి యలసి కపులు • నుబ్బియార్వంగ రక్కసులొడి పార • న పరవారాళిలో గృంకునర్కునట్లు • నాహవాంబుధిలోపల నస్తమించె ॥

క॥ అని సుతునిపాటుజెప్పిన • తన వీనులయందువేడి దనరుశలాకల్ • జొనిపి నటులైన మూఁఁఁ • మునిగి ధరంగూలె విడుగు మోదినభంగిఁ :

వ॥ ఇట్లుమూర్ఛిల్లి యట్టకేలకు తెలివందిలేచి దీఘ నిశ్వాసంబులుచ్చి బహు భంగుల నిలపించి యిట్లనియె ॥

క॥ శిలలుసలిలములతేలెడు • బలిముఖులుం బనులుసేయ బట్టిరి దివిజా • రుల దునిమివై చెదరు నరు • లిలపై కుటిలంపుకాల మీగతివచ్చెఁ :

ఉ॥ నాడువిభీషణుండు రఘునాథునివిక్రమ ముగ్గడించి మో • మోడకపెక్కు భంగులన యోర్తులుచెప్పిన నట్టివాక్యముల్ • గూడదటంచునాచవుల గూర్చిగనొల్లక నాగ్రహించి యా • కీడుఫలంబుగంటి పరికింపగలేనయితిన్ వివేకముఁ ॥

వ॥ అని కొంతతడవు చింతించి యిద్రజిత్తునకై పెక్కుభంగుల పలవించి సుపాశ్వుండూరాపక విగతశోకుండై ॥

శా॥ కూరభూకుటిఫాల సీమగడియఁ ఘోరాంతకకారుడై • మారీచాంతకు నేడుసంగరములో మడింతుసొమిత్రి దు • ర్వారోద్రోక మడంచిదృంతు కపివీర వ్రాతముంగూల్తు విల్ • త్రాతిప్రముఖామరుల్ గరముదైన్యంబందగా నుద్ధరిఁ :

వ॥ అనిపలికి భూరిబలోత్తుంగ తురంగ సన్నిహితంబైన శతాంగంబు నారోహణంబు కేసి పటహకాహళ శంఖనినాదంబులు మదవరణ జృంహితంబులు తురంగ మహేషితంబులు రథనేమినిస్వనంబులు నిశాటబృంద కోలాహలంబును వందిమాగధ వినుతులును భూనభోంతర శంబు నిండి పర్వపర్వత సన్నిభంబగు తనగాత్రంబు గనుం

గొని వనచూలురువడిం బగచుచు-డ సంబరవిశ్వేంభరలు దలంకనాపుచు జనుదెంచి
కపిసేనా సముద్రంబుసొచ్చి తరుచరయోధుల సరకుగొనక రామచంద్రుని దాకిన ॥

చ॥ కనుగవయెర్రచెన్నలర గా ఘనకార్ముకమెక్కువెట్టి యా + యిసకులవర్త
నుండు దనుజేశునిపై పటుసాయకంబు లే + సిన గడునొచ్చిరావణుడు జెచ్చెర నాజగ
దేక వీరుని + సునిసితకాండసంఘముల జూపరమెచ్చగముంచె నీసున ॥

క॥ అల్లెసిన ॥

చ॥ హరతిమిరబడంచుగతి యారఘవీరుడు వానినన్ని భా + స్కరకిరణంబు
లబోలుచు కాండపరంపరదృంచి మక్తికం + ధరుని యురంబునందు బానారస
మొట్టి నాటికేతన + బరిమురి యొక్క టందునిమి యంతటబోక ప్రభండమూర్తియై ॥

వ॥ తేరిచూడ రాకయుండజేసి యేర్తారనూపి జెగడుపుట్టించి యొక్కవాడి
నారాచంబు బెన్నురంబునం గీలుకొల్పి నవ్వచేష్టితునింజేసిన యరదంబుమీద మోద
గిలంబడి యొక్కింతవడికిందేరి యవ్వొంశతిభుజుండు కంఠీరవంబుపై నురుకు కుంజరేంద్రుని
వడపున నారాజకంఠీరవుపై నేతేర నయ్యడ ॥

మ॥ ఉరుబాహుబలమొప్పసంగర జయోద్యోగంబు జిత్తంబులో + బుతునిపంగ
నెదిర్చిలక్ష్మణుడు తూపులవిట నంధించి ని + జూర విద్యేషికశోరవక్షమున యార్య
స్ఫూర్తిగీలించి భీ + కరభల్లంబున సారథిజొనిపె వీకా బాణయుగ్మంబున ॥

వ॥ వింటి నారిదునిమివైచి మూడువాడితూపులు నిటలంబున గృచ్చి నాల్గింట
నుర బుగాఢసేసి యుగ్మంబుల పగ్గంబులునుగ్గుజేళె నయ్యవసరంబున నతనియడంగొని
విభీషణుండు ॥

క॥ సురవైరిమోదనాపుచు + బరువడిగదవేయియడదియు పైబడ దశకం + ధను
డిలకుదాటె తేర + తురగంబులతోడగూడ తుత్తుమురయ్యె ॥

వ॥ ఇట్లు విరఘండయ్యు నిలిపవైరి వేరొక్కయరదం బారోహణంబుజేసి
గినుకగదిరిన కన్నుల నవ్విభీషణు గనుంగొని ॥

గీ॥ నిజకులచారమంతయు నీరుజేసి + పగతుమాటుననొదిగితి బ్రతుకునాన ॥
నట్టినడిసాలదొట్టి నన్ననినెమర్చు + జూచెదవుమేలుమేలు రాసీచ చరిత ॥

వ॥ అనిపలికి వారింపరాని రోషంబున ॥

చ॥ త్రిదశవిరోధివేర్చి జగతీస్థలివ్రయ్యగ నార్చిదేవతల్ + బెదరనిశాటులుబ్బ
కపిబృందమలొక్కటగుండ దీనికె + ట్లెదిరెదవోయటంచు మయుడిచ్చిన భూరితర్కొ
శక్తిబె + ట్టిదముగనవ్విభీషణుని డిందిపరాక్రమ మొప్పనేయుడున్ ॥

ఉ॥ కాలనిద్రామోయనగ కౌశికుచేపనిబూనివచ్చు దం + భోళియకోయనంగ
మరి కాలభుజంగమొ కోయనన్ మహా + జ్వాలలుపెల్లుగానొరుగ వచ్చెవిభీషణుపై
రయంబునన్ + చాలభయంబుచేత కపిసంఘముమోముల వాడితూలగన్ ।

వ॥ ఇట్లెదురులేని దర్పంబునం బర తెంచుదానింజూచి రామచంద్రా వరజుండు!

వ॥ మదిబరికింపరావణ సమాగముదుర్దశ దెచ్చుమున్నె నే + స్పృహవగరాము
జేరి సుఖముండెదనంచు నకల్మషాత్ముడై + బ్రతుకగవచ్చె రాఘవుని ప్రాపుననీతని
నిట్టిశక్తి కొ + ప్పిద మొనరింపగాదని విభీషణువెన్నకుదోచి ధీరుడై ।

వ॥ ఇంచుకేనియుం దలంకక పిరికివడమని యుల్లంబున దలమిగిలి నిలచి ।

వీ॥ ఆర్యముశతకాంతి నరుదెంచువానిపై యేపున విశిఖంబు లేయుచుండ +
వానికిదలక కన్వలబారజడియుచు మొగి పెక్కుపిడుగుల మోతగలిగి + యేతేరరఘు
వరుం డెంతయువగచుచు సౌమిత్రిదీనిచే చావుదప్పి + జీవించుగాకని దీవనలొసంగంగ
ష్టవగులాహాయని పలువరింప + యభివీధినుండి యమరులుగుండంగ + నసురసమితి
ప్రమదమందిచూడ + యుగ్రశక్తి పటురయొన్నతిలక్మణు + నురముగాడియతని
నుద్విశూల్చె ।

వ॥ ఆసమయంబున +

క॥ శరణాగతునర్హింపక + సుతరిపుశక్తికినిరొమ్ము సూపెసుమిత్రా వరపుత్రా
డిట్టిసాహస + మరుదరుదనిభూతసంఘ మభినుతిజేసెన్ ।

వ॥ ఇవ్విధంబున +

వ॥ ఉరుబాహుబల విక్రమక్రమము నత్యుల్లాసముంబొసి యు + ర్వరపై గూలు
మహేంద్రమోయనగ పోరంగూలియున్నట్టి భా + నురతేజుండగు లక్ష్మణుగని రఘు
క్షోణీశుడెంతేని దు + స్తరశోకంబును బొందిచేరజని యంతన్ ధైర్యనాపాడియై ।

వ॥ సౌమిత్రియుర బునం దూరి ధరిత్రింగాడి వెలుంగొందెడుశక్తి తనబాహు
శక్తిని పెకలదిగిచి కోపోద్దీప్తిత వదనుండై +

క॥ ఉరగమునుద్రొచు గరుడుని + కరణిరసాలంబునునుము కరిగతిదానిం +
బరువడిద్రంపగ దశకం + భరుడయ్యెడ నమ్ములేశే ధరణిపుమీదన్ ।

వ॥ ఇట్లేయుడతండా దశకంత కూరనా రాచంబుల రవాయిగొనక కరకావర్షం
బోర్చు కుధంబు భంగి సుస్థితుండై నిలచి విభీషణుగానక యతండునుండెగియ కావ
లచి మిగుల వగచుచు దిక్కులంగల యంజూచితనచరమ భాగంబున కన్నీరు దొరంగ
తన్నుతానెరుంగక సుమిత్రాతనయునకు గావగచుచున్న వానింగని నంప్రాప్తకా ముని

(౨౨౩) శ్రీసదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

వమవున నుబ్బుమిలి గొబ్బున కౌగిటంజేచి నుగ్గిర ప్రిభృతి యోధులువిన నిట్లనియె ||

సీ|| కపివరులార నిక్కముగాగ జెప్పెద గదనోర్చిలోన లక్ష్మణుడు గూలి * నందుకువగనొంద నవనిజకై కుంద నాత్మీయ్యజీవిత మాసజెంద * నివ్విభిషణుడు పాణేఘమైజనుదెంచి ననుశరణొందె గావుననితండు * శక్తిచేదెగుట నిశ్చయముగా దల పోలి చింతచేయునిగితి నింతతడవు * నిపుడు నాభాగ్యవశమున నితడుబ్రతికి * యున్న వాడింక లక్ష్మణుడుర్జితనయ * యేను జీవించియున్నార మీందులకును * సందియము లేదు మీరలీ జాలితాకి ?

వ|| అప్రమాదులరై సామిత్రింగాదికొని యుండుండేను సురకంటకున క్రిచుక నావాడి నారాచుంబులవేడిమి చూపెదనని కోందండంబు గుణంబు సారించి ||

మ|| వడివంచాస్యమిభేదుని బాదువు కెవన్ భూరిదోదకార్పమే * ర్పడగా రాఘవుడా నిశాచరవరున్ బాణంబులంగప్పి యె * క్కుడు శౌర్యంబున సారెసారె మదిలో కోధంబు రెట్టింప బ * ల్విడి నారాచ పరంపరల్ పరపి తాల్మొ మాలపో జేయుదున్ ||

క|| సురవిద్విషుడను ధారా * ధరముద్ధతినేచి రామధరణేశ్వర భూ * ధరము పై బాణపక్షము * గురియించిన రాఘవుండు కోధస్ఫూర్తి ||

మ|| కనదస్త్రంబుల పింజ పింజ గరువంగానేళి యద్దాన వే * శుని నొప్పించి పతాకసించి యొకటన్ సూతున్ వడింద్యూచి వెం * టన వెయ్యింట హయంబులం జొనిపి బాణశ్రేణినేవాని పూ * చినపెన్ మోదుగనంగ క్రమ్మరగ ముంచెన్ నెత్తుటం జొత్తిలన్ ||

వ|| ఇవిధంబున ||

క|| పదినూరువేయిలక్షలు * పదిలక్షలుకోటి కోట్లు పటుభల్లము లా * త్రి దళారిమీద బరపెను * వదలనిరోషమున నమరవైరులు దలన్ ||

వ|| ఇట్లు జిత్రగతుల మెరసి వెండియు గెలుపునుబ్బును వియచ్చరుల కబ్బు రంబునేయ దళకంధరు దళకంధరమకుట దళకంబునొక్క విశిఖంబున వసుధపై ఛొల్లం జేళి యొక్కక్క రొమకూపంబున పెక్కమ్ములు గాడనేళినం జేయి కాలాడక చిత్త రూపవుకై వడి కొంతతడసి యతని బెట్టిదంపుటంపర కోర్వంజాలక ||

చ|| వెనుకొని యుత్తమాంగముల వెంట్రుకలున్ విడిచుచుచు డ గాం * చన నవరత్న సంఘటిత చారువినూతన భూషణంబు చూ * డ్చినగతి రాలరాజకుల

సిహ్మడువెన్నడి ముట్టివచ్చునో • యని తలలెత్తిచూచుచు దశాస్యుడుబారెను లంక
దిక్కునన్ ॥

వ॥ ఇట్లుపరచి లంకానగరసాచ్చి బ్రతుకుమందలగని యుండునంత ॥

సీ॥ కరులయందును తురగంబులయందును దైత్యులయందు రథంబులందు •
వహ్నింబులందు దేవస్థలంబులయందు గోపురంబులయందు కొలనులందు • హర్ష్యంబు
లందు నుద్యానవనంబుల క్షీతియందునంబర శీమయందు • కుడ్యంబులందు దిక్కుల
యందు సర్వజంతువులందు తనయందు తోయజాపు • నందురామసహస్రంబు లగుచు
తనదు • కన్నులకుగానబడిన రాక్షసవరుండు • కళవళమునొంద యట్టిట్లుకదలలేక •
నచలమునుబోలె నివ్వెరగందాచుండె ॥

వ॥ ఇవ్విధంబున నొక్కొంతసేపు రిచ్చవడి గ్రమంబునం దెలవంది యచ్చోటు
వాసి యంతఃబురంబున కరిగి శ్రమంబుదీర్చుకొని మండోదరి రావించి యిట్లనియె ॥

క॥ మునుపెక్కునంగరంబులు • నొనరించితిగాని మానవోత్తముడగు రా •
ముస కెనయగువిలుకానిం • గనియరుగను యేను ముజ్జగంబులయందున్ ॥

చ॥ హరిహాయుడేచియుద్ధతి మహాస్త్రములొక్కట వేయనింతయుం • జొరవ
యొనంగకదిగ్గతి శోభిలుచుండు మదియ్యుగాత్రమా • నరపతిచేతితూపులు కొనంగడు
బెగ్గిలి నార్ద్రభిత్తి చొ • ప్పరయవహించు నయ్యెముడు యంబకకోటికి తానిషంగమా॥

క॥ విలుబలిమిన్యపతి బాహా • బలముకలిమివాడిదేరు ఫటుతరభల్లం • బుల
మత్తనువుందూరెడు • చలిమియులెక్కింపతరమె శివునకునైనన్ ॥

సీ॥ దిక్పాలకులమదో ద్రోకంబడంగించి గైకొన్న బిరుదులు గాశిజెందె • వేల్పుల
చేత మువ్వెట్టిజేయించిన పౌరుషబంతయు భంగమయ్యె • గరకంఠతోగూడ కైలాస
మెత్తిన భుజబలంబెల్లను బూదిగలసె • జగములకేనధీశ్వరుడ వేరొకడు లేడనునట్టి
నహమిక నణగిపోయె • నొక్కమానవుకతననో యుత్పలాక్షి • యెటులరఘువీరు
దృంతు నేనెటులయుద్ధ • జయముగైకొందు నేదేవుశరణుజొత్తు • నద్దికార్యంబుహితము
నాకెరుగజెపుమా ॥

ఉ॥ అంబక మొక్కపైనపతి యందెడుబోపదియనాను పూనివే • యంబదియారు
తానవియె నారయవేయును వేనవేలు నై • కంబుకవచ్చిమత్తనువు గాడిహిమాచల
తుల్యమైన ధైర్యంబెడలంగ నేయుచును రక్తముగోలిచనుం గ్రమంబునన్ ॥

క॥ చిరువజనియెరుగబహు నం • గరముల మున్నెన్నడిపుడు క్షావరుతోడం •
దొరసినమఠముననిదె జ • ఝరితాంగుడనై తినువ్వె సరసిజవదనా ॥

మ! బలవిద్యేషముగట్టుకొంటి రఘుభూపాలోగ్రా దివ్యాశు గా + వలిసామా
ర్థము బాహుశక్తియును కుర్వారహితాపంబు నా + డలమాతీచ విభీషణుల్ దెలుప
కార్ణంబాత్మలోనూది వా + రలమాటల్ విననైతినాఫలము పోరంగొటి నింకేమనన్ ।

వ! అని గడ్గదికండోప బలికిన వల్లభునింగనుంగొని మండోదరి యిట్లనియె ।

చ! దనుజకులేశసేమది వృథావిరసంబు దలంచిపోర నీ + తనయులబుద్ధులన్
హితుల ద దడిరాముని బాణరాజి కొ + ప్పనమొనరించితింత పరిపాటిగమున్ను విభీష
ణుండు చె + ప్పిన సునయోక్తులంజెవుల బెట్టకనిందకు నోర్చితేమనన్ ।

చ! గతజలసేతుబంధనము గావున నెన్నగ కలవాని నం + చితమణి భూషణంబు
లను సీతనుమున్నగ నిచ్చియమ్మహీ + పతి శరణంబుగాంచుము నృపాలుడుభూరి
దయాభుడెగ్గు జే + సీతివనడమ్మొయి మరచి సిద్ధముగానినుబోచు గొన్ననన్ ।

ఉ! ఆనరసీరుహాక్షుడు దయాపరతన్నిను బోచుటబ్రమా + భూసుతచారు
వక్షమున భూరినఖంబులు జుట్టివాటగా + జేసి శరంబువెన్నిడిన జిక్కితనున్ శరణంబు
వేడ కా + కాసురు గాచిపుచ్చిన దయాపరిపూనుడతండెరుంగవె ।

వ! అదియునంగాక ।

క! భగవంతుడతనికెందును + పగచెలుములులేవు మృష్టమర్దనమునకై + జగతిం
బుట్టిదురాత్ముల + తేగజూచున్ నజ్జనులకు దిక్కయి పోచున్ ।

గీ! యెదిరీగెల వనోప రెమ్మొయినాది నా + రాయణుండునూ వె రామభద్రుఁ
డవనితలయలక్ష్మి యటుగానరాముని + శరణుజొచ్చిబ్రతుకు చావవలదు ।

ఉ! నానినిరావణుండనియె నాతినిజంబు రఘూద్వహుండు రా + జీవదళాక్షు
డౌటయును సీతరమామణి యాటమున్నె నా + భావములోనెరింగి నరపాలునిచే
మృతిబొందిను క్తికిం + బోవదలంచినిచ్చటికి బూమిజడెచ్చితి వేయునేటికి ।

క! నరవరశరదత్తంబై + కరమెదురుగవచ్చుముక్తి శాంతామణి నే + పరిణయ
మై సుఖముండెద + సరసిజభవభవులుగాంచి సన్నతిసేయన్ ।

వ! అదియుట్లుండనిమ్ము ।

సీ! శ్రీరామచంద్ర డాశ్రితపారిజాతంబు సత్యవ్రతుండతి శాంతమూర్తి + శర
ణాగతత్రాణ షరుడౌటయెరుగుదు జలజాస్యనాకింత దెలుపవలదు + ధరణిజనిచ్చి
వందనమొనరించిన కాచిరక్షించు నిక్కంబకాని + తనయులమిత్రుల దనుజవీరులనెల్ల
బలివెట్టినింక నేబ్రతికియేమి + సౌఖ్యమనుభవింతు సాలునీబుద్ధులు + మిన్నకుండు
మత్ప్రసన్నతకును + గాచియుండుసురలు గన్గొనినవ్వరే + సీతడుచునుజ నాశ్రయించె

ననుచు !

శా! ఆచూటల్ దలపంగచేమిటికి రానూధీశుచేయేను స॥ • గ్రామోవ్యస్థలి
గూలువాడనిది నిక్కంచొక నాతోడుత ! నీమేనుం బడవైపుమగ్నినాగి నంతేప్రేమ
మైనాజగ • తాస్విమిజేరుదమంత మీదమదిలో సంతాపముం బాయగా •

వ! అనిన శోకవ్యాకుల చిత్తయై మండోదరి యిట్లనియె ॥

ఉ! దానవరాధనీపలుకు తథ్యముభర లకింతులభిమై • పాణిమలిచ్చుకంటె
తలప మధిర్మము లేదెరుంగుమా • గానిమయుండు గు నపకారమొనర్చెను
జాపులేమి నె • ద్దానను మేనుబాయుట హితంబొనరింపుమ నీకు నెమ్మది •

క! అనవినిరా నణుడిట్ల నె • మనియుండెదవేని కడునమంగళవై యెం • దును
గాక సరసిబాసిన • వనజంబునుబోలెయుండు వందుచు నెపుడు •

వ! అని మరియును ॥

క! ముదితలవని నీవెకాదీ • గతి పుగుషులుసావబ్రతుకు కాంతలుశోకా •
న్వితలై సుఖమంగళవర • హితులైవర్తించు వారలొక ధరితి •

వ! అనిపల్కి యచ్చోటువాసివచ్చి తల్లడంబున నిలువనోపక వాసవారాతి
శబ్దపై మేనుజేర్చి చింతానావంబున మునింగియుండె నంత నక్కడ రఘువల్లభుండు
సమరంబుసాలించి మేరు భూధరంబునుంబోలి యానావత్తోణిం బడియున్న సౌమిత్రిం
జేరవచ్చి యిట్లనివిలపించె ॥

చ! జననుతశీలలక్ష్మణ నిశాచరనాథుని బారినొంటిమై • ననుదిగనాడిపోవు
టలు నాయమెదానవ రాజ్యపాలనం • బునకు విభీషణున్నిలుప బూనినయట్టి ప్రతిజ్ఞ
రిత్తపు • చ్చిన వినుమెత్తురేడనులు చిత్తములోన దలంచిచూడుమా •

ఉ! ఏమనువాడనీవు మనదేనియులేక మరొక్కటైనచో • నేమనువాడనోటు
దనుజేశునిబాంధవ పుత్రసంయుతుం • గామునుదృంచి యామల గర్భముఖామర
కోటిసూల్పి యు • ద్దానుపరాక్రమంజెనగ తమ్ముడనిన్నిదె కూడవచ్చెద •

వ! అని వెండియు తనలోన •

ఉ! ఈమహానియ్యమూర్తిని సురేశ్వరవిద్విషు మ్రొలడించి నిం • కేమనియే
నయోధ్యకడ కేగుదుతల్లులు నన్నుగాంచి పు • త్రామన లక్ష్మణుండిటకు రాడదెమో
యన వారితోడ నేనేమనువాడతల్లులకు నేమనిచెప్పుదు బాపుదైవమా •

చ! భరతుడయోధ్యయేలుటకు బాల్పడకుండినవాడు మున్న యీ • తెరగున
లక్ష్మణుండొరిగె తెంపొనరించెను రాముడంచు దా • నరుగనరిఘ్నుగూడి వనికేగును

తల్లులున్నయప్పుడే • మరణమునొందగలరు మామకకృత్రిమ మయ్యెనింతయు

చ॥ అనఘచరిత్రసారస హితాత్మజ నాకొరక్కిల్లుగుండగా • జనదష్టవంగ సంఘకము సమ్మతితోగొనిపోమ్ము నీపురం • యనకు సుఖస్థితిబరగు మున్నునినుం బిలువంగవచ్చి నా • యనుజుడురోషమూది వెసనాడినమాటల తప్పుపైచుదీ

వ॥ అనిపల్కి రాకాసులరేని రెండవనమ్మునిం గనుంగొని

క॥ అనఘవిభీషణ దశకం • కునితోడం బాశ్చియిట్లు ననుజేరితి ని • న్నును నేను నమ్మబల్కిన • పనికిష్విధమునను నెపము పాటిల్లెనుమీ

వ॥ అనియిట్లు బహుభంగుల శోకింపుచున్న రామచంద్రుని జేరవచ్చి సుషేణుం డిట్లనియె

క॥ ప్రాణంబులున్నవీయన • మేనక ముఖకాంతిగలరు మేలైకన్నుల్ • గానంబొసగెడుమందులు • దేసంపుము పవనసుతుని దినకరకులజా

ఉ॥ నావిసిరామచంద్రుడు మనంబునశోకము బాసియంజనీ • దేవితనూజు నెంతయు నుతించిమహాత్మక నిర్వహింపు ర • క్షోవరుశక్తిచే ధరణిగూలినలక్ష్మణు నమ్మహావధ • గ్రావముదెచ్చి శీఘ్రము జగంబులు నిర్విచుతించునట్టుల

క॥ పలుకులువెద్యేటికి మును • నలుపురుసోదరులుమేము నగచరనీవు • వెలయగనైదవవాడవు • సలలితగతి మమ్ముబోవు శాత్రువధేదీ

వ॥ అనిన హనుమంతుం డాభూకాంతునితో నిట్లనియె

శా॥ రాజాధీశ్వర చింతబోవిడది దైర్యంబూది చిత్తంబులో • రాజీవాపుడు పూర్వశైలము దెసక రాజూచుచున్నంత ఘో • రాజింగూలిన లక్ష్మణార్థముగ దోణాదిన్ వెనందెచ్చి ని • వాక్యజుంజేశెద నిన్ను నాపలుకు తథ్యంబొందుగా జూడకే

క॥ నావంటిబంటుగల్గ ధ • రావల్లభనీకుదీర్ప రానిదిగలదే • యేవిధిసామిత్రి పున • కీచితుగాదలపుమయ్య చిత్తములోన

వ॥ అనిపల్కిన సామీరివచనంబులకు రఘువల్లభుండు ప్రహృష్టాంతరంగుండై యతనిఁ గాగిటంజేర్చి యాశీర్వదించి పోయిరమ్మనుండు భక్తిపూర్వకంబుగా నానాజ శేఖరుని పాదంబులకు ప్రణమిల్లి యల్లవారలుం గనుంగొన నవ్వుడు

మ॥ భుజగాధీశుడు వేగుకోర్వక శిరంబుల్వంప శైలంబుపై • ఋజుమార్గం బున పాదముల్నిలిపి వేర్చి జేతులు వాలము • విజయస్ఫూర్తిని మిన్నతో నొరయ నుద్యోధంబులుంగృంగ భూ • రిజవంబొప్పుగ దాటరాదికిని వేర్చిన్నిర్జరుల్

మెచ్చగఁ :

వ॥ ఇట్లైగసి కైటభారాతి కరవిమూక్త సుదర్శనంబునుంబోలె సతివేగంబున
సరుంగుచుండె నంత వార్తాహులు యేగుదెంచి పంక్తికంతున కచ్చటి వృత్తాంతం
బంతయు నెరింగించిన విని వారలవీడుకొల్పి కరంబున చంద్రహాసంబు ధరియించి
యొక్కరుండ కాలనేమి యింటికింజనిన నప్పుడు ॥

శా॥ ఆమారీచ సుతూడెదుర్కొని మనంబానందముండెంద సు + తామ
ద్వేషికి నాసనాఘక్యాములు నహంబాప్సగా నిచ్చి మీ + రీమైనకతమీ నిశీసమయ
మండేతెఱు రేకార్య మొం + డేమైనంగలదేని పిల్వమన రాదేరాక్ష సాధీశ్వరా ॥

వ॥ అదియట్లుండె మీరలు విజయంచేయుటకు గతంబెద్ది యెరింగింపుడు సాధ్యం
బగునేని యప్పనిదీర్చెదననిన నప్పొలస్తుం డిట్లనియె ॥

సీ॥ సామిత్రినాచేత సమరరంగములోన బాలసిననారామ భూవరుండు + బ్రతి
కింపగాబూని పవనతనూజుని యశావధాచలము దేననుప నాత + డరిగెడు వాన్కినీవం
తంబు నొందించె దేనియు కడులెస్సనివ్విధంబు + కాదేనినడుమ విఘ్నంబుగావించిన
నెరమేలుజూ పద్మినీవరుండు + పూర్వగిరిమీదవిమతుండు బోవుగాన + తివిరియెట్టులైన
నాకోర్కెదీర్చుటాప్పు + నీకుదక్కంగనీపని నిర్వహింప నింక నెవ్వరు లేరటకేగవలయు॥

వ॥ అనిన వాడు వెడనవ్వునవ్వి దశకంధరున కిట్లనియె ॥

గీ॥ కడగినీవుబనుప గాదెమాయామృగం + బైమదియ్యజనకు డారఘూత్త +
మాంబకంబునగూలె నదిగానయీపని + కేనుసారగవెరతు నెన్నిగతుల ॥

వ॥ వలయుదేని నీకుగలవారిం బనుపుమనినం గాలకృతాంతుపోలికె నుగ్గా
కారుండై దైత్యేంద్రుం డమ్మారీచ నందనునిం జంద్రహాసంబున నేయంబూనిన
వాడిప్పుడితనిచేతం జచ్చుటకంటె మీదనెట్లయిన మేలనితలంచి యప్పని కొడంబడి
యరిగె పంక్తికంధరుండును గ్రమ్మర నిజనివాసంబున కేతెంచి యుతరంగంబున
సంతాపంబునొందుచు శయ్యపై బడియుండె నంత నక్కడ కాలనేమి దోణాచల
మార్గంబుబట్టి యతిత్వరితగతింజని ముందట నానాతరుల తాళోభితంబును విగతవిరోధ
మృగకులంబును నిఖిలవిహంగ సముదయ కలకలంబును రమణీయ్యంబును సతిమనో
హరంబుగా నొక్క యాశ్రమంబు గల్పించి యందు జజావల్కుల ధారుండును భసిత
లిప్తాగుండును దర్భాసనాసీనుండును నాసావలోకనుండును ధృతజప మాలికుండును
కృశీభూతుండునునై కుహనాతపోవేషంబున వర్తింపుచుండె నంత ॥

చ॥ వరబలుడైనమారుతి జవంబునబంధుర కాననంబులు + పరమతపోవనంబు
లును భవ్యనదుల్ గిరిసంఘముల్ సరో + వరములు రమ్యదేశములు వాసికి నెక్కిన

(౨౭౯) శ్రీసదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

పట్టణంబులు † గరిమనరక్తిదాటిచని కాంచనిశాటుని యాశ్రమంబువా †

క † కనికెరగందుచు నిదియే † మునివర్యుని యాశ్రమంబు మునునేనిట వ †
చ్చిననాడుజూడ నింకే † మనబాలును తోవదప్పి యరుదేవలశై †

క † శ్రీరసముద్రంబెక్కడ † నారయహేమాద్రి యెక్కడతిమర్గము ఘో †
రారణ్య భూములెక్కడ యేరులుధరణీధరంబు లెక్కడతలప †

వ † అనితలపోసి యూరకచింకింపనేల యిచ్చట దప్పిదీర్చుకొని యీమునీంద్రు
చేత పథక్రమంబులెరింగి యరుగువాడనని కృతనిశ్చయుండై ధరణీతలంబునకు ద్వి
యక్కుహనా తపస్వింజేరి నమస్కరించి ప్రియంబలర నిట్లనియె †

క † అనఘాత్మవాయుపుత్రుడ † హనుమంతుండనెడువాడ నారఘువీరు †
డనుపగజనియెదనిచ్చో † ఘనమగుదాహంబుదీర్చ గలవే జలముల్ †

చ † అనవుడుమందహాసమున నాకుహనాముని వాయుపుత్రుని † గనుగొని
తృప్తదీరగను కృష్ణననాదు కమండలోదకం † బనువునద్రావి యోగ్యమగు నట్టిఫలం
బులు బుచ్చుకోమ్ము నీమనమలరంగకొంతవడి మానుగనిద్దుర జెందుమిచ్చట †

వ † అని వెండియు †

సీ † భూరివిక్రమ ను త్రపోబలంబునగాన నయ్యెనీరాకదైత్యాధినాథు † డగు
పరిక్తికంధరుం డారాముదేవిని వంచనగొనిపోవ వసుమతీశు † డదినిఁ త్తముగ శక్రా
త్మజు దునుమాడి యర్కజుచేపట్టి హరులగూర్చి † కంధిబంధించి లంకాపురిసుట్టిరా
విడిళినిశాచర వీరవరుల † గూల్చినెంతయుగినిసి రక్షింపిభుండు † లక్ష్మణునియాజిభూమి
వ్రాలంగనేయు † డతనిబ్రతికింపబూని మహాషధాత్రి † నత్తికొనిపోవజనుదెంచి
తింక విచుము †

క † జీవించులక్ష్మణుండా † రావణుననిలోనదృంచి రాముడుసీతా † దేవియు
దానునయోధ్యకు † వాఁరిజనిరాజ్యమేలు వలనొప్పంగ † ॥

వ † కావున †

క † రాముని హితముంజేయుట † లేమాకును లెస్సతమము లీనంబైన †
సౌమిత్రిబ్రతుకునట్టుల † గామందలొసంగుదిచట గలయది యరయన్ †

ఉ † నావినివాయుసూతి ప్రథనంబునలక్ష్మణు డీల్గియుండ నే † నీవనభూమిలో
నిలచి యెట్టులపాడులు దిండునిద్రయే † నేవిధిబోవనీక్షణమ యేగెదనీదు కమండ
లాంధముల్ † ద్రావినతృప్తదీరమ నడంబుసరోవర మున్న జెప్పవే †

వ † అనిన వాడు తనయాశ్రమంబునకు పూర్వభాగంబున సరోవరంబునందొక్క

జలగ్రహంబుండి యచ్చట సలిలపానంబు సేయబోయిన వెట్టివారిని నెట్టి మింగు
చుండ నదియెరుంగుటజేసి తనచేయుకార్యంబు సఫలంబయ్యెనని తెలంచి నయ్యాదీని
కించుకదూరంబున కాసారంబుగల దందులజలంబుల మృతోపమానంబులు గావునని
దాహంబుదీరద్రావి తడయక రాముకార్యార్థ్యం బరుగుమని తనశిష్యులచేత మార్గంబు
చూపించిన పవనతనయుండు వానిమృదులవాక్యంబుల కలరుచుంజని యాకమలాకరంబు
గనుంగొని తదియ్యవై భవంబు గొనియాడుచు నిమాలితనేత్రుండై యప్పుడు ।

శా॥ విస్తీర్ణస్థితిబోల్చు నక్కొలనిలో వేవేగమేడ్చి దా + హస్తద్వందముచేత
పైకలక బాయుద్రోచి యుగ్రాటవి + హస్తీశ్రేష్టము మేఘమోయనగ తృష్ణ
బేర్చిచేనంత లో + కస్త్రుత్యుండగు వాయుజుండు కడుకాంక్షన్ నీరముం ద్రావగన్ ॥

క॥ కరిబట్టినమకరముగతి + పరతెంచిజలగ్రహంబు సాదయుగం బు + ధ్వజ
భంగి బొంగిపట్టిన తరలంగాలేకనపుడు తనమదిలోనన్ ॥

శా॥ కూరగ్రాహముగానెరింగి కపివీరుండుద్ధతింబేర్చి దు + రావకోధముచేత
దాని రదముల్ వాలంబునండుల్చి దో + స్సారప్రాధిని జిహ్వాదృంపనది యంతంబోక
హుమ్మించు న + వీరుండుర్మద లీలమింగెను నభోవీధిన్ సురల్గుండగన్ ॥

వ॥ అప్పుడు ।

క॥ గ్రాహంబుతన్ను నతులో + త్సాహంబున మ్రొంగనతడు తనబ్రతుకుట నం +
దేహించియంతలో వై + దేహివిభున్ మదిదలంచి ధృఢచిత్తుడై ।

వ॥ యమ్మహాగ్రాహి కుక్షియందు ప్రవేశించిన నది తనకుతగిన యాహారంబు
లభించెనని యానందింపుచు నుదకమధ్యంబునకుం జనియె న త నప్పవమాన నందనుండు
తనగాత్రంబుపెంచిన నదియూపిరివెడలక నుబ్బనకుడుచుచు తత్తీరంబునకువచ్చిన దాని
యుదరంబుసించి సురలుగొనియాడ వృత్తాసురు యుదరంబు భేదించి నిర్గమించు
దంభోళిధరుని యనువున విధుంతుదవక్త్ర గవ్వారంబువెడలి వెలుగొందు దినేశుని
ప్రాలికె తేజదిల్లుచుండె యనంతరంబ ॥

క॥ ఆతడుగనుగొననది కూ + రతమంతయు బాసియపుడు రతియో వనడే +
వతయో శనియో యనబా + ల్పైతగవిమానమునను చెలువమరంగ ॥

చ॥ అదిగనివాయుసూతి హృదయంబున నివ్వెరగందినీవు బె + ట్టిదముగ
తొంటిమేనుగతి తేవసురాంగన రూపుదల్చి తె + య్యదిగతమంతయుందెలియు నట్టుల
జేయుమటన్న నింతి ప + య్యదనవరింపుచు వికసితాననయై ప్రియమొప్పుట్లన ॥

వ॥ అయ్యా యేను ధాన్యమాలి యనుదాన మదియ్యనాట్యంబునకు మెచ్చు

(౨౮౧) శ్రీనదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

బుట్టి నొసలికన్నువేల్పు నొక్క దివ్యవిమానంబు కృపచేసిన దానినెక్కి ముజ్జగంబుల
విహరింప నొక్కదినంబున నిక్కాసారంబునకు వచ్చి యపగాహనం బొనర్చుచుండ
శాండిల్యుండను తపస్వివతుండు నన్నుంగాంచి సంచాశుగా యత్తచిత్తుండై పొందనడి
గిన నతనితో మహాత్మా యేను రజస్వలమై యున్నదాన చతుర్థా దివసంబునంగాని
నన్నుంగదియుటకు నొనగూడదనవుండు నమ్మునితిలకుండు నాటికేనియు నొడంబడు
మని ప్రార్థించినయె నప్పనికియ్యకొని యచ్చోటువాసి గంధమాధన పర్వతంబునకుం
జని దానిపై విశ్రమింపుచుండ తొలుతటిదినంబున పంక్తికంధరుండు దిగ్విజయంబుచేసి
యఖిలసేనాపరివృత్తుండై మరలిపోవుచు నాయున్నయడకువచ్చి సంచలితమనస్కుండై
రతివేడిన యేను వానికిట్లంటి ।

క॥ వినుమురజస్వల బరతం + తన నన్నుంగలయనీకు తగదనిపలుకకా +
దను జేసుడుతనకది లె + స్సనినన్నుం గదిసె ప్రముదితాత్ముండగుచుకా ।

వ॥ అంతనాకు సద్యోగర్భంబున నతికాయుండనువాడు జన్మించిన వాసవారాతి
వానిందోలుకొని చనియె యేను వాసరత్రయంబుబుచ్చి కృతస్నాతనై శాండిల్యుని
పాలికరిగి నమస్కరించి నన్ను పరిగ్రహింపుమనిన నాతపోధనుండు నావిధంబెరింగి
కోపించి నీవునన్ను వంచించి యిట్లన్యపురుష సంగమంబుజేసితివి గావున నిక్కమలా
కరంబున మహాగ్రాగ్రాహివై యుండుమని శాపంబిచ్చిన యేను భయభ్రాంతనై
నాతెరంగుచెప్పి యేన నపరాధినని వేడుకొనిన నతండు ప్రసన్న హృదయుండై
నాయడకరుణించి రామచంద్రునిపనుపున కొన్నివాల్లకు వాయుతనయుం డిచ్చోటికి
వచ్చు నతనికతన నీకు శాపమోక్షణంబగునని యానతిచ్చి యంతర్దానంబునొందె నేడు
భవత్ప్రసాదంబున కృతార్థునైతి నని పలికి వెండియు నిట్లనియె ॥

గీ॥ దోణగిరికినిదియె తోవతప్పదువీడు + పంక్తికంధరుండు పనుపవచ్చి +
కపటమునివిధంబు గైకొనియున్నాడు + వీనిదృంచిసీవు వేగజనుము ।

వ॥ అనిచెప్పి ధాన్యమాలి నిజలోకంబున కరిగె ప్రవనతనయుండు మరల కాల
నేమి పాలికిం జనుదెంచిన వాడతనితో నిట్లనియె ।

చ॥ మడుపునసీరుద్రావజని మర్కట జాగొనరించబోలునె + కడువడిజీవనౌష
ధము గైకొనిపోమ్ముపదేశ మిచ్చెదకా + తడయక తెమ్మునాకు గురుదక్షిణనావుడు
వానివక్షముం + బిడికిటవ్రేసెవాయుజుడు బెల్లునదక్షిణయంచు నుగ్మడై ।

గీ॥ దానసాలితెలసి దద్యకరముభంగి + రోజుచునుమ హాగ్ర రోషమునను
కాలనేమియవుడు కరువలిపట్టివై + హావిధములమాయ బరపుటయును ।

వ! నమ్మహాబలసూనుండు వానినన్నియు సరకుగొనక నక్కాలనేమియ పగత ప్రిణుంగావించి దోశాదికింజని దానినారోహణంబుజేసి యిట్లనియె ।

ఉ! రామునిబంటయేను నగరాజ యతండనుపంగవచ్చితిన్ + ప్రేమమహావ ధంబులక మేయగుణాకర వానినిచ్చి నం + గ్రామతలంబు లోపలను రావణశక్తిని గూలినట్టి యు + ద్దానుభుజున్ సుమిత్రజు ప్రతాపనిధి బ్రతికింపవేడెదన్ ।

గీ! అనినయాగిరీందు డతిగర్వితునిపోతె + పలుకకున్నగినిసి పవనసుతుడు + దయయునిజముకరుణ ధర్మబుకతినాత్ము + లందు లేమయంచు నరయననుచు ।

వ! సత్యగ్రోహంబునుంబొంగి మహాత్ము-గవలంబునం జట్టి యభూషా ధ్రంబు పెల్లగిలందిగిచి తొల్లి విష్ణుడు మందగిరియెత్తు విధంబున నెత్తి యభోదరంబు వడువున ఘజించిన తద్భీషణారావంబు విని చిత్రసేనాది గంధర్వు లనేక సహస్ర సంఖ్యలు గూడుకొని పరశుముద్గర గదతోమర పట్టెన ప్రిసకుంతము సలాది సాధ నంబులు ధరియించి సిహ్మాచాదంబులనేయుచు సత్వరంబున బరతెంచిన భన్వదాత్మజు జట్టుముట్టి ।

చ! కుధరచరుండువీడె కడు క్రొవ్వుననాడరుదెంచి నిమ్మహా + షధ ధరణీ ధరేంద్రము ప్రభండబలాద్ధతి గొంచుబోయి యా + విధముననేడువచ్చె పటునిక్రమ మేర్పడవీని దం + డధరుని పట్టణంబు జతనంబున జేర్పుడటంచు నుగ్మలై ।

ఉ! అందరునొక్క పెట్ట వెసనార్చుచుదాకిన వాయుసూతి దా + కొందరముష్టి ఘాతలను కొందరవాడి నఖంబులన్ మరిం + కొందరభూరివాలమున గూల్చిమహా గ్రీత బేర్చియార్చినన్ ।

వ! అందు కొందరబృలియుని బారికిందప్పి కనుకనంబరచి యంబరతలంబున నిలచి నయ్యా నీకుమార్గంబు సుకరంబై శుభంబు లొనగూడుగాత నింక నిమ్మహా షధా చలంబు గొనిచనుచుని ప్రార్థించిన దరహాసిత వదనుండగుచు యక్కపిపూగవుం డప్పుడు ।

క! గిరియంత నంసతలమున + సరగుననిడి గగనవీధి జనుచుండెను దా + నురు గతిని నాటిరేయును భరతుడు దుస్వప్నమంది భయచిత్తుండై ।

గీ! మేలుకాంచి దున్నివిత్తంబులొక కొన్ని బయలజూచి రామభద్రునకును + జనకసుతకు లక్ష్మణునకునుకీడు వా + టిల్లబోలుజువ్వె తెల్లమిగను ।

వ! వనంబునకుంజని పదునాలుగేండ్లు గావచ్చె నిదివరకు వారివార్తలేమియు వినబడదని కుందుచు భూసురులనార్యుల రావించి తనదైన స్వప్నంబుజెప్పి వారల

(౨౮౩) శ్రీసదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

యనుమతంబున శాంతికవిధులొనర్చి వెండియు చింతిపుచుండెనంత నశ్రవీధినగుచుం
పవమానపుత్రుండు భూరిజటా కలితోత్తమాంగుండును తపోవ్రతుండునునగు భరతునిం
గనుంగొని రామచంద్రుండు సుమిత్రానూనుండు బడినపిమ్మట జనకసుతను విడచిపోరు
టకు విసివిరాబోలునని తలంచి యంతలానా ।

ఉ॥ అనఘుడురామభద్రుడు మహాద్భుతవిక్రము డాదశాస్సుని । • మనిమి
ప్రమోదమొప్ప తనతొయ్యలియుం ప్రియసోదరుండు తో • డ నరుగుదేరవానర
దళంబులుగొల్పి నయోధ్యకుంబ్రియం • బున జనుగాకదైన్యగతి బూనినరాక
మదిందలంచునే ।

వ॥ ఇకండు రామచంద్రునిం బోలిన పురుషుండు గాబోలునని తలంచుచు
పోవుచుండె నంత ।

గీ॥ భరతుడంబరమున సరుగుమారుతిగని యమ్మువొడగి భూతమనితలంది •
యోయబూనుడుడుగు మీతడుహీతుడని • వాణిబలికెనపుడు వలనుమీర ।

వ అత్తైరంగునకు భరతుండానంద విస్మయంబులు మనంబున రెట్టింప రామ
చంద్రునకు శుభంబులుచేకూరు గాకయని యతనియమస్థిత్తుండై దేవతార్చన యొనరించె

ఉ॥ అంతప్రభాతభాసిత దినాధిపతేజుడు భూరికాయు డ • శాంతిరఘూత్త
మాంఘ్రి యుగళాంబుజ సంస్మరణాధురీణు డత్యంతబలోరు ధైర్యసము ప్లాడితుడమ్భిత
శౌర్యుడా హనూ • మంతుడుగాంచె జంతుయుత మానితభద్రము నాసమద్రము ।

గీ॥ కనితదియ్యఃవిభవమునకును మెచ్చుచు • జనగనద్దశాస్సు పనుపుబూని •
మాల్యవంతులముఖర మనుజాశరులు పది • కోటులొక్కపెట్ట గూడబారి ।

క॥ వివిధాస్త్రంబులనొంచిన • యవిరళగతి జేర్చియార్చి యనిలాత్మజుడా
దివిజారులపైనుద్ధతి • గవిశే వేసవ్రళయకాల కాలుడపోతా ।

సీ॥ కదిసివాలంబున కంధరంబులజట్టి కొందరవారిధియందువైచి • చరణ
తాడనముల పరువడికొందర సంతకుపురమున కనిచిపుచ్చి • ముష్టిఘాతంబుల మును
మిడి కొందర శౌర్యవిస్ఫూర్తిచే నమయజేసి • పాశ్వాప్రహారముల్ బరపియుద్ధతి
జేర్చి దలకకకొందర బిలుకుమార్చి • సంబుధినిదిరుగునాది మీనంబుభాతి • హరిణ
మాల బెగడువరచు సిహ్మంబువగిది • తుంగమడువుగలంచు మాతంగవిభుని • కరణి
దనుజులగలచే నాకపివరుండు ।

చ॥ అదిగనిమాల్యవంతుడు మహాగ్రహవృత్తి నెదిర్చియప్పుడా • త్రిదశవరుల్
దలంకగ నధిష్ఠ్యశరాసనుడై శరాలి డు • ర్మదముననేసిబెట్టు పవమానతనూభవు

నొంచియూర్చినఁ * బెదరకయాంజనేయు డతిభీషణభంగిని బేర్చిగ్రక్కునఁ * ।

క॥ విలుదృంచిదైత్యవక్షము * బలుముష్టి బాడువవాడు బహువడియపుడే *
పొలసినవిధమునమూర్ఛిలి * తెలసికపిప్రవరునేశె ధృఢతరశక్తిఁ * ।

వ॥ అట్లేసిన కినుకవడమి యది దృంచివై చి సత్వరంబున ।

క॥ వాలమునజుట్టిసంధులు * వీలగనమ్మాల్యవంతు వెనదిప్పి నుప * ర్వాలి
ముదమందగా మక * రాలయమునవైచె వై వనాబలుడంతఁ * ।

వ॥ శౌర్యబలంబులు దూలి ర సాతలంబునకు జనియె గెలుపునుబ్బున వియ
చ్చరు లబ్బురంబుజంద పవమాననంననుం డామందుల కొడంగొని పోవుచుండె నంత॥

చ॥ ఘనతరరత్న సంచయ విశాసతబోలు మహిధరంబు మో * చ్చినవడిగొంచు
బోవ రఘుశీలుడుదవ్వుల జూచితద్యుతుల్ * దినకరరోచులంచును మదిందలపోసి
వివక్షించిత్తుడై * వనచరముఖ్యులెల్ల బలవంతపు నెవ్వగ నొందనిట్లనఁ * ।

చ॥ అదెయదయాద్రిరా డట సహస్రమయూఖుడు బొల్పెనన్ను దా * న
దయదలంచి నిక్కమ గి శాసుడెలక్ష్మణు డెంచిచూడ నా * నదియెవధంబుభూసుతకు
నాస్పదమే యదిగాకతక్కినఁ * బ్రతుకగవచ్చునే యితని బాసినమీద నిమేష
మేషయుఁ * ।

వ॥ అని సుమిత్రానందనుం బేర్కొని ॥

చ॥ పరమదయాపరుండ వనుబంధివి నాయనుజుండవంచునిఁ * కరమనురక్తి
నమ్మియిట కానకునీ వెనువెంట వచ్చినఁ * నిరుపమశౌర్యలక్ష్మణ మనీషణకూరిమి
మానియిట్లు దు * స్తరమగుశోక వారధి వెనన్ననుతోచి చనగపాడియే ।

గీ॥ అటవినయ్యాధ్యయై యొప్పె ననఘయపుడు * సీవునాకడగలుగుట నిక్క
మరయ * అటవియై యొప్పె నయ్యాధ్య యనఘనిపుడు * సీవునాకడలేమికి నిక్క
మరయ ।

వ॥ అని యివ్విధంబున లీలామానుష విగ్రహంబగు రఘునాయకుండు విల
పింపు చున్నంత ।

చ॥ తనతనుకాంతిసన్నోరి వితానముకాంతి మహావధంబు లం * దనరెడు
కాంతిగన్గొన దినప్రభుకాంతిని దిశరింపు పా * వని యరుదేరగాయతడె వారిజమిత్రు
డటంచునుల్కి యవ్వనచరులతైరంగు రఘురామునితోడ నెరుంగజేయుడుఁ * ।

మ॥ లయకాలాంతకు బోలిభూకుటి విశాలంబైన ఫాలస్థలిఁ * రయమొప్ప
రగచేర్చి కన్నుగవ యర్పించెల్పగా విస్ఫులిం * గయుతంబుల్ ప్రతిరోమకూపముల

(౨౮౫) శ్రీసదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

వీకంగ్రమ్మ లోకంబులుకా + భయదప్రక్రియ నొందరోజును భూనాథుండు సక్రొధియై ।

ఉ! మందులకొండకుంజనిన మారుతసూనుడు కాకమున్న యా + జిందెగినట్టి లక్ష్మణుడు చెల్వగలేవకమున్న క్రొవ్వుచే + నిందకునోర్చినిట్లు నలినీరమణుండు దయాద్రిదోచి నం + క్రందనవైరికేహితవు గైకొనిచేయదలంచి చూడుడా ।

వ! అనిపలికి ।

క! నాకునసాధ్యంబెయ్యది + భీకరమద్విశిఖవహ్ని బేర్చికడంకకా + లోకంబులు భస్మీపట + లాకృతిజేసెదను బాంకమణచెద తపనుకా ॥

వ! అని సంవర్తవేళా ప్రవర్థమాన దావదహనుంబోలి పెచ్చుపెరింగి యుద్ధండ్ బాహుదండంబున కోదండంబు ధరియించి గుణధ్వనిజేసిన ।

చ! ధరణివడంకెదిగ్గజ వితానము మ్రొగ్గె కలంగెనుంబుధుల్ + తరతెనుకూర్మ ముద్దవిడి తాగలుదులై నభంబుమ్రోశె న + య్యరగవిభుండునొంచె తలలొక్కట బెగ్గిలి రాసురల్ మహీ + ధరములుపెల్లగిల్లెమది తల్లడమందిరి లోకపాలకుల్ ।

వ! ఆసమయంబున సుషేణజాంబవంత విభీషణాగలు రఘువీరుజేర నేతెంచి వినమితోత్తమాంగులై కరంబులుముకుళించి జగదేకవీరా మీరలలకబూనిన ముల్లో కంబు లాకులతబొందుచున్న యవి యుషశమిత క్రొస్తుండవుగమ్ము వచ్చువాడు దివ్య మణివిభాసి తౌషధాచల శోభితుండగు హనుమంతుండుగాని యశుమంతుండుగా డెట్లుండుని ।

క! పాలించిప్రౌఢ్యగంటిమి + నాలవజామిలుదుసొచ్చె నరనాయక వా + తూల తనూభవ్రడాతడు + వాలాయంబతనికెమరు వంపుముగపురకా ।

వ! అనిన రఘువరుండు మానినకోపంబున నట్లనియమించె నాసమయంబున!

ఉ! మామకవశకర్త గుణమండనుడంచి తథర్మమూర్తియకా + రాముడుసోద రాథ ముకరంబును జింతిలుచున్నవాడు హృ + త్సీమనుగానలక్ష్మణుని దేర్చిప్రమోద మొనర్తునంచు దా + భూమికివచ్చె బాసుడన భోదనమారుతి వచ్చెయుబ్బునకా ॥

మ! నరనాథాగ్రణి యుత్సహింప కపిబృందంబెల్ల నగ్గింప నా + సురసందో హము తల్లడింప నమనోస్తామంబు గీర్తింప భా + సురరత్నాంచిత శైలరాజము తగకా ట్తోణీస్థలిన్నిల్పి దా + శరథిజేరి నమస్కరించి యపుడా సామీరితానిట్లనకా ।

గీ! ధానుశ్వర దివ్యౌషధములుగాన + బడమిగిరిగొనితెచ్చుచో నడుమగలిగె విఘ్నములుపెక్కునందుచే వేగరాక + తడసితినియుల్లమున నాదు తప్పునెచు ॥

క॥ అనిన రఘువీరుడాతని • కనుగొనిమాయయ్యనీకు గలవేతప్పుల్ • మను
కులమూ నిలిపితివి నా • యనుజన్ముని బ్రతుక జేసి యార్యస్తుత్వా ॥

వ॥ అనిబహువిధంబులం గొనియాడె నంత భానునందనుండు సుషేణుం గనుం
గొని నీవీయచలంబుపై కరిగి వలయునౌషధంబులు దెచ్చి సౌమిత్రిం బుచ్చివీకునిం
జేయుమనుం డతడనేక వనాకానీకంబుల తోడంగూడ నప్పర్వతంబెక్కి యందుగల
విశేషంబులు వారలకుంజూపుచు విశల్యకరణం గొనివచ్చి సంప్రమోగంబు నేయ
తక్షణంబున ॥

మ॥ తమిత్రానిధురజేంది మేల్కనిన చందబయ్యడందోప నం • గనులొప్పు
గపిసంఘకన్ము మరికాంక్ష జూచి యుప్పొంగ ను • త్తముడాలక్ష్మణు డొయ్యలేదిన
ప్రమోదస్ఫూర్తిచే రాఘవుం • డమరంగొగిటజేర్చె శీఘ్రమున సౌహార్ద్రంబున
లక్ష్మణుం ॥

వ॥ అంత ॥

మ॥ నరనాదాగ్రణి పంపుగైకొని యనూనస్పాభివో పేతుడై • సరవివిఘ్న
చయంబులొచ్చి పటుదోస్సారంబుదీపింప న • త్వరచే మామలకొండతెచ్చి కడులేవ
లక్ష్మణుబోచె న • చెరువీపావని విక్రమంబనికపుల్ నగ్గించిరామోమలై ॥

వ॥ ఆసమయంబున ॥

చ॥ కపివరసిప్రసాదమున గల్గెనునాకు సహూదరుండు మ • త్తపనకులంబు
వధికాలె సతంబుగదీనికి నీకు నేను ప్ర • త్యువృత్తి సేయ నేరనని య్యవరుండు సమీర
సూతి న • త్యపరిమితాను మోదమున నప్పుడుకొగిట కేర్చి నర్జులి ॥

వ సుషేణుం జేరబిలది సంభావించి నీకతంబున సౌమిత్రి సంజీవితండయ్యె
మదియ్యాన్వయంబు వృద్ధి నొందెనని బహుభంగులం గొనియాడి వెండియు మారుతి
నుద్దేశించి యిట్లనియె ॥

గీ॥ అనఘచారిత్రయిందుని యాజ్ఞగడవ • మనకుబోలదు గావున ఘనజ
వయున • నరిగిద్రోణాద్రిమునుపటి యచటనటుల • నునిచిరావలెననుడు నయ్యనిల
సుతుడు ॥

వ॥ మహాప్రసాదంబని నయ్యచలంబు గొనిచని తొంటిచందంబున నిలిపి మరలి
వచ్చి రామలక్ష్మణులకు ప్రాణమిల్లిన వారలతనిం గృచ్చియెత్తి పరమానందంబునం
గనుంగొని ద్రోణాద్రికిం బోయివచ్చిన తెరంగెరుంగ వేడుటయు నవ్వాయు నందనుం
డంతయు ననుక్రమంబున నెరింగింప నింతయొప్పునేయని బహుభంగుల ప్రశంసించిరి

(౨౮౭) శ్రీనదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - అశ్వానము

సుగ్రీవాంగద సుషేణప్రముఖ వానరయోధులు వేరువేరంగొనియాడి సంభావించిరంత!

గీ! అంతవృత్తాంతమపుడు వార్తాహంకరిగి • విన్నవించినమదిలోన వెరపు
జెంది • విక్రమముసాహసంబును వీటిబోవ • పంక్తికంధరుడాశుక్రు పాలికరిగి ।

వ! యతని యడుగులకు ప్రణమిల్లి కృతాంజలియై దైన్యవచనంబుల నిట్లనియె!

చ! వనచరకొటిగూడి రఘువర్యుడు తానరుదెంచి లంకను • ప్టున గలయంగ
డిగ్గియు కడుజలమొప్పుగ బోరిలోపలం • దనుజులజంపికుంజర వితానయిగూల్చె
తురంగమంబుల • దునిమెశతాంగకంబులను నుగ్గొనరించె నుహస్త్రసహృతి ।

గీ! ప్రజ్వలిల్లెడు నగ్నిలోపలనుజొచ్చి • మృగ్గుశలభములట్లు రామక్షితీకు •
దివ్యశరవహ్నినణగిరి దితిజాలందు • చొప్పునకునొకడుబ్రతికిన చోటులేదు ।

గీ! ఎటులనిర్వహింతు నేగితిజీవించు • నెటులనుందునాకు నెరుగజేయు • నీవు
జెప్పినట్లు నిక్కంబుజేసెద • చదరినట్టిరాజ్య కదవినిలుపు ।

ఉ! నావినిశుక్రుడా దనుజ నాథునకిట్లను శతృసహతి • న్నివుకడంగి దృంచు
టకు నిక్కముచెప్పెద దివ్యమంత్రముల్ • రావణయోధుగల్గ గనరాతి సమూహము
నీకెదిర్చి తా • రేవిధినిల్తురాజితతి నిమ్ముగప్రాణము తోడ సెప్పుమా ।

వ! అనివలికి దివ్యంబగు మంత్రంబెరిగించి యింకనీవు నిశ్చంకంజని యధావిధి
హామంబుగావింపుము విఘ్నంబుగాక జరిగెనేని యందు దివ్యఖడ్గ బాణాసన రథ
రథ్య కవచకుండలంబు లుద్భవించువానింగొని సమరంబున పరిపంథులం దెగటార్చెను
నందియంబులేదు నమ్ము పొమ్మని వీడుకొల్పిన భార్గవునకు వలగొని మొక్కి యురు
జవంబున లుకెసొచ్చి దుర్గనంరక్షణంబునకుం దగినయోధుల నియమించి యవ్వడు ।

సీ! స్నానంబొనర్చి రాక్షసనాయకుడుమది జలగుచుపాతాళ బిలముసొచ్చి •
ఘనరక్తపుష్ప చందనములునొగిరల్చి గంధపుష్పాద్య లంకరణమైన • వేదికిలో
యధావిధిననలంబు ప్రకీర్తించినానికి తరిగరాగ • హామియ్యలగుపాత్ర లునిచి
యాడగ్గర నస్త్రురసిధులుసేర్చి యహభంగి • తనరథల్లాతనవిధలు తత్ఫలములు •
నగరుగుగ్గురుదూర్వంబు లాజ్యరక్త • ములునుసురయును పాయనమును భుజంగ •
కాకగృహజలగ్రహ కచ్చనములు ॥

వ! మీనఛాగ భిల్లంబులు కర్పూర కుంకుమంబులును కేశకుసుమంబులును
కృమంబున వేల్పుచున్నంత ।

శా! ధూమాఘంబులు గహ్వరాంతరమునా దోడ్తోననంజాతమై • భిమప్రక్రియ
సంబరస్థలి మహాభిమంబుగానిండి య • చోచ్చూర్తాడుని గప్పెపైపయి సురస్తోమంబు

బెగ్గిల్ల నా + నామానీ-దుగ్గిలు తల్లడిల్ల కపిబృందంబుల్ దలంకన్వడిగి ;

వ! అంత విభీషణుండది దశానన హోమామధూమంబుగా నెరింగి రామున కవ్వధం జెరుకవడంజెప్పి మరియును ।

గీ! నరవరోత్తమ యాదశాననుడొనర్చు + నట్టి హోమామంబువిఘ్నమై యమరె నేని + యతనిగెల్వొగరాగు పురావీక్షణ + కానవిఘ్నంబునేయుట కార్యమిపుడు ॥

క! అనిన నగుగాకయనినపు + డనిలజముఖ్యులచుబిలచి యసురాధీశుం + డొనరించు హోమామకృత్యం + బమపునవిఘ్నంబు నేయుడని వలుకుటయుగా ।

సీ! కనిబూనిపవనజ బలనిషాదనపాత్ర గజనీలశతవలి గవయపనస + తార గవాక్షమైం దద్వివిదాదివానర సంఘముల్తరులు గిరులుగణక + కిరములదాల్చి లంకాపురిసాచ్చి తర్జనభర్జనధ్వనుల్ జగతినిండ + జేయుచుఘనతర సిహ్నానాదంబులు గావింపుచునుదైత్య గణమువృంచి + నగనుసాచ్చియచటి నక్తంచరశ్రేణి + తోలిరథ చయంబు గూలదన్ని + నురుముచేసి కరులలోగొనియుద్ధతి + హరులజదియమోది యార్చిపేర్చి ।

వ! మరియును నాయుధశాలలుసాచ్చి నానాశస్త్రవితతి విరచియు భాండా గారంబుల యందున్న ధనంబులపారవై చియు వివిధమణినంఘటిత కాంచనసాధంబులు పడతన్నియు దశాననుం డెక్కడనున్నవా డెరుంగజేయుండని నిశాటుల నొప్పించియు బడలుపరచియు నేలంజదియమోదియు తృంచియు నవ్వనచరులు విహరింపుచున్నంత!

గీ! సరమయనునది నవ్విభీషణునిశార్య + పటహితంబూని దేవేంద్ర పాత్రు నకును చూపెచేనన్న నాకాక్షసుండువేల్పు + బిలమువానరబృందంబు పిచ్చలింప ।

వ! అంత ॥

ఉ! ధీరుడువాలినందను డోత్వరచేజని యవ్వడాబిల + ద్వారములోనజొచ్చి యటదైత్యకులేకుని గాంచియుగృడై + కూరనిశాటుజూచితిని గొబ్బునరండని పిల్వ నేగియా మానుతపుత్రముఖ్యులు క్రమంబున నక్కుహారంబు సాచ్చియుకా ।

ఉ! అచ్చటగల్గురాక్షసుల నందరబీచమణంచి యంతయుగా + బొచ్చములేక వేల్పు నలపూర్వసురప్రభు గూడివేల్వగా + వచ్చినవారపోతె కపివర్యులునచ్చటి ద్రవ్యపుంజముల్ + బుచ్చుకహోమగుండమున భోరునవైచి చలంబుపెంపునకా ।

గీ! సురవిరోధిచేతి నుక్కువంబులు వెన + దిగిచిపారవైచి తివిరిముట్టి + పాష్టి ఘట్టనలను బలువిడినొప్పింప + యసురదలకకునికి యంగదుండు ।

వ! సత్వరంబున సంతఃపురంబు సొత్తెంచి ।

మ! లలితత్నాంచిత భూషణప్రసత్తి రాలస్నేనుగంపింప క + జ్వలధారల్ నయ నబుల్గ వెడలహృత్సంతాప మంతాత క + గ్గలముజేయగ మోవియడపద యుగ్మంబుల్ గుమజ్జెంద ది + వ్యులుహఃహయన నీడ్చితెచ్చెను దశాస్త్వండా య మఃదోదర్శి :

వ! ఇట్లు దానవరాజ్య లక్ష్మీబోనిమయ పుత్రిని ముందలబట్టి యీడ్చితెచ్చి రావణుని కట్టెకురనిల్చి గాళియొనర్చుచుండ నయ్యతివ దశకంధు నుదేకించి :

మ! దనుజాధీశ్వర రాముభార్యగొని యుత్సాహంబునస్మిచ్చ వం + చనచే వచ్చుట యాతదిత్యుది నాశౌర్సంబుపెప్పేర్చడ + గనుసేదేవిని తెచ్చినాడనిదె చక్కంజూడురీయించు నీ + కునెరిగింపగ వచ్చినట్లునను నీకూర్చుండు దెచ్చె వర్షి :

గీ! అనుపమానుశౌర్యు డరిదంతినివహ కం + తీరవుండు శక్తివైరియైన + యన్మదియ్యసూను డామేఘనాథుడు + గలిగియున్ననాకు గాళిగలదె :

వ! అనిమరియును :

ఉ! మాయలుమంత్రజాలములు మర్మచిహ్నేషము తెన్నియన్నియు + పోయె సురేంద్రజిత్తు దెగిపోయినయప్పుడ చెల్లదిక నా + రాయలుడైనరాము శణదితః చుట యొండెపోర త + త్సాయక వహ్నికీలలను దగ్ధమునొందుట యొండెతక్కగ :

శా! కైలాసాచలమెత్తినట్టి ఘనదోర్గర్వబడంగంగ దే + వాళిబోర జయించి కైకొనిన శౌర్యహ్సర్తిదూలంగ ది + క్పాలానీకము బారదోలిన మహాప్రఖ్యాతి మాయంగ నీ + వీలీల మునివృత్తిబూనిన హితంబే రాక్షసాధీశ్వరా :

గీ! అమరసంఘంబునొడిగి కప్పములుగొనెడు + నట్టిభవదియ్యకరముల బెట్టు వడిన + పారిజాతసుమోక్షమై పరగునాదు + కొప్పునేడిట్టిదురవస్థ చొప్పుగాంచె :

క! మురులచువారలుజేయు స + వనములు గారించి చెరుమవాడ్చు నీనీ + ముని వృత్తి బూనినామోమ + బానరించిన చూచినవ్యరో సురవర్షుల్ :

వ! అనిన దశాననుండు కోపాటోపంబు మొగంబులముడివడ ప్రళయ కాలాంత కాకారుడును రక్తలోచన వికీర్య ద్విస్ఫులింగోగ్ధుడనై పై నూర్పులుచ్చుచు రాద్రం బున మేనుపొంగ నంగదుగాంచి కరవాలాబున నతని భుజాంతరంబువ్రేసి నిజప్రేయసి రత్నంబును విడిపించిన యంగుండు పెద్దయు సామ్మసిల్లిన :

క + కట్టలక వాయుపుత్రుడు + ధట్టించినిశాచరేందు డగ్గరిముష్టి + నట్టన శిరము బొడిచెను + బెట్టగరక్తంబునొరగి చిమ్మిటిబావ +

శా॥ అలోనందెలివంది యుగదుడు సాహంకారుడై శౌర్య నం + వల్లెలగా కఠి
నోగ్ర వాలమున దర్పస్ఫూర్తిదూలంగ న + పౌలస్త్యుఁ వడిమోదియార్చిన నిలింపా
కతి కోపించి యా + శైలద్వేషణపౌశోకుంగదసి దోన్సత్వంబు పెంపేర్పడగా ।

ప॥ తోమరంబున నొప్పించి ఖడ్గంబున పవమాన నందను నేసి యుంతంబోవక ।

గీ మ సలమున నీలుకేతవలి ముద్గరమున + గజనిసంకుశమున మైందు గదను
ద్వివిరు + కుంతముననుగవాత్సుని ఘోరకెక్తి + నొంచియాకృతుధారుణి సంచలింప ।

ఉ॥ అప్పుడువారలందరు సుధాధిపునద్దతి పట్టికన్నుల +న్నిప్పులురాల రాక్ష
సులు నివ్వెరగందగ ముష్టిఘాతలం + దప్పకనొంచిపాదముల దాచినఖంబుల వ్రచ్చి
దాంష్ట్యిల + జొప్పడమేనసించి బలనూదనమాఖ్యులు ప్రస్తుతింపగ ।

ప॥ సిహ్మానాదంబులు చలంగ రామచంద్రునిపాలికిం జనుదెంచి రప్పుడు వాయు
నందనండు రావణ హోమామకృత్యంబు సవిస్తరంబుగా నొంగించిన రఘువరుండానంద
మగ్నుండై యాప్లవంబీరుల బహుభంగులం గొనియడె నంత నక్కడ పంక్తికంధ
రంపు కొలువుకూటంబునకువచ్చి నేనావాయకుల రావించి యుద్ధసన్నద్ధులరై రండని
నియోగించి ।

మ॥ ఘనరోషస్థితి బేర్చికన్నుల మహోద్య ద్విస్ఫులింగచ్ఛటల్ + దనర
మానససీమసంగర మహోల్లాసంబుదీపింప శౌ + ర్యఃరూఢిఁ రిపుసాముందొడరి
గర్వస్ఫూర్తిమాయించి నే + డనిలోగూలిచి వత్తునంచు నమరేనారాతి సారంభియె ।

సీ॥ కనదురురత్న సంఘటితభూషణములు కడువేడ్కదాల్చి సంగరములందు +
దిక్పాలకులగెల్చి తెచ్చినవిరుదులు రత్న పెండెము నూపురములుమెరయ + సాంధ్య
వారిదనిభ చానునవ్యాంబరం బులుగట్టికరముల మునలశూల + పరిఘత్నునికా కుకార
ముద్గరకృపాణ + భిండిచాలాదిసాధన బృందమమర + భూరిగర్జారవంబున భూమివడక
దినమణిప్రభ దనరియోదనుజవరుడు ॥

సీ॥ సగవిషోడశచక్ర సంఘటితంబును పటుతరకోటి విస్ఫుటనినాద + ఘంటి
కాకలితంబు ఘనతరభల్లూశ చర్మవర్మక సముచ్చాదితంబు + వవనజవనవేగ భాసుర
తురగ సహస్రసమూహాథ మతులకేత + నత్రయోశోభి తోన్నతరజితాచల హసి
తంబు కాలకేతాఖ్యనూత + కాశలనియామమగు శతాంగమునబొలిచి + పూనక
రాకాసుధాకర స్ఫురితసలిల + తాతవత్రి దశకము విఖ్యాదిబోలె + ముందటనురాగ
చామరంబులువెలుంగ ।

ప॥ శ ఖకాహళ రవంబులుచలింగ మదవారణ వృథుల పటుజవ తురంగమ

(౨౯౧) శ్రీనదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

వీరదానవల్క్య-దంబు బలసియేతేర వానిచూగఁగ నందోహంబుల విచతులగైకొనుచు
తనయగఁభాగంబున చతురంగ బలసమేతులును ప్రశయకాలోదగఁ భాషపావక
మార్తాండ కండధరోగ్ర పృథ్వాపహసిత విక్రమధున్ములును నానావిధాయుధో పేతు
లను నమాన జలహంఠరయుక్తులును పటుశివాశ్వ సహాయుక్త స్సందనులు సమర
కర్మశులును ఘోరాట్టహాసులును నగు నగ్నివనక ఖడ్గోమ సర్పరోమ వృశ్చిక
రోములు బలసియేతేర వక్త్రకంఠసూడు వానరసేనా సముద్రంబుపై నడచె నప్పుడు

చ॥ దనుజులుదగఁవృత్తి వడివాకిమహేంద్ర చరాభిమేచులఁ + సునిసితనాయక
పతతి జ్ఞాన్విమహోగ్రత బేర్చిరోజుచుఁ + ఘనతరసిహ్నానాదముల గ్రొందుదిశర
గలయంగబర్వ నే + పునజలరేఖి యంతటను బోకకడంగి ప్రభాషమూర్తులై ।

చ॥ శిరములుదృంచివాస్తము చెండిరదంబులు కల్పిజానవుల్ + నరికియొడల్లు
నెక్కి కఠినంబగువక్షము లుంగపాలముల్ + బరువడివచ్చియుద్ధతిల పాదములు
వెనగృచ్చిపొట్ట లె + చ్చరికనుసించి మధ్యములు జక్కుగజేసి విభావకించుల్ ।

సీ॥ వరబలోత్తుగద్వి పవ్రజమొక్కట వెనకొల్పికొందర వెతలబెట్టి + పటుజ
వాశ్వంబుల పయిపయిదరిమి యత్కున్ధతిగొందర నుక్కడంచి + పృథులఁగఁగ్రేణి
పెల్లుగాదోలి మర్మదమునగొందర జదియమోది + విక్రమదైతేయ వీరసమాజంబు
పురికొల్పికొందర బాలియజేసి + చుసముషిపవిమ్మెలు యతులశౌర్య + ధున్ముడై
వృక్షచరులను దూరములోన + మారిమనగినవిధమున నూరికి + కలచుచుండిరి
దైత్యులు చలముమెరసి ।

ప॥ ఇట్లు పెరిగినదర్పంబున బరిమార్పుచుండ వానరబలంబులు దెలిపరచిన
నవ్వుడంగదాంజనేయ జాబవంత సుషేణ నలసిల మైదద్వి ధ గజగవాక్ష శరభశత
వలి ప్రముఖవీరు లోడకోడకుండని బరవసంబున సేనలంబురికొల్పుకొని రోదకుహ
రంబునిండ నార్పుచు సక్తచరబలంబున దల్పితాకి యొప్పుమ్మడి పర్వతానోకవా
సముదయంబులువైచి వెండియు ।

చ॥ పదములదాచిజానువుల పాస్తికలంబుల నొంచిమేనులఁ + రదములసించి
కట్టముగ రక్తమువర్షక జేసియంత బె + ట్టినమగు ముష్టిఘాతలను దెప్పరభంగితలల్
బగుల్చి పే + ర్పిడిశలునిండనాన్పి దిపుసేనగలంచుచు మగ్గిమూర్తులై ।

ప॥ రెక్కలుగల భుజగమంబులం బోలె । నెక్కడజూచిన తారెయై దనుజ
యోధుల సమయింపుచు మహాత్తుంగ మాతంగ తుండాగ్రంబు లుద్దండవృత్తి
బట్టి నీడ బాహుదండంబుల బలముకలిమి మెరయదిగ్వి పొలియింపుచు తురంగమంబుల

వాలంబులుగేలి వింజామరంబులుగా మహూత్తాల వాలంబులబట్టి నేలతోవైచి
పోకార్పుచు సనురకర్కశులగు రథికివరుల తోడంబోనియొక పొదివి యరదంబులు
నుగ్గునేయుచు పదాతులపైగవసి భీషణకోలాహలంబు లొదవ సనూనవర్ష-బున బట్టి
బిట్టుగా జానుకూర్పరల ఘట్టిచి యట్టిట్టుగదలసిక మః-రంభంబులతో జదియమోది
యుక్కడపుచు చరణంబుల నురుమాడుచు జంఘంబులుపోరిగొనుచు జానువులు విర
చుచు నూరువులు భగ్గంబులుగావింపుచు మధ్యంబులు నొంచుచు రదంబులుడుంపుచు
మఖంబులు పగులమోమచు శిరంబులుజినుపుచు సర్వాంగంబు లింతింతలుసేయుచు
పోరునెడ నద్దనుజబలంబులు నొచ్చియువెన్నియ్య కరణవ్యాసరంబు నలుపుచుండి
వివిధంబున రెండుతెరంగులవారు ననోన్యన్యజయకాంక్షలు మనంబునరెట్టింప వాల బు
సేయునెడ తెగినతలలును పరియలైన మోములునురాలిన దంతంబులును తునిసినచేతు
లును వ్రచ్చుబడిన కడుపులును విరిగినతొడలును భగ్గంబైన జానువులును నులిసిన
జంఘంబులును నూనంబైన పదంబులును మాహాత్ములంగూడి నేలవొలిన మదకగు
లును కూలిన యుత్తమ శ్వంబులును శేకలంబులైన యరదంబులును వివిధాయుధో
పేతులై మడిసిన కాల్యంబులును యొరలెడి కోరప్రాణంబులును యెగసితిరిగెడు
కబంధంబులు ఆడెడునట్టులును కదిసిపారెడు నెత్తురుటేరులును పోవులైన ప్రేవులును
తేట్టలైన యమ్ములును రాసులైన మేదోమాంసంబులును మూగిన కాకగృధ్రంబు
లును నోలలాడెడు భూతప్రేత పిశాచంబులునుం గలిగి సంగ్రామరంగంబు చూడ
చెప్పరంబై యొప్పెనప్పుడు ।

చ పథివీలొన ధుశ్శుడన పాయబలుం డహితాగదిక్పతి ప్రథముడు రాము
కార్య పథాన నదాచరణీయ్య ధీమనో • రథుడనమానవిక్రమాడు రావణరాజ్య
రమావిభూతి సం • శిథిలుడునాయుసూను డహితేఖరభంగిని బేర్చిరోజుచు ।

క॥ బాఘవలఘున శౌర్యా • మోఘంబులపెచ్చు పేరిగి ముదమునకపులు •
రాఘవులుతనుకనుంగొన • నాఘనుడాఖడ్గోము నార్పుచుదాకె ।

గీ॥ అట్లునాకినయసుర బిట్టలగియతని • మేనఘోరాస్త్రములనించి భూనభోంత
రాశమునుండనాచి • దుర్వార శోర్య • మున జలంగుచుశిలవృష్టి ముంచెబెలుచ ।

ఉ॥ దానికినిచు కేనిమది దల్కకవాయు తనూజుడుద్ధతి • బూనియదిర్చిభాను
సుత ముఖ్యులుప్రస్తుతి సేయనప్పుడా • దానవుతేరుడగ్గరియు దగ్గితసారధీగూల
దోచి తో • డ్దోనహయంబుల • జమవదుర్గనులీల గడంగిదై త్ముడు ।

క॥ గడగొనివైచినపవనజ • డదికరమున నొడిసిదాన నాసురురథము • జది

(౨౩) శ్రీనదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨. ఆశ్వాసము

యంగ నేయునంతన • సరదమువెనడిగి దితిజ రాజుతింపగా ।

క॥ వాలుంబలుకయుగొని దు • కాళ్ళము ఖగరాజుమీద వశజనుగతి నృ॥
జ గాలముల ననలకణములు • రాలంకపివరునిపైన రాక్షసుడరిగెగా ।

వ॥ ఆయ్యవనరంబున వాతూలనందనుండు ।

ఉ॥ దైత్యుఁగిట్టిచాదముల డాచినఖంబుల వచ్చివక్షము • వృత్యయభంగి
సించి సరవిందయ వెల్లును నొంచిమంట నా • దిస్య సమూహముబ్బి వినుతింపనికాటులు
సంచలింప నా • విత్సకులుండనుంధ్రము మతిబోకిప కపుర దంపగగా ।

గీ॥ కరటిదృఢమనట్టి కంకరవముభంగి • పన్నగ బుమరుము పక్షివిభుని •
కరణిఖడ్గరోము బరిమాల్చెనంజని • తనయుడహితులాత్మ దలకివరవ ।

వ॥ ఇవ్విధంబున ।

చ॥ ఉరువడిఖడ్గరోముడు రణోర్విని నవ్వునమానసూతిచే • మరణము నొందుటలే
గనియ మతుక్కులుబెగ్గిల సర్పరోనుడా • గిరిచరసేనకైగవసి గీడ్వడజేయుచు గిట్టి
నొ చుచుగా • శిరములుగాడనేయుచు ప్రభండపరాక్రమ కేళిన చుచుగా ।

వ॥ మెలంగుచున్నంగాంచి కోపొద్దీపి చూసెనుండై యంగడుండా యహికో
మునదల్చి వానికైగవసి యప్పుడు ।

మ॥ పృథుశైలంబునవైచుడట్టి విపులార్విభింబు దైత్యుండు సంత • ప్రథితా
స్త్రంబున దృంచిభీషణ మహారావంబు సాంద్రంబుగా • పృథివీచక్రమునిండ రోషము
మదింబెంపొంద నయ్యంగదుగా • ప్రథనోల్లాసము తోనదిర్చి విశిఖవాతంబు పెల్లెసెనగా ।

మ॥ కరకావక్షముశైః మోర్పుగతి నగ్రావాఃపొత్తుండు నా • సుర ఘోరా
శుగ శంకికోర్చి విపులక్షోణీంద్రముంగేల న • దృఢతథంగి గొనియేసిశీఘ్రమున
దైత్యుఁడాసి తత్సారథిన్ • హరులంగూలిచి లెక్కమున్ దునిమి శస్త్రాస్త్రంబు
లొక్కుమ్మడిన్ ।

వ॥ విరచి కోదండంబుదృంచి యిత్సునండంబు ఖండించు వేదండ బునుంబోలె
వానికంఠంబుదునిమి దానవలోకంబు నూచుచుండ జములోకంబున కనిచి ।

ఉ॥ అంగదుడంతబోకిను సుధాంధసులబ్బురమంద ఘోర మా • తంగతురంగ
సంఘములదండిగగూల్చిః శతాంగముల్ భరి • త్రింగలయంగ మోదికడు తీక్షణముచే
సరలేకదైత్యులగా • సంగరభూషిదృంచె పలుచందములగా కపులుబ్బియూర్వగగా ।

గీ॥ అతనితోనసీల హనుమత్సుమేణనన లాదికేశవీను లాగ్రహమున • పేదగా
దనుజబలము పెల్లుగాగూలిచి • కడగిదహాలబలము కలిమిమెరయ ।

వ॥ ఇట్లు కపివీరుల పరిమితవిక్రమంబు మెరసి దైత్యబలంబులం గీటుణంగింపు
చుండ గనుంగొని యాజ్యాహుత ప్రవధమాన వహ్నియుంబోలె పెచ్చుపెరింగి
వృశ్చికరోముం డప్పుడు ॥

గీ॥ పిడుగుతునియలకంటెను బెడిదమైన ♦ సాయకములేసియొక్కట క్రూర
చరుల ♦ నొంచిమేనులుసించి తూలించికడగి ♦ పొదివిపోసేకమిక్కిలి కుదులపరచి ।

వ॥ వెండియు నసిగదాప్రాస తోమర మునలముద్గర పరిఘపట్టిసాది సాధనం
బులు ప్రయోగించి వానరబలంబుల నేపడంగింపుచున్నం గాంచి నీలుండు ।

శా॥ భిమప్రాభవమొప్పు రాక్షసవరుల్ బెగ్గిల్లిచూడంగ యు ♦ ద్దామప్రాధి
నిశాటువక్ష మరచేతన్ బిట్టుగావేయ నం ♦ గామోర్వస్థలియందు మూర్ఛవడి
చక్కందేరి వాడంత ను ♦ త్రామాదుల్ బెగడొందనాచుచు మహారాద్రాతి
రేకంబునన్ ॥

క॥ నీలునియురచుం బొడిచిన ♦ సోలియతండపుడులేచి సురవిద్వేషిన్ ♦ వాల
మున మోదిరయమున ♦ నేలంబడవైచిపేచిన్ నిష్ఠురభంగిన్ ।

గీ॥ ముష్టిఘాతలనోప్పించి మోముబగుల ♦ వేసేకడకాలుబట్టి యుద్వేంభ
మునను ♦ జదియమోదినయా నిశాచరుడు తన్ను ♦ కొనుచు కాలునిపురిజేర జనియె
నపుడు ।

వ॥ ఇట్లు వృశ్చికరోముండు గూలినం గనుంగొని కుపితాంతః కరణుండై పెరి
గిన దర్పంబున నగ్నివనుండు ।

క॥ తరుచరులబారి సమరుచు ♦ కరచరణా ద్యవయవములు ఖండింపుచు ని ♦
ష్ఠారతరశరములు తనువుల ♦ పరగింపుచునెమరులేని పటుశౌర్యమునన్ ।

వ॥ విహరింపుచున్నం గాంచి తదియ్యశౌర్యంబును వనచరనంఘంబు దైన్యం
బును సహింపక రఘువీరుడు కన్నంగవ నెర్రంజేసి కపిబలంబుల నోడకుండుండని
యెలుంగిచ్చి నత్వరంబున ।

చ॥ చటులనిశాతబాణతతి సంద్రముగా సురవైరిమేన ను ♦ త్కటగతినించి
యొక్క విశిఖంబునసారధి గూలనేసి యొ ♦ క్కట రథయుగ్మముల్ దునిమి కార్ముక
మొక్కట దృంచివర్మ మొ ♦ క్కట వెనజించిచేతులొక కాండమునన్ దెగవేసి
వెండియున్ ॥

గీ॥ వెడదవాతియమ్ము వెనవింటనంధించి ♦ యాగ్రహముననేయ నపుడువాడు
కూలెకులిశహతిని గూలునుద్వేధరం ♦ బనగరాత్రిచరులు వగలబాగుల ।

వ॥ ఇవ్విధంబున నగ్నివనుండు రాఘవుల బాణంబులకు ప్రాణంబులొసంగి

(౨౯౫) శ్రీనదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

దండధర నిలయుంబునకుం జనిన కినుకవడమి రాకాసుల రేడుతేరుబరపించి సత్సరంబునః

ఉ॥ రామునిభూరిసాయక పరంపరగష్టిన నాధనూధానః॥ దామనుజాశనాధివ
మహాశుగపంక్తికి నోర్చిదేవతా॥ స్తోమముబ్రస్తుతింప పలుతూపులరావణు మేననించి
సం॥ గామితలంబునక పశయ కాలుడపోతె ప్రభండమూర్తియై॥

క॥ తురగములకాలకేతుని॥ యరపులునాటంగనేసి మంత్రేకడకన్॥ సుర
నాయక శత్రుని జ॥ ర్ఘ్నిరీతాంగుని జేసెనమర సంఘముదలకన్॥

మ॥ అమరద్వేషి నృపాలశేఖరుని ఘోరాస్త్రంబులన్నొచ్చి చి॥ త్తములో
నుల్కక వాడితూపులవెసన్ వేయన్ దగన్ భూరి రో॥ యమునన్ రామధరాధి
నాయకుడు వెచ్చన్నూర్చికొనించి వి॥ శ్రమమేపార దశాస్యుపై నెరపె పుంఖవాత
మొక్కుమ్మడిన్॥

వ॥ ఇట్లు నరనాథ దైత్యనాథు లిరువురు నంగరంబు లొనరింపుచుండం గనుం
గొని జంభాంతకుండు నిజసారధియైన మాతలినుదేశించి యిట్లనియె॥

చ॥ అమరహితార్థమై రఘుకులాగ్రణి రావణుతోడ భూతి విక్రమములరార
నంగరము ప్రాకటలీల నొనర్చుచున్న వా॥ డమరరథంబుగొంచు జనుమాతనిపాలికి
ధీనినెక్కి దా॥ సమరమునందురాక్షసుని నహ్మరణంబొనరించు గ్రన్ననన్॥

వ॥ అనిన నతండట్ల యావ్యోమ మానంబు గొనివచ్చి రామచంద్రుని కట్టెదుర
నిలిచి దేవా పురందరుండు రథంబుబంచినవాడు దీనినెక్కి యసురవరునితోడం బోరు
నదియనిన స్మితవననందై రఘువరుం డయ్యింద్ర న్యందనంబునకు జుట్టివచ్చి యారో
హణంబు జేసియు దయాచలుంబునంబొల్పు దినరాజుంబోలె తేజరిల్లుచు తేరు దశ
ముఖునకు నమ్ముఖంబుసేయించి యప్పుడు॥

క॥ సునిసితసాయకములు శౌ॥ ర్యనిరూఢిం బంధురముగ రావణమేనన్॥
జొసపిరఘువీరుడాగ్రహ॥ మునబేర్చి సుపర్వసమితి ముదమందంగన్॥

క॥ విలువారిదునిమి గర్వం॥ బులనొంచి మహాగ్ర రోషమున నారాకా॥
నులరేడు వెగడుపడునటు॥ వలె నమ్ములవానగురిశె పటుతరశక్తిన్॥

వ॥ ఇట్లుగురియించి ఘోరనారాచ పరంపరలు దశకంధరు ప్రతిరోమ కూపం
బులయందు బెడిదంబుగానాటించి నెత్తుటంజొత్తిల్లంజేసిన పుష్పితా శోకంబునుంబోలె
గనుపట్టి పొలివోని బంటుతనంబున॥

చ॥ చటులనిశాతభూరి శరజాలమురాముని మేననించి యు॥ త్కటగతిదేవతా
హయ వితానముపై పటుసాయకంబు లొ॥ క్కట గుదిగాగనేసి విశేఖత్రయముం

గొనిపేర్చిమాతలి ♦ న్నిటలముగాడవైచి ధరణీస్థలివిట్టడలంగనార్చుచు ।

ఉ॥ అంతరఘ్నాద్యహండు విలమూంతకుభంగి చలంగిదేవతల్ ♦ సంతసమంది
చూడ కపిసంఘముపస్తుతి నేయవర్మ మిం ♦ తింతలు గాగజేసి దనుజేశునిగాత్రము
గాదిపారగా ♦ నెంతయుబల్విడిగ శరములేసియునేడైర చూపివెండియు ।

గీ॥ పిడుగుతునియలకంటెను బెడిదమైన ♦ యుద్ధిమార్గణసందోహ మవను
వముల ♦ గృచ్చిసురగోటిమనముల బిచ్చలింప ♦ నెరయనేర్చినవిలువిద్య మెరయు
నటుల ।

ప॥ అప్పుడట్లేచి యవ్వింశతిభుజుని సృక్కించి బాణసహస్రంబున తురంగంబుల
నొంది మూటకేతన త్రయంబుదృంచి తేండమ్ముల సారదవక్షంబు గాఢ నేసి వేరొక్క
యమ్మున రావణాసురుని యురంబువాటించిన నతండు ప్రాణంబులఁబాసిన తెరంగున
మూర్ఛాగతుండై వ్రాలిన నప్పుడు భయబలంబుల వారలద్దనుజేందుండు తెగియన
కాదలంచిరంత తదియ్య సారభీతేరు తొలంగంగొనిపోయె నెల్లవారలు రఘువీరు పరా
క్రమంబగ్గింపుచు సిహ్మానాదంబులు గావించి రా సమయంబున ।

గీ॥ మూర్ఛదేరిలేచి ముల్లోకకంటకు ♦ డపుడుసూతుగాంచి యధికరోష ♦
మమరబలికెనిటుల నరిసమూహమునవ్వ ♦ రథముదోలుకోనుచు రాకదగునే ।

చ॥ అనవుడుకాలకేతుడు నిశాటకుఁబాధిప యుద్ధధర్మమే ♦ యనువునతప్పనేయ
వినుమారయయోధులు సంగరస్థలం ♦ బున బరుచేతమూర్ఛిలిన మోసముజెందక
సారదుల్ రయం ♦ బున రథముదొలంగగొని పోవుడునావుడు మోదితాత్ముడై ।

వ॥ పంక్తికంధిరుండు రఘునందనునకు తేరు నమ్ముఖంబుగా పరపించి ।

క॥ ధరణీనాథుని తాను ♦ ద్ధరభంగినిదాకి పెక్కుతూపులుమేనకా ♦ పరగించి
యాచ్ఛుడును యా ♦ తరణికులుం డలుకగదిరి దైత్యునిమేనకా ॥

ఉ॥ చండనిశాతకాండములు సయ్యననించిన రావణుండు మా ♦ ర్తాండకులేశు
డైన రఘురామునిపై పటుశక్తివేయ నా ♦ తండతిఘోర బాణమున తక్షణమాత్రను
దృంచి యప్పుడా ♦ ఖండలముఖ్య దిక్పతులు కన్గొని సంతసమందునట్టులకా ।

వ॥ నిశితనిష్ఠుర సాయకము లారక్షోరాజు మేనగీలించి నిట్లుచలాబు మెరసి
జయకాంక్షలు మనంబున బెనంగొన నవ్యాప నవ్యంబులుగా ఘోరసాయకంబులు
బరగించి మర్మంబులు భేదించియు సర్వాంగంబుల నిచ్చియు తురగంబుల నొచ్చియు
కేతనంబులుదృంచియు సారథుల బడలువడంజేసియు నవకృ పరాక్రమంబు మెరయ
నసముడింపక కొంతతడవు దివ్యాస్త్రంబుల వేడిమి నెరపి నొండొరుల బేర్చుకొనుచు

(౨౯౨) శ్రీసదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

మత్తశుండాలుంబుల విధంబున కంకీరవాంబుల చాడ్చున సముద్రంబుల వడువున పర్వ
తంబుల భాతిని పోరుచుండిరంత నాసురకంటకుండు :

చ! అలిగిమహాగ్రీవోన్నమున నారఘవీరుని మేననంబ కం * బులు బెడి
దంబుగా జొనిపి భూమిదలంకగ నార్చిపేర్చి యు * జ్వలవిశేఖంబులం దివిజవర్యుహాయం
బుల నూతునొంది చి * ట్టలయగజేసితేరు వెననమ్ములవెల్లిని దేల్చివెండియుగ :

వ! తేరిసూడరాకూడ దశచాపంబుల శరంబులనంధించి ప్రళయాభ్రంబపోతె
ఘర్జింపుచు వేయుచుండి నానరదేవోత్తముండు పరిపంథిశరణాఘవ కరలాఘవ జలపరా
క్రమంబుల కచ్చెరువందుచు నిట్లు త్రిజగద్విఖ్యాత సత్త్వనపార పరాక్రమనిధిం దెగ
టార్చిన నయ్యెడులాభంబెద్ది యితనిచైదంబుల వలన నిక్కార్థంబున కొడంబడవలసె
గాకేమి నిష్పడేనియు శరణొందిన రక్షణాహుకండు ననుచు యాదయానిధి మనంబున
దలపోయుచు నవ్వడు :

క! సురవిద్యేషణు డతిని * ప్తురతరవర్షంబుగురియ నృక్కకనెంతే * పరమా
నందమునొందుచు * గిరివిధమున దెరలకుండ కీడయపోతెగ :

వ! ఇట్లు రఘునందనుండు నిర్భరునివడుపున నిరాయుధుని తెరంగున జిత్రయాపు
వై వడి యునికింజూచి తనకునోటుపడియెన కాదలంచి యాదిత్యప్రత్యర్థి భూనభోత
రాశంబునిండ సిహ్మానాదంబుగావించి మారులేకమలయుచు నాఖండలముఖ్య దిక్పతుల
గుండియలవియ నాకోదండ దీక్షాగురునిమేన దండధరుని దండంబునుంబోని కాండం
బులు గీలింపుచుండ నట్టియడ :

క! తలకెజగత్రయమొక్కట * గలగెపయోనిధులు తారకంబులుడొల్లె *
గళవళమునొందెశేషుడు * నలినాపుషతోవదప్పె నభముకొమ్మోశెగ :

వ! అట్టిదంతయు తనదివ్యజ్ఞానంబున నెరింగియు వింధ్యాచలావప్తంభ జంభవ
దానవదంభోళి ధరుండగు కుంభనంభవుండు రఘుకులసంభవు పాలికి యరుదెంచి
యతనిచే యభివందనంబువడసి యిట్లని నులియించె :

సీ! జగములుభూతముల్ సాగరద్వీపముల్ పుణ్యవాహినీలు నరణ్యములును *
కాసారములువన గమ్యగజాతులు మనువులుమనుజేశు లనఘులైన * దివ్యమునీంద్రులు
దిక్పతుల్ గంధర్వ యక్షరక్షోరగు లమరవరులు * నాదిత్యులునురుద్రు లశ్వసీదేవతుల్
గ్రహతారకలుపితృ గణముశృతులు * పరకదేశకాల పాత్రమంత్రసుతంత్ర * యజ్ఞ
ములునువాని యంగములును * శైలములునునిఖిల జంతుసమూహమ్ము * నరయ
నీవెకాదె యాదిపురుష :

క॥ విశ్వముననీవునీలో ♦ విశ్వంబునుగలిగియుండు విశ్వేశహాతి ♦ శాశ్వితనర్వా
గమనుత ♦ విశ్వాత్మవికారతూర ♦ విశ్వాధారా ।

వ॥ దేవానీవు నక్షీణానుభావుండవు సురమునిగణ పూజితుండవు అభేద్యుండవు
వడ్డునైశ్వర్య సంపన్నుండవు అమరుడ వజరుడ వజితుండ వప్రమేయుండవా పూణా
తేజుండవ పగతపాపుండ వాదిపురుషుండవై స్థూలసూక్ష్మ కఠిన మృదువ్యతై వ్యక్త
రూపాది రూపగుణగణ రసారస సత్వాదిరూపంబుల మెలంగుచుంటగాన లేనిమూఢా
త్ములు మనుష్యునింగా భావించురు సర్వోత్కృష్టుండవగు మిమ్ముంగొనియాడ సశక్యంబు

చ॥ అనఘచరిత్ర విశ్వమయుడంచు మనంబున నిన్నెరుంగునే ♦ జనుడతడే
ఘనుండు కడుశాంతుడుపుణ్యతముండు భూరి శో ♦ భనుడుజితేంద్రియుండు చిరభవ్య
యశుండు విధూతపాపు డ ♦ త్యనుపమశిలు డవ్యయ పదాహుడు నిక్కము వేయు
భంగుల ।

సీ॥ కమలాక్షునిన్నెరుంగని మూఢచిత్తుండు భవదియ్యమాయా ప్రపంచమునను
తవిరియనితమీ తేనరికించిత్సుఖ కారణంబధిక దుఃఖైకమూల ♦ మైనసంసార మహాంధ
కారంబుననేభ్రష్టమృగముల్ పెక్కుజేసి ♦ యింద్రియాదీనుడై యడనెడజనుడెంచి
ఘనశుభాశుభముల కనుమనమున ♦ మోచభేదంబులందు ముఖ్యమైన ♦ వలనుగానక
కడపట జూలసినరక ♦ బాధలనుజెందికృష్ణుగ భనమునొంది ♦ మరలజచ్చునుబుట్టును
ధరణియందు ॥

క॥ నారాయణసర్వేశ్వర ♦ వారిజదళనేత్ర భక్తవత్సలజగదా ♦ ధారజనార్ధిన
శృతి సుం ♦ చారప్రపన్నార్తిదూర జలదాకారా ।

వ॥ అని వెండియు ।

సీ॥ రాక్షసాధీశుని రణకౌశలంబును శరలాఘవంబును నురుబలంబు ♦ కను
గొంఘు తరలక త్కూగ్రంబుభాతిని నిలచిముదంబున జలగుచున్న ♦ వాడవునీయున్ని
వలనుగాతెలియక కళవళించినవాని గాదలంచి ♦ యఖిలలోకంబు వారాపత్పరంజర
దవిలియున్నారు భూధవకులేశ ♦ యిట్టిసీక్రీడజాలించి యాదశాస్సు ♦ దుసిమిజగముల
కనుమోద మొనరజేయు ♦ భవ్యచారిత్రవంకజ పత్రనేత్ర ♦ రమ్యగుణసాంద్ర దళరథ
రామచంద్ర ॥

వ॥ అని విన్నవించి ఆయా నీమనోవృత్తి తెరంగున విహరించుట మాకు
విహితకృత్యంబు గాదెయని సతనికి విద్యుక్తంబుగా నాదిత్యహృదయ బువన్యసించి
యత్తపోధనుం డంతర్ధానంబునొందిన నారాజవరుండు నమ్మహాసూత్రంబు పఠియించి

(౨౯౯) శ్రీనదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

రెండవ పద్మమిత్రుండునుం బోలె పొలుపుమిగిలి జగంబుల యడరుబాపం దలంచి
కోదండంబు గుణంబుసాించి కాండపరంపరలా నిలిపవైరి మేనంగీలించిన ।

మ॥ దశకోదండములోలిదాల్చి పటుదోర్తర్పంబునం బొంగియూ + దశకంఠుడు
కఠోరసాయకము లుద్యచ్ఛక్తిమైనేసి ది + గృశలుంగప్పి ననేగచాపధరుడై తాగొంక
కన్నాని ఘో + రశరాసారముచే విదల్చెనురు శౌర్యస్ఫూర్తి పెంజేర్పడన్ ।

క॥ శరమరిబోయుట నక్తం + చరవరుపై నేయుటయు నిషంగముదిక్కున్ +
గరమూడితూపుగొనుటయు + సురలకునాదిగనొకింత జూపడకుండెన్ ।

వ॥ ఇట్లవక్ర పరాక్రమ ధున్యుండగు రఘువరుడు దేవహితార్థంబుగా తన
విలుపిద్య యచ్చరవైరికి యచ్చరపు బుట్టింజూపిన ।

గీ॥ అధనుర్ధరగురుని మహాస్త్రవరవి + తానహతిజేసి మేనరక్తంబు దొరుగ +
నొప్పెపూర్వామరేశుడా యుద్ధభూమి + ఘోరదశబాల్పుజేవురు కొండబోలి +

వ॥ ఇట్లు బెగడుపరచి తనవిసనక కనకమృగంబనుచుట లాదిగా వానిచైదంబులు
మనంబున నుగ్గడించి +

సి॥ అతులవిశాల శరాసనరాజంబు వర్వతారాతి చాపంబుగంజువృత్తధి
భయద సంపరుషవాక్యరవంబు ననుపమమేఘ ఘర్జనముగాగ + ఛండకోదండ సంజనిత
గుణధ్వని రూపింపవజ్రనిర్ఘోషగాగ + రామభూపాల ఘోరధరాధరంబు + పంక్తి
కంధర శౌర్యాన్నిమైగణంగి + యన్భుతాఖండ ధారామయంబునట్ల + నస్త్రవరుషంబు
గురిశె మహాగ్రహమున ।

క॥ ఖరనారాచపరంపర + కిరకరకులజలజండు బెల్లుగాబరవగ ద + చ్చర
పంక్తికి నారాత్రిం + చరనాథునియంగము న్నిషంగంబయ్యెన్ ।

వ॥ ఇత్తెరంగున నిజధనుర్విముక్త ఘోరనారాచ పరాపరాసార జర్ఘరీక్షృతా
వయవుండై ప్రతిరోమకూపంబుల రుధిరంబుదొరంగ పుష్పితాశోకంబునుంబోలె కను
పట్టి చిత్రరూపుకై వడి యొప్పు దశకంధరునిగని రఘువరుం డనుకంపా యత్తచిత్తుండై
యేటుడిగిన కొండొకవడికి ధైర్యంబుదిక్కుంబట్టి యానిశాచర నాయకుండు ।

క॥ గండుమిగిలిరామునిపై + ఛండాశుగవితతిబరుప జననాథుడు మా + ర్తాండ
రుచినొప్పు నురుతర + కాండంబుల పంక్తిముఖుని కప్పె బెలుచన్ ।

చ॥ తరణికులప్రదీపకుడు దానవనాథుడుదగ్రవృత్తి సం + గరజయకాంక్షబూని
విశిఖంబులగొంజక యేటులాడ న + య్యిరువుర బాణజాలముల హింద్రనరేంద్ర -
సురేంద్రలోకముల్ + బరువడినిండియస్తమయ భావముదోచెను చూచువారికి ।

సీ॥ పంచాస్యయుగ్మంబు పాఠోధియుగళంబు నద్రిద్వయంబును హస్తీయుగము
బోరాక్షకరణి దుర్వారరోషంబున రఘువంశతిలకుండు రావణుండు • కోదండపాండిత్య
ఘూరాస్త్రసంధాన శరమోక్షణంబు నుజ్జానినాద • ఘర్జారవంబు వెక్కసముగా
గనుబట్ట నసముడింపక వివిధాశుగమల • నతులితోదగ్రశౌర్య ధైర్యములకలిమి •
దనసిసురలునుకపులును దానవులును • గాంచియచ్చరువంద సంగ్రామకేళి • జరిపి
రంచితరోష దిగ్భరితులగుచు ॥

చ॥ సాలయక వేగుయొందుదెస జూడకవేనట నొందకాత్మలో • దలకక వెన్ను
లీక పరితాపమునొందక నిద్రలేక లో • సలయకసప్త రాత్రులు ఘనంబుగనాహవ
కేలినల్పిరా • జలజహితాన్వయుండును నిశాచరనాథుడు పెక్కుభంగుల ॥

వ॥ ఇట్లు చిత్రప్రచారంబులు మెరయుచు పోరిపోరి దశకంతుం బిలుకుమార్పం
దలంచి ॥

శా॥ ప్రత్యాల్లిఘపదస్తుడై రఘుకులభ్రాజిష్టు ఛాక్కుమ్మడి • దైత్యాధీశుని
మేననించెదుము లోత్సాహంబు లెట్టింప నా • దిత్వాభంబుగ ఘూరకాండతతు
లుద్దీప్తి • నభోపేధి నా • దిత్తుల్నిబృకికంబుజెంద సమవర్తిస్ఫూర్తి బొల్పొందుచు ॥

క॥ ఒకటివదినూరువేయును • ప్రకటితముగ పదియైదు పదిపదివైలు •
ప్రకటముగజూడగా దశ • కకుభంబులగప్పి పంక్తికంఠరు బొదివె ॥

వ॥ ఆవ్విధంబున కొండొకవడి ఖేచర గిరిచర వరులకు నేత్రానంద కరంబగు
నట్ల కోదండపాండిత్యంబును శరగ్రహణాకర్షణ సంధానమోక్షణ క్రమంబును నేర్పు
మెరయజూపి యానిలింపారాతి కరంబులు శిరంబులుదృంప నుద్యోగించి రఘువంశ
తిలకుండవ్వుడు ॥

క॥ త్రిజగజయస్తంభాకృతి • ఋజువందెడు యావిభావ రీచరునతుల • ధ్వజ
ములు మూడునుసంగర • విజయుండై దృంచె నొక్క విశిఖముచేత ॥

క॥ అదిగనినక్తంచరవరు • డదలిచియుగ్రాస్త్రములు జనాధిపుమేన • గుది
గొన నేసిన నెంతయు • మదిలోకోపించి రాజమండనుడంత ॥

క॥ కడువడివాడిందేరెడు • వరభల్లములేర్చి దైత్యవర్యుని పటు కం • ధరములు
కరములుదృంచెను • సురసంఘముపిచ్చలించి చూడకడంక ॥

క॥ సురరిపుని తలలుచేతులు • ధరపై బడునంతమున్న తద్దయుమొలిచె •
శిరములుకరములు రఘు భూ • వరుడును తరుచరులు క నావాసులుగుందన్ ॥

ఉ॥ వెండియునిష్ఠురాస్త్రముల విక్రమమేర్పడ దృంచెదృంచినన్ • మండిత

(300) శ్రీ సదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

భూషణంబులును మార్గణపంక్తులు కార్ముఖంబులున్ * డంటగగల్గితొల్లిటి విధంబు
నుండె శిరంబులున్ భుజా * పండములాసిశాటునకు తామరసానన యేమిచెప్పుదున్

క॥ అలయకనిద్దరకెందక * సాలయక మరియొందుదిక్కు సూడక రాకా
సులరేని తలలుచేతులు * జలజహితాన్వయుడు దృంచె నత్వరభంగిన్ ॥

వ॥ అయ్యవసరంబున ॥

క॥ శరమదిపోయటవేయట * మరలన్ సాయకముగొనుట మనుజానను కం
ధరములుదరుగుట మొలచుట * గురుతుపడదు ననిమిషంబులకు * కుధరతనూజా ?

గీ॥ తెగియనేనిచలము దింపకమింటికి * నెగసిసురలుదలక నింద్రవైరి * కరము
లేయుమొలవగా వెంటబుట్టిన * నాయుధంబులాజి తాడిమీద ॥

చ॥ రవిపలశేఖరుండ సురరాజుశిరంబులు హస్తముల్ మహా * జవమునదృంచు
తృంగియవి సయ్యనమీదికిరాగ నస్త్రులా * ఘవమొనరంగ మారమరుగం ప్రదరం
బుల నేయునేసి య * ద్వివిజవిరోధి కంఠములు దృంచుకరంబులు దృంచువెండియున్ *

వ॥ ఇవ్విధంబున రామచంద్రుండుచిత్రకౌశలంబు నెరపుచున్న యవసరంబున

క॥ ధరపై డొల్లెడుతలలం * బరవీధికి నెగయుతలలు పరిపరివిధులన్ * పరువులు
బెట్టెడుతలలును * కరమద్భుతమయ్యెనపుడు కనుగొన నెచటన్ *

క॥ అలయక రాముడుదృంచగ * జలనిధిలో లంకలోన సంగరభూమిన్ *
గలదిశలయందురావణు * తలలొక్కటబరచినటుల నట్టంబయ్యెన్ *

సీ॥ ఈచందమున దానవేంద్రునికరములు శిరములువెనదృంచి నరవరుండు *
విసివినయట్ల నివ్వెరగందిశతృని దెగటార్చుటకునెద్ది తెరగటంచు * సరగుననవ్విభీషణు
తోడ బల్కిన వినతుడై యాతడిట్లనియె నపుడు * జననాథకమల గంభీరవరంబునజేసి
నగవైవిద్యేషు నాభియందు * కుండలాకృతియై సుధయుండుగాన * దానికతమున
చేతులు తలలునిటుల * నుద్భవంబగుజువ్వె మహాగ్రహావ * కాస్త్రమున నది
నింకింపు మతమీద *

వ॥ నూటాతొమ్మిదిమూరులు నెప్పటియట్ల నుదితంబగునట మీద మొలవక
యుండు నయ్యబ్జభవుని యనుమతంబట్టిగయని పల్కిన రామచంద్రుం డతనివాక్యం
బున కలరి యవ్వుడు *

ఉ॥ పావకబాణమేయ నది ప్రస్ఫుటకీలు గ్రమ్మనేగి ర * క్రోవరువాభిగాడి
సుధజొప్పుడనింకకజేసి రామ ధా * శ్రీవరుజేతొంటివలె దివ్యులు సంతసమందిచూడ
యు * ద్ధావనిజాకతక్కిన నిశాటులుతల్లడమొద గ్రన్ననన్ *

వ॥ వెండియు ॥

గీ॥ నూటిదప్పక నాఖరసూదనుండు ♦ నూటతొమ్మిదిమారుల నూనశౌర్య ♦
లాఘవమ్మును మెరయ భల్లాఘములను ♦ దనుజశిరములు కరములు కనుమునంత ॥

క॥ అక్షిణశౌర్యుడగు నా ♦ రక్షఃపతియొక్క శిరకరద్వంద్వముతో ♦ వృక్ష
చరులార్వణిలచెను ♦ పక్షుంబులు దెగిన కొండవలెకద నోర్చి ॥

వ॥ ఇట్లు నిలచిన మఘవంతవిరోధిం గనుంగొని యాస్త్రిప కంఠీరవుండు తనచేతి
యేడ్చెరసూపిన ॥

శా॥ పూర్వాదిత్య విభుండునుందొడరి యాదృష్టింగిముట్టన్మహా ♦ గర్వస్ఫూర్తి
జలంగి రాద్రీరసముం గన్పట్టభూనాథుపై ♦ పర్వజేశెను ఘోరబాణములు విస్ఫార
ప్రభావంబున ♦ గీర్వాణాధిపు డాత్మలోదలక సుగ్రీవాదులుం బెగ్గిల ॥

వ॥ ఇట్లు వింశతిభుజుంబుల బలంబుకలిమి కరద్వయంబు ననేకరపిన రఘునాయ
కుండు కన్నుంగవ కౌపుగదుర నొదవినకినుక చెడవ దండధరుండునుంబోలె రాద్రీ
రసోల్లసిత మూర్తియై మున్ను తనకుసంపూర్ణ సవనమోదిత స్వాంతుండై గాఢేయుం
డొసంగిన బ్రహ్మాస్త్రంబు సమంత్రపూర్వకంబుగా వింటసంధించి వేసిన ॥

సీ॥ ప్రళయకాలోదగ్ర పావకాభీలమై మింటను వెనమంట లంటిపరవ ♦ దంభోళి
శతధగద్దగితప్రకాశమై ♦ మెరుపులుకడుమిరు మిట్లుగొనగ ♦ దండధరోద్దండ దండ
యుతామోఘ సాంద్రోన్నత ఛటఛటలుగదర ♦ సరసిజలోచన కరవిముక్తోద్ధ్రాని
నాటోపసౌరంభ మతిశయిల్ల ♦ ద్వాదశాదిత్యరుద్ర గంధర్వదేవ ♦ తాళితను
వెనువెంటనరుగుదేర ♦ పెట్టుపిడుగుల మోతచేబేర్చి రావ ♦ కానురునియురమునని
గాడి యవనిగూల్చె ॥

వ॥ ఇట్లు విలయమూర్తాండ సహస్ర ప్రభాపూరితంబై ప్రళండ వేగంబు
దశకంధరు బొరిగొని నిజతనూజికోరకుగా వగలంబొగులు ధాత్రికి రావణవధక్రమంబు
నెరుంగండేయు పగిది ధరిత్రీగాడి నిమేషమాత్రంబునవచ్చి రామచంద్రుని తూణీరంబు
సొచ్చెనంత ॥

గీ॥ కులిశహతినిగూలు కొండవిధంబున ♦ గాలితరువుగూలు కరణిదెలుప ♦
ధరణివరునిబాణ మురమునగాడిన ♦ వ్రాలెనాజిభూమి రావణుండు ॥

వ॥ అయ్యవనరంబున నద్దానవాధీశుని మేనియందు నొక్కతేజంబు వెడలి
యచ్చరులచ్చరు వడవచ్చి రామచంద్రునియందు గలశేనంత ॥

గీ॥ సురలుపూలజల్లు గురిశిరిరంభా ముఖాప్సరసలు నాట్యమాడి రంబ ♦ రంబు
దిశలుమిగుల రమ్యమైకనుపట్టె జగములొక్క పెట్టు సంభ్రమించె ॥

(303) శ్రీనవాళివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

ప! వానరబలంబులు సిహస్రనాదంబులు సేయుచు నొండొరులం గొగలించు
కొనుచు వాలంబులెత్తి దాటులిడుచు సాంద్రానందంబునం దేలిరి రఘువరుండు కోదం
డంబు తమ్మునిచేతికిచ్చె నంత !

చ! అపుడురణోర్వియందున మహాద్రివిధంబున గూలియున్న దై + త్యపతిని
గాంచిచిత్తమున తాలిమిదూరివిభీషణు డు ధా + తివయినియొల్లభోయి యటజేరి
యతివ్యధ నొందుచుండగా + తపననుతాదివానర వితానమువల్లని మాన్పవారక !

ప! అంతనక్కడ లంకలో నాదశాన్యుం డాజిగూలుటవిని యప్పుడతని సతులు
వీనులను కొరవియూచిన విధముదోప వసుధపైవ్రాలి యొక్కింతవడికిదేరి +

క! కరములశిరములు నురములు + నుదురయమున మోదికొనుచు నొక్కట
ననిలో + గిరిభోలెవడిన దశకం + ధరునిండాయంగనేగి దనుజాంగనలు !

ప! బహువిధంబుల శోకింపుచుండెరందు మండోదరి యిట్లనిపవించె !

సీ! భూపాలబాణదంభోళిచేగూనితే యచలంబుపోలి కెయమరభేది + రామావ
నీశ హర్యక్షంబుచేసెట్లు సమసితేకరిగతినమరవిజయ + జనకజామాత జంఘానిలా
హతినని వ్రాలితెవృక్షంబువలెసురారి + రఘుకులేశాండజ ప్రభునిచేపాలసితే గోకర్ణ
మట్ల రక్షోరగేంద్ర + దశరథక్షీతినాథాగ్రతనయ చిత్త + జనితతోషాగ్రపావక జ్వాల
గలదిశ్చ మగ్నితేమిడుతభాతి నింద్రప్రముఖు ను + పర్వకృతవర్మ సదనయో పంక్తి

వి! ప! అని మరియును !

సీ! కైలాసమట నెత్తిగరకంఠమెప్పించి నట్టిదోస్సశ్వమెందరిగెనేడు + విభుద
సంఘంబుచేవెట్టిగైకొన్ననీ యతులసామార్థ్యమేనుయ్యెనేడు + వలనుగాడిక్పాలవరుల
జయించిన భూరివిక్రమమెందు బాలిశెనేడు + సురకాంతలనుదెచ్చి చరలబెట్టినమహా
పౌరుషంబెక్కడవరచెనేడు + హామనోన ధహవీర హాదశాస్య + హానిశాటాన్వయా
ధిప హామహాత్మ + రాముశరమున గూలితే పథనభూమి + నిదురచేబడువిపుల
మహేంద్రమట్లు !

గీ! విభునితోడగూడ వెలదులునచ్చుట పరమధర్మచుట్టితెరగునాకు + గలుగ
కయ్యెనేడు గౌరతమాతండ్రి + జాకయుండ వర మొసంగుకతన ||

చ! సురతగుణుల్నిరంతరము జొప్పడభక్తినిగొల్పి భూషణం + బరములలంక
ంపుచు క్రమంబునసేవ యొనర్చుచుండగా + కరమునుఖువునాకు రఘునాథుని

ప్రేయసియైనసీతకుఁ ♦ సరమకుదాస్యముంజరుప సారసయోని లిఖించెకూర్తఁ ।

శా॥ రామాధీశునితో నెదిర్చి గెలువఁ రాదేరికిన్నిపు నా ♦ భూమిశాగ్రణి
దేవినిచ్చి ప్రమదస్ఫూర్తిఁ నుఖంబుండు నం ♦ గామంబాప్త దత డుదైవమని
పల్కఁ దుల్మదాంధుండవై ♦ నామాటల్ జెవిజెట్టకాన్యపతి బాణశ్రేణిపాలయితివే॥

వ॥ అని యనేక విధంబుల పెద్దయెలుంగున శోకింపుచుండ విభీషణుండును
దుఃఖార్ణవమగున్డై దశానను ధైర్యస్థయిర్య విక్రమాటోపంబు లుగ్గడించుచు నడలు
చుండె తదవసరంబున రామచంద్రుడు విభీషణునకిట్లనియె ॥

క॥ శూరతములై నపురుషులు ♦ వైరులదృఢపురురుతారు వైరులచేతఁ ♦ పోరం
గులుదురిందుల ♦ కీరీతఁ వగలబాగుల నేటికినింకఁ ।

వ॥ విగతశోకుండవై యీదశకంఠాంగనా సందోహంబు దుఃఖంబువారించి
ఇతనికి యగ్నిసంస్కార విధులాచరించుమని పలికిన నక్కుంభకర్మానుజుండు దుఃఖంబు
మాని దశకంఠునకు విధిపూర్వకంబుగా నగ్నిసంస్కార విధులాచరించి తిలోదకంబు
లిడి యతనిభార్యల నూరార్చి క్రమంబున దశాహతంత్రం బాచరించి పూతుండై
బాంధవామాత్య పరిజనసహితుండై సీతావల్లభుపాలికేతెంచి యతనిపాదపద్మంబులకు
ప్రణమిల్లిన కృచ్చియెత్తి యుపగూహనంబుచేసి సోమిత్రిదిక్కునూచి యిట్లనియె ॥

చ॥ అనఘచరిత్రలక్ష్మణ రయంబునలంకకు నివ్విభీషణుం ♦ గొనిచనిదైత్య
రాజ్య మునకుఁ విహితస్థితిరాజుజేసి ర ♦ మ్మనవుడు ప్రేమనియ్యకొని యాతనితోడ్పొని
లోకమిత్ర నం ♦ దన పవమానపుత్ర సురనాయకపాత్రక ముఖ్యకీశులు ॥

వ॥ తనవెంటజనుదేర ననిమిషనగరంబున కెనయగు లంకానగరంబునకుం జని
రాజుమందిరంబుసొత్తెంచి పుణ్యనదీతీర్థంబులు దెప్పించి విధ్యుక్తంబుగా నభిషేకం బొన
రించి యప్పుడు ♦

గీ॥ కమలహితుడుశశి యుగలయంతనవనియు గలుగునంతరామకథలుజగము♦
లందుశెల్లుచుండు నంతవిభీషణా యుష్మదియ్యరాజ్య మొనరియుండు ♦

వ॥ అని యాశీర్వదించిన సరమానాయకుండు దానవరాజ్య సంప్రాప్తుండై
వైభవా ఖండలుండునుంబోలె పొలుపుమిగిలి సోమిత్రికి వందనంబాచరించి యర్క
తనయ హనుమానంగదులకు నంజలిచేసి కౌగిటంజేర్చి మంగళోపకరణ మహనియ్య
భూషణంబులు గొనిచని రామభద్రుని యడుగులకు మ్రొక్కిన మన్నించి లేవనెత్తి
యతడుదెచ్చిన యమూల్యమణి భూషణాంబరంబులు సాదరంబునగైకొని మందస్మిత
వదనారవిందుండై ♦

ఉ॥ ప్రితియునంతసంబుమది బెంపెసలారగ వానినన్నియుఁ + మాతలికిచ్చి
పీఠైలుప మానుగనాతడుభక్తియుక్తి కం + జాతహితాస్వయాంబునిధి చంద్రునకున్
దగమొక్కి యజ్జలా + రాతినిగొల్వచేగ రథరాజముగొంచు జవంబుపెంపునన్ ।

వ॥ అనంతరంబౌ రఘువగుండు విభీషణుంగనుంగొని సేవుల కతుంజని యందు చర
యున్న వారల కడచిపుచ్చి జనకనందన నిచ్చటికి తోడితెమ్మనవుం దతండు ముదిత
మనస్కుండై పురంబుసొచ్చి కారాగృహస్థులనందరి నిజనివానంబులకుపొండని యాజ్ఞ
యొప్పని నారలు బహుభంగుల రామచంద్రుని ప్రస్తుతింపుచు జనిరని వెండియు ।

సీ॥ అంత విషణుం డగనానహితుడై చనియశోకారామమునను సీత + కను
గొనిమొక్కియో జనకరఘుస్వామి నిచుతోడితెమ్మని పనిచెనన్ను + యేతెమ్మ
మంగళస్నాతవైష్ణాంబ రాధరంబుఁ నహాభంగి + ధరించునావుడు పర
మానురాగయై దన జేశరాయువ దములుజూడ + నబ్బేనేనియునున్నాత నైతిమహిత
వస్త్రహాషణమాల్యముల్ వలనుమీర + నవధించితిసకల సౌఖ్యబులోలి గంటినని
పల్కి జానకీకాంతయృతు ।

వ॥ తన యిరుగెలంకుల దగ్గరిసరమ తిజటలుమేతేర మరియు నవ్వీటంగల్లు
పుణ్యజనకాంతల సంఖలు పరమానురాగంబున ముందటపినుంద నిరుపక్కలంబలసి
రాన మందగమనంబున లంకాపురంబునిర్గమించి చనుచుండె నయ్యడ సీతాదర్శన
కాంతాతత్పరులై నిశాటసంఘంబులు నేలకునిన తెరంగున నరుదేర సందడిమిక్కుటం
బైన చన నశక్యంబగుచునుండ నప్పుడు ఘూర్ణాయమాన మహాంబోనిధి ననుకరించు
భూరినాదంబాదవె నదివిని రఘునందనుడు భానునందనురావించి యతితో నిట్లనియె॥

గీ॥ యేలనొప్పించెదరుమీల లివిధమున + ధారుణిజజూడవచ్చిన వానందు
వితలెవ్వరునిచ్చన విడిగనంగ + నిడుతప్పేరుచెప్పెద నింకనొకటి ।

గీ॥ చీరలిండ్లుచు తెరలు ప్రాకారములును + దేహభులుకాపుగావుగా తెరవలకును
చిత్తశిద్ధియుపతిభక్తి శీలమును సు + చరితమార్గంబుదక్కనో గిరిచరేంద్రా ।

వ॥ ఆనిన నతడతైరంగు విభీషణున కెరుంగంజేసి నృపవరుని యాజ్ఞాక్రమం
బునదెచ్చి అతనిసన్నిధానంబున నిలిపిన యానరనాధలిలకుండు మనుజుండపోలె నడికి
వెరచి మనంబున నక్కుహనావై దేహితో నిట్లనియె ।

క॥ నీకెచటనుండనివ్వం + బాకడకిపుడేగు దానవాధీశుడునిన్ + పైకొనితెచ్చుట
కతనను + నాకర్హుగావునీవు నలినదళాక్షి ।

వ॥ తనమానిని జరబెట్టిన దుశ్శీలునిదళించి విడిపించలేడయ్యె నితండేపాటి

మానిసియని జనంబులు పరిహసితమును తలంపున ననుచుచి ప్రత్యర్థింబిలుకుమార్చి
నీకై నయడరువాపితి నింక నీవలసినయందు పొచ్చుని యరాజరంబుగా బలికిన ।

ఉ॥ వీనులుచూడుభంగి రఘునిరునివల్కులు వచ్చిజొక్కుడ ♦ మూర్తినియంత
కంత కభిమాననిఖానల హేతిగ్రాగుమగ ♦ మేనువడంకనుద్భరత మిన్నుపయిం బడి
నట్టులెగత ♦ ప్రాణయపోలెనిల్వక సరాస్థలిమీదట వ్రాలి మూర్ఛితగ ।

వ॥ అట్లు మూర్ఛిల్లి పెద్దతడవునకుండేరి ।

ఉ॥ కన్నులనశ్రివిందువులు గ్రమ్మగమేను జమర్పమోముగ ♦ విన్నదనంబు
దోప కడువేడిమియూర్పుల మోవియండగా ♦ గ్రన్ననలేచినిల్చి కరకంజములు
ముకుళించియొల్ల నే ♦ యన్నలినాక్షిగద్గదిక యైరఘరామునితోడ నిట్లనగ ।

మ॥ చనునేరామ గుణాభిరామనను దుశ్చాత్రగానంచి యి ♦ ట్లనయోక్తుల్
బలుకంగనీవఖిల భూతాంతర్బహిర్మధ్య ని ♦ త్యనివాసుండవు నామనంబెరిగి మర్త్య
ప్రక్రియన్నిట్లు కో ♦ పనిరూఢిగ విడనాడిపొమ్మనినచో ప్రాణంబులేదాల్తువా ।

ఉ॥ భూవరయిష్టడేసమత బానిభవత్పదముల్ భజింపుచుగ ♦ చావగబోల
నవ్విధము సల్పినమీద మహాపవాదముగ ♦ బోవదటంచుచిత్తమున బుట్టెనుదీనికి
నైకమిలచితిగ ♦ గావుననాదునిన్నపము గైకొనియానతిబెట్టు కన్ననన్ ।

వ॥ అదియయ్యది యంటేని ।

చ॥ సదమలరూపవిశ్వమయ సర్వశరణ్య నితాంతపుణ్య శై ♦ లదమనముఖ్య
దివ్యులు భళాయని సన్నతినేయుకట్ల నీ ♦ హృదయముసమ్మతిపనిదె నిష్పడెసాచ్చెద
చిచ్చువేగమే ♦ సాదయమరింపసేయు మనుచున్ ధరణీసుత బల్కనయ్యడగ ।

వ॥ సామిత్రిదిక్కు రామచంద్రుండుసూచిన నతండన్న మనోవృత్తి యెఱింగి
యట్లకావించుడు సత్వరంబున హవ్యవాహనునకు ప్రదక్షిణంబువచ్చి యందు సొచ్చు
టకు నుద్యుక్తయై యల్లవేల్పులం బేర్కొని ।

సీ॥ గణుతింపవాక్మనః కాయకర్మములందు పంచభూతములు దిక్పాలురఖిల ♦
వేల్పులుధర్మంబువిశ్వనాథుండును కాలంబుసాక్షిగా గనురఘూద్య ♦ హునిపదచింతన
యొక్కతేతప్ప నొండాకటినామదిలోన నుంచియెరుగ ♦ నటులేనిపావకుండుగ్రహణ
దగుడై యాహుతికొనుగాక యనుచుబిట్టు ♦ ప్రతినబలికిహృదయ పంకజమునరామ
చంద్రమూర్తినిలపి సాహసమున ♦ భూరికిఖిలుగల్గి పాలుపొందునగ్నిలో ♦ జొచ్చె
కవనశీల నుచుగనుగ ।

(302) శ్రీనదాశివ రామాయణము య.శ్లోకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

వ॥ అప్పుడు ॥

ఉ॥ హాహాకారమునొందె దేవతతి మఃఖాక్రాంతులై రాసురుల్ ♦ దేహంబు
యెడబాసినట్టుగను ధాత్రిగొవలె సామితి యు ♦ త్సారంబెంతయు దక్కిగుండి
కపుల్ దైన్యంబునన్నయ్యెడ ♦ రాహుగ్రస్త దివాకరప్రభల శ్రీరాముండు గన్నడై
దా ॥

క॥ మతిదలపకపరమ పతి ♦ వ్రతనింతలు జేరెజువ్వె రాఘవుడదయా ♦ నిష్ఠుడై
నత్యంబని భూ ♦ తతతిపెద్దచిట్టుబలికె ధరగంపింప ॥

గీ॥ అంతకితవసీత యంతహితంబగు ♦ డవసితనయబొలిచె ననలునందు ♦
కాంతిదననియగ్ని గాగినవశిషి శ ♦ లాకయోయనంగ సాకటముగ ॥

క॥ ఓహాహుచిన్నెతిని వై ♦ దేహిప్రవేశించుకతన తెల్లంబనుచున్ ♦ నూ
హించి యుబ్బుపెపున ♦ స్వాహావల్లభుడు నాకనముపొడవంబెన్ ॥

వ॥ ఆననయంబున ॥

క॥ కందకకూడకవేడిమి ♦ జెందకచీకాకుగాక క్షితిసుత పరమా ♦ నందమున
కొందిరఘు నం ♦ దనపదభజనంబుపూన నలినదళాక్షి ॥

ఉ॥ అప్పుడుధాదుజీసుత మహామహిమంబున కాత్మలోకంబున్ ♦ దెప్పరమంది
మొక్కటను నిర్జరబృందము మానినంఘకం ♦ బప్పిశితాశనప్రతితి యదిచరౌఘము
ప్రస్తుతించుడా ♦ చప్పుడనభ్రీషిధియును త్మౌన్దలిదిక్కులు నిండెయతయున్ ॥

వ॥ అంత ॥

క॥ తలచీరకట్టుభూషణ ♦ ములరమ్యముచొప్పు నంగములయొప్పును ని ♦
స్థలయైచదరనియారఘు ♦ కులతిలకుని దేతోడుకొని ప్రియమలరన్ ॥

వ॥ పావకుండు రామచంగు సన్నిధానంబునకువచ్చి యుపనిషద్వాక్యంబుల
దేవదేవుని ప్రస్తుతించి సీతంజూపి యిట్లనియె ॥

ఉ॥ ఈసతిపేరువిన్న పరియించినభూరిత రాఘనంఘముల్ ♦ బాసించునీతమంబు
ప్రస్ఫుటరోచుల భంగినాబుజా ♦ తాసనసృష్టి కారణుడవంతనెరుంగు దెరింగి
క్మయిన్ ♦ జేసినచెల్లుచల్లదిది చెల్లుననంగ నొరుండుశక్తుడే ॥

క॥ కమలాధీశ్వరముని హృ ♦ త్కనులాకర రాజహంస కమలదళాక్షా ♦
పలద జనకత్రివిక్రమ ♦ కమలోదరభక్తలోక కామితఫలదా ॥

సీ ఘనమైనదీమూర్తి కౌసల్యయెరుగును ప్రకటితశక్తి కౌశికుడెరుంగు ♦
వరేణువు మునిపత్నియెరుంగును తనుసుందరముపెపు జనకుడెరుగు ♦ నతిభక్తి

సులభత్వ మాగుహుండైరుగును కాకాసురుండుమీకరుణయెరుగు ♦ నార్తరక్షణకీత
లవ్విభీషణుడైరుగు పరతత్వమగుట నాభవుడైరుగు ♦ మీమనోవృత్తి సామిత్రియెరుగు
నామకీర్తనవిఖ్యాతి నగజయెరుగు ♦ కానిమముబోటులకు నెరుగంగవశమె ♦ రమ్మ
గుణసాంద్ర దశరథరామచంద్ర ॥

గీ॥ అదియునటులుండె తరణికులాపతంస ♦ పలనుమీరంగ నాభాగ్యవశమ
కతన ♦ సధికశుచియైనసీత నాయుగుసాచ్చె ♦ నందుచేసేనుశుచినౌట సొందునడియె॥

వ॥ అనిపలుకు నవసరంబున యేనును బ్రహ్మాదిదేవతా సముదయంబును పరమ
మునీంద్రులంగూడుకొని యాదేవదేవోత్తముని పాలికింజని వేదవాక్యంబుల ప్రస్తుతించి
మీయందు కమలగర్భుండీట్లునియె ॥

మ॥ ధరలోనిన్నొకరాజనందనుని మాత్రంబెంతురజ్ఞాను లీ ♦ శ్వరసాక్షాత్పర
తత్వమూర్తి పసురవ్రాతంబుఖండించి ని ♦ ర్జరులంబోవ మదియ్యప్రార్థనముచే
రామాఖ్యజన్మించి న ♦ ట్టిరహస్యం బరయంగనోపరుసుమీ డెందంబులో నెంతయుక॥

చ॥ శృతులునుతింపనేరని స్వరూపముచొప్పడ దాల్చియిందిరా ♦ సతిచరణంబు
లొత్తగను సాగరమధ్యమునందహింద్రువై ♦ యొతికితివిష్వచాలక న యుండెడివాడవు
నీవుకోసల ♦ క్షితిపతనూజపొత్తిలి వసించుటచోద్యముగాదె యచ్చుతా ॥

వ॥ అదియట్లుండె జగన్మాతయగు సీతనిత్యానుపాయని పరమపతివ్రతా సుశీల
యగుట యెరింగి యొందుదలపవలగు లోకజనకుండవగు విశ్వకారణుండవగు నీకవ
వాదంబుగలదె అయినను మేలొదవె నెప్పటియట్ల పరిగ్రహించుటకు దివ్యచిత్తంబున
నవధరింపవలయునను నవసరంబున యేనిట్లుంటి ॥

మ॥ వరవై కుంతనివాసకుశ్వర దయావారాశిసూర్యాబ్జ నే ♦ త్రిరమాధీశ్వర
తార్జ్యవాహన జగత్ప్రాతాప్రమేయాశ్రితా ♦ మరభూమీరుహవాసుదేవ సకలా
మ్నాయస్వరూపాంబు జో ♦ దరనారాయణవిశ్వకారణ మునీంద్రస్తోత్రవిశ్వాత్మకా॥

చ॥ దనుజవదార్థమై దశరథక్షితినాథుని యంటనిక్కమే ♦ మనుజునిభంగిబుట్టి
పలుమాయలొనర్పుచు లోకమాతయకా ♦ జనకజనొండుగాదలచి సల్పినసాహసకృత్వ
మంబుగాం ♦ చినమముబోటకెంతయును చిత్తమునాకులమందు రాఘవా ॥

క॥ లోకాధీశుడవాఘ్యుడ ♦ వీకమలభవాండమునను నేడుగడయ సు ♦ శ్లోకు
డవు నీవుతలపగ ♦ నీకవవాదంబుగలదె నిగమస్తుత్యా ॥

గీ॥ సకలలోకమాత సద్గుణసంఘాత ♦ యైసధరణితనయ నక్కటకట ♦ నీచ
చరితగాగ నీమదిలో నెంచి ♦ నీతిదప్పి చులుకజా తురయ్య ॥

(305) శ్రీనవాళివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

వ॥ అనిన నతడు మందస్థిత ముఖారవిందులై యేనుమానవుండ నన్నింత పెద్దజేసిపలికిన నేమనువాడ నకియట్లుండె లోకపాలురగు మీరలెద్ది పంచినజేయుట నాకుకర్తవ్యంబు జానకి పతివ్రతాకీలం జెరుంగుదైనను రాక్షసుండు గొనిపోయిన యింతిని క్రమ్మనదెచ్చి యేలుచున్న వాడితంజెంత కాముకుండని జనంబులునిందితురు నిందాస్తవంబులు నిరయస్వర్గంబులని శృతులుచాటుచుండు లోకాపవాదభీతి నింత సేయవలసెనని వ్రసెనుండై పరమాదరంబున ధరణినందన ముఖకమలం బవలోకించె దేవమందుభుజమొరసె చురలు పుచ్చవృష్టిగురియించిరి జగంబులు గగంబునతస్సెల్ల నని చెప్పి చంద్రమాళి వెండియు నిట్లనియె ॥

గీ॥ అంబు నానవినుము బలాంతకుండు • పొంగుచునురామభద్రు జేరంగవచ్చి బుధురంబైనయట్టి సంభ్రమముమనము • నందుబెనగొన నప్పడిట్లనుచుబలికె !

చ॥ నిరుపమపుణ్యకీల రజనీచరమర్దనరామచంద్ర సీ • కరుణకుపాతృజేసినను గాచుటనిక్కమెరింగియేను నీ • గుసితరమైనమాయ కనుగుణ్యుడనై వినుమీకు నిష్టమా • వరమొసగింగనాహృదయ వారిజశీమ దలంతుగావున ॥

క॥ మీకెద్దియిష్టమట్టిది • గైకొనుమొనగూర్తుననుడు కాకున్తుండా • నాకేసు గాంచికీశా • నీకముప్పియమం నాతనికినిట్లనియెన్ ॥

చ॥ సుభములన్నిమాకు బలసూదనమీశ్వర పల్ననైన మీ • తలపదియట్టి దేని పటుధైర్యముఃర్చిని నిల్చినాకుగా • కలహమునందుబడ్డ ప్లవగవ్రతతి బ్రతికింపు నామదిన్ • గలగినకోర్కెయట్టివది గాకనికొక్కటి విన్నవించెదన్ ॥

క॥ కపులువిహరింపు నోటుల • నపరిమితంబైనఫలము లందువును న • చ్చు పడంగ నెల్లకాలము • కృపచేగలుగంగజేయు ప్రియమదినాకున్ ॥

గీ॥ అనుమనతడట్లయగుగాక శునిననమృత • వృష్టిగురిశేనుకపులు నిశ్వేద నమున • నపుడునిద్దురమేల్కొంచి నట్టలేచి • రసురబాణక్షతంబుల యవధిదొరగి ॥

వ॥ ఇవ్విధంబున ॥

గీ॥ చమరియాకటిపెల్లున నమిలిమింగి • నపుడుఘటకనుకడుపుగో నరిగి పోయి • నట్టివారలుదక్క ఘోరాజిలోన • ఓడినకపులెల్లక్రమ్మర బ్రతికిరంత ॥

ఉ॥ రామునివీడుకోల్పడసి రాజసింధానయేనుపద్మజం • డామఘవాదిదివ్యులు మహామునిసంఘక మమ్మహాత్మునిన్ • వేమకుప్రస్తుతింపుచును నెమ్మినరింగితిమివ్వభీషణ మనుజెందుడగ్గిరి ప్రియంబలరారగ నప్పడిట్లనున్ ॥

గీ॥ రామచంద్రదివస రాట్కులార్ణవచంద్రః + నయ్యమలరసస్మదియ్యసదనః
మునకునేగుదెంచి ననుపవిత్రునిజేసి + చనుటయొప్పు భక్తజనవిధేయా ।

క॥ అనవుడురఘుపతియిట్లనె + ననఘభరతుండునాకు నైయచ్చోటఁ + ముని
వృత్తి వనరుచుండఁ + గనునాకుంబూజలంద గానహోంబే ।

వ॥ కావున నతనింజూచుటకు వంఛగలగు కదలిపోవలెనని మఱియును ।

చ॥ అనఘచరిత్రరాక్షస క్షులాంబుధిచంద్రము కీకులొక్కటఁ + బనివడివాధిఁ
గట్టి యటపైకొనివచ్చి నిశాటకోటలఁ + దునివిసమస్తజీవుల మనోఋజుబాపిరిగాన
నీపురం + బునకుముదంబునన్గొనుచు పోయినగౌరవ మొప్పవీరలఁ ।

వ॥ సన్మానింపుమదియె నాకు నుపచరించుటయనిన నతండు పరమాహ్లాదంబున
రఘుపతియనుమతంబుగైకొని సుగ్రీవాంగద హనుమత్పుషేణ గజగవయ నల నీల
జాంబవత్పుష్పముఖుల నిజపురంబునకుఁగొనిపోయి మహితవస్త్రాభరణ చందనమాల్యం
బుల వారలనలంకృతులగావించి మఱియు దివ్యాఽబరాసఘ్నా మణిభూషణంబులును
నసంఖ్యాతంబులైన కరితురంగ స్యందనాఽదోళికా భద్రచామరంబులును గొని రఘు
చంక్రునిపాలికేతెంచి వానినన్నియు సభక్తిపూర్వకంబుగా సమర్పించిన పరమాదరం
బున నవిగైకొని యవి సుగ్రీవాది ముఖ్యవానరుల కొనంగి యనంతరంబ యయోధ్యా
గమన కుతూహలనావృత్తుండై యున్న యన్నరవర్యోత్తమునకు సరమాధవుండిట్లనియె॥

సీ॥ అనఘాత్మమీరయోధ్యాపురి పూర్వప్రహారాధఁ మునకునుజేరునట్టి +
తెరగుజెప్పెదవిను త్రివిధధడ్డేషియకా పంక్తికంఠుడుమున్ను ప్రథనమునను + ధనదుని
గెల్చి తెచ్చినపుష్పకముగల దిచ్చటమేలుగ నెనయుతురగ + ముననుతాత్మ్యునివేగ
మునుదనకెనరాదు నీక్షింపదానిపై నెక్కియరుగు + టహామనవుండుప్రియమంది
యానృపాలు + డనుమతించిన కుంభకణానుజుండు + నతిరయంబునలేగువారి ననిచి
యపుడ + యవిమానాబుదెప్పించి యచటనునిచె ।

వ॥ అదియు చలదురుఘంటికా సహస్ర రావయు కామగమనయు సర్వకామ
ప్రదయు నిరంతరశుభావహయు రజితసౌందర్య వేదికాప్రజయు మనోఋజు వివాశకారి
ణియు మణిసాలభంజితాంచిత రత్నస్తంభయు విదుత్సహస్రసంకాశ నూత్నకాంచన
కుట్టిమసహితయు విశ్వకర్మనిర్మితయునై యొప్పి మఱియును ।

సీ॥ పద్మరాగాంచిత బంధురధీదితుల్ బాలార్కరోచులపరిభవింప + లాలిత
యింద్రసీలద్యుతుల్ సాంద్రమై నీలనీరదములగేలుగొలువఁ + నలినోప్పచంద్రకాంతామణి
ప్రభల హిమాంశునికాంతులనావహింప + మరకతరత్న సుమహితమండితపంక్తి నారి

(300) శ్రీసదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

తురంగచ్ఛవినాకక్రిమింప • వజ్రినైడూర్యమాక్తి కావళులఘృణులు • దిక్పటంబుల
పూనఁమైతేజరిల్లు • చామరధ్వజదీప్తుల వ్యోమపథము కలియబర్చినయాపుష్పకంబు
గాంచి ।

క॥ దానిసుషమావిశేషా • నూనస్థితియద్ధరాంత • నూజాత సుమి • త్రా
నందనులకుజాపుచు • మానుగరఘరాము డవిష్వమానంబునకు ।

వ॥ వలగొనిమొక్కి సుమిత్రానందన ధరణీనందనలతోడంగూడ నారోహ
ణంబుచేసి కపివీరుజేర్కొని మహాత్ములార మీప్రాపున నిఖిలనిశాటులంబాలియించి
విజయలక్ష్మీంజేకొని విభీషణునకు లంకారాజ్యంబు పట్టంబుగట్టి సీతందెచ్చి కృత
కృత్యుండనైతి మీరలింక నిజస్థానంబులకుజనుట యొప్పుననిపల్కిన వారలాదరు రఘు
వంశతిలకుంగాంచి నరేంద్రా మేము దేవరపాదంబులుగొల్చి యయోధ్యకేతెంచి
మీపట్టాభిషేకంబు కనుంగొని భవజ్జనయితృలను భరతశత్రుఘ్నులను సమస్తబంధు
మిత్ర సచివ పరివారపౌర జాన లోకంబులనుంగాంచి సరయాజలంబుల గృంకులిడి
మీయనుగ్ధవడసి మరలుటకునిశ్చయించి యున్నవారమని విన్నవించునెడ విభీష
ణుండును తనయభిమత బట్టిదనుని పల్కిన రఘువరుండు ప్రముదితహృదయుండై
యటగుగాకయని యొడంబడియెనప్పుడు దనుజవనచరబలంబులు నేలయీనినతెరంగు
నం గ్రనుపట్టినడచుచుండిరి జనకనందనరఘుచంద్రుని యాననంబీక్షించి మహాత్మా
విభీషణుని భార్యయగు సరమను సతనిచెలియలు త్రిజటను నయోద్యకుగొనిపోవుటకు
నామనంబునకొరియున్నదాననని సతండ విభీషణునకెరంగించిన మహాప్రసాదంబుని
పరమానురాగంబున రావించెనప్పుడు మైథిలివారలుగాంచి మన్నించి యవిష్వమానం
బుపై గూచుండ నియమించెనంత సీతారమణుండు బహుమాన పురస్కరంబుగా
సుగ్రీవాంగదాంబనేయు జాంబవత్సుషేణ నల నీల గజగవయ గవాక్షముఖ్యులగు వన
చర భల్లూకముఖ్యులను విభీషణముఖ్య రాత్రించరులను పుష్పకారోహణంబు గావ్చి
చుటకు నాగ్ధాపించిన వారలట్లచేళెరంత నావిమానరాజంబు రామచంద్రుని మనోవృత్తి
యెరింగి యంబరతలంబునకెగసి యరుణమండలంబు భాతేజరిలుచు జరుచుండె తద
వపరంబున నారాజతిలకుండు పరమాదరంబున ధరణీనందన ముఖకమలం బనలో
కించి యిట్లనియె॥

గీ॥ నెలతవిశ్వార్థనిర్మితమైత్రి కూ • టములుగలిగి భర్మవిమలరత్న • ఘటిత
సౌధములను కలితగృహంబు • బాలుచులంక దీనికలయజూడు ।

క॥ మదకరితురగస్యందన • త్రిదశాదిగణంబుతో ధరిత్రింగూలె • కదనత

లంబున నద్దశః + వదనుండ వోట్టగనుము వారిజనయనా ।

క॥ వననిధిజూచితే యభినః + దిన్నక్కునజేర్చనేగు దెంచునాయనగః +
మినుముట్టి యుగుచందము + గనుపట్టెదరంగసంఘ కముతోనబలా ।

క॥ సేతువునుగ్గానాస్పద హేతువునునపాపదూర హేతువుశ్రేయో + హేతు
వు మత్సంగశః + హేతువు గనుగొనుముభక్తి నిందునిభాష్యా ।

గీ॥ మత్తుత్రంబిది జలధిపై మహితగతులః + తేలియున్నదిచూడుము పోలినిట్టి +
శరధిబంధనతీరంబు సకలపాప + హరణమతిపావనంబునై యమరుగాన ।

ఉ॥ కూరులుసీచకర్ములతి కుత్సితులల్పత రాయువుల్దురా + చారులుపాప
వర్తనులు సద్గతిగానరటంచు జూవె యీ + వారధిగట్టితి వినుము వారలొకానొక
వేళదీనిచొ + పూరసిఘోరపాతక చయంబు కొరంగితరించునట్లుగాన్ ।

వ॥ అని ప్రకృష్టపాతక వినాశ హేతువగు సేతువుంజూపి వెండియు నిట్లనియె॥

సీ॥ ఆతుడై యిచ్చటి కరుదెంచినన్నదా శరణొందెచూ విభీషణుడుతన్ని +
యుదదినిప్రార్థింపు చుంటి నేనిక్కడ కుశశయనుండనై కువలయాక్షి + యలుకమైబ్ర
హ్మస్త్ర మందితినిక్కడ నంబుధిపై నేయకంబుకంతి + కపిసేనలనుగూడి కడకమైయే
తేంచి నిలచితినిచ్చటసీలవేణి + యిచటవాలినిగూల్చితి నినజకొరకు + వానకాలంబు
జనునంతవరకు నుంటి + మిమ్మహేంద్రంబుమీద పూనేకందువదన + యల్లదియె
చూడు కిష్కింధహంస గమన ॥

క॥ అనుడా సతివతిగనుగొని + జననాయక భానుసుతుని సతులాదిగ న +
వ్వనచర కాంతలగూడుక + యనుమోదముతో నయోధ్య కరుగుటయెప్పు॥

ఉ॥ నానిని సంతసించి జననాయకుడా రవిసూతిగాంచి ను + గ్రీవ నికాంగనా
మణుల ప్రేమదలిర్పగగూడ యోధ్యకుం + బోవనలంచి సీతతలపోశెను నాతెరగట్టు
గావునన్ + నీవటకేగి వారలను నిక్కమగాకొని తెమ్మువేగమున్ ।

గీ॥ అనిన సతడట్ల కిష్కింధ కరిగి సీత + తలపురాముని పంపును తారమొదలు
గలుగు సతులకు నెరిగించి యలమివారి + నపుడు దోడ్తేరజానకి యాత్మభాంగి ॥

వ॥ షరమాదరంబున వారలపుష్పకంబుపై గూర్చుండ నియోగించెనంత రఘు
వరుండరుగుచు వెండియు మహితనయ నిట్లనియె ।

క॥ వరరత్నాంచిత ఘన కం + ధర బహుళవిచిత్ర మహితతర మృగయుతమై +
సురుచిద సంపదనొప్పిన + గిరిజూచితే ఋశ్యమూకగిరియదె సుదతీ ।

గీ॥ రమణియిచ్చట శుద్ధాంతరంగుడైన + యనతనూజనితో సఖ్యమే మొనర్చి +

తంబరము రాయన ప్ర తాళంబుచొక్క ✱ శరముచేస్కూలనేశితి బరవసమున ✱

క! కమలకల్పారకైరవ ✱ సుమహితకలహంసరాజ శోభితమై న ✱ ద్విమలాంబు పూరితబై ✱ యమరిన పంపాహృదంబు యతివరొకంట ✱

ఉ! సంతతపుణ్య వర్తనుడు శౌర్య ధురంధరుడప్రమత్తు డ ✱ త్యంత బహోరుద గృడు నిశాటకులాటవి పావకుండు ధీ ✱ మంతుడు కార్యదత్తుడు హిమాచల ధైర్యుడు మాన్యుడా హనూ ✱ మంతుడుమమ్ము నిచ్చట విమశయౌనర్పగ వచ్చెమానిసి ✱

సీ! అతివమాకిచ్చట నాతిథ్యమొనరించె కడుభక్తిమై నీలకబరిశబరి ✱ జలజాస్య నిచ్చట బలుడైన యక్కబంధుని పొలియించితి మనువుమెరసి ✱ మగువతా నిచ్చట మననిమిత్తము జటాయువు దశాస్యనెదిర్చి యుద్విగూలె ✱ మానినియిచ్చట మాయా మృగంబైన మారీచుజంపితి ఘోరవృత్తి ✱ తెరవయాభరదూషణ త్రిశిర ముఖ్య ✱ దైత్యవీరుల పెక్కండ్రీ దరశియిచట ✱ నుక్కడంచిత్రీకడక చేముక్కుచెక్క ✱ నిచట శూర్పనఖనునూర్మైశేషుడతరి ✱

క! అదియెజనస్థానంబ ✱ ల్లదియె పంచవటినిజూడు మదెమనయుట ✱ బదియె యగస్త్యశ్రీమ మిం ✱ పొనవించె కన్నుగవకు నుద్వితనయా ✱

గీ! రమణీచూచితివే సుతీక్ష్ణమునియాది ✱ గాగ నివ్వనిగలిగిన ఘనమునివ ✱ జాశ్రీమంబులు చూడ్కుల కనిమిషత్వ ✱ మొసగుచున్న వివిహారింప యోగ్యమగుచు ✱

క! సురుచిర పల్లవదళపును ✱ పరిపక్వఫలప్రయుక్త పాదపములచే ✱ కరము కనుగొన నొప్పెడు ✱ శరభంగుని యాశ్రీమంబుజనకజకంటే ✱

క! దరణిజనిన్నెత్తుకచను ✱ తరిదృంఘితినిచటమవ్వ దైత్యవిరాధు ✱ సురసము వాయవిశోధు ✱ ధరణీదిజాపరాధు దండితసాధు ✱

క! తరుణీచూచితివేను ✱ స్థిరమానిగణపుణ్యఫలము జిత్యైన్నత్యం ✱ భరత లముభూరికందర ✱ గురురత్నజ్వలముచిత్రీ కూటాచలము ✱

క! మనమలర చూడుమల్లదె ✱ జనకాత్మజఘోరకలుచు సంఘకదమన ✱ వననిదిగిమనన్ గవన ✱ జ్ఞనహృదయగకలుషతాప శమనన్ యమున్ ✱

క! అంగవకడు శుభ్రస్థితి ✱ పొంగుచుచెన్నొందునఖిల పూతప్రదయై ✱ రంగోత్తుంగతరంగన్ ✱ గంగస్థనుగొనుమునిఖిల కల్మషభంగన్ ✱

మ! ధరణీనందనకంటివేయిదె భరద్వాజాశ్రీమంబైతయన్ ✱ పరమాహుద ముసేయుచున్నయది లోకస్తుత్యుడైనట్టియీ ✱ పరమానీంద్రుని జూచియిచ్చటను తెవగ నేడు నిల్వంగ బంధురమై యొప్పెచునామనంబునను సంతోషంబునుం గాంక్షయన్

చ॥ భరతునకంటెనాకు కడుభక్తుడు పుణ్యతముండు సజ్జనుం + దురు గుణవంతుడత్యనుప మోజ్యులక్ష్మీ దిగంతరుండునై + పరగినయట్టి యీగుహుడు పాయకయుండు పురంబుశృంగి భే + కిరువుగజూడు మల్లదిగొ యిందునిభానన వేడ్కమీరగఁగఁ ।

క॥ వరవైకుంఠ పురంబుందిరగిన యావిరజ పౌలుపుదెలుపు నయోధ్యా + పురిచుట్టు పె పుదనరిన + సరయువు ప్రియమలరజూడు చంద్రనిభాస్యా ।

వ॥ అని యివ్వధంబున ధరిత్రీనందనకు వేరువేర నెరింగింపుచు భరద్వాజా శ్రీమంబున పుష్పకావతరణం బొనచి యవిమానరాజంబున భ్రతలంబున నుండని యమించి సీతయు తానును తమ్ముండును నమ్ముని పతిపాదంబులకు ప్రణమిల్లి యత్త ఘోషచుండాశేర్వదించి పరమాదరంబున కూర్చుండ నియోగించి కుశలబెరింగికొని కొంసల్యాది జననులను భరతశత్రుఘ్నులను తదంగనలను జేమంబుననున్న వారని చెప్పి వారలకు యాధోచితంబుగ నతిథి సత్కారంబు లొచరించియున్నంత రఘువంశతిలకుండు పవమాన నందనుంజేరం బిలచి యతనితో నిట్లనియె ।

క॥ మహనియ్యగుణ గరిష్టుని + గుహునింగని నాదురాకకు తుక మొదవ నా + మహిత చరిత్రునికెంతయు + విహితంబుగ నెరుగజెప్పి వీడ్కొనియవలఁగఁ ।

చ॥ భరతుని పాలికింజని శుభస్థితి యాతనిగాంచి యేము ని + తైరగున నేగు దెంచుటలు తెల్లమిగా వివరింపుమన్న భూ + వరునకు మ్రొక్కి మారుతిది వాకరనందన ముఖ్యవానరుల్ + కరమనురక్తితోనను పగానరిగెఁ పటుసంభ్రమంబునఁ ।

వ॥ ఇట్లరిగి శృంగిభేరి పురంబున రామచంద్రాగమంబు చింతింపుచున్న గుహునింగాంచి యన్నిషాధనాథునకు రఘువరురాకజెప్పిన నతండు పరమానురాగంబునొంది మారుతికి మణిభూషణాంబరంబు లొసంగి వీడ్కొని సంభ్రమంబున బంధుమిత్ర పరిజన సహితుండై మహిత నవ్వాంబరా భరణానఘ్న రత్నంబులు గొని యప్పుడ కదలి భరద్వాజా శ్రీమంబునకేతెంచి సీతాలక్ష్మణ సహితుండగు నారాజ పరమేశ్వరునకు సాష్టాంగంబుగావించియు పాయనంబులొసంగి కేలుదోయి గీలించి యతనిగొల్చియుండిన రఘువంశ భర్తసాదరంబున నక్కి రాతవరుని సేమం బొంగి యతనితో నిజవన వాసాయానంబును రావణాది రాత్రించర పథయును సవిస్తరంబుగా నెరింగించి కుణ కటాక్షంబునగాంచి మన్నించెనంత నక్కడ హనుమంతుండు సరయూనది యుత్తరించి నందిగ్రామంబు ప్రవేశించి యందు మునివేషధరుండై పాదుకాముఖంబున రాజ్యంబు పాలింపుచు రామచంద్రాగమనంబున కెదురు

(309) శ్రీసదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ - ఆశ్వాసము

సూచుచు దినంబులు గడపుచున్న యట్టి సుచిరితుండగు భరతుంగనుంగొని యభివం
దనంబాచరించి కృతాంజలియై యిట్లనియె ।

చ॥ అనఘచరిత్రయేనుప వరాత్మకడు॥ కవిసూను సఖ్యుడ॥ ♦ జననుతకీలు
డైన రఘుచంద్రుని భృత్యుడ నమ్మహివరుం॥ కరుణగ వచ్చినాడ వసుధాత్మతానను
జ ప్రయుక్తుడై ♦ యొనరచతుడ౯ శాబ్దములును గ్రవనంబుననుండి వచ్చెజూ ॥

క॥ అనవుడు వీనుల కమృతబనువుగ వెసనింపినట్లులై కడుమోదం ♦ బునలేచి
కన్నుగ వలం ♦ ఘన మగురానంద భాష్పకరణములు మెరయ౯ ।

ఉ॥ గ్రీన్ననలేచి వాయుజుని కౌగిట బిగ్గన సేచి నేడు మా ♦ యన్నభవత్ప్ర
సాదమున నన్ననిజానుజగూడి సీతతో ♦ చెన్నుగ నేగుచెంచెనని చెప్పగవీనుల వింటినా
తవం ♦ బెన్నికె కెక్కెనిక్కము మదీప్సితముల్ నమకూరె సంతయు౯ ॥

క॥ అనుచు పునఃపున రాలిం ♦ గన కృత్యముజరిపిదేను కరితురగస్యం ♦ దన
విమలమణి వితానం ♦ బను మోదముతోడ భరతుడతని కొసంగె౯ ॥

వ॥ మరియు మహనియ్య భూషణాబరంబులు పనధనంబులును గ్రామశతంబు
ను మనఃప్రీతిగా యొసంగి సాదరంబున గనుంగొని కపీంద్రాచతుడ౯ శాబ్దంబులు
రఘుచంద్రుండెచట వసియించె నెయ్యెయడల సంచరించె నెయ్యెపనులాచరించె నెవ్వ
ధంబున యతనికి నీకు నెరుకవాటిల్ల నిప్పుడెచటనున్న వాడు వెరింగింపవేయనిన కై
కేయీ నందనుతో వాయునంద నుండిట్లనియె ।

గి॥ కైకవరముజేడి కానకురాముని ♦ బనుపుచునుట రామభద్రుడట్లు ♦ తపసి
సోబకుదాల్చి తమ్ముడు సీతయు ♦ తోడరాగముదముతో నరిగి ।

వ॥ చిత్రకూటాచల వాసుండగుటయు దశరథుండు పుత్రవియోగంబున లో
కాంతరగతుండగుటయు ♦ రాజ్యభారంబు పూననొల్లక నీవు రామభద్రుని తోకొని
పోవవచ్చుటయు నాసత్య పరాక్రమండప్పనికీయ్యకొనక పితృవాక్యంబు శెల్లింపదలం
చుటయు నీవెరింగినదే నదియట్లుండెనని వల్కి చిత్రకూటాచలంబు నిర్గమించి దండ
కారణ్య గమనోన్ముఖుండగుటయు నాదిగాతదియ్య వృత్తాంబంతయున్న తెరంగున
నెరింగించి రఘూవరుండిప్పుడు నిఖిలదనుజ వనచరసేనా సమన్వితుడై నుగ్గీవాంగన
ముఖ్యులు తదంగన జనంబులుతోడరా సీతాలక్ష్మణ సహితుండై రెండవ కుబేరుండు
నుంబోలె యరుదెంచి భరద్వాజా శ్రమంబున నిలచియున్న వాడెల్లి యందులకు
వచ్చునని నిన్నవించిన ।

క॥ వినిభరతుడు రఘురాముని ♦ వనవాసాయానమునకు వసుధాత్మజ బొం ♦

దిన నెవ్వగకు సుమిత్రా † తనయుని దురవస్థకపుడు తనమదిలోన †

వ! యొక్కింతసేపు కటకటంబడి యంతయు కై కేయూ నెపంబున వాటిల్లెనని యంతనే రామచంద్రుడు జనకజ సుమిత్రసుత సహితుడై సేమంబున నరుదొచిన వాడు గావున కృశకృత్యుండనైతి నాభాగ్యంబు గణనకెక్కెనని పరమాను రాగంబు నొందె నక్కొలువున గల్లు వారందరు రఘుచంద్రా గమనంబువిని ప్రముదితాంత రంగులైః శత్రుంఘ్నండు పరమానుద భరితుడై యుడైనప్పుడు భరతుండతనిం గాంచి యిట్లనియె †

క! అనఘాత్మ నీవయోధ్యకు † జనిమన రాఘవులు రాకజననులతోడ † వినపించి పురజనంబులు విననట్టుల చాటబంపు వే వేగమున †

క! పురమును రఘూ గాముని మం † దిరమును దేచాలయములు తెరగొప్పగ భూ † సుగ్రహములు మంటపములు † కరమునలకారవిధులు గావించి వెన †

వ! రామచంద్రుని రాకచెప్పి భూపాలుర బిలువబంపి యఖిలబలంబులంగూడి తల్లులం నొడ్కొని యరుదెన్ను మనకు రఘూవరునింగనుంగొన బోవుట కార్యంబు!

చ! అనుటయు నాతిడొతయు రయంబున నట్లు లయోద్య కేగి రా † మన్య పతిరాక తల్లుల కమాత్యులకు † పురి వారికెల్ల ను † బుద్ధున నెరిగించి తక్కుగల భూప తిమూహముతోడి తేరగా † బనిచిన సంభ్రమస్థితిని పట్టణమెల్ల నలంకరింపగా †

వ! తగువారల నియోగించిన వారలు కుంకుమ మృగమద పంకంబుల గోడలు పూయించి చందన సిక్త జలంబులు కలయజల్లించి ముక్తాఫలంబుల రంగవల్లులు దీర్పించి మణితోరణంబులు మెరయ కాంచన కలశధ్వజంబు లెత్తెంచి రాఘవాస్థాన మంట పరమ్య నదనంబులందు జలరాశి బంధనంబొదిగా గల్లు చిత్రంబగు కథలు వ్రాయించి సాధతలంబును తక్కుంగల్లు నికాంతంబులను కస్తూరి కాగరుచందన కపూర ధూపం బును పట్టణంబునను శృంగారింపంజేళి మరియును †

సీ సేవాధిపతియు నక్షిణ విక్రముడైన దండనాయకముఖ దక్షులైన † మం త్రులు బంధవుల్ మహానియ్యగుణులైన యట్టి పురోహితులఖిల మంత్రు † లును పరిజనములు ననుమోదచిత్తులై బలసిరా పౌరులౌ బాలవృద్ధు † లాది గానడవ పారాంగనలాడుచు పరతేరచ తురంగబలముతోడ † జనరులను పేరుగలయట్టి వనజ ముఖుల † నథిదీపిప నందరనందలముల † ను నిచిపంచ మహావాద్యనినద ఘోరిని † జెలగశత్రుఘ్నాడత్యంత శీఘ్రగతిని †

వ! భరతుని పాలికిజని యెనంత †

(302) శ్రీనదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨. ఆశ్వాసము

క॥ ధరగ్రక్కదలగనేనా • పరివృతుడై బంధుమిత్ర పాదాన్వితుడై • పరమా
ప్లదముతోడను • భరతుడు రఘువరుని గొలువ పరువడి జనియె॥

వ॥ అంతనక్కడ ।

గీ॥ పసుమతీశ్వరుడా భరద్వాజ వీడు • కొని మహాబాజ్వల మగునట్టి ఘన
విమాన • మెక్కినంభ్రమమలరంగ నేగుచుండు తరినిగనుగొని పవమాన తన గు
డపుడు ।

చ॥ భరతునిడాసికంటె వెన్నపాల శిఖామణి సీతతాను నం • బరతల శీమవా
రయ విమానమునందు శచీసమేతుడౌ • సురపతి బోలెడెందమున సౌపమజరను
దెంచుచున్న వా • డు రుగతినంచుజూప నతడుబ్బుచు నద్దెసజూచి యథితో॥

గీ॥ అచట రథముడిగ్గి యాపుష్పకమునకు • భక్తిదనర మొక్కి భరతుడపు
డు • పూర్వశిఖరిమీద పొల్చుదినేశుని • పగిడినొప్పు రామభద్రగాంచి ।

వ॥ కాంచి వినయాదరంబులు మనంబునం బెనంగొన నవ్విచూనంబు శ్రీఘంబున
నెక్కి యన్నకు సాష్టాంగ నమస్కారంబు జేసి నకౌంసల్యానందనుండతనినెత్తి గాఢా
లింగనంబానరించె నప్పుడ య్యువువురు పులకితాంగులును వానంద భాష్పలోచనులును
నైయుండిరంత శత్రుఘ్నుండు పణమిల్లిన ఒక్కుననొక్కునజేచి ధరణిందనకు
వారిరువురు మొక్కిన నద్దేవి యాశీర్వదించె సౌమిత్రి వందన బాచరించిన భరతుం
డతనిం గృచ్చి కొగిటంజేచె శత్రుఘ్నుండు లక్ష్మణుని యడుగుల కెరగిన పరిరంభ
ణంబున నతని మన్నించెత దవసరంబున విభీషణ సుగ్రీవాంగద జాంబవంత సుషేణ
ముఖ్యదనుజ వానర భల్లూకవగులును భరతుడు గుహుండు శత్రుఘ్నులకు నుచిత
భంగుల వందనాది కృత్యంబులు జరిపిరంత రామచంద్రుండుగురు జనని బంధుమిత్రా
మాత్య పౌరజన దశనోల్లాసియై సత్వరంబున పుష్పకంబుడిగ్గి ధరణిజ సౌమిత్రి
సహితుడై వసిష్ఠునకు నతని యంగనారత్నంబునకు పణమిల్లి వారల యాశీర్వచ
నంబులుగై కొని మరియును ।

క॥ జననులకు మొక్కి వారలు • కనుగవ నానంద భాష్పకణములు రాల
తనయుల నొక్కునసేచిరి • యనుమోదముతోడ నప్పుడంబుజ వదనా ।

వ॥ యనంతరంబ ధరణిందన మొక్కిన యొక్కునంజేచి యాశీర్వదించిరి
భరతలక్ష్మణ శత్రుఘ్నుల బార్యలు తనకు మొక్కిన జనకనంగన మన్నించెనంతిరామ
చంద్రుండు మత్రి విద్వజ్జన కవిగాయకవంది మాగధసందోహంబును పరివార వర్గం
బును పౌరజనానీ కంబులను నుచిత చిత్తులంగావించి యయోధ్యా గమనోన్ముఖుండై

యవ్వడు ।

క! పనిగల యవ్వడుతలచిన + జనుదెంతువు గాకయనుచు జనకతియపుడా +
ధనదుని పుష్పకమనిచిన + చనియె పాలస్త్వజేర నయ్యన నదియున్ :

వ! అంతవసిష్టాను మతంబున రామచంద్రుండు సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్ను
సహితుండై జటావల్కలంబులు విడచి మౌగళస్నానం బొచరించి దివ్యాంబరంబులును
మణిభూషణంబులు దాల్చి యరుంధతీ విభుడుమున్నగా రథా రోహణంబుచేశె
నవ్వడు ॥

సీ! పావని ధవళాత పత్రింబు బట్టెను పావాలు భరతుడు భక్తిగొనియె +
యినతనూజ నిశాచరేశులు వింజామరమ్ములు దాల్చిరి నెమ్మితోడ + చారుకోదండ
నిమగంబులధితో ధరియించె శత్రుఘ్నుడును రయమున + తాంబూలపెట్టియ జాంబ
వంతుడెత్తె ఘనతర ఖడ్గమంగడుడుమోచె + సరవిలక్ష్మణుండు శత్రుజయంబును కంజ
రంబు నెక్కి కొమరు మిగుల + కేతనంబుబూనె కెలకులముందర + బలములెల్ల నడిచె
బంధురముగ ।

క! కరణువ్వు నందలంబుల + తరుచరవర భామినులును దైత్యాంగసలున్ +
మెరయుచు నానందంబున + ధరణీసుతం గొలిచి చనిరి తాత్పర్యమునన్ ।

వ! ఇవిధంబున కొంసల్యాది జననులును భరత ప్రముఖ సోదరులును సుమం
త్రాద్య మాత్యులును విభీషణ ముఖ్య రాత్రించరులును సుగ్రీవ ప్రభృతి వానరులును
గుహాది నిషాదులును మరియు బంధుమిత్ర పరిజనంబులును కరితురగన్యంసన వీరభటు
సందోహంబును విద్వత్కవిగాయక వందిమాగధ బృందంబును పౌరజన సమూహంబు
ను బలసియేతేర పుణ్యాంగనా జనంబులు శేసలిడ శంఖభేరి మృదంగ వాద్య
ఘోషంబును వందిమాగధకైవారంబును గాయకని నదంబును కరిఘోకార శబ్దంబును
తురంగమ హేషారవంబును రథ నేమిధ్వనులును నొక్కటై దిక్కులు పిక్కటిల్ల నంబర
తలంబున సంగవాయుత్తులై విమానంబులపై నిలచి రావణకుంభ కణాది రాక్షస
సంహృదంబుగ్గడించి జయజయ ధ్వనులొసంగు వినుతులుగైకొనుచు మాన్యులగు
వారిడగ్గరియేతేర నియోగించి సరసనల్లావంబు బాడుచు యడనెడ సందడి యడగలు
గంజడియ బిడ్డలవారి వారింపుచు తారాగణ పరివృతుండగు చంద్రుండునుంబోలె
సురస మన్వితుండగు నిందుండునుంబోలె పరమోత్సవంబువ తనరాకల కలంకృతంబైన
యయోధ్యాపురంబు సొచ్చి యారఘూకుల పారావార సంపూర్ణ చంద్రుండగు
రామచంద్రుండు రాజమార్గంబున నరుంగు నవసరంబున ।

సీ॥ కనకసాధములపై ననుమోదముననల్చి కుసుమవక్షాంబులు గురియువారు
పరమోత్సవంబున పాటలుబాడుచు సరవితోనేనలు జల్లువారు + మణిదీపకళికలు
మహితభంగులనించి యలమిసిరాజన మిచ్చువారు + పట్టభద్రుడై పాలించుమమ్మని
యొనరగాదీనన లోసగువారు + పొప్పుదప్పుక కాంక్షతో జూచువారు + కరము సంభ్రమ
చిత్తులై పరగువారు + నగుచు పురకాంతలొప్పి రయ్యకవంశే + తిలకుడగు రామ
చంద్రుడే తెంచునపుడూ ।

వ॥ అంతః ।

సీ॥ కనకవేదికలును ఘనకేతనంబులు మణితోరణంబులు మహితనూత్న +
శాతకుంభంబులు సదృత్వకలిపిత కుడ్యంబులును చారుగోపురములు + పద్మరాగాంచిత
భాసుర స్తంభముల్ లలితచిత్ర విచిత్ర లాంఛనములు + సురుచిర వైడూర్యశోభిత
ద్వారముల్ కర్పూరచంగనా గరుసువాసి + తోక్తవరరాజ మార్గంబు లొప్పుదనరు
పక్వఫల కుసుమజలకపూణకలలిత + భాసురోద్యాన వనములు బంధురాజ్ఞ + కు
ముదకల్పార వనజాశరములు మరియు ।

స॥ యెడ నెడంగల్లు విశేషంటులు గనుంగొనుచు ముఖంబున చిరునవ్వులయ
నరిగిముందట ।

సీ॥ కైలాసశిఖర వికాసితంబునుసర్వ కామ ఫలప్రద కలిత పక్వ + ఫలదళ
కుసుమనత్పాద పనిచయంబు రమణీయ్య మణిగణ నుమవినూత్న + పల్లవతోరణ
భాసమానంబును వీరభటానీక వేష్టితంబు + సంచిత పంచమహావాద్య శబ్ద బుగలుగు
రాజద్వార మెలమిజేరి + నఖిల పరివారములనెల్ల నాదరమున + నచటనుండ నియ్యో
గించి యుచితజనులు + మాన్యులును నాప్తవర్గమ మాత్యవరులు + తివిరియే తెంచు
చుండ మందిరమూసొచ్చి ।

గీ॥ క్రమమెల్లర్పంగ కత్యంతరములుగడచి + యొనరమ్మ మంటచమన గూ
చుండి కొంత + వడికి నందరనిండ్లకు వరుసతోడ + నరగనియమించి యామోద
మతిశలుల్లా ।

వ॥ సుగ్రీవ జాంబవదాంగ దాంజనేయ గుహులసంభావించి మందితా తాను
దేశంబులు విడిదలుగావించి తగినవారి నచ్చట విధియుండని నియోగించి తాను
సభ్యంతర ముదిర్తంబున కుంజనియె పౌరజనంబులు సంభ్రమంబున నిజని వాస బుల
కరిగిరి రామచంద్రుండనుజ్జ బంధుమిత్ర సహితండ్ల భోజన కృత్యంబులుదీచి సుఖ
నిద్రొజెంది మరునాడు కొలువు కూటంబున ।

క: భరతుడు ద్విజయ యశో • భరితుడు రఘురాము పాదపంకజశేవా •
నిరతుడు విదళిత బంధుర • మరితుడు దిననాథ సుతునితో చిట్లనియెన్

సీ: కృతపుణ్యశీలున కతులధార్మికనకు కలుషమూరునకు విఖ్యాతనకు •
సజ్జనునకును భాస్వన్మాతికా కాశ్చితజనపోషునకు సత్యశాసనునకు • సువిచారునకు
నురత్నహంతకంబుజ పత్రిలోచనునకు భవ్యనకు • క్షౌరాలసంఘ శిఖామణికమిత
చిక్రమునకు జానకీరమణునకును • రామునకు నీలనీరదశ్యామునకును • ఘనదయా
సామ్రాజ్యనకు భాస్కరకులాద్ధి • చంద్రునకు నెల్లి పట్టుబు సమతగట్ట • వలయు విభు
క్రముగ కపివంశతిలక ।

క: సమకూరవలయు సుభా • రములన్నియునింకనీవు గ్రన్నన కపి సం • ఘ
ముబంచువారినిధి తీ • ధముగొని యుదయమునకెల్ల రాగలవారిన్

ప: అనివల్కిన సుగ్రీవుండు మనోజవానూన సంకన్నులగు వానరవీరుల పెక్కం
డ్రా రావించి మీరు సాగరతెరిసి సమూహంలతోడ రామచంద్రుని పట్టాభిషేక
మహిమ త్వం బెరింగించి వారయందులగల్గు పావనజలంబులను దయాత్పర్యకంబు
వకు గొనిరండని నియోగించిన ।

సీ: కపివరులేగి సాగరముఖ్యనమలతో • శ్రీరామ పట్టాభిషేక విధము • విను
పింప నవిమనంబున జాలనుప్పొంగి నయమొప్పయూర్తి వంతములుదాల్చి । సురుచిర
భూషణాంబరములు ధరించి తమయదుగల్గిన విమలజలము । లలరుచుకాంచన
కలశంబులనునించి మణిగణాంచితదివ్య మండనములు । నభిగైకొని కపులతోనరు
గుదెంచి । నుదయ వేళకయోద్యకు నురురయమున నటులనానావనీపాలు రతులభూష
ణములు గొనివచ్చిరెంతయు ప్రమదమునను ।

క: మరియుం బరమమునీదుగ్గులు । ధరణీసురవరులు పుణ్యతరుణులు పౌరుల్ ।
గురువులు వృద్ధులు బాలురు । బరువడియరుదెంచిరపుడు పటమోదమునన్

క: సురగుడోరగ వివ్యా । ధరకిన్నెర సిద్ధసాద్యతతిగొల్పగోనం । బరవీధినిలచె
నిందుడు । కరమువిమానములరుచులు గనుపట్టంగన్

సీ: అంతకమున్న రామావనీపాలుండు మంగళతూర్యముల్ మాగధాళినినుతులు
చెలగంగ వెనమేలుకని వసిష్టానుమతంబున యవనితనయ । తానుసున్నాతులై మా

పట్టాభిషేక మహాత్మ్యము

నితదివ్యాంబరాబరణములు గందాది పరిమె । శముల్పమాల్యంబులు క్రమమొప్పధరి

యించి కాంచనరత్నసంఘటితరమ్య + మంటపమునకువేంచేయ మానివర్యు | లపు
నవరత్నఖచిన సింహాసనమున | నతనిగూర్చుండ నియమించియహభంగి | వరు
సభిషిక్తుజేసిరి వలనుమెరసి||

వ! మరియురు వసిష్ట విజయజాబాలి కశ్యప గౌతమ కన్వాగస్త్యదిమునులు వే
మంత్రంబులునుడువ మంగళతూర్యఘోషంబులుమెరయ మాగధవినుతులుచలంగ
ణ్యాంగనాజనంబులు మంగళపాఠంబులు పాడుచుండ భూసురాశీర్వచనంబులొప్పు
యవాంకుర దూర్యమాతాది మంగళౌషధీసమేతంబులగు కలశోదకంబుల నదీవల్లభ
నిఖిలబౌంధవామాత్య కన్యకాజనంబు లభిషేకంబొనరించిరంత విధ్యుక్తంబుగా నది
వులు ఫాలంబున హేమపట్టంబుగట్టిరి తదనవసరంబున దేవమందుభులుమెరసె సురలు
పుష్పవృష్టిగురియించి రంభాదిదివిజకాంతలాడిరి గంధర్వులు పరచూనురాగంబున
పాడిరి జగంబువ్రమోదగబునొందె మరియురు |

సీ! ఇంద్రాదిదిక్పతు లింతులతోగూడి నారామచంద్రు పట్టాభిషేకమెలమిగనుం
గొని పాలుపైన రగ్నభూ | షణములొసంగిరి జంభవై కనకమాలికనిచ్చె క
మ్మరమహితాంబ రాభరణముల సొంపావహిల్ల | తటినీవిభుండు సారదముననొనగెను
నానావనీశులనూనమైనప్రేమవలుకొత్త మండనశ్రేణులిచ్చి | రపుడు రఘుచంద్రు
డవిదాల్చి యబ్జమిత్త | కరణిపాలుపొందె తనమేనికాంతులెల్లదిశలయందును మిక్కి
లిదీటుకొనగ|

వ! ఇన్ద్రిదంబున పట్టాభిషిక్తుడై పరమాత్మనంబున నారఘునాయకుండు

క! ధరణీసుకులకుమహితాం + బరరత్నసువనాధేను పరజనతుర్దగద్విర దప్రవాస
దాసా + పరిమితనసంఖ్యలనొసంగె పరమప్రీతి |

క! సకలవిబుధులకు కవిగా + యకమాగధ నివహమునకు నడిగినయవి కో +
రిగల్గిలజ్జచే వే + డకయుండినయవియు కృపకడల్కొననిచ్చె |

చ! వెలయగనమ్మ హాత్సవము వేళకుసర్వ సమాజమంతయు + పాలించెను
బూకుహప్రతతి పుష్పఫలంబులచేమెలంగె ను + జ్వలగతితేజరిల్లెను దివాకరుడుద్వర
యొప్పెనొక్కట + జలధులుబొంగె లోకములు సంతసమందెను వారిజావనా |

గీ! అంతరఘుకులవధిఁష్టు డఖిలమునుల + కును ద్విజోత్తములకు నిజజననుల
కును + వృద్ధులకుమౌక్తివారలు ప్రేమనొనగు + దీవనలుగొనియు మరియునంతే
మాదమున |

క! ఉరుగుణవంతుఁడు శ్రీ + కరునిదయానిధిని బుద్ధికౌశలుని నిరం + తరధర్మ

పరుని కష్టవిధరతుని యువకాజుజేతే మాధవలీలః ।

ప॥ యనంతరంబ రఘునందనుండః బుండాదిదిక్పాల సేనార సందోహంబుల ను = గరనిఖిలతటి నీసముదయంబును పరమమునిబృందంబులను పేష్కొల్పిన వారల మృహిపతి ప్రశంసించుచు సతర్థానంబునొందిరి ముందును ।

సీ॥ రాజీవరాగవి భ్రాజితహారంబు ప్రీతిమై నయ్యనసూతికొనగె + కమనియ్య శోభిత కనకయజ్ఞావళీ కరుణదీపివపంగమన కొనగె + సురుచిరలాత్రహరిసిలమాలిక యనుమోదమొదన నిలునకునొసగె + నతులితానఘక్య తారాంచితధామంబు హిత మతియంజనీ సుతునకొనగె + క్రమమెలర్పంగ తక్కుమర్కటులకెల్ల + విమలమణ గణేయుతమండనములు సుమహి + తాంబరంబులు తగుగతినాదరకుచు + నొసగిమన్నించిమరియునా యుద్ధివగుడు ।

క॥ మరకతమణిమయశాంచన + సురుచిరకంఠాభరణము చొప్పడగాడ + గ్గరడిగిచి యెలుగురేనికి + పరమాహ్లాదముననిచ్చె పంకజనదనా ।

క॥ అతనిపరివారమునకుచు + క్షీతినాథాగ్రణియొనంగె చిత్రాంబరమం + డి తరత్న భూషణము లం + చితభంగిని తక్కునృపులు సిగ్గరియుండగ్ ।

గీ॥ అమరవరుడుతనకు నధికమైనిచ్చిన + భూరివిమలరత్న హారమపుడు + కూర్మివెలయ రాజకుంజరుడ విప్పి + భీషణునకిచ్చె నిఖిలలజనులు బొగడ ॥

క॥ మరియుం బరమాదరమున + వరభూషణములు వినుత్న వస్త్రంబులు నా + సురపంక్తికి వేర్వేరుగ + తరణికులుండొనగె నతిముదంబలరారగ్ ।

క॥ మహితగుణో పేతుడు నా + గుహుడగ్గరజీరి రాజకుంజరుడపుడు + బహుగతుల గారవించియు + మహనియ్య మణిప్రియు క్త హ లికనిచ్చెగ్ ।

చ॥ ధరణిత నూజకెంతయు ముదంబున మౌక్తిక హారమిచ్చినగ్ + కరమను రక్తి నాసుదతికై కొని రామునిజూడ నావిభుం + డెరిగి యొనంగు మన్నను మహిసుత యావమాన సూతికం + ధరమనవైచెనయ్యతుల ధామముభూరిదయా నమేతయై ।

ఉ॥ అంత రఘూహుండు వినయాదరముల్ గనుపట్ట నాచుహి + కాంతుల కుగ్ వాధానులకు గల్గుహితాఖిల పారకోటి క + త్యంతముదంబుతోడ మహితాం బర భూషణమగులిచ్చి తా + నెంతయుగారవించి ప్రియమేర్పడవీడ్కొని యర్హ బంగితోగ్

స॥ క॥ ధరణిజయుతాను నభ్యం + తరమందిరమునకునరిగి నానాగతులగ్ సరసాలా పక్కిడలు + జరపుచునారేయుగడపి నముచితభంగిగ్

చిత్తః శాంతముఖాంబుజ యామనభద్రా ||

గద్యః | ఇతి శ్రీభద్రాద్వి రామచంద్ర వరప్రసాదలబ్ధ కవితావిచిత్రయా
 పస్తంబ సూత్రగిగుమ నామాత్యపుత్ర శాతమగోత్రప్రసిద్ధ సిద్ధనయంత్ర ప్రణేతాజై
 న శ్రీనదాశివ రామాయణంబును మహాకావ్యంబునందు రావణుండు రామబాణ భ
 యార్జున్దై కుంభకణ్ఠుని మేల్కొనిపుటయు కుంభకణ్ఠుండు రావణునకు నీతిబోధి
 చుటయు రావణుండుకోపింప యుద్ధమునకు వెడలి వానరలమింగుచు యుద్ధంబున
 రామునిచే నిహతుండగుటయు మహాహాదర మహాపాశ్వక నరాంతకదేవాంతకులు
 వానరుంచే జచ్చుటయు నతికాయుని లక్ష్మణుండు బరిమాచుటయు యింద్రజిత్తు
 మాయాయుద్ధ బు గావించి రామలక్ష్మణవానరుల నెల్ల మూర్ఖగావింప వానుమంతుం
 డు సంచీవివర్వతంబుదెచ్చి యందరంబ్రీతికించుట వానరులులంకగాల్పుట యింద్రజిత్తు
 యుద్ధంబున యల్లడిగావించి హామంబునేయుచుండట నదియెరింగి విభీషణుండు
 లక్ష్మణునితోడ్కొని పోయివానింజ పీచుట రావణుండు పుత్ర శోకంబున దుఃఖతుండై
 కుంభనికుంభులందోలిన వారలుమడియుట రావణుడుశక్తిచే లక్ష్మణి మూర్ఖగావించు
 ట వానుమంతుండు రెండవసారి సజీవవర్వతముదేబోయి మార్గంబున కాలనేమిమొద
 లగుదానవుల వధియించి సంచీవిదెచ్చి లక్ష్మణుని బ్రీతికించుట రావణుడు శుక్రనివల
 న మంత్రోపదేశంబుగొని పాతాళ హామంబు గావింపుట విభీషణుండదియెరింగి
 హామంబు విఘ్నంబుచేయించుచుని రామునకుచెప్పట వానరులుసేయు విఘ్నంబు
 లకు రావణుండు చలింపకయున్న అంగదుండంతఃపురంబునుండి మండోదరీనీడ్చి తెచ్చుట
 మండోదరీ దీనత్వంబుగని హామంబువదలి యుద్ధనన్నద్దుడై వెడలుట రాముండు రా
 వణుని సంహరించుట మండోదరీవిలాపంబును విభీషణుండు రావణునిసంస్కరించి పిదప
 వట్టాభిషిక్తుండగుట సీతారాముని గణించుట రాముండు సీతపైదోషంబారోపించి
 యగ్నింబ్రవేశ పెట్టుటప్రీతిహాతృండు సీతి నిదోషురాలనిచెప్పి రామునకొప్పగించుట
 బ్రహ్మాదిదేవతలు లంక కేతెంచుట యింద్రుండమృవృష్టిచే మృతవానరుల నెల్ల బ్రీతికించు
 ట రాముండు కుజరపుష్పకమునెక్కి విభీషణుని సపరివారముగా నయోద్యకుపోవుట
 విమానంబుపోవుచుండ రాముండు సీతకు నేతుబంధనాది కార్యంబులెరింగింపుచు
 కిష్కింధంజేరి తారాదివానరవత్తుల వెంబడించి పంపావంచవటీ చిత్రకూటంబులు
 సూచుచు భరద్వాజాశ్రమంబులుచేరుట హనుమంతుని గుహభరతుల పాలికింబంపుట
 గుహుండు భరద్వాజా శ్రమంనకు వచ్చి రాముని సేవించుట భరతుండు రాఘాగమ
 నంబుని పట్టణంబు శృంగరించుట కన్యగసేయుట శతృఘ్నుండు నగరబెల్లయలంక

రంబు గావించి నందిగ్రామంబుచేరుట రాముని పురప్రవేశము శ్రీరాముని కట్టాభి
షేకము + రాముండు సుగ్రీవాది సకలవిధజనంబులకు బహుమానంబులిచ్చి పంపుట
శివుండు పార్వతికి ఫలశృతి వినుపించుట నను కథలంగర యుద్ధకాండ ద్వితీయాశ్వా
సము సంపూర్ణము.

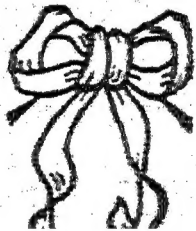
|| తేగీ || గ్రంథరూపుండు భద్రాద్రి రాముడెల మి + మత్స్యరాజేంద్రవరకుల
మండనునకు + భోగభాగ్యంబు సురపతి బోలుశిరులు + నాయువసగును తిర్ణల రాయ
మణికి ||

పంచపాదిచంపకము,

తిరుమల రాయధీమణి సుధీజన మాన్యున నుగ్ధగ్రంథము + కరమను రక్తి
వ్రాశితి యగాధజలంబుల నాంజనేయుడే + గరిమనుదాటి నీసకిని గాంచినయట్లు
సుబోధకంబుగా + భరితయశుండు సిద్ధన కృపామహిమంబను నావలేక నా + తరమెక
విత్వసాగరముదాటగ భద్రగిరీశ రాఘవ ||

శ్రీసదాశివ రామాయణము యుద్ధకాండ ౨ ఆశ్వాసముతో సర్వం సంపూర్ణము

—:(శ్రీరామచంద్రమూర్తి సీవేకలవు):-

‘ నిజాపన ’

మహాశయలగు పండితోత్తములార నాకు బాల్యంబునందే యాంధ్రపద్యంబుల
యందు నభిరుచియొక్క వలయ న మిక్కిలి చిన్నతనంబున పిత్రువియోగుడనై మాత్రు
చే పోషింపబడి విద్యలేక నూరక వయస్సు సంపాద్యపై కొంతకాలంబునకు గణయతి
ప్రాస లక్షణంబులుబాత్తిగా తెలియక పండిత కవులు కృతులయందు వదలి వేళిన
మెగిలి పదంబులు నాల్గల్గనేచి నేనొక కవినని చెప్పకొనటకు నాసాహసంబునాకే
యచ్చరువయ్యెడి నదియునుగాకరా! పైతిల్మలరావుగారు నిరూపించిన కార్యంబు
నిర్వహించుటకు యెంతబాలిశబుద్ధి అయిన మొదటనే నా కవిత్వమెంత అనియెను
పద్యంబున తేటపరచితిని బాలుండు బెండుయూతగొని జలంబులనీదిన భంగిసిద్ధన మం
-త్రీ శృపాతిశయంబును శ్రీరామచంద్రమూర్తి కగుణకటాక్షణాశక్తియు సీగ్రంధ
మూలంబు నిర్వహింపజేళివది అయినబెండువదలి జలంబులీదివగడ బాలుని ప్రృష్ఠ
తెలియును యీగ్రంథంము పండితులు కటాక్షించిన దీనియందలి గుణగుణంబులు -
వెల్లడియగును కావున సిద్ధనమంత్రీ కూర్పునకు నాకూర్పునకు మధ్యన నక్షత్ర సఖ్య
గలగురుతు చుక్కనుంచి మధ్యవారి కవిత్వమునకు *సి* యనియు నాకూర్పునకు *న*
అనియు సంకేతపరచి యుంచితిని కావున నాయొక్క కూర్పునందు గుణదోషంబులు
గల్గియున్న హంసంబు నీరువదలి క్షిరంబులు స్వీకరించు విధంబున గుణంబులు స్వీక
రించి దోషంబులకునన్ను బాధ్యునిచేయగలరని ప్రాధికంపుచున్నవాడను.

ఇట్లు,

వెలికట్టెనరసిహ్మచాలుకా

నా రాయణ చూర్ణము

ఈచూర్ణము ప్రతిదినం కేవలించినచో వైశ్ణవివారణము వాకర వాంఛి కడుపులోనొప్పి కడుపువబ్బుట పుల్లనిడేపులు ఆరోచికము నోటిలో నీరూదు మందాగ్ని యిట్టి సమస్త వైశ్ణవికార వ్యాధులను వివారణచేసి ఆకలి పుట్టించి అన్నము జీర్ణముచేయును.

వెల. చిన్నసీసా ౧ కి 1 అణా. పెద్దసీసానికి 2 అణాలు

నా రాయణ దంతమంజనం

యీ మంజనముచే పండ్లతోముకున్నచో పండ్లనొప్పి దుకుద నెక్కురు కారుట నోటి దుర్వాసన పండ్లపుచ్చుట యిగుళ్లువాపు యీప్రకారము పండ్ల కు కలిగిన సమస్త పండ్లరోగములనన్నిటిని పోగొట్టును, పండ్లకు వజ్రమువంటి బలము కౌంటిచ్చును.

వెల. పాకీటు ౧ కి 1. అణా

నా ర్శాయణ గజకరణ మొలము

ఈ మొలముతో మూడుతీర్థగజకర్నం అనగా యెర్రని నల్లని తెల్లని యీరీతిగజకర్నంలు నసించును మెహవికారమువలన కల్గినవిషపుప్పుడు కూడా నశించును.

వెల. షబ్బి, ౧ కి 4 అణాలు

వైద్య వ, డాక్టరు సత్య నారాయణ

యల్, యం ఆండ్, యెస్,

యెజాజి మీరువువల్ల హిస్సా దువ్వం అందరూ జేలా

మహారాజా చందూలాల్ హైద్రాబాద్ (దక్కన్)